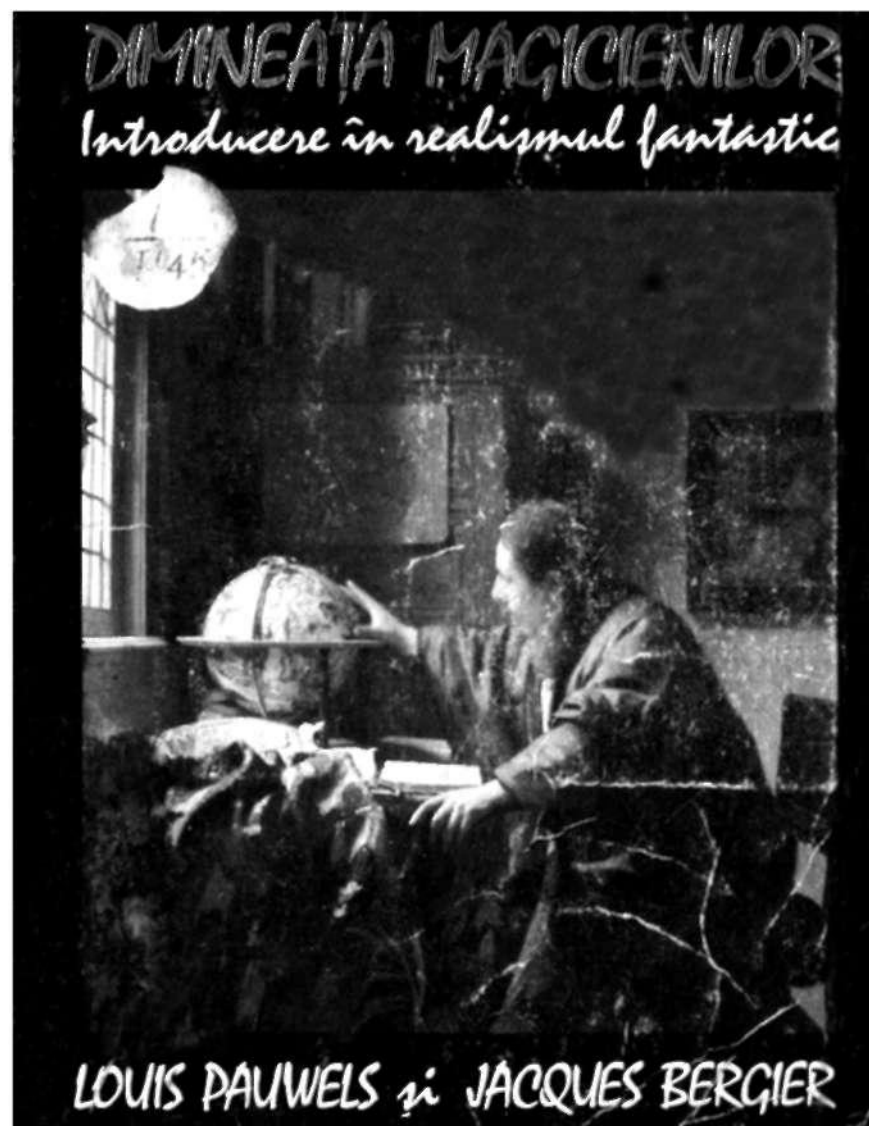

UW Pmt&S fi JMQJES 8EB#££

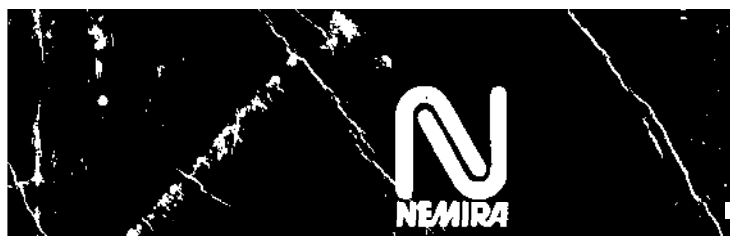

COLECTIA TOTEM

* _

j Exista poate unul sau mai multe universuri
l paralele cu al nostru. Cred că n-am fi întreprins
Jr aceasta munca daca, în cursul vieții, nu ni s-ar fi
j- întâmpla? sa ne simțim în mod real, fizic, în
 \ contactc\ko alta lume."

VMfffflJA MAGtCtENTLOZ

De aceeași autori:

L'Homme atentei (Embelissement de la vie, /),
Gallimard, 1970

LOUIS PAUWELS

Le chateau du dessous, Gallimard, 1952
Blumroch VAdmirable ou le dijeuner du surhomme,
Gallimard, 1976

JACQUES BERGIER

Les livres maudits, J'ai lu, 1971

TRADUCERE DE DAN PETRESCU
PREFAȚA DE LOUIS PAUWELS

N
1994

PREFAȚA

Sunt cât se poate de neîndemânatic și regret că sunt așa. Aș fi mai bun dacă mâinile melc s-ar pricepe să muncească, să facă ceva folositor, să se cufunde în adâncurile ființei și să reverse de acolo un izvor de bunăătate și pace. Tatăl meu vitreg (pe care-l voi numi aici tatăl meu, căci el m-a crescut) era croitor. Avea un suflet energic și era un spirit care transmitea cu adevărat ceva. Spunea câteodată zâmbind că trădarea intelectualilor începuse în ziua când unul dintre ei a înfățișat pentru prima oară un înger cu aripi: căci la cer te ridici cu mâinile.

În ciuda acestei neîndemânări, am legat totuși o carte. Aveam șaisprezece ani. Eram la orele de practică. Ia Juvisy, în periferia săracă a Parisului. Sâmbăta după-amiaza, aveam de a Ies între a lucra lemnul sau fierul și a face modelaj sau legătoric. Citeam poezie pe vremea aceea și mai ales pe Rimbaud. Cu toate astea, m-am ținut din răspuțeri să nu leg *Une Saison en Enfer*. Tata avea vreo treizeci de cărți, rânduite în dulapul strâmt din atelier laolaltă cu mosoare de ață, cretă, umeri și șabloane. Se mai aflau în dulap mii de note scrise mărunt și sânguincios pe un colț de masă, de-a lungul nenumăratelor nopți de trudă. Dintre acele cărți, eitisem *Le Monde avant la Crăation de l'Homme* de Flammarion și eram pe cale să descopăr *OU va le Monde ?* de Walther Rathenau. Tocmai lucrarea lui Rathenau am purces s-o leg, nu fără dificultate. Rathenau fusese cea dintâi victimă a naziștilor și ne aflam în 1936. În fiecare sâmbătă, făceam în atelierul de practică lucru manual de dragul tatălui meu și al lumii muncitorești. De 1 Mai, am făcut cadou volumul lui Rathenau cartonat, împreună cu un fir de lăcrămioare.

În această carte, tata subliniase cu creion roșu un lung pasaj care mi-a rămas întipărit în memorie:

Chiar și o epocă vitregă este demnă de respect, căci ea este opera nu a oamenilor, ci a omenirii, deci a naturii creatoare, care poate fi împovărătoare, dar niciodată absurdă. Dacă epoca pe care o trăim este împovărătoare, avem cu atât mai mult datoria de-a o iubi, de-a o umple cu dragostea noastră, până când vom urni masele grele de materie disimulând lumina care strălucește dincolo de ele.

„Chiar și o epocă vitregă...” Tata a murit în 1948, fără să fi încetat vreodată să creadă în natura creatoare, să iubească și să răspândească dragoste în lumea plină de durere în care trăise, fără să fi încetat vreodată să nădăjduiască a vedea strălucind lumina dindărătul maselor grele de materie. Aparținea generației de socialiști romantici ai căror idoli erau Victor Hugo, Romain Rolland, Jean Jaurcs, care purtau pălării mari și

păstrau o mică floare albastră între faldurile steagului roșu. La granița dintre mistica pură și acțiunea socială, tata, prins de munca de croitor)ceste paisprezece ore pe zi — și trăiam la limita mizeriei — împăca un sindicalism înfocat cu o căutare a eliberării interioare. În gesturile sumare și umile ale meseriei sale, introdusese o metodă de concentrare și de purificare a spiritului despre care a lăsat sute de pagini scrise. În timp ce tăcea butoniere sau călca pânzeturi, avea o prezență radioasă. Joia și duminica, prietenii mei se adunau împrejurul mesei sale din atelier ca să-l asculte și să-i simtă prezența puternică, iar celor mai mulți dintre ei aceasta le-a schimbat viața.

Plin de încredere în progres și știință, crezând în venirea proletariatului, el își clădise o filozofie solidă. Avusese un soi de iluminare la lectura cărții lui Flammarion despre preistoric. Apoi citise, dus de pasiune, cărți de paleontologie, de astronomie, de fizică. Fără vreo pregătire, pătrunsese totuși în miezul subiectelor. Vorbea cam ca Teilhard de Chardin, De care-1 ignoram pe atunci: „Ceea ce va trăi veacul nostru este mai important decât apariția budismului ! Nu mai e vorba de-acum încolo de aplicarea facultăților omenești la cutare sau cutare divinitate. Puterea religioasă însăși a pământului suferă în noi o criză definitivă: aceea a propriei sale descoperiri. Începem să înțelegem, și asta pentru totdeauna, că singura religie acceptabilă pentru om este cea care-1 va învăța mai întâi să recunoască, să iubească și să slujească cu pasiune universul în care el este cel mai important element”¹. Credea că evoluția nu se confundă cu transformismul, ci că e integrală și ascendentă, sporind densitatea psihică a planetei noastre, pregătind-o să ia contact cu inteligențele din alte lumi, să se apropie de chiar sufletul cosmosului. Pentru el, specia umană nu era desăvârșită. Ea progresa către o stare de superconștiință, trecând prin creșterea vieții colective și prin formarea lentă a unui psihism unanim. Spunea că omul nu e încă isprăvit și mântuit, dar legile condensării energici creatoare ne permit să nutrim, la scară cosmică, o formidabilă speranță. Și nu scăpa nici o clipă din vedere această speranță. De aceea judeca treburile acestei lumi cu seninătate și dinamism religios, trăgându-și de foarte departe, de foarte sus, un optimism și un curaj în mod real și nemijlocit utilizabile. În 1948, războiul de-abia trecuse și amenințarea unor conflicte atomice, de astă dată, renăște. Cu toate astea, considera neliniștile și durerile prezente ca pe niște negative ale unei imagini magnifice. Există un fir care-1 lega de destinul spiritual al Pământului și, în pofida unor enorme necazuri intime, proiecta asupra epocii vitrege în care-și sfârșea viața de muncitor multă încredere și multă dragoste.

Teilhard de Chardin lei que je Vai connu. de G. Magloire. revista Synhist, noiembrie 1957.

A murit în brațele mele, în noaptea de 31 decembrie și, înainte de a închide ochii, mi-a spus:

Nu trebuie să ne bizuim prea mult pe Dumnezeu, dar poale că Dumnezeu se bizuie pe noi...

•

Ce se întâmpla cu mine pe-atunci ? Aveam douăzeci și opt de ani. Împlinisem douăzeci în 1940, în timpul dezastrului. Făceam parte dintr-o generație aflată la răscruce, care văzuse o lume prăbușindu-se, era ruptă de trecut și se îndoaia de viitor. Eram departe de a crede că epoca vitregă ar fi fost demnă de respect și că ar fi trebuit s-o covârșim cu dragostea noastră. Mi se părea mai curând că luciditatea dicta refuzul de a intra într-un joc în care toată lumea trișa.

În timpul războiului, mă refugiasem în hinduism. Era felul meu de a lupta ca partizan. Trăiam în el într-o rezistență absolută. N-avem a căuta punct de sprijin în istorie și printre oameni: el se sustrage neîncetat. Să-l căutăm în noi înșine. Să fim pe lume ca și când n-am fi. Nimic nu mi se părea mai fnimos ca pasărea scufundătoare din *Bhagavad-Gîta*, „care se scufundă și iese la suprafață fără să-și fi udat penele”. La evenimentele față de care suntem neputincioși, îmi spuneam, să facem în așa fel încât nici ele să nu poată nimic împotriva noastră. Eram aerian, așezat în lotus pe un nor venit din Orient. Noaptea, tata citea pe ascuns cărțile mele de căpătâi ca să încerce să înțeleagă boala ciudată ce mă îndepărta într-atâta de el.

Mai târziu, imediat după Eliberare, mi-am găsit un maestru într-a trăi și a gândi. Am devenit discipolul lui Gurdjieff. M-am ostenit să mă separ de emoții, sentimente, elanuri, ca să găsesc, dincolo, ceva imobil și permanent, o prezență mută, anonimă, transcendentă, ce m-ar fi consolât de putina-mi realitate și de absurditatea lumii. Îl priveam pe tata cu compătimire. Credeam că posed taina de-a fi stăpân pe spirit și pe orice cunoaștere. De fapt, nu posedam nimic altceva decât iluzia de a poseda și un intens dispreț pentni cei care nu împărtășeau această iluzie.

Îl exasperam pe tata. Mă exasperam pe mine însumi. Mă uscam până la os într-o poziție de refuz. Îl citeam pe Reno Guonon. Gândeam că aveam nenorocul de a trăi într-o lume radical pervertită și destinată pe bună dreptate apocalipsei. Îmi însușeam discursul lui Cortos din Camera deputaților de la Madrid, din 1849: „Cauza tuturor erorilor Dvs., domnilor, este că ignorați mersul civilizației și al lumii. Dvs. credeți că civilizația și lumea progresează, dar ele dau înapoi!” Pentru mine, evul modern era evul negru. Mă îndeletniceam să socotesc crimele spiritului modern împotriva spiritului. Începând din secolul al XII-lea, Occidentul, desprins de Principii, mergea către pierzanie. A fi nutrit vreo speranță în-

semna să te coalizezi cu răul. Denunțam în orice semn de încredere o complicitate. Toată înfocarea o puneam în refuz, în ruptură. În lumea aceasta deja pe trei sferturi scufundată, în care preoții, savanții, politicienii, sociologii și tot felul de organizații îmi apăreau cu toții coprofagi, numai învățătura tradițională și o rezistență necondiționată la veac erau demne de stimă.

În această stare, ajungeam să-l socotesc pe tata drept un mare naiv. Puterea-i de adeziune, de iubire, de viziune îndepărtată, mă irita prin ridicolul ei. Îl acuzam că rămăsese la entuziasmele Expoziției de la 1900. Speranța pe care și-o puneă într-o colectivizare crescândă și pe care o îndrepta infinit mai sus decât planul politic îmi stârnea disprețul. Eu nu juram decât pe tocrățiile antice.

Einstein întemeia un comitet al deznădejzii savanților atomiști, amenințarea unui război total plutea deasupra omenirii împărțite în două blocuri. Tata murea fără să-și fi pierdut nici un dram din credința în viitor, iar eu nu-l mai pricepeam. Nu voi evoca, în această lucrare, problemele de clasă. Nu-și au locul aici. Dar știu bine că aceste probleme există: ele l-au sfâșiat pe omul care ținea la mine. Nu l-am cunoscut pe tatăl meu de sânge. Aparținea vechii burghezii din Gand. Mama și tatăl meu de-al doilea erau muncitori, se trăgeau din muncitori. Strămoșii mei flamanzi, iubind plăcerile vieții, artiști, leneși și orgolioși, m-au îndepărtat de gândirea generoasă, dinamică, m-au făcut să mă preocup mai mult de mine însumi și să nesocotesc virtutea participării. De multă vreme deja, între tata și mine se interpuneau zăbrele grele. El, care nu voise să aibă alt copil în afara acestui fiu de alt sânge, de teamă să nu mă rănească, se sacrificase ca cu să devin un intelectual. Dându-mi totul, visase să am un suflet asemănător cu al său. În ochii lui, trebuia să devin un far, un om capabil de a-l lumina pe ceilalți oameni, de a le da curaj și speranță, de a le arăta, cum spunea el, lumina ce strălucește la capătul destinului nostru. Eu însă nu vedeam nici un fel de lumină în afară de una neagră în mine și la capătul destinului omenirii. Nu eram decât un intelectual asemenea multor alora. Împingeam până la ultimele consecințe sentimentul de exil și nevoia de revoltă radicală exprimate în revistele literare de prin 1947, unde se vorbea de „neliniște metafizică”, reviste care au fost moștenirea dificilă a generației mele. În aceste condiții, cum să fii un far? Această idee, această vorbă hugoliană mă făceau să surâd răutăcios. Tata îmi reproșa că merg către descompunere, că trecusem, cum zicea el, de partea privilegiatilor culturii, a mandarinilor, a orgolioșilor din neputință.

Bomba atomică, în timp ce pentru mine marca începutul sfârșitului timpurilor, era pentru el semnul unor zori noi. Materia se spiritualiza treptat și omul avea să descopere în jurul lui și în el însuși puteri până

atunci nebănuite. Spiritul burghez, pentru care Pământul este un loc de ședere confortabil de care trebuie cât mai mult profitat, avea să fie măturat de spiritul nou, spiritul muncitorilor Pământului, pentru care lumea este o mașină în mers, un organism în devenire, o unitate de alcătuit, un Adevăr de scos la iveală. Omenirea se afla doar la începutul evoluției. Abia primea cele dintâi informații despre misiunea cu care o investise Inteligența Universului. Abia începusem să aflăm ce-i aia dragoste față de lume.

Pentru tata, aventura umană avea o direcție. El judeca evenimentele după cum se situau sau nu pe această direcție. Istoria avea un sens: ea deriva către o formă de ultra-uman, ea purta în sine promisiunea unei superconștiințe. Filozofia-i cosmică nu-l separa de veac. În imediat, adeziunile sale erau „progresiste”. Lucrul mă irita, fără să văd că el puneă infinit mai multă spiritualitate în progresismul lui decât progresul eu în spiritualitatea mea.

Cu toate astea, mă sufocam în gândirea-mi închisă. În fața acestui om, mă simțeam câteodată ca un mic intelectual arid și zgribulit și mi se întâmpla să doresc a gândi ca el, a respira la fel de adânc ca el. Seara, în atelier, îl provocam, avansam cât mai mult în contradicții, dorindu-mi în secret să fiu înfundat și schimbat. Dar, din pricina oboselii, se înfuria pe mine, pe destinul care-i dăduse o gândire vastă fără să-i acorde mijloacele de a i-o transmite acestui fiu cu sânge rebel, și ne despărțeam furioși și neputincioși. Mă duceam la meditațiile și la cărțile mele disperate. El își relua acul și-și vedea de stofele lui, sub lumina crudă a lămpii care-i îngălbenea pând. Din pat, îl auzeam multă vreme gâfâind, mormăind. Apoi, deodată, începea să fluiera printre dinu, ușor, primele măsuri din Oda Bucuriei de Beethoven, ca să-mi spună de la distanță că iubirea ajunge întotdeauna unde trebuie. Mă gândesc la el aproape în fiecare seară, la ora fostelor noastre dispute. Aud acel gâfâit, acel mormăit terminându-se în cânt, acea furtună sublimă stingându-se.

•

Au trecut doisprezece ani de când a murit! Iar eu voi face curând patruzeci. Dacă l-aș fi înțeles pe când trăia, mi-aș fi condus inteligența și inima cu mai multă pricepere. N-am încetat să-l caut. Acum, trec de partea lui, după multe căutări adesea sterilizante și după rătăcirile primejdioase. Aș fi putut, mult mai devreme, să-mi împac gustul pentru viața interioară cu dragostea față de lume în mișcare. Aș fi putut arunca o punte, mai devreme și poate mai eficace, când forțele-mi erau intacte, între mistică și spiritul modern. Aș fi putut să mă simt în același timp religios și solidar cu marele clan al istoriei. Aș fi putut avea mai devreme credința, mila și speranța.

Cartea de față rezumă cinci ani de cercetări în toate sectoarele cunoașterii, la granița dintre știință și tradiție. M-am lansat în această întreprindere aflată cu mult deasupra mijloacelor mele fiindcă nu mai puteam să refuz lumea prezentă și viitoare care este totuși lumea mea. Dar orice atitudine extremă este revelatoare. Aș fi putut găsi mai repede o cale de comunicare cu epoca mea. Se poate să nu-mi fi pierdut timpul degeaba mergând până la capătul propriului meu demers. Nu ceea ce merită li se întâmplă oamenilor, ci ceea ce li se aseamănă. Multă vreme am căutat, cum dorea Rimbaud pe când îl citeam în adolescență, „Adevărul într-un suflet și un trup”. N-am izbutit să-l aflu. Pe când urmăream acel Adevăr, am pierdut contactul cu niște mici adevăruri ce ar fi făcut din mine nu, firește, supraomul pe care-l doream, ci un om mai bun și mai unificat decât sunt. Totuși am aflat lucruri prețioase despre comportamentul profund al spiritului, despre diferitele stări posibile ale conștiinței, despre memorie și intuiție, lucruri pe care nu le-aș fi aflat altminteri și care aveau să-mi permită mai târziu să înțeleg ceea ce este grandios, esențialmente revoluționar în avangarda spiritului modern : interogația asupra naturii cunoașterii și nevoia presantă a unui soi de transmutație a inteligenței.

Când am ieșit din bârlogul meu de yoghin ca să arunc o ochire asupra lumii acesteia moderne pe care-o cunoșteam fără a o cunoaște, i-am perceput dintr-o dată minunăția. Studiile mele reacționare, adesea pline de orgoliu și de ură, fuseseră folosite într-o privință: mă împiedicaseră să ader la lumea aceasta luând-o dinspre partea-i proastă — vechiul raționalism al secolului al XIX-lea, progresismul demagogic. Tot ele m-au împiedicat să accept această lume ca pe ceva natural și doar fiindcă era a mea, s-o accept într-o stare de conștiință somnolentă, așa cum face cea mai mare parte a oamenilor. Cu ochii răcoriti de această lungă ședere în afara timpului meu, am văzut lumea la fel de bogată în fantastic real pe cât era de bogată pentru mine lumea tradiției în fantastic presupus. Mai mult: ceea ce aflam despre veac îmi modifica aprofundând-o cunoașterea spiritului din vechime. Am văzut lucrurile antice cu ochi proaspeți, iar privirile-mi erau înprospătate ca să vadă și lucrurile noi.

L-am întâlnit pe Jacques Bergier (voi spune îndată cum) pe când terminam de scris lucrarea despre familia de spirite reunite în jurul lui Gurdjieff. Această întâlnire, pe care n-o atribui hazardului, a fost determinantă, îmi consacrasem ultimii doi ani descrierii unei școli esoterice și a propriei mele aventuri. Dar o altă aventură începea în acel moment pentru mine. Este ceea ce am crezut de cuviință să spun, luându-mi rămas bun de la cititorii mei. Sper că mi se va trece cu vederea faptul că mă citez

de mine însumi, știindu-se că nu sunt deloc domic să atrag atenția asupra literaturii mele: altele mă preocupă. Am născocit fabula cu maimuța și dovleacul. Indigenii, ca să prindă animalul viu, pun într-un cocotier un dovleac găurit cu alune înăuntru, fixându-l bine. Maimuța dă fuga, își strecoară mâna înăuntru, ia alunele, strânge pumnul și atunci nu-și mai poate scoate mâna. E prizonieră a lucrului pe care a pus mâna. Ieșind din școala lui Gurdjieff, scriam:

Trebuie să pipăim, să examinăm fructele-capcană, apoi să ne retragem cu dibăcie. O dată o anumită curiozitate satisfăcută, se cuvine să ne readucem în mod flexibil atenția asupra lumii în care ne aflăm, să ne recâștigăm libertatea și luciditatea, să ne vedem mai departe de drum pe cărămuri omenescă îi aparținem. Ceea ce contează, este să vedem în ce măsură demersul esențial al gândirii zise tradiționale regăsește mișcarea gândirii contemporane. Fizica, biologia, matematica, în cele mai avansate părți ale lor, se încrucișează astăzi cu anumite date ale esoterismului, reîntâlnesc anumite viziuni ale cosmosului, ale raporturilor dintre energie și materie, care sunt viziuni ancestrale. Științele de astăzi, abordate fără conformism științific, dialoghează cu anticii magi, alchimisti, taumaturgi. O revoluție se petrece sub ochii noștri, o reasociere nesperată a rațiunii, în culmea cuceririlor ei, cu intuiția spirituală. Pentru observatorii într-adevăr atenți, problemele ce se pun inteligenței contemporane nu mai sunt probleme de progres. Sunt deja câțiva ani buni de când noțiunea de progres a murit. E vorba de probleme ale schimbării stării, de probleme de transmutare. În acest sens, cei preocupați de realitățile experienței lăuntrice merg în direcția viitorului și-și dau mâna viguros cu savanții de avangardă care pregătesc venirea unei lumi năvălind nimic de-a face cu lumea de tranziție greoaie în care mai viețuim încă pentru câteva ceasuri.

Este exact subiectul ce va fi dezvoltat în această carte groasă. Trebuie așadar, îmi spuneam eu înainte de a-l ataca, să-ți proiectezi inteligența foarte departe în urmă și foarte departe înainte ca să înțelegi prezentul. Mi-am dat seama că cei ce sunt doar „moderni” și care odinioară nu-mi plăceau, aveau dreptate să nu-mi placă. Numai că îi condamnam pe nedrept. În realitate, sunt condamnați fiindcă spiritul lor nu ocupă decât o fracțiune de timp prea mică. Abia există, că și devin anacronici. Pentru a fi prezent, trebuie să fii contemporan cu viitorul. Iar îndepărtatul trecut poate fi perceput el însuși ca un resac al viitorului. De atunci înainte, când am pornit să interoghez prezentul; am primit răspunsuri pline de ciudățenii și de promisiuni.

•

James Blish, scriitor american, spune spre gloria lui Einstein că acesta „l-a înghițit pe Newton de viu”. Admirabilă formulă ! Dacă gândirea ni se înalță către o viziune mai cuprinzătoare a vieții, ea trebuie să absoarbă adevărurile din planul inferior. Aceasta este certitudinea pe

care am dobândit-o în cursul cercetărilor melc. Faptul poate părea banal, dar când cineva a trăit în sisteme de gândire ce pretindeau să se afle pe culmi înalte, precum înțelepciunea lui Guenon și sistemul lui Gurdjieff, și care ignorau sau disprețuiau cea mai mare parte a realităților sociale și științifice, acest nou mod de a judeca îi schimbă direcția și dorințele spiritului. „Lucrurile inferioare, spunea deja Platon, trebuie să se regăsească în cele superioare, deși într-o altă stare.” Am acum convingerea că orice filozofie superioară în care realitățile din planul pe care ea pretindea-1 depășește nu continuă să trăiască este o impostură.

De aceea am întreprins o călătorie destul de îndelungată pe tărâmul fizicii, al antropologiei, al matematicii, al biologiei, înainte de a încerca din nou să-mi fac o idee despre om, despre natura lui, despre puterile și destinul său. Odinioară, căutam să cunosc și să înțeleg *întregul* omului și disprețuiam știința. Bănuiam spiritul de-a fi capabil să atingă culmi sublime. Dar ce știam cu despre demersul lui în domeniul științific ? Oare nu-și revelase acolo vreunele din puterile în care înclinam eu să cred ? Îmi spuneam : contradicția aparentă dintre materialism și spiritualism trebuie depășită. Dar oare demersul științific nu ducea la asta ? Și, în acest caz, nu era de datorie mea să mă informez ? La urma urmei, nu era o acțiune mai rezonabilă, pentru un occidental din secolul XX, decât să apuce un toiag de pelerin și să se ducă desculț în India ? Oare nu exista în junii mei o mulțime de oameni și de căru care să mă lămurească ? Nu trebuia, mai întâi, să prospectez temeinic propriul meu teren ?

Dacă reflecția științifică, în partea-i cea mai avansată, ajungea la a revizui ideile admise despre om, atunci trebuia s-o știu și cu. Și-apoi, mai era și o altă necesitate. Orice idee pe care mi-aș fi putut-o face după aceea despre soarta inteligenței, despre sensul aventurii umane, ar fi putut fi reținută ca valabilă doar în măsura în care n-ar fi mers în răspărul mișcării urmate de cunoașterea modernă.

Am găsit ecoul acestei meditații în cuvintele lui Oppenheimer:

. Trăim astăzi într-o lume în care poeți, istorici, filozofi sunt mândri să spună că n-ar vrea nici măcar să înceapă a concepe posibilitatea de a învăța ceva cu privire la științe : ci văd știința la capătul unui lung tunel, prea lung ca vreun om cu minte să-și strecoare capul în el. Filozofia noastră — în măsura în care avem una — este deci de-a dreptul anacronică și, sunt convins, total necadaptată la epoca noastră.

Or, pentru un intelectual bine antrenat, nu e mai dificil, dacă vrea cu adevărat, să intre în sistemul de gândire care regizează fizica nucleară decât să pătrundă în economia marxistă sau în tornism. Nu e mai greu să pricepi teoria ciberneticii decât să analizezi cauzele revoluției chineze sau experiența lui Mallarmé. În realitate, refuzăm acest efort nu

de teama efortului, ci fiindcă presimțim că el ar produce o schimbare a modurilor de gândire și de expresie, o revizuire a valorilor admise până acum.

Și totuși, de multă vreme deja, continuă Oppenheimer, ar fi trebuit impusă o înțelegere mai subtilă a naturii cunoașterii umane, a relațiilor omului cu universul.

M-am pus deci pe scotocit în comoara științelor și tehnicilor de astăzi, într-un fel neexperimentat, desigur, cu o ingenuitate și o uimire foarte primejdioase, însă propice ecloziunii comparațiilor a corespondențelor, a apropiierilor lămuritoare. Atunci am regăsit, în esoterism, în mistică, unele convingeri ale mele de mai înainte privitoare la măreția infinită a omului. Dar le-am regăsit într-o altă stare. Erau acum convingeri ce absorbiseră de vii formele și faptele inteligenței umane a timpului meu, aplicate la studierea realităților. Nu mai erau „reacționare”, reduceau antagonismele în loc să le provoace. Conflicte foarte grele, precum acelea dintre materialism și spiritualism, viața individuală și viața colectivă, se resorbeau în ele sub efectul unei mari călduri. În sensul acesta, ele nu mai erau expresia unei alegeri și deci a unei rupturi, ci a unei devenirii, a unei depășiri, a unei reînnoiri, adică a existenței.

*

Dansul atât de rapid și incoerent al albinelor desenează în spațiu, se pare, figuri matematice precise și constituie un limbaj. Visez să scriu un roman în care toate întâlnirile avute de un om în existența sa, fugare sau marcante, suscitade de ceea ce numim hazard sau de necesitate, ar desena și ele figuri, ar exprima ritmuri, ar fi ceea ce și sunt, poate : un discurs construit savant, adresat unui suflet întru desăvârșirea sa și din care acesta nu sesizează, de-a lungul unei vieți, decât câteva cuvinte disperate.

Îmi pare uneori că sesizez înțelesul acestui balet uman din jurul meu, că ghicesc ce mi se spune prin mișcarea ființelor care se apropie, rămân pe loc sau se îndepărtează. Apoi pierd firul, ca toată lumea, până la următoarea mare și totuși fragmentară evidență.

Îleșeam din Gurdjieff. O prietenie foarte vie mă lega de André Breton. Prin el l-am cunoscut pe René Alleau, istoric al Alchimiei. Într-o zi când căutam, pentru o colecție de lucrări de actualitate, un vulgarizator științific, Alleau mi-a prezentat pe Bergier. Era vorba de o muncă elementară și nu țineam foarte tare la știință, vulgarizată sau nu. Or, această întâlnire cu totul fortuită avea să-mi rânduiască viața pentru multă vreme, să adune și să orienteze toate marile influențe intelectuale sau spirituale care se exercitaseră asupra mea, de la Vivekananda la Guénon, de la Guénon la Gurdjieff, de la Gurdjieff la Breton, și să mă readucă, la vârsta maturității, în punctul de plecare: la tatăl meu.

în cinci ani de studii și de reflecții, în cursul cărora cele două spirite ale noastre, destul de neasemănătoare, fură tot timpul fericite împreună, mi se pare că am descoperit un punct de vedere nou și bogat în posibilități. Așa procedau, în felul lor, suprarealiștii, cu treizeci de ani în urmă. Dar noi n-am cercetat, ca ei, în zona somnului și a infraconștiinței, ci la cealaltă extremitate: în zona ultraconștiinței și a stării de veghe superioare. Am botezat școala născocită de noi școala realismului fantastic. Ea nu decurge în nici un fel din gustul pentru insolit, exotism intelectual, baroc, pitoresc. „Călătorul căzu mort, izbit de pitoresc”, spune Max Jacob. Nu căutăm efectele înstrăinării. Nu prospectăm îndepăratele margini ale realității; încercăm, dimpotrivă, să ne instalăm în centrul ei. Credem că inteligența, cu condiția de a fi activată la maximum, descoperă fantasticul în chiar inima realității. Un fantastic care nu îndeamnă la evadare, ci mai curând la o adeziune mai adâncă.

Numai din lipsă de imaginație scriitorii, artiștii, caută fantasticul în afara realității, în nori. Nu obțin decât un subprodus. Fantasticul, precum toate materiile prețioase, trebuie smuls din măruntaiele pământului, din real. Iar adevărata imaginație este cu totul altceva decât o fugă spre ireal. „Nici o facultate a spiritului nu se scufundă și nu scormonește mai mult decât imaginația: ea este marele scafandru.”

Fantasticul este în general definit ca o violare a legilor naturale, ca apariție a imposibilului. Pentru noi nu e deloc așa ceva. Fantasticul este o manifestare a legilor naturale, un efect al contactului cu realitatea când aceasta este percepută direct și nu filtrată prin vâlul somnului intelectual, prin obiceiuri, prejudecăți, conformisme.

Știința modernă ne învață că îndărătul vizibilului simplu se află un invizibil complicat. O masă, un scaun, cenil înstelat sunt în realitate radical diferite de ideea pe care ne-o facem noi despre ele : sisteme în rotație, energii în suspensie etc. În acest sens spunea Valery că, în cunoașterea modernă, „miraculosul și pozitivul au contractat o uimitoare alianță”. Ceea ce ne-a apărut cu claritate, după cum se va vedea, sper, în cartea de față, este că acest contract dintre miraculos și pozitiv nu e valabil doar în domeniul științelor fizice și matematice. Ce-i adevărat pentru aceste științe este fără îndoială adevărat și pentru celelalte aspecte ale existenței : antropologia, de pildă, sau istoria contemporană, sau psihologia individuală, sau sociologia. Ceea ce funcționează în științele fizice funcționează probabil și în științele umane. Dar este foarte greu să-ți dai seama de asta. Este din pricină că în științele umane s-au refugiat toate prejudecățile, inclusiv cele astăzi evacuate din științele exacte, și că, într-un domeniu atât de apropiat de ei și atât de mișcător, cercetătorii, ca să vadă limpede lucrurile în cele din urmă, au încercat tot timpul să aducă

totul la un sistem: Freud explică totul, *Capitalul* explică totul etc. Când spunem prejudecăți, ar trebui să spunem: superstiții. Uncie sunt vechi, altele moderne. Pentru unii, nici un fenomen de civilizație nu este comprehensibil dacă nu se admite, la origini, existența Atlantidei. Pentru alții, marxismul ajunge ca să-1 explice pe Hitler. Unii îl văd pe Dumnezeu în orice geniu, alții nu văd decât sexul. întreaga istorie este templară, în cazul când nu e hegliană. Problema noastră este deci de a face sensibilă, în stare brută, alianța dintre miraculos și pozitiv în omul singur sau în omul din societate, așa cum este ea în biologie, în fizică sau în matematica modernă, unde se vorbește foarte deschis și, în cele din urmă, foarte simplu, de un „Altundeva Absolut”, de „Lumină Interzisă” și de „Numărul Cuantic al Straniității”.

„La scara cosmică (toată fizica modernă ne învață) numai fantasticul are șanse de a fi adevărat”, spune Teilhard de Chardin. Pentru noi însă și fenomenul uman trebuie măsurat la scara cosmică. E ceea ce spun cele mai vechi texte de înțelepciune. E ceea ce spune și civilizația noastră, care începe să lanseze rachete înspre planete și caută contactul cu alte inteligențe. Poziția noastră este deci aceea de martori ai realităților timpului nostru.

Privită mai îndeaproape, atitudinea noastră de a introduce realismul fantastic din științele înalte în științele umane n-are nimic original. De altfel, nici nu pretindem a fi niște spirite originale. Ideea de a aplica matematica la științe nu era chiar extraordinară : și totuși a dat rezultate foarte noi și importante. Ideea că universul nu e poate ceea ce știm că este nu-i originală: dar vedeți cum Einstein a răsturnat lucrurile aplicând-o.

În sfârșit, este evident că, plecând de la metoda noastră, o lucrare precum aceasta, făcută cu maximum de onestitate și minimum de naivitate, trebuie să suscite mai multe întrebări decât soluții. O metodă de lucru nu e un sistem de gândire. Noi nu credem că un sistem, oricât de ingenios, ar putea lumina complet totalitatea lumii vii ce ne preocupă. Marxismul poate fi zbatut la infinit fără a se ajunge la integrarea faptului că Hitler a avut de mai multe ori, cu teroare, conștiința că Superiorul Necunoscut venise să-1 viziteze. Iar medicina dinaintea de Pasteur putea fi oricum răsucită că tot nu reieșea din ea ideea că bolile sunt pricinuite de niște animale prea mici pentru a fi văzute. Cu toate astea, e posibil să existe un răspuns global și definitiv la toate întrebările pe care le ridicăm, iar noi să nu-1 fi nimerit. Nimic nu este exclus, nici da, nici nu. N-am descoperit nici un „guru” ; n-am devenit discipoli ai unui nou Mesia ; nu propunem nici o doctrină. Ne-am străduit pur și simplu să-i deschidem cititorului cel mai mare număr posibil de uși și, cum cele mai multe dintre

ele se deschid din interior, ne-am dat la o parte ca să-1 lăsăm pe el să treacă.

Repet: fantasticul pentru noi nu este imaginarul. Însă o imaginație extrem de aplicată la studiul realității descoperă că frontiera este foarte subțire între miraculos și pozitiv sau, dacă preferați, între universul vizibil și universul invizibil. Există poate unul sau mai multe universuri paralele cu al nostru. Cred că n-am fi întreprins această muncă dacă, în cursul vieții, nu ni s-ar fi întâmplat să ne simțim în mod real, fizic, în contact cu o altă lume. Lucrul s-a produs, în ce-1 privește pe Bergier, la Mauthausen. Mie mi s-a întâmplat, într-un grad diferit, la Gurdjieff. Împrejurările sunt foarte deosebite, dar faptul esențial este același.

Antropologul american Loren Eiseley, a cărui gândire este apropiată de a noastră, povestește o astfel de întâmplare care exprimă foarte bine ceea ce vreau să spun.

A întâlni o altă lume, spune el, nu e doar un fapt imaginar. Li se poate întâmpla și oamenilor și animalelor. Câteodată, granițele alunecă sau se întrepatrund : e suficient să te afli acolo în clipa aceea. Am văzut cum i s-a întâmplat unui corb. Corbul cu pricina mi-e vecin. Nu i-am făcut niciodată nici cel mai mic rău, dar el are grijă să stea în vârful pomilor, să zboare sus și să evite omul. Lumea lui începe acolo unde slaba-mi vedere se oprește. Or, într-o dimineață, se lăsase la noi la țară o ceață extraordinar de deasă, iar eu mă îndreptam pe dibuite către gară. Brusc, la înălțimea ochilor, mi-au apărut două aripi negre imense, precedate de un cioc uriaș și întreaga arătare trecu ca fulgerul scoțând un strigăt de teroare cum nu mai vreau niciodată să aud vreunul. Acest strigăt m-a bântuit toată după-amiaza. Mi se întâmplă să cercetez oglinda, întrebându-mă ce aveam atât de revoltător...

În cele din urmă, am priceput. Frontiera dintre cele două lumi ale noastre alunecase din cauza ceței. Corbul, care credea că zboară la înălțimea-i obișnuită, văzuse deodată un spectacol răscolitor, contrar pentru el legilor naturii. Văzuse un om mergând prin aer, în plină lume a corbilor. Întâlnise o manifestare a stranieții celei mai totale pe care un corb o poate concepe : un om zburător...

Acum, când mă zărește de la înălțime, scoate mici strigăte, iar eu recunosc în aceste strigăte incertitudinea unui spirit al cărui univers a fost zdruncinat. Nu mai este, nu va mai fi niciodată aidoma celorlalți corbi...

*

Această carte nu este un roman, deși intenția ei este romanescă. Nu aparține s.f.-ului, deși în ea sunt atinse mituri ce alimentează acest gen. Nu este o colecție de bizarerii, deși îngerul Bizarului se află în ea la cl acasă. Nu este nici o contribuție științifică, nici vehicolul unei învățături necunoscute, nici o mărturie, un documentar sau o fabulație. Este povestirea, uneori legendară, alteori exactă, a unei prime călătorii în domenii

ale cunoașterii abia explorate. Precum în jurnalele navigatorilor din Renaștere, feeria și adevărul, extrapolarea riscată și viziunea exactă se amestecă. Este din pricină că n-am avut nici timpul și nici mijloacele de a duce până la capăt explorarea. Putem doar sugera niște ipoteze și schița căile de comunicare dintre aceste diverse domenii care sunt încă, pentru moment, țărâmurii interzise. În aceste țărâmurii interzise n-am zăbovit decât puțin. Când vor fi mai bine explorate, se va descoperi fără îndoială că inul din lucrurile spuse de noi erau delirante, precum rapoartele lui Marco Polo. Este o eventualitate pe care o acceptăm cu dragă inimă. „Erau o mulțime de prostii în cartea lui Pauwels și Bergier.” Iată ce se va spune. Dar dacă această carte va trezi dorința cuiva de a cerceta lucrurile mai îndeaproape, ne vom fi atins scopul.

Am putea scrie ca Fulcanelli, pe când încerca să descifreze și să descrie misterul catedralelor : „Lăsăm cititorului grija de a stabili toate apropierea utile, de a coordona versiunile, de a izola adevărul pozitiv amestecat cu alegoria legendară în aceste fragmente enigmatice.” Cu toate acestea, documentația noastră nu datorează nimic vreunor maeștri ascunși, cărți îngropate sau arhive secrete. Este înting, dar accesibilă tuturor. Ca să nu îngreunăm excesiv lectura, am evitat să înmulțim referințele, notele de subsol, indicațiile bibliografice etc. Am recurs uneori la imagini și alegorii dintr-un scrupul de eficacitate și nu datorită celui gust pentru mister atât de viu la esoteriști încât ne face să ne gândim la un dialog al fraților Marx:

„Ia spune, în casa de alături e o comoară ?

— Alături nu e nici o casă.

— Nu-i nimic, construim noi una!”

*

Cum am spus, cartea de față îi datorează mult lui Jacques Bergier. Nu numai în privința teoriei generale, care este rodul colaborării minților noastre, ci și a documentației. Toți cei care l-au cunoscut pe acest om cu o memorie supraomenească, cu o curiozitate devoratoare și — ceea ce este și mai rar — cu o prezență de spirit constantă, mă vor crede cu ușurință dacă voi spune că în cinci ani Bergier m-a făcut să câștig douăzeci de ani de lectură activă. În acest creier viguros, o formidabilă bibliotecă era în serviciu; alegerea, clasarea, conexiunile cele mai complexe se stabileau cu viteză electronică. Spectacolul inteligenței sale în mișcare mi-a produs întotdeauna o exaltare a facultăților fără de care conceperea și redactarea lucrării mi-ar fi fost imposibile.

Într-un birou de pe *rue de Berri* pus cu generozitate la dispoziția noastră de un mare tipograf, am adunat mari cantități de cărți, reviste, rapoarte, ziare în toate limbile, iar o secretară scria după dictare mii de pa-

gini de note, citate, traduceri, reflecții. Acasă la mine, la Mesnil-le-Roi, ne continuam conversația în fiecare duminică, întrerupând-o cu lecturi, iar cu așterneam în scris, în aceeași noapte, esențialul din ce spuseseam, ideile care se iviseră, noile direcții de cercetare pe care le sugeraseră. În fiecare zi, vreme de cinci ani, m-am așezat la masa de lucru dis-de-dimineață, căci pe urmă mă așteptau ceasuri lungi de muncă în alte părți. Lucrurile fiind ceea ce sunt pe această lume din care nu voiam să ne Sustragem, problema timpului este o problemă de energie. Dar nu-ar mai fi trebuit încă zece ani, multe mijloace materiale și o echipă numeroasă ca să purcedem a duce la bun sfârșit întreprinderea noastră. Ceea ce am vrea, dacă într-o zi am dispune de ceva bani, ciupit de ici-de colo, ar fi să creem și să dăm viață unui soi de institut unde studiile abia schițate în cartea noastră ar li continuă. Poate că aceste pagini nu vor ajuta, dacă au vreo valoare. Cum spune Chesterton, „ideea care nu caută să devină cuvânt este o idee proastă, iar cuvântul care nu caută să devină acțiune este un cuvânt prost”.

Din diferite motive, activitățile exterioare ale lui Bergier au fost numeroase. Ale melc la fel, și de o anume amploare. Am văzut însă în copilărie oameni morți de muncă. „Cum izbutești să faci tot ceea ce faci ?” Nu știu, dar aș putea răspunde cu o zicală Zen: „Merg pe jos și totuși stau călare pe spinarea unui bou.”

Multe dificultăți, solicitări și obstacole de tot felul s-au ivit, punându-ni-se de-a curmezișul și făcându-mă să-mi pierd nădejdea. Nu-mi place defel figura creatorului cumplit de indiferent la tot ce nu-i privește opera. O iubire mai generoasă mă străbate, iar îngustimea în iubire, chiar de-ar fi prețul unei opere frumoase, mi se pare o contorsiune nedemnă. Dar, se-nțelege, în astfel de condiții, în torentul unei vieți de largă participare, se întâmplă să riști să te îneci. O cugetare a lui Vincent de Paul m-a ajutat: „Marile proiecte sunt întotdeauna străbătute de diferite pățanii și dificultăți. Carnea și sângele vor spune că misiunea trebuie abandonată, dar să ne ferim a le da ascultare. Dumnezeu nu schimbă niciodată ceea ce a hotărât o dată în ceva contrariu care ni se pare nouă că se întâmplă.”

În orele de la Juvisy pe care Îc evocam la începutul acestei prefețe, ni s-a dat într-o zi de comentat fraza lui Vigny: „O viață izbutită este un vis de adolescent realizat la o vârstă matură.” Visam atunci să aprofundez și să slujesc filozofia tatălui meu, care era o filozofie a progresului. După multe ezitări, opoziții și ocolișuri, este chiar ceea ce încerc să fac. Fie ca lupta mea să-i odihnească cenușa în pace! Acea cenușă astăzi împrăștiată, așa cum a dorit-o el, gândindu-se, la fel ca mine, că „materia nu e decât o mască, poate, dintre toate măștile purtate de Marele Chip”.

PARTEA ÎNTÂI

Viitorul anterior

I

Omagiu cititorului grăbit. — O demisie din 1875. — Unii cobesc.
— Cum închidea ușile secolul al XIX-lea. — Sfârșitul științelor și
refularea fantasticului. — Disperările lui Poincare.
— Suntem propriii noștri bunici. — Tinerețe ! Tinerețe !

Cum oare un om inteligent, astăzi, nu s-ar simp! grăbit ? „Scu-
glați-vă, domnule, aveți lucruri mari de făcut!” Dar trebuie să
ne sculăm din ce în ce mai devreme. Accelerați-vă mașinile de văzut, de
ascultat, de gândit, de amintit, de imaginat. Cel mai bun cititor al nos-
tm, cel mai drag nouă, va termina cu noi în două-trei ceasuri. Cunos-
c câțiva oameni care citesc cu profit maxim o sută de pagini de matema-
tică, de filozofie, de istorie sau de arheologie în douăzeci de minute.
Actorii învață să-și „plaseze” vocea. Cine ne va învăța să ne „plasăm”
atenția ? Există o înălțime de la care totul își schimbă viteza. Nu sunt, în
această lucrare, precum acei scriitori care vor să-și păstreze cititorul
lângă ei cât mai mult timp posibil, legănându-l. Nimic pentru somn, to-
tul pentru veghe. Haideti repede, luați și plScați ! Aveți multe de făcut
pe-afară. La nevoie, săriți capitole, începeți de unde vă place, citiți în
diagonală : aveți la dispoziție un instrument cu foloase multiple, ca bri-
ceagul excursioniștilor. De pildă, dacă vă temeți că ajungeti prea târziu
în miezul subiectului care vă interesează, săriți peste aceste prime pa-
gini. Aflați doar că ele arată cum a închis secolul al XIX-lea ușile reali-
tății fantastice a omului, a lumii, a universului; cum secolul XX le re-
deschide, doar că morala noastră, filozofiile, sociologia, ce-ar trebui să
fie contemporane cu viitorul, nu sunt, rămânând legate de perimatul se-
col al XIX-lea. Puntea nu e aruncată între vremea sănăței și cea a rache-
telor, dar cineva se gândește la asta. Ca să se gândească și mai mult am
scris și noi această carte. Grăbiți, nu trecutul îl plângem, ci prezentul, și
de nerăbdare. Asta e. Ați aflat deja destul ca să răsfoiți repede acest în-
ceput, dacă e nevoie, și să priviți mai departe.

*

Istoria nu i-a reținut numele, din păcate. Era directorul *Patent Of-
fice-ului* american și el a fost acela care a dat semnalul vânzolelii. În
1875, și-a prezentat demisia Secretarului de Stat de la Comerț. De ce să
mai rămână ? zicea el în esență, nu mai e nimic de inventat.

Doisprezece ani după aceea, în 1887, marele chimist Marcellin
Berthelot scria: „Universul nu mai are de-acum înainte nici un mister.”
Spre a obține o imagine coerentă a lumii, știința curățase locul. Per-

fecțiunea prin omisiune. Materia era alcătuită dintr-un anumit număr de elemente imposibil de transformat unele în altele. Dar în timp ce Berthelot alunga în savanta-i lucrare reveriile alchimice, elementele, care nu știau, continuau să se transmute sub efectul radioactivității naturale, în 1852, fenomenul fusese descris de Reichenbach, dar respins pe dată. Niște lucrări datând din 1870 evocau „o a patra stare a materiei” constatată cu prilejul descărcărilor electrice în gaze. Dar întregul mister trebuia refulat. Refulare: ăsta-i cuvântul. Rămâne de făcut o psihanaliză a unei anumite gândiri din secolul al XIX-lea.

Un neamț pe nume Zeppelin, reîntors în țară după ce luptase în rândurile sudiștilor, încercă să-i intereseze pe industriași în dirijarea baloanelor. „Nefericite ! Au nu știi tu că simt trei subiecte despre care Academia franceză de științe nu mai acceptă memorii: cvadratura cercului, tunelul pe sub Canalul Mânecii și dirijarea baloanelor ?” Alt neamț, Herman Gaswindt, propunea să se construiască mașini zburătoare mai grele ca acru, propulsate de rachete. Pe cel de-al cincilea memoriu, ministrul german al Războiului, după ce-și consultase tehnicienii, a scris, cu blândețea rasei și a funcției sale : „Când oare această cobe nenorocită va crăpa odată ?”

Rușii, în ce-i privește, se debarasaseră de o altă cobe nenorocită, Kibaltcici, și el partizan al mașinilor zburătoare cu rachete. Plutonul de execuție. E adevărat că Kibaltcici își folosisese calitățile de tehnician ca să meșterească o bombă ce tocmai îl făcuse bucățele pe țarul Alexandru al II-lea. În schimb, nu era nici un motiv ca profesorul Langley, de la *Smithsonian Institute* din America, să fie trimis la execuție ; el propunea mașini zburătoare acționate de motoarele cu explozie de fabricație foarte recentă. Fu dezonorat, ruinat, expulzat de la *Smithsonian*. Profesorul Simon Newcomb demonstra matematic imposibilitatea ca ceva mai greu decât aerul să zboare. Cu câteva luni înaintea morții lui Langley, ucis de amărăciune, un băiețuș englez scntoarse într-o zi de la școală scâncind. Le arătase prietenilor săi fotografia unei machete pe care Langley i-o trimisese de curând tatălui său. Puștiul susținuse că, până la urmă, oamenii vor zbura. Ceilalți îl luaseră peste picior. Iar învățătorul spusese : „Dragul meu, oare taică-tu e chiar prostănac ?” Pre-supusul prostănac se numea Herbert George Wells.

Așadar, toate ușile se închideau cu un zgomot sec. Într-adevăr, nu mai era altceva de făcut decât de demisionat și Brunctiere putea liniștit să vobcasă, în 1895, de „Falimentul științei”. Celebru profesor Lipmann îi declara tot atunci unuia dintre elevii săi că fizica era terminată, clasată, aranjată, completă și că ar face mai bine să umieze alte căi. Elevul se munca Helbronner și avea să devină cel dintâi profesor de chimie

fizică din Europa și să facă remarcabile descoperiri despre aerul lichid, ultraviolete și metale coloidale. Moissan, chimist genial, era nevoit să-și facă „autocritica” și trebuia să declare public că nu fabricase diamante, că era vorba de o eroare experimentală. Inutil să căutăm mai departe : minunile secolului erau mașina cu aburi și lampa cu gaz, nicio dată omenirea nu va inventa ceva mai de soi. Electricitatea ? O simplă curiozitate tehnică. Un englez țicnit, Maxwell, prelinsese că s-ar fi putut produce cu ajutorul electricității raze luminoase invizibile: complet neserios. Câțiva ani mai târziu, Ambrose Bierce va putea scrie în *Dicționarul diavolului*: „Nu se știe ce este electricitatea, dar în orice caz ea luminează mai bine decât un cal-putere și e mai rapidă decât un bec cu gaz.”

Cât despre energie, era o eitate cu totul independentă față de materie și lipsită de orice mister. Era alcătuită din fluizi. Fluizii umpleau lotul, se lăsau descriși de niște ecuații de o mare frumusețe fotmă și satisfăceau gândirea : fluid electric, luminos, caloric etc. O progresie continuă și clară: materia cu cele trei stări ale ei (solidă, lichidă, gazoasă) și felurii fluizi energetici, și mai subtili decât gazele. Era de-ajuns să respingi ca reverii filozofice teoriile abia născute ale atomului pentru a păstra o imagine „științifică” a lumii. Eram foarte departe de grăunțele de energie ale lui Planck și Einstein.

Germanul Clausius demonstra că nici o sursă de energie în afara locului nu era de conceput. Iar energia, dacă se păstrează în cantitate, se degradează în calitate. Universul, ca un ceasornic, a fost întors o dată lcentru totdeauna. El se va opri când arcul i se va destinde. Nimic de așteptat, nici o surpriză. În acest univers cu destin previzibil, viața apăruse din întâmplare și evoluase prin simplul joc al selecțiilor naturale. Pe culmea definitivă a acestei evolupii: omul. Un ansamblu mecanic și chimic, dotat cu o iluzie : conștiința. Sub efectul acestei iluzii, omul născocise spațiul și timpul: păreri ale spiritului. Dacă i-ai fi spus unui cercetător oficial din secolul al XIX-lea că fizica va absorbi într-o zi spațiul și timpul și va studia experimental curbura spațiului și contracția timpului, el ar fi chemat poliția. Spațiul și timpul n-au nici o existență reală. Sunt niște variabile ale matematicienilor și subiecte de reflecție gratuită pentru filozofi. Omul n-ar putea avea nici o relație cu aceste mărimi. În [X]fida lucrărilor lui Charcot, lui Breuer, lui Hyslop, ideea de percepție extrasenzorială sau extratemporală este respinsă cu dispreț. Nimic necunoscut în univers, nimic necunoscut în om. Dragi savanți, **mi** vă băgați nasul unde nu trebuie, mai bine aveți grijă să-l țineți curat!

Era absolut inutil să încerci o explorare a lumii interioare, dar, cu toate astea, un fapt pune bețe-n roate simplificării: se vorbea mult de

hipnoză, naivul Flammarion, îndoielnicul Edgar Poe, suspectul H.G. Wells se interesau de acest fenomen. Or, oricât de fantastic ar putea să pară; secolul al XIX-lea oficial a demonstrat că hipnoza nu exista. Pacientul are tendința de a minți, de a simula, ca să-i facă pe plac hipnotizatorului. Este exact. Dar, de la Freud și Morton Price, se știe că personalitatea poate fi divizată. Plecând de la critici exacte, secolul acesta a ajuns să creeze o mitologie negativă, să elimine orice urmă de necunoscut din om, să refuleze orice bănuială a vreunui mister.

Biologia era și ea isprăvită. Claude Bernard îi epuizase posibilitățile și se trăsese concluzia că gândirea e secretată de creier ca bila de ficat. Fără îndoială, se va ajunge la dezvăluirea acestei secreții și la notarea formulei sale chimice, conform frumoaselor aranjamente în hexagon imortalizate de Berthelot. Când se va ști cum se asociază hexagoanele de carbon ca să creeze spiritul, ultima pagină va fi întoarsă. Să fim lăsați să ne vedem de lumi în liniște! Nebunii — la ospiciu ! Într-o bună zi a anului 1898, un domn serios îi porunci guvernantei să nu-i mai lase pe copii să citească Jules Verne. Ideile-i false ar deforma spiritele necoapte. Domnul serios se numea Edouard Branly. Tocmai se hotărâse să renunțe la experiențele-i lipsite de interes cu undele ca să devină medic de cartier.

Savantul trebuie să abdice. Dar mai trebuie și să-i nimicească pe „aventurieri”, adică pe cei ce reflectează, imaginează, visează. Berthelot îi atacă pe filozofii „care se luptă din răputeri cu propria lor fantomă în arena solitară a logicii abstracte” (iată o bună descriere a lui Einstein, de exemplu). Iar Claude Bernard declară: „Un om care descoperă faptul cel mai simplu aduce mai multe servicii decât cel mai mare filozof din lume.” Știința n-ar putea fi decât experimentală. În afara ei, nici o mântuire. Să închidem ușile. Nimeni nu-i va egala vreodată pe giganții care au inventat mașina cu aburi.

În acest univers organizat, comprehensibil și, de altfel, condamnat, omul trebuia să stea la locul cuvenit de epifenomen. Fără utopie și fără speranță. Combustibilul fosil se va epuiza în câteva sute de ani și așa va veni sfârșitul prin frig și foamete. Niciodată omul nu va zbura, niciodată nu va călători în spațiu. Și tot niciodată nu va ajunge pe fundul mărilor. Stranie interdicția de a vizita abisurile marine ! Nimic nu împiedica secolul al XIX-lea, în stadiul tehnicilor sale, să construiască batiscaful profesorului Piccard, nimic decât o timiditate enormă, nimic decât grija, pentru om, de „a sta la locul lui”.

Turpin, care inventează melinita, e pe dată închis. Inventatorii motoarelor cu explozie sunt descurajați și se încearcă să se arate că mașinile electrice nu sunt decât forme ale mișcării perpetue. Este epoca

marilor inventatori izolați, revoltați, hăituiți. Hertz scrie Camerei de („oinerț de la Dresda că trebuie descurajate cercetările asupra transmiterii undelor hertziene : nici o aplicație practică nu este posibilă. Experții lui Napoleon al III-lea dovedesc că dinamul Gramme nu se va învărti niciodată.

În privința primelor automobile, a submarinului, a dirijabilului, a luminii electrice (o escrocherie a pehlivanului de Edison !) doctele academiei nu se deranjează. Există o pagină nemuritoare — procesul verbal al modului cum a fost primit fonograful la Academia de științe din Paris : „De îndată ce mașina a emis câteva vorbe. Dl. secretar perpetuu s-a repezit la impostor și l-a strâns de gât cu o mână de fier. Uite unde-i șmecheria ! le spune el colegilor săi. Or, spre uimirea generală, mașina continuă să emită sunete.”

*

În acest timp, spirite uriașe, extrem de contrariate, se înarmează în taină ca să pregătească cea mai formidabilă revoluție a cunoștințelor pe care omul „istoric” a cunoscut-o. Dar, pentru moment, toate căile sunt blocate.

Blocate și înainte și înapoi. Fosilele ființelor preumane ce încep să fie descoperite cu duiumul sunt refulate. Marele Heinrich Helmholtz n-a demonstrat el oare că soarele își trage energia din propria-i contracție, adică din singura forță existentă, alături de combustie, în univers ? Iar calculele sale nu arată ele oare că vreo sută de mii de ani, cel mult, ne despart de nașterea soarelui ? Cum să se fi putut produce o evoluție îndelungată ? Și, de altfel, cine va găsi vreodată posibilitatea de a data trecutul lumii ? În acest scurt interval dintre două neanturi, noi, epifenomenele, să rămânem serioși. Fapte ! Nimic decât fapte !

Cercetările asupra materiei și energiei nefiind deloc încurajate, cei mai buni dintre cei curajoși se lansează într-un impas: eterul. Este vorba despre acel mediu care străbate orice materie și slujește de suport undelor luminoase și electromagnetice. Este în același timp infinit de solid și infinit de rarefiat. Lordul Rayleigh, care reprezintă la sfârșitul secolului al XIX-lea știința oficială engleză în toată splendoarea ei, construiește o teorie a eterului giroscopic. Un eter alcătuit din multe Sfârleze învârtindu-se în toate sensurile și reacționând între ele. Aldous Huxley va scrie mai târziu că „dacă vreo plăsmuire omenească poate da ideea urâteniei în absolut, atunci teoria Lordului Rayleigh izbutește s-o facă”.

În ajunul secolului XX, inteligențele disponibile se află angajate în speculații asupra eterului. În 1898, se produce catastrofa: experiența lui Michelson și Morley distruge ipoteza eterului, întreaga operă a lui Hen-

ri Poincare este o mărturie a acestei prăbușiri. Poincaré, matematician de geniu, simțea asupra-i apăsarea greutății enorme a acestui veac XIX, temnicer și călău al fantasticului. De-ar fi îndrăznit, ar fi descoperit radioactivitatea. Dar n-a îndrăznit. *La Valeur de la Science, La Science et l'Hypothese* sunt cărți de disperare și de demisie. Pentru el, ipoteza științifică nu e niciodată adevărată, nu poate fi decât utilă. Și e ca un han spaniol: găsești în ea doar ce-ai pus. După Poincaré, dacă universul s-ar contracta de un milion de ori și noi împreună cu el, nimeni nu și-ar da seama de nimic. Speculații inutile, pentru că sunt desprinse de orice realitate sensibilă. Argumentul a fost citat până pe la începutul secolului nostru ca un model de profunzime. Până în ziua când un inginer practician a făcut observația că vânzătorul de mezeluri, măcar, și-ar da seama, fiindcă toate jamboanele lui ar cădea. Greutatea unui jambon este proporțională cu volumul lui, dar tăria unei sfori nu e proporțională decât cu secțiunea ei. Doar cu o milionime să se contracte universul, și nici un jambon n-ar mai sta agățat ! Bietul și marele nostru Poincaré drag ! El a fost acel dascăl într-ale gândirii care a scris: „Bunul simț singur este suficient ca să ne spună că distrugerea unui oraș prin dezintegrarea unei jumătăți de kilogram de metal este o imposibilitate evidentă.”

Caracter limitat al structurii fizice a universului, inexistență a atomilor, resurse slabe de energie fundamentală, incapacitate a unei formule matematice de a da mai mult decât confine, vacuitate a intuiției, îngustime și mecanicitate absolută a lumii lăuntrice a omului: acesta este spiritul în științe, iar acest spirit se întinde peste tot, creează climatul în care dospește întreaga inteligență a veacului. Veac mic ? Nu. Mare, dar îngust. Un pitic deșirat.

Brusc, ușile cu grijă închise de secolul al XIX-lea asupra infiniteilor posibilități ale omului, ale materiei, ale energiei, ale spațiului și timpului, vor zbura în țandări. Științele și tehnicile vor face un salt formidabil, iar natura însăși a cunoașterii va fi repusă în discuție.

Altceva decât un progres : o transmutație. În această altă stare a lumii, conștiința însăși trebuie să-și schimbe starea. Astăzi, în toate domeniile, toate formele de imaginație sunt în mișcare. Cu excepția domeniilor în care se desfășoară viața noastră „istorică”, obstruată, dureroasă, având precaritatea lucrurilor perimate. O prăpastie desparte omul de aventura omenirii, societățile noastre de civilizația noastră. Trăim din idei, morale, sociologii, filozofii și o psihologie care aparțin secolului al XIX-lea. Suntem proprii noștri străbunici. Privim rachetele urcând spre cer, pământul vibrând de mii de noi radiații, în timp ce tragem din luleaua lui Thomas Graindorge. Literatura noastră, dezbaterile noastre

filozofice, conflictele noastre ideologice, atitudinea noastră față de realitate, toate acestea dorm în spatele unor uși care tocmai au sărit în aer. Tinerețe ! Tinerețe ! Du-te să le spui tuturor că deschiderile necesare sunt făcute și că, deja, Exteriorul a pătruns înăuntru !

II

Desfătarea burgheză. — O dramă a inteligenței sau furtuna irealismului. — Deschiderea către o altfel de realitate. — Dincolo de logică și de filozofiile literare. — Noțiunea de prezent etern. — Știință fără conștiință : dar conștiință fără știință ? — Speranța.

T\ Marchiza își luă ceaiul la ora cinci" (*sic!*): Valéry spunea • **lV**Aceva în genul că nu poți scrie asemenea chestii când ai intrat în lumea ideilor, de o mie de ori mai puternică, romanescă, de o mie de ori mai *reală* decât lumea inimii și a simțurilor. „Antoine o iubea |)e Marie care îl iubea pe Paul; au fost foarte nenorociți și-au avut multe necazuri." O întreagă literatură! Palpitafii de amide și de infuzori, când Gândirea provoacă tragedii și drame uriașe, transmută ființe, tulbură civilizații, mobilizează mase umane imense. Plăceri somnoroase, desfătare burgheză ! Noi în schimb, adepți ai conștiinței treze, muncitori ai pământului, noi știm unde se află insuficiența, decadența, putreziciunea...

Sfârșitul secolului al XIX-lea marchează apogeul teatrului și al romanului burghez și generația literară de la 1885 își va recunoaște o clipă maeștrii în Anatole France și Paul Bourget. Or, în aceeași epocă, o dramă se joacă în domeniul cunoașterii pure, mult mai mare și mai palpitantă decât la eroii din *Divorce* sau din *Lys Rouge*. O bruscă surescitare se strecoară în dialogul dintre materialism și spiritualism, știință și religie. Dinspre partea savanților, moștenitori ai pozitivismului lui Taine și Renan, descoperiri formidabile vor veni să surpe zidurile neîncrederii. Nu se credea decât în realitățile solid stabilite: brusc, irealul devine posibil, închipuiți-vă toate acestea ca o intrigă romanescă, cu răsuciri neașteptate ale personajelor, trădări, pasiuni contrariate, dezbateri printre iluzii.

Principiul conservării energiei era ceva solid, sigur, beton. Și iată că radiumul produce energie fără s-o ia de la altă sursă. Toată lumea era sigură pe identitatea dintre lumină și electricitate: ambele nu se puteau propaga decât în linie dreaptă și fără să traverseze obstacole. Și iată că undele, razele X, trec prin corpurile solide. În tuburile cu descărcări electrice, materia pare să se topească, să se transforme în corpusculi.

Transmutația elementelor se operează în natură: radiumul devine heliu și plumb. Iată că Templul Certitudinilor se prăbușește. Iată că lumea nu se mai conformează jocului rațiunii! Oare totul devine **posibil** ? Dintr-o dată, cei care știu sau credeau că știu nu mai despart fizica de metafizică, lucrul verificat de cel visat. Pilonii Templului se prefac în ceață, preoții lui Descartes delirează. Dacă principiul conservării energiei e fals, ce l-ar împiedica pe un medium să plăsmuiască o ectoplasmă din nimic ? Dacă undele magnetice străbat pământul, de ce n-ar călători și gândul ? Dacă toate corpurile emit niște forțe invizibile, de ce n-ar exista și un corp astral ? Dacă există o a patra dimensiune, nu e ea oare domeniul spiritelor ?

D-na Curie, Crookes, Lodge fac mesele să se miște. Edison încearcă să construiască un aparat care să comunice cu morții. Marconi, în 1901, crede că a captat mesaje de la marțieni. Simon Newcomh găsește natural că un medium materializează fructe de mare proaspete din Pacific. O furtună de fantastic ireal li răstoarnă pe căutătorii de realități.

Dar purii, ireductibilii, încearcă să respingă acest flux. Vechea gardă a pozitivismului dă o bătălie de onoare. Și, în numele Adevărului, în numele Realității, refuză totul în bloc: razele X și ectoplasmele, atomii și spiritele morților, a patra stare a materiei și marțienii.

Astfel, între fantastic și realitate se va desfășura o luptă adesea absurdă, oarbă, dezordonată, care se va repercuta curând asupra tuturor formelor de gândire, în toate domeniile : literar, social, filozofic, moral, estetic. Ordinea însă se va restabili în fizică, nu prin regresie și amputări, ci printr-o depășire. În fizică se naște o nouă concepție. Este datorată efortului unor titani precum Langevin, Perrin, Einstein. O nouă știință apare, mai puțin dogmatică decât cea veche. Se deschid uși către o realitate *diferită*. Ca în orice roman mare, nu există în final nici buni, nici răi, și toți eroii au dreptate dacă privirea romancierului s-a situat într-o dimensiune complementară unde destinele se întâlnesc, se confundă, mânăte laolaltă către un stadiu superior.

*

Cum stau lucrurile astăzi ? Uși s-au deschis în aproape toate edificiile științifice. Însă edificiul fizicii este de-acum aproape fără ziduri: o catedrală făcută numai din vitralii în care se reflectă luciri dintr-o altă lume, infinit de apropiată.

Materia s-a dovedit la fel de bogată, dacă nu și mai bogată în posibilități decât spiritul. Ea conține o energie incalculabilă, este susceptibilă de transformări infinite, resursele-i sunt nebanuite. Temenul de „materialist”, în înțelesul din secolul al XIX-lea, și-a pierdut orice sens, la fel ca și termenul de „raționalist”.

Logica „bunului simț” nu mai există. În noua fizică, o propoziție **poate** fi în același timp adevărată și falsă. AB nu mai este egal cu BA. I Inși și aceeași entitate poate fi în același timp continuă și discontinuă. Nu s-ar mai putea apela la fizică pentru a condamna cutare sau cutare **Uped** al posibilului.

Luați o foaie de hârtie. Perforați-i două găuri, la mică distanță. Pentru simțul comun, este evident că un obiect îndeajuns de mic ca să treacă prin aceste găuri va trece sau prin una, sau prin cealaltă. În ochii simțului comun, un electron este un obiect. El posedă o greutate definită, produce o scânteie luminoasă când lovește un ecran de televizor și un șoc sonor când se izbește de un microfon. Iată obiectul nostru suficient de nuc pentru a trece prin una din cele două găuri. Or, observându-l cu microscopul electronic, vom constata că electronul a trecut în același timp prin amândouă găurile. Nu se poate ! Dacă a trecut printr-una, nu putea în același timp să fi trecut și prin cealaltă ! Ba da, a trecut și printr-una și prin cealaltă. E de necrezut, dar este un fapt experimental. Din încercările de a-l explica s-au ivit diverse doctrine, mecanica ondulatorie în primul rând. Dar mecanica ondulatorie nu izbutește totuși să explice pe de-a-ntregul un astfel de fenomen, care se menține în afara rațiunii, ce n-ar putea funcționa decât prin da sau nu, A sau B. Pentru al pricepe, ar trebui modificată structura însăși a rațiunii noastre. Filozofia noastră reclamă o teză și o antiteză. E de crezut că în filozofia electronului teza și antiteza sunt deopotrivă adevărate. Vom spune că e absurd ? Electronul pare să asculte de niște legi, iar televiziunea, de pildă, este o realitate. Există sau nu electronul ? Ceea ce pentru natură înseamnă a exista, n-are nici o existență în ochii noștri. Electronul c

¹ Unul din semnele cele mai uimitoare ale deschiderii produse în domeniul li/ici este introducerea a ceea ce numește „numărul cuantic de stranică” la în mare despre ce este vorba. La începutul secolului al XIX-lea, se credea în mod naiv că două, cel mult trei numere ar fi suficiente spre a defini o particulă, adică clereprezentându-i masa, sarcina electrică și momentul magnetic. Adevărul era departe de a fi atât de simplu. Pentru a descrie complet o particulă, a trebuit adăugată o mărime intraductibilă în cuvinte și numită *spin*. La început, se crezua că această mărime corespundea unei perioade de rotație a particulei în jurul ei înseși, ceva ce pentru planeta Pământ, de exemplu, ar corespunde perioadei de douăzeci și patru de ore care reglează alternanța zilelor și a nopților. S-a văzut însă că nici o explicație simplistă de genul acesta nu mergea. *Spin-ul* era pur și simplu un *spin*, o cantitate de energie legată de particulă, precizându-se matematic ca o rotație, tară ca ceva în particulă să se rotească.

Lucrări savante, datorate îndeosebi profesorului Louis de Broglie, n-au reușit decât parțial să explice misterul $1/\hbar$ -ului. Dar, brusc, s-a băgat de seamă că între cele trei particule cunoscute protoni, electroni, neutroni (și imaginile lor în oglindă : antiprotoni negativi, pozitroni, antineutroni) — existau mai bine de treizeci de alte particule. Razele cosmice, mari acceleratori, produceau cantități uriașe. Or, spre a descrie aceste particule, cele patru numere obișnuite — masă, sarcină, moment magnetic, *spin* nu mai erau suficiente. Trebuia creat un al cincilea număr, poate și un al șaselea și așa mai departe. Și într-un mod cu totul firesc au numit fizicienii aceste noi mărimi „numere cuantice de stranică”. Acest salut adresat interului Bizarului are ceva extrem de poetic. Ca multe alte expresii din fizica modernă - „lumină Interzisă”, „Altundeva Absolut” - „numărul cuantic de stranie tale” are niște prelungiri dincolo de fizică, niște legături cu profunzimile spiritului omenesc.

¹ Unul din semnele cele mai uimitoare ale deschiderii produse în domeniul fizicii este introducerea aceea ce se numește „numărul cuantic de straniețate”. [ataîn mare despre ce este vorba. La începutul secolului al XIX-lea, se credea în mod naiv că două, cel mult trei numere ar fi suficiente spre a defini o particulă, adică celere reprezentându-î masa, sarcina electrică și momentul magnetic. Adevărul era departe de a fi atât de simplu. Pentru a descrie complet o particulă, a trebuit adăugată o mărime intraductibilă în cuvinte și numită spin. La început, se crezute că această mărime corespundea unei perioade de rotație a particulei în jurul ei înseși, ceva cc pentru planeta Pământ, de exemplu, ar corespunde perioadei de douăzeci și patru de ore care reglează alternanța zilelor și a nopți lor. S-a văzut însă că nici o explicație simplistă de genul acesta nu mergea. *Spin-ul* era pur și simplu un *spin*, o cantitate de energie legată de particulă, prezentându-se matematic ca o rotație, fără ca ceva în particulă să se rotească.

Lucrări savante, datorate îndeosebi profesorului Louis de Broglie, n-au reușit decât parțial să explice misterul *spin-ului*. Dar, brusc, s-a băgat de seamă că între cele trei particule cunoscute — protoni, electroni, neutroni (și imaginile lor în oglindă : antiprotoni negativi, pozitroni, antineutroni) — existau mai bine de treizeci de alte particule. Razele cosmice, mari acceleratori, produceau cantități uriașe. Or, spre a descrie aceste particule, cele patru numere obișnuite — masă, sarcină, moment magnetic, *spin* — nu mai erau suficiente. Trebuia creat un al cincilea număr, poate și un al șaselea și așa mai departe. Și înir-un mod cu totul firesc au numit fizicienii aceste noi mărimi «numere cuantice de straniețate». Acest salul adresat îngerului Bizarului are ceva extrem de poetic. Ca multe alte expresii din fizica modernă — „Lumină Interzisă”, „Altundeva Absolut” —, „numărul cuantic de straniețate” are niște prelungiri dincolo de fizică, niște legături cu profunzimile spiritului omenesc.

ființă sau neant ? Iată o întrebare perfect goală de sens. Astfel dispar la avangarda cunoașterii metodele noastre obișnuite de gândire și filozofiile literare, născute dintr-o viziune perimată a lucrurilor.

Pământul este în legătură cu universul, omul nu e în contact numai cu planeta pe care locuiește. Radiațiile cosmice, radioastronomia, lucrările de fizică teoretică dezvăluie contacte cu totalitatea cosmosului. Nu mai trăim într-o lume închisă : un spirit cu adevărat martor al timpului său trebuie s-o știe. Cum oare în aceste condiții gândirea, pe plan social de pildă, poate să rămână prinsă de niște probleme nici măcar planetare, ci îngust-regionale, provinciale ? Și cum oare psihologia noastră, așa cum se exprimă ea în roman, poate să rămână atât de închisă, redusă la mișcările infraconștiente ale senzualității și sentimentalității ? în timp ce milioane de ființe civilizate umblă prin cărți, se duc la cinema sau la teatru ca să afle cum Francoise va fi emoționată de Ren6, dar, urând-o pe amanta tatălui ei, va deveni lesbiană dintr-o surdă răzbunare, cercetători care fac numerele să scoată o muzică celestă se întreabă dacă nu cumva spațiul se contractă în jurul unui vehicul'. întregul univers ar fi atunci accesibil: ar fi posibil să ajungem pe cea mai îndepărtată stea în timpul unei vieți omenești. Dacă asemenea ecuații s-ar confirma, gândirea umană ar fi zdruncinată. Dacă omul nu e limitat la acest Pământ, noi întrebări se ridică despre sensul profund al inițierii și despre eventualele contacte cu inteligențe din Exterior.

Cum stau lucrurile în această privință ? în materie de cercetări asupra structurii spațiului și timpului, noțiunile noastre de trecut și viitor nu mai corespund. La nivelul particulei, timpul circulă simultan în cele două sensuri : viitor și trecut. La o viteză extremă, apropiată de viteza luminii, ce este timpul ? Ne aflăm la Londra în octombrie 1944. O rachetă V2, zburând cu 5 000 de kilometri pe oră, este deasupra orașului. Ea va cădea. Dar acest *va* la ce se aplică ? Pentru locuitorii din casa ce va fi zdrobită într-o clipă și care n-au decât ochii și urechile lor, V2 *va* cădea. Dar pentru operatorul de la radar, care se slujește de unde propulsate cu 300 000 de kilometri pe secundă (viteză în raport cu care racheta abia se târăște), traiectoria bombei este deja fixată. El observă neputincios. La scară umană, nimic nu mai poate intercepta instrumentul morții, nimic nu poate preveni deznodământul. Pentru operator, racheta a și explodat deja. La viteza radamlui, timpul, practic, nu se mai scurge. Locuitorii din casă *vor* muri. Pentru super-ochiul radamlui, sunt deja morți.

Una din posibilele accepții ale *Teoriei unitare* a lui Jean Charon.

Alt exemplu: în radiațiile cosmice, când ating suprafața Pământului, se găsesc niște particule, mc/onii, a căror viață pe glob e doar de o milionime de secundă. La capătul acestei milionimi de secundă, efemeridele acestea se distrag ele însele prin radioactivitate. Or, particulele în cauză s-au născut la 30 de kilometri în cer, regiune unde atmosfera planetei noastre începe să fie densă. Pentru a străbate acești 30 de kilometri, ele deja și-au depășit timpul de viață, considerat la scara noastră. Dar timpul lor nu este timpul nostru. Ele au trăit această călătorie în eternitate și n-au intrat în timp decât atunci când și-au pierdut energia, ajungând la nivelul mării. Se preconizează construirea unor aparate în care s-ar produce același efect. S-ar crea astfel niște sertare ale timpului, unde s-ar găsi rânduite niște obiecte cu o durată infimă, conservate într-o a patra dimensiune. Un astfel de sertar ar fi un inel de sticlă gol în interior, plasat într-un enorm câmp de forțe și în care particulele s-ar roti atât de repede încât timpul ar înceta practic să mai treacă pentru ele. O viață de o milionime de secundă ar putea fi astfel menținută și observată minute sau ore în șir...

„Nu trebuie să credem că timpul scurs se reîntoarce în neant; timpul este unul și etern, trecutul, prezentul și viitorul nu sunt decât aspecte diferite — gravuri diferite, dacă preferați — ale unei înregistrări continue, invariabile, a existenței perpetue" . Pentru discipolii moderni ai lui Einstein, n-ar exista în realitate decât un prezent etern. Este ceea ce spuneau vechii mistici. Dacă viitorul deja există, precogniția este un fapt. Toată aventura cunoașterii avansate este orientată către o descriere a legilor fizicii, dar și ale biologiei și psihologiei, într-un continuum cu patru dimensiuni, adică în prezentul etern. Trecutul, prezentul, viitorul *suni*. Poate doar conștiința se deplasează. Pentru prima dată, conștiința este admisă cu drepturi depline între ecuațiile fizicii teoretice. în acest prezent etern, materia apare ca un fir subțire întins între trecut și viitor. De-a lungul acestui fir glisează conștiința umană. Prin ce mijloace este ea oare capabilă să modifice tensiunile din acest fir, astfel încât să controleze evenimentele ? într-o zi o vom ști și psihologia va deveni o ramură a fizicii.

Iar libertatea este fără îndoială conciliabilă cu prezentul etern. „Navigatorul care urcă pe Sena cu vaporul știe dinainte ce poduri îi vor ieși în cale. Prin asta însă el nu e mai puțin liber în acțiunile sale și capabil de a prevedea ce-ar putea surveni pe parcurs". Libertate a deve-

Eric Temple Bell: *Le Fiol du temps*, Gallimard. Paris.
R.P. Dubrale: *Dezbateri radiofonice*. 12 aprilie 1957.

iiirii, în sânul unei eternități care *există*. Dublă viziune, admirabilă viziune a destinului omenirii legate de totalitatea universului!

Dacă ar fi să iau viața de la început, n-aș alege nicidecum să fiu scriitor și să-mi petrec zilele într-o societate retardată unde aventura zace pe sub pat, ca o potaie. Mi-ar trebui o aventură măreață. M-aș face fizician teoretic, ca să trăiesc în inima înfocată a veritabilului romanesc.

Noua lume a fizicii dezmințe formal filozofiile disperării și ale absurdului. Știință fără conștiință înseamnă ruină a sufletului. Dar conștiință fără știință e lot ruină. Aceste filozofii, care au străbătut Europa în secolul XX, erau niște fantome din cel de-al XIX-lea, îmbrăcate după noua modă. O cunoaștere reală, obiectivă a faptelor tehnice și științifice, antrenând mai devreme sau mai târziu și faptele sociale, ne învață că există o direcție netă a istoriei umane, o creștere a puterilor omului, o sporire a spiritului general, un enorm proces de făurire a maselor ce le transformă într-o conștiință activă, există accesul la o civilizație în care viața va fi la fel de îndepărtată de a noastră pe cât este a noastră de cea a animalelor. Filozofii literari ne-au spus că omul este incapabil să înțeleagă lumea. Deja Andro Maurois scria în *Les Nouveaux Discours du Docteur O'Grady* : „Veți admite totuși, domnule doctor, că omul din secolul al XIX-lea putea crede că știința va explica într-o zi lumea. Renan, Berthelot, Taine, la începutul vieții, sperau. Omul secolului XX nu mai are asemenea speranțe. El știe că descoperirile fac misterul să se retragă. Cât despre progres, am constatat că puterile omului n-au produs decât foamete, teroare, dezordine, tortură și confuzie a spiritului. Ce speranță rămâne ? De ce trăiți, domnule doctor ?” Or, problema deja nu se mai pune așa. Fără de știrea palavragiilor, cercul se închidea în junii misterului, iar progresul incriminat deschidea porțile cerului. Nu Berthelot sau Taine mai depun mărturie cu privire la viitorul uman, ci mai curând oameni ca Teilhard de Chardin. Dintr-o recentă confruntare între savanți din diferite discipline se desprinde următoarea idee : poate că într-o zi ultimele secrete ale particulelor elementare ne vor fi dezvăluite de comportamentul profund al creierului, căci acesta este rezultatul și concluzia celor mai complexe reacții din regiunea noastră de univers și el conține neîndoiește în sine cele mai intime legi ale acestei regiuni.

Lumea nu este absurdă, iar spiritul nu e defel inapt s-o înțeleagă. Dimpotrivă, s-ar putea ca spiritul uman să fi înțeles deja lumea, dar nici el să n-o știe încă...

III

Reflecții grăbite despre întârzierile sociologiei — Un dialog de surzi. — Planetarii și provincialii. — Un cavaler întors • printre noi. — Puțin lirism.

În fizică, în matematică, în biologia modernă, vederea se întinde la infinit. Sociologia însă are încă orizontul astupat de monumentele secolului trecut. Îmi amintesc de trista noastră uimire când urmăream, Bergier și cu mine, în 1957, corespondența dintre celebrul economist sovietic Evgheni Varga și revista americană *Fortune*. Luxoasa publicație exprima ideile capitalismului luminat. Varga era un spirit solid și se bucura de considerație din partea puterii supreme. De la un dialog public între cele două autorități, ne puteam aștepta la un serios ajutor pentru a ne înțelege epoca. Or, rezultatul a fost îngrozitor de decepționant.

Varga se ținea de evanghelia lui *à la lettre*. Marx anunța o criză inevitabilă a capitalismului. Varga vedea criza foarte apropiată. Faptul că situația economică a Statelor Unite se îmbunătățea neîncetat și că marea problemă începea a fi folosirea rațională a timpului liber nu-l frapa câtuși de puțin pe acest teoretician care, pe vremea radarului, vedea lucrurile tot prin ochelarii lui Karl. Ideea că prăbușirea anunțată ar putea să nu se producă după schema fixată și că o nouă societate era poate pe cale de a se naște pe celălalt țărm al Atlanticului nu-i trecea o clipă prin minte. Redacția revistei *Fortune*, la rândul ei, nu închipuia nici ea vreo schimbare a societății în U.R.S.S. și explica faptul că America de la 1957 exprima un ideal perfect, definitiv. Tot ce puteau spera rușii era să acceadă la acea stare, dacă-i ajuta mintea, într-un veac sau un veac și jumătate. Nimic nu-i neliniștea, nimic nu-i tulbura pe adversarii teoretici ai lui Varga, nici înmulțirea noilor culte în rândul intelectualilor americani (Oppenheimer, Aldous Huxley, Gerald Heard, Henry Miller și mulți alții tentați de vechile filozofii orientale), nici existența în marile orașe a milioane de tineri „rebeli fără cauză” grupați în bande, nici cele douăzeci de milioane de indivizi rezistând la modul de viață doar cu droguri primejdioase ca morfina sau opiumul. Problema unui *scop* al vieții nu părea să-i atingă. Când toate familiile americane vor poseda două mașini, vor trebui să-și cumpere o a treia. Când piața va fi saturată de televizoare, vor trebui echipate și automobilele cu televizor.

Și totuși, comparativ cu sociologii, economiștii și gânditorii de pe la noi, Evgheni Varga și cei de la *Fortune* sunt în avans. Complexul de-

cadenței nu-i paralizează. Nu cad într-o *deleciaiio morosa*. Nu-și închi-
puie că lumea-i absurdă și că viața nu merită trăită. Ei cred cu tărie în
virtutea progresului, se îndreaptă direct către o creștere indefinită a pu-
terilor omului asupra naturii. Au dinamism și măreție. Văd departe,
chiar dacă nu prea sus. Am șoca declarând că Varga este partizanul libe-
rei antreprize, iar redacția de la *Fortune* alcătuită din progresiști. În
sens european, îngust doctrinal, e totuși adevărat. Varga nu e comunist.
Fortune nu e capitalistă, dacă ne referim la felul nostru de a vedea,
strâmt, provincial. Rusul și americanul responsabili au în comun am-
biția, voința de putere și un optimism neîmblânzit. Aceste forțe, mane-
vrând pârghia științelor și tehnicilor, aruncă în aer cadrele sociologice
construite în secolul al XIX-lea. Dacă Europa occidentală ar trebui —
ferească Dumnezeu ! — să se înfunde și să se piardă în conflicte bizan-
tine, mersul înainte al omenirii ar continua totuși, făcând să explodeze
structurile, stabilind o nouă formă de civilizație între cei doi noi poli ai
conștiinței active care sunt Chicago și Taşkent, în timp ce masele
imense din Orient, apoi din Africa, ar fi silite să urmeze acest curs.

În timp ce în Franța unul dintre cei mai buni sociologi ai noștri
plânge pe *Le Travail en miettes*, titlul unei lucrări a sale, sindicalele
americane studiază săptămâna de lucru de douăzeci de ore. În timp ce
intelectualii parizieni preținși de avangardă se întreabă dacă Marx tre-
buie depășit sau dacă existențialismul este ori nu un umanism revoluțio-
nar, Institutul Stehinfeld din Moscova studiază implantarea omenirii pe
Lună. În timp ce Varga așteaptă prăbușirea Statelor Unite anunțată de
profet, biologii americani pregătesc sinteza vieții din elemente inani-
mate, în timp ce continuă să se pună problema coexistenței, comunis-
mul și capitalismul sunt pe cale de a fi transformate de cea mai puterni-
că revoluție tehnologică pe care a cunoscut-o vreodată Pământul. Ne
ținem ochii la ceafă. Ar fi timpul să-i punem la locul lor.

Cel din urmă sociolog puternic și imaginativ a fost neîndoios Le-
nin. El definise just comunismul de la 1917 : „Socialism plus electrici-
tate” (*sic !*). A trecut aproape o jumătate de secol. Definiția mai merge
încă pentru China, Africa, India, dar e literă moartă pentru lumea mo-
dernă. Rusia își așteaptă gânditorul care va descrie ordinea cea nouă :
comunism plus energie atomică, plus automatizare, plus sinteza carbu-
ranților și a alimentelor din aer și apă, plus fizica solidelor, plus cuceri-
rea stelelor etc. John Buchan, după ce a asistat la funeraliile lui Lenin,
anunța venirea unui alt Clarvăzător, care ar fi știut să promoveze un
„comunism cu patru dimensiuni”.

Dacă U.R.S.S. n-are un sociolog de talia ei, nici America nu e mai
bine dotată. Reacția împotriva „istoricilor roșii” de la sfârșitul secolului

al XLX-lea a adus sub pana observatorilor elogiul franc al marilor dinas-
tii capitaliste și al unor puternice organizații. Este ceva sănătos în aceas-
tă franchețe, însă perspectiva e scurtă. Criticile vizând *the american
way of life* sunt rare, literare și ele procedează în cel mai negativ mod.
Nimeni nu pare să împingă imaginația până la a vedea născându-se din
•această „mulțime solitară” o civilizație diferită de formele-i exterioare,
până la a simți un trosnet al conștiințelor, apariția unor mituri noi. Scru-
tând abundenta și uimitoarea literatură zisă de *science-fiction*, se dis-
tinge totuși aventura unui spirit care iese din adolescență, se întinde la
scara planetei, se angajează într-o reflecție de anvergură cosmică și si-
tuează *altfel* soarta omului în vastul univers. Dar studierea unei aseme-
nea literaturi, atât de comparabilă cu tradiția orală a povestitorilor antici
și care dovedește existența unor mișcări profunde ale inteligenței în
mers, nu este ceva serios pentru sociologi.

Cât despre sociologia europeană, ea rămâne strict provincială, cu
toată inteligența-i fixată asupra unor debateri locale. În aceste condiții,
nu e de mirare că sufletele sensibile se refugiază în catastrofism. Totul
este absurd și bomba H a pus capăt istoriei. Filozofia aceasta ce pare în
același timp sinistă și profundă este mai ușor de manevrat decât instru-
mentele grele și delicate ale analizei realului. Ea este o boală trecătoare
a gândirii la popoarele civilizate care nu și-au adaptat noțiunile moște-
nite (libertate individuală, persoană umană, fericire etc.) la modificarea
scopurilor din civilizația în devenire. Este o oboseală nervoasă a spiri-
tului în clipa când acest spirit, în luptă cu propriile-i cuceriri, trebuie nu
să piară, ci să-și schimbe structura. Până la urmă, nu e prima dată în
istoria omenirii când conștiința trebuie să treacă de la un plan la altul.
Orice făurire este dureroasă. Dacă există un viitor, el merită examinat.
Iar în acest prezent accelerat, nu prin referire la trecutul apropiat trebuie
să se reflecteze. Viitorul nostru apropiat e la fel de diferit de ceea ce am
cunoscut pe cât era secolul al XIX-lea față de civilizația Maya. Trebuie
așadar să procedăm prin neconținute proiecții în cele mai mari dimen-
siuni ale timpului și spațiului și nicidecum prin comparații minuscule
într-o infinită fracție, în care trecutul recent trăit n-are nici una din în-
sușirile viitorului, iar prezentul abia se întrupează că se și afundă în
acest inutilizabil trecut.

Prima idee cu adevărat fecundă este că s-a petrecut o modificare a
scopurilor. Un cavaler cruciat întors printre noi ar întreba de îndată de
ce nu se utilizează bomba atomică împotriva Necredincioșilor. Tare la
cuget și deschis la minte, ar fi până la sfârșit mai puțin deconcertat de
tehniade noastre decât de faptul că Necredincioșii sunt încă stăpâni pe
jumătate din Sfântul Mormânt, cealaltă aflându-se de altminteri în mâi-

nile evreilor. Ceea ce i-ar fi cel mai greu să înțeleagă, ar fi o civilizație bogată și puternică ale cărei bogății și puteri nu sunt explicit consacrate slujirii și gloriei lui Isus. Ce i-ar spune sociologii noștri ? Că aceste imense eforturi, bătălii, descoperiri, au ca obiect exclusiv ridicarea „nivelului de viață” al tuturor oamenilor ? I s-ar părea absurd și o astfel de viață — lipsită de scop. I-ar mai vorbi despre Dreptate, Libertate, Persoană Umană, i-ar recita evanghelia umanist-materialistă a secolului al XIX-lea. Iar cavalerul ar răspunde fără îndoială: la ce bun însă libertatea ? La ce bun dreptatea ? Ce să faci cu persoana umană ? Ca bravul nostru cavaler să vadă în civilizația noastră un lucru demn de a fi trăit de un suflet, n-ar trebui să i se vorbească în limbajul retrospectiv al sociologilor. Ar trebui să i se vorbească într-un limbaj prospectiv. Ar trebui să i se arate lumea noastră în mers, inteligența în mers, ca formidabila urnire din loc a unei cruciade. E vorba încă o dată de eliberarea Sfântului Mormânt — a spiritului captiv în materie — și de respingerea Necredincioșilor — a tot cc nu este credincios puterii infinite a spiritului. E vorba tot de religie: de a face să se manifeste tot ce-l leagă pe om de propria-i măreție și pe aceasta dc legile universului. Ar trebui să i se arate o lume în care ciclotronii sunt ca niște catedrale, matematicile — ca un cânt gregorian, o lume în care se operează transmutații nu numai în sânul materiei, ci și în creiere, în care mase umane de toate culorile se pun în mișcare, în care întrebările omului fac să-i vibreze antenele în spațiile cosmice, în care sufletul planetei se trezește. Atunci cavalerul nostru poate n-ar mai vrea să se întoarcă în trecut. Poate s-ar simți aici acasă, doar că plasat la alt nivel. Poate s-ar avânta către viitor, precum odinioară către Orient, reînnodându-și credința, dar de pe o altă treaptă.

Iată deci ce trăim noi! Deschideți-vă bine ochii! Aduceți lumină asupra acestor umbre!

I

Generația „muncitorilor Pământului”. — Sunteți un modern întârziat sau un contemporan cu viitorul ? — Un afiș pe zidurile Parisului la 1622. — A vedea lucrurile vechi cu ochi noi. — Limbajul esoteric este limbajul tehnic. — O nouă noțiune de societate secretă. — Un nou aspect al "spiritului religios".

Griffin, omul invizibil al lui Wells, spunea : „Oamenii, chiar dacă nu-și dau seama de puterile ascunse în cărțile de știință. Sunt în aceste volume minuni, miracole.”

Își dau seama acum, oamenii de pe stradă mai mult decât cei cultivați, mereu în întârziere cu o revoluție. Există miracole, minuni, și există spaime. Puterile științei s-au întins de pe vremea lui Wells la întreaga planetă și-i amenință viața. O nouă generație de savanți s-a născut. Sunt oameni care au conștiința de a fi nu niște cercetători dezinteresați și puri spectatori, ci, după frumoasa expresie a lui Teilhard de Chardin, niște „muncitori ai Pământului”, solidari cu soarta omenirii și, într-o măsură notabilă, răspunzători de această soartă.

Joliot-Curie aruncă sticle cu benzină în tancurile nemțești la eliberarea Parisului. Norbert Wiener, cibernetician, îi apostrofează pe oamenii politici: „V-am dat un rezervor infinit de putere, iar voi ați făcut Bergen-Belsen și Hiroshima!”

Sunt savanți de un stil nou, a căror aventură este legată de cea a lumii¹. Sunt moștenitorii direcți ai cercetătorilor din primul pătrar al veacului nostru : familia Curie, Langevin, Perrin, Planck, Einstein etc. Nu s-a spus îndeajuns că, pe parcursul acestor ani, flacăra geniului s-a ridicat la înălțimi pe care nu le mai atinsese de la miracolul grec. Acești maeștri au dat bătălii împotriva inerției spiritului omenesc. Au fost violenți în aceste bătălii. „Adevărul nu triumfă niciodată, dar adversarii lui mor ei în cele din urmă”, spunea Planck. Iar Einstein : „Nu cred în educație. Singurul tău model trebuie să fii tu însuși, chiar dacă acest model e de groază.” Nu erau însă niște conflicte la nivelul Pământului, al istoriei, al acțiunii imediate. Ei se simțeau răspunzători numai în fața Adevărului. Cu toate astea, n-au scăpat de politică. Fiul lui Planck a fost asasinat de Gestapo, Einstein exilat. Generația actuală simte din toate părțile, în toate împrejurările, că savantul este legat de lume. El depne

¹ „Cercetătorul a trebuit să recunoască faptul că, precum orice ființă umană, el este atât specie cât și actor în marea dramă a existenței.” Bohr.

cvasi-totalitatea cunoștințelor utile. Curând va deține cvasi-totalitatea puterii. Este personajul-cheie al aventurii în care se află angajată omenirea, împresurat de politicieni, mânat din urmă de polipi și servicii de informații, supravegheat de militari, are tot atâtea șanse de a găsi la finișul cursei sale Premiul Nobel sau plutonul de execuție. În același timp, munca sa îl face să vadă deriziunea particularismelor, îl ridică la un nivel de conștiință planetară, dacă nu chiar cosmică. Între puterea lui și putere e o neînțelegere. Între ce riscă el însuși și riscurile la care supune el lumea, numai un laș îngrozitor ar putea șovăi. Hrușciiov rape consemnul tăcerii și le dezvăluie ce știe fizicienilor englezi de la Harwell. Pontecorvo fuge în Rusia ca să-și continue opera. Oppenheimer intră în conflict cu guvernul. Atomistii americani iau poziție împotriva armatei și publică extraordinarul lor Buletin: coperta reprezintă un ceas ale cărui ace înaintează că Ue ora douăsprezece de fiecare dată când o experiență sau o descoperire redutabilă cade în mâna militarilor.

„Iată previziunea mea pentru viitor, scrie biologul englez J.B.S. Haldane : ceea ce n-a mai fost va fi! Și nimeni nu este la adăpost!”

Materia își eliberează energia și dramul către planete se deschide. Astfel de evenimente par fără paralelă în istorie. „Ne aflăm într-un moment când istoria își ține respirația, când prezentul se detașează de trecut precum icebergul care-și rupe legăturile cu falezile de gheață și o pornește pe oceanul nemărginit.”

Dacă prezentul se desparte de trecut, e vorba de o ruptură nu cu întreg trecutul, nu cu acela ajuns la maturitate, ci cu ultimul născut, adică ceea ce am numit „civilizația modernă”. Această civilizație ieșită din efervescența de idei a Europei occidentale din secolul al XVIII-lea, care a înflorit în secolul al XIX-lea, care și-a răspândit roadele în întreaga lume în prima jumătate a secolului XX, este pe calc de a se îndepărta de noi. O simțim în fiecare clipă. Ne aflăm la momentul de ruptură. Ne situăm când ca moderni întârziați, când ca niște contemporani cu viitorul. Conștiința și inteligența ne spun că nu e deloc același lucru.

Ideile pe care s-a întemeiat civilizația modernă sunt uzate. În această perioadă de ruptură, sau mai curând de transmutație, nu trebuie să ne mirăm prea tare dacă rolul științei și misiunea savantului suferă schimbări profunde. Care sunt aceste schimbări ? O viziune dintr-un trecut îndepărtat ne poate îngădui să luminăm viitorul. Sau, mai precis, ne poate răcori vederea întru căutarea unui nou punct de plecare.

¹ Arthur Clarice. *Les Enfants d'ectre*. Gallimard.

Într-o zi a anului 1622, parizienii descoperiră pe ziduri niște afișe redactate astfel:

Noi, deputații din colegiul principal al Fraților de Koza-Cruce, am ales ședere văzută și nevăzută în acest oraș, din îndurarea Celui de Sus către care se îndreaptă inima Celor Drepti, spre a-i salva pe oameni, semenii noștri, din greșală de moarte.

Întâmplarea a fost considerată de mulți o glumă, dar, cum ne amintește astăzi Serge Hutin : „Li se atribuiau Fraților de Roza-Cruce următoarele taine : transmutația metalelor, prelungirea vieții, cunoașterea a ceea ce se întâmplă în locuri îndepărtate, aplicarea științei oculte la descoperirea celor mai bine ascunse obiecte”. Suprimați termenul de „ocult” : vă aliați în fața puterilor pe care le posedă știința modernă sau către care tinde. După legenda demult în circulație pe atunci, societatea Roza-Cruce pretindea că puterea omului asupra naturii și a lui însuși avea să devină infinită, că nemurirea și controlul tuturor forțelor naturale îi erau la îndemână și că tot ceea ce petrece în univers i-ar putea fi cunoscut. Nu e nimic absurd aici, iar progresele științei au justificat în parte aceste visuri. Așa încât apelul de la 1622 ar putea fi afișat în limbaj modern pe zidurile Parisului sau ar putea apărea într-un cotidian, dacă niște savanți s-ar aduna în congres ca să-i informeze pe oameni de primejdii la care se expun și de necesitatea de a-și așeza activitățile în perspective sociale și morale noi. Cutare declarație patetică a lui Einstein, cutare discurs al lui Oppenheimer, cutare editorial din Buletinul atomiștilor americani scot exact același sunet ca acest manifest rozicrucian. Iată chiar și un text rusesc recent. În legătură cu conferința despre radioizotopi ținută la Paris în 1957, scriitorul sovietic Vladimir Orlov scria : „„Alchimiștii” de astăzi trebuie să-și amintească statutele predecesorilor lor din Evul Mediu păstrate într-o bibliotecă pariziană și care proclamă că nu se pot consacra alchimici decât oamenii ”cu inima curată și cu intenții nobile”.”

Ideea unei societăți internaționale și secrete, grupând oameni foarte avansați intelectual, transformați spiritual de intensitatea științei lor, dornici să-și protejeze descoperirile științifice împotriva puterilor organizate, a curiozității și avidității celorlalți oameni, rezervându-și dreptul de a-și utiliza descoperirile la momentul oportun sau de a le îngropa pentru mai mulți ani sau de a nu pune în circulație decât o infimă parte din ele — această idee este în același timp foarte veche și ultramodernă. Ea era de neconceput în secolul al XIX-lea sau cu numai două-

Serge Hutin. *Histoire des Rose-Croix*. Gerard Nizel. Paris.

zeci și cinci de ani în urmă. Astăzi este de conceput. Pe un anumit plan, îndrăznesc să afirm că această societate există în momentul de față. Anumiți oaspeți de la Princeton (mă gândesc în special la un savant călător oriental¹) și-au putut da scama de asta. Dacă nimic nu dovedește că societatea secretă Roza-Cruce a existat în secolul al XVII-lea, totul ne îndeamnă să credem că o societate de această natură se formează astăzi, prin forța lucrurilor, și se înscrie logic în viitor. Și încă ar mai trebui să ne explicăm cu privire la noțiunea de societate secretă. Noțiunea însăși, atât de îndepărtată, este luminată de prezent.

Să revenim la rozicrucieni. „Ei constituie atunci, ne spune istoricul Serge Hutin, colectivitatea ființelor ajunse la o stare superioară umanității obișnuite, posedând astfel aceleași însușiri lăuntrice permițându-le să se recunoască între ei.” Această definiție are meritul de a îndepărta talmeș-balmeșul ocultist, cel pupii în ce ne privește. Asta fiindcă noi avem o idee clară despre „starea superioară”, aproape științifică, optimistă².

Ne aflăm într-un stadiu al cercetărilor în care se examinează posibilitatea mutațiilor artificiale pentru ameliorarea ființelor vii și chiar a omului. „Radioactivitatea poate crea monștri, dar ne va da și genii”, declară un biolog englez. Ținta cercetării alchimice, transmutația însuși operatorului, este poate ținta cercetării științifice actuale. Vom vedea îndată că, într-o anumită măsură, aceasta s-a produs deja pentru câțiva savanți contemporani.

Studii avansate în psihologic par să dovedească existența unei stări diferite de starea de somn și aceea de veghe, a unei stări de conștiință superioare în care omul ar fi în posesia unor mijloace intelectuale înzecite. Psihologiei abisale, pe care o datorăm psihanalizei, îi adăugăm astăzi o psihologie a altitudinilor care ne îndreaptă pe calea unei superintelectualități posibile. Geniul n-ar fi decât una din etapele drumului pe care-l poate parcurge omul în el însuși spre a dobândi folosința totalității facultăților sale. Într-o viață intelectuală normală, noi nu utilizăm nici o zecime din posibilitățile noastre de atenție, de prospectare, de memorie, de intuiție, de coordonare. S-ar putea să fim pe punctul de a descoperi sau de a redescoperi cheile ce ne vor îngădui să deschidem în noi niște uși dinapoia cărora ne așteaptă o mulțime de cunoștințe. Ideea unei mutații viitoare a omenirii nu ține pe acest plan de visul ocultist, ci de realitate. Vom reveni pe larg asupra acestui punct în cursul lucrării noastre. Fără îndoială, deja niște mutanți există printre noi sau, în orice

caz, niște oameni care au făcut deja câțiva pași pe calea pe care-o vom apuca toți într-o bună zi.

După tradiție¹, termenul de „geniu” nefiind suficient spre a da seama de toate stările superioare posibile ale creierului omenesc, rozicrucienii ar fi fost niște spirite de un alt calibru, adunate prin cooptare. Să spunem mai degrabă că legenda Roza-Crucii ar fi slujit de suport unei realități : anume societatea secretă permanentă a oamenilor luminați în chip superior — o conspirație în plină zi.

Societatea Roza-Cruce s-ar fi format în mod natural din oamenii ajunși la o stare de conștiință elevată și căutându-și corespondenți, adică alți oameni asemănători lor întru ale cunoașterii, cu care dialogul să fie posibil. E precum Einstein înțeles doar de cinci sau șase oameni pe lume, sau precum câteva sute de matematicieni și fizicieni susceptibili de a reflecta cu folos asupra repunerii în discuție a legii parității.

Pentru rozicrucieni, nu există alt studiu decât cel al naturii, dar acest studiu este lămuritor doar pentru niște spirite de un calibru diferit de cel al spiritului obișnuit.

Aplicând un spirit de un calibru diferit la studierea naturii, se ajunge la totalitatea cunoștințelor și la înțelepciune. Această idee nouă, dinamică, i-a sedus pe Descartes și pe Newton. Rozicrucienii au fost de multe ori evocați în legătură cu ei. Înseamnă asta că le erau afiliați ? Întrebarea n-are sens. Nu imaginăm o societate organizată, ci contacte necesare între spirite altfel croite, și un limbaj comun, nu secret, ci doar inaccesibil celorlalți oameni într-un timp dat.

Dacă anumite cunoștințe profunde privind materia și energia și legile care guvernează universul au fost elaborate de niște civilizații astăzi dispărute și dacă fragmente din aceste cunoștințe au fost conservate de-a lungul timpului (lucru de care de altfel nu suntem siguri), ele n-au putut fi astfel decât într-un limbaj necesarmente de neînțeles pentru vulg și datorită unor spirite superioare. Dar dacă nu reținem această ipoteză, putem totuși imagina, de-a lungul timpului, o succesiune de spirite excepționale comunicând între ele. Astfel de spirite știu desigur că n-au nici un fel de interes să-și etaleze puterea. Dacă Cristofor Columb ar fi fost un spirit excepțional, și-ar fi ținut secretă descoperirea. Siliți la un fel de clandestinitate, oamenii aceștia nu pot stabili contacte satisfăcătoare decât cu egali lor. Ajunge să vă gândiți la conversația medicilor din preajma patului unui pacient, conversație purtată cu voce tare și din care totuși nimic n-ajunge la a fi priceput de bolnav, ca să înțelegeți ceea ce vrem să spunem fără să ne înecăm ideea în negurile ocultismu-

Prietenul meu Rajah Rao.

- V. părlea a treia a lucrării de rată : -Omul. acest infinit.”

O tradiție mai puțin sigură i-ar face pe rozicrucieni moștenitorii civilizațiilor dispărute.

lui, inițierii etc. în sfârșit, se-nțelege de la sine că niște spirite de soiul acesta, străduindu-se să treacă neobservate doar pentru a nu li se pune piedici, ar avea altceva de făcut decât să se joace de-a conspiratorii. Dacă alcătuiesc o societate, este prin forța lucrurilor. Dacă au un limbaj deosebit, este pentru că noțiunile generale exprimate de acest limbaj sunt inaccesibile spiritului uman obișnuit. Numai în acest sens acceptăm noi ideea de societate secretă. Celelalte societăți secrete, cele ce sunt reperate și care sunt nenumărate, mai mult sau mai puțin puternice și pitorești, nu sunt pentru noi decât niște imitații, niște jocuri de copii copiindu-i pe adulți.

Câtă vreme oamenii vor nutri visul de a obține ceva degeaba, bani fără muncă, cunoaștere fără studiu, putere fără știință, virtute fără asceză, societățile pretins secrete și inițiatice vor înflori, cu ierarhiile lor imitative și cu bodogăneala care maimuțărește limbajul secret, *adică tehnic*.

Am ales exemplul rozicrucienilor de la 1622 fiindcă veritabilul rozicrucian, conform tradiției, nu se reclamă de la vreo inițiere misterioasă, ci de la o studiere aprofundată și coerentă a cărții lumii și naturii, *Liber Mundi*. Tradiția Roza-Crucii e deci aceeași ca a științei contemporane. Astăzi începem să înțelegem că un studiu aprofundat și coerent al acestei cărți a naturii necesită altceva decât spirit de observație, decât ceea ce numeam în ultima vreme spirit științific și chiar altceva decât ceea ce numim inteligență. Ar trebui, în stadiul în care se află cercetările noastre, ca spiritul să se întreacă pe sine însuși, ca inteligența să se depășească. Omenească-prea omenească nu mai ajunge. Poate chiar acestei constatări făcute în veacurile trecute de niște oameni superiori îi datorăm dacă nu realitatea, cel puțin legenda Roza-Crucii. Modernul întârziat e raționalist. Contemporanul viitorului se simte religios. Mult modernism ne îndepărtează de trecut. Puțin futurism ne readuce la el.

Printre cei mai tineri fizicieni alomiști, scrie Robert Jungk', sunt unii care-și privesc lucrările ca pe un fel de concurs intelectual ce n-ar comporta nici vreo semnificație profundă și nici obligații, ci (găsesc ci deja în cercetare) o experiență religioasă.

Rozicrucienii noștri de la 1622 își găsiseră în Paris un loc de „ședere nevăzută”. Ce ne frapază este că, în climatul actual de poliție și spionaj, marii cercetători izbutesc să comunice între ei tăind în același timp piste pe care guvernele ar putea ajunge la lucrările lor. Soarta lumii ar putea fi dezbătută de către zece savanți și cu voce tare dinaintea

Robert Jungk. *Plus c'airque mille Soleils ou la Tragedie des Atomistes*. traducere din limba engleză. Arthaud. Paris.

lui Hrușciiov și a lui Eisenhower, fără ca acești domni să priceapă o vorbă. O societate internațională de cercetători care n-ar interveni în treburile oamenilor ar avea toate șansele de a trece neobservată. Ia fel cum ar trece neobservată o societate mărginindu-și intervențiile la cazuri strict particulare. Mijloacele-i de comunicație înseși n-ar putea fi reperate. Telegrafia fără fir ar fi putut foarte bine să fie descoperită în secolul al XVII-lea și posturile cu galene, atât de simple, ar fi putut sluji unor „inițiați”. La fel, cercetările moderne asupra parapsihologicii au putut ajunge la niște aplicații în telecomunicații. Inginerul american Victor Enderby a scris recent că, dacă niște rezultate ar fi fost obținute în acest domeniu, ele ar fi fost ținute secrete din voința spontană a inventatorilor.

Ce ne mai frapază este că tradiția Roza-Crucii face aluzie la niște aparate sau mașini pe care știința oficială a epocii nu le putea construi: lămpi arzând fără oprire, înregistratoare de sunete și imagini etc. Legenda descrie niște aparate găsite în mormântul simbolicului „Christian Rosenkreutz”, care ar fi putut data din 1958, dar nu din 1622. Va să zică doctrina Roza-Crucii se referă la dominația asupra universului prin știință și tehnică, absolut deloc prin inițiere sau mistică.

La fel, și noi putem concepe în epoca noastră o societate care țină o tehnologie secretă. Persecuțiile politice, constrângerile sociale, dezvoltarea simțului moral și a conștiinței unei răspunderi înfricoșătoare îi vor sili din ce în ce mai mult pe savanți să intre în clandestinitate. Or, clandestinitatea nu le va încetini cercetările. N-am putea crede că rachetele și uriașele mașini de sfărâmat atomi sunt de-acum singurele instrumente ale cercetătorului. Adevăratele mari descoperiri au fost întotdeauna făcute cu mijloace simple, cu un echipament sărac. E posibil să existe în lume, în acest moment, anumite locuri unde densitatea intelectuală este deosebit de mare și unde se afirmă această nouă clandestinitate. Intrăm într-o epocă amintind mult de începutul secolului al XVII-lea și un nou manifest de tip 1622 e poate în pregătire. Poate deja a și apărut. Dar noi nu ne-am dat seama.

Ceea ce ne îndepărtează de aceste gânduri este că epocile vechi se exprimă întotdeauna în formule religioase. Atunci nu le acordăm decât o atenție literară sau „spirituală”. De aceea suntem moderni. De aceea nu suntem contemporani cu viitorul. Ce ne frapază, în sfârșit, e afirmația reiterată a rozicrucienilor și alchimistilor că scopul științei transmutațiilor este transmutația spiritului însuși. Nu e vorba nici de magie, nici de vreo răsplată căzută din cer, ci de o descoperire a unor realități care obligă spiritul observatorului să se situeze altfel. Dacă ne gândim la evoluția extrem de rapidă a stării de spirit la cei mai mari atomiști,

începem să înțelegem ce voiau să spună rozicnienii. Ne aflăm într-o epocă în care știința, la extremitatea ei, atinge universul spiritual și transformă spiritul observatorului însuși, îl situează la alt nivel decât cel al înțelegerii științifice devenite insuficiente. Ceea ce li se întâmplă atomiștilor noștri este comparabil cu experiența descrisă de textele alchimice și de tradiția rozicruciană. Limbajul spiritual nu e o bălbăială care precede limbajul științific, e mai curând realizarea acestuia. Ceea ce se petrece în prezentul nostru s-a putut petrece și în timpuri străvechi, pe un alt plan al cunoașterii, încât legenda Roza-Crucii și realitatea de astăzi se luminează reciproc. Trebuie să privim lucrurile vechi cu ochi noi, asta ajută la înțelegerea de mâine.

Deja nu mai suntem pe timpul când progresul se identifica exclusiv cu avansul științific și tehnic. Apare un dat nou, acela pe care-l găsim la Superiorii Necunoscuți din veacurile trecute când ei arată cum cercetând *Liber Mundi* se ajunge la „altceva”. Un fizician eminent, Hci-senberg, declară în ziua de azi: „Spațiul în care se desfășoară ființa spirituală a omului are alte dimensiuni decât cele în care s-a desfășurat ea în ultimele secole.”

Wells a murit descurajat. Acest spirit puternic a trăit din credința în progres. Or, Wells, în amurgul vieții, vedea progresul luând aspecte înfricoșătoare. Nu mai avea încredere. Știința risca să distrugă lumea, cele mai grozave mijloace de anihilare tocmai fuseseră inventate. „Omul, spune în 1946 bătrânul Wells disperat, a ajuns la capătul posibilităților sale.” în acea clipă bătrânul care fusese un geniu al anticipației încetă să mai fie contemporan cu viitorul. Noi începem să ghicim că omul n-a ajuns decât la capătul unciilor dintre posibilitățile sale. Alte posibilități apar. Alte căi se deschid, pe care fluxul și refluxul oceanului vârstelor le acoperă și le descoperă pe rând. Wolfgang Pauli, matematicianul și fizicianul cunoscut în toată lumea, făcea odinioară profesiune de scientism îngust în cea mai bună tradiție a secolului al XIX-lea. În 1932, la congresul de la Copenhaga, prin scepticismul înghețat și voința-i de putere, el apărea precum Mephisto din *Faust*. În 1955, acest spirit pătrunzător își largise atât de mult perspectivele că devenise susținătorul elocvent al unei căi de mântuire lăuntrică multă vreme neglijată. Această evoluție e tipică. Este aceea a majorității marilor atomiști. Nu e o recădere în moralism sau într-o vagă religiozitate. E vorba, dimpotrivă, de un progres în dotarea spiritului de observație, de o reflecție nouă asupra naturii cunoașterii. „Față cu divizarea activităților spiritului uman în domenii distincte, strict menținută din secolul al XVII-lea încoace, îmi imaginez, spune Wolfgang Pauli, un scop care ar fi dominarea contrariilor, o sinteză îmbrățișând inteligența rațională și experiența mistică a

unității. Acest scop este singurul care se potrivește mitului, exprimat ori nu, al epocii noastre.”

II

Profeții ApocalipseL — Un Comitet al Disperării. — Mitrăliera lui Ludovic al XVI-lea. — Știința nu e o vacă sacră. — Domnul Despotopoulos vrea să oculteze progresul. — Legenda celor Nouă Necunoscuți.

Țin cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în zorii timpului **Irilor** moderne, s-a manifestat o pleiadă de gânditori violenți-reacționari. Ei vedeau în mistică progresului social o înșelătorie ; în progresul științific și tehnic o cursă către prăpastie. I-am cunoscut datorită lui Philippe Lavastine, nouă încarnare a eroului lui Balzac din *Capodopera necunoscută* și discipol al lui Gurdjieff. Pe vremea aceea, când îl citeam pe Rend Guenon, maestru al antiprogrsismului, și-l frecventam pe Lanza del Vasto tocmai reîntors din Indii, nu eram departe de a trece de partea acestor gânditori aflați în contra curentului. Era imediat după război. Einstein tocmai trimisese faimoasa-i telegramă :

Lumea noastră se află în fața unei crize încă neobservate de cei ce au puterea de a lua mari hotărâri în bine sau în rău. Puterea dezlănțuită a atomului a schimbat totul, minus obișnuințele noastre de gândire și noi alunecăm către o catastrofă fără precedent. Noi, oamenii de știință care am eliberat această imensă putere, avem strivitoarea răspundere, în această luptă mondială pe viață și pe moarte, de a îmblânzi atomul în beneficiul omenirii și nu întru distrugerea ei. Federația savanților americani mi se alătură în acest apel. Vă rugăm să susțineți eforturile noastre pentru a face America să înțeleagă faptul că soarta genului uman se decide astăzi, acum, chiar în această clipă. Ne trebuie două sute de mii de dolari imediat pentru O campanie națională menită a face cunoscut oamenilor că un nou mod de gândire este esențial dacă omenirea vrea să supraviețuiască și să atingă un nivel mai înalt. Acest apel nu vă este adresat decât după o lungă meditație asupra crizei imense pe care o înfruntăm. Vă cer de urgență să-mi trimiteți imediat un cec, mie, președintele Comitetului Disperării Savanților Atomiști, Princeton. New Jersey. Vă cerem ajutorul în acest moment fatal ca pe un semn că noi, oamenii de știință, nu suntem singuri.

Această catastrofă, îmi ziceam cu (iar două sute de mii de dolari nu schimbă cu nimic lucrurile), măștrii mei o prevăzuseră demult. Dumnezeu i-a oferit omului obstacolul materiei și, cum spunea Blanc de Saint-Bonnet, „omul este fiul obstacolului”. Însă modernii, desprinși de principii, au vrut să facă obstacolele să dispară. Materia, care era un obstacol, a fost învinsă. Calea e liberă către neant. Acum două mii de ani, Origen scria superb că „materia este absorbantul nedreptății”.

De-acum încolo, nedreptatea nu mai e absorbită : ea se răspândește în valuri distrugătoare. Nici Comitetul Disperării n-o va zăgăzui.

Cei vechi erau neîndoielnic la fel de răi ca noi, dar ei știau asta. Această înțelepciune îi ferea de demență. O bulă papală condamnă folosirea trepidului menit să întărească arcul: această mașinărie, sporind mijloacele naturale ale arcașului, ar face lupta inumană. Bula este respectată vreme de două sute de ani. Roland de Roncevaux, doborât de praștiile sarazinilor, strigă: „Blestemat fie lașul care a născocit arme în stare să ucidă la distanță !” Mai aproape de noi, în 1775, un inginer francez. Du Perron, îi înfățișă lui Ludovic al XVI-lea o „orgă militară” care, acționată de o manivelă, lansa simultan douăzeci și patra de gloanțe. Un memoriu însoțea acest instrument, embrion al mitralierelor moderne. Mașinăria li s-a părut atât de ucigașă regelui și miniștrilor Malesherbes și Turgot, încât a fost refuzată, iar inventatorul ei considerat dușman al omenirii.

Voind să emancipăm totul, noi am emancipat și războiul. Odinioară prilej de sacrificiu și de mântuire pentru câțiva, el a devenit blestemul tuturor.

Cam așa gândeam eu prin 1946 și aveam de gând să public o antologie a „gânditorilor reacționari” ale căror glasuri fuseseră acoperite, la vremea lor, de corul progresiștilor romantici. Acești scriitori potrivnici, acești profeți ai Apocalipsei care strigau în deșert, se numeau Blanc de Saint-Bonnet, Emile Montagu, Albert Sorel, Donoso Cortés etc. Într-un spirit de revoltă foarte apropiat de cel al acestor strămoși, am scos un pamflet intitulat *Epoca asasinilor*. Ia care au colaborat îndeosebi Aldous Huxley și Albert Camus. Presa americană a făcut ecou acestui pamflet în care savanți, militari și politicieni erau foarte prost tratați și care dorea un proces de tip Norenberg tuturor tehnicienilor distrugerii.

Astăzi cred că lucrurile sunt mai puțin simple și că istoria ireversibilă trebuie privită cu alți ochi și mai de sus. Cu toate astea, în 1946, într-o neliniștitoare perioadă postbelică, acest curent de gândire lăsa o urmă fulguranță în oceanul de angoase în care se zbăteau intelectualii ce nu se voiau „nici victime, nici călăi”. Și este adevărat că, de la telegrama lui Einstein, lucrurile s-au înrăutățit. „Ceea ce se găsește în geanta savanților e îngrozitor”, spune Hrușciiov în 1960. Dar spiritele s-au potolit și, după multe proteste solemne și inutile, s-au îndreptat către alte subiecte de reflecție, așteptând precum condamnatul la moarte într-o celulă grațierea sau execuția. Totuși, există de aici înainte în toate conștiințele un fond de revoltă împotriva științei capabile de a anihila lumea, o îndoială cu privire la valoarea salvatoare a progresului tehnic. „Până la urmă, or să arance totul în aer.” De la criticile furioase ale lui

Aldous Huxley din *Punct contrapunct* și din ***Brava lume nouă***, optimismul scientist s-a prăbușit. În 1951, chimistul american Anthony Standen publica o carte intitulată ***Știința este o vacă sacră***, în care protesta împotriva admirației fetișiste pentru știință. În octombria 1953, un celebru profesor de drept de la Atena, O.J. Despotopoulos, trimitea la U.N.E.S.C.O. un manifest pentru a cere oprirea dezvoltării științifice, sau mai degrabă punerea ei la secret. Cercetarea, propunea el, va fi de aici încolo încredințată unui consiliu de savanți ales din toată lumea și astfel capabil de a păstra tăcerea. Această idee, oricât de utopica, nu e lipsită de interes. Ea descrie o posibilitate a viitorului și, cum vom vedea imediat, se întâlnește cu una din marile teme ale civilizațiilor trecute, într-o scrisoare pe care ne-o trimitea în 1955, Despotopoulos își preciza gândirea:

Cunoașterea naturii este desigur una din izbânzile cele mai demne de istoria umană. Dar din clipa în care ea declanșează niște forțe capabile să distrugă întreaga omenire, încetează să mai fie ce era din punct de vedere moral. Deosebirea dintre știința pură și aplicațiile ei tehnice a devenit practic imposibilă. Nu s-ar putea deci vorbi de știință ca de o valoare în sine. Sau mai curând, în anumite sectoare, cele mai mari, ea este acum o valoare negativă, în măsura în care scapă controlului conștiinței, ca să-și împrăstie primejdii la cheremul voinței de putere a responsabililor politici. Idolatria progresului și a libertății în materie de cercetare științifică este cu totul pernicioasă. Propunerea mea este următoarea : codificarea cuceririlor științei naturii realizate până acum și interzicerea totală sau parțială a viitorului ei progres de către un consiliu suprem mondial de savanți. Firește, o asemenea măsură e tragic de crudă, obiectul ei atingând unul din cele mai nobile avânturi ale umanității și nimeni nu poate subestima dificultățile inerente unei astfel de măsuri. Dar nu există nici o altă care să fie destul de eficace. Obiecțiile facile : reîntoarcere la Evul Mediu, la barbarie etc., nu aduc nici un argument serios. Nu e vorba să dăm înapoi inteligența, e vorba de a o apăra. Nu e vorba de niște restricții în beneficiul vreunei clase sociale : e vorba de salvarea întregii omeniri. Asta e problema. Restul nu e decât o fragmentare și o dispersare a activității în confruntarea cu niște sub-probleme.

Aceste idei fură primite favorabil de presa engleză și germană și ele au fost pe larg comentate în buletinul savanților atomiști de la Londra. Ele nu sunt departe de unele propuneri formulate în conferințele mondiale consacrate dezarmării.

Nimic nu ne interzice să credem că în alică civilizații a existat nu o absență a științei, ci o punere a ei sub secret. Aceasta parcă a fi originea minunatei legende a celor Nouă Necunoscuți.

Tradiția celor Nouă Necunoscuți urcă până la împăratul Asoka, cel care a domnit în India din anul 273 a.C. Era nepotul lui Chandragupta, primul care a unit India. Plin de ambiție, ca și strămoșul său a câinii mi-

Cunoașterea naturii este desigur una din izbânzile cele mai demne de istoria umană. Dar din clipa în care ea declanșează niște forțe capabile să distrugă întreaga omenire, încetează să mai fie cc era din punct de vedere moral. Deosebirea dintre știința pură și aplicațiile ei tehnice a devenit practic imposibilă. Nu s-ar putea deci vorbi de știință ca de o valoare în sine. Sau mai curând, în anumite sectoare, cele mai mari, ca este acum o valoare negativă, în măsura în care scapă controlului conștiinței, ca să-și împrăștie primejdii la cheremul voinței de putere a responsabililor politici. Idolatria progresului și a libertății în materie de cercetare științifică este cu totul pernicioasă. Propunerea mea este următoarea : codificarea cuceririlor științei naturii realizate până acum și interzicerea totală sau parțială a viitorului ei progres de către un consiliu suprem mondial de savanți. Firește, o asemenea măsură e tragic de crudă, obiectul ei atingând unul din cele mai nobile avânturi ale umanității și nimeni nu poate subestima dificultățile inerente unei astfel de măsuri. Dar nu există nici o alta care să fie destul de eficace. Obiecțiile facile : reîntoarcere la Evul Mediu, la barbarie etc., nu aduc nici un argument serios. Nu e vorba să dăm înapoi inteligența, e vorba de a o apăra. Nu e vorba de niște restricții în beneficiul vreunei clase sociale : e vorba de salvarea întregii omeniri. Asta e problema. Restul nu e decât o fragmentare și o dispersare a activității în confruntarea cu niște sub-probleme.

siune a voit s-o desăvârșească, el a purees la cucerirea ținutului Kalinga, întins de la actuala Calcutta la Madras. Kalinganezii rezistară și pierdură o sută de mii de oameni în bătălie. Vederea acestei multimi masacrate l-a tulburat pe Asoka. Căpătă pentru totdeauna oroare de război. Renunță să continue integrarea ținuturilor nesupuse, declarând că adevărata cucerire constă în a câștiga inima oamenilor prin legea datoriei și a pietății, căci Maiestatea Sacră dorește ca toate ființele însuflețite să se bucure de siguranță, de liberă exprimare, de pace și fericire.

Convertit la budism, Asoka, prin pilda propriilor sale virtuți, a răspândit această religie prin toată India și în tot imperiul său, care se întindea până în Malaezia, Ceylon și Indonezia. Apoi budismul ajunse în Nepal, Tibet, China și Mongolia. Asoka respecta însă toate sectele religioase. Propovădui vegetarianismul, făcu să dispară alcoolul și sacrificiile animale. H.G. Wells, în compendiul de istoric universală, scrie : „între zecile de mii de nume de monarhi care se înghesuie în coloanele istoriei, numele lui Asoka strălucește aproape singur ca o stea.”

Se spune că, lămurit în privința ororilor războiului, împăratul Asoka a vrut să le interzică pentru totdeauna oamenilor folosirea dăunătoare a inteligenței. Sub domnia lui, știința naturii, trecută și viitoare, devine secretă. Cercetări mergând de la structura materiei până la tehnicile de psihologie colectivă se vor disimula de acum înainte timp de douăzeci și două de secole îndărătul chipului mistic al unui popor pe care lumea îl crede preocupat doar de extaz și supranatural. Asoka întemeiază cea mai puternică societate secretă de pe pământ: aceea a celor Nouă Necunoscuți.

Se mai spune încă și acum că cele mai mari personalități răspunzătoare de destinul modern al Indiei, precum și savanți ca Bose și Ram, cred în existența celor Nouă Necunoscuți, de la care ar primi chiar sfaturi și mesaje. Închipuirea abia întrezărește puterea secretelor pe care le pot deține nouă oameni beneficiind direct de experiențele, lucrările, documentele acumulate vreme de peste douăzeci de secole. Ce urmăresc acești oameni ? Să nu lase să cadă în mâini profane mijloacele de distragere. Să continue cercetări benefice pentru omenire. Societatea Necunoscuților s-ar reînnoi prin cooptare ca să păstreze secretele tehnice venite din trecutul îndepărtat.

Manifestările exterioare ale celor Nouă Necunoscuți sunt rare. Una dintre ele este legată de destinul uimitor al unuia din cei mai misterioși oameni ai Occidentului: papa Silvestru al II-lea, cunoscut și sub numele de Gerbert d'Aurillac. Născut în Auvergne în 920, mort în 1003, Gerbert a fost călugăr benedictin, profesor la universitatea din Reims, arhiepiscop de Ravenna și papă prin grația împăratului Othon al

III-lea. Ar fi stat o vreme în Spania, apoi o misterioasă călătorie l-ar fi dus în Indii, unde a deprins niște cunoștințe care i-au stupefiat pe cei din anturajul lui. Astfel, ținea în palat un cap de bronz care răspundea cu DA sau NU la întrebările ce i le punea despre politică și situația generală a creștinătății. După Silvestru al II-lea' (volumul CXXXIX din *Patrologia latină* a lui Migne), acest procedeu era foarte simplu și corespundea calculului cu două cifre. Ar fi fost vorba de un automat analog cu mașinile noastre modeme binare. Capul „magic” a fost distrus la moartea lui, iar cunoștințele obținute prin el ascunse cu grijă. Biblioteca Vaticanului îi rezervă fără îndoială câteva surprize cercetătorului autorizat. Numărul pe octombrie 1954 al revistei de cibernetică *Computers and Automation* declară : „Trebuie să presupunem pe cineva având niște cunoștințe extraordinare, o ingeniozitate și o îndemânare mecanică ieșite din comun. Acest cap vorbitor ar fi fost zămislit "sub o anumită conjuncție a stelelor care se întâmplă exact în momentul când toate planetele sunt pe punctul de a-și începe cursa". Nu era vorba nici de trecut, nici de prezent, nici de viitor, această invenție depășind în aparență de departe importanța rivalei ei: perversa "oglină din perete" a reginei, precursora a creierelor noastre mecanice modeme. S-a spus, firește, că Gerbert n-a fost în stare să-și facă această mașinărie decât pentru că era în legătură cu Diavolul și i-ar fi jurat credință veșnică.”

Au fost oare și alți europeni în contact cu societatea celor Nouă Necunoscuți ? Trebuie să așteptăm secolul al XIX-lea ca misterul acesta să se ivească iarăși, datorită cărților scriitorului francez Jacolliot.

Jacolliot era consul al Franței la Calcutta sub al doilea Imperiu. A scris o operă de anticipație considerabilă, comparabilă, dacă nu superioară, celei a lui Jules Verne. A lăsat în plus mai multe lucrări consacrate marilor secrete ale omenirii. Această operă extraordinară a fost plagiată de majoritatea ocultiştilor, profesor și taumaturgilor. Complet uitată în Franța, este celebră în Rusia.

Jacolliot e formal: societatea celor Nouă Necunoscuți este o realitate. Și, fapt tulburător, el citează în acest sens niște tehnici cu totul inimaginabile în 1860, ca, de exemplu, eliberarea energiei, sterilizarea cu radiații și războiul psihologic.

Lui Yersin, unul din cei mai apropiați colaboratori ai lui Pascal și Roux, i s-ar fi comunicat unele secrete biologice cu prilejul unei călătorii la Madras, în 1890 și, după indicațiile ce i-ar fi fost date, el a pus la punct serul împotriva ciumei și a holerei.

Prima vulgarizare a poveștii cu cei Nouă Necunoscuți s-a petrecut în 1927, o dată cu publicarea cărții lui Talbot Mundy, care a făcut parte timp de douăzeci și cinci de ani din poliția engleză din Indii. Cartea lui

este la jumătatea drumului dintre roman și anchetă. Cei Nouă Necunoscuți ar folosi un limbaj sintetic. Fiecare din ei ar fi în posesia unei cărți mereu rescrise și conținând expunerea amănunțită a unei științe.

Prima carte ar fi consacrată tehnicilor de propagandă și de război psihologic. „Dintre toate științele, spune Mundy, cea mai primejdioasă ar fi aceea a controlului gândirii mulțimilor, căci ea ar permite stăpânirea întregii lumi.” Trebuie notat că *Semantica generală* a lui Korjybski datează doar din 1937 și că trebuie să așteptăm experiența ultimului război mondial ca să înceapă să se cristalizeze în Occident tehnicile de psihologie a limbajului, adică de propagandă. Primul colegiu de semantică american n-a fost creat decât în 1950. În Franța, cunoaștem puțin doar *Le Viol des Foules*, de Serge Tchakhotine, care a avut o influență importantă în mediile intelectuale politizante, deși numai atinge ches-tiunea.

A doua carte ar fi consacrată fiziologiei. Ea ar furniza în special mijlocul de a ucide un om atingându-l, moartea survenind prin inversiunea influxului nervos. Se spune că judo s-ar fi născut din „scurgerile de informații” din această lucrare.

A treia ar studia microbiologia și îndeosebi coloizii de protecție.

A patra ar trata despre transmutația metalelor. O legendă pretinde că în vremurile de foamete templele și organismele religioase de ajutorare primesc dintr-o sursă secretă mari cantități de aur foarte fin.

A cincea ar conține studiul tuturor mijloacelor de comunicare, terestre și extraterestre.

A șasea ar conține secretele gravitației.

A șaptea ar fi cea mai vastă cosmogonie concepută de omenire.

A opta ar trata despre lumină.

A noua ar fi consacrată sociologice, ar da regulile de evoluție a societăților și ar permite să li se prevadă declinul.

Legendei celor Nouă Necunoscuți i se alătură misterul apelor Gangelui. Mulțimi de pelerini purtători de cele mai înspăimântătoare și felurile boli se spală în ele fără ca cei sănătoși să ia vreo boală. Apele sacre purifică totul. S-a atribuit această ciudată proprietate a fluviului formării de microorganisme bacteriofage. Dar de ce nu s-ar forma ele și în Brahmaputra, Amazon sau Sena ? Ipoteza unei sterilizări cu radiații apare în lucrarea lui Jacolliot, cu o sută de ani înainte de a se fi cunoscut posibilitatea unui astfel de fenomen. Radiațiile, după Jacolliot, ar proveni dintr-un templu secret săpat sub albia Gangelui.

La adăpost de agitațiile religioase, sociale, politice, cu hotărâre și perfect disimulați, cei Nouă Necunoscuți încarnează imaginea științei senine, a științei cu conștiință. Stăpână pe soarta omenirii, clar abuiiân-

du-se să-și folosească propria putere, această societate secretă este cel mai frumos omagiu adus libertății nobile. Vigilenți în sânul gloriei lor ascunse, acești nouă oameni privesc cum se fac, se desfac și se refac civilizațiile, mai puțin indiferenți decât toleranți, gata să sară în ajutor, dar totdeauna în ordinea tăcerii care este măsura măreției umane.

Mit sau realitate ? Mit superb în orice caz, venit din vremuri străvechi — și resac al viitorului.

III

Încă un cuvânt despre realismul fantastic. — Tehnici au fost des-tute. — A existat necesitatea secretului și revenim la ea. — Călătoria în timp. — Vrem să vedem oceanul spiritului în continuitatea lui. — Noi reflecții despre ingineri și magicieni. — Trecutul, viitorul. — Prezentul întârzie în ambele sensuri. — Aurul din cărțile antice. — O privire nouă asupra lumii vechi.

Nu suntem nici materialști, nici spiritualști : aceste distincții nu mai au de altfel pentru noi nici un sens. Pur și simplu, căutăm realitatea fără a ne lăsa dominați de reflexul condiționat al omului modern (după noi, rămas în urmă), care dă înapoi de îndată ce această realitate îmbracă o formă fantastică. Ne-am retransformat în barbari ca să învingem acest reflex, exact așa cum au trebuit pesemne să facă pictorii ca să sfășie ecranul de convenții interpus între ochii lor și lucruri. Ca și ei, am optat pentru niște metode șovăitoare, sălbătice, uneori infantile. Ne așezăm dinaintea elementelor și a metodelor de cunoaștere precum Cezanne dinaintea mărului sau Van Gogh în fața lanului de grâu. Refuzăm să excludem fapte, aspecte ale realității, sub pretext că nu sunt „convenabile”, că depășesc frontierele fixate de teoriile în curs. Gauguin nu exclude un cal roșu. Manei — o femeie goală printre conviii *Dejunului pe iarbă*. Max Ernst, Picabia, Dali — figurile ieșite din vis, iar lumea vie nu-i exclusă din partea îngropată a conștiinței. Felul nostru de a proceda și de a vedea va declanșa revoltă, dispreț, sarcasm. Vom fi refuzați la Salon. Ceea ce s-a acceptat în cele din urmă din partea pictorilor, poezilor, cineștilor, decoratorilor etc., încă nu poate fi acceptat în domeniul nostru. Știința, psihologia, sociologia sunt niște păduri de tabuuri. Abia alungată, ideea de sacm revine în galop, sub diverse deghizări. Ce naiba ! Știința nu e o vacă sacră : putem s-o mai împingem puțin la o parte, să eliberăm drumul.

Să revenim la subiectul nostru. În această parte a lucrării noastre, intitulată *Viitorul anterior*, raționamentul nostru este următorul:

— S-ar putea ca ceea ce numim esoterism, materia de bază a societăților secrete și a religiilor, să fie reziduul greu de înțeles și manevrat al unei foarte vechi cunoașteri *de natură tehnică*, aplicându-se în același timp și materiei și spiritului. Vom dezvolta acest punct mai departe.

— „Secretele” n-ar fi niște fabule, niște povești sau niște jocuri, ci rețete tehnice precise, chei pentru a deschide puterile conținute în om și în lucruri.

— Știința nu e tehnică. În pofida a ceea ce s-ar putea crede, tehnica, în multe cazuri, nu urmează știința, ci o precede. Tehnica face. Știința demonstrează că e imposibil de făcut. Apoi barierele imposibilităților se prăbușesc. Bineînțeles, nu pretindem că știința e zadarnică. Veți vedea cât prețuim noi știința și cu ce ochi uimiți o vedem schimbându-și înfățișarea. Credem doar că, în trecutul îndepărat, tehnicile au putut preceda apariția științei.

— S-ar putea ca tehnicile din trecut să le fi dat oamenilor niște puteri prea de temut ca să fie divulgate.

— Necesitatea secretului ar putea să țină de două motive :

a) Prudența. „Cel ce știe nu vorbește.” Pentru a nu lăsa cheile să ajungă pe mâini rele.

b) Faptul că posesia și manevrarea unor asemenea tehnici și cunoștințe necesită alte structuri mentale decât cele din starea de veghe obișnuită, o situație a inteligenței și limbajului pe un alt plan — încât nimic nu poate fi comunicat treptei pe care se află omul obișnuit. Secretul nu este un efect al voinței celui ce-l deține, e un efect al chiar naturii lui.

— Constatăm existența unui fenomen comparabil în lumea noastră din prezent. O dezvoltare neconținut accelerată a tehnicilor îi duce pe cei care știu la dorința, apoi la necesitatea secretului. Primejdia extremă duce la discreție extremă. Pe măsură ce cunoașterea progresează, la nivelul la care ajunge se și ocultează. Se formează gilde de savanți și tehnicieni. Limbajul științei și puterii devine incomunicabil. Problema structurilor mentale diferite se pune foarte clar pe planul cercetării fizico-matematice. La limită, cei care dețin, cum spunea Einstein, „puterea de a lua mari hotărâri, în bine sau în rău”, alcătuiesc o adevărată criptocrație. Viitorul apropiat seamănă cu descrierile tradiționale.

— Viziunea noastră despre cunoașterea din trecut nu se conformează schemei „spiritualiste”. Viziunea noastră despre prezent și despre viitorul apropiat introduce magicul acolo unde nu se voia decât raționalul. Pentru noi, e vorba numai de a căuta corespondențe revela-

toare. Acestea sunt o promisiune de situație a aventurii umane în întregul timpului. Tot ce poate sluji de punte ne este de folos.

În fond, în această parte a cărții ca peste tot, subiectul nostru este următorul:

Omul are fără îndoială posibilitatea de a fi în relație cu totalitatea universului. Este cunoscut paradoxul călătorului al lui Langevin. Andromeda se află la trei milioane de ani lumină de Pământ. Dar călătorul, deplasându-se cu o viteză apropiată de cea a luminii, ar îmbătrâni pe drum numai cu câțiva ani. După teoria unitară a lui Jean Charon, de pildă, n-ar fi imposibil ca Pământul, în timpul acestei călătorii, să nu îmbătrânească nici el mai mult. Omul ar fi deci în contact cu întregul creației, spațiul și timpul comportându-se altfel decât în aparență. Pe de altă parte, cercetarea fizico-matematică, în punctul unde a lăsat-o Einstein, este o tentativă a inteligenței umane de a descoperi legea care ar guverna ansamblul forțelor universale (gravitație, electro-magnetism, lumină, energie nucleară). O tentativă de viziune unitară, toată strădania spiritului fiind de a se situa într-un punct de unde continuitatea ar fi vizibilă. Și de unde ar veni această dorință a spiritului, dacă el n-ar presimți că acel punct există, că-i este cu puțință să se situeze în el ? „Nu m-ai căuta dacă nu m-ai fi găsit deja.”

Pe un alt plan, dar în același sens, ce căutăm este o viziune continuă a aventurii inteligenței umane, a cunoașterii umane. De aceea vom străbate în viteză drumul de la magie la tehnică, de la Roza-Cruce la Princeton, de la Maya la viitoarele mutații ale omului, de la pecetea lui Solomon la tabelul periodic al elementelor, de la civilizațiile dispărute la civilizațiile ce vor să vină, de la Fulcanelli la Oppenheimer, de la vrăjitor la mașina electronică analogică etc. în mare viteză sau, mai curând, într-o astfel de viteză încât spațiul și timpul să-și iasă din carcasă și să apară viziunea continuului. Se poate călători în vis și se poate călători în realitate. Noi am vrut o călătorie reală. În acest sens, cartea de față nu este o ficțiune. Am construit aparate (adică o sumă de corespondențe demonstrabile, de comparații valabile, de echivalențe incontestabile). Aparare care funcționează, rachete care zboară. Iar câteodată, în anumite clipe, ni s-a părut că spiritul nostru atinge punctul de unde este vizibilă totalitatea efortului omenesc. Civilizațiile, momentele cunoașterii și organizării umane, sunt ca niște stânci în ocean. Când vedem o civilizație, un moment al cunoașterii, nu vedem decât izbitura oceanului în această stâncă, valul care se sparge de ea, spuma fășnind. Ce am căutat noi este locul de unde s-ar putea contempla întregul ocean, în liniștită și puternică-i continuitate, în unitatea lui armonioasă.

Revenim acum la reflecțiile despre tehnică, știință și magie. Ele ne vor preciza teza despre ideea de societate secretă (sau mai curând de „conspirație în plină zi”) și ne vor sluji de uvertură pentru studiile următoare, unul despre Alchimie, celălalt despre civilizațiile dispărute.

Când un tânăr inginer își va face intrarea în industrie, el va distinge repede două universuri diferite. Acela al laboratorului, cu legi definite ale experiențelor ce pot fi reproduse, cu o imagine a lumii comprehensibile. Și universul real, unde legile nu se aplică întotdeauna, unde fenomenele sunt uneori imprevizibile, unde se întâmplă imposibilul. Dacă are un temperament puternic, inginerul în chestiune reacționează cu furie, cu pasiune, cu dorința de „a viola această pușlama de materie”. Cei care adoptă această atitudine au parte de niște vieți tragice. De pildă Edison, Tesla, Armstrong. Un demon le dă ghes. Werner von Braun își încearcă rachetele pe pielea londonezilor, masacrează mii, ca să fie până la urmă arestat de Gestapo fiindcă declarase : „După toate alea, mă doarc-n cot de victoria Germaniei, mie-mi trebuie să cuceresc Luna¹ !” Se spune că tragedia astăzi e politica. Este o viziune perimată. Tragedia c laboratorul. Unor astfel de „magicieni” li se datorează progresul tehnic. Tehnica nu este defel, credem noi, aplicarea practică a științei. Cu totul dimpotrivă, ea se dezvoltă contra științei. Eminentul matematician și astronom Simon Newcomb demonstrează că un corp mai greu decât aerul n-ar avea cum să zboare. Doi reparatori de biciclete îi vor arăta că a greșit. Ruthford, Millikan² dovedesc că rezervele de energie din nucleul atomului nu vor putea fi niciodată exploatare. Bomba de la Hiroshima explodează. Știința ne învață că o masă de aer omogen nu se poate separa în aer cald și aer rece. Hilsch arată că e suficient întru aceasta să faci să circule masa respectivă printr-un tub potrivit³. Știința pune bariere de imposibilități. Inginerul, așa ca magicianul sub ochii exploratorului cartezian, trece prin bariere datorită unui fenomen analog celui numit de fizicieni „efectul de tunel”. O aspirație magică îl atrage. Vrea să vadă prin ziduri, să ajungă pe Marte, să capteze fulgerul, să fabrice aur. Nu caută nici câștig, nici glorie. Caută să prindă universul în flagrant delict de umblat cu ascunzișuri. În sens jungian, e un arhetip. Prin miracolele pe care încearcă să le realizeze, prin fatalitatea care-l apasă și sfârșitul dureros carc-l așteaptă cel mai adesea, este fiul eroului de Saga și al tragediilor grecești.

¹ Waller Domberger. *L'Arme secrete de Peenemiinde*. Arthaud. Paris.

² Millikan. *Vf.lectron*.

³ *Technique.Mondiale*. Paris.aprilie 1957.

⁴ Edwin Armstrong. *The Inventor as Hero*, articol din *Harper's Magazine*.

Ca și magicianul, ține la secret și tot ca el ascultă de acea lege a similitudinii pe care Frazer' a degajat-o în studiul său despre magie. La începuturile ei, invenția este o imitație a fenomenului natural. Mașina zburătoare seamănă cu pasărea, automatul cu omul. Or, asemănarea cu obiectul, ființa sau fenomenul ale cărui puteri vrea să le capteze este aproape întotdeauna inutilă, ba chiar dăunătoare bunei funcționări a aparatului inventat. Dar, ca și magicianul, inventatorul trage din similaritate o putere, o voluptate, ce-l împing înainte.

Trecerea de la imitația magică la tehnologia științifică ar putea fi reconstituită în multe cazuri. Exemplu:

La origine, călirea superficială a oțelului a fost obținută, în Orientul apropiat, înfigându-se o lamă înroșită în trupul unui prizonier. E o practică magică tipică: este vorba de a transfera în lamă însușirile războinice ale adversarului. Această practică a fost cunoscută în Occident datorită cniciaților, care constatare că oțelul de Damasc era într-adevăr mai tare decât oțelul din Europa. S-au făcut experiențe: oțelul a fost muiat într-o apă în care pluteau piei de animale. A fost obținut același rezultat. În secolul al XIX-lea, s-a decoperit că aceste rezultate erau datorate azotului organic. În secolul XX, când lichefierea gazelor a fost pusă la punct, procedeul a fost perfecționat înmuindu-se oțelul în azot lichid la joasă temperatură. Sub această formă, „nitratizarea” face parte din tehnologia noastră.

O altă legătură dintre magie și tehnică ar putea fi constatată studiindu-se „farmecele” rostite de vechii alchimiști în timpul muncii lor. Era vorba probabil de măsurarea timpului în obscuritatea laboratorului. Fotografii fac adesea uz de niște poezioare pe care le recită deasupra băii, și am auzit una recitată pe culmea Jungfrau, în timp ce se developa o placă impresionată de razele cosmice.

În sfârșit, mai există o legătură între magic și tehnică, mai puternică și curioasă: simultaneitatea apariției invențiilor. Majoritatea țărilor înregistrează ziua și chiar ora depunerii unui brevet. Or, de mai multe ori s-a constatat că inventatori care nu se cunoșteau, lucrând foarte departe unii de alții, depuneau același brevet în același moment. Fenomenul n-ar putea fi nicicum explicat prin ideea vagă după care „invențiile plutesc în aer” sau „invenția apare de îndată ce e nevoie de ea”. Dacă există în toate astea percepție extrasenzorială, circulație a minților branșate asupra aceleiași cercetări, faptul ar merita un studiu statistic aprofundat. Acest studiu ne-ar face poate să înțelegem alt fapt: că tehnicile magice se regăsesc, identice, în cea mai mare parte a vechilor civilizații, peste munți și oceane...

Frazer. *Creanga de aur*.

Trăim cu ideea că invenția tehnică este un fenomen contemporan. Asta pentru că nu facem niciodată efortul de a consulta vechile documente. Nu există nici un singur serviciu de cercetare științifică îndreptată către trecut. Cărțile vechi, dacă sunt citite, sunt citite doar de rari erudiți de formație pur literară sau istorică. Ceea ce conțin privitor la știință și tehnică scapă deci atenției. Oare lumea se dezinteresează de trecut pentru că e prea solicitată de pregătirea viitorului ? Nu e sigur. Inteligența franceză pare întârziată în schemele secolului al XIX-lea. Scriitorii de avangardă n-au apetit pentru știință și astfel o sociologie datând de pe vremea mașinii cu aburi, un umanism revoluționar născut o dată cu pușca cu cremene mobilizează încă atenția. E de neînchipuit cât de mult a încremenit Franța în junii anului 1880. Oare industria e mai sprintenă ? În 1955 s-a ținut prima conferință atomică mondială, la Geneva. René Alleau a fost însărcinat cu difuzarea în Franța a documentelor referitoare la aplicațiile pașnice ale energiei nucleare. Cele șaisprezece volume conținând rezultatele experimentale obținute de savanți din toate țările constituiau cea mai importantă publicație din istoria științelor și tehnicilor. Cinci mii de industrii susceptibile de a fi interesate mai curând sau mai târziu de energia nucleară au primit câte o scrisoare anunțând publicarea celor șaisprezece volume. S-au înregistrat douăzeci și cinci de răspunsuri.

Va trebui desigur să așteptăm sosirea noilor generații în posturile de răspundere ca inteligența franceză să-și regăsească o adevărată agilitate. Pentru aceste generații și scriem cartea noastră. Dacă am fi într-adevăr atrași de viitor, am fi atrași și de trecut, am încerca să tragem folos mergând în ambele sensuri ale timpului, cu același avânt.

Nu știm nimic sau aproape nimic despre trecut. În biblioteci zac comori. Preferăm să imaginăm, noi care pretindem „a iubi omul”, o istorie a cunoașterii discontinue și sute de mii de ani de ignoranță pentru câteva zeci de ani de știință. Ideea că ar fi existat deodată un „secol al luminilor”, idee pe care am admis-o cu o naivitate tulburătoare, a cufundat în obscuritate tot restul timpului. O privire nouă asupra cărților vechi ar schimba lucrurile. Am fi uimiți de bogățiile descoperite. Și încă ar trebui să băgăm de seamă, cum spunea Atterbury, contemporanul lui Newton, „că sunt mai multe lucrări antice pierdute decât păstrate”. \y

O astfel de privire nouă a voit să arunce prietenul nostru René Alleau, în același timp tehnician și istoric. El a schițat o metodă și a obținut unele rezultate. Până în ziua de azi, nu pare să fi obținut nici un fel de încurajare ca să continue această misiune care depășește posibilitățile unui singur om. În decembrie 1955, dinaintea inginerilor din industria automobilistică reuniti sub conducerea lui Jean-Henri Labourdette, ci rostea la cererea mea o conferință din care iată esențialul:

Ce a rămas din miile de manuscrise ale bibliotecii din Alexandria întemeiate de Iulius Soter, din acele documente de neînlocuit și pentru totdeauna pierdute despre știința antică ? Unde este cenușa celor 200 000 de lucrări din biblioteca de la Pergam ? Ce s-a întâmplat cu colecțiile lui Ptolemeu de la Atena, cu biblioteca Templului de la Ierusalim și cu aceea a sanctuarului lui Ptah de la Memphis ? Ce comori conțineau miile de cărți care au fost arse în anul 213 a.C. din porunca împăratului Tiberius dintr-o pricină exclusiv politică ? În aceste condiții, ne aflăm față de lucrările antice ca dinaintea ruinelor unui templu din care au rămas doar câteva pietre. Dar examinarea atentă a acestor fragmente și inscripții ne lasă să întrezărim niște adevăruri prea adânci ca să le atribuim numai intuiției Celor Vechi.

Mai întâi, în ciuda a ceea ce se crede, metodele raționalismului n-au fost inventate de Descartes. Să consultăm textele : "Cel care caută adevărul, scrie Descartes, trebuie pe cât posibil să se îndoiască de orice." Este o frază binecunoscută și pare foarte nouă. Dar dacă citim a doua carte a *Metafizicii* lui Aristotel, găsim : "Cel care caută să se instruiască trebuie în primul rând să știe să se îndoiască, pentru că îndoiala spiritului duce la manifestarea adevărului." Se poate constata de altfel că Descartes a împrumutat nu numai această frază capitală de la Aristotel, ci și majoritatea faimoaselor reguli de îndrumare a spiritului care stau la baza metodei experimentale. Aceasta dovedește în orice caz că Descartes îl citise pe Aristotel, lucru de la care se abțin prea adesea cartezienii moderni. Hi ar putea de asemenea constata că cineva a scris : "Dacă mă înșel, trag de aici concluzia că exist, căci cel care nu există nu se poate înșela și prin însuși faptul că mă înșel, simt că exist." Din păcate, nu e Descartes, ci Sf. Augustin.

În ce privește scepticismul necesar observatorului, el nu poate fi împins mult mai departe decât la Democrit, care nu considera valabilă decât experiența la care asistasă el personal și cărcia-i autentificase rezultatele cu pecetea inelului său.

Asta mi se pare foarte departe de naivitatea reproșată Celor Vechi. Firește, îmi veți spune, filozofii din Antichitate erau înzestrați cu un geniu superior în domeniul cunoașterii, dar, până la urmă, ce știau ei exact pe plan științific ?

Tot în pofida a ceea ce se poate citi în lucrările actuale de vulgarizare, teoriile atomice n-au fost descoperite și nici formulate mai întâi de către Democrit, Ixicius și Epicur. Într-adevăr, Sextus Empiricus ne spune că Democrit însuși le primise prin tradiție și le căpătase de la Moschus Fenicianul care, fapt capital de notat, pare să fi afirmat că atomul este divizibil.

Băgați bine de seamă, teoria cea mai veche este și cea mai exactă, mai exactă decât cele ale lui Democrit și ale atomiștilor greci privind indivizibilitatea atomilor. În acest caz precis, pare să fie vorba de o obscurizare a cunoștințelor arhaice devenite de neînțeles, mai degrabă decât de niște descoperiri originale. I-a fel, în plan cosmologic, cum să nu ne uimim, ținând cont de absența telescoapelor, constatând că, adesea, cu cât datele astronomice sunt mai vechi, cu atât sunt mai juste ? De exemplu, în ce privește Calea lactee, ea era constituită după Thales și Anaximene din stele, fiecare din ele fiind o lume alcătuită dintr-un soare și mai multe planete, iar aceste lumi erau situate într-un

spațiu imens. La Lucrețiu se poate constata cunoașterea uniformității căderii corpurilor în vid și concepția unui spațiu infinit populat cu o infinitate de lumi. Pitagora lă vorbea discipolilor de legea inversă a pătratului distantelor înainte de Newton. Plutarh, după ce purcede la explicarea greutății, îi caută originea într-o atracție reciprocă dintre toate corpurile, care face ca Pământul să atragă la sine toate corpurile terestre, la fel precum Soarele și Luna fac să graviteze către centrul lor toate părțile ce le aparțin și lă rețin în sfera lor datorită unei forțe de atracție.

Galileu și Newton au mărturisit deschis că datorau științei antice. La fel, Copernic, în prelată operelor sale dedicate papei Paul al M-lea, scrie textual că a găsit ideea mișcării Pământului citindu-î pe antici. De altminteri, mărturisirea acestor împrumuturi nu știrbește cu nimic din gloria lui Copernic, Newton și Galileu, ce aparțin acelei rase de spirite superioare la care dezinteresul și generozitatea nu în seama de amorul propriu al autorului și de originalitatea cu orice preț, care sunt niște prejudecăți moderne. Mai umilă și mai adânc adevărată pare atitudinea modistei Mariei-Antoaneta. Mile Kertin. Recondiționând cu o mână agilă o veche pălărie, ca a exclamat: "Nou nu e decât ceea ce a fost uitat."

Istoria invențiilor, ca și cea a științelor, ar fi de-ajuns ca să probeze adevărul acestei butade. "Sc întâmplă cu majoritatea descoperirilor, scrie Poumier, precum cu acea ocazie fugitivă din care anticii făcuseră o zeiță imposibil de prins pentru oricine o lăsa să-i scape o dată. Dacă, din capul locului, ideea călăuzitoare, cuvântul care poate duce la rezolvarea problemei, faptul semnificativ nu sunt prinse din zbor, iată o invenție pierdută sau măcar amânată vreme de câteva generații. Ca ea să revină triumfătoare, e nevoie de hazardul unui gând nou care să-l resusciteze pe cel dintâi din uitare, sau de plagiatul binecuvântat al vreunui inventator de mână a doua ; în privința în cutiilor, primul venit are parte de nenorocire, al doilea de glorie și profit." Asemenea păreri justifică titlul expunerii mele.

Într-adevăr, ni-ani gândit că ar trebui să fie cu puțință să înlocuim într-o mare măsură hazardul prin determinism și riscurile mecanismelor spontane ale invenției cu garanția unei vâsle documentări istorice sprijinite pe control experimental, în acest scop, am propus constituirea unui serviciu specializat nu în cercetarea anteriorității brevetelor, care, oricum, se oprește la secolul al XVIII-lea, ci un serviciu tehnologic care ar studia pur și simplu procedeele din vechime și ar încerca eventual să le adapteze la nevoile industriei contemporane.

Dacă un astfel de serviciu ar fi existat odinioară, el ar fi putut semnala, de exemplu, interesul unei cărțuli neobservate, publicate în 1618 și intitulată *Hisloire naturelle de la fontaine qui brăle pres de Grenoble*. Autorul ei era un medic din Tournon, Jean Tardin. Dacă s-ar fi studiat acest document, gazul de iluminat ar fi putut fi folosit încă de la începutul secolului al XVII-lea. Într-adevăr, Jean Tardin nu numai că a studiat gazometrul natural al fântânii cu pricina, dar a și reprodus în laborator fenomenele observate. A pus huiă într-un vas închis, a supus recipientul la o temperatură ridicată și a obținut producerea flăcărilor a căror origine o căuta. El explică limpede că materia acestui foc este bitumul și că este suficient să-l transformăm într-un gaz că dă o "exhalatie inflamabilă". Or, francezul lăcon. înainte englezului Winsor, și-a

brevetat "termolampa" abia în anul VII al Republicii. Astfel, vreme de aproape două veacuri, pentru că textele vechi n-au fost recitite, o descoperire ale cărei consecințe industriale și comerciale ar fi putut fi considerabile a fost uitată, deci practic pierdută.

Al fel, cu aproape o sută de ani înainte de semnalele optice ale lui Claude Chappe din 1793, o scrisoare a lui Fenclon cu dala de 26 noiembrie 1695 adresată lui Jan Sobieski, secretarul regelui Poloniei, menționează experiențe recente nu numai de telegrafic optică, ci și de telefonic prin megafon.

În 1636, un autor necunoscut, Schwenter, examinează deja în *Dilassements physico-mathematiques* principiul telegrafului electric și modul cum, în propriii săi termeni, doi indivizi pot comunica între ei "cu ajutorul acului magnetic". Or, experiențele lui Ousted asupra deviațiilor acelor magnetizate datează din 1819. Și aici, aproape două veacuri de uitare s-au scurs.

Citez rapid câteva invenții puțin cunoscute : clopotul pentru scufundări se regăsește într-un manuscris al *Romanțului lui Alexandru* din Cabinetul Regal de Stampe de la Berlin ; inscripția poartă data de 1320. Un manuscris al poemului german *Salman und Morolf*, scris în 1190 (biblioteca din Stuttgart), arată desenul unui submarin ; inscripția e vizibilă, submersibilul era din piele și capabil să reziste la furtuni. Pomnindu-se într-o zi înconjurat de galere, inventatorul, gaia-gaia să fie capturat, scufundă ambarcațiunea și trăi paisprezece zile pe fundul mării, respirând printr-un tub plutitor. Într-o lucrare scrisă de cavalerul Ludwig von Hartenstein pe la 1510, se poate vedea desenul unui costum de scafandru ; două deschideri sunt practicate la nivelul ochilor și obturate cu ochelari de sticlă. La cap, o țeava lungă terminată cu un robinet permite accesul acruului din exterior. La dreapta și la stânga desenului figurează accesoriile indispensabile la coborâre și la urcare, adică tălpile de plumb și o scară.

Iată încă un exemplu de uitare : un scriitor necunoscut, născut în 1729 la Montebourg, aproape de Couvincs, publică o lucrare intitulată *Giphanlie*, anagramă a prenumelui autorului. Tiphaigne de la Roche, liste descrisă în ea nu numai fotografia de imagini, ci și de culori : "Iniipărirea imaginilor, scrie autorul, se petrece în prima clipă în care pânza le primește. O luăm imediat și o punem într-un loc întunecos. După un ceas, stratul superficial este uscat și avem un tablou cu atât mai de preț cu cât nici o artă nu-i poate imita adevărul." Autorul adaugă : "lă vorba mai întâi de a examina natura corpului vâscos ce interceptează și păstrează razele, apoi dificultățile de a-l prepara și folosi, iar în al treilea rând jocul luminii peste acest corp uscat." Or, se știe că descoperirea lui Daguerre a fost anunțată Academici de Științe de către Arago un secol mai târziu, la 7 ianuarie 1839. De altfel, să notăm că proprietățile anumitor corpuri metalice capabile de a fixa imaginile au fost semnalate într-un tratat al lui Fabricius : *De rebus metallicis*, apărut la 1566.

Alt exemplu : vaccinarea, descrisă într-una dintre Vede, *Sactaya Grantham*. Textul a fost citat de Moreau de Jouct la 16 octombrie 1826, în Academia de Științe, într-un *Mmoire sur la variolide* : "Recoltați lichid din pustule pe vârful unei lanțete. introduceU-1 în braț amestecându-l cu sângele și se va produce febră ; boala va fi atunci foarte blândă și nu va putea naște nici un fel de temeri." Urmează apoi o descriere exactă a tuturor simptomelor.

Cât despre anestezice, s-ar fi putut consulta o lucrare de Denis Papin scrisă în 1681 și intitulată *Le /raite" des operations sans douleur*. sau s-ar fi putut relua vechile experiențe ale chinezilor cu extrase de cânepă indiană ori utiliza vinul de mătrăgună foarte cunoscut în Evul Mediu, complet uitat în secolul al XVII-lea și căruia un medic din Toulouse, doctorul Auriol, i-a studiat efectele în 1823. Nimeni nu s-a gândit vreodată să verifice rezultatele obținute.

Dar penicilina 7 In acest caz, putem cita mai întâi o cunoaștere empirică și anume pansamentele cu brânză de Roquefort folosite în Evul Mediu, însă se poate constata în această privință ceva și mai ciudat. Ernest Duchesne, elev la École de Santé Militaire din Lyon, prezintă la 17 decembrie 1897 o teză intitulată *Contribution à l'étude de la concurrence vitale chez les micro-organismes — antagonisme entre les moisissures et les microbes*. Se găsesc în această lucrare experiențe descriind acțiunea exercitată de *penicillium glaucum* asupra bacteriilor. Or, teza a trecut neobservată. Insist asupra acestui exemplu de uitare evidentă într-o epocă foarte apropiată de noi, în plin triumf al bacteriologi.

Mai doriți exemple 7 Ele sunt nenumărate și fiecareia i-ar trebui consacrată o conferință. Voi cita în special oxigenul, ale cărui efecte au fost studiate în secolul al XV-lea de către un alchimist numit Eck de Sulzbach, după cum a semnalat Chevreul în *Journal des Savants* în octombrie 1849 ; de altfel, deja Teofrast spunea că flacăra este întreținută de un corp aeriform, ceea ce era și părerea lui Clement din Alexandria.

N-am să citez nici una din extraordinarele anticipații ale lui Roger Bacon, ale lui Cyrano de Bergerac și ale altora, căci e prea ușor să le punem doar pe scama imaginației. Prefer să rămân pe terenul solid al faptelor controlabile. În legătură cu automobilul — și cerându-mi iertare că nu pot insista asupra unui subiect pe care mulți dintre dumneavoastră îl cunosc mult mai bine ca mine — voi semnala că în secolul al XVII-lea, la Nürnberg, un anume Johann Haulch fabrica niște "cărute cu arcuri". În 1645, un vehicul de felul acesta a fost încercat în incinta Templului și cred că societatea comercială întemeiată pentru a exploata invenția nu putut fi realizată. Au existat poate obstacole comparabile cu cele avute de prima Societate de Transporturi Pariziene, a cărei inițiativă — reamintesc — i se datorează lui Pascal, care a pus-o sub patronajul numelui și averii unui prieten de-al său, ducele de Roannes.

Chiar pentru descoperiri mai puțin importante ca acestea, influența datelor furnizate de Cei Vechi nu este prost cunoscută. Cristofor Columb a mărturisit sincer toți că le datora savanților, filozofilor, poezilor antici. În general nu se știe că el a recopiat de două ori corul din actul al II-lea din *Medeea*. o tragedie a lui Seneca, unde actorul vorbește de o lume a cărei descoperire era rezervată secolelor viitoare. Copiile pot fi consultate în manuscrisul așa-ziselor *lasprofecias*, aflat în biblioteca din Sevilla. Columb și-a amintit și de afirmația lui Aristotel din tratatul *De Caelo* privitoare la sfericitatea pământului.

N-avea oare dreptate Joubert să observe că "nimic nu face spiritele mai imprudente și mai zadarnice decât ignorarea timpului trecut și disprețul față de cărțile vechi" ? Cum admirabil scria Rivarol: "Orice stat este o navă misterioasă cu ancora în cer" ; s-ar putea spune privind timpul că nava viitorului își are

ancora în cerul trecutului. Numai uitarea ne amenință cu cele mai groaznice naufragii.

Ea pare să atingă limita cu povestea incredibilă, dacă n-ar fi adevărată, a minelor de aur din California. În iunie 1848, Marshall a descoperit pentru prima dată pepite pe malul unui râu în apropierea căruia supraveghea construirea unei mori. Or, Temând Cortez trecuse deja pe acolo, căutând în California niște mexicani presupuși a fi cărat cu ei comori considerabile ; Cortez răscoli ținutul, cotrobăi prin toate colibele, fără măcar să-i treacă prin minte să ia în mână puțin nisip de pe jos ; vreme de trei secole, bandele spaniole, misiunile Companiei lui Isus, au călcat pe nisipul aurifer, căutând Eldorado mereu mai departe. Totuși, în 1737, cu peste o sută de ani înaintea descoperirii lui Marshall, cititorii *Gazetei de Olanda* ar fi putut afla că minele de aur și de argint de la Sonora erau exploatabile, căci ziarul le dădea poziția exactă. În plus, la 1767 se putea cumpăra în Paris o carte intitulată *Histoire naturelle et civile de la Californie*, în care autorul, Buricll, descria minele de aur și reproducea mărturiile navigatorilor despre pepite. Nimeni n-a remarcat nici articolul, nici cartea, nici faptele care, un secol mai târziu, fură suficiente ca să declanșeze "goana după aur". De altfel, se mai citesc oare povestirile vechilor călători arabi ? S-ar găsi totuși în ele indicații extrem de prețioase pentru prospecțiunile miniere.

În realitate, uitarea nu cruță nimic. Cercetări îndelungate, controale precise mi-au dat convingerea că Europa și Franța posedă comori pe care nu le exploatează practic deloc : anume documentele vechi din marile noastre biblioteci. Or, orice tehnică industrială trebuie elaborată plecând de la trei dimensiuni : experiența, știința și istoria. A o elimina sau neglija pe ultima înseamnă a face dovadă de orgoliu și naivitate. Mai înseamnă a prefera riscul de a găsi ceea ce nu există încă decât a căuta o adaptare rezonabilă a ceea ce există la ceea ce se dorește să se obțină. Înainte de a angaja investiții costisitoare, un industriaș trebuie să fie în posesia tuturor elementelor tehnologice ale problemei. Or, e limpede că doar căutarea anteriorității brevetelor n-ajunge absolut deloc pentru a determina starea unei tehnici la un moment dat în istorie, într-adevăr, industriile sunt mult mai vechi decât științele ; ele trebuie deci să fie perfect informate de istoria procedeelelor lor, în legătură cu care sunt adesea mai puțin la curent decât cred ele.

Anticii, cu tehnici foarte simple, obțineau niște rezultate pe care noi le putem reproduce, dar pe care de multe ori ne-ar fi greu să le explicăm, în ciuda greului arsenal teoretic de care dispunem. Această simplitate era darul prin excelență al științei antice.

Da, îmi veți spune, dar energia nucleară ? La această obiecție, vă voi răspunde cu un citat ce-ar trebui să ne dea puțin de gândit. Într-o carte foarte rară, aproape necunoscută chiar și de mulți specialiști, apărută acum mai bine de optzeci de ani și intitulată *Les Atlantes*, un autor care se ascundea prudent sub pseudonimul de Roisel a expus rezultatele a cincizeci și șase de ani de cercetări și de lucrări asupra științei antice. Or, expunând cunoștințele științifice pe care li le atribuie atlanților, Roisel scrie aceste rânduri extraordinare pentru epoca lui : "Consecința acestei activități neîncetate este într-adevăr apariția materiei, a acestui alt echilibru a cărui ruptură ar determina deopotrivă puter-

nice fenomene cosmice. I>acă, dintr-o cauză necunoscută, sistemul nostru solar s-ar dezagrega, atomii săi constitutivi deveniți prin independență imediat activi ar străluci în spațiu cu o lumină inefabilă ce ar anunța în depărtare o mare distrugere și speranța unei lumi noi." Mi se pare că acest din urmă exemplu e de-ajuns spre a face înțeleasă în toată profunzimea ei vorba spusă de Mile Bertin : "Nou nu e decât ceea ce a fost uitat."

Să vedem acum ce interes practic prezintă pentru industrie o sondare sistematică a trecutului. Când eu pretind că trebuie să ne aplecăm cu cel mai viu interes asupra lucrărilor antice, nu e vorba defel de efectuarea unei munci de erudiție. Trebuie doar cercetat în documentele științifice și tehnice vechi, în funcție de o problemă concretă pusă de industrie, dacă nu există sau fapte semnificative neglijate, sau procedee uitate, dar demne de interes și în directă legătură cu chestiunea pusă.

Materialele plastice, a căror invenție o credem foarte recentă, ar fi putut fi descoperite mult mai devreme dacă cineva ar fi avut ideea de a relua anumite experiențe ale chimistului Berzelius.

În ceea ce privește metalurgia, voi semnala un fapt destul de important. La începutul cercetărilor mele asupra anumitor procedee chimice ale Celor Vechi, fusesem cam surprins să nu pot reproduce în laborator niște experiențe metalurgice care mi se păreau totuși descrise foarte clar. Degeaba am căutat să pricep motivele eșecului meu, căci urmasem indicațiile și proporțiile dale. Reflectând, mi-am dat seama că totuși comiseseam o eroare. Utilizasem *fondanți puri din punct de vedere chimic*, în timp ce anticii se slujeau de *fondanți impuri*, adică de săruri obținute din produse naturale și capabile, în consecință, să provoace acțiuni catalitice. Într-adevăr, experiența a confirmat fenomenul. Specialiștii vor înțelege ce perspective importante deschid observațiile acestea. S-ar putea realiza economii de combustibil și energie adaptându-se în metalurgie anumite procedee antice care, aproape toate, se bazuie pe acțiunea catalizatorilor, în acest punct, experiențele mele au fost confirmate atât de lucrările doctorului Menetrier asupra acțiunii catalitice a oligo-elementelor, cât și de cercetările gennanului Mitlash asupra catalizei în chimia antică. Pe căi diferite, s-au obținut rezultate convergente. Această convergență pare a dovedi că în tehnologie a venit vremea să se țină scama de importanța fundamentală a noțiunii de calitate și de rolul ei în producerea tuturor fenomenelor cantitative observabile.

Anticii cunoșteau de asemenea niște procedee metalurgice care par uitate, ca de exemplu călirea cuprului în anumite băi organice. Obțineau astfel niște instrumente extraordinar de dure și de ascuțite. Nu erau mai puțin îndemânatici însă ca să topească acest metal, chiar în starea de oxid. Nu voi da decât un exemplu. Un prieten de-al meu, specialist în prospecțiuni miniere, se afla la nord-est de Agades, în plină Sahara. Descoperi acolo minereuri de cupru prezentând urme de topire și creuzete conținând încă pe fund metal. Or, nu era vorba de o sulfura, ci de un oxid, adică de un corp care, pentru industria actuală, pune probleme de dezoxidare imposibil de rezolvat cu un simplu foc de nomazi.

În domeniul aliajelor, unul din cele mai importante ale industriei actuale, multe lucruri semnificative nu le-au scăpat Celor Vechi. Ei nu numai cunoșteau mijloacele de a produce direct din minereuri complexe aliaje cu proprietăți

deosebite, cărora industria sovietică le acordă de altfel un foarte viu interes în clipa de față, dar foloseau și anumite aliaje, precum electrumul, pe care noi n-am avut niciodată curiozitatea de a le studia serios, deși cunoaștem rețetele lor de fabricație.

Voi trece repede peste perspectivele din domeniul farmaceutic și medical aproape neexplorat și deschis atâtor cercetări. Voi semnala doar importanța tratamentului arsurilor, chestiune cu atât mai gravă cu cât accidentele de automobil și de aviatice o pun practic în fiecare minut. Or, nici o epocă mai mult decât Evul Mediu, devastat neconținut de incendii, n-a descoperit leacuri mai bune împotriva arsurilor, rețete complet uitate. În acesta privință, trebuie știut că anumite produse din vechea farmacopee nu numai calmau durerile, dar evitau și cicatricile și regenerau celulele.

În privința coloranților și a lacurilor, ar fi inutil să amintim înalta calitate a materiilor elaborate după procedeele Celor Vechi. Admirabilele culori folosite de pictorii din Evul Mediu n-au fost pierdute, așa cum se crede îndeobște ; știu în Franța cel puțin un manuscris unde li se arată compoziția. Nimeni nu s-a gândit vreodată să adapteze și să verifice aceste procedee. Or, pictorii moderni, dacă ar mai trăi peste o sută de ani, nu și-ar mai recunoaște pânzele, căci culorile folosite acum n-ar dura defel. De altfel, galbenul lui Van Gogh a pierdut deja, pare-se, extraordinara luminozitate care-l caracteriza.

Vine vorba de mine 7 Voi indica aici numai o strânsă legătură dintre cercetarea medicală și prospecțiunea minieră. Aplicațiile terapeutice ale plantelor, ceea ce se numește fitoterapie, binecunoscută de antici, se leagă într-adevăr de o știință nouă, biogeochimia. Această disciplină își propune să găsească anomaliile pozitive privind urmele de metale din plante și care indică proximitatea zăcămintelor miniere. Astfel se pot determina afinități particulare ale anumitor plante pentru anumite metale și în consecință datele acestea sunt de folos atât pe planul prospecțiunii miniere, cât și în domeniul acțiunii terapeutice. Este încă un exemplu caracteristic pentru un fapt ce-mi pare cel mai important în istoria actuală a tehnicilor, anume *convergența diverselor discipline științifice*, ceea ce implică exigența unor sinteze constante.

Să mai cităm alte câteva direcții de cercetări și aplicații industriale : îngrășămintele, domeniu vast în care chimiștii antici au obținut rezultate în general ignorate. Mă gândesc în special la ceea ce ei numeau "esența fecundității", un produs compus din anumite săruri amestecate cu bălegar digerat sau distilat.

Sticlăria antică, chestiune vastă încă prost cunoscută : romanii utilizau deja pfașec de sticlă ; de altfel, studierea vechilor procedee ale sticlărilor ar putea fi de un ajutor prețios soluționării unor probleme ultramoderne, ca de pildă dispersia de pământuri rare și de paladiu în sticlă, ceea ce ar permite obținerea tuburilor fluorescente în lumină neagră.

Cât despre industria textilă, în ciuda triumfului materialelor plastice sau mai curând din pricina chiar a acestui triumf, ea ar trebui să se orienteze către producerea pentru comerțul de lux a unor țesături de foarte bună calitate, ce ar putea fi de exemplu vopsite după normele antice, sau ar trebui să încerce să fabrice acea stofă speciajă cunoscută sub numele de *Pittma*. Era vorba de o țesătură de in sau de lână tratată cu anumiți acizi și care rezista tăișului de lamă

și ac(iunii) focului. De altfel, procedeul a fost cunoscut de gali și ci îl utilizau pentru fabricarea cuiraselor.

Industria mobilei, din cauza prețului încă foarte ridicat al protecției cu plastic, ar putea și ea să găsească soluții avantajoase adaptând vechi procedee care sporeau considerabil, printr-un fel de călire, rezistența lemnului la diverși agenți fizici și chimici. Antreprizele de construcții publice ar avea interesul să reia studierea cimentului special ale cărui proporții sunt date în tratate din secolele al XV-lea și al XVI-lea și care prezintă caracteristici net superioare față de cimentul modern.

Industria sovietică a utilizat recent, în fabricarea sculelor de tăiat, o ceramică mai dură ca metalele. Această durificare ar putea și ea să fie studiată în lumina vechilor procedee de călire.

În sfârșit, fără a putea insista asupra acestei probleme, voi indica o orientare a cercetărilor fizice care ar putea avea consecințe profunde. Fac aluzie la lucrările privind energia magnetică terestră. Există în acest sens observații foarte vechi care n-au fost niciodată serios verificate, în pofida interesului lor incontestabil.

Că e vorba în cele din urmă de experiențe din trecut sau de posibilități ale viitorului, cred că oricum realismul profund ne învață să ne îndepărtăm de la prezent. Afirmatia poate părea paradoxală, dar c de-ajuns să reflectăm ca să înțelegem că prezentul nu este decât un punct de contact între linia trecutului și cea a viitorului. Ferm sprijiniți pe experiența ancestrală, trebuie să privim înainte mai curând decât în jos și să nu ținem scama exagerat de scurtul interval de dezechilibru pe durata căruia traversăm spațiul și timpul. Mișcarea însăși a mersului ne-o dovedește, iar luciditatea privirii noastre trebuie să mențină egală balanța între ce a fost și ce va să fie.

IV

Știința și Puterea se ocultează. — O viziune a războiului revoluționar. — Tehnica învie Ghildele. — Întoarcerea la epoca Adeptilor.

— Un romancier a văzut bine : există „Centrale de Energie”. — De la monarhie la criptocrație. — Societatea secretă, viitoarea formă de guvernare. — Inteligența este ea însăși o societate secretă. — Cineva bate la ușă.

Într-un articol foarte straniu, dar care, pare-se, reflecta opinia multor intelectuali francezi, Jean-Paul Sartre refuza pur și simplu bombeii H dreptul la existență. Existența, în teoria acestui filozof, precede esența. Dar iată un fenomen a cărui esență nu-i convine: el îi refuză existența. Bizară contradicție ! „Bomba H, scria Jean-Paul Sartre, este contra Istoriei.” Cum oare un fapt de civilizație poate să fie „contra istoriei” ? Ce este istoria ? Pentru Sartre, este mișcarea ce trebuie în mod necesar să aducă masele la putere. Ce este bomba H ? O rezervă de putere manevrabilă de câțiva oameni. O societate foarte îngustă de savanți, de

tehnicieni, de politicieni, poate hotărî soarta omenirii. Ca istoria să aibă sensul pe care i l-am acordat, să suprimăm bomba H. Astfel progresismul social ajungea să necesite oprirea progresului. O sociologie născută în secolul al XIX-lea reclama întoarcerea la epoca-i de origine. Să fim bine înțeleși: nu e vorba pentru noi nici de a aproba fabricarea armelor de distrugere, nici de a fi împotriva setei de dreptate care însuflețește tot ce e mai pur în societăpic umane. E vorba de a examina lucrurile dintr-un punct de vedere diferit

1. Este adevărat că armele absolute fac să apese asupra omenirii o amenințare înfricoșătoare. Dar numai în măsura în care se află în puține mâini nu sunt ele utilizate. Societatea umană modernă nu supraviețuiește decât pentru că un foarte mic număr de oameni posedă decizia.

2. Aceste a mie absolute n-au cum să nu se dezvolte. în cercetarea operațională de avangardă, despărțitura dintre bine și rău e din ce în ce mai subțire. Orice descoperire la nivelul structurilor esențiale este *m ace-lăși timp* și pozitivă și negativă. Pe de altă parte, tehnicile, perfecționându-se, nu se îngreunează: dimpotrivă, se simplifică. Ele apelează la niște forțe care se apropie tot mai mult de forțele elementare. Numărul de operațiuni se reduce, echipamentul se micșorează. La limită, cheia forțelor universale va încăpea în căușul palmei. Și un copil o va putea meșteri și manevra. Cu cât se va merge mai mult înspre simplificarea-putere, cu atât vor trebui ocultate și înmulțite barierele, pentru a asigura continuitatea vieții.

3. Această ocultare se face de altfel de la sine, adevărata putere trecându-lc printre degete oamenilor de știință. Ei au un limbaj și niște forme de gândire ce le sunt proprii. Nu e o barieră artificială. Verbul este diferit fiindcă spiritul se află situat la un alt nivel. Oamenii de știință i-au convins pe cei ce posedă că vor poseda și mai mult, pe guvernanți că vor guverna și mai departe, dacă vor face apel la ei. Și astfel și-au cucerit repede un loc deasupra bogăției și a puterii. Cum ? Mai întâi introducând peste totinfinita complexitate. Gândirea ce se vrea diriguitoare complică până la extrem sistemul pe care vrea să-l distrugă, ca să-l aducă, lipsit de reacție de apărare, la propriul ei sistem, la fel precum păianjenul își paralizază prada. Oamenii ziși „ai puterii”, cei ce posedă și guvernează, nu mai sunt decât intermediari într-o epocă ca însăși intermediară.

4. În timp ce armele absolute se înmulțesc, războiul își schimbă aspectul. Se dă o luptă necontenită sub formă de hărțuiri, de revoluții de palat, de capcane, de mișcări de rezistență, de articole, de cărți, de discursuri. Războiul revoluționar se substituie războiului pur și simplu. Această schimbare a fonnelor de război corespunde unei schimbări în scopurile umanității. Războaiele erau făcute pentru „a avea”. Războiul revoluționar este făcut pentni „a fi”. Odinioară, omenirea se sfâșia ca să-și împartă pământul și să se bucure de el, ca unii să-și împartă bunurile

pământești și să se bucure de ele. Acum, prin această luptă neîncetată semănând cu dansul insectelor ce-și palpează reciproc antenele, totul arată de parcă omenirea ar căuta unirea, strângerea la un loc, unitatea pentru a schimba Pământul. Dorinței de a se bucura și se substituie voința de a face. eamenii de știință, care au pus la punct și arme psihologice, nu sunt străini de această profundă schimbare. Războiul revoluționar corespunde nașterii unui spirit nou : Spiritul muncitoresc. Spiritul muncitorilor Pământului, în acest sens este istoria o mișcare mesianică de mase. Această mișcare coincide cu concentrarea cunoștințelor. Așa arată faza pe care o traversăm în aventura unei hominizări crescânde, a unei continue asumări a spiritului.

•

Să pogorâm la faptele aparente. Ne vom vedea reîntorcându-ne la epoca societăților secrete. Când ne vom înălța la fapte mai importante și deci mai puțin vizibile, ne vom da seama că revenim și la epoca Adeptilor. Adepții își puneau cunoștințele la **dispoziția** unui ansamblu de societăți organizate întru menținerea secretă a tehnicilor. Nu e imposibil să ne închipuim o lume foarte apropiată de noi și clădită pe acest model. Cu deosebirea că istoria nu se repetă. Sau mai degrabă că, dacă trece prin același punct, asta se întâmplă pe o treaptă mai de sus a spiralei.

Din punct de vedere istoric, conservarea tehnicilor a fost unul din obiectivele societăților secrete. Preoții egipteni păzeau cu strășnicie legile geometriei plane. Cercetări recente au stabilit existența la Bagdad a unei societăți deținând secretul bateriei electrice și monopolul galvanoplasticii acum două mii de ani. în Evul Mediu, în Franța, în Germania, în Spania, se formaseră ghilde de tehnicieni. Gândiți-vă la istoria Alchimiei. Gândiți-vă la secretul colorării sticlei în roșu, prin introducerea aurorei în momentul topirii. Gândiți-vă la secretul focului grecesc, ulei de în coagulat cu gelatină, strămoș al napalmului. Secretele din Evul Mediu n-au fost toate descoperite: nici cel al sticlei minerale flexibile, nici cel al unui procedeu simplu de a obține lumina rece etc. La fel, asistăm la apariția unor grupuri de tehnicieni care păstrează secretele de fabricare, că-i vorba de tehnici artisanale precum fabricarea muzicuțelor sau a bicicletelor de sticlă, sau de tehnici industriale precum producerea benzinei sintetice, în marile uzine atomice americane, fizicienii poartă niște insigne care le indică gradul de știință și de răspundere. Numai cei ce poartă aceeași insignă pot vorbi între ei. Există cluburi, prietenii și amorurile se fomicază în interiorul unei categorii. Așa se constituie niște medii închise cu totul asemănătoare Ghildelor din Evul Mediu, fie că-i vorba de aviația cu reacție, de ciclotroni sau de electronică. în 1956, treizeci și cinci de studenți chinezi absolvenți ai institutului de tehnologie din Massachusetts cerură să se întoarcă în țara lor. Nu lucraseră în probleme militare, cu toate astea s-a constatat că știau mult prea multe lucruri. Li s-a

interzis întoarcerea. Guvernul chinez, foarte doritor de a-i recupera pe acești tineri luminați, propuse în schimbul lor câțiva aviatori americani deținuți sub învinuirea de spionaj.

Supravegherea tehnicilor și a secretelor științifice nu poate fi încredințată poliștilor. Sau mai curând specialiștii serviciilor de securitate sunt astăzi siliți să învețe științele și tehnicile pe care au misiunea de a le păzi. Acești specialiști sunt dresați să lucreze în laboratoare nucleare, iar fizicienii nucleari sunt dresați să-și asigure ei înșiși securitatea, încât vedem creându-se o castă mai puternică decât guvernele și polițiile politice.

în sfârșit, tabloul se completează dacă ne gândim la grupările de tehnicieni dispuși să lucreze pentru țările care le oferă mai mult. Sunt noii mercenari. Sunt „spadele de închiriat” ale civilizației noastre, în care condotierul poartă bluză albă. Africa de Sud, Argentina, India sunt cele mai bune terenuri de acțiune. Acolo își croiesc ei adevărate imperii.

*

Să ne înălțăm către faptele mai puțin vizibile, dar mai importante. Vom vedea și aici reîntoarcerea la epoca Adeptilor. „Nimic în univers nu poate rezista înflăcăării convergente a unui număr suficient de mare de inteligențe grupate și organizate”, îi spunea confidențial Teilhard de Chardin lui Georges Magloire.

Acum (ieste cinzeci de ani, John Buchan, care a jucat un mare rol politic în Anglia, scria un roman ce era în același timp un mesaj destinat câtorva spirite avizate. în acest roman, intitulat nu din întâmplare *Centrala de Energie*, eroul întâlnește un domn distins și discret care, pe tonul unei conversații la golf, îi spune niște lucruri cam derutante :

— Firește, sunt numeroase chei de boltă în civilizație, spusei cu, iar distrugerea lor i-ar provoca și ei căderea. Dar cheile de boltă se țin bine.

— Nu cine știe ce... Gândiți-vă că fragilitatea mașinăriei crește din zi în zi. Pe măsură ce viața se complică, mecanismul devine tot mai inextricabil și în consecință mai vulnerabil. Așa-zisele voastre sancțiuni se înmulțesc atât de exagerat că fiecare din ele este precară. în veacurile de obscurantism, era o singură mare putere : teama de Dumnezeu și de Biserică. Astăzi, aveți o mulțime de mici divinități, deopotrivă delicate și fragile, a căror întreagă forță provine din consimțământul nostru tacit de a nu le pune în discuție.

— Uitați un lucru, am replicat, faptul că oamenii sunt în realitate de acord ca să mențină mașinăria în mers. Asta numeam înainte "bunăvoință civilizată".

— Ați pus degetul pe singurul punct important Civilizația este o conjurație. La ce ar mai servi poliția voastră dacă fiecare criminal ar găsi azil pe celălalt mal al strâmtorii, sau curțile voastre de justiție dacă alte tribunale nu le-ar recunoaște hotărârile ? Viața modernă este pactul neformat al celor ce posedă ca să-și mențină ci pretențiile. Iar acest pact va fi eficace până în ziua când se va face un altul care să-i despoaie.

— Nu vom discuta indiscutabilul, spusei. Dar îmi închipuiam că interesul general le dicta celor mai bune spirite să participe la ceea ce numiți o conspirație.

— Habar n-am, rosti el lent. Să fie cu adevărat cele mai bune spirite cele ce robotesc de partea asta a pactului ? Uitați-vă la ce face guvernul. Socotind bine, până la urmă suntem conduși de amatori și de oameni de mână a doua. Metodele administrațiilor noastre ar duce la faliment orice întreprindere particulară. De metodele Parlamentului — iertați-mă — s-ar rușina orice adunare de acționari. Dirigitorii noștri se fac a dobândi pricepere prin experiență, dar sunt departe de-a o plăti ca oamenii de afaceri, iar când o dobândesc, priceperea asta, n-au curajul s-o aplice. Unde vedeți dumneavoastră atracția, pentru un om de geniu, de a-și vinde creierul jalnicilor noștri guvernanți ?

Și totuși știința este singura forță — acum ca întotdeauna. Un mic dispozitiv mecanic va uimite flote întregi la fund. O nouă combinație chimică va răsturna toate regulile războiului. La fel în comerț. Ar fi suficiente câteva modificări infime ca Marea Britanie să fie redusă la nivelul Ecuadorului sau ca să i se dea Chinei cheia bogăției mondiale. Și totuși noi nu vrem să ne gândim că aceste tulburări ar fi posibile. Luăm castelele noastre din cărți de joc drept meterezele universului.

N-am avut niciodată darul vorbirii, dar îl admir la alții. Un discurs de felul ăsta emană un farmec nesănătos, un fel de beție de care aproape că ți-e rușine. M-am pomenit interesat și pe jumătate sedus de ce spunea.

— Stați puțin, spusei, prima grijă a unui inventator este să-și publice invenția. Cum aspiră la onoruri și la glorie, ține să i se plătească invenția aceasta. Ea devine parte integrantă a științei mondiale, din care tot restul se modifică în consecință. Așa s-a întâmplat cu electricitatea. Numiți civilizația noastră o mașină, dar ca e mult mai suplă decât o mașină. Are facultatea de adaptare a unui organism viu.

— Ce spuneți dumneavoastră ar fi adevărat dacă noua cunoaștere ar deveni cu adevărat proprietatea tuturor. Dar oare așa stau lucrurile ? Citesc din când în când prin gazete că un savant eminent a făcut o mare descoperire. O prezintă Academiei de Științe, apar despre ea articole de fond, iar fotografia lui împodobește ziarele. Pericolul nu vine de la omul acela. El e doar o rotiță a mașinii, un membru al pactului. Trebuie ținut seama însă de cei ce stau în afara pactului, artiștii descoperirilor care nu vor face uz de știința lor decât în momentul când vor obține efectul maxim. Credeți-mă, cele mai mari spirite sunt în afară de ceea ce se numește civilizație.

Păru să șovăie o clipă și reluă :

— Veți auzi pe unii spunând că submarinul a înlocuit deja cuirasatul, iar cucerirea văzduhului a abolit stăpânirea mărilor. Cel puțin așa afirmă pesimiștii. Dar credeți dumneavoastră că știința și-a spus ultimul cuvânt o dată cu grosoranele noastre submarine sau fragilele noastre aeroplanuri ?

— Nu mă îndoiesc că se perfecționează, spusei, dar mijloacele de apărare vor progresa și ele în paralel.

Clătină din cap.

— Este puțin probabil. Încă de pe acum știința realizării marilor instrumente de distrugere depășește cu mult posibilitățile defensive. Ceea ce vedeți sunt pur și simplu creațiile unor oameni de mână a doua, grăbiți să cucerească bogăția și gloria. Adevărata știință, aceea de temut, e încă ținută secretă. Dar credeți-mă, domnul meu, ea există.

Tăcu un moment și conturul ușor al fumului de la trabuc se profila în întuneric. Apoi îmi cită mai multe exemple, încet, ca și cum s-ar fi temut să nu meargă prea departe.

Acele exemple mi-au deschis ochii. Erau de diferite ordine : o mare catastrofă, o ruptură subită între două popoare, o boală distrugând o recoltă esențială, un război, o epidemie. Nu le voi reproduce. Atunci n-am crezut în ele și astăzi cred și mai puțin. Dar erau teribil de frapante, expuse cu acel glas calm, în încăperea aceea obscură, în acea sumbră noapte de iunie. Dacă spunea adevărul, flagelurile în cauză nu erau opera naturii sau a întâmplării, ci a unei arte. Inteligențele anonime de care vorbea, lucrând în subteran, își dezvoltau din când în când puterea printr-o manifestare catastrofală. Refuzam să-l cred, dar în timp ce-și dezvoltă exemplul, arătând mersul jocului cu o precizie deosebită, n-am scos nici un cuvânt de protest.

La sfârșit mi-a revenit graiul.

— Ce-mi descrieți dumneavoastră este o super-anarhie. Și totuși ea nu duce la nimic. Cărui mobil i-ar da ascultare aceste inteligențe ?

Începu să râdă.

— De unde vreți să știu eu ? Nu sunt decât un modest cercetător, iar în cercetările mele dau peste documente curioase. Dar n-aș putea preciza motivele. Văd doar că există niște inteligențe antisociale extinse. Să zicem că n-au încredere în Mașină. Doar dacă nu sunt niște idealști ce vor să creeze o lume nouă, ori pur și simplu niște artiști, iubind căutarea adevărului pentru ea însăși. Dacă ar trebui să formulez o ipoteză, aş spune că acestea sunt categoriile de indivizi trebuincioase întru obținerea de rezultate, căci ultimii găsesc cunoștințele, iar primii au voința de a le folosi.

Îmi amintesc că eram odată în munți, în Tirol, pe o pajiște scăldată în soare. Acolo, printre mari întinderi de flori și pe malul unui pârâu zglobiu, mâneam ceva după o dimineață petrecută în urcușul creștelor albe. Întâlnisem pe drum un neamț, un ins scund cu înfățișare de profesor, care-mi făcu hatârul de a împărți sandvișurile cu mine. Vorbea destul de curent o engleză incorectă și era nietzschean și înfocat revoltat împotriva ordinii stabilite. "Nenorocirea, strigă el, este că reformatorii nu știu, iar cei ce știu sunt prea indolenți ca să încerce niște reforme. Va veni o zi când știința și voința se vor uni și atunci lumea va progresa."

— Iată un tablou înfricoșător, reluai eu. Dar dacă aceste inteligențe antisociale sunt atât de puternice, de ce fac atât de puțin ? Un vulgar agent de poliție, având în spate Mașina, este în stare să ridiculizeze cea mai mare parte a tentativelor anarhiste.

— Just, răspunse el, iar civilizația va ieși triumfătoare până când adversarii ei vor deprinde chiar de la ea adevărata importanță a Mașinii. Pactul trebuie să dureze până când apare un antipact. Uitați-vă la procedeele idioțeniei

numite în prezent nihilism sau anarhic. Din fundul unei mahalale pariziene, câțiva analfabeți aruncă lumii o sfidare și peste opt zile sunt în închisoare. La Geneva, o duzină de "intelectuali" ruși exaltați plănuiesc să-i răstoarne pe Romanovi și iată-i hăituiți de poliția Europei. Toate guvernele și puțin inteligențele lor forțe de poliție își dau mâna și — hocus-pocus ! — s-a terminal cu conspiratorii. Pentru că civilizația știe să-și folosească energiile de care dispune, în timp ce infinitele posibilități ale neoficialilor se destramă ca un fum. Civilizația triumfă fiindcă este o ligă mondială ; dușmanii ei eșuează fiindcă nu sunt decât o bisericuță. Dar presupuneți...

Tăcu din nou și se ridică din fotoliu. Apropiindu-se de un comutator, inundă sala în lumină. Orbit, îmi ridicai ochii la amfitrionul meu și-1 văzui zâmbindu-mi amabil, cu toată bunăvoința unui bătrân gentleman.

— Țin să aud finalul profețiilor dumneavoastră, declarai eu. Spuneți. • •

— Spuneam : presupuneți anarhia instruită de civilizație și devenită internațională. A, nu vorbesc de nerozii care se intitulează cu marc zgomot Uniunea Internațională a Muncitorilor și alte stupidități de același fel. Vreau să spun că adevărata substanță gânditoare a lumii s-ar internaționaliza. Presupuneți că verigile din lanțul civilizației ar suferi inducția altor verigi, alcătuind un lanț mult mai puternic. Pământul abundă în energii incoerente și inteligențe necorganizate. V-ați gândit vreodată la cazul Chinei ? Ea conține milioane de creiere gânditoare sufocate în activități iluzorii. N-au nici o directivă, nici o energie conducătoare, așa că rezultanta eforturilor lor este egală cu zero, iar lumea întreagă râde de China. Europa îi mai aruncă din când în când un împrumut de câteva milioane, iar ea, în schimb, imploră cu cinism ajutorul rugăciunilor creștinătății. Dar, zic eu, presupuneți...

— Este o perspectivă atroce, strigai eu, și, mulțumită Domnului, nu cred realizabilă. A distruge pentru a distruge formează un ideal prea steril ca să-1 tenteze pe un nou Napoleon, iar fără unul ca el nu puteți face nimic.

— N-ar fi chiar o distrugere, replică el încet. Să numim iconoclasma această abolire a formulelor care a raliat întotdeauna o mulțime de idealști. Și nu e nevoie de un Napoleon ca ea să se realizeze. Nu trebuie mai mult decât o direcție, care ar putea veni de la oameni mult mai puțin dotați ca Napoleon, într-un cuvânt, ar fi de-ajuns o Centrală de Energie ca să inaugureze era miracolelor.

•

Dacă ne gândim că Buchan scria aceste rânduri prin 1910, și dacă ne gândim la tulburările din lume de atunci încoace și la mișcările ce antrenează acum China, Africa, India, ne putem întreba dacă nu cumva una ori mai multe „Centrale de Energie” n-au intrat într-adevăr în acțiune. Viziunea aceasta nu va părea romanescă decât observatorilor superficiali, adică istoricilor pradă vertijului „explicării prin fapte”, care nu este în definitiv decât un mod de a alege între fapte. Vom descrie, în altă secțiune a lucrării de față, o centrală de energie care a eșuat, dar după ce a trecut lumea prin foc și sânge: centrala fascistă. Nu

ne-am putea îndoi de existența unei Centrale de Energie comuniste și de prodigioasa-i eficacitate. „Nimic în univers nu poate rezista înflăcărării convergente a unui număr suficient de marc de inteligente gnipate și organizate.” Repet acest citat: adevărul lui aici se vedește.

Avem despre societățile secrete o idee școlărească. Privim faptele neobișnuite într-un fel banal. Pentru a înțelege lumea care vine, ar trebui să aprofundăm, să împrăștiăm, să revigorăm ideea de societate secretă printr-o mai adâncă studiere a trecutului și prin descoperirea unui punct de vedere din care mișcarea istoriei ce ne antrenează ar fi vizibilă.

Este posibil, este probabil ca societatea secretă să fie viitoarea formă de guvernare în lumea nouă a spiritului muncitoresc. Aruncați o rapidă ochire la evoluția lucrurilor. Monarhiile pretindeau a deține puterea din supranatural. Regele, nobilii, miniștrii, toți cei în cauză se căznesc să iasă din natural, să uimească prin hainele, locuințele, felul lor de a fi. Fac totul ca să fie foarte vizibili. Deslășoară cel mai mare fast posibil. Și sunt prezenți în toate ocaziile. Infinit de abordabili și infinit de diferiți. „AlăturiU-vă panașului meu alb !” Și câteodată, vara, Henric al IV-lea se bălăcește gol în Sena, în inima Parisului. Ludovic al XIV-lea e un soare, dar oricine poate să pătrundă oricând în castel și să asiste la mesele sale. Mereu sub focul privirilor, semizei încărcăți de aur și de pene, impunându-se întotdeauna atenției, în același timp „aparte” și publici. Începând de la Revoluție, puterea se reclamă de la teorii abstracte și guvernarea se ocultează. Cei responsabili se căznesc să treacă drept oameni „ca toți ceilalți” și în același timp iau distanță. Pe planul persoanelor ca și pe planul faptelor, devine anevoios să definim cu exactitate guvernul. Democrațiile moderne se pretează la mii de interpretări „esoterice”. Mii de gânditori care ne încredințează că America ascultă numai de câțiva capi ai industriei, Anglia de bancherii din City, Franța de francmasoni etc. O dată cu guvernele rezultate din războiul revoluționar, puterea se ocultează aproape complet. Martorii revoluției chineze, ai războiului din Indochina, ai războiului din Algeria, specialiștii în lumea sovietică sunt cu toții frapați de imersiunea puterii în misterele masei, de secretul în care se scaldă responsabilitățile, de imposibilitatea de a afla „cine ce e” și „cine ce hotărăște”. O adevărată criptocrație intră în acțiune. N-avem vreme aici de a analiza acest fenomen, dar s-ar putea scrie o carte despre apariția a ceea ce numim criptocrație. Într-un roman de Jean Larteguy, care a fost actor în revoluția din Azerbaidjan, în războiul din Palestina și în războiul din Coreea, un căpitan francez este luat prizonier după înfrângerea de la Dien-Bien-Phu :

Glatigny se pomeni într-un adăpost în formă de tunel, lung și strâmt. Era așezat pe jos, cu spatele gol sprijinit de peretele de pământ. În fața lui, un nha-que ghemuit pe călcăie fuma o țigară răsucită în hârtie veche de ziar.

Nha-que n-are nimic pe cap. Poartă o ținută kaki rară însemne. Nu are espadrile și degetele-i de la picioare se desfată voluptuos în noroiul cald al adăpostului. Între două fumuri, a rostit câteva cuvinte și un bă-doi cu șira spinării suplă și ondulantă de boy s-a aplecat asupra lui Glatigny :

— Șeful de batalion întreabă la tine unde este comandant francez care comanda punct de sprijin.

Glatigny are un reflex de ofițer de carieră ; nu poate să creadă că acel nha-que ghemuit care fumează un tutun împutit comanda ca și el un batalion, avea același rang și aceleași răspunderi ca el... E deci unul din cadrele diviziei 308, cea mai bună, cea mai dotată din toată Armata Populară ; acest țaran luat de la orezăria lui 1-a bătut pe el, Glatigny, descendentul uneia din cele mai mari dinastii militare din Occident...

Paul Mousset, ziarist celebru, corespondent de război în Indochina și în Algeria, îmi spunea: „întotdeauna am avut sentimentul că un boy, un mic prăvăliaș, erau poate marii responsabili... Lumea nouă își camuflează șefii, ca insectele care seamănă cu crengile, cu frunzele...”

După căderea lui Stalin, experții politici n-ajung să se pună de acord asupra identității adevăratului conducător al U.R.S.S. în momentul când acești experți ne asigură în sfârșit că el este Beria, aflăm că acesta tocmai fusese executat. Nimeni nu-i poate desemna pe nume pe adevărații stăpâni ai unei țări care controlează un miliard de oameni și jumătate din pământul locuibil al globului...

Amenințarea războiului este revelatorul formei reale a guvernelor, în iunie 1955, America prevăzuse o „operațiune-alarmă” în cursul căreia guvernul părăsea Washingtonul ca să lucreze „undeva în Statele Unite”. În cazul când acest refugiu ar fi fost distrus, era prevăzută o procedură în termenii căreia guvernul își transfera puterile unui guver-fantomă (expresia textuală este „guvern de umbre”) deja desemnat. Acest guvern comportă senatori, deputați și experți ale căror nume nu pot fi divulgate. Astfel, trecerea la criptocrație într-una din țările cele mai puternice ale planetei este anunțată oficial.

În caz de război, vom vedea fără îndoială substituindu-se guvernelor aparente aceste „guverne de umbre”, stabilite poate în peșterile din Virginia pentru S.U.A., pe o stațiune plutitoare în Arctica pentru U.R.S.S. Și, începând din acel moment, a dezvălui identitatea responsabililor ar fi o trădare. Înarmate cu creiere electronice spre a reduce la minimum personalul administrativ, niște societăți secrete ar organiza gigantica luptă dintre cele două blocuri ale omenirii. Nu e exclus nici ca aceste guverne să-și aibă sediul în afara lumii noastre. În sateliți artificiali rotindu-se în jurul Pământului.

Nu facem filozofie-fiction sau istorie-fiction. Facem realism fantastic. Suntem sceptici în multe privințe în care spirite ce trec drept „rezonabile” sunt mult mai puțin. Nu încercăm deloc să orientăm atenția către vreun ocultism inutil, către vreo interpretare magico-delifantă a faptelor. Nu propunem nici o religie. Nu credem decât în inteligență. Socotim că, la un anumit nivel, inteligența este ea însăși o societate secretă. Socotim puterea ei nelimitată, atunci când ea se dezvoltă în întregime, ca un stejar în câmpie și nu ca o plantă chircită într-un ghiveci de flori.

Se cuvine deci, în funcție de perspectivele pe care le-am descoperit până aici și de altele, mai stranii, ce ne vor defila curând prin fața ochilor, să reconsiderăm ideea de societate secretă. N-am izbutit, nici aici și nici în altă parte, decât să schițăm munca de cercetare și de reflecție. Știm foarte bine că viziunea noastră riscă să pară nebunească: este din pricină că noi spunem repede și brutal ce avem de spus, ca și cum am bate la ușa cuiva care doarme când nu mai e vreme de stat. M Q

• τ

Alchimia ca exemplu

I

Un alchimist la cafeneaua Procope, în 1953. — Conversație despre Gurdjieff. — Un om care pretinde a ști că piatra filozofală este o realitate. — Bergier mă duce cu toată viteza pe o ciudată scurtătură. — Ceea ce văd mă eliberează de disprețul nătâng față de progres. — Gândurile noastre ascunse despre alchimie : nici revelație, nici tatonare. — Scurtă meditație despre spirală și speranță.

Am întâlnit pentru prima dată un alchimist în martie 1953. Faptul se petrecea la cafeneaua Procope, care se mai însufletise puțin pe atunci. În timp ce-mi scriam cartea despre Gurdjieff, un mare poet îmi aranjase întâlnirea și aveam să-l mai văd adesea pe acest om ciudat, fără a-i pătrunde tainele.

Aveam, despre alchimie și alchimiști, niște idei primare scoase din imageria populară și eram departe de a ști că mai existau încă alchimiști. Omul care ședea în fața mea, la masa lui Voltaire, era tânăr, elegant. Făcuse serioase studii clasice, urmate de studii de chimie. În prezent, își câștiga viața în comerț și frecventa mulți artiști, ca și câțiva oameni de lume.

Nu țin jurnal intim, dar mi se întâmplă, în unele ocazii importante, să-mi notez observațiile sau sentimentele. În noaptea aceea, ajuns acasă, am scris următoarele:

Ce vârstă să aibă ? Spune că are treizeci și cinci de ani. Asta derutează. Păr alb, creț, decupat pe craniu ca o perucă. Riduri multe și adânci sub o cămă roz, pe o față plină. Puține gesturi, lente, măsurate, abile. Un zâmbet cald și ascuțit. Ochi care râd, dar într-un fel detașat. Totul exprimă o altă vârstă. În vorbele lui, nici o fisură, nici o îndepărtare, nici o slăbire a prezentei de spirit. E ceva de sfînx îndărătul acestui chip afabil din afara timpului. De neînțeles. Și nu e doar impresia mea. A.B., care-l vede aproape în fiecare zi de săptămâni în șir, îmi spune că nu l-a surprins niciodată, nici o secundă, abdicând de la "obiectivitatea-i superioară".

Motivul care-l face să-l condamne pe Gurdjieff:

1. Cine resimte nevoia de a-i instrui pe alții nu-și trăiește în întregime doctrina și nu se află pe culmile inițierii.

2. La școala lui Gurdjieff, nu există mijlocire materială între elevul care a fost convins de neantul său și energia pe care el trebuie să ajungă să-o posedă ca să treacă la flinta reală. Această energie — "această voință a voinicii", spune Gurdjieff— elevul trebuie să-o găsească în sine însuși, numai în sine însuși. Or, demersul acesta este parțial fals și nu duce decât la disperare. Energia există în

afara omului și trebuie captată. Catolicul care înghite ostia : captare rituală a energici. Dar dacă nu ai credință ? Dacă n-ai credință, să ai un foc : asta-i toată alchimia. Un foc adevărat. Un foc material. Totul începe, totul se petrece prin contact cu materia.

3. Gurdjieff nu trăia singur, era mereu înconjurat, mereu în mijlocul unui falanster. "Există o calc în singurătate, există râuri în deșert." Nu există nici cale, nici râu la omul care se amestecă cu ceilalți.

Îi pun niște întrebări despre alchimie ce trebuie să i se pară de o prostie dezgustătoare. Se face că nu observă nimic și răspunde :

Nimic altceva decât materie, nimic decât contact cu materia, travaliu asupra materiei, lucru manual. Insistă mult în această privință :

— Vă place grădinăritul ? Iată un bun început, alchimia este comparabilă cu grădinăritul.

— Vă place să pescuiți ? Alchimia are ceva comun cu pescuitul.

Muncă de femei și joc de copii.

Alchimia nu s-ar putea învăța. Toate marile opere literare care au străbătut scollii poartă o parte din această învățătură. Ele aparțin unor adulți — cu adevărat adulți — care li s-au adresat copiilor respectând legile cunoașterii adulte. Niciodată o mare operă nu păcătuiește în privința "principiilor". Însă cunoașterea acestor principii și calea care duce la această cunoaștere trebuie să rămână ascunse. Cu toate astea, există o datorie de întrajutorare între cercetătorii de prima mână.

Pe la miezul nopții, îl întreb de Fulcanelli¹, iar el mă lasă să înțeleg că Fulcanelli n-a murit:

— Se poate trăi, îmi spune, infinit mai mult decât își închipuie omul care n-a ajuns în starea de trezie. Și înfățișarea ți se poate schimba total. Știu asta. Ochii mei o știu. Mai știu și că piatra filozofală este o realitate. Dar este vorba de o altă stare a materiei decât cea cunoscută nouă. Starea aceasta permite, ca și toate celelalte stări, măsurători. Mijloacele de lucru și de măsurare sunt simple și nu necesită aparate complicate : muncă de femei și joc de copii...

Adaugă :

— Răbdare, speranță, muncă. Și orice fel de muncă ar fi, niciodată nu se muncește destul.

Speranță : în alchimic, speranța se întemeiază pe certitudinea că există un .scop) N-aș fi început, spune, dacă nu mi s-ar fi dovedit limpede că acest scop există și că e posibil să fie atins în această viață, $f^{\wedge}$

Așa s-a petrecut primul meu contact cu alchimia. Dacă aș fi abordat-o pe calea scrierilor abstruse, cred că cercetările mele n-ar fi ajuns prea departe : din lipsă de timp și de gust pentru erudiția literară. Și din lipsă de vocație: acea vocație care-l cuprinde pe alchimist, pe când încă sc ignoră ca atare, în clipa în care deschide pentru prima oară un vechi

Autorul cărților *Le Mystère des Cathedrales* și *Les Demeures phUosophales*.

tratat. Vocația mea nu e să fac ceva, ci să înțeleg. Nu e de a realiza, ci de a vedea. Cred, așa cum spune bătrânul meu prieten Andre Billy, că „a înțelege e la fel de frumos ca a cânta”, chiar dacă înțelegerea e doar fugitivă¹. Sunt un om grăbit, ca majoritatea contemporanilor mei. Am avut cel mai modern contact posibil cu alchimia : o conversație într-un bistrou din Saint-Germain-des-Pres. Pe urmă, când am încercat să dau un înțeles mai complet spuselor tânărului acela, l-am întâlnit pe Jacques Bergier, care nu venea dintr-un pod prăfuit doldora de cărți vechi, ci din locurile în care s-a concentrat viața secolului nostru : laboratoare și birouri de informații. Bergier căuta și el ceva pe calea alchimiei. Nu ca să facă un pelerinaj în trecut. Omul acesta extraordinar, foarte preocupat de tainele energiei atomice, o apucase pe calea cu pricina ca pe o scurtătură. Agățat de el, am trecut în zbor prin venerabilele texte concepute de înțelepții iubitori ai încetinelii, beți de răbdare, cu o viteză supersonică. Bergier se bucura de încrederea câtorva din cei care și astăzi se dedau la alchimie. Auzul său era acela al savanților moderni. Cu el, am dobândit curând certitudinea că există raporturi strânse între alchimia tradițională și știința de avangardă. Am văzut inteligența făcând punte între două lumi. Am pornit-o pe această punte și am văzut că ținea. M-a cuprins o mare fericire, un calm profund. De multă vreme refugiat în gândirea antiprogresistă hinduistă, adept al lui Gurdjieff văzând lumea dc astăzi ca un început de Apocalipsă, nemaiașteptând, cu o mare disepare, decât un sfârșit rău al timpurilor și nu foarte sigur în orgoliul de-a fi o excepție, iată că vedeam trecutul îndepărtat și viitorul dându-și mâna. Metafizica alchimiștilor de mai multe ori milenară ascundea o tehnică în sfârșit comprehensibilă, sau aproape, secolului XX. Tehnicile terifiante de astăzi se deschideau înspre o metafizică aproape asemănătoare celei din vechi timpuri. Falsă poezie, retragerea mea ! Sufletul nemuritor al oamenilor lumina într-același fel de fiecare parte a punui.

Mi-am spus în cele din urmă că oamenii, într-un trecut foarte îndepărtat, descoperiseră tainele energiei și materiei. Nu numai prin meditație, ci și prin manipulare. Nu numai în mod spiritual, ci și tehnic. Spiritul modern, pe căi diferite, pe drumurile multă vreme neplăcute mie ale rațiunii pure, ale ireligiozității, cu mijloace diferite ce mi se păruseră mult timp uricioase, se pregătea la rândul-i să descopere aceleași taine, își punea întrebări cu privire la ele, se entuziasma și se neliniștea în aceeași măsură. Se lovea de esențial, ca și spiritul vechii tradiții.

¹ în închisoarea din Reading. Oscar Wilde descoperă că inalienția spiritului este fundamentală crimă, că atențiaextremă dezvăluie acordul perfectdintre toate evenimentele unei vieți, dar fără îndoială și. pe un plan mai vast, acordul perfectdintre toate elementele și toate mișcările Creației, armoniaialurilor lucrurilor. Și el exclamă : „Tol ce c înțeles c bun.” F. cea mai frumoasă vorbă pe care-o cunosc.

Am văzut atunci că opoziția dintre „înțelepciunea” milenară și „nebunia” contemporană era o născocire a unei inteligențe prea slabe și prea încete, un produs de compensație pentru un intelectual incapabil să acceleze atât cât îi cere epoca sa.

Sunt mai multe feluri de a accede la cunoașterea esențială. Epoca noastră și le are pe ale sale. Vechile civilizații și le-au avut pe ale lor. Nu vorbesc numai de cunoaștere teoretică.

Am văzut în sfârșit că tehnicile de astăzi fiind aparent mai puternice decât tehnicile de ieri, această cunoaștere esențială pe care o posedau fără îndoială alchimiștii (și alți înțelepți înaintea lor) ar ajunge la noi cu și mai multă forță, cu mai multă greutate, mai multe primejdii și exigențe. Noi atingem același punct ca și Cei Vechi, dar la o înălțime diferită. Decât să condamnăm spiritul modern în numele înțelepciunii inițiatice a Celor Vechi sau decât să negăm această înțelepciune declarând că o dată cu propria noastră civilizație începe cunoașterea reală, s-ar cuveni mai degrabă să admirăm, să venerăm puterea spiritului care, sub aspecte diferite, trece din nou printr-același punct de lumină, înălțându-se în spirală. Decât să condamnăm, să repudiem, să alegem, mai degrabă s-ar cuveni să iubim. Iubirea e totul: repaos și mișcare în același timp.

•

Vă vom supune în cele ce urmează rezultatele cercetărilor noastre în alchimic. Nu este vorba, desigur, decât de niște schițe. Ne-ar fi trebuit zece sau douăzeci de ani de răgaz și poate facultăți pe care nici nu le avem ca să aducem în domeniu o contribuție realmente pozitivă. Cu toate acestea, ceea ce am făcut și felul cum am tăcut-o dau un caracter foarte diferit micului nostru travaliu față de cel al lucrărilor consacrate până acum alchimiei. Se vor găsi în el puține lămuriri despre istoria și filozofia acestei științe tradiționale, dar există câteva raze de lumină despre relațiile neașteptate dintre visurile vechilor „filozofi chimici” și realitățile din fizica actuală. Mai bine însă ne rostim pe loc gândurile ascunse:

Alchimia, după noi, ar putea fi unul din cele mai importante reziduuri dintr-o știință, o tehnică și o filozofie aparținând unei civilizații dispărute. Ceea ce-am descoperit noi în alchimie, în lumina științei contemporane, nu ne îndeamnă să credem că o tehnică atât de subtilă, complicată și precisă ar fi putut fi produsul unei „revelații divine” picate din cer. Nu înseamnă că respingem orice idee de revelație. Dar n-am constatat niciodată, studiind sfinpi și pe marii mistici, ca Dumnezeu să le fi vorbit oamenilor în limbajul tehnicii: „Așează-ți creuzetul sub lumină polarizată, o, Fiule ! Spală scoriile cu apă tridistilată.”

Nu credem nici că tehnica alchimică ar fi putut să se dezvolte prin tatonări, minuscule bricolaje de ignoranți, fantezii de maniaci ai creuzetului, până să ajungă la ceea ce trebuie să numim o dezintegrare atomică. Am fi mai curând tentați să credem că în alchimie subzistă fragmente

dintr-o știință dispărută, greu de înțeles și de utilizat, lipsind contextul. De la aceste rămășițe plecând, sunt tatonări prin forța lucrurilor, dar într-o direcție determinată. Mai există de asemenea forfota interpretărilor tehnice, morale, religioase. Există, în sfârșit, pentru deținătorii acestor rămășițe, necesitatea imperioasă de a păstra secretul.

Socotim că civilizația noastră, atingând un nivel al cunoștințelor care a fost pesemne cel al unei civilizații precedente, în alte condipii, cu o altă stare de spirit, ar avea poate cel mai mare interes să interogheze Antichitatea ca să-și grăbească propriu-i progres.

Credem finalmente următoarele: alchimistul, la capătul „travaliului” său asupra materiei, vede, conform legendei, cum se operează în el însuși un fel de transmutatie. Ceea ce se întâmplă în creuzet se întâmplă și în conștiința sau în sufletul lui. E o schimbare de stare. Toate textele tradiționale insistă în această privință, evocă momentul când *Opus Magnum* se desăvârșește și când alchimistul devine un .pm treaz ța minte” Ni se pare că vechile texte descriu astfel termenul oricărei cunoașteri reale a legdor materiei și energiei, inclusiv cunoașterea tehnică. Către posesia unei asemenea cunoașteri se îndreaptă civilizația noastră. Nu ni se pare absurd să gândim că oamenii sunt chemați, într-un viitor relativ apropiat, să-și „schimbe starea”, precum alchimiștii legendari sufereau o transmutație — doar dacă civilizația noastră nu va pieri în întregime cu o clipă înainte de a-și atinge scopul, cum poate și alte civilizații au dispărut Și încă nu vom dispera, în ultima noastră clipă de luciditate, gândindu-ne că, dacă aventura spiritului se repetă, asta se întâmplă de fiecare dată pe o treaptă mai înaltă a spiralei. Am lăsa altor milenii grija de a duce această aventură până la capăt, până la centrul imobil, și am dispărea plini de speranță.

II

O sută de mii de cărți pe care nu le consultă nimeni. — E nevoie de o expediție științifică în ținuturile alchimiei. — Inventatorii. — Delirul cu mercur. — Un limbaj cil rat. — Să fi existat o altă civilizație atomică ? — Bateriile de la muzeul din Bagdad. — Newton și marii inițiați. — Helvitius și Spinoza dinaintea aurului filozofai. — Alchimie și fizică modernă. — O bombă cu hidrogen pe un cuptor de bucătărie. — A materializa, a hominiza, a spiritualiza.

Sc cunosc mai mult de o sută de mii de cărți sau manuscrise alchimice. Această enormă literatură căreia i s-au consacrat spirite de calitate, oameni importanți și cinstiți, această enormă literatură care-și afirmă solemn atașamentul la fapte, la realități experimentale, n-a fost niciodată explorată științific. Gândirea dominantă, catolică în trecut, raționalistă astăzi, a întreținut tu jurul acestor texte o conspirație a ignoranței

și a disprețului. O sută de mii de căiți și manuscrise conțin poate unele din tainele energiei și materiei. Chiar dacă nu-i adevărat, ele cel puțin asta proclamă. Prinții, regii și republicile au Încurajat nenumărate expediții în ținuturi îndepărtate, au finanțat cercetări științifice de toate felurile. Niciodată o echipă de criptografi, de istorici, de lingviști și de savanți, fizicieni, chimiști, matematicieni, biologi, n-a fost adunată într-o bibliotecă alchimică completă cu misiune de a vedea ce e adevărat și utilizabil în vechile-i tratate. Iată un lucru de neconceput. Că asemenea obnubilări ale spiritului sunt posibile și durabile, că niște societăți umane foarte civilizate și în aparență, precum a noastră, fără nici un fel de prejudecăți, pot uita în pod o sută de mii de cărți și manuscrise purtând eticheta „Comori”, iată ce-i va convinge și pe cei mai sceptici că trăim în plin fantastic.

Rarele cercetări asupra alchimiei sunt făcute sau de mistici care cer de la texte o confirmare a atitudinii lor spirituale, sau de istorici ruși de orice contact cu știința și tehnicile.

Alchimiștii vorbesc de necesitatea de a distila de mii și mii de ori apa ce va sluji la prepararea Elixirului. L-am auzit pe un istoric specializat spunând că această operațiune este demențială. Nu știa nimic despre apa grea și metodele folosite pentru a îmbogăți apa simplă până la obținerea apei grele. L-am auzit pe un erudit afirmând că rafinarea și purificarea unui metal sau metaloid, indefinit repetate, nu-i schimbă cu nimic proprietățile, în recomandările alchimiștilor trebuind să vedem o ucenicie mistică întru răbdare, un gest ritual comparabil cu număratul mătăniilor între degete. Și totuși printr-o astfel de rafinare tăcută cu o tehnică descrisă de alchimiști și numită astăzi „fuziune de zonă” se prepară germaniul și siliciul pur pentru tranzistori. Știm acum, datorită cercetărilor asupra tranzistorilor, că purificând temeinic un metal și introducând apoi câteva milionimi de gram de impurități cu grijă alese, corpul tratat capătă proprietăți noi și revoluționare. Nu vrem să înmulțim exemplele, dar am vrea să subliniem cât de mult ar fi de dorit o examinare cu adevărat metodică a literaturii alchimice. Ar fi o muncă imensă, care ar necesita zeci de ani de lucru și zeci de cercetători din toate disciplinele. Nici Bergier și nici eu n-am putut nici măcar s-o schițăm, dar dacă această carte neîndemnată a noastră cât o cărămidă ar izbuti cândva să decidă un Mecena să finanțeze o asemenea întreprindere, nu ne vom **II** pierdut vremea chiar în zadar.

Studiind puțin textele alchimice, am constatat că ele sunt în general moderne în raport cu epoca în care au fost scrise, în timp ce celelalte lucrări de ocultism sunt mai vechi. Pe de altă parte, alchimia este singura practică parareligioasă care ne-a îmbogățit cu adevărat cunoașterea realului.

Albert cel Mare (1193-1280) izbutește să prepare soda caustică. El a fost cel dintâi care a descris compoziția chimică a cinabrilui, a ceruzei și a umilului.

Raimundus Lullus (1253-1315) a preparat bicarbonatul de potasiu.

Theophrastus Paracelsus (1493-1541) a descris pentru prima oară zincul, necunoscut până la el. De asemenea, a introdus în medicină folosirea compușilor chimici.

Giambattista della Porta (1541-1615) a preparat oxidul de cositor.

Jan-Baptist Van Helmont (1577-1644) a recunoscut existența gazelor.

Basile Valentin (a cărui adevărată identitate nu e cunoscută) a descoperit în secolul al XVII-lea acidul sulfuric și acidul clorhidric.

Johann Rudolf Glauber (1604-1668) a descoperit sulfatul de sodiu.

Brandt (mort în 1662) a descoperit fosforul.

Johann Friedrich Böttcher (1682-1719) a fost primul european care a fabricat porțelan.

Blaise Vignere (1523-1596) a descoperit acidul benzoic.

Acestea sunt o parte din lucrările alchimice care îmbogățesc omenirea în momentul când chimia înaintează¹. Pe măsură ce se dezvoltă alte științe, alchimia pare să urmeze și adesea precede progresul. Le Breton, în *Clefs de la Philosophie Spagyrique* din 1722, vorbește despre magnetism într-un mod mai mult decât inteligent și anticipează frecvent descoperiri moderne. Părintele Castel, în 1728, în momentul când ideile despre gravitație încep să se răspândească, vorbește despre gravitație și relațiile ei cu lumina în termeni care, două secole mai târziu, vor face în chip ciudat ecou gândirii lui Einstein :

Am spus că dacă s-ar suprima greutatea lumii, s-ar suprima în același timp și lumina. În rest, lumina și sunetul și toate celelalte însușiri sensibile sunt o urmare și ca un fel de rezultat al mecanicii și în consecință al **greutății** corpurilor naturale, care sunt mai mult sau mai puțin luminoase sau sonore, după cum au mai multă greutate și vlagă.

În tratatele alchimice din secolul nostru, apar frecvent, mai devreme ca în lucrările universitare, ultimele descoperiri din fizica nucleară și este probabil că tratatele de mâine vor menționa teoriile fizice și matematice cele mai abstracte.

Distincția este netă între alchimie și falsele științe precum radiestezia, care introduce unde sau radiații în publicațiile ei după ce știința oficială le-a descoperit. Totul ne-ar îndemna să credem că alchimia este susceptibilă de a aduce o contribuție importantă la cunoștințele și tehnicile viitorului bazate pe structura materiei.

Cf. *Le Miroir de la Magie* de Kurt Seligmann. fid. Fasquelle. Paris.

Am constatat în literatura alchimică și existența unui număr impresionant de texte pur și simplu delirante. S-a încercat uneori să se explice acest delir prin psihanaliză (Jung : *Psihologie si alchimie*, sau Herbert Silberer: *Probleme ale misticismului*). Cum alchimia conține o doctrină metafizică și presupune o atitudine mistică, istoricii, curioșii și mai ales ocultişti s-au înverșunat cel mai adesea să interpreteze aceste scrieri demențiale în sensul unei revelații supranaturale, al unei profeții inspirate, îndeaproape privind lucrurile, ni s-a părut rezonabil să considerăm textele demențiale, alături de textele tehnice și de textele sapiențiale, drept texte demențiale. Ni s-a părut de asemenea că această demență a adeptului experimentator își putea găsi o explicație materială simplă, satisfăcătoare. Mercurul era frecvent utilizat de alchimiști. Aburii săi sunt toxici și otrăvirea cronică provoacă delir. Teoretic, recipientele folosite erau absolut ermetice, dar secretul acestei ermetizări nu era la îndemâna oricărui adept, iar nebunia i-a putut cuprinde pe mulți „filozofi chimici”.

În sfârșit, am fost frapați de aspectul de criptogramă al literaturii alchimice. Blaise Vigencre, citat adineori, a născocit cele mai perfecționate coduri și cele mai ingenioase metode de încifrare. Invențiile lui de acest fel sunt și astăzi folosite. Or, este probabil că Blaise Vigenere a luat contact cu această știință a cifrului încercând să interpreteze textele alchimice. La echipele de cercetători pe care am dori să le vedem constituite, ar trebui adăugați și niște specialiști în descifrări.

Ca să dăm un exemplu mai limpede, scrie Rene Alleau ¹, vom lua jocul de șah, la care se cunoaște simplitatea relativă a regulilor și elementelor, ca și indefinita varietate a combinațiilor. Dacă presupunem că ansamblul tratatelor acroamatice ale alchimiei ni se prezintă ca *tot atâtea părți adnotate într-un limbaj convențional*, trebuie să admitem de la bun început, cu onestitate, că ignorăm și regulile jocului și cifrul utilizat. Dacă nu, afirmăm că indicația criptografică este alcătuită din semne direct comprehensibile oricărui individ, *ceea ce este tocmai iluzia imediată pe care trebuie s-o provoace o criptogramă bine fleută*. Astfel, prudența ne sfătuiește să nu ne lăsăm seduși de tentația unui înțeles clar și să studiem aceste texte ca și când ar fi vorba de o limbă necunoscută.

Aparent, aceste *mesaje* se adresează numai altor jucători, altor alchimiști, despre care trebuie să credem că posedă deja, pe vreo cale diferită de tradiția scrisă, cheia necesară înțelegerii exacte a acestui limbaj.

¹ *Aspects de l'Alchimie Traditionnelle*, P-d. de Minuit, Paris.

Acroamatic sau *acroalic* desemnează în filozofia greacă și în special la Aristotel anumite doctrine secrete ce se transmiteau numai pe calea viului grai, în convorbiri intime dintre maestru și discipol. Altminteri, un „tratat acroamatic”. adică o doctrină secretă scrisă, era în mod necesar cifrată și cheia ei comunicată oral inițiaților (n. trad.).

Găsim manuscrise alchimice oricât de departe am coborî în trecut. Nicolas de Valois, în secolul al X V-lea, deducea de aici că transmutațiile, secretele și tehnicile eliberării energiei au fost cunoscute de oameni chiar înaintea scrisului. Arhitectura a precedat scrisul, a fost poate o formă de scris. De aceea și vedem alchimia foarte intim legată de arhitectură. Unul din cele mai semnificative texte din alchimie, al cărui autor este jupan Esprit Gobineau de Montluisant, se intitulează „Foarte curioasă explicație a enigmelor și figurilor hieroglifice de pe marele portal al catedralei Notre-Dame din Paris.” Operele lui Fulcanelli sunt consacrate „Misterului Catedralelor” și unor minuțioase descrieri ale „Lăcașurilor Filozofale”. Anumite construcții medievale ar depune mărturie despre obiceiul imemorial de a transmite prin arhitectură mesajul alchimiei, ce ar urca până în vremuri extrem de îndepărtate ale omenirii.

Newton credea în existența unui lanț de inițiați întinzându-se în timp până la o foarte veche antichitate și care ar fi cunoscut secretele transmutațiilor și ale dezintegrării materiei. Savantul atomist englez Da Costa Andrade, într-un discurs rostit în fața colegilor săi cu prilejul tricentenarului lui Newton, la Cambridge, în iulie 1946, n-a șovăit să lase să se înțeleagă faptul că descoperitorul gravitației aparținea poate și el acelui lanț și nu dezvăluisese lumii decât o mică parte din știința sa:

Nu pot spera, a spus el', să-i conving pe sceptici că Newton avea puteri de profeție sau vreo viziune specială care i-ar fi revelat energia atomică, dar voi spune pur și simplu că frazele pe care vi le voi cita depășesc cu mult, în mintea lui Newton atunci când vorbește despre transmutația alchimică, îngrijorarea cu privire la vreo tulburare a comerțului mondial în urma sintezei aurului. Iată ce scrie Newton :

'Felul în care mercurul poate fi astfel impregnat a fost ținut secret de către cei ce știau și constituie probabil o poartă către ceva mai nobil (decât fabricarea aurului) ce nu poate fi comunicat lăra ca lumea să fie pândită de o imensă primejdie, dacă scrierile lui Hermes spun adevărul."

Și ceva mai departe. Newton scrie : "Există și alte Mari Mistere decât transmutația metalelor, dacă marii maeștri nu se laudă cumva. Doar ei cunosc aceste taine."

Reflectând la sensul profund al acestui pasaj, amintiti-vă că Newton vorbește cu aceeași reticență și cu aceeași prudență vestitoare a propriilor sale descoperiri din optică.

Din ce trecut ar veni acei mari maeștri invocați de Newton și din ce trecut și-ar fi tras ei înșiși știința ?

Dacă am urcat atât de sus, spune Newton, c fiindcă mă aflu pe umerii unor uriași.

Atterbury, contemporan cu Newton, scria :

Modestia ne învață să vorbim cu respect la adresa Celor Vechi, mai ales când nu le cunoaștem perfect lucrările. Newton, care le știa aproape pe de rost, avea pentru ci cel mai mare respect și-i considera bărbați de geniu și cu un spirit superior, care-și duseseră descoperirile de tot felul mult mai departe decât ni se pare nouă în prezent, din ce-a mai rămas din scrierile lor. Sunt mai multe lucrări antice pierdute decât păstrate și poate noile noastre descoperiri nu valorează cât anticele noastre pierderi.

Pentru Fulcanelli, alchimia ar fi legătura cu niște civilizații dispărute de milenii și ignorate de arheologi. Bineînțeles, nici un arheolog reputat ca serios și nici un istoric cu o reputație asemănătoare nu vor admite existența în trecut a vreunor civilizații posedând o știință și tehnici superioare alor noastre. Dar o știință și niște tehnici avansate simplifică aparatura la extrem, iar vestigiile ci se află poate sub ochii noștri, fără însă ca noi să fim în stare să le vedem astfel. Nici un arheolog și nici un istoric serios, neprimind o foimație științifică specializată, nu vor putea efectua săpături susceptibile de a ne aduce vreo lămurire în această privință. Izolarea disciplinelor, care a fost o necesitate a fabulosului progres contemporan, ne ascunde poale ceva fabulos din trecut.

Se știe că un inginer german, însărcinat cu construirea canalelor de scurgere din Bagdad, a descoperit în harababura din muzeul local, sub vaga etichetă de „obiecte de cult”, niște baterii electrice fabricate cu zece veacuri înainte de Volta, sub dinastia Sasauizilor.

Câtă vreme arheologia nu va fi practică decât de arheologi, nu vom ști dacă „noaptea timpurilor” era întunecată sau luminoasă.

Jean-Frddric Schweitzer, zis Helvdtius, violent adversar al alchimiei, povestește că în dimineața zilei de 27 decembrie 1666 un străin poposi la el acasă . Kra un bărbat cu o înfățișare cinstită și gravă și cu un chip autoritar, îmbrăcat cu o simplă mantie, ca un menonit². Întrebându-l mai întâi pe Helvdtius dacă credea în piatra filozofală (la care celebrul doctor răspunse negativ), străinul deschise pe urmă o cutie de fildes "conținând trei bucăți dintr-o substanță asemănătoare sticlei sau opalului". Proprietarul cutiei declară că aceea era faimoasa piatră și că putea produce cu o cantitate atât de mică douăzeci de tone de aur. Helvdtius luă un fragment în mână și, mulțumindu-i vizitatorului pentru amabilitate, îl rugă să-i dea și lui o bucățică. Alchimistul refuză pe un

ton brusc, adăugând ceva mai curtenitor că nu s-ar fi putut despărți de vreun fărâmi din acel mineral nici pentru toată averea lui Helvdtius, dintr-un motiv pe care nu-i era îngăduit să-l divulge. Rugat să furnizeze dovada spuselor sale, străinul realizând o transmutație, străinul răspunse că va reveni peste trei săptămâni și să va arăta lui Helvetius un lucru care-l va uimi. Reveni punctual în ziua stabilită, dar refuză să opereze, afirmând că-i era interzis să dezvăluie secretul. Consimțind, lotuși să-i dea lui Helvdtius o bucățică din piatră, "nu mai mare decât un bo de muștar". Și cum doctorul își exprimă îndoiala că o cantitate atât de infimă ar fi putut produce vreun efect, alchimistul rupse bucățica în două, aruncă jumătate și i-o întinse pe cealaltă spunând : "Chiar și numai atâta ajunge."

Savantul nostru trebui atunci să mărturisească cum, la prima vizită a străinului, izbutise să-și însușească niște fărâme din piatră și că ele preschimbaser plumbul nu în aur, ci în sticlă. - "Ar fi trebuit să le protejați cu ceară galbenă, răspunse alchimistul, așa ar fi pătruns mai bine plumbul și l-ar fi transformat în aur." Omul promise să revină a doua zi dimineață, la ora nouă, și să facă minunea — dar nu mai veni nici a doua și nici a treia zi. Ceea ce văzând, nevesta lui Helvdtius îl convinse să încerce chiar el transmutația.

Helvdtius procedă conform sfaturilor străinului. Topi trei drahme de plumb, înveli piatra în ceară și o lăsă să cadă în metalul lichid. Acesta se preschimbă în aur ! "L-am dus imediat la un aurar, care declară că era cel mai fin aur pe care-l văzuse vreodată și voi să-l cumpere cu cincizeci de florini de aur unciă." Închindu-și relatarea, Helvdtius ne spune că lingoul de aur era tot în posesia sa, dovadă tangibilă a transmutației. "Ocrotcască-l îngerii din cer (păcat alchimistul anonim) ca pe un izvor de binecuvântare al creștinătății. Așa rugăm mereu pentru el și pentru noi."

Vestea se răspândi cu iuțeala fulgerului. Spinoza, pe care nu-l puteam socoti un naiv, voi să afle ce și cum. Ii (acu o vizită aurarului care expertizase aurul. Relatarea lui fu mai mult decât favorabilă : în cursul topirii, argintul încorporat în amestec se transformase și el în aur. Aurarul, Brchtel, bătea în același timp monedă pentru ducele de Orania. își cunoștea fără doar și poate meseria. Pare greu de crezut că ar fi putut fi victimă a vreunui subterfugiu sau că ar fi voit să-l înșele pe Spinoza. Spinoza se duse atunci la Helvdtius, care arătă aurul și creuzetul ce slujise la toată operațiunea. Fărâme din prețios metal se mai aflau încă lipite în interiorul recipientului; ca și ceilalți, Spinoza fu convins că transmutația avusese loc cu adevărat.

*

Pentru un alchimist, transmutația este un fenomen secundar, realizat pur și simplu ca demonstrație. E greu să ne facem o părere despre realitatea acestor transmutații, deși diverse mărturii, precum aceea a lui Helvetius sau aceea a lui Van Helmont, de pildă, par frapante. Se poate înlocui voca faptul că arta prestidigitatorilor n-are limite, dar oare patru mii de ani de cercetări și o sută de mii de volume sau manuscrise să fi fost consacrate unei înșelătorii ? Noi propunem altă explicație, cum se va vedea imediat. ***Φ*** propunem cu timiditate, căci greutatea opiniei științifice stabilite este redutabilă. Vom încerca să descriem trivaliul alchimistului

¹ Împrumutăm această povestire din cartea lui Kurt Seligmann deja citată.

² Membru al unei secte anabaptiste întemeiate pe la 1506 de reformatorul olandez Menno Simonis (n. trad.).

care ajunge la fabricarea „pietrei” sau a „prafului de proiecție” și vom vedea că interpretarea anumitor operațiuni se izbește de cunoștințele noastre actuale despre structura materiei. Dar nu e deloc evident că ceea ce știm noi despre fenomenele nucleare este ceva perfect și definitiv. Catalizarea, îndeosebi, poate interveni în aceste fenomene într-un fel încă neașteptat pentru noi¹.

Este posibil ca anumite amestecuri naturale să producă, sub efectul razelor cosmice, niște reacții nucleo-catalitice la scară mare, ducând la o transmutație masivă de elemente. Ar trebui să vedem aici una din cheile alchimiei și motivul pentru care alchimistul își repetă indefinit operațiile, până în momentul când condițiile cosmice sunt reunite.

Obiecție: dacă asemenea transmutații sunt posibile, ce se întâmplă cu energia degajată ? Nu puțini alchimiști ar fi trebuit să arunce în aer orașul unde locuiau și câteva zeci de mii de kilometri pătrați din patria lor cu același prilej. Numeroase și uriașe catastrofe ar fi trebuit să se producă.

Alchimiștii răspund: tocmai din pricină că astfel de catastrofe au avut loc într-un trecut îndepărtat ne temem noi de teribila energie conținută în materie și păstrăm secretă știința noastră. În plus, „Opus Magnum” este atins în faze progresive, iar cel care, la capătul a zeci și zeci de ani de lucru și de asceză, învață să dezlănțuie forțele nucleare, învață totodată și ce precauții se cuvin luate spre a evita primejdia.

Argument valabil ? Poate. Fizicienii de astăzi admit că, în anumite condiții, energia unei transmutații nucleare ar putea fi absorbită de niște particule speciale numite neutrino sau antineutrino. Unele probe ale existenței neutrinilor par să fi fost aduse. Există poate tipuri de transmutații care nu eliberează decât puțină energie, sau în care energia eliberată dispare sub formă de neutrini. Vom reveni asupra acestei chestiuni.

Eugene Canseliet, discipol al lui Fulcanelli și unul din cei mai buni specialiști actuali în alchimie, a rămas blocat la un pasaj dintr-un studiu pe care Jacques Bergier îl scrisese ca prefață la o lucrare clasică din Biblioteca Mondială. Era vorba de o antologie a poeziei din secolul al XVI-lea. În aceea prefață, Bergier făcea aluzie la alchimiști și la voința lor de a ține totul secret. El scria: „în acest punct precis, e greu să nu le dăm dreptate. Dacă există un procedeu permițând să se fabrice bombe cu hidrogen pe un cuptor de bucătărie, este absolut preferabil ca acest procedeu să nu fie dezvăluit.”

Eugene Canseliet ne-a răspuns atunci: „Lucrul acesta n-ar trebui deloc luat ca butadă. Ați văzut foarte bine, iar eu sunt îndrituit să afirm că e posibil să ajungi la fisiunea atomică plecând de la un mineral relativ

¹ În diverse țări, sunt în curs experiențe asupra utilizării particulelor (prodate în acceleratoare puternice) drept catalizatori la topirea hidrogenului.

comun și ieftin, printr-o suită de operațiuni necesitând doar un horn bun, un cuptor de topire cu cărbuni, câteva arzătoare Meker și patru butelii de butan.”

Nu este exclus să se poată obține, chiar în fizica nucleară, rezultate importante cu mijloace simple. Este direcția către care se îndreaptă în viitor orice știință și orice tehnică.

„Putem mai mult decât știm”, spunea Roger Bacon. Adăuga însă aceste vorbe, care ar putea fi un adagiu alchimic: „Deși nu orice este permis, totul este posibil.” V

Pentru un alchimist, trebuie mereu amintit, puterea asupra materiei și energiei este doar o realitate accesorie. Adevăratul scop al operațiilor alchimice, care sunt poate reziduuri ale unei științe foarte vechi aparținând unei civilizații dispărute, este transformarea alchimistului însuși, ajungerea lui la o stare de conștiință superioară. Rezultatele materiale nu sunt decât promisiunea rezultatului final, care este spiritual. Totul este îndreptat către transmutația omului însuși, către divinizarea lui, topirea-i în energia divină imobilă din care radiază toate energiile materiei. Alchimia este acea știință „cu conștiință” de care vorbește Rabelais. Este o știință care hominizează mai mult decât materializează, ca să reluăm o expresie a lui Teilhard de Chardin care spunea: „Adevărata fizică e cea care va izbuti să integreze emul total într-o reprezentare coerentă a lumii.”

Să știți, scria un maestru alchimist', voi toți. Cercetători ai acestei Arte, că Spiritul este totul și că dacă în acest Spirit nu se află închis un alt Spirit asemănător, totul e degeaba.

III

Unde vedem un biet evreu preferând mierea zahărului. — Unde un alchimist care ar putea fi misteriosul Fulcanelli vorbește despre pericolul atomic în 1937, descrie bateria atomică și evocă civilizații dispărute. — Unde Bergier taie un seif cu aparatul de sudură și plimbă sub braț o butelie cu uraniu. — Unde un maior american fără nume caută un Fulcanelli definitiv dispărut. — Unde Oppenheimer cântă în duet cu un înțelept chinez de acum o mie de ani.

Era în 1933. Studentul evreu avea un nas ascuțit, încălecat de ochelari rotunzi îndărătul cărora sclipeau niște ochi agili și reci. Pe țeasta-i rotundă se rărea deja un păr aidoma pufului de pui. Un accent îngrozitor, agravat de șovăieli, dădea vorbelor sale comicul și confuzia

„LaTourbe des Philosophes”. in „Bibliothèque des Philosophies Chimiques”, 1741.

unui măcăit de rațe bălăcindu-se într-o baltă. Când îl cunoștcai puțin mai bine, aveai impresia că o inteligență bulimică, încordată, sensibilă, demențial de rapidă, dansa în acest mic individ disgrațios, plin de maliUe și de o puerilă neîndemânare într-ale vieții, ca un balon roșu și umflat agățat de o ață la mâna unui copil.

„Vrei deci să devii alchimist ?” îl întreabă venerabilul profesor pe studentul Jacques Bergier care dădea din cap așezat pe marginea unui fotoliu cu o servietă ticsită de hârțoage pe genunchi. Venerabilul era unul dintre cei mai mari chimiști francezi.

„Nu vă înțeleg, domnule", spuse studentul, jignit.

Avea o memorie prodigioasă și-și aminti că văzuse, pe la vârsta de șase ani, o gravură germană reprezentând doi alchimiști la lucru, într-o marc dezordine de retorte, de clești, de creuzete, de foaie. Unul, în zdrențe, supraveghea focul, cu gura căscată, iar celălalt, cu părul și barba ciufulite, se scărпина în cap clătinându-se în mijlocul întregii bramburcli.

Profesorul consultă un dosar:

„In timpul ultimilor doi ani de studii, te-a interesat mai ales cursul liber de fizică nucleară al D-lui Jean Thibaud. Acest curs nu duce la nici o diplomă, la nici un certificat. îți exprimi dorința dea continua pe aceas-tă calc. Aș fi înțeles, la rigoare, această curiozitate din partea unui fizi-cian. Dar dumneata te-ai destinat chimiei. Oare socotești din întâmplare că vei învăța să fabrici aur ?

— Domnule, spuse studentul evreu ridicându-și mâinile mici, gră-suțe și neîngrijite, cu cred In viitorul chimici nucleare. Cred că într-un viitor apropiat se vor realiza transmutații industriale.

— Mi se pare delirant.

— Dar, domnule..."

Uneori se oprea la începutul unei fraze și începea să repete acest în-ceput ca un patefon stricat, nu dintr-o absență, ci fiindcă spiritul îi pleca într-un ocol inavuabil prin părțile poeziei. Știa pe de rost mii de versuri și toate poemele lui Kipling :

Notară lot ce-a fost să poată urmări

Dar după spiritu-mi nu se putură fine

Așa că-η urmă ti lăsaî cu mult și bine

Să-și tragă sufletul, să poală ganguri...

„Dar, domnule, chiar dacă nu credeți în transmutații, ar trebui să credeți în energia nucleară. Enorme resurse potențiale ale nucleului...

— Ta, ta, ta, spuse profesorul. Primitiv și infantil. Ceea ce fizicienii numesc energie nucleară este 0 constantă de integrare în ecuațiile lor. E o idee filozofică, asta-i. Conștiința este principalul motor al oamenilor. Dar nu conștiința pune în mișcare locomotivele, nu ? Și-atunci, ca să vi-sezi la o mașină acționată de energia nucleară... Nu, băiete."

Băiatul înghițea în gol.

„Revino pe pământ și gândește-te la viitorul dumitale. Ceea ce te pasionează, deocamdată, fiindcă nu pari să fi părăsit copilăria, e unul din cele mai vechi visuri ale oamenilor: visul alchimic. Recitește-l pe Ber-thelot. A descris bine această himeră a transmutării materiei. Notele du-mitale nu sunt foarte, foarte bune. Ți-aș da un sfat: intră cât mai repede posibil în industrie. Fă o campanie de fabricare a zahărului. Trei luni în-tr-o fabrică de zahăr te vor pune din nou în contact cu realul. Ai nevoie de așa ceva. îți vorbesc ca un tată."

Fiul nevrednic mulțumi bălbâindu-se și plecă cu nasul în vânt, cu servieta-i umflată atârnată de o mână prea scurtă. Era încăpățânat: își spusese că trebuia să tragă folos din această conversație, dar că mierea era mai bună decât zahărul. Va continua să studieze problemele nucleului atomic. Și se va documenta cu privire la alchimic.

•

Astfel se hotărî prietenul meu Jacques Bergier să urmeze niște stu-dii considerate inutile și să le completeze cu alte studii considerate deli-rante. Necesitățile vieții, războiul și lagărele de concentrare l-au îndepăr-tat puțin de nucleonică. A adus totuși în domeniu contribuții apreciate de specialiști. În cursul cercetărilor sale, visurile alchimiștilor și realitățile fizicii matematice s-au intersectat nu o dată. Dar în știință s-au produs mari schimbări din 1933 încoace și prietenul meu avu din ce în ce ma-puțin impresia de a naviga contra curentului.

•

Din 1934 în 1940, Jacques Bergier a fost colaboratonil lui Andre Uelbronner, unul din cei mai de seamă bărbați ai epocii noastre. Helbron-ner, asasinat de naziști la Buchcnwald în martie 1944, fusese. Io Franța primul profesor universitar care a predat chimia fizică. Știința aceasta de graniță între două discipline a dat naștere pe urmă la numeroase alte științe : electronica, nucleonică, stercotronica¹. Helbronner trebuia să primească marca medalie de aur a Institutului Franklin pentru descoperirile lui cu privire la metalele.coloidale. S-a interesat de asemenea de li-chefierea gazelor, de aeronautică și de razele ultraviolete.

În 1934, se consacra fizicii nucleare și amenajase, cu concursul unor grupuri industriale, un laborator de cercetări în nucleonică unde, până în 1940, s-au obținut rezultate de un interes considerabil. Helbronner era în plus și expert pe lângă tribunale în toate afacerile având vreo legă-tură cu transmutarea elementelor și așa se face că Jacques Bergier avu prilejul de a întâlni un număr oarecare de falși alchimiști, escroci sau ilu-minați, și un alchimist veritabil, un adevărat maestro.

¹ Stlereolronica este o știința noua care studiază transformarea energici în solide. Una din aplicațiile ei este tranzistorul.

Prietenul meu n-a aflat niciodată numele real al alchimistului și chiar dacă l-ar ști, s-ar feri să dea prea multe indicii. Omul de care vom vorbi a dispărut demult, fără să lase urme vizibile. A intrat în clandestinitate, tăind în mod voluntar punțile între el și epoca sa. Bergier crede numai că era vorba de omul care, sub pseudonimul de Fulcanelli, a scris pe la 1920 două cărți stranii și admirabile: *Les Demeures Philosophales* și *Le Myslire des Cathidrales*. Aceste cărți au fost editate prin grija lui Eugene Canseliet, care n-a dezvăluit niciodată identitatea autorului¹. Ele fac parte cu siguranță dintre cele mai importante lucrări despre alchimie. Exprimă o cunoaștere și o înțelepciune suverane și știm multe mari spirite care venerează numele legendar al lui Fulcanelli.

Putea el oare, scrie Eugene Canseliet, odată ajuns în piscul cunoașterii, să refuze să asculte de poruncile Destinului ? Nimeni nu-i profet în (ara sa. Această zicere veche dă, poate, motivul ocult al tulburării pe care o provoacă, în viața solitară și studioasă a filozofului, scânteia revelației. Sub efectul acestei flăcări divine, omul vechi este în întregime consumat. Nume, familie, patrie, toate iluziile, toate greșelile, toate vanitățile cad în țărână. Și, precum fenixul poeților, din cenușă o nouă personalitate renaște. Cel puțin așa spune tradiția filozofică.

Maestrul meu știa. A dispărut când a sunat ceasul fatidic, când semnul fu săvârșit. Cine ar îndrăzni să se sustragă legii ? Eu însumi, în ciuda sfâșierii unei despărțiri dureroase, dar inevitabile, dacă astăzi mi s-ar întâmpla fericitul eveniment care l-a constrâns pe maestru să fugă de onorurile lumii, n-aș proceda altfel.

Eugene Canseliet a scris aceste rânduri în 1925. Cel carc-i lăsa în grijă editarea lucrărilor sale avea să-și schimbe înfățișarea și sălașul. În 1937, într-o după-amiază de iunie, Jacques Bergier crezu că arc toate motivele de a socoti că se găsea în prezența lui Fulcanelli.

Prietenul meu s-a întâlnit cu misteriosul personaj la cererea lui Andre Helbronner, în cadrul prozaic al unui laborator de încercări al Societății de Gaze din Paris. Iată ce-au vorbit ei, cu exactitate:

„Dl. Andr6 Helbronner, al cărui asistent sunteți, cred, este în căutarea energici nucleare. Dl. Helbronner a binevoit să mă țină la curent cu unele rezultate obținute și în special cu apariția radioactivității corespunzătoare poloniului, atunci când un filament de bismut este volatilizat de o descărcare electrică în deuteriu la înaltă presiune. Sunteți foarte aproape de reușită, ca de altfel încă vreo câțiva savanți contemporani. Pot să-mi permit să vă pun în gardă ? Lucrările cărora vă consacrați, dumneavoastră și colegii dumneavoastră, sunt teribil de primejdioase. Nu nu-

^[1] Cele doua lucrări au fost reeditate de către Omnium Lillcraire. 72. Champs-PJ vsces. Paris (și, ulterior, de Pauvert-Fayard — n. trad.). Prima ediuc datează din 1925. Era de multă vreme epuizată și curioșii cumpărau rarele exemplare în circulate plătiind zeci de mii de franci.

mai pe dunduieavoastră vă pun în pericol. Sunt de temut pentru întreaga omenire. Eliberarea energiei nucleare este mai ușoară decât credeți. Iar radioactivitatea artificială produsă poate să otrăvească atmosfera planetei în câțiva ani. În plus, din câteva grame de metal se pot fabrica explozivi atomici și culca la pământ orașe întregi. Vă spun foarte direct: alchimiștii știau asta de mult timp."

Bergier încercă să-l întrerupă revoltându-se. Alchimiștii și fizica modernă ! Era cât pe ce să devină sarcastic, când amfitrionul îl întrerupse :

„Știu ce o să-mi spuneți, dar e lipsit de interes. Alchimiștii nu cunosc structura nucleului, nu cunosc electricitatea, n-aveau nici un mijloc de detecție. N-au putut opera așadar nici o transmutare, deci niciodată n-au putut elibera energia nucleară. N-am să încerc să vă dovedesc ceea ce am să vă spun acum, dar vă rog s-o repetați D-lui Helbronner: niște aranjări geometrice de materiale extrem de pure sunt suficiente spre a dezlănțui forțele atomice, fără a fi nevoie să se utilizeze electricitatea ori tehnica vidului. Mă voi mărgini apoi să vă citesc ceva scurt."

Omul luă de pe birou cartea lui FrCderic Soddy, *L'inlerprâiaion du Radium*, o deschise și citi:

„Cred că au existat în trecut civilizații care au cunoscut energia atomului și pe care o proastă întrebuițare a acestei energii lc-a distrus totuși tal."

Pe urmă reluă:

„Vă cer doar să admiteți că vreo câteva tehnici parțiale au supraviețuit. Vă mai cer să reflectau la faptul că alchimiștii amestecau în cercetările lor preocupări morale și religioase, în timp ce fizica modernă s-a născut în secolul al XVIII-lea din amuzamentul câtorva nobili și al câtorva libertini cu dare de mână. Știință tară conștiință... Am crezut că fac bine mai avertizând, pe ici-pe colo, câțiva cercetători, dar n-am nici o speranță de a vedea avertismentul meu dând roade. În rest, n-am nici o nevoie să sper."

Bergier avea să păstreze în auz pentru totdeauna sunetul acelui glas precis, metalic și demn.

Își permise să pună o întrebare:

„Dacă chiar dumneavoastră sunteți alchimist, domnule, nu-mi vine să cred că vă petreceți timpul încercând să fabricați aur, ca Dunikovski sau ca doctorul Miethe. De un an de zile, încerc să mă documentez cu privire la alchimie și dau tot peste șarlatani sau (ieste niște interpretări ce-m par fanteziste. Dumneavoastră, domnule, ați putea să-mi spuneți în ce constau cercetările dumneavoastră ?

— Îmi cereți să rezum în patru minute patru mii de ani de filozofie și eforturile mele de-o viață. Îmi cereți pe lângă asta să traduc într-un limbaj clar niște concepte pentru care limbajul clar nu este făcut. Pot totuși

— 96 —

— 97 —

să vă spun următoarele: **știu** desigur că, în știința oficială progresistă, rolul observatorului devine din ce în ce mai important. Relativitatea, principiul de incertitudine vă arată în ce măsură observatorul intervine astăzi în fenomene. Secretul alchimici este acesta : există un mijloc de a manipula materia și energia încât să se producă ceea ce oamenii de știință contemporani ar numi un câmp dc forță. Acest câmp de forță acționează asupra observatorului și-I pune într-o situație privilegiată față de univers. Din acest punct privilegiat, el are acces la niște realități pe care spațiul și timpul, materia și energia, ni le maschează îndeobște. Asta numim noi *Opus Magnum*.

- Și piatra filozofală ? Fabricarea dinului ?
 - Nu sunt decât aplicații, cazuri particulare. Esențialul nu este transmutația metalelor, ci aceea a însuși experimentatorului. E un vechi secret pe care câțiva oameni pe secol îl regăsesc.
 - Și ce sc întâmplă cu ci atunci ?
 - Poate am să aflu într-o zi."
- Prietenul meu n-avea să-l mai revadă niciodată pe omul acesta care a lăsat o urmă dc neșters sub numele de Fulcanelli. Tot cc știm despre el este că a scăpat cu viață din război și a dispărut complet după Eliberare. Toate încercările dc a-l regăsi au eșuat'.

●
Iată-nc acum într-o dimineață de iulie a anului 1945. încă scheletic și tras la față, Jacques Bergier, îmbrăcat în kaki, estcție cale de a tăia un seif cu aparatul de sudură. E încă un avatar de-al lui. In ultimii ani, a fost rând pc rând agent secret, terorist și deportat **[X]**litic. Seiful se află într-o vilă chipeșă, pe malul lacului Konstanz, unde a fost proprietatea directorului unui mare trust german. Odată tăiat, seiful își oferă mistenil: o sticlă conținând un praf extrem de greu. Pe etichetă scrie : „Uraniu pentru aplicații atomice." Este cea dintâi dovadă formală a existenței în Germania a unui proiect dc construire a bombei atomice suficient de înaintat ca să necesite mari cantități de uraniu pur. Gocbbels nu exagera prea tare când, din bunkerul bombardat, făcea să circule pe străzile în mină ale Berlinului zvonul că arma secretă era pe punctul de a le exploda în față „invadatorilor". Bergier informă autoritățile aliate despre descoperire. Americanii se arătară sceptici și declarară orice investigație asupra energiei nucleare lipsită dc interes. Era o viclenie. în realitate, prima lor bombă explodase în secret la Alamogordo, iar o misiune americană condusă dc fizicianul Goudsmith se alia, chiar în acel moment, în Gctmania, în

„Opinia celor mai învățați și mai calificați este că acela care s-a ascuns sau încă se mai disimulează în zilele noastre sub faimosul pseudonim de Fulcanelli este cel mai celebru și fără îndoială singurul alchimist veritabil (poate și ultimul) din acest secol în care atomul este rege." Claude d'Ygc. în revista *Initiation el Science*, nr. 44. Paris.

căutarea bateriei atomice construite de profesorul Heisenberg înaintea căderii Reich-ului.

în Franța, formal nu se știa nimic, dar erau unele indicii. Și îndeosebi acesta, pentru cei avizați: americanii cumpărau cu prețuri enorme toate manuscrisele și documentele alchimice.

Bergier făcu un ra**[X]**>rt guvernului provizoriu despre realitatea probabilă a cercetărilor asupra explozivilor nucleari atât în Germania, cât și în Statele Unite. Raportul a fost tărá îndoială aruncat la coș, iar prietenul meu își păstră flaconul **[x]**: carc-l agita sub nasul tuturor, declarând : „Vedeți asta ? Ar fi de-ajuns să freacă un singur neutron prin ca ca Parisul să sară în aer !" Hotărât lucru, micuțul cu accent comic era pornit pe glume și lumea sc minuna că un deportat proaspăt ieșit de la Mauthausen își păstrase atâta umor. Dar gluma își pierdu brusc toată sarea în dimineața Hiroshimei. Telefonul începu să sune neîntrerupt în camera lui Bergier. Diverse autorități competente cereau copii ale raportului. Serviciile de informații americane îl rugau pe dcținătorol faimoasei sticle să se întâlnească de urgență cu un anume maior cc nu voia să-și spună numele. Alte autorități cereau să se îndepărteze de îndată flaconul de aglomerația pariziană. Degeaba explică Bergier că în mod sigur flaconul nu conținea uraniu 235 pur și că, chiar de-ar fi conținut, uraniul era neîndoios sub masa critică. Altfel, ar fi explodat demult. I sc confiscă jucăria și nu mai auzi de ea niciodată. Pentni a-l consola, i se trimise un raport al „Direcției Generale de Studii și Cercetări". Cuprindea tot ce știa acest organism, emanând dc la serviciile secrete franceze, despre energia nucleară. Raportul purta trei ștampile : „Secret", „Confidențial", „A nu se difuza". Conținea numai niște tăieturi din revista *Science et Vie*.

Nu-i mai rămânea, întru satisfacerea curiozității, decât să-l întâlnească pc faimosul maior anonim, despre care profcsoml Goudsmith a povestit câteva pățanii în cartea sa *Alsos*. Acest misterios ofițer, înzestrat cu un umor negru, își camuflase serviciile într-o organizație pentru căutarea mormintelor soldaților americani. Era foarte agitat și părea mânat din urmă dc Washington. Voi mai întâi să știe tot ceea ce Bergier putuse afla sau ghici despre proiectele nucleare germane. Dar mai ales era indispensabil pentru salvarea lumii, pentru cauza aliaților și pentru avansarea maiorului să fie de urgență găsiți Eric Edward Dutt și alchimistul cunoscut sub numele dc Fulcanelli.

Dutt, asupra căruia lui Helbronner i se ceruse să investigheze, era un hindus ce pretindea a fi avut acces la niște manuscrise foarte vechi. Afirma a fi scos din ele anumite metode de transmutație a metalelor și cu ajutorul unei descărcări condensate printr-un conductor din bortiră dc tungsten, obținea unne de aur în produsele rezultate. Efecte analoge aveau să fie obținute mult mai târziu de niși, dar utilizându-se puternice acceleratoare de particule.

Bergier n-a putut fi de marc ajutor lumii libere, cauzei aliaților și avansării maiorului. Eric Edward Dutt, colaborator, fusese împușcat de contraspionajul francez în Africa de Nord. Cât despre Fulcanelli, el dispăruse definitiv.

Cu toate astea, drept mulțumire, maiorul îi uimise lui Bergier, înaintea apariției, corecturile raportului *Despre utilizarea militară a energiei atomice* de profesorul H.D. Smyth. Era primul document real în domeniu. Or, în acest text, existau stranii confirmări ale celor spuse de alchimist în iunie 1937.

Bateria atomică, utilaj esențial pentru construirea bombei, era într-adevăr „o aranjare geometrică de substanțe extrem de pure”. În principiul lui, utilajul cu pricina nu folosea nici electricitatea, nici tehnica vidului,întocmai cum spusese Fulcanelli. Raportul Smyth făcea de asemenea aluzie la otrăvuri iradiante, la gaze, la prafradioactiv de o toxicitate extremă, cc erau relativ ușor de preparat în mare cantitate. Alchimistul vorbise de o posibilă otrăvire a întregii planete.

Cum oare un cercetător obscur, izolat, mistic, putuse el prevedea sau cunoaște toate acestea ? „De unde-ți vin toate acestea, suflet omenesc, de unde-ți vin ?”

Răsfoind corecturile raportului, prietenul meu își mai amintea și de acest pasaj din *De Alchimia* de Albert cel Mare:

Dacă ai nenorocul să te aciuezi pe lângă prinți și regi, ei nu vor înceta să te tot întrebe : 'Ei, meștere, cum merge piatra filozofală ? Când vom vedea în fine ceva ca lumea ?' Și în nerăbdarea lor te vor numi pehlivan și potlogar și-ți vor pricinui tot felul de necazuri. Iar dacă n-ajungi la bun sfârșit, tragi ponoasele mâniei lor. Din contra, dacă izbutești, te vor (ine la ei într-o captivitate veșnică și cu intenția de a te pune la treabă în profitul lor.

©are de aceea dispăruse Fulcanelli, iar alchimiștii din toate timpurile păstraseră taina cu gelozie ?

Primul și ultimul sfat dat de papirusul Harris era: „Puncți-vă lacăt gurii! Ferecați-vă limba !”

La mulp ani după Hiroshima, la 17 ianuarie 1955, Oppenheimer avea să declare: „Intr-un sens profund, scutit de orice ridicol ieftin, noi, savanții, am păcătit.”

Iar cu o mic de ani mai înainte, un alchimist chinez scria :

Ar fi un păcat teribil să le dezvălui soldaților taina artei tale. Bagă de seamă ! Nici măcar o insectă să nu fie în încăperea unde lucrezi !

IV

Alchimistul modern și spiritul de cercetare. — Descrierea a ceea ce face un alchimist în laborator. — Repetarea indefinită a experienței. — Ce așteaptă el ? — Pregătirea tenebrelor. — Gazul electronic — Apa dizolvantă. — Oare piatra filozofală este energie în suspensie ? — Transmutația alchimistului însuși. — Dincolo de asta începe adevărata metafizică.

Alchimistul modern e un om care citește tratatele de fizică nucleară. El este convins că transmutații și fenomene și mai spectaculoase pot fi obținute prin simple manipulări și cu un material de asemenea simplu. La alchimiștii contemporani se regăsește spiritul cercetătorului izolat. Conservarea unui atare spirit este prepoasă în zilele noastre, într-adevăr, am ajuns să credem că progresul cunoștințelor nu mai e posibil fără echipe numeroase, fără un aparataj enorm, fără o finanțare considerabilă. Or, descoperirile fundamentale ca radioactivitatea sau mecanica ondulatorie au fost făcute de niște oameni izolați. America, țară a marilor echipe și a marilor mijloace, își trimite astăzi agenți în lume în căutarea spiritelor originale. Directorul cercetării științifice americane, doctorul James Killian, a declarat în 1958 că era dăunător să se acorde încredere numai muncii colective și că trebuia făcut apel la solitari purtători de idei originale. Rutherford și-a efectuat lucrările capitale asupra structurii materiei cu cutii de conserve și capete de sfoară. Jean Perrin și D-na Curie, înainte de război, își trimiteau colaboratorii la talcioc duminica, să caute ceva material. Bineînțeles, laboratoarele cu utilaj puternic sunt necesare, dar ar fi important să se organizeze o cooperare între aceste laboratoare și echipe și originalii singuratici. Cu toate astea, alchimiștii vor declina invitația. Regula lor este secretul. Ambiția lor este de ordin spiritual. „Este în afară de orice îndoială, scrie René Alleau, că manipulările alchimice slujesc de suport unei asceze interioare.” Dacă alchimia conține o știință, acea știință nu e decât un mijloc de a accede la conștiință. Devine de aceea important ca ea să nu se răspândească în afara, unde s-ar preschimba într-un scop.

*

Care este materialul alchimistului ? Acela al cercetătorului în chimia minerală de temperaturi înalte : cuptoare, creuzete, cântare, instrumente de măsură, la care s-au adăugat aparatele moderne accesibile de detectare a radiațiilor nucleare: contorul Geiger, scintilometrul etc.

Acest material poate părea derizoriu. Un fizician ortodox n-ar putea admite că e posibil să se construiască un catod emițător de neutroni cu mijloace simple și puțin costisitoare. Dacă informațiile noastre sunt exacte, alchimiștii izbutesc să-l construiască. Pe vremea când electronu

era considerat a patra stare a materiei, s-au inventat dispozitive extrem de scumpe și complicate ca să se producă curenți electronici. După care, în 1910, Elster și Gaiței au arătat că era de-ajuns să încălzim în vid niște var până se înroșea. Nu știm totul despre legile materiei. Dacă alchimia este o cunoaștere mai avansată decât a noastră, ea folosește mijloace mai simple decât ale noastre. *)M

Cunoaștem mai mulți alchimiști în Franța și doi în Statele Unite. Sunt și în Anglia, în Germania și în Italia. E.J. Holmyard spune că a întâlnit unul în Maroc. Trei ne-au scris din Fraga. Presa sovietică științifică pare să facă mare caz de alchimie astăzi și întreprinde cercetări istorice.

Vom încerca acum, pentru prima oară, credem noi, să descriem cu precizie *ce face* un alchimist în laboratorul lui. Nu pretindem să dezvăluim totalitatea metodei alchimice, dar credem că avem despre ea unele opinii de oarecare interes. Nu uităm că scopul ultim al alchimiei este transmutația alchimistului însuși și că manipulările de substanțe nu sunt decât o înaintare lentă către „eliberarea spiritului”. Tocmai despre aceste manipulări încercăm să aducem informații noi.

Mai întâi, alchimistul a decriptat vreme de ani de zile vechi texte în care „cititorul trebuie să se aventureze fără a avea un fir al Ariadnei, aruncat fiind într-un labirint unde totul a fost pregătit conștient și sistematic spre a-i provoca profanului o inextricabilă confuzie mentală”. Răbdarea, umilința și credința l-au adus la un anumit nivel de înțelegere a acestor texte. De la acel nivel, el va putea să înceapă cu adevărat experiența alchimică. Vom descrie experiența cu pricina, dar ne lipsește un element. Știm ce se petrece în laboratorul alchimistului. Nu știm ce se petrece în alchimistul însuși, în sufletul său. E posibil ca totul să fie legat. Se poate ca energia spirituală să joace un rol în manipulările fizice și chimice ale alchimiei. Este posibil ca un anumit fel de a dobândi, de a concentra și de a orienta energia spirituală să fie indispensabil reușitei „travaliului” alchimic. Nu e sigur, dar, într-un subiect atât de delicat, n-avem cum să nu lăsăm locul cuvenit spuselor lui Dante: „Văd că tu crezi aceste lucruri fiindcă ți le spun eu, dar nu le știi temeiul, încât deși ele sunt crezute, prin asta nu sunt mai puțin ascunse.”

Alchimistul nostru începe prin a prepara, într-un mojar din agată, un amestec intim din trei constituenți. Primul, care intră în proporție de 95%, este un minereu : o pirită arsenioasă, de exemplu, minereu de fier conținând ca impurități în special arsenic și antimoniu. Al doilea este un metal: fier, plumb, argint sau mercur. Al treilea este un acid de origine organică : acidul tartric sau citric. El va sfărâma cu mâna și va amesteca acești constituenți vreme de cinci sau șase luni. Apoi, încălzește totul într-un creuzet. Ridică treptat temperatura și prelungește operațiunea vreo zece zile. Trebuie să-și ia niște precauții. Se degajă gaze toxice: va-

porii de mercur și mai ales hidrogenul arsenios, care a ucis destui alchimiști chiar de la începutul operațiunilor.

Dizolvă în fine conținutul creuzetului cu un acid. Căutând un dizolvant au descoperit alchimiștii din trecut acidul acetic, acidul nitric și acidul sulfuric. Această dizolvare trebuie să se efectueze sub o lumină polarizată : fie o slabă lumină solară reflectată într-o oglindă, fie lumina luminii. Se știe astăzi că lumina polarizată vibrează într-o singură direcție, în timp ce lumina normală vibrează în toate direcțiile în jurul unei axe.

Apoi evaporează lichidul și recalcinează solidul. Va repeta această operație de mii de ori, vreme de mai mulți ani. De ce ? Nu știm. Poate în așteptarea momentului când vor fi reunite cele mai bune condiții: rază cosmică, magnetism terestru etc. Poate ca să se obțină o „oboseală” a materiei în structuri profunde încă ignorate de noi. Alchimistul vorbește de „răbdare sacră”, de condensarea lentă a „spiritului universal”. E cu siguranță altceva în spatele acestui limbaj parareligios.

Felul acesta de a opera repetând indefinit aceeași operație poate părea demential unui chimist modern. El a fost învățat că o singură metodă experimentală este valabilă: aceea a lui Claude Bernard. Metoda aceasta procedează prin variațiuni concomitente. Se reproduce de mii de ori aceeași experiență, dar variind de fiecare dată unul din factori : porțiunile unui constituent, temperatura, presiunea, catalizatorul etc. Se notează rezultatele obținute și se desprind unele din legile care guvernează fenomenul. Este o metodă care și-a dovedit eficacitatea, dar nu e singura. Alchimistul își repetă manipulările de substanțe fără să varieze nimic până când ceva extraordinar se produce. El crede, în fond, într-o lege naturală oarecum comparabilă cu „principiul de excluziune” formulat de fizicianul Pauli, prieten cu Jung. Pentru Pauli, într-un sistem dat (atomu și moleculele), nu pot exista două particule (electroni, protoni, mezoni) în aceeași stare. Totul este unic în natură : „Votre âme â nulle autre pareille...” De aceea se trece brusc, fără nici un intermediu, de la hidrogen la heliu, de la heliu la litiu și așa mai departe, cum îi indică fizicianului nuclear Tabelul periodic al elementelor. Când unui sistem i se adaugă o particulă, această particulă nu poate lua nici una din stările existente în interiorul sistemului dat. Ea ia o stare nouă, iar combinația cu particulele deja existente creează un sistem nou și unic.

Pentru alchimist, la fel după cum nu există două suflete asemănătoare, două plante asemănătoare (Pauli ar spune: doi electroni asemănători), nu există nici două experiențe asemănătoare. Dacă o experiență este repetată de mii de ori, ceva extraordinar se va produce în cele din urmă. Nu suntem suficient de competenți ca să-i dăm ori nu dreptate. Nu mulțumim să observăm că o știință modernă — știința radiațiilor cosmice — a adoptat o metodă comparabilă cu cea a alchimistului. Această știință studiază fenomenele cauzate de apariția într-un aparat de detec-

tare sau pe o placă a unor particule cu o energic formidabilă, venite din stele. Astfel de fenomene nu pot fi obținute după dorință. Trebuie așteptat. Câteodată, se înregistrează un fenomen extraordinar. Așa s-a întâmplat în vara lui 1957, în cursul cercetărilor efectuate în Statele Unite de profcsonil Bruno Rossi, când o particulă animată de o energic formidabilă, niciodată înregistrată până atunci și venită poate dinu-o altă galaxie decât Calea noastră lactee, a impresionat 1 500 de contoare în același timp, pe o rază de opt kilometri pătrați, creând pe traiectul ei o enormă jerbă de sfărâmături atomice. Nu e de conceput nici o mașină capabilă să producă o asemenea energie. Niciodată un astfel de eveniment nu mai avusese loc, pe cât își amintesc savanții, și nu se știe dacă va mai avea vreodată loc. Alchimistul nostru pare să aștepte un eveniment excepțional, de origine terestră sau cosmică, care să-i influențeze creuzetul. Poate ar putea să-și scurteze așteptarea utilizând niște mijloace mai active decât focul, de pildă încălzindu-și creuzetul într-un cuptor cu inducție prin metoda levitației, sau adăugând în amestec izotopi radioactivi. Ar putea atunci să-și repete operația nu de câteva ori pe săptămână, ci de câteva miliarde de ori pe secundă, înmulțindu-și astfel șansele de a capta „evenimentul” necesar reușitei experienței. Dar alchimistul de astăzi, ca și cel de ieri, lucrează în secret, sărăcăcios, și consideră așteptarea o virtute.

Să ne continuăm descrierea : la capătul mai multor ani de muncă, mereu aceeași, zi și noapte, alchimistul nostru ajunge să socotească prima fază încheiată. Adaugă atunci în amestecul său un oxidant: nitr.it de potasiu, de exemplu. Există în creuzetul lui sulf provenit din pirită și carbon provenit din acidul organic. Sulf, carbon și nitrat: în cursul acestei operațiuni au descoperit vechii alchimiști praful de pușcă.

El va începe din nou să dizolve, apoi să calcineze, fără încetare, luni și ani la rând, în așteptarea unui semn. Cu privire la natura acestui semn, lucrările alchimice diferă, dar poate că sunt mai multe fenomene posibile. Semnul se produce în momentul unei disoluții. Pentru unii alchimiști, e vorba de formarea cristalelor în formă de stea la suprafața băii. Pentru alții, un strat de oxid apare la suprafața băii, apoi se zdrențuiește, descoperind metalul luminos în care par să se reflecte, micșorate, când Calea lactee, când constelațiile .

©dată primit semnul, alchimistul scoate amestecul din creuzet și-l „lasă să se coacă”, la adăpost de aer și umezeală, până în prima zi din primăvara următoare. Când își va relua operațiunile, acestea vor tinde la

Aceasta metoda consta in a suspenda in vid amestecul de topit, in afara de orice contact cu vreun perete material, cu ajutorul unui câmp magnetic. Topirea se face cu un curent de înalta frecvență. Săptămânalul american *Lift* a publicat in ianuarie 1958 niște fotografii foarte frumoase ale unui cuptor de acest gen in acțiune.

" Jacques Bergier declară că a asistat la acest fenomen.

ceea ce vechile texte numesc „pregătirea tenebrelor”*. Cercetări recente de istorie a chimiei au arătat că monahul german Berthold cel Negru (Berthold Schwartz), cămia i se atribuie în mod obișnuit invenția prafului de pușcă în Occident, n-a existat niciodată. El este o figură simbolică a acestei „pregătiri a tenebrelor”.

Amestecul este pus într-un recipient transparent din cristal de stâncă, închis într-un fel aparte. Avem puține indicații despre acest fel de închidere zisă închidere a lui Hermes sau ermetică. Travalul constă de a închide înaintea încălzirea recipientului, dozând temperaturile cu o înfinită de precizie, în recipientul închis, amestecul conține în continuare sulf, carbon și nitrat. El trebuie adus la un anumit grad de incandescență, cvitându-se însă explozia. Cazurile de alchimiști arși grav sau uciși sunt numeroase. Exploziile care se produc astfel sunt de o violență deosebită și degajă temperaturi la care, logic, nu ne-am putea aștepta.

Scopul urmărit este obținerea în recipient a unei „esențe”, a unui „fluid” pe care alchimiștii îl numesc uneori „aripa corbului”.

Să ne explicăm. Această operațiune n-are echivalent în fizica și chimia moderne. Cu toate astea, nu e lipsită de analogii. Când se dizolvă în amoniacul lichid un metal precum cuprul, se obține o colorație albastră închisă care bate în negru la concentrațiile mari. Același fenomen se produce dacă se dizolvă în amoniacul lichid hidrogen sub presiune sau amine organice, încât să se obțină compusul instabil NHa, care are toate proprietățile unui metal alcalin și care, din acest motiv, a fost numit „amoniu”. E de crezut că această colorație bleu-negru a fluidului obținut de alchimiști, care duce cu gândul la „aripa de corb”, este chiar culoarea gazului electronic. Ce este „gazul electronic” ? Pentru savanții moderni este ansamblul de electroni liberi care constituie un metal și-i asigură proprietățile mecanice, electrice și termice. El corespunde în terminologia de astăzi la ceea ce alchimistul numește „sufletul” sau „esența” metalelor. Acest „suflet” sau această „esență” se degajă în recipientul închis cnetic și cu răbdare încălzit de alchimist.

El încălzește, lasă să se răcească, încălzește din nou, timp de luni sau ani de zile, observând prin cristalul de stâncă formarea a ceea ce mai este numit și „oul alchimic” : amestecul preschimbat într-un fluid bleu-negru. Deschide în cele din urmă recipientul pe întuneric, doar la lumină, acestui soi de lichid fluorescent. În contact cu aerul, lichidul fluorescenț se solidifică și se separă.

Ar obține astfel substanțe cu totul noi, necunoscute în natură sau având toate proprietățile elementelor chimice pure, adică inseparabile cu mijloacele chimiei.

Unii alchimiști moderni pretind a fi obținut astfel clemente chimice noi, în cantități ponderabile. Fulcanelli ar fi extras dintr-un kilogram de fier douăzeci de grame dintr-un corp cu totul nou, ale cărui proprietăți

¹ Profesorul Ralph Milne Parley, senator de Suucle Unite si profesor de fizici modernă la Școala militară de la West Point, a atras atenția asupra faptului că unii biologi cred că îmbătrânirea este datorată acumulării de apă grea în organism. Elixirul de viață lungă'al alchimiștilor ar fi o substanță care elimină selectiv apa grea. Astfel de substanțe există în vaporii de apă. De ce n-ar exista și în apa lichidă tratată într-un anumit fel ? Dar o descoperire atât de importantă ar putea fi oare propagată fără pericol ? Mr. Farley imaginează o societate secretă de nemuritori sau aproape nemuritori, existând de veacuri și reprodiciându-se prin cooptare. O atare societate care nu s-ar amesteca în politică și n-ar interveni nicidecum în treburile oamenilor, ar avea toate șansele să treacă neobservată..

chimice și fizice nu corespund nici unui element chimic cunoscut. Aceeași operație ar fi aplicabilă la toate elementele, din care cea mai mare parte ar da două elemente noi de fiecare element tratat.

O atare afirmație e de natura a-1 șoca pe omul de laborator. Actualmente, teoria nu permite să se prevadă alte separări ale unui element chimic decât următoarele:

- Molecula unui element poate lua mai multe stări: ortohidrogen și parahidrogen, de exemplu.
- Nucleul unui element poate lua un anumit număr de stări izotopice caracterizate de un număr diferit de neutroni. În litiu 6, nucleul conține trei neutroni, iar în litiu 7 nucleul conține patru.

Tehnicile noastre de separare a diverselor stări alotropice ale moleculei și a diverselor stări izotopice ale nucleului necesită punerea la bătaie a unui material enorm.

Mijloacele alchimistului sunt în comparație derizorii și el ar ajunge nu la o schimbare de stare a materiei, ci la crearea unei materii noi sau cel puțin la o descompunere și o recompunere diferită a materiei. Tot ce știm noi despre atom și nucleu este bazat pe modelul „saturnian” al lui Nagasaka și Rutherford : nucleul și inelul său de electroni. Este cu puțință ca în viitor o altă teorie să ne ducă la realizarea unor schimbări ale stărilor și la separări ale unor elemente chimice de neconceput în momentul de față.

Așadar, alchimistul nostru și-a deschis recipientul din cristal de stâncă și a obținut, prin răcirea lichidului fluorescent în contact cu aerul, unul sau mai multe elemente noi. Rămân niște scorii. Aceste scorii, le va spăla luni de zile cu apă tridistilată. Apoi va păstra apa la adăpost de lumină și de variațiile de temperatură. Apa aceasta ar avea proprietăți chimice și medicale extraordinare. Este dizolvantul universal și elixirul de viață lungă din tradiție, elixirul lui Faust¹.

Aici, tradiția alchimică pare în armonie cu știința de avangardă, într-adevăr, pentru știința ultramodernă, apa este un amestec extrem de complex și reactiv. Cercetătorii preocupați de chestiunea oligo-elementelor și în special doctorul Jacques Ménétrier, au constatat că, practic, toate metalele sunt solubile în apă în prezența anumitor catalizatori ca glucoza și sub anumite variații de temperatură. Apa ar mai forma în plus

¹ Profesorul Ralph Milne Farley, senator de Statele Unite și profesor de fizică modernă la Școala militară de la West Point, a atras atenția asupra faptului că unii biologi cred că îmbătrânirea este datorată acumulării de apă grea în organism. Elixirul de viață lungă al alchimistilor ar fi o substanță care elimină selectiv apa grea. Astfel de substanțe există în vaporii de apă. De ce n-ar exista și în apa lichidă tratată într-un anumit fel ? Dar o descoperire atât de importantă ar putea fi oare propagată fără pericol ? Mr. Farley imaginează o societate secretă de nemuritori sau aproape nemuritori, existând de veacuri și reproducându-se prin cooptare. O atare societate care nu s-ar amesteca în politică și n-ar interveni nicidecum în treburile oamenilor, ar avea toate șansele să treacă neobservată...

și veritabili compuși chimici, hidrați, cu gaze inerte precum heliu sau argon. Dacă s-ar ști care constituent al apei este răspunzător de formarea hidraților la contactul cu un gaz inert, ar fi posibil să se stimuleze puterea solventă a apei și astfel să se obțină un adevărat dizolvant universal. Foarte serioasa revistă roșească ***Știință și Forță*** scria în numărul 11 din 1957 că se va ajunge poate într-o zi la acest rezultat bombardându-se apa cu radiații nucleare și că dizolvantul universal al alchimistilor va fi o realitate înainte de sfârșitul secolului. Și revista prevedea un anumit număr de aplicații, imagina străpungerea de tuneluri cu ajutorul unui jet de apă activată.

Alchimistul nostru se află deci acum în posesia unui număr de corpuri puri simple necunoscute în natură și a câtorva flacoane dintr-o apă alchimică susceptibilă de a-i prelungi considerabil viața, prin întinerirea țesuturilor. Va încerca acum să recombine elementele simple pe care le-a obținut. Le amestecă în mojar și le topește la temperaturi joase, în prezența unor catalizatori asupra cărora textele sunt foarte vagi. Cu cât se înaintează în studiul manipulărilor alchimice, cu atât sunt textele mai anevoie de decriptat. Munca asta îi va mai lua vreo câțiva ani.

Ar obține astfel, ni se spune, niște substanțe absolut asemănătoare cu metalele cunoscute și îndeosebi cu metalele bune conducătoare de căldură și electricitate. Acestea ar fi cuprul alchimic, argintul alchimic, aurul alchimic. Testele clasice și spectroscopia n-ar permite sesizarea noutății acestor substanțe și totuși ele ar avea proprietăți noi, diferite de cele ale metalelor cunoscute, și surprinzătoare.

Dacă informațiile noastre sunt exacte, cuprul alchimic, aparent asemănător cu cel cunoscut și totuși foarte diferit de el, ar avea o rezistență electrică infinit de slabă, comparabilă cu aceea a superconductorilor pe care fizicianul îi obține în preajma lui zero absolut. Un astfel de cupru de-ar putea fi utilizat, ar da peste cap electrochimia.

Alte substanțe născute din manipularea alchimică ar fi și mai surprinzătoare. Una dintre ele ar fi solubilă în sticlă, la temperatură joasă și înaintea topirii acesteia. Atingând sticla ușor muiată, substanța s-ar dispersa în interiorul ei, dându-i o culoare rubinie, cu o fluorescență mov în întuneric. Praful obținut din sfărâmarea acestei sticle modificate în mojarul de agată este numit în textele alchimice „praf de proiecție” sau „piatră filozofală”. „Întru aceasta, scrie Bernard, conte de la Marche Troughesau sanc, în tratatul său filozofic, este desăvârșită această prețioasă Piatră mai presus de orice piatră prețioasă, care este o comoară nesfârșită întru gloria Domnului ce trăiește și domnește veșnic.”

Se cunosc legendele minunate legate de această piatră sau „praf de proiecție”, care ar fi în stare să asigure transmutații ale metalelor în cantități ponderabile. Ea ar transforma în special anumite metale vulgare în aur, argint sau platină, dar n-ar fi vorba aici decât de unul din aspectele

" a

Inimos. Nu credem deci că omenirea va pieri, chiar de-ar trebui să sufere o mie de morți, ci că, din durerile-i imense și înfricoșătoare, ea se va naște — sau va renaște — la bucuria de a se simți „în marș”.

Oare fizica nucleară, orientată spre putere, va „risipi capitalul genetic al umanității”, cum spune Jean Rostand ? Da, poate, în câțiva ani. Dar nu ne putem imagina știința devenind incapabilă să deznoade nodul gordian pe care și l-a făcut singură.

Metodele de transmutație actualmente cunoscute nu permit jugularea energiei și a radioactivității. Sunt transmutații extrem de limitate, cu efecte nocive care sunt nelimitate. Dacă alchimiștii au dreptate, există, niște mijloace simple, economice și neprimejdioase, de a produce transmutații masive. Asemenea mijloace trebuie să treacă printr-o „dizolvare” a materiei și prin reconstrucția ei într-o stare diferită de starea inițială. Nici un dat al fizicii actuale nu ne permite să credem în așa ceva. Este totuși ceea ce afirmă alchimiștii de milenii. Or, ignoranța noastră față de natura forțelor nucleare și de structura nucleului ne obligă să nu vorbim de imposibilități radicale. Dacă transmutația alchimică există, înseamnă că nucleul are niște proprietăți pe care nu le cunoaștem. Miza este destul de importantă ca să se încerce un studiu cu adevărat serios al literaturii alchimice. Dacă studiul nu va duce la observarea unor fapte irefutabile, există măcar o șansă ca el să sugereze idei noi. Și tocmai ideile lipsesc cel mai mult în stadiul prezent al fizicii nucleare, supusă apetitului de putere și ațipită sub enormitatea materialului.

Începem să întrezărim structuri infinite de complicate în interiorul protonului și neutronului și faptul că legile zise „fundamentale”, ca de pildă principiul de ilaritate, nu se aplică la nucleu. Începem să vorbim de o „antimaterie”, de coexistența posibilă a mai multor universuri în sânul universului nostru vizibil, încât totul este posibil în viitor și îndeosebi revanșa alchimiei. Ar fi frumos și conform ținutei nobile a limbajului alchimic ca mântuirea noastră să se petreacă prin intermediul filozofiei spagiriei. E timp pentru toate și e chiar un timp menit împreunării timpurilor.

Civilizațiile dispărute

în care autorii îi fac portretul extravagantului și minunatului domn Fort — Incendiul sanatoriului coincidențelor exagerate. — DL Fort pradă cunoașterii universale. — Patruzeci de mii de note despre furtunile de albăstrele, ploile de broaște și aversele de sânge. — Cartea blestemaților. — Un anume profesor Kreysler. — Elogiul și ilustrarea intermediarismului. — Ermitul din Bronx sau un Rabelais cosmic — în care autorii vizitează catedrala Saint-Ailleurs. — Poftă bună, domnule Fort!

A fost odată la New York, în anul 1910, într-un mic apartament /"Yburghez din Bronx, un individ nici tânăr-nici bătrân, care se-măna cu o focă timidă. Numele lui era Charles Hoy Fort. Avea niște labe rotunde și grase, burtă și șolduri, era fără gât, cu un craniu mare pe jumătate jumulit, cu un nas larg, asiatic, ochelari de fier și mustățile lui Gurdjieff. S-armai fi zis că se-măna cu un profesormenșevic. Nu ieșea din casă defel, decât ca să se ducă la Biblioteca municipală, unde răsoia mari cantități de ziare, reviste și anale din toate statele și din toate epocile. În jurul biroului său prevăzut cu un capac cilindric se îngrămădeau cutii goale de pantofi și teancuri de periodice : *The American Almanach* din 1883, *The London Times* din anii 1880-1893, *The Annual Record of Science*, douăzeci de ani de *Philosophical Magazine*, *Les Annales de la Société Entomologique de France*, *The Monthly Weather Review*, *The Observatory*, *The Meteorological Journal* etc. Purta un cozoroc verde și când nevastă-sa aprindea reșoul pentru masă, se ducea în bucătărie să vadă dacă nu cumva avea să dea foc la casă. Era singurul lucru care o enerva pe D-na Fort, născută Anna Filan, cu care se căsătorise datorită perfecte ei absențe de curiozitate intelectuală, pe care o iubea și care-l iubea duios.

Până la vârsta de treizeci și patru de ani, Charles Fort, copilul unor băcani din Albany, o duse de pe azi pe mâine datorită unui mediocru talent de ziarist și unei anumite îndemânări în îmbălsămarea fluturilor. Odată părinții săi morți și băcănia vândută, își aranjase o rentă minusculă ce-i îngăduia în sfârșit să se consacre exclusiv pasiunii lui: acumularea de note despre evenimente neverosimile și totuși întâmplare.

O ploaie roșie la Blankenberghe, pe 2 noiembrie 1819, ploaie de noroi în Tasmania, pe 14 noiembrie 1902. Fulgi de nea cât farfuriile la Nashville, pe 24 ianuarie 1891. Ploaie de broaște la Birmingham, pe 30 iunie 1892. Aeroliți. Sfere de foc. Urme ale unui animal fabulos în De-

vonshire. Discuri zburătoare. Urme de ventuze în munți. Mașinării pe cer. Capricii ale cometelor. Dispariții stranii. Cataclisme inexplicabile. Inscripții pe meteoriți. Zăpadă neagră. O lună sau mai multe albastre. Sori verzi. Averse de sânge.

Strânse astfel douăzeci și cinci de mii de note, rânduite în cutii de carton. Fapte menplonate și imediat căzute în groapa indiferenței. Totuși fapte. Formau pentru el „sanatoriul coincidențelor exagerate”. Fapte despre care nu se vorbea. Auzea înălțându-se din fișiere „un adevărat strigăt al tăcerii”. Îl apucase un soi de tandrețe pentru acele realități ciudate, alungate din domeniul cunoașterii, cărora le dăduse azil în bietul lui birou din Bronx și pe care le alinta fișându-le. „Târfulițe, pitici, cocoșați și totuși defilarea lor pe la mine va avea soliditatea impresionantă a lucrurilor care trec și trec și nu mai conțin să treacă.”

Când obosea să mai țină socoteala procesiunii de date pe care Știința a socotit cu cale să le excludă (un iceberg zburător se prăbușește fărâme asupra orașului Rouen, la 5 iulie 1835. Corăbii ale călătorilor celești. Ființe înaripate la 8 000 de metri pe cerul orașului Palermo, la 30 noiembrie 1880. Roți luminoase în mare. Ploi de sulf, de came. Resturi de giganți în Scoția. Sicrie de mici ființe venite de aiurea pe stâncile de la Edinburgh)... când obosea, își odihnea mintea jucând singur interminabile partide de super-șah, pe o tablă inventată de el ce avea 1 600 de pătrățele.

Apoi, într-o zi, Charles Hoy Fort își dădu seama că această trudă formidabilă nu însemna nimic. Inutilizabilă. Îndoielnică. O simplă ocupație de maniac. Întrevăzu că nu făcuse decât să bată pasul pe loc în pragul a ceea ce căuta în chip obscur, că nu făcuse nimic din ce trebuia cu adevărat să facă. Nu era o cercetare, ci caricatura ei. Și el, care se temea atâta de incendii, aruncă fișele și cutiile pe foc.

Își descoperise adevărata natură. Acest maniac al realităților aparte era un fanatic al ideilor generale. Ce începuse el oare să facă, de-a lungul acestor ani pe jumătate pierduți ? Cocoloșit în fundul grotei sale cu fluturi și hârtoage, el atacase de fapt una din marile puteri ale veacului: certitudinea pe care o au oamenii civilizați de a ști totul despre Universul în care trăiesc. Și de ce oare se ascunsese Dl. Charles Hoy Fort, de parcă-i era rușine ? Fiindcă cea mai mică aluzie la faptul că ar putea exista în Univers imense domenii de Necunoscut îi tulbură pe oameni în mod neplăcut. Charles Hoy Fort se comportase până la urmă ca un erotoman : să ne ținem viciile secrete, ca societatea să nu fie apucată de furie aflând că lasă nedefrișată cea mai mare parte a ogoarelor sexualității. Acum trebuia trecut de la manie la profetie, de la delectația solitară

la declarația de principii. Trebuia de aici înainte întreprinsă o operă veritabilă, adică revoluționară.

Cunoașterea științifică nu este obiectivă. Ea este, ca și civilizația, o conjurație. Se resping o mulțime de fapte fiindcă ele ar deranja raționamentele stabilite. Trăim sub un regim de inchiziție în care arma cea mai frecvent folosită împotriva realității neconforme estedisprețul însoțit de răsete. Ce este cunoașterea, în aceste condiții ? „în topografia inteligenței, spune Fort, s-ar putea defini cunoașterea ca o ignoranță înconjurată de răsete.” Va trebui deci reclamată o adăugire la libertățile garantate de Constituție: libertatea de a pune la îndoială știința. Libertatea de a pune la îndoială evoluția (și dacă opera lui Darwin ar fi o ficțiune ?), rotația Pământului, existența unei viteze a luminii, a gravitației etc. Totul, minus faptele. Fapte netriate, ci așa cum se prezintă ele, nobile sau nu, corcitate sau pure, cu cortegiile de bizarerii și concomitentele lor neașteptate. Nimic din real nu trebuie respins : o știință viitoare va descoperi relații necunoscute între fapte care nouă ni se par fără legătură. Știința are nevoie să fie scuturată de un spirit bulimic deși incredul, proaspăt, sălbatic. Lumea are nevoie de o enciclopedie a faptelor excluse, a realităților blestemate. „Mi-e teamă că va trebui să punem la dispoziția civilizației noastre huni noi în care broaștele albe vor avea drept de viață.”

În opt ani, foca timidă din Bronx se puse să învețe toate artele și toate științele — născocind încă vreo câteva de capul lui. Apucat de un delir enciclopedic, se înverșunează în această muncă uriașă constând mai puțin în a învăța cât în a conștientiza totalitatea lumii vii. „Mă minunam că oricine se poate mulțumi să fie romancier, croitor, industriaș sau măturător de stradă.” Principii, formule, legi, fenomene fură digerate la Biblioteca municipală din New York, la British Museum, ca și datorită unei enorme corespondențe cu cele mai mari biblioteci și librării din lume. Patruzeci de mii de note, repartizate într-o mie trei sute de secțiuni, scrise cu creionul pe cartoane minuscule, într-un limbaj stenografic inventat de el. Deasupra acestei întreprinderi nebunești strălucește dani de a considera fiecare subiect din punctul de vedere al unei inteligențe superioare ce tocmai a aflat de existența lui:

Astronomia.

Un paznic de noapte supraveghează câteva becuri roșii pe o stradă barată, în cartier sunt becuri cu gaz, felinare și ferestre luminate. Se scapără chibrituri, se aprind focuri, un incendiu a izbucnit, sunt firme cu neon și faruri de automobile. Har paznicul de noapte sc ține de micul lui sistem...

În același timp, își reia cercetările asupra faptelor excluse, dar sistematic și străduindu-se să-l verifice pe fiecare din ele și din alte surse.

își supune întreprinderea unui plan acoperind astronomia, sociologia, psihologia, morfologia, chimia, magnetismul. Nu mai colecționează : încearcă să obțină desenul rozei vânturilor exterioare, să fabrice busola pentru navigația pe oceanele de cealaltă parte, să reconstituie mozaicul lumilor ascunse îndărătul acestei lumi. Are nevoie de fiecare frunză care freamătă în copacul imens al fantasticului : urlete străbat cerni orașului Neapole la 22 noiembrie 1821 ; pești cad din nori peste Singapore în 1861 ; în departamentul Indre-et-Loire, la un 10 aprilie, o cata-ractă de frunze moarte ; o dată cu trăsnetele, securi de piatră cad peste Sumatra ; căderi de materie vie ; niște Tamerlani din spațiu comit ră-piri ; epave din lumile vagabonde circulă pe deasupra noastră... „Sunt inteligent și astfel contrastez puternic cu ortodocșii. Cum nu am dis-prețul aristocratic al unui conservator new-yorkez sau al unui vrăjitor eschimos, trebuie să mă sforțez să concep alte lumi...”

Pe D-na Fort n-o interesează absolut deloc toate astea. E chiar atât de indiferentă, că nu vede extravaganța. El nu vorbește de lucrările sale decât unor rari prieteni aiuriți. Nu ține să-i vadă. Le scrie din când în când. „Am impresia că mă dedau la un nou viciu recomandat amatorilor de păcate inedite. La început, uncie din datele mele erau atât de înfri-coșătoare sau de ridicole, încât puteau fi detestate sau disprețuite la lec-tură. Acum e mai bine; s-a făcut puțin loc pentru milă.”

Ochii îi obosesc. Va orbi. Se oprește și meditează vreo câteva luni, hrănindu-se numai cu pâine neagră și brânză. Odată vederea-i redeveni-tă limpede, se pune să-și expună viziunea personală despre univers, antidogmatică, și să deschidă înțelegerea celorlalți cu mult umor. „Că-teodată, mă surprindeam pe mine însumi negândind ceea ce preferam să cred.” Pe măsură ce progresase în studiul diverselor științe, progresase și în a le descoperi insuficiențele. Trebuie demolate de la bază : spiritul lor nu e bun. Totul trebuie luat de la început, reintroducând faptele ex-cluse despre care strânsese o documentație ciclopică. Mai întâi reintro-duse. Apoi explicate, pe cât posibil. „Nu cred că-mi fac un idol din ab-surd. Cred că la primele tatonări nu se poate ști ce va fi ulterior accep-tabil. Dacă vreunul din pionierii zoologiei (care trebuie refăcută) ar auzi de păsări care cresc în pomi, ar trebui să semnaleze că a auzit de păsări care cresc în pomi. După aceea ar trebui să se ocupe, dar numai după aceea, de-a trece prin ciur datele fenomenului.”

Să semnalăm, să semnalăm, vom descoperi într-o bună zi că ceva ne face semn.

Trebuie revăzute structurile înseși ale cunoașterii. Charles Hoy Fort simte cum freamătă în el o groază de teorii, mânate toate de îngerul

Bizarului. El vede Știința ca pe un foarte civilizat automobil lansat pe o autostradă. Dar de fiecare parte a acestei minunate piste de bitum și neon se întinde un ținut sălbatic, plin de minuni și de taine. Stop ! Cer-cetați ținutul și în largime ! Abateți-vă din drum ! Schimbați direcția ! Trebuie deci să ne scâlâmbăim cu gesturi largi, dezordonate, ca atunci când vrem să oprim o mașină. Nu contează că părem grotești: e urgent. Charles Hoy Fort, ermit din Bronx, socotește că arc de făcut cât mai rapid și mai răsunător unci „mămușăreli” absolut necesare.

Convins de importanța misiunii lui și eliberat de documentația strânsă, se pune să adune în trei sute de pagini cele mai mari bombe ale sale. „Consumați-mi trunchiul de sequoia, răsfaiți-mi paginile de faleze calcaroase, înmulțiți-mă cu o mic și înlocuiți-mi frivola lipsă de modes-tie cu o megalomanie titanică și doar atunci voi putea scrie cu amploa-rea pe care o reclamă subiectul meu.”

Își scrie prima lucrare, *Canea blestemaților*, în care, spune el, se propun „unele experiențe în materie de structură a cunoașterii”. Cartea a apărut la New York în 1919. A produs o revoluție în mediile intelec-tuale, înaintea primelor manifestări dadaiste și suprarealiste, Charles Fort introducea în Știință ceea ce Tzara, Breton și discipolii lor aveau să introducă în arte și literatură : refuzul strident de a juca un joc în care toată lumea trișează, afirmația furioasă „că există și altceva”. Un efort enorm, poate nu pentru a gândi realul în totalitatea lui, ci pentru a-l îm-piedica să fie gândit într-un mod fals coerent. O ruptură esențială. „Sunt un tăun care hărțuiește pielea cunoașterii, nelăsând-o să adoarmă.”

Cartea blestemaților ? „O creangă de aur pentru ticniți”, declară John Winterich. „Una dintre monstruoșitățile literaturii”, a scris Ed-mund Pearson. Pentru Ben Hecht, „Charles Fort este apostolul excepției și preotul mistificator al improbabilului”. Martin Gardner, cu toate as-tea, recunoaște că „sarcasmele sale sunt în armonie cu cele mai valabile critici ale lui Einstein și Russell”. John W. Campbell nu încredințează „că există în această operă germenii a cel puțin șase noi științe”. „A-l citi pe Charles Fort, înseamnă a călări o cometă”, mărturisește Maynard Shipley, iar Theodore Dreiser vede în el „cea mai mare figură literară de după Edgar Poe”.

Abia în 1955 *Cartea blestemaților* a fost publicată în Franța¹, în-grijită de mine într-un fel nu prea inspirat. În ciuda unei excelente tra-duceri și prezentări de Robert Benayoun și a unui mesaj de la Tiffany

¹ Ed. des Deux-Rives, Paris, în colecția „Lumière interdite”, condusa de Louis Pauwels. După *Canea blestemaților*. Ford a mai publicat în 1923. *PSmănluri noi*. După moartea sa. au apărut *Lo .’* în 1931. și *Talentejălbăte*. în 1932. Aceste opere se bucură de o anumită celebritate în America, în Anglia și în Australia. împrumut multe date din studiul lui Robert Benayoun.

' Tiffany Thayer declara în principal:
 .Calitățile lui Charles Fort au sedus un grup de scriitori americani care au decis sa urmeze, în
 onoarea lui, atacul pe care- l Jansasc împotriva preoților atotputernici ai noului zeu : Știința, și împotriva
 tuturor formelor de dogmă. în acest scop a fost întemeiată Societatea Charles lOrt, la 26 ianuarie 1931.
 Printre fondatori se aflau Irwodorc Dreiser, Booth Tarkington. Ben Hecht, Harry Iron Wil-
 son, John Cowper Powys, Alexander Woolcott, Burton Kascoc, Aaron Sussman și subsemnatul secretar
 Tiffany Thayer.
 Charles Fort a murit în !932, în ajunul publicării celei de-a patra sale cărți. *Talente sălbatice*.
 Nenumăratele note pe care le strânsese din bibliotecile din toată lumea, prin intermediul unei correspon-
 dențe internaționale, au fost lăsate moștenire Societății Charles Fort : ele constituie astăzi nucleul arhi-
 velor societății, carcsporescdinzi în zi datorită contribuției membrilor din patruzeci și nouă de țări, fără
 a mai socoti Statele Unite, Alaska și insulele Hawai.
 Societatea publică o revistă trimestrială. *Doubt (îndoiala)*. Revista este în plus un fel de teren
 de compensare pentru toate faptele "blestemate", adică acelea pe care știința ortodoxă nu poate sau nu
 vrea să le asimileze : de exemplu, farfurile zburătoare. într-adevăr, informațiile și statisticile pe care le
 posedă societatea cu privire la acest subiect constituie ansamblul ce) mai vechi, cel mai întins și cel mai
 complet cu putință.
 Revista *Doubt* publică de asemenea notele lui Port"

Thayer, care prezidează în Statele Unite Societatea Prietenilor lui Charles Fort¹, această lucrare extraordinară trecu aproape neobservată. Ne-am consolată, Bergier și cu mine, de ghinionul unuia dintre cei mai iubiți maeștri ai noștri, închipuindu-l pe el însuși, pe fundul super-mării Sargaselor celeste unde se află fără îndoială, gustând această zarvă a tăcerii care urcă înspre el din țara lui Descartes.

*

Fostul nostru îmbălsămător de fluturi avea oroare de tot ce e fixat, clasat, definit. Știința izolează fenomenele și lucrurile ca să le observe. (Marea idee a lui Charles Fort este că nimic mi poate fi izolat Orice lucru! Trizolă! În mcaza să mâi exisie! Lui îi uiure pompează o micsandă: e un fluture plus suc de micsandă ; e o micsandă minus pofta unui fluture. Orice definiție a unui lucru în sine este un atentat împotriva realității. „La triburile zise sălbatice, cei săraci cu duhul sunt înconjurați cu o grijă respectuoasă. O definiție a unui lucru în termenii lui însuși este în general recunoscută ca semn al slăbiciunii de spirit. Toți savanții purced la lucru cu acest gen de definiție și, la triburile noastre, savanții sunt înconjurați cu o grijă respectuoasă.”

Acesta este Charles Hoy Fort, amator de insolit, scrib al miracolelor, angajat într-o formidabilă reflecție asupra reflecției. Căci el atacă însăși structura mentală a omului civilizat. Nu mai e deloc de acord cu motorul în doi timpi ce alimentează raționamentul modern. Doi timpi: da și nu, pozitiv și negativ. Cunoașterea și inteligența modernă se bazează pe această funcționare binară : adevărat, fals, deschis, închis ; viu, mort, lichid, solid etc. Ceea ce reclamă Fort împotriva lui Descartes este un punct de vedere asupra generalului de la care plecând, particularul ar putea fi definit în relațiile-i cu el, iar fiecare lucru ar fi perceput ca intermediar al altui lucru. Ce reclamă el este o nouă structură menta-

* Tiffany Thayer declara în principal:

„Calitățile lui Charles Fort au sedus un grup de scriitori americani care au decis să urmeze, în onoarea lui, atacul pe care-l lansase împotriva preoților atotputernici ai noului zeu : Știința, și împotriva tuturor formelor de dogmă. În acest scop a fost întemeiată Societatea Charles Fort, la 26 ianuarie 1931.

Printre fondatori se aflau Theodore Dreiser, Booth Tarkington, Ben Hecht, Harry I. Con Wilson, John Cowper Powys, Alexander Woolcott, Burton Rascoe, Aaron Sussman și subsemnatul secretar Tiffany Thayer.

Charles Fort a murit în 1932, în ajunul publicării celei de-a patra sale cărți. *Talente sălbatice*. Nenumăratele note pe care le strânsese din bibliotecile din toată lumea, prin intermediul unei corespondențe internaționale, au fost lăsate moștenire Societății Charles Fort: ele constituie astăzi nucleul arhivelor societății, care sporesc din zi în zi datorită contribuției membrilor din patruzeci și nouă de țări, fără a mai socoti Statele Unite, Alaska și insulele Hawaii.

Societatea publică o revistă trimestrială. *Doubt (Îndoială)*. Revista este în plus un fel de teren de compensare pentru toate faptele "blestamate", adică acelea pe care știința ortodoxă nu poate sau nu vrea să le asimileze : de exemplu, furturile zburătoare. Într-adevăr, informațiile și statisticile pe care le posedă societatea cu privire la acest subiect constituie ansamblul cel mai vechi, cel mai întins și cel mai complet cu putință.

Revista *Doubt* publică de asemenea notele lui Fort."

lă, capabilă de a percepe ca reale stările intermediare dintre da și nu, pozitiv și negativ. Adică un raționament depășind binarul. Un al treilea ochi al inteligenței, oarecum. Ca să exprime ce vede acest al treilea ochi, limbajul, care este un produs al binarului (o conjurație, o limitare organizată), nu este suficient. Fort e deci silit să utilizeze adjective cu două fețe ca atribute-Ianus : „real-ireal”, „imaterial-material”, „solubil-insolubil”.

Unul din prietenii noștri, într-o zi când prânzeam împreună cu el, Bergier și cu mine, a născocit din nimic un grav profesor austriac, dintr-o familie care ținea la Magdeburg *Hotelul celor două emisfere*, pe nume Kreysler. Herr Professor Kreysler, despre care ne spuse o mulțime de lucruri, consacrase o operă uriașă refacerii totale a limbajului occidental. Prietenul nostru se gândea să publice într-o revistă serioasă un studiu despre „verbalismul lui Kreysler” și aceasta ar fi fost o mistificare foarte utilă. Deci, Kreysler încercase să dezlege corsetul limbajului, ca acesta să se umfle în sfârșit cu stările intermediare neglijate de structura noastră mentală actuală. Să luăm un exemplu. Întârzierea și avansul. Cum s-ar defini întârzierea față de avansul pe care doaream să-l iau ? Nu există un cuvânt anume. Kreysler propunea : *aiârziere*. Și avansul față de întârzierea pe care o aveam ? *fnvans*. Nu e vorba aici decât de intermediarități temporale. Să vedem stările psihologice. Iubirea și ura. Dacă iubesc într-un fel josnic, iubindu-mă doar pe mine prin celălalt, astfel împins către ură, este asta iubire ? Nu-i decât *iută*. Dacă-mi urăsc dușmanul, fără totuși să pierd din vedere firul unității tuturor ființelor, făcându-mi datoria de dușman, dar împăcând ura și iubirea, nu e vorba de ură, ci de *iubură*. Să trecem la intermediaritățile fundamentale. Ce-i aia a muri și a trăi ? Atâtea stări intermediare pe care refuzăm a le vedea ! E a *murai*, care nu înseamnă a trăi, ci doar a se împiedica să moară. Și c a trăi cu adevărat, în pofida trebuinței de a muri, care este a *trări*. Uitați-vă în fine la stările de conștiință. Cum plutește conștiința noastră între a dormi și a veghea. De câte ori conștiința mea doar *vimează*: crede că veghează când se lasă să adoarmă ! Dea Domnul ca, știind că adoarme atât de ușor, să încerce să vegheze, și avem a *dorghea*.

Amicul nostru tocmai îl citise pe Fort când ne-a înfățișat această farsă genială. „În termeni de metafizică, spune Fort, socotesc că tot ceea ce este numit îndeobște "existență", iar cu numesc intermediaritate, este o cvasi-existență, nici reală, nici ireală, ci exprimând o tentativă, tinzând la real sau la a penetra o existență reală." Această operațiune este fără precedent în timpurile moderne. Ea anunță marca schimbare de structură a spiritului cerată acum de descoperirea anumitor realități fi-

zico-matematice. La nivelul particulei, de exemplu, timpul circulă simultan în cele două sensuri. Unele ecuații sunt în același timp adevărate și false. Lumina este totodată continuă și discontinuă.

„Ceea ce este numit Ființă este mișcarea : orice mișcare este expresia nu a unui echilibru, ci a unei încercări de echilibrare sau de echilibru neatins. Iar simplul fapt de a fi se manifestă în intermediaritatea dintre echilibru și dezechilibru.” Aceste rânduri datează din 1919 și ele întâlnesc reflecțiile contemporane ale unui fizician biolog ca Jacques Monod despre inversarea entropiei. „Toate fenomenele, în starea noastră intermediară sau cvasi-stare, reprezintă o tentativă către organizare, armonizare, individualizare, adică o tentativă de a atinge realitatea. Dar orice tentativă este ținută în șah de continuitate sau de forțele exterioare, de faptele excluse, contigui celor incluse.” Aceasta anticipează una din operațiile cele mai abstracte ale fizicii cuantice : normalizarea funcțiilor, operațiune care constă în stabilirea funcției ce descrie un obiect fizic în așa fel încât să existe o posibilitate de a regăsi acel obiect în întregul univers.

„Concep toate lucrurile ca ocupând niște gradații, niște etape seriale între realitate și irealitate.” De aceea, puțin îi pasă lui Fort dacă înșfacă cutare sau cutare fapt ca să înceapă a descrie totalitatea. Și de ce ar alege un fapt liniștitor pentru rapine mai degrabă decât unul neliniștitor ? De ce să excludă ? Pentru a calcula un cerc, se poate începe de oriunde. El semnalează, de pildă, existența obiectelor zburătoare. Iată un grup de fapte plecând de la care se poate începe să se sesizeze totalitatea. Dar, spune el imediat, „o furtună de albastrele ar fi tot atât de bună”.

„Nu sunt un realist. Nu sunt un idealist. Sunt un intermediarist.” Cum să te faci înțeleș, dacă ataci chiar rădăcina înțelegerii, baza însăși a spiritului ? Printr-o aparentă excentricitate care este limbajul-șoc al geniului cu adevărat centralizator: el își caută imaginile cu atât mai departe cu cât e mai sigur că le aduce la punctul fix și profund al meditației sale. Într-o anumită măsură, uncheașul Charles Hoy Fort procedează ca Rabelais. Face un tărăboi de umor și de imagini de să scoale și morții.

Colcționez note despre toate subiectele înzestrate cu oarecare diversitate, ca deviațiile de la concentricitate în craterul lunar Copernic, apariția bruscă a unor britanici purpurii, meteoriții staționari sau creșterea subită a părului pe capul chel al unei mumii, 'lotuși, interesul meu cel mai mare nu privește faptele, ci raporturile dintre fapte. Am meditat multă vreme asupra așa-ziselor raporturi numite coincidențe. Și dacă n-ar exista coincidențe ?

Odinioară, pe când eram un băietan tare pervers, eram condamnat să lucrez sâmbăta în prăvălia paternă, unde trebuia să rad etichetele de pe cutiile de conserve concurente, ca să lipesc în loc etichetele noastre. Într-o zi când aveam la dispoziție o adevărată piramidă de conserve de fructe și legume, nu-mi mai rămăseseră decât etichete de piersici. Le-am lipit pe cutiile cu piersici, când ajusci la case. Și gândii: oare caisele nu sunt piersici? Iar anumite prunc nu sunt caise"? La acestea, mă pusei să lipesc ștengărește sau științific etichetele de piersici pe cutii cu prune, cireșe, fasole și mazăre. Din ce pricină ? Habar n-am nici acum, căci n-am hotărât dacă eram savant sau umorist.

• . . .

Apare o nouă stea : cât oare diferă ea de anumite picături de origine necunoscută tocmai descoperite într-o plantație de bumbac din Oklahoma ?

„”

Am în clipa de față un specimen de fluture deosebit de strălucitor : un sfinx cap-de-mort. Chițâie ca un șoarece și sunetul lui mi se pare vocal. Se spune despre fluturile Kalima, care seamănă cu o frunză uscată, că imită frunza uscată. Dar sfinxul cap-de-mort imită el oare osemintele ?

«

Dacă nu există diferențe pozitive, nu e posibil să definim nimic ca pozitiv diferit de altceva. Ce este o casă ? O șură e o casă, cu condiția s-o locuim. Dar dacă faptul de-a o locui constituie esența unei case mai curând decât stilul arhitectural, atunci un cuib de pasăre este o casă. Că e ocupată de om nu constituie un criteriu, fiindcă și câinii au casa lor; nici materia din care e făcută, fiindcă eschimoșii au case de zăpadă. Și două lucruri atât de pozitiv diferite precum Casa Albă și cochilia luată cu împrumut de un crustaceu se revelează contigue.

*

Insule de coral alb pe o marcă de un albastru sumbru.

Aparența lor de distincție, aparența lor de individualitate sau diferența pozitivă ce le separă, nu sunt decât proiecția aceluiși fund oceanic. Diferența dintre uscat și mare nu este pozitivă. În orice apă e puțin pământ, în orice pământ există apă, încât toate aparențele sunt înșelătoare, pentru că fac parte din același spectru. Un picior de masă n-are nimic pozitiv, e doar proiecția a ceva anume. Și nimeni dintre noi nu este o persoană, de vreme ce fizic suntem contigui cu ceea ce ne înconjoară, iar psihic nimic altceva nu ne parvine decât expresia relațiilor noastre cu tot ce ne înconjoară.

Poziția mea este următoarea : toate lucrurile ce par a poseda o identitate individuală sunt doar niște insule, proiecții ale unui continent submarin, și n-au contururi reale.

Prin frumusele voi desemna ceea ce parc complet. Incompletul sau mutilatul e total urât. Venus din Milo. Un copil ar găsi-o urâtă. Dacă un spirit pur o închipuie completă, ea devine frumoasă. O mână concepută ca mână poate părea frumoasă. Părăsită pe un câmp de bătălie, nu mai e frumoasă. Dar tot ce ne înconjoară este o parte din ceva, el însuși parte din altceva : pe lumea aceasta, nimic nu e frumos, numai aparențele sunt intermediare între frumusele și urâ[enie. Numai universalitatea este completă, numai ce-i complet e frumos.

●

Gândul adânc al meșterului Fort e deci unitatea subiacentă a tuturor Imunilor și fenomenelor. Or, gândirea civilizată a secolului al XIX-lea pe sfârșite pune peste tot paranteze, iar modul nostru de a uim-im. binar, nu ia în considerare decât dualitatea, lată - I pe nebunul Înțelept din Bronx revoltat împotriva Științei excluzioniste a vremii lui și de asemenea Împotriva structurii înseși a inteligenței noastre. O altă formă de inteligență i se pare necesară : o inteligență oarecum mistică, trează la prezența Totalității. Plecând de aici, el va sugera alte metode de cunoaștere. Ca să ne pregătească în vederea lor, procedează prin rupturi, spargeri ale obișnuințelor noastre de gândire. „Vă voi îmbrânci ca să vă izbiți de ușile ce se deschid înspre altceva.”

Cu toate astea! Dl. Fort nu e un idealist. El militează împotriva puținului nostru realism : noi refuzăm realul când e fantastic. Dl. Fort nu predică o nouă religie. Dimpotrivă, se grăbește să ridice o barieră în junii doctrinei sale spre a împiedica spiritele slabe să intre înăuntni. E convins că „totul e în toate”, că universul e conținut într-un fir de nisip. Dar această certitudine metafizică nu poate străluci decât la cel mai înalt nivel al reflecției. Ea n-ar avea cum să coboare la nivelul ocultismului primar fără a deveni ridicolă. Ea n-ar putea îngădui delirurile gândirii analogice, atât de dragi îndoielnicilor esoteriști care-ți explică neconținut un lucru prin alt lucru — Biblia prin numere, ultimul război prin marea piramidă. Revoluția prin tarot, viitorul prin astre — și care văd peste tot semne ale totului. „Există probabil o relație între un tran-dafir și un hipopotam, însă unui tânăr nu-i va trece niciodată prin minte să-i ofere logodnicei sale un buchet de hipopotami.” Mark Twain, denunțând același viciu de gândire, declara glume] că se poate explica *Cântecul de primăvară* prin Tablele Legii, fiindcă Moise și Mendelssohn sunt același nume : e suficient să înlocuim oise cu endelssohn. Și Charles Fort revine la atac cu această caricatură : „Un elefant poate fi identificat cu o floarea-soareului: ambii au o tijă lungă. Nu putem deosebi o cămilă de o arahidă dacă luăm în considerare numai cocoașele.”

Acesta este omul, solid și cu o veseță științ. Să-i vedem acum gândirea luând o amploare cosmică.

Și dacă pământul însuși ca atare n-ar fi real ? Dacă n-ar fi decât ceva intermediar în cosmos ? Pământul nu e poate deloc independent, iar viața pe pământ nu e poate defel independentă de alte vieți, de alte existențe din spațiu...

Patruzeci de mii de note despre ploile de tot felul care s-au abătut pe țărâmul nostru l-au făcut de multă vreme pe Charles Fort să admită ipoteza că în majoritatea lor ele nu sunt de origine terestră. „Propun să se examineze ideea că există, dincolo de lumea noastră, alte continente de unde cad obiecte, la fel cum epavele din America vin în derivă asupra Europei.”

S-o spunem pe dată : Fort nu e naiv. Nu crede orice. El doar se revoltă împotriva obișnuinței de a nega *a priori*. Nu arată cu degetul niște adevăruri : dă cu pumnul ca să demoleze edificiul științific din vremea sa, constituit din niște adevăruri atât de parțiale că seamănă cu niște c-rori. Râde ? Nu vedem de ce efortul omenesc către cunoaștere n-ar fi uneori străbătut de răs, care e și el omenesc. Inventează ? Visează ? Extrapolează ? E un Rabelais comic ? Bineînțeles, admite el. „Cartea aceasta e o ficțiune, precum *Călătoriile lui Gulliver*, *Originea speciilor* și, de altfel, și Biblia.”

„Ploi și zăpezi negre, fulgi de zăpadă negri ca smoala. Zgură de topitorie cade din cer în marea Scoției. Se găsesc cantități atât de mari, încât produsul ar fi putut reprezenta randamentul global al tuturor topitoriilor din lume. Mă gândesc la o insulă vecină cu un traseu comercial transoceanic. Ea ar putea primi de mai multe ori pe an detritus provenit de la navele în trecere.” De ce nu resturi sau deșeuri de nave interstelare ?

Ploi de substanță animală, de materie gelatinoasă, însoțite de un miros puternic de putreziciune. „Se va admite oare că în spațiile infinite plutesc întinse porțiuni vâscoase și gelatinoase ?” Să fie vorba de încărcături alimentare depozitate în cerde Marii Călători ai altor lumi ? „Am sentimentul că deasupra capetelor noastre o regiune staționară,-în care forța gravitațională și cea meteorologică de pe pământ sunt relativ inerte, primește din exterior produse analoge cu ale noastre.”

Ploi de animale vii: pești, broaște, broaște țestoase. Venite de aiurea ? în acest caz, și ființele umane sunt poate venite ancestral de aiurea... Doar dacă n-ar fi vorba de animale smulse de pe pământ de uragane, de trombe, și depuse într-o regiune a spațiului unde gravitația nu funcționează, un fel de cameră rece unde se conservă indefinit produsele acestor rapturi. Furate pământului și trecute prin poarta care dă înspre altundeva, adunate într-o super-mare a Sargascilor din cer. „Obiec-

Iele ridicate de uragane pot să li intrat într-o zonă de suspensie situată deasupra pământului, să li plutit mult unul lângă altul, să fi căzut în sfârșit..." „Aveți datele fenomenului, faceți cu ele ce vreți..." „Unde se duc trombele, din ce sunt tăcute ?..." „O super-mare a Sargaselor : epave, detritus, foste încărcături din naufragii interplanetare, obiecte aruncate în ceea ce se numește spațiu de convulsii planetelor vecine, relicve din epoca unor Alexandru, Cezar și Napoleon de pe Marte, Jupiter și Neptun. Obiecte ridicate în aer de uraganele noastre : grajduri și cai, elefanți, muște, pterodactili și pitoni, frunze recente sau din era carboniferă, totul tinzând să se dezintegreze în clisă sau într-un praf omogen, roșu, negru sau galben, comori pentru paleontologi ori arheologi, acumulări de secole, furtuni din Egipt, din Grecia, din Asiria..."

„O dată cu trăsnetul, cad și niște pietre. Țăranii au crezut că erau meteoriți. Știința a exclus meteoriții. Țăranii cred în pietrele căzute din cer. Știința exclude pietrele căzute din cer. Inutil să mai subliniem că țăranii străbat câmpia în lung și-n lat, în timp ce savanții se închid în laboratoarele și sălile lor de conferințe."

Pietre căzute din cer ciojlitc. Pietre pline de urme, de semne. Și dacă alte lumi ar încerca astfel să comunice cu noi sau măcar cu unii dintre noi ? „Cu o sectă, poate cu o societate secretă sau cu anumiți locuitori foarte esoterici de pe pământ ?" Sunt mii și mii de mărturii despre aceste tentative de comunicare. „Experiența mea prelungită cu privire la suprimare și indiferență îmi dă de gândit că, chiar înainte de a intra în subiect, astronomii'au văzut aceste lumi, că meteorologii, savanții, observatorii specializați le-au zărit nu o dată. Dar că Sistemul a exclus toate datele referitoare la ele."

Să amintim încă o dată că aceste rânduri sunt scrise pe la 1910. Astăzi, rușii și americanii construiesc laboratoare pentru studierea semnalelor ce ar putea să ne fie adresate din alte lumi.

Și poate să fi primit noi niște vizite într-un trecut îndepărtat ? Și dacă paleontologia ar fi falsă ? Și dacă marile oseminte descoperite de savanții excluzioniști din secolul al XIX-lea ar fi fost arbitrar puse laolaltă ? Resturi de ființe uriașe, vizitatori ocazionali ai planetei noastre ? În fond, cine ne obligă să credem în fauna preumană de care ne vorbesc paleontologii care nu știu mai multe decât noi ? „Oricât mi-ar fi natura de optimistă și credulă, de fiecare dată când vizitez Muzeul American de Istorie Naturală, cinismul meu iese la suprafață la seepunea "Fosile". Oase gigantice, reconstruite încât să facă niște dinozauri "verosimili". La un etaj mai jos, e o reconstituire a lui "Dodo". E o adevărată ficțiune, prezentată ca atare. Dar făcută cu atâta dragoste, cu atâta înflăcărare pentru a convinge..."

De ce, dacă am fost vizitați, nu mai suntem ?

întrevăd un răspuns simplu și imediat acceptabil:

Am educa noi, am civiliza, dacă am putea, porci, găște și vaci ? Am crede noi de cuviință să stabilim relații diplomatice cu găina care funcționează ca să ne aducă satisfacție cu simțu-i absolut al perfecțiunii ?

Cred că suntem niște bunuri imobiliare, niște accesorii, o turmă de vite.

Socotesc că aparținem de ceva. Că odinioară. Pământul era un fel de *no man's land* pe care alte lumi l-au explorat, l-au colonizat și pentru care s-au luptat între ele.

În prezent, ceva posedă Pământul și i-a îndepărtat de el pe toți colonii. Nimic venind din altă parte nu ne-a apărut la fel de pe față ca un Cristofor Columb debarcând la San Salvador sau ca Hudson urcând fluviul ce-i poartă numele. Dar, în ce privește vizitele furie ale planetei, încă foarte recente, în ce privește călătorii emisari veniți poate dintr-o altă lume și voind cu tot dinadinsul să ne evite, vom avea dovezi convingătoare.

Pornind pe acest drum, va trebui la rândul meu să neglijez anumite aspecte ale realității. Nu prea văd de pildă cum să cuprinzi într-o carte toate întrebările posibile ale omenirii de către un mod diferit de existență sau chiar cum să justifici iluzia flatantă ce vrea să fim uuli la ceva. Niște porci, găște și vaci trebuie mai întâi să descopere că sunt în posesia cuiva, apoi să se preocupe de a afla din ce motiv sunt așa. Poate că suntem folositori, poate că a intervenit un aranjament între mai multe părți: ceva are asupra noastră un drept legal prin forță, după ce a plătit ca să-l obțină echivalentul în mărgelile de sticlă pe care i-l cerea proprietarul nostru precedent, mai primitiv. Iar această tranzacție este cunoscută de mai multe veacuri de unii dintre noi, oi din fruntea unui cult ori ordin secret al cărui membri, ca sclavi de primă clasă, ne conduc după cum li se cere și ne îmboldesc înspre misterioasa noastră funcție.

Odinioară, mult înainte ca posesiunea legală să fi fost stabilită, locuitori dintr-o mulțime de Universuri aterizaseră pe pământ, săriseră, zburaseră, cu ambarcații cu pânze sau tară, împinși, trași către țărmurile noastre, izolat sau în grupuri, vizitându-ne la voia întâmplării sau periodic, din pricină de vânătoare, de troc sau de prospectare, poate și ca să-și umple haremurile. Și-au plantat la noi coloniile, apoi s-au pierdut ori au trebuit să plece. Popoare civilizate sau primitive, ființe sau lucruri, forme albe, negre sau galbene.

•

Nu suntem singuri. Pământul nu e singur, „suntem cu toții niște insecte ori șoareci și doar expresii diferite ale unei mari brânze universale", cărcia-i percepem foarte vag fermentațiile și mirosul. Îndărătul lumii noastre sunt alte lumi, alte vieți în spatele a ceea ce numim viață. Trebuie să abolim parantezele excluzionismului ca să deschidem drum ipotezelor Unității fantastice. Și atâta pagubă dacă ne înșelăm, dacă desenăm de exemplu o hartă a Americii pe care fluviul Hudson ar duce direct în Siberia, esențial estQ, în acest moment de renaștere a spiritului și a metodelor de cunoaștere, să știm că hărțile trebuie refăcute, că lu-

mea nu este ce credeam noi și că trebuie să devenim noi înșine, în sânul propriei noastre conștiințe, altceva decât eram.

Alte lumi comunică cu Pământul. Există dovezi. Cele pe care credem că le vedem nu sunt poate și cele bune. Dar dovezi există. Urmele de ventuze în munți: dovezi ? Nu se știe. Dar ele ne vor trezi spiritul întru aflarea altora mai bune:

Aceste urme îmi par a simboliza comunicarea.

Dar nu mijloace de comunicare între locuitorii Pământului. Am impresia că o forță exterioară a marcat cu simboluri stâncile de pe Pământ și de foarte departe. Nu cred că urmele de ventuze ar fi niște comunicări înscrise între diverși locuitori de pe Pământ, fiindcă pare inacceptabil ca locuitorii din China, din Scoția și din America să fi conceput cu toții același sistem. Urmele de ventu/.e sunt niște serii de amprente întipărite direct în stâncă și care trimit irezistibil cu gândul la niște ventuze. Câteodată sunt înconjurate de un cerc, alteori de un simplu semicerc. Se află virtual peste tot, în Anglia, în Franța, în America, în Algeria, în Caucaz și în Palestina, pretutindeni, cu excepția poate a Extremului Nord. În China, falezile sunt pline de ele. Pe o faleză apropiată de lacul Como există un labirint de astfel de urme. În Italia, în Spania și în India sunt de găsit în cantități incredibile. Să presupunem că o forță, eventual, analogă cu forța electricității, ar putea să marcheze stâncile de la distanță, așa cum scleniul poate fi marcat la sute de kilometri de către telefotografii — sunt gata să accept ambele cazuri.

Niște exploratori rătăciți, veniți cine știe de unde. Se încearcă de undeva să se comunice cu ei și o frenezie de mesaje plouă în averse pe Pământ, în speranța că unele dintre ele se vor întipări pe stâncile din apropierea exploratorilor pierduți. Sau undeva pe Pământ există o suprafață stâncoasă de un fel aparte, un receptor, o construcție polară sau o colină abruptă și conică pe care de secole se înscriu mesajele dintr-o altă lume. Câteodată însă, aceste mesaje se pierd și marchează niște pereți stâncoși situați la mii de kilometri de receptor. Poate că forțele ascunse îndărătul istoriei Pământului au lăsat pe stâncile din Palestina, din Anglia, din China și din India niște arhive ce vor fi într-o zi descifrate, sau niște instrucțiuni prost dirijate la adresa ordinilor esoterice din partea francmasonilor și a iezuiților din spațiu.

Nici o imagine nu va fi prea nebunească, nici o ipoteză prea îndrăznească : berbeci de spart fortăreața. Există mașinării zburătoare, există exploratori în spațiu. Și dacă ei ar culege în trecere, spre a le examina, câteva organisme vii de pe aici ? „Cred că suntem pescuiți. Poate suntem extrem de apreciați de super-mâncăcioșii din sferele superioare ? Sunt fericit să mă gândesc că, până la urmă, pot fi util la ceva. Sunt sigur că multe plase au trecut prin atmosfera noastră și au fost identificate cu niște trombe sau uragane. Cred că suntem pescuiți, dar o menționez doar în, trecere...”

Iată atinse profunzimile inadmisibilului, murmură cu o satisfacție liniștită moșulică Charles Hoy Fort. își scoate cozorocul verde, își freacă ochii mari, consumați, își netezește mustața de focă și se duce în bucătărie să vadă dacă buna-i nevastă, Anna, gătind fasolea pentru cină, nu amenință să dea foc la tot calabalâcul, dosarelor, fișelor, muzeului coincidenței, conservatorului de improbabil, salonului artiștilor celești, biroului de obiecte căzute din cer, acelei biblioteci a altor lumi, catedra-lei Saint-Ailleurs, sclipitoarei, fabuloasei haine de Nebunie pe care-o poartă înțelepciunea.

Anna dragă, stinge reșoul.

Poftă bună, domnule"Fort.

II

O ipoteză pentru rug. — Unde pastorul protestant și biologul sunt comici. — Se cere un Copernic al antropologiei. — Multe pete albe pe toate hărțile. — Doctorul Fortune nu e curios. — Misterul platinei topite. — Niște sfuri care sunt cărți. — Copacul și telefonul. — Un relativism cultural. — Și acum, o istorioară bună!

A acțiune militantă pentru cea mai mare deschidere de spirit posibilă, inițiere în conștiința cosmică, opera lui Charles Fort îl va inspira direct pe cel mai mare poet al universurilor paralele, H.P. Lovecraft, tatăl a ceea ce s-a convenit să se numească Science-Fiction și care ne apare în realitate, la nivelul celor zece sau cincisprezece capodopere ale genului, precum Iliada și Odiseea civilizației în mers. într-o anumită măsură, spiritul lui Charles Fort ne inspiră și pe noi. Nu credem totul. Dar credem că totul trebuie examinat. Câteodată, tocmai examinarea unor fapte îndoielnice aduce faptele adevărate la cea mai deplină exprimare. Nu prin practica omisiunii se ajunge la ceva complet. Precum Fort, ne străduim și noi să reparăm un anumit număr de omisiuni și ne asumăm partea noastră de risc în a trece drept aberanți. Altora le va reveni sarcina de a descoperi poteci bune în pădurea noastră sălbatică.

Fort studia tot ce, aparent, căzuse din cer. Noi studiem toate urmele, probabile sau mai puțin probabile, pe care niște civilizații dispărate le-au putut lăsa pe pământ. Fără a exclude nici o ipoteză : civilizație atomică de cu mult înainte de ceea ce numim preistorie, învățatură venită de la cei din Afară etc. Studiul științific al trecutului îndepărtat al omenirii fiind abia început și cea mai mare confuzie domnind în acest domeniu, ipotezele acestea nu sunt mai nebunești și mai puțin întele-

meiate decât ipotezele curent admise. Important, pentru noi, este să dăm chestiunii maximum de deschidere.

N-o să vă propunem o teză despre civilizările dispărute. O să vă propunem doar să priviți problema după o metodă nouă : ncinchizitorială.

După metoda clasică, există două feluri de fapte: cele blestemate și celelalte. De exemplu, descrierile de mașinării zburătoare în foarte vechi texte sacre, folosirea puterilor parapsihologice la „primitivi” sau prezența nichelului în monezi datând din 235 a.C.¹, sunt fapte blestemate. Excluse. Refuzate de a fi examinate. Și există două feluri de ipoteze : celejenante și celelalte. Frescele descoperite în grotă de la Tassili, în Sahara, reprezintă în principal niște personaje având în cap căști cu coame lungi, din care pleacă niște fuse desenate cu miliarde de mici puncte. Ar fi vorba de boabe de grâu, mărturii ale unei civilizații pastorale. Bun, dar nimic nu o dovedește. Și dacă ar fi vorba de reprezentarea unor câmpuri magnetice ? Oroare ! Ipoteză îngrozitoare ! Vrajitorie ! Cămașa de pucioasă ! La mg !

La limită, metoda clasică, pe care noi o numim inchizitorială, dă niște rezultate ca acesta :

Un *clergyman* indian, reverendul Pravanananvanda, și un biolog american, doctorul Strauss, de la John Hopkins University, l-au identificat pe abominabilul om al zăpezilor. El ar fi pur și simplu ursul brun din Himalaya. Nici unul din cei doi stimabili savanți n-a văzut animalul. Dar, declară ci, „ipoteza noastră, fiind singura care nu este fantastică, trebuie să fie cea bună”. Am prejudicia deci spiritul științific continuând niște cercetări inutile. Glorie reverendului și doctorului! Nu mai rămâne decât să-I anunțăm și pe Yeti că e ursul brun din Himalaya.

Metoda noastră, în acord cu epoca pe care o trăim (comparabilă în multe privințe cu Renașterea), se întemeiază pe principiul toleranței. Sfârșitul inchiziției. Refuzăm să excludem fapte și să respingem ipoteze. A alege boabe de orez este o acțiune utilă : pietrele nu sunt bune de mâncat. Dar nimic nu dovedește că anumite ipoteze excluse și anumite fapte blestemate nu sunt hrănitoare. Noi nu lucrăm pentru cei sensibili, alergici, ci pentru cei care au, cum se spune, stomac bun.

Suntem convinși că există, în studiul civilizațiilor trecute, foarte numeroase negări ale evidenței, excluderi *a priori*, execuții inchizitoriale. Științele umaniste au progresat mai puțin decât științele fizice și

¹ Monezilebactricne.bătute de regele Kuthydernosalll-lca.cu235 de ani înainte dclslsUristos (ScientificAmerican, ianuarie 1960).

chimice, iar spiritul pozitivist al secolului al XIX-lea domnește încă peste ele ca un stăpân cu atât mai exigent cu cât își presimte sfârșitul.

»

Antropologia așteaptă un Copernic. Înainte de Copernic, Pământul era centrul Universului. Pentru antropologul clasic, civilizația noastră este centrul oricărei gândiri umane, în spațiu și timp. Îl plângem pe sărmanul primitiv, cufundat în tenebrele mentalității prelogice. Cinci sute de ani ne despart de Evul Mediu și abia începem să scoatem acea epocă de sub acuzația de obscurantism. Secolul lui Ludovic al XV-lea pregătește Europa modernă și e nevoie de lucrările recente ale lui Pierre Gaxotte ca să încetăm a considera acest secol ca un baraj de egoism înălțat împotriva mersului istoriei. Civilizația noastră, ca oricare alta, este o conjurație.

Creanga de aur a lui sir James Frazer este o lucrare voluminoasă care a făcut autoritate. Se află în ea adunate toate obiceiurile folclorice din toate țările. Nici o clipă lui sir James nu-i trece cătuși de puțin prin minte că ar putea fi vorba de altceva decât de niște superstiții emoționante sau de obiceiuri pitorești. Sălbaticii atinși de boli infecțioase mănâncă ciuperca *penicillium notatum*: ei caută prin magie imitativă să-și sporească puterea, ingerând acest simbol falie. Tot superstiție este și folosirea digitalinei. Știința antibioticelor, operațiile sub hipnoză, obținerea ploii artificiale prin dispersia de săruri de argint, de exemplu, ar trebui să înceapă să scoată anumite practici „primitive” de la rubrica „naivități”.

Sir James Frazer, absolut sigur de-a aparține singurei civilizații demne de acest nume, refuză să conceapă că ar putea exista la „inferiori” niște tehnici reale, dar de un alt ordin decât ale noastre, iar *Creanga de aur* seamănă cu acele hărți ale lumii alcătuite de miniaturişti care nu cunoșteau decât Mediterana : ei acopereau petele albe cu desene și inscripții, „Aici Țara Dragonilor”, „Aici Insula Centaurilor”... De altfel, secolul al XIX-lea nu se grăbește el oare, în toate domeniile, să camufleze toate petele albe de pe toate hărțile ? Și chiar de pe hărțile geografice ? Există în Brazilia, între Rio Tapagos și Rio Xingu, un ținut necunoscut, întins cât Belgia. Nici un explorator nu s-a apropiat de El Yafri, cetatea interzisă a arabilor. O divizie japoneză înarmată a dispărut fără urmă în Noua Guinee, într-o zi a anului 1943. Iar dacă cele două puteri cc-și împart lumea vor ajunge să se înțeleagă, adevărata hartă a planetei ne va rezerva unele surprize. De la apariția bombei H încoace, militarii procedează în secret la recensământul cavernelor : extraordinarele labirinturi subterane din Suedia, subsolul Virginiei și al Cehoslovaciei, lacul ascuns sub Baleare... Pete albe în lumea fizică, pete albe și

în lumea umană. Nu știm totul despre puterile omului, despre resursele inteligenței și psihismului său, și am născocit insule ale Centaurilor și ținuturi ale Dragonilor : mentalitate prelogică, superstiție, folclor, magie imitativă.

Ipoteză : unele civilizații au putut merge infinit mai departe decât noi în exploatarea puterilor parapsihologice.

Răspuns: nu există puteri parapsihologice.

Lavoisier dovedise că nu există meteoriți declarând : „Nu se poate să cadă pietre din cer, fiindcă nu există pietre în cer.” Simon Newcomb dovedise că avioanele n-aveau cum să zboare, fiindcă o aeronavă mai grea decât aerul e imposibilă.

Doctorul Fortune se duce în Noua Guinee ca să studieze populația Dobu. E un popor de magicieni, dar ei au particularitatea de a crede că tehnicile lor magice sunt valabile pretutindeni și pentru toți. Când doctorul Fortune pleacă, un indigen îi dăruiește un farmec permițându-i să se facă invizibil în ochii altora. „M-am slujit adesea de el, ca să fur porcul din proțap în plină zi. Urmați-mi cu atenție sfatul și veți putea șparli tot ce vreți din prăvăliile din Sidney.” — „Bineînțeles, spune doctorul Fortune, n-am încercat niciodată.” Amintiți-vă de prietenul nostru Charles Fort: „In topografia inteligenței, cunoașterea s-ar putea defini ca o ignoranță înconjurată de răsete.”

Între timp, o nouă școală de antropologie e pe calc de a se naște și Dl. Levi-Strauss nu șovăie să trezească indignare declarând că triburile Negritos sunt probabil mai tari ca noi în materie de psihoterapie. Pioneer al acestei noi școli, americanul WillrSm Scabrook, la începutul primului război mondial, plecă în Haiti ca să studieze cultul Vaudou. Nu să privească din exterior, ci să trăiască această magie, să intre fără preju-decăți în această altfel de lume. Paul Morand spune despre el, magnific' :

Scabrook e poale singurul alb din epoca noastră care a primit botezul sângelui. I.-a primit fără scepticism sau fanatism. Atitudinea lui față de mister este aceea a unui om de astăzi. Știința din ultimii zece ani nc-a adus pe marginea infinitului : aici, totul se poate întâmpla de acum înainte, călătorii interplanetare, descoperirea celei de-a patra dimensiuni, telegrafic fără fir cu Dumnezeu. Trebuie să ne recunoaștem această superioritate în comparație cu părinții noștri, anume că de-acum suntem gata de orice, mai puțin creduli și mai credincioși. Cu cât urcăm înspre originea lumii, cu atât ne înfundăm printre primitivi și tot cu atât descoperim că secretele lor tradiționale coincid cu cercetările noastre actuale. Doar de puțină vreme Calea lactee este considerată generatoare de lumi stelare : or, aztecii au afirmat-o apăsător și n-au fost crezuți. Sălbaticii au conser-

Prefață la *l'Ilr magiaur* de William Scabrook. Firmin Didot Edil.. Paris. 1931

vat ceea ce știința regăsește. Ei au crezut în unitatea materiei mult înainte ca atomul de hidrogen să fi fost izolat. Au crezut în arborcle-om, în ficrul-om, mult înainte ca sir J.C Hose să fi măsurat sensibilitatea vegetalelor și să fi otrăvit metalul cu venin de cobră. "Credința omului, spune Huxley în *Eseurile unui biolog*, s-a dezvoltat de la Spirit la spirite, apoi de la spirite la zei și de la zei la Dumnezeu." S-ar putea adăuga faptul că, de la Dumnezeu, revenim la Spirit.

Dar pentru a descoperi că secretele tradiționale ale „primitivilor” coincid cu cercetările noastre actuale, ar trebui să se stabilească o circulație între antropologie și științele fizice, chimice, matematice recente. Simplul călător curios, inteligent și de formație istorico-literară, riscă să treacă pe lângă cele mai importante observații. Explorarea n-a fost până acum decât o ramură a literaturii, un lux al activității subiective. Când va fi altceva, ne vom da poate seama de existența din cele mai vechi timpuri a unor civilizații dotate cu echipamente tehnice tot atât de considerabile ca ale noastre, deși diferite.

J. Alden Mason, antropolog eminent și foarte oficial, afirmă, cu referințe bine controlate, că s-au găsit pe culmile Altiplano din Peru ornamente din platină topită. Or, platina se topește la 1 730 de grade și, pentru a o lucra, e nevoie de o tehnologic comparabilă cu a noastră'. Profesorul Mason vede unde e dificultatea : el presupune deci că ornamentele au fost prelucrate prin aglutinarea prafului de metal și nu prin topire. Această presupunere dovedește o adevărată ignoranță în materie metalurgică. Zece minute de cercetare în *Trcăți des Poudres Friillâes* de Schwartzkopf i-ar fi demonstrat că ipoteza lui era de neacceptat. De ce să nu-i consultăm pe specialiștii din alte discipline ? Tot procesul antropologiei aici stă. Cu aceeași inocență, profesorul Mason ne încredințează că cea mai veche civilizație din Peru cunoștea sudura metalelor pe bază de rășină și de săruri metalice topite. Faptul că această tehnică stă la baza electronicii și însoțește tehnologiile excesiv dezvoltate pare să-i scape. Ne cerem iertare că facem paradă de cunoștințe, dar regăsim în aceasta necesitatea unei „informări concomitente”, atât de profund pre-simțite de Charles Fort.

Alic mistere din istoria tehnicilor:

Metoda de analiză spectral* a fost recent utilizată de Institutul de fizică aplicată al Academiei de științe din China pentru examinarea unei centuri cu ornamente ajurate, vechi de 1 600 de ani și dezgropate împreună cu multe alte obiecte din mormântul faimosului general Chou Chu, din dinastia Tsing de Vest, contemporan cu sfârșitul imperiului roman (265-316 p.C). S-a vădit că metalul centurii era compus din 85 % aluminiu, 10% cupru și 5 mangan.

Or, deși aluminiul e larg răspândit pe glob, e greu de extras. Procedul electrolitic, până acum singurul cunoscut pentru a extrage aluminiul din bauxită, nu s-a dezvoltat decât din 1808 încoace. Faptul că artizanii chinezi erau în stare să extragă aluminiul din bauxită acum 1 600 de ani este deci o descoperire importantă în istoria mondială a metalurgiei (*Morizons*. nr. R9. octombrie 1958).

În ciuda atitudinii sale foarte prudente, profesorul John Alden Mason, Curator Emeritus al muzeului de Antichități americane al Universității din Pennsylvania, deschide o poartă înspre realismul fantastic atunci când vorbește, în lucrarea sa *The Ancient Civilization of Peru*, de Quipu. Quipu sunt niște sfori cu noduri foarte complicate, care se găsesc la incași și la pre-incași. Ar fi vorba de o scriere. Ele ar fi slujit la exprimarea unor idei sau grupuri de idei abstracte. Unul din cei mai buni specialiști în Quipu, Nordenskiöld, vede în ele calcule matematice, horoscoape, diverse metode de a prevedea viitorul. Problema e capitală : pot exista și alte moduri de înregistrare a gândirii decât scrierea.

Să mergem mai departe: nodul, care formează baza în Quipu, este considerat de matematicienii moderni unul din cele mai mari mistere. El nu e posibil decât într-un număr impar de dimensiuni și e imposibil în plan și în spațiile superioare pare : 2, **4**, 6 dimensiuni, iar topologii n-au izbutit să studieze decât nodurile cele mai simple. Așadar este probabil ca în Quipu să fie înscrise niște cunoștințe pe care noi nu le posedăm încă.

Alt exemplu : reflecția modernă asupra naturii cunoașterii și a structurilor spiritului s-ar putea îmbogăți prin studierea limbajului indienilor Hopi din America centrală. Acest limbaj se potrivește mai bine decât al nostru științelor exacte. El nu cuprinde cuvinte-verbe și cuvinte-substantive, ci cuvinte-evenimente, aplicându-se astfel mai intim continuului spațiu-timp în care știm acum că trăim. Mai mult, cuvântul-eveniment are trei moduri: certitudine, probabilitate, imaginație. În loc de a spune: un om traversa râul într-o barcă, indianul Hopi va folosi grupul om-râu-barcă în trei combinații diferite, după cum va fi vorba de un fapt observat de narator, relatat de altcineva sau visat.

Omul cu adevărat modern, în sensul în care-l înțelege Paul Morand și în care-l înțelegem și noi, descoperă că inteligența este una singură în structuri diferite, la fel cum nevoia de a trăi sub un acoperiș este una singură, dincolo de mii de aranjamente arhitectonice. Și el descoperă că natura cunoașterii este multiplă, ca Natura însăși.

★

Se poate ca civilizația noastră să fie rezultatul unui lung efort de a obține de la mașină niște puteri pe care omul din vechime le poseda : comunicarea la distanță, zborul, eliberarea energiei din materie, anularea greutateii etc. Se mai poate de asemenea ca la capătul descoperirilor noastre să ne dăm seama că aceste puteri sunt manevrabile cu un echipament atât de redus încât cuvântul „mașină” își va schimba sensul. Vom fi mers, în acest caz, de la spirit la mașină și de la mașină la spirit.

iar anumite civilizații îndepărtate ni se vor părea mult mai puțin departe.

În discursul de recepție la Universitatea din Oxford, în 1946, Jean Cocteau povestește următoarea anecdotă:

Prietenul meu Pobers, profesor la o catedră de parapsihologic la Utrecht, fu trimis în misiune în Antile ca să studieze rolul telepatiei, de folosință curentă printre oamenii simpli de acolo. De vor să corespundă cu bărbatul sau cu fiul aflat în oraș, femeile se adresează unui copac și tatăl sau fiul aduce acasă ce i s-a cerut. Într-o zi când Pobers asista la acest fenomen și întreba o țărăncă de ce folosea un copac, răspunsul ei a fost surprinzător și capabil să rezolve toată problema modernă a instinctelor noastre atrofiate de mașini, pe care se sprijină omul. Iată deci întrebarea : "De ce te adresezi unui copac ?" Și iată și răspunsul : "Fiindcă sunt săracă. Dacă aș fi bogată, aș avea telefon."

Electroencefalogramele unor yoghini în extaz arată curbe care nu corespund nici uneia din activitățile cerebrale cunoscute de noi în starea de veghe sau de somn. Sunt multe pete albe împodobite cu miniaturi pe harta spiritului civilizat : precogniție, intuiție, telepatie, geniu etc. În ziua când explorarea acestor regiuni va fi într-adevăr dezvoltată, când se vor fi croit drumuri prin diverse stări de conștiință necunoscute de psihologia noastră clasică, studiul civilizațiilor din vechime și al popoarelor zise primitive va revela poate niște tehnologii veritabile și niște aspecte esențiale ale cunoașterii. Unui centralism cultural îi va succeda un relativism ce va face ca istoria omenirii să ne apară sub o lumină nouă și fantastică. Progresul nu constă în a întări parantezele, ci în a înmulți liniile de unire.

★

Înainte de a continua și ca să vă distrați puțin, ne-ar face plăcere să citiți o mică istorisire pe care noi o gustăm din plin. E de Arthur Clarke, un bun filozof, după noi. Am tradus-o pentru dumneavoastră. Pe loc repaos deci și să lăsăm scornelile explozive să vorbească !

III CELE NOUĂ MILIARDE DE NUME ALE LUI DUMNEZEU

de Arthur C. Clarke

Doctorul Wagner izbuti să se stăpânească. Era meritoriu. Apoi spuse:

„Îmi cereți un lucru neobișnuit. După câte știu, este prima dată când o mănăstire tibetână comandă un calculator electronic. Nu vreau

să Tiu curios, dar nu mi-aş fi închipuit că un astfel de aşezământ ar putea avea nevoie de această maşină. Îmi daţi voie să vă întreb ce vreţi să faceţi cu ea ?"

Lama îşi aranja poalele veşmântului de mătase şi puse pe birou rigla de calcul cu care tocmai calculase schimbul liră-dolar.

„Cu plăcere, calculatorul dumneavoastră electronic tip 5 poate face, dacă ne luăm după ce spune catalogul, toate operaţiile matematice până la 10 zecimale. Totuşi, ceea ce mă interesează sunt literele, nu cifrele. Am să vă rog să modificaţi circuitul de ieşire ca să imprime litere în loc de coloane de cifre.

— Nu pricep prea bine...

— De când lamaseria noastră a fost întemeiată, acum mai bine de trei veacuri, noi ne consacram unei anumite munci. E o muncă ce poate să vi se pară stranie şi am să vă rog să mă ascultaţi cu o mare deschidere de spirit.

— De acord.

— E simplu. Suntem pe cale de a stabili lista tuturor numelor posibile ale lui Dumnezeu.

— Poftim ?"

Lama continuă imperturbabil:

„Avem toate motivele să credem că toate aceste nume comportă cel mult nouă litere din alfabetul nostru.

— Şi cu asta v-aţi îndeletnicit timp de trei veacuri ?

— Da. Am socotit că ne-ar trebui cincisprezece mii de ani ca să ne îndeplinim sarcina."

Doctoral scoase un fluierat copleşit, într-un fel cam aiurit:

„O.K., înţeleg acum de ce vreţi să închiriaţi una din maşinile noastre. Dar care e scopul operaţiunii ?"

O fracţiune de secundă, lama ezită şi Wagner se temu să nu-l fi ofensat pe acest client ciudat care călătorise de la Lhassa la New York cu o riglă de calcul şi cu catalogul Companiei de Calculatoare Electronice în buzunarul veşmântului său de culoarea safranului.

„E un ritual dacă vreţi, dar e o parte fundamentală a credinţei noastre. Numele Fiinţei Supreme, Dumnezeu, Jupiter, Ichova, Allah etc., sunt doar nişte etichete desenate de oameni. Consideraţiuni filozofice prea complexe ca să le expun aici au condus la certitudinea că printre toate permutaţiile şi combinaţiile posibile de litere se află *adevăratele* nume ale lui Dumnezeu. Or, scopul nostru e de a le regăsi şi a le scrie pe toate.

— Înţeleg. Aţi început cu A.A.A.A.A.A.A.A. şi vreţi să ajungeţi la Z.Z.Z.Z.Z.Z.Z.Z.Z.Z.

— Numai că folosim alfabetul nostru. Vă va fi desigur uşor să modificaţi imprimanta încât să folosească alfabetul nostru. Dar o problemă care vă va da mai mult de furcă va fi punerea la punct a unor circuite speciale care să elimine dinainte combinaţiile inutile. De exemplu, nici o literă nu trebuie să apară mai mult de trei ori succesiv.

— De trei ori ? Vreţi să spuneţi de două ori.

— Nu. De trei. Dar explicaţia completă ar cere prea mult timp, chiar dacă aţi înţelege limba noastră."

Wagner spuse cu precipitare:

„Desigur, desigur, continuaţi.

— Vă va fi uşor să adaptaţi calculatorul dumneavoastră automat în funcţie de acest scop. Cu un program adecvat, o maşină de acest fel poate permuta literele unele după altele şi imprima un rezultat. Astfel, conchise lama liniştit, ceea ce ne-ar mai fi luat încă cincisprezece mii de ani va fi terminat într-o sută de zile."

Doctoral Wagner simţea că pierde simţul realităţii. Dincolo de ferestrele mari ale clădirii, zgometele şi luminile New Yorkului se estom-pau. Era transportat într-o lume diferită. Acolo, în îndepărtatul lor azil muntos, generaţie după generaţie, nişte călugări tibetani alcătuia de trei sute de ani o listă de nume fără sens... Oare nebunia oamenilor n-avea nici o limită ? Dar doctoral Wagner nu trebuia să-şi manifeste gândurile. Clientul are întotdeauna dreptate...

Răspunse:

„Nu am nici o îndoială că vom putea modifica maşina de tip 5 ca să imprime nişte liste de soiul ăsta. Mai mult mă îngrijorează instalarea şi întreţinerea. În plus, nu va fi uşor s-o livrăm în Tibet.

— Aranjăm noi asta. Piese detaşate sunt de dimensiuni suficient de mici ca să fie transportate cu avionul. De aceea de altfel am şi ales maşina dumneavoastră. Trimiteţi piesele în India, restul ne priveşte pe noi.

— Doriţi să angajaţi doi ingineri de-ai noştri ?

— Da, ca să instaleze şi să supravegheze maşina pe durata celor o sută de zile]

— Am să fac o notă către direcţia personalului, spuse Wagner scriind într-un bloc-notes. Dar rămân de rezolvat două chestiuni..."

Înainte de a-şi fi terminat fraza, lama scoase din buzunar o foaie de hârtie:

„Aici se certifică starea contului meu la Banca Asiatică.

— Vă mulţumesc. E perfect... Dar, dacă-mi permiteţi, a doua chestiune e atât de elementară, că ezit s-o menţionez. Sc întâmplă adevărat să uităm ceva evident... Aveţi o sursă de energie electrică ?

— Avem un generator electric Diesel cu o putere de 50 kW, la 110 volți. A fost instalat cu cinci ani în urmă și merge bine. Ne mai ușurează viața în lamaserie. L-am achiziționat mai ales ca să învântească morile de rugăciuni.

— A, da, firește, ar fi trebuit să-mi treacă prin minte..."

*

De pe parapet vederea era amețitoare, dar te obișnuiai.

Trecuseră trei luni și George Hanley nu mai era impresionat de cei șase sute de metri pe verticală care despărțeau mănăstirea de câmpia brăzdată în forme geometrice. Sprijinindu-se de niște pietre rotunjite de vânturi, inginerul contempla cu o privire morocănoasă munții îndepărtați al căror nume nu-l știa. „Operațiunea numele Dumnezeului mă-sii”, cum o botezase un umorist al Companiei, era cu siguranță cea mai nasoală muncă de țicniți la care participase vreodată.

Săptămână după săptămână, mașina tip 5 modificată umpluse mii de foi cu o incredibilă limbă volapiik. Răbdător și inexorabil, calculatorul adunase literele alfabetului tibetan în toate combinațiile posibile, epuizând serie după serie. Călugării decupau anumite cuvinte la ieșirea din imprimantă și le lipeau cu devoțiune în niște registre enorme. Într-o săptămână, vor fi terminat deja.

Hanley ignora prin ce calcule obscure ajunseseră ei la concluzia că nu trebuiau să studieze asamblările de zece, douăzeci, o sută, o mie de litere și nici nu ținea să afle. În coșmarurile sale, i se năzărea câteodată că marele lama hotărâse brusc ca operațiunea să fie complicată încă puțin și că se va continua munca până în anul 2060. Individul ăsta ciudat părea de altfel perfect capabil de așa ceva.

Ușa grea de lemn se trânti. Chuk venea lângă el pe terasă. Chuk fuma, ca de obicei, un trabuc: se făcuse popular printre lama împărțindu-le havane. Tipii puteau fi complet săriți de pe fix — gândi Hanley — dar nu erau puritani. Frecvențele expediții în sat nu fuseseră lipsite de interes...

„Ascultă, George, avem necazuri.

— S-a defectat mașina ?

— Nu."

Chuk se așează pe parapet. Lucra de mirare, căci, de obicei, se temea de amețeală:

„Am descoperit scopul operațiunii.

— Păi îl cunoșteam !

— Știam ce voiau călugării să facă, dar nu știam de ce.

— Eh, fiindcă nu-s întregi la minte...

— Ascultă, George, bătrânul mi-a explicat. Ei cred că atunci când vor fi scris toate acele nume (și după ei sunt vreo nouă miliarde), scopul divin va fi atins. Rasa omenească își va fi îndeplinit menirea pentru care a fost creată.

— Și-atunci cum ? Se așteaptă să ne sinucidem ?

— Inutil. Când lista va fi teiminită, va interveni Dumnezeu și se va sfârși.

— Când terminăm vine sfârșitul lumii ?"

Chuk râse nervos:

„Asta i-am spus și eu bătrânului. M-a privit într-un fel ciudat, așa cum un profesor privește un elev prost din calc afară, și mi-a spus: "O, nu va fi atât de nesemnificativ !...""

George căzu o clipă pe gânduri.

„E un tip care, cum se vede, are idei mari, spuse el, dar, dincolo de asta, se schimbă ceva ? Știam deja că-s țicniți.

— Da. Dar nu vezi ce se poate întâmpla ? Dacă lista se termină și trompetele îngerului Gabriel, versiune tibetană, nu răsună, ei pot hotărî că e din vina noastră. Până la urmă, au folosit mașina noastră. Asta nu-mi place...

— Te înțeleg..., spuse George încet, dar am mai văzut eu de astea. Când eram puști, în Louisiana, a apărut un predicator care a anunțat sfârșitul lumii pentru duminica următoare. Sute de fraieri l-au crezut. Unii chiar și-au vândut casele. Nimeni însă nu s-a înfuriat în duminica următoare. Lumea a crezut că se înșelase cu puțin în calculele sale și mulți din ăia și-au păstrat credința.

— În caz că n-ai băgat de seamă, îți semnalez că nu suntem în Louisiana. Suntem noi doi, singuri printre sute de călugări. Îi ador, dar aș prefera să mă aflu în altă parte când bătrânul lama își va da seama că operațiunea e ratată.

— Există o soluție. Un mic sabotaj inofensiv. Avionul sosește peste o săptămână, iar mașina își va termina treaba peste patru zile, mergând 24 de ore pe zi. N-avem decât să ne punem să reparăm ceva două sau trei zile. Dacă ochim bine, putem fi jos, pe aeroport, când ultimul nume va ieși din mașină."

*

Șapte zile mai târziu, în timp ce poneii mici de munte coborau drumul în spirală, Hanley spuse:

„Am un pic de remușcări. N-o șterg de aici de frică, ci fiindcă mă simt prost. N-aș vrea să văd ce mutre vor face acești oameni cumsecade când se va opri mașina.

— După mine, spuse Chuk, au cam ghicit ci că ne luăm picioarele la spinare, dar nu le pasă. Știu acum cât de automată e mașina și că n-are nici o nevoie de supraveghere. Și socotesc că nu va mai fi nici un "după".

George se întoarse în șea și privi.

Clădirile mănăstirii apăreau ca niște siluete brune în amurg. Mici lumini scilipeau din când în când sub masa sumbră de ziduri ca hublourile unui vapor în mers. Becuri electrice branșate în circuitul mașinii nr. 5.

Ce avea să se întâmple cu calculatorul electronic ? se întrebă George. îl vor distruge oare călugării cuprinși de furie și dezamăgiți ? Sau o vor lua de la capăt ?

Vedea ca și când ar fi fost de față ce se petrecea în momentul acela pe munte, în spatele zidurilor. Marele lama și asistenții săi examinau foile, în timp ce novicii decupau numele baroce și le lipeau în caietul enorm. Și toate astea se făceau într-o tăcere religioasă. Nu se auzea decât țăcănitul imprimantei, lovind hârtia ca o ploaie blândă. Calculatorul însuși, care combina mii de litere pe secundă, era absolut silențios...

Glasul lui Chuk îi întrerupse reveria.

„Uite-1! Mai zi că nu te bucuri!"

Aidoma unei minuscule cruci de argint, bătrânul avion de transport DC 3 tocmai aterizase pe micul aerodrom improvizat. Vederea lui îi dădea poftă să tragi o dușcă de scotch cu gheață. Chuk începu să cânte, dar se opri repede. Munții nu-l încurajau.

George își consultă ceasul.

„Vom fi pe aerodrom peste o oră", spuse. Și adăugă : „Crezi că s-a terminat calculul ?"

Chuk nu răspunse și George își îndreptă privirea spre el. Văzu chipul lui Chuk foarte alb, încordat către cer.

„Privește", șopti Chuk.

George, la rândul lui, își ridică ochii.

Pentru ultima oară, deasupra lor, în pacea înălțimi lor, una câte una, stelele se stingeau...

IV

Unde autorii, care nu sunt nici prea creduli, nici prea increduli, își pun întrebări cu privire la Marea Piramidă. — Și dacă ar fi existat alte tehnici ? — Exemplul hitlerist. — Imperiul lui Almanzar. — Multe sfârșituri ale lumii. — Imposibila Insulă a Paștelui. — Legenda Omului Alb. — Civilizațiile din America. — Misterul Maya. — De la „puntea de lumină" la ciudata câmpie din Nazca. — Unde autorii nu sunt decât niște bieți spărgători de pietre.

De la Aristarc din Samos la astronomii de la 1900, omenirea a avut nevoie de douăzeci și două de secole ca să calculeze cu o aproximație satisfăcătoare distanța de la Pământ la Soare: 149 400 000 de kilometri. Ar fi fost de-ajuns să înmulțească cu un miliard înălțimea piramidei lui Kcops, construită cu 2 900 de ani a.C.

Știm astăzi că faraonii au consemnat în piramide rezultatele unei științe cărcia-i ignorăm originea și metodele. Se regăsesc la ca numărul π , calculul exact al duratei unui an solar, al razei și greutateii pământului, legea precesiunii echinocpiilor, valoarea gradului de longitudine, direcția reală a Nordului și poate multe alte date încă nedescifrate. De unde provin aceste informații ? Cum au fost obținute sau transmise ? Și, în acest caz, de cine ?

După abalele Morcux, Dumnezeu le-a dat oamenilor din vechime cunoștințe științifice'. închipuiți-vă scena : „Ascultă-mă, o fiule, numărul 3,1416 îți va permite să calculezi suprafața unei circumferințe !" După Piazzi Smyth, Dumnezeu le-a dictat aceste informații unor egipteni prea necredincioși și prea ignoranți ca să înțeleagă ce înșcriau în piatră. Și oare de ce Dumnezeu, care le știe pe toate, s-ar fi înșelat el grosolan asupra calității elevilor săi ? După egiptologii pozitiviști, măsurătorile efectuate la Gizeh au fost falsificate de către cercetătorii duși de dorința lor de miraculos: nici o știință nu e înscrisă în piramide. Dar discuția plutește printre zecimale și nu e mai puțin adevărat că ridicarea piramidelor dovedește o tehnică ce ne rămâne total de neînțeles. Gizeh este un munte artificial de 6 500 000 de tone. Blocuri de douăsprezece tone sunt ajustate la jumătate de milimetru. Ideea cea mai plată este și cea mai frecvent reținută : faraonul ar fi dispus de o mână de lucni colosală. Ar rămâne de explicat cum a fost rezolvată problema aglomerării acestor mulțimi imense pe o suprafață restrânsă. Și motivele unei întreprinderi atât de nebunești. Cum oare blocurile au fost extrase din carierele de piatră ? Egiptologia clasică nu admite ca tehnică decât folosi-

rea unor pene de lemn umede, introduse în fisurile stâncii. Constructorii ar fi dispus numai de ciocane din piatră și de fierăstraie din cupru, metal moale. Asta sporește misterul. Cum oare niște pietroaie tăiate de zece mii de kilograme și mai bine au fost înălțate și puse uncie peste altele ? În secolul al XIX-lea, am întâmpinat cele mai mari dificultăți ca să aducem în Franța două obeliscuri din care faraonii puneau să se transporte cu duzinile. Cum oare egiptenii luminau înăuntrul piramelor ? Până în 1890, noi nu cunoaștem decât lămpile care filează și înnegresc plafo-nul. Or, nu se vede nici urmă de fum pe pereții piramelor. Oare captau lumina solară, făcând-o să pătrundă înăuntru printr-un sistem optic ? Nici un ciob de lentilă n-a fost descoperit.

Nu s-a găsit nici un instrument de calcul științific, nici un vestigiu dovedind o mare tehnologie. Sau trebuie admisă teza mislico-primitivă : Dumnezeu le dictează niște informații astronomice unor zidari obtu-zi dar sârguincioși și le dă o mână de ajutor. Nu sunt informații înscrise în piramide ? Pozitivității, în lipsă de alte șicane matematice, de-clară că e vorba de coincidențe. Când coincidențele sunt atât de puter-nic exagerate, cum ar fi zis Fort, oare cum trebuie ele numite ? Sau tre-buie admis că niște arhitecți și decoratori suprar realiști, spre a satisface megalomania regală, în funcție de niște măsuri ce le trecuseră prin cap la voia întâmplării, au pus să se extragă, să se transporte, să se decoreze, să se înalțe și să se ajusteze la milimetru cele 2 600 000 de blocuri ale marii piramide de către niște zilieri care lucrau cu bucați de lemn și fie-răstraie de tăiat carton, călcându-se pe picioare ?

Toate astea datează de cinci mii de ani, iar noi ignorăm aproape totul. Ceea ce știm însă, este că cercetările au fost făcute de niște oa-meni pentru care civilizația modernă este singura civilizație tehnică po-sibilă. Plecând de la acest criteriu, ci trebuiau prin urmare să-și imagi-neze sau ajutorai lui Dumnezeu, sau o colosală și bizară muncă de fur-nici. Or, se poate ca o gândire cu totul diferită de a noastră să fi conce-put niște tehnici la fel de perfectionate ca ale noastre, dar și ele diferite, niște instrumente de măsură și metode de manipulare a materiei fără nici o legătură cu ceea ce cunoaștem noi, nelăsând nici un vestigiu apa-rent vederii noastre. Se poate ca o știință și o tehnologie puternice, care găsiseră alte soluții decât ale noastre la problemele puse, să fi dispărut total o dată cu lumea faraonilor. E greu de crezut că o civilizație poate să moară, să dispară. E și mai greu de crezut că ea a putut fi atât de diferită de a noastră încât ne e peste putință s-o recunoaștem drept civi-lizație. Și totuși!...

Când ultimul război mondial a luat sfârșit, la 8 mai 1945, misiuni de investigație au început imediat să parcurgă Germania învinsă. Ra-

ioanele acestor misiuni au fost publicate. Numai catalogarea lor com-portă 300 de pagini. Germania nu s-a separat de restul lumii decât din 1933. În doisprezece ani, evoluția tehnică a Reich-ului a urmat căi ciu-dat de divergente. Dacă nemții erau în întârziere în domeniul bombei atomice, puseseră la punct în schimb rachete uriașe fără echivalent în America și în Rusia. Dacă ignorau radarul, realizaseră detectoare cu raze infraroșii, la fel de eficace. Dacă n-au inventat siliconii, au dezvoltat o chimie organică absolut nouă¹. În spatele acestor diferențe radicale în materie de tehnică, diferențe filozofice și mai stupefiante... Respin-seseră relativitatea și neglijaseră în parte teoria cuantelor. Cosmogonia lor i-ar fi aiurii pe astrofizicienii aliați: era teza gheței eterne, după care planetele și stelele sunt blocuri de gheață plutind în spațiu². Dacă ase-menea abisuri s-au căscat în doisprezece ani și asta în lumea noastră modernă, în pofida schimburilor și a comunicațiilor, ce să mai spunem de cum s-au dezvoltat civilizațiile în trecut ? În ce măsură arheologii noștri sunt calificați să judece starea științelor, a tehnicilor, a filozofiei, a cunoașterii în civilizația Maya sau la khmeri ?

Nu vom cădea în capcana legendelor: Lcmuria ori Atlantida. Pla-ton, în *Critias*, cântând minunățiile cetății dispărute. Homer, înaintea lui, evocând în *Odissea* fabuloasa Scheria, descriu poate Tartessos, bi-blicul Tarshih al lui Iona și țintă a călătoriei lui. La gurile Guadalquivi-rului, Tartessos e cel mai bogat oraș minier din lume și exprimă chinte-sența unei civilizații. Înflorește de nu se știe câte veacuri, depozitar de înțelepciune și taine. Către 500 a. C, dispare complet, nu se știe cum sau de ce . Se poate ca Numinor, misterios centru celtic din secolul al V-lea a. C, să nu fie o legendă⁴, dar nu știm nimic. Civilizațiile de a căror exis-tență din trecut suntem siguri și care sunt moarte, sunt tot atât de stranii ca Lcmuria. Civilizația arabă de la Cordoba și din Granada inventează știința modernă, descoperă cercetarea experimentală și aplicațiile ei practice, studiază chimia și chiar propulsia cu reacție. Manuscrise arabe din secolul al XII-lea prezintă scheme pentru rachete de bombarda-ment. Dacă imperiul lui Almanzar ar fi fost la fel de avansat în biologie ca în celelalte tehnici, dacă ciuma nu s-ar fi aliat cu spaniolii ca să-l distrugă, revoluția industrială ar fi putut avea loc în secolul al XV-lea sau al XVI-lea în Andaluzia, iar secolul XX ar fi fost atunci o eră a aventurierilor interplanetari arabi, colonizând Luna, Marte și Venus.

¹ Aceea a inelelor de opt atomi de carbon.

² V. partea a doua a cărții.

³ Sprague de Camp & Wil ly Ley. *De l'Atlantide à l'Eldorado*. Pion. Paris.

⁴ Conform lucrărilor profesorului Tolkien, de la Universitatea din Oxford.

Imperiul lui Hitler, cel al lui Almanzar, se prăbușesc în foc și sânge. într-o bună zi a lunii iunie 1940, cerul Parisului se întunecă, aerul se încarcă de miros de benzină, iar dedesubtul acestui nor imens ce înnegrește chipurile descompuse de stupoare, de spaimă, de rușine, o civilizație sc elatină, milioane de ființe fug la Întâmplare, pe drumuri mitraliate. Oricine a trăit așa ceva și a cunoscut de asemenea și crepusculul zeilor celui de-al III-lea Reich, își poate imagina sfârșitul Cordobei și al Granadei și o mie de alte sfârșituri ale lumii, de-a lungul mileniilor. Sfârșitul lumii pentru incași, sfârșitul lumii pentru tolteci, sfârșitul lumii pentru mayași. Toată istoria lumii : un sfârșit fără de sfârșit...

•

Insula Paștelui, la 3 000 de kilometri în largul coastelor chiliene, e la fel de marc ca Jersey. Când primul navigator european, un olandez, o aborda, în 1722, o crezu locuită de uriași. Pe acest petec de pământ vulcanic din Polinezia, se înalță 593 de statui imense. Unele au peste douăzeci de metri înălțime și cântăresc cincizeci de tone. Când au fost ele ridicate ? Cum ? De ce ? Se crede că pot fi deosebite, studiindu-se aceste misterioase monumente, trei niveluri de civilizații, dintre care cea mai desăvârșită ar fi cea mai veche. Ca în Egipt, blocurile enorme de tuf, de bazalt, de lavă, sunt potrivite cu o îndemânare prodigioasă. Dar insula are un relief accidentat, iar cei câțiva copaci piperniciți n-aveau cum să furnizeze bulumaci: cum oare au fost transportate pietrele ? Și se poate invoca o mână de lucru colosală ? în secolul al XIX-lea, locuitorii insulei erau în număr de două sute : de trei ori mai puțin numeroși decât statuile lor. Niciodată n-au putut fi mai mult de trei-patru mii pe această insulă sterilă și fără animale. Și-atunci ?

Ca în Africa și ca în America de Sud, primii misionari debarcați pe Insula Paștelui avură grijă să facă să dispară toate urmele civilizației moarte. La poalele statuiilor, erau tăblițe de lemn adus de apă, acoperite de hieroglife : au fost arse sau expediate la biblioteca Vaticanului, unde zac multe taine. Să fi fost vorba de distrugerea vestigiilor unor vechi superstiții, sau de ștergerea mărturiilor unei *alte stiiin/e*, a amintirii altor ființe care ar fi trecut pe pământ, a unor vizitatori veniți din altă parte ?

Cei dintâi europeni care au explorat insula au descoperit printre băștinași oameni albi și bărboși. De unde veneau ei ? Descendenți ai cărei rase să fi fost, degenerate, astăzi complet înghițite ? Frânturi de legende vorbeau de o rasă de stăpâni, de învățători, iscată din străfundurile timpului, căzută din cer.

Prietenul nostni, exploratorul și filozoful penivian Daniel Ruzo, pleacă în 1952 să studieze podișul pustiu de la Marcahuasi, la 3 800 de

metri altitudine, la vest de Cordilicra Anzilor¹. Acest podiș fără viață, ce nu poate fi atins decât călare pe un măgar, măsoară trei kilometri pătrați. Ruzo descoperă acolo animale și chipuri de oameni săpate în stâncă și vizibile numai la solstițiul de vară, datorită jocului de lumini și umbre. Găsește acolo statui de animale din era secundară, precum stegozaurul, și altele de lei, de broaște țestoase, de cămile, necunoscute în America de Sud. O colină sculptată reprezintă un cap de bătrân. Negativul fotografiei dezvăluie un tânăr radios — vizibil în cursul cărui rit de inițiere ? Datarea cu carbon 14 încă nu e posibilă : nu există nici o urmă organică pe Marcahuasi. Indiciile geologice se pierd în noaptea timpurilor. Ruzo crede că podișul ar fi leagănul civilizației Masma, poate cea mai veche din lume.

Amintirea omului alb se regăsește pe un alt podiș fabulos, Tiahuanaco, la 4 000 de metri. Când incașii au cucerit această regiune a lacului Titicaca, Tiahuanaco era deja câmpul de ruine gigantice, inexplicabile, pe care-l cunoaștem. Când Pizarro ajunge acolo, în 1532, indienii le dau conchistadorilor numele de Viracochas: stăpâni albi. Tradipa lor, deja mai mult sau mai puțin pierdută, vorbește de o rasă de stăpâni dispărută, uriașă și albă, venită de undeva, răsărită din spații, dintr-o rasă de Fii ai Soarelui. Ea domnea și instruia cu milenii în urmă. A dispărut dintr-o dată. Se va întoarce însă. Peste tot în America de Sud, europenii care goneau după aur au întâlnit această tradiție a omului alb și au beneficiat de pe urma ei. Pofta lor cea mai joasă de cucerire și de profit a fost ajutată de cea mai misterioasă și mai mărcală amintire.

Explorarea modernă dezvăluie pe continentul american o formidabilă profunzime de civilizație. Cortez își dă seama cu stupoare că aztecii sunt la fel de civilizați ca spaniolii. Știm astăzi că trăiau din resturile unei culturi mai înalte, aceea a toltecilor. Toltecii au construit cele mai gigantice monumente din America. Piramidele soarelui de la Teotihuacan și Cholula sunt de două ori mai mari decât moimântul regelui Keops. Dar toltecii erau ei înșiși descendenții unei civilizații și mai desăvârșite, Maya, ale cărei resturi au fost descoperite în junglele din Honduras, Guatemala, Yucatan. înghițită de dezordinea naturii, ni se revelează o civilizație mult anterioară aceleia grecești, dar superioară ei. Moartă când și cum ? De două ori moartă, în orice caz, căci misionarii, și aici, s-au grăbit să distrugă manuscrisele, să sfarme statuile, să facă să dispară altarele. Rezumând cele mai recente cercetări asupra civilizațiilor dispărute, Raymond Cartier scrie:

Daniel Ruzo. *La culture Masma*. Revue de la Société d'Ethnographie de Paris. 1956 și 1959.

În multe domenii, știința mayașilor o depășea pe aceea a grecilor și a romanilor. Având profunde cunoștințe matematice și astronomice, ei au dus la o perfecțiune minuțioasă cronologia și știința calendarului. Construiau observatoare cu cupole mai bine orientate ca cel de la Paris, din secolul al XVII-lea, precum Caracol, înălțat pe trei terase în capitala lor de la Chichen Itza. Utili/au anul sacru de 260 de zile, anul solar de 365 de zile și anul venusian de 584 de zile. Durata exactă a anului solar a fost fixată la 365,2422 zile. Mayașii găsiseră 365,2420 zile, adică, cu excepția unei zecimale, numărul la care noi am ajuns după calcule îndelungi. E posibil ca egiptenii să fi atins aceeași aproximare, dar, ca să admitem asta, trebuie să credem în concordanțele mult discutate ale piramelor, în timp ce calendarul maya există, îl avem.

Alte analogii cu Egiptul sunt vizibile în arta lor admirabilă. Picturile lor murale, frescele, pereții vaselor, arată niște oameni, cu profil violent semit, în toate activitățile legate de agricultură, pescuit, construcții, politică, religie. Numai Egiptul a mai pictat aceste munci cu același adevăr crud, dar olana maya trimite cu gândul la etrusci, basoreliefurile lor — la India, iar marile scări abrupte de la templele lor — la Angkor. Dacă aceste modele nu le-au venit din afară, atunci creierul le era făcut în așa fel încât a reparat aceleași forme de expresie artistică precum toate marile popoare antice din Europa și Asia. Oare civilizația a luat naștere într-o regiune geografică determinată și s-a propagat din aproape în aproape ca un incendiu în pădure ? Sau a apărut spontan și separat în diferite regiuni ale globului ? Să fi existat un popor de învățători și popoare de elevi, sau mai multe popoare autodidacte ? Semințe izolate, sau un butuc comun și butași cam peste tot ?

Nu se știe și nu posedăm nici o explicate satisfăcătoare privind originile unor atari civilizații — și nici sfârșitul lor. Niște legende boliviene culese de Cynthia Fain¹, și care ar data de peste cinci mii de ani, povestesc că civilizațiile acelei epoci s-ar fi prăbușit după un conflict cu o rasă non-umană, al cărei sânge nu era roșu.

Podișul Altiplano din Bolivia și Peru evocă o altă planetă. Nu Pământul, ci Marte. Presiunea oxigenului este acolo mai puțin decât jumătate din presiunea de la nivelul mării, și totuși oamenii trăiesc până la 3 500 de metri altitudine. Ei au doi Hui de sânge mai mult ca noi, opt milioane de globule roșii în loc de cinci, iar inima le bate mai lent. Metoda de datare cu radiocarbon dezvăluie o prezență umană acum 9 000 de ani. Anumite determinări recente ne îndrătuiesc să credem că acolo trăiau oameni acum 30 000 de ani. Nu e deloc exclus ca niște oameni pricepându-se să lucreze metalele, având observatoare și posedând o știință, să fi construit acum 30 000 de ani cetăți gigantice. Călăuziți de cine ?

Cynthia Fain. *Bolivia*. Ed. Arthaud. Paris.

Anumite lucrări de irigații efectuate de preincași abia ar putea fi realizabile cu turboforezele noastre electrice. De ce niște oameni care nu se slujeau de roată au construit enorme drumuri pavate ?

Arheologul american Hyatt Verrill a consacrat treizeci de ani cercetării civilizațiilor dispărute din America centrală și din America de Sud. După el, marile lucrări ale oamenilor din vechime n-au fost făcute cu scule de tăiat piatră, ci cu o pastă radioactivă care rodea granitul: un fel de gravură la scara marilor piramide. Această pastă radioactivă, moștenită de la civilizații și mai vechi, Verrill pretindea a fi văzut-o în mâinile ultimilor vrăjitori. Într-un roman foarte frumos, *The Bridge of Light*, el descrie o cetate preincașă la care se ajunge trecând o „punte de lumină”, un pod de materie ionizată, apărând și dispărând după voie și care permite trecerea printr-un defileu stâncos altminteri de netrecut. Până în ultimele-i zile (a murit la optzeci de ani), Verrill spunea că romanul său era mult mai mult decât o legendă, iar soția lui, care i-a su-praviețuit, spune același lucru.

Ce înseamnă figurile de la Nazca ? E vorba de linii geometrice imense trasate pe câmpia de la Nazca, vizibile numai din avion și a căror descoperire a fost posibilă recent, datorită explorării aeronautice. Profesorul Mason, ce n-ar putea fi suspectat de fantezie, ca Verrill, se pierde în conjecturi. Ar fi trebuit ca desenatorii să fi fost ghidați de o mașinărie plutind pe cer. Mason respinge ipoteza și imaginează că figurile au fost aranjate după un model redus sau după o grilă. Dat fiind nivelul tehnic al preincașilor admis de arheologia clasică, e și mai improbabil. Și care ar fi semnificația acestor trasee ? Religioasă ? E ceea ce se spune mereu, la nimereală. Explicația printr-o religie necunoscută, metoda curentă. Se preferă să se presupună tot felul de nebunii ale spiritului, mai degrabă decât alte stadii ale cunoașterii și tehnicii. E o chestiune de întâietate : luminile de astăzi sunt singurele lumini. Fotografiile câmpiei de la Nazca pe care le avem duc irezistibil cu gândul la balizajul unui teren de aterizare. Fiii Soarelui, veniți din cer... Profesorul Mason se ferește să facă apropierea între aceste legende și presupune, scoțând-o din mânecă, un soi de religie a trigonometriei, din care de altfel istoria credințelor nu conține nici un exemplu. Și totuși, puțin mai încolo, el menționează mitologia preincașă după care stelele sunt locuite, iar zeii au coborât din constelația Pleiadelor.

Noi nu refuzăm să presupunem vizite ale locuitorilor din afară, civilizații atomice dispărute aproape fără urmă, etape ale cunoașterii și tehnicii comparabile cu etapa actuală, vestigii de științe îngropate în diverse fomie ale ceea ce numim esoterism și în realități operative pe care le punem în rândul practicilor magice. Nu spunem că am crede orice.

dar vom arăta în următorul capitol că domeniul științelor umaniste este probabil mult mai larg decât a fost delimitat. Integrând toate aceste fapte, fără nici o excludere și acceptând să scruteze toate ipotezele sugerate de aceste fapte, fără nici un fel de apriorism, un Darwin, un Copernic al antropologiei vor crea o știință complet nouă, cu condiția să stabilească în plus o circulație constantă între observarea obiectivă a trecutului și avangarda cunoașterii moderne în materie de parapsihologic de fizică, de chimie, de matematică. Lor li se va vădi poate că ideea unei mereu lente evoluții a cunoașterii, a unui mereu lung drum al științei, nu e o idee sigură, ci un tabu pe care noi l-am clădit ca să ne credem beneficiari, astăzi, ai întregii istorii umane. De ce civilizațiile trecute n-ar fi cunoscut oare bătălii străfulgerări în care să le fi fost dezvăluită cvasi-totalitatea cunoașterii ? De ce oare ceea ce se produce uneori într-o viață de om, iluminarea, intuiția fulguranță, explozia geniului, nu s-ar fi produs de mai multe ori în viaja omenirii ? Nu interpretăm noi cele câteva amintiri ale acelor clipe într-un fel foarte greșit vorbind de mitologie, de legende, de magie ? Dacă mi se arată o fotografie netrucată a unui om plutind în aer, nu spun : e reprezentarea mitului lui Icar, ci spun : e un instantaneu al unui salt sau plonjon. De ce n-ar exista stări instantanee în civilizații ?

Vom cita și alte fapte, vom efectua și alte apropieri, vom formula și alte ipoteze. Vor fi fără îndoială multe prostii în cartea noastră, repetăm, dar contează destul de puțin dacă această carte va suscita câteva vocații și, într-o anumită măsură, va pregăti căi mai largi pentru cercetare. Noi nu suntem decât niște bieți spărgători de pietre, alții vor troi drumul.

V

Memoria mai bătrână ca noi... — Unde autorii găsesc păsări metalice. — Povestea unei foarte curioase hărți a lumii. — Bombardamente atomice și nave interplanetare în „texte sacre”. — O altfel de idee despre mașini. — „Cargo-cultul”. — O altă viziune despre esoterism. — Consacrarea inteligenței. — Încă o istorisire, mă rog.

De zece ani încoace, explorarea trecutului a fost facilitată de noile metode bazate pe radioactivitate și pe progresele cosmologiei. Se degajă din ea două fapte extraordinare¹.

¹ Doctor Bowen. *The Exploration of Time*. London. 1958.

1) Pământul ar fi contemporan cu Universul. El ar avea așadar cam 4 500 de milioane de ani. S-ar fi format în același timp și poate înaintea Soarelui, prin condensarea particulelor la rece.

2) Omul așa cum îl cunoaștem, *homo sapiens*, n-ar exista decât de 75 000 de ani. Această perioadă foarte scurtă ar fi fost de-ajuns ca să se treacă de la prehomini la om. Aici, ne permitem să punem două întrebări :

a) în cursul acestor 75 000 de ani, a cunoscut oare omenirea și alte civilizații tehnice decât a noastră ? Specialiștii în cor răspund că nu. Dar nu e sigur că ei pot deosebi un instrument de un obiect zis de cult. în acest domeniu, cercetarea nici măcar n-a început. Cu toate astea, există probleme tulburătoare. Majoritatea paleontologilor consideră coliziunile (pietre descoperite în apropiere de Orloans în 1867) obiecte naturale. Unii însă văd în ei opera omului. A cărui „om” ? Altul decât *homo sapiens*. S-au găsit alte obiecte la Ipswich, în Suffolk : ele ar demonstra existența „oamenilor” terțiari în Europa occidentală.

b) Experiențele lui Washburn și Dice dovedesc că evoluția omului a putut fi cauzată de niște modificări foarte banale. De exemplu, o ușoară schimbare a oaselor craniului'. O singură mutație și nu, cum se crezuse, o conjuncție complexă de mutații, ar fi fost suficientă pentru trecerea de la prehomini la om.

Așadar, în 4 500 de milioane de ani, o singură mutație ? Foarte posibil. Dar de ce ar fi și sigur ? De ce să nu fi existat mai multe cicluri de evoluție înaintea acestui al șaptezeci și cinci de mii de ani ? Alte forme de umanitate, sau mai curând alte ființe cugetătoare au putut apărea și dispărea. Și n-ar fi lăsat urme vizibile nouă, însă amintirea lor ar dăinui în legende. „Bustul supraviețuiește cetății” : amintirea lor ar fi putut să supraviețuiască centrelor de energie, mașinilor, monumentelor din civilizațiile lor dispărute. Memoria noastră urcă poate mult mai departe decât propria-ne existență, decât chiar existența speciei noastre. Ce înregistrări infinite de îndepărtate se disimulează în cromozomii și în genele noastre ? „De unde-ți vin toate, suflet al omului, de unde ?...”

Deja în arheologie totul se schimbă. Civilizația noastră accelerează comunicațiile, iar observațiile făcute pe ansamblul suprafeței globului, adunate, confruntate, se opresc în mari mistere. În iunie 1958, Institutul Smithsonian publică rezultatele obținute de americani, de indieni, de

¹ Pentru a dovedi că leza sa e întemeiată. Washburn a modificat craniul șobolanilor, făcându-l să treacă de la o formă „neandertaloidă” la forma „modernă”.

ruși¹. La săpăturile efectuate în Mongolia, Scandinavia, Ceylon, aproape de lacul Baikal și pe cursul superior al fluviului Lena, în Siberia, s-au descoperit exact aceleași obiecte de os și piatră. Or, tehnica de prelucrare a acestor obiecte nu se mai întâlnește decât la eschimoși. Institutul Smithsonian se crede deci în măsură de a conchide că acum zece mii de ani eschimoșii locuiau Asia centrală. Ceylonul și Mongolia. După aceea ar fi emigrat bmsc către Groenlanda. Dar de ce ? Cum oare niște primitivi au putut hotărî brusc și toji în același timp să părăsească ținuturile acelea și să se ducă în același punct inospitalier al globului ? Cum oare, de altfel, au putut ajunge acolo ? Ei ignoră și acum că Pământul e rotund și n-au nici o idee de geografie. Și au părăsit ci Ceylonul, paradis terestru ? Institutul nu răspunde la aceste întrebări. Noi nu pretindem să impunem ipoteza noastră și o formulăm doar ca exercițiu de deschidere a spiritului: o civilizație superioară, acum zece mii de ani, controlează globul. Ea creează în Extremul Nord o zonă de deportare. Or, ce spune folclorul eschimos ? El pomenește de triburi transportate în Nord, la originea timpurilor, de uriașe păsări metalice. Arheologii secolului al XIX-lea au insistat mult asupra absurdității acestor „păsări metalice”. Dar noi ?

Nici o cercetare comparabilă cu cea a Institutului Smithsonian n-a fost încă făcută în privința unor obiecte mai bine definite. De exemplu, asupra lentilelor. Lentile optice au fost găsite în Irak și în Australia centrală. Provin ele oare din aceeași sursă, din aceeași civilizație ? Nici un optician modern n-a fost chemat să se pronunțe. Toate lentilele optice, de vreo douăzeci de ani, sunt șlefuite în civilizația noastră cu oxid de ceriu. Peste o mie de ani, analiza spectroscopică va dovedi, analizând aceste lentile, existența unei civilizații unice pe glob. Și ar fi adevărat.

O nouă viziune despre lumea trecută s-ar putea naște din studii de felul acesta. Dea Domnul ca și cărțulia noastră ușurică și prost documentată să suscite vreunui tânăr încă naiv ideea unei munci nebunești cc-i va da într-o zi cheia celor întâmplare demult.

Sunt și alte fapte :

Pe vaste suprafețe ale deșertului Gobi, se observă vitrificări ale solului asemănătoare celor produse de exploziile atomice.

În peșterile din Bohistan s-au găsit inscripții însoțite de hărți astronomice reprezentând stelele în poziția pe care o ocupau acum treisprezece mii de ani. Niște linii leagă planeta Venus de Pământ.

La mijlocul secolului al XIX-lea, un ofițer de marină turc, Piri Reis, donează la *Library of Congress* un pachet de hărți pe care le des-

coperise în Orient. Cele mai recente datează de la Cristofor Columb, cele mai vechi din primul secol p. C, copiate unele după altele. În 1952, Arlington H. Mallery, mare specialist în cartografie, examinează aceste documente¹. El își dă seama, de pildă, că tot ce există în Mediterana a fost consemnat, dar nu e la locul care trebuie. Credeau oare oamenii aceia că Pământul e plat ? Explicația nu e suficientă. Au stabilit ei harta prin proiecție, ținând cont de rotunjimea Pământului ? Imposibil, geometria proiectivă datează de la Monge încoace. Mallery îi încredințează apoi studierea hărților lui Walters, cartograf oficial, care le dispune pe un glob terestru modern : ele sunt exacte nu doar pentru Mediterana, ci și pentru tot restul, inclusiv Americile și Antarctica. În 1955, Mallery și Walters își supun munca comitetului anului geofizic. Comitetul îi încredințează dosarul părintelui iezuit Daniel Linehan, director al Observatorului din Weston și răspunzător de cartografia marinei americane. Părintele constată că relieful Americii de Nord, așezaita lacurilor și a munților din Canada, traseul coastelor la extremitatea de nord a continentului și relieful Antarcticii (acoperit de ghețuri și cu mare greutate scrutat de instrumentele noastre de măsură) sunt corecte. Copii ale unor hărți și mai vechi ? Trasate după observațiile făcute la bordul unei mașinării zburătoare sau spațiale ? Note luate de vizitatori veniți din Afară ?

Ni se va reproșa oare că punem aceste întrebări ? *Popol Vuh*, cartea sacră a indienilor quichuas din America, pomenește de o civilizație extrem de veche, care cunoștea nebuloasele și întregul sistem solar. „Cei din prima rasă, spune ea, erau capabili să știe tot. Examinau cele patru colțuri ale orizontului, cele patru puncte ale arcei cerului și *fa\ a rotundă* a Pământului.”

*

Unele din aceste credințe și legende pe care Antichitatea ni le-a lăsat moștenire sunt atât de universal și profund înrădăcinate, încât am căpătat obiceiul de a le considera aproape la fel de vechi ca omenirea însăși. Or, suntem nevoiți să cercetăm până unde conformitatea mai multor astfel de credințe și legende este un efect al întâmplării, sau până unde ar putea fi reflexul existenței unei vechi civilizații, total necunoscute și nebănuite și ale cărei alte vestigii ar fi dispărut.

Omul care, în 1910, scria aceste rânduri, nu era nici scriitor de *science-fiction*, nici vreun ocultist oarecare. Era unul din pionierii

¹Toată afacerea a fost examinată în cursul unei dezbateri organizate la Georgetown University, în decembrie 1958. V. studiul lui Ivan T. Sanderson în *Fantastic Universe*, ianuarie 1959.

¹New York Herald Tribune, 11 iunie 1958.

științei, profesorul Frederic Soddy, laureat al premiului Nobel, descoperitorul izotopilor și al legilor de transformare a radioactivității naturale¹.

Universitatea din Oklahoma a publicat în 1954 analele triburilor indiene din Guatemala, datând din secolul al XVI-lea. Povestiri fantastice, apariții de ființe legendare, moravuri imaginare ale zeilor. Or, privind-le mai îndeaproape, s-a descoperit că indienii cackchiquel nu spuneau prostii: ci menționau în felul lor primele contacte pe care le avuseseră cu invadatorii spanioli. Aceștia din urmă se rânduiau, în spiritul „istoricilor” cackchiquel, alături de ființele aparținând mitologici și tradiției lor. Astfel, realul era zugrăvit sub un aspect fabulos și este mai mult decât probabil că texte considerate pur folclorice ori mitologice se întemeiază pe fapte reale prost interpretate și integrate altor fapte, imaginare. Departajarea n-a fost făcută și o întreagă literatură de mai multe ori milenară se odihnește în bibliotecile noastre specializate pe rafturile cu „legende”, fără ca nimeni să se gândească măcar o clipă că în ea se ascund poate cronici cu miniaturi de evenimente veritabile.

Ceea ce știm despre știința și tehnica modernă ar trebui totuși să ne facă să citim această literatură cu alți ochi. *Le livre de Dzyan* vorbește despre „stăpânii cu chip strălucitor” care părăsesc Pământul, retrăgându-le cunoștințele oamenilor impuri, ștergându-și prin dezintegrare urmele trecerii. Ei pleacă în care zburătoare, purtate de lumină, înspre țara lor „de fier și de metal”.

Într-un studiu recent din *Lileraivnaya Gazeta*², profcsionil Agrest, care admite ipoteza unei vizite antice a unor călători interplanetari, regăsește printre primele texte introduse în Biblie de preoții evrei amintirea unor Ființe venite de altundeva care, precum Enoh, dispăreau ca să urce la cer în niște misterioase arce. Operele sacre hinduse, *Ramayana* și *Maha Bhratra*, descriu aeronave care au circulat pe cer, ia originea timpurilor, și care semănau cu „niște nori azurii în formă de ou sau de glob luminos”. Puteau face de mai multe ori ocolul Pământului. Erau acționate „de către o forță eterată care lovește solul la plecare”, sau „de o vibrație emanând de la o forță invizibilă”. Emiteau niște „sunete dulci și melodioase”, iradiau lumină „strălucitoare ca focul”, iar traiectoria lor nu era dreaptă, ci apărea ca „o lungă undulație apropiindu-le sau îndepărtându-le de Pământ”. Materia acestor mașinării e definită, în aceste opere vechi de peste trei mii de ani și scrise fără îndoială din

¹ Profesor la Oxford, membru în Royal Society din I-ondra. Rândurile citate sunt extrase din lucrarea sa *Le Radium*, tradusa în francezi de Adolphe Lepage, jefui laboratorului de chimie fizica de la Institutul de Hidrologie și Climatologie din Paris.

² 1959.

amintiri infinit mai Îndepărtate, ca fiind compusă din mai multe metale, unele albe și ușoare, altele roșii.

În *Mausola Puna*, dăm peste această ciudată descriere de neînțeles pentru etnologii secolului al XIX-lea, dar nu și pentru noi:

O armă necunoscută, un fulger de fier, uriaș mesager al morții, îi făcu cenușă pe toți membrii rasei Vrishni și Andhaka. Cadavrele lor arse erau de nerecunoscut. Părul și unghiile cădeau, oalele se spărgeau fără vreo cauză aparentă, păsările deveneau albe. După câteva ceasuri, orice hrană era nesănătoasă. Fulgerul se fărâmiță într-un praf fin.

Sau aceasta:

Cukra, zburând la bordul unui *vimana* de mare putere, lansă asupra întregii cetăți un proiectil unic, încărcat cu puterea Universului. Un fum incandescent, asemănător cu zece mii de sori, se ridică în splendoarea sa. Când *vimana* ateriza, apără ca un splendid bloc de antimoniu așezat pe sol...

Obiecție : dacă admitem existența unor civilizații atât de fabulos de avansate, cum explicăm că nenumăratele săpături, de pe tot globul, n-au scos niciodată la lumină nici un singur rest de obiecte susceptibile de a ne face să credem în această existență ?

Răspunsuri:

1. Nu e mai mult de un secol de când se fac săpături, iar civilizația noastră atomică n-arc nici douăzeci de ani. Nici o explorare arheologică serioasă n-a fost încă făcută în sudul Rusiei, în China, în Africa centrală și în Africa de Sud. Imense ținuturi își păstrează trecutul secret.

2. A trebuit ca un inginer german, Wilhelm KOnig, să viziteze din întâmplare muzeul din Bagdad ca să-și dea seama că niște pietre turtite găsite în Irak și clasate ca atare, erau în realitate baterii electrice, folosite cu două mii de ani înainte de Galvani. Muzeele de arheologie abundă în obiecte clasate „obiecte de cult” sau „diverse”, despre care nimeni nu știe nimic. Rușii au descoperit recent în unele peșteri din Gobi și din Turkestan niște emisfere de ceramică sau sticlă, terminate cu un con ce conține o picătură de mercur. Despre ce e vorba ? în sfârșit, puținii arheologi au cunoștințe științifice și tehnice. Și mai puținii sunt în stare să-și dea seama că o problemă tehnică poate fi rezolvată în mai multe feluri diferite și că există mașini care nu seamănă cu ceea ce numim noi mașini : fără bielă, manivelă sau roți dințate. Câteva linii trasate cu o cerneală specială pe o hârtie preparată constituie un receptor de unde electromagnetice. Un simplu tub de aramă servește de rezonator în producerea undelor radar. Un diamant este un detector sensibil la radiația nucleară și cosmică Înregistrări complexe pot fi conținute în cristale. Să fie oare biblioteci întregi închise în niște pietricele cioplite ? Dacă peste o mie de ani, civilizația noastră dispărând, arheologii ar găsi niște

benzi magnetice, de exemplu, ce-ar face cu ele ? Și cum ar face diferența între o bandă neînregistrată și una înregistrată ?

Astăzi, suntem pe punctul de a descoperi secretele antimateriei și antigravitației. Măine, manevrarea acestor secrete va necesita un aparat greu, sau, dimpotrivă, unul de o simplitate uluitoare ? Dezvoltându-se, tehnica nu complică, ci simplifică, reduce echipamentul până la a-l face aproape invizibil. În cartea sa *Magie chaldâenne*, Lenormand, reluând o legendă ce amintește mitul lui Orfeu, scria : „în vremurile de demult, preoții din On, datorită sunetelor, suscitau furtuni și ridicau în aer, ca să-și construiască temple, pietre pe care o mic de oameni n-ar fi putut să le clintească.” Iar Walter Owen scria : „Vibrațiile sonore sunt forțe... Creația cosmică este susținută de vibrații care ar putea deopotrivă s-o suspende.” Această teorie nu e departe de concepțiile moderne. Ziua de mâine va fi fantastică : toată lumea o știe. Dar va fi astfel de două ori poate, scoțându-ne din cap ideea că ziua de ieri era banală.

«,

Avem despre Tradiție, adică despre ansamblul textelor celor mai vechi ale umanității, o concepție în întregime literară, religioasă, filozofică. Dar dacă ar fi vorba de amintiri imemorabile, consemnate de niște oameni extrem de îndepărtați de epoca în care se desfășurau evenimentele și care transpunau, înfrumusețau ? De amintiri imemorabile despre civilizații la fel de avansate tehnic, științific, dacă nu infinit mai mult decât a noastră ? Ce spune Tradiția, văzută sub acest aspect ?

Mai întâi, că știința este primejdioasă. Această idee îl putea surprinde pe un om din secolul al XIX-lea. Știm acum că au fost de ajuns două bombe la Nagasaki și Hiroshima ca să ucidă 300 000 de persoane, că aceste bombe sunt de altfel mult perimate și că un proiectil cu cobalt de cinci sute de tone ar putea anihila viața în cea mai mare parte a lumii.

Pe urmă, că pot exista contacte cu ființe nepământene. Absurditate pentru secolul al XIX-lea, nu și pentru noi. Nu mai e de negândit că există universuri paralele cu al nostru, cu care s-ar putea stabili o comunicare¹. Radiotelescoapele recepționează unde emise la zece miliarde de ani-lumină, modulate astfel încât seamănă cu niște mesaje. Astronomul John Krauss de la Universitatea din Ohio ne asigură că a captat, la 2 iunie 1956, semnale provenite de pe Venus. Alte semnale, dinspre Jupiter, ar fi fost recepționate la Institutul de la Princeton.

¹ Aceasta idee a existenței unor universuri paralele cu un univers vizibil se regăsește pretutindeni în cercetarea contemporană. V. de exemplu, revista *Industries Miroir*, nr. 1, 1958, p. 17. articol de E.C.G. de Stuckelberg.

În sfârșit, Tradiția ne încredințează că tot ce s-a petrecut de la începutul timpurilor, a fost înregistrat în materie, în spațiu, în energii și poate fi dezvăluit. Este exact ceea ce spune un mare savant ca Bowen în lucrarea sa *Explorarea timpului* și este o părere împărtășită astăzi de majoritatea cercetătorilor.

Altă obiecție: o înaltă civilizație tehnică și științifică nu dispăre cu totul, nu se aneantizează complet.

Răspuns: „Civilizațiile noastre știu acum că sunt muritoare.” Tocmai tehnicile cele mai evoluate riscă să antreneze dispariția totală a civilizației din care s-au născut. Să imaginăm propria noastră civilizație într-un viitor apropiat. Toate centralele de energie, toate armele, toți emițătorii și receptorii de telecomunicații, toate aparatele electrice și nucleonice, într-un cuvânt, toate instrumentele tehnologice se bazează pe același principiu al producerii de energie. În urma unei reacții în lanț oarecare, toate instrumentele acestea, uriașe sau de buzunar, explodează. Tot potențialul material și cea mai mare parte a potențialului uman dintr-o civilizație dispăre. Nu rămân decât lucrurile care nu mărturisesc nimic despre acea civilizație, oamenii care trăiau mai mult ori mai puțin deoparte de ea. Supraviețuitorii recad în simplitate. Nu rămân decât amintiri, consemnate după catastrofă într-un mod neîndemânatic: povestiri de aparență legendară, mitică, prin care trece tema izgonirii dintr-un paradis terestru și sentimentul că sunt mari primejdii, mari taine ascunse în sânul materiei. Totul reîncepe, de la Apocalipsă: „Luna întreagă s-a făcut ca sângele (...), iar cerul s-a dat în lături, ca o carte de piele pe care o faci sul...”

*

Niște patrule ale guvernului australian, aventurându-se în 1946 în ținuturile depărtate necontrolate din Noua Guinee, găsiră acolo populații vânzolate de o furtunoasă excitație religioasă : „cargo-cultul” tocmai se născuse. „Cargo” este un termen englezesc care desemnează mărfurile comerciale destinate indigenilor: cutii de conserve, sticle de alcool, lămpi cu parafină etc. Pentru acești oameni aflați încă în epoca de piatră, contactul brusc cu astfel de bogății nu putea fi decât tulburător. Dar oare oamenii albi puteau să fi fabricat ei înșiși asemenea bogății ? Imposibil. Albii care se văd sunt în chip vădit incapabili să facă să le apară între degete vreun obiect miraculos. Să fim pozitivi, își spun, aproximativ, indigenii din Noua Guinee : ați văzut vreodată un alb-fabricând ceva ? Nu, însă albii se îndeletnicesc cu niște activități foarte misterioase : ci se îmbracă toți la fel. Uneori, se așează dinaintea unei cutii de metal pe care sunt niște cadrane și ascultă zgomotele bizare care ies din ea. Fac semne pe niște foi albe. Astea sunt rituri ma-

gice, datorită cărora obțin de la zei ca aceștia să le Uimită „cargoul”. Indigenii se puseră deci să copieze aceste „rituri” : Încercară să se îmbrace europenește, vorbiră în cutii de conserve, își înălțară tije de bambus deasupra caselor, imitând antenele. Și construirii false piste de aterizare, în așteptarea „cargoului”.

Bun. Dar dacă strămoșii noștri interpretaseră în felul acesta contactele lor cu civilizații superioare ? Ne-ar rămâne Tradiția, adică învățătura „riturilor” care erau în realitate feluri foarte legitime de acțiune în funcție de cunoștințe *de all gen*. Am fi imitat copilărește atitudini, gesturi, manipulări, fără să le înțelegem, fără să le legăm de o realitate complexă ce ne scăpa, așteptând ca acele gesturi, atitudini, manipulări să ne aducă ceva. Ceva ce nu mai vine : o „mană cerească”, în realitate adusă pe căi pe care imaginația noastră nu le putea concepe. E mai ușor să cădem în ritual decât să accedem la cunoaștere, mai ușor să născocim zei decât să înțelegem niște tehnici. Odată acestea spuse, adaug că nici Bergier și nici eu nu ne gândim să reducem orice elan spiritual la o ignoranță materială. Chiar dimpotrivă. Pentru noi, viața spirituală există. Dacă Dumnezeu depășește orice realitate, îl vom găsi pe Dumnezeu când vom fi cunoscut întreaga realitate. Iar dacă există puteri în om ce-i permit să înțeleagă întregul Univers, Dumnezeu este poate întregul Univers, plus altceva.

Dar să continuăm exercițiul nostru de deschidere a spiritului: dacă ceea ce numim esoterism n-ar fi în realitate decât un exoterism ? Dacă cele mai vechi texte ale umanității, sacre în ochii noștri, n-ar fi decât niște traduceri alterate, niște vulgarizări oarecare, niște relatări de mână a treia, niște amintiri puțin falsificate ale unor realități tehnice ? Noi interpretăm aceste vechi texte sacre de parcă ele ar fi într-un mod cât se poate de evident expresia unor „adevăruri” spirituale, a unor simboluri filozofice, a unor imagini religioase. E din pricină că, citindu-le, ne referim numai la noi înșine, oameni preocupați de micul nostru mister lăuntric : iubesc binele și fac răul, trăiesc și am să mor etc. Ele ni se adresează nouă : acele mașinării, fulgere și trăsnete, mane cerești, apocalipse sunt niște reprezentări ale lumii din spiritul și din sufletul nostru. Mie mi se vorbește, mie, pentru mine... Și dacă ar fi vorba de îndepărtate amintiri deformate ale altor lumi care au existat, ale trecerii pe acest pământ a altor ființe care căutau, care știau, care făceau ceva ?

Închipuiți-vă o epocă foarte veche în care mesajele provenite de la alte inteligențe din Univers erau captate și interpretate, în care vizitatori interplanetari instalaseră o rețea pe Pământ și un trafic cosmic se stabilise. Închipuiți-vă că mai există încă, în vreun sanctuar, note, diagrame, rapoarte, descifrate cu greu, de-a lungul mileniilor, de niște călugări

deținători ai vechilor taine, dar deloc calificați ca să înțeleagă acele taine în totalitate, interpretând neîncetat și extrapolând. Exact la fel curii ar face niște vrăjitori din Noua Guinee, încercând să priceapă o foaie de hârtie pe care e înscris orarul avioanelor dintre New York și San Francisco. La limită, dispuneți de cartea lui Gurdjieff, *Ricits de Belzibuth â son petit Fils*, plină de referințe la concepte necunoscute, la un limbaj neverosimil. Gurdjieff spune că a avut acces la niște „surse”. Surse care nu sunt ele înseși decât niște deviații. El face o traducere de mână a șaptea, adăugându-i ideile sale personale, construind o simbolică a psihismului uman: iată esoterismul.

Un ghid-prospect al liniilor de aviație interne din S.U.A. spune : „Vă puteți rezerva locul de oriunde. Cererea de rezervare este înregistrată de un robot electronic. Un alt robot vă reține locul în avionul pe carc-1 doriți. Biletul ce vă va fi înmănat va fi perforat în consecință etc.” Gândiți-vă ce ar da asta la a mia traducere în dialect amazonian, făcută de niște oameni care n-au văzut niciodată un avion, habar n-au ce e un robot și nu cunosc numele de orașe citate în ghid. Și acum, închipuiți-vă esoterismul dinaintea acestui text, urcând la izvoarele vechii înțelepciuni și căutând o învățătură întru călăuzirea sufletului omenesc...

*

Dacă au existat în noaptea timpurilor civilizații clădite pe un sistem de cunoștințe, au existat și niște manuale. Catedralele ar fi manuale ale cunoștințelor alchimice. Nu este exclus ca unele din aceste manuale sau niște fragmente să fi fost regăsite, pios conservate și indefinit recopiate de călugării a căror sarcină era mai puțin să înțeleagă, cât să salvgardeze. Indefinit recopiate, umplute de miniaturi, transpuse, interpretate, nu în funcție de cunoștințele din vechime, înalte și complexe, ci în funcție de puțină știință a evului următor. În cele din urmă însă, orice cunoaștere reală tehnică, științifică, împinsă până la capăt, antrenează o cunoaștere profundă a naturii spiritului, a resurselor psihismului, introduce într-o stare superioară a conștiinței. Dacă, plecând de la texte „esoterice” — chiar dacă ele nu sunt decât ce spuneam aici — anumiți oameni au izbutit să urce către acea stare superioară a conștiinței, ci au relnnodat într-un anumit fel cu splendoarea~civilizațiilor dispărute. Nu este exclus nici să fi existat două feluri de „texte sacre”: fragmente de mărturii despre vechi cunoștințe tehnice și fragmente de cărți pur religioase, inspirate de Dumnezeu. Ambele feluri s-ar confunda între ele, în lipsa referințelor permițând a fi deosebite. Și în amândouă cazurile este vorba de texte deopotrivă de sacre.

Sacră e aventura indefinit reîncepută și totuși indefinit progresivă a inteligenței pe Pământ. Și sacră e privirea lui Dumnezeu ațintită asupra acestei aventuri, privirea sub care se află ***finula*** această aventură.

Nc dați voie să ne terminăm studiul sau mai degrabă exercițiul cu o istorisire ? E o povestire a tânărului scriitor american Walter M. Miller. Când am descoperit-o, Bergier și cu mine, nc-a cuprins o mare bucurie. Vă dorim același lucru !

VI

UN CÂNT DE SLAVĂ PENTRU SFÂNTUL LEIBOWITZ

de Walter M. Miller

De n-ar fi fost pelerinul ce-i apăru dintr-o dată chiar în mijlocul pustiului unde-și vedea de postul ritual al Paștelui, Fratele Francis Gerard din Utah n-ar fi descoperit nicicând documentul sacru. Era de altfel prima oară că avea prilejul să întâlnească un pelerin încins cu o pânză împrejurul soldurilor, precum în cea mai bună tradiție, dar îi fu totuși de-ajuns tânărului călugăr să-l vadă ca să fie încredințat că personajul era autentic. Pelerinul era un bătrân deșelat care șchiopăta, sprijinindu-seîn clasicul toiag ; barba-i vâlvoi era pătată cu galben înjunii gurii și pe umăr ducea un mic burduf. Pe cap cu o pălărie largă și încălțat cu sandale, avea șalele sângerate de o bucată de pânză de sac, destul de murdară și zdrențuită. Asta-i era toată îmbrăcămintea și fluiera ceva (fals) coborând la vale drumul stâncos dinspre miazănoapte. Părea să se îndrepte către mănăstirea Fraților lui Lcibowitz, așezată la vreo zece kilometri mai la sud.

De îndată ce-l zări pe tânărul călugăr în deșertul pietros, pelerinul sc opri din fluierat și prinse a-l cerceta curios. Fratele Francis sc feri cu grijă să calce legământul tăcerii stabilit de Ordinul său pentru zilele de post ; întorcându-și repejor privirea, își văzu deci de treaba lui, care consta în ridicarea unui parapet din pietroaie, ca să-și ferească de lupi lăcașul provizoriu.

Slăbit cât de cât după zece zile de regim alcătuit numai din semințe de cactus, tânărul călugăr simțea că-i vine amețeala în timp ce-și continua efortul. Deja de câțva timp peisajul părea să-i joace dinaintea ochilor și vedea plutind împrejuru-i pete negre ; de aceea se întrebă mai întâi dacă nu cumva apariția bărboasă nu era doar o vedenie iscată de foame... Dar pelerinul însuși nu întârzie să-i risipească îndoiala :

„Ola alai!" făcu el strigându-l voios, cu un glas plăcut și melodios.

De vreme ce legământul tăcerii îl împiedica să răspundă, tânărul călugăr se mulțumi să-i adreseze solului un zâmbet timid.

„Drumul ăsta duce la mănăstire ?" reluă atunci rătăcitorul.

Privind mereu în pământ, novicele dădu din cap afirmativ, apoi sc aplecă să culeagă o așchie de piatră albă, asemănătoare cu creta.

„Și tu ce faci aici, între pietroaiiele astea ?" urmă pelerinul apropiindu-se de el.

În mare grabă, Fratele Francis ingenunchie ca să zgârie pe o piatră lată cuvintele „Singurătate și Tăcere". Dacă ar ști să citească — ceea ce era de altfel improbabil, dând crezare statisticilor — pelerinul ar putea înțelege astfel că fie și numai prezența sa constituia pentru penitent un prilej de păcat și s-ar fi îndurat să se retragă fără a mai insista.

„A, asta era !" făcu bărbosul.

O clipă, rămase nemișcat, uitându-se jur împrejur, apoi lovi cu toiagul într-un pietroi:

„Uite, spuse, ăsta ți-ar fi de folos ca pildă... Bine, atunci noroc bun și fie să găsești Vocea pe care o cauți !"

Pe moment. Fratele Francis nu pricepu că străinul voise să spună „Voce" cu V marc ; își închipui că bătrânul îl luase pur și simplu drept surdo-mut. După ce-i aruncă o privire scurtă pelerinului care se îndepărta fluierând din nou, sc grăbi să-i dedice o binecuvântare tăcută ce să-i cheazășiiască un drum bun, apoi sc puse iarăși să-și facă treaba de zidar, zorit să înjghebe o mică îngrăditură în formă de sicriu, în care ar putea să sc întindă să doarmă fără să devină o momeală pentru lupii flămânzi.

O turmă cerească de nori îi trecu pe deasupra capului: după ce cu cruzime duseseră deșertul în ispită, norii aveau acum să-și dea munților umeda binecuvântare... Trecerea lor îl răcori o clipă pe junele călugăr apărându-l de razele arzătoare ale soarelui și el profită ca să-și întetească munca, nu fără a-și puncta cele mai mici gesturi cu rugăciuni murmurate întru a-i inspira o adevărată chemare — căci și acesta era țelul ce căuta să-l atingă în răstimpul de post din deșert.

În cele din urmă. Fratele Francis apucă pietroiul pe care i-l arătase pelerinul... dar culoarea din obraji pe care i-o aprinsese truda forțată în pieri deodată și el lăsă să-i cadă bucata de stâncă cu grabă, de parcă s-ar fi atins pe neașteptate de un șarpe.

O cutie metalică ruginită zăcea acolo, la picioarele lui, în parte înfundată printre pietre...)

împins de curiozitate, călugărul voi s-o înșfăce pe dată, dar tăcu mai întâi un pas înapoi și-și făcu repede cruce, mormăind ceva pe latinește. După care, potolit, nu se mai temu să se adreseze direct cutiei.

„*Vade retro, Satanas f** îi porunci el amenințând o cu crucea grea de la șiragul de mătănie. „Dispari, Ducătorule în ispită !”

Scotând furiș de sub rasă un sfeștoc minuscul, stropi cutia cu agheazmă, pentru orice eventualitate. „Dacă ești creatură diavolească, ta-te nevăzută!”

Dar cutia nu păru a voi să dispară, nici să explodeze și nici chiar să se închircească într-un miros de pucioasă... Rămase în continuare la locul ei, lăsând vântului din deșert grija de a usca picăturile sfințite ce-o udaseră.

„Facă-sc voia ta !” zise atunci călugărul, îngenunchind ca să apuce obiectul.

Așezat printre pietre, petrecu mai mult de un ceas lovind cutia cu un pietroi ca s-o deschidă. În timp ce se muncea astfel, îi veni ideea că această relicvă arheologică — fiindcă despre asta era vorba, fără doar și poate — era poate semnul trimis de Cer ca să-i arate că-i fusese primită Chemarea. Totuși alungă îndată din cugetu-i acest gând, amintindu-și la timp că Părintele Stareț 11 pusese în gardă foarte serios împotriva oricărei revelații |x|rsonale directe cu caracter spectaculos. Dacă părăsise mănăstirea spre a săvârși în pustiu postul de patruzeci de zile, cugetă el, era tocmai pentru ca pocăința să-i aducă de sus o inspirație ce l-ar fi chemat să intre în sfântul cin mănăstiresc. Nu trebuia să se aștepte a fi martor al vreunor vedenii ori să se audă chemat de glasuri cerești: asemenea fenomene la el i-ar fi trădat doar o zadarnică și sterilă înfumurare. Prea mulți novici veniseră din pustnicia lor din deșert cu nenumărate povești cu preziceri, prevestiri și viziuni cerești, așa că preabunul Părinte Stareț adoptase o **politică** energică față de aceste pretense minuni. „Numai Vaticanul e îndrituit să se pronunțe în privința aceasta, mormăise el, iar noi trebuie să ne ferim a lua drept revelație divină ceea ce nu-i decât efectul unei insolații.”

Deși insolat, totuși Fratele Francis nu se putea împiedica să umble cu vechea cutie metalică plin de un respect nemărginit, ciocănind-o după cum se pricepea el mai bine ca s-o deschidă...

Ea cedă dintr-o dată, răspândindu-și conținutul pe jos, iar tânărul călugăr simți un fior rece pe șira spinării. Antichitatea însăși avea să i se dezvăluie ! Pasionat de arheologie, abia putea să-și creadă ochilor și se gândi deodată că Fratele Jeris avea să se îmbolnăvească de invidie — dar alungă repede acest gând prea puțin milostiv și se puse să mulțumească Cerului ce-l pricopsise cu o asemenea comoară.

Tremurând de emoție, atinse cu o mână prevăzătoare obiectele din cutie, străduindu-se să le trieze. Studiile-i anterioare îi permisera astfel să recunoască în grămadă o șurubelniță, un fel de instrument folosit cândva pentru a introduce în lemn niște tije de metal filetat — și un soi de foarfece mic cu lame tăioase. Mai descoperi o sculă bizară, alcătuită dintr-un mâner de lemn putrezit și o tijă puternică de aramă, de care mai erau încă lipite niște resturi de plumb topit, dar nu izbuti s-o identifice. Cutia mai conținea un rotocol de bandă neagră și lipicioasă, prea deteriorată de veacuri ca să se poată ști ce era cu ea, și numeroase bucăți de sticlă și metal, precum și mai multe din acele mici obiecte tubulare cu mustăți din fire de fier pe care păgânii din munți le considerau amulete, dar pe care anumiți arheologi le credeau resturi din legendara *machina analytica* de dinaintea Potopului de Flăcări.

Fratele Francis examina cu grijă toate aceste obiecte înainte de a le rândui alături de el, pe piatra mare, plată; cât despre documente, le lăsă la urmă. Ca întotdeauna, de altfel, ele constituiau descoperirea cea mai importantă, date fiind foarte puținele hârtii ce scăpaseră de teribilele autodafo-uri aprinse în Era Simplificării de o populație ignorantă și răzbunătoare, cutezând să distrugă astfel până și textele sfinte.

Prețioasa cutie conținea două din acele inestimabile hârtii, ca și trei pagini nuci de note manuscrise. Toate aceste venerabile documente erau foarte fragile, vechimea uscându-le și făcându-le sfărâmicioase ; de aceea tânărul călugăr umblă cu ele cu cea mai mare precauție, având grijă să le ferească de vânt cu anteriorul. Altminteri, abia se puteau citi și erau scrise în engleza antediluviană, acea limbă veche care, ca și latina, nu mai era folosită la ora actuală decât de călugări și în Ritualul liturgic. Fratele Francis se puse să le descifreze încet, recunoscând cuvintele în trecere, fără să le pătrundă bine semnificația exactă. Pe o foaie se putea citi: „1 livră de cântat, 1 cutie varză cu came pentru Emma.” Cealaltă foaie spunea : „De gândit la formula 1040 pentru declarație impozite.” Ultima, în fine, n-avea decât cifre și o lungă adunare, apoi o cifră reprezentând în mod evident un procentaj scăzut din totalul precedent și urmată de cuvântul „Hait!”. Incapabil să înțeleagă ceva din aceste documente, călugărul se mulțumi să verifice socotelile și le găsi corecte.

Din celelalte două hârtii conținute în cutie, una, strâns înfășurată sul, amenința să se fărâme în bucăți dacă te-ai fi pus s-o derulezi. Fratele Francis nu izbuti să descifreze decât două cuvinte: „Pariu Mutual”, și o băgă la loc în cutie ca s-o examineze mai târziu, după ce va fi fost supusă unui tratament de conservare potrivit.

Al doilea document era format dintr-o hârtie marc, împăturită de mai multe ori și atât de sfărâmicioasă în zona îndoiturilor, încât călugă-

ml trebui să se mulțumească să-i arunce o privire îndepărtându-i cu fe-reală colțurile.

Era un plan, o rețea complicată de linii albe, trasate pe fond albas-tru !

Un alt fior îi străbătu Fratelui Francis șira spinării: avea un albas-tra — unul din acele documente vechi extrem de rare pe care arheologii le apreciau atâta, iar savanții și interpreții specializați le descifrau cu atâta greutate!

Dar incredibila binecuvântare pe care-o constituia o astfel de des-coperire nu se oprea aici: într-adevăr, printre cuvintele trasate într-unui din unghiurile inferioare ale documentului, iată că Fratele Francis zări dintr-o dată numele însuși al întemeietorului ordinului său : Preaferici-tul Leibowitz în persoană !

Călugărului prinseră să-i tremure mâinile atât de tare, în bucuria lui, că fu cât pe ce să sfâșie inestimabila hârtie. Ultimele cuvinte pe care i le adresase pelerinul îi reveniră atunci în memorie: „Fie să găsești Vo-cea pe care o cauți!” Și chiar o Voce tocmai descoperise, o Voce cu un V mare, aidoma aceluia format de aripile unui porumbel coborând către pământ din înaltul văzduhului, un V majuscul, ca în *Vere dignum* sau în *Vidi aquam*, un V maiestuos și solemn, ca acelea care împodobesc pagi-nile mari din Liturghier — un V, pe scurt, ca în Vocație !

După o ultimă privire înspre documentul albastra, ca să se încre-dințeze că nu visa, călugărul intona rugăciuni de mulțumire : „*Beate Lejbowitz, ora pro me... Sande Leibowitz, exaudi me...*” — iar această ultimă formulă nu era lipsită de o anumită îndrăzneală, de vreme ce în-temeietorul Ordinului încă își aștepta canonizarea !

Uitând de poruncile Starețului, Fratele Francis se ridică dintr-un salt și se porni să scruteze orizontul către miazăzi, în direcția în care se dusesse bătrânul rătăcitor cu pânza-i de iută în jurul mijlocului. Dar pe-lerinul dispăruse demult... Era cu siguranță un înger al Domnului, își spuse Fratele Francis și — cine știe ? — poate chiar Preafericitul Leibo-witz în persoană... Oare nu-i arătase el locul însuși unde să descopere miraculoasa comoară, sfătuindu-l să miște o anumită piatră în clipa când își lua un profetic rămas bun de la el ?...

Tânărul călugăr rămase cufundat în exaltantele-i cugetări până la ceasul când soarele la apus însângera munții, în vreme CC umbrele amurgului se adunau în jurul lui. Doar în clipa aceea noaptea ce se apro-pia îl scoase din meditație. își spuse că darul inestimabil pe care tocmai îl primise nu-l punea pesemne la adăpost de lupi și se grăbi să-și ter-mine zidul proteguitor. Apoi, cum stelele se înălțau, ațâță focul și culese micile semințe violete de cactus ce-i alcătuiau hrana, cu excepția unui

pumn de grâu uscat pe care i-l aducea un preot în fiecare duminică. I se mai întâmpla de aceea să arunce o privire poficioasă șopârlelor care treceau peste pietrele dimprejur—iar visurile-i erau adesea populate de coșmaruri cu mâncăruri grele.

În noaptea aceea însă foamea trecuse în planul al doilea al preocu-părilor sale. Înainte de orice, ar fi voit să dea fuga în graba mare la mă-năstire, ca să le împărtășească fraților minunata-i întâlnire și descoperi-rea miraculoasă. Dar lucrai era, firește, absolut imposibil. Cu vocație sau lără, trebuia să rămână acolo până la sfârșitul păresimilor și să se comporte mai departe ca și când nu i s-ar fi întâmplat nimic extraordi-nar.

„Pe locul ăsta se va clădi o catedrală”, gândi el în timp ce amorțea visând aproape de foc. Și deja închipuirea îi arăta maiestuosul edificiu ce va răsări din ruinele vechiului sat, cu clopotnițele-i semețe ce se vor vedea de la kilometri, de jur împrejur.

Ațipi în cele din urmă și, când se trezi tresărind, abia câțiva tăciuni mai clipeau în focul muribund. I se păru deodată că nu mai era singur în pustiu... Mijind ochii, se sforța să străpungă cu privirea întunericul ce-l înconjura și atunci zări, îndărătul ultimilor cărbuni ai vetrei sale mo-deste, pupilele unui lup lucind în beznă. Scoțând un strigăt de spaimă, tânărul călugăr fugi pe dată să se adăpostească în sicriul din pietre us-cate.

Strigătul pe care-l scosese, își spuse el în timp ce se ghemuia tre-murând în locul de refugiu, acel strigăt nu constituia, la drept vorbind, o infracțiune la legământul tăcerii... Și se puse să mângâie cutia de me-tal pe care o strângea la piept, rugându-se să se termine repede postul, împrejurul lui, ghearele răcăiau pietrele adăpostului...

*

În fiecare noapte, lupii dădeau astfel târcoale sălașului mizer al că-lugărului, umplând bezna de urlete de moarte, iar în timpul zilei el se zbătea cuprins de adevărate coșmaruri provocate de foame, de căldură și de neîndurătoarele mușcături ale soarelui. Fratele Francis își petrecea zilele adunând lemne de foc și rugându-se, ostenindu-se să-și stăpâ-nească nerăbdarea de a se vedea odată ajuns în Sâmbăta Mare, ce va însemna sfârșitul păresimilor și al postului său.

Totuși, când binecuvântata zi sosi în sfârșit, tânărul călugăr era prea slăbit de privațiuni ca să mai găsească putere să se bucure. Copleșit de o imensă oboseală, îșfăcu traista, își trase pe ochi gluga să-l fereas-că de soare și strânse lăib braț prețioasa-i cutie. Apoi, mai ușor cu vreo cincisprezece kilograme decât avusese în Miercurea Cenușii, pomi clă-tinat să străbată cei zece kilometri ce-l despărțeau de mănăstire...

Sfârșit, se prăbuși în clipa când ajunse la poartă ; Frații care-l culeseră de pe jos și se îngrijiră de biata-i carcasă deshidratată povestiră că, în delirul său, nu încetase să pomenească de un înger cu o zdreanță de iută și să invoce numele Preafericitului Leibowitz, mulțumindu-i cu fervoare că-i dezvăluise niște relicve sfinte, precum Pariul Mutual.

Zvonul acestor prorociri se răspândi în comunitate și ajunse foarte repede la urechile Părintelui Stareț, răspunzător de toată disciplina, care strânse din dinți imediat. „Duceți-vă și aduceți-l la mine !” porunci el pe un ton potrivit a le da aripi și celor mai nepăsători.

Așteptându-l pe tânărul călugăr, Starețul se foia încoace și încolo, în timp ce furia se strângea într-însul. Nu că ar fi fost împotriva minunilor, departe de el gândul. Deși erau greu compatibile cu necesitățile administrației interioare, bunul Stareț credea din răputeri în minuni, fiindcă ele constituiau baza însăși a credinței sale. Dar înțelegea ca aceste minuni să fi fost cel puțin controlate cum trebuie, verificate și autentificate în formele prescrise, după regulile stabilite. De la recenta beatificare a veneratului Leibowitz, nebunii de călugări tineri găseau cu cale să dibăcească minuni peste tot.

Oricât ar fi fost de înțeles această aplecare către miraculos, ea nu era mai puțin intolerabilă. Firește, orice ordin monastic demn de acest nume este foarte preocupat să contribuie la canonizarea întemeietorului său, adunând cu cel mai mare zel toate elementele susceptibile de a sluji la aceasta, dar erau și limite ! Or, de câțva timp, Starețul constata că turma pe care o păstorea avea tendința de a scăpa autorității sale, iar zelul pasionat pus de tinerii frați în descoperirea și inventarierea minunilor ridiculizase Ordinul Albéric al lui Leibowitz într-atâta, încât se râdea pe seama lui cu gura până la urechi chiar și în Noul Vatican...

De aceea, Părintele Stareț era foarte hotărât să treacă la pedepse : de aici înainte, oricine ar răspândi zvonuri despre minuni va căpăta o pedeapsă. În cazul unei minuni false, cel răspunzător ar plăti astfel prețul indisciplinei și credulității sale ; în cazul unei minuni autentice, dovedite de verificări ulterioare, dimpotrivă, pedeapsa suferită ar constitui penitența obligatorie pe care trebuie s-o facă toți cei care benefician de darul grației divine.

În clipa când junele novice ciocăni timid la ușă, bunul Părinte, ajuns la capătul reflecțiilor sale, se afla astfel în poziția potrivită cu împrejurarea, o stare de spirit curat feroce, pitită sub cea mai blândă aparență.

„Intră, fiule, făcu el cu glas suav.

— M-ați chemat, cuviosule Părinte ? se interesă novicele — și su-răse fericit, zărind curia de metal pe masa Starețului.

— Da, răspunse Părintele, părând a șovăi un moment. Dar fără îndoială ți-ar plăcea de acum încolo să vin *eu* la tine, fiindcă acum ai devenit un personaj nemaipomenit de celebra, nu ?

— O, nu. Părinte ! strigă Fratele Francis, stacojiu și aproape sufocându-se.

— Ai șaptesprezece ani și e clar că ești un imbecil.

— Fără nici o îndoială, cuviosule.

— Vrei să-mi spui, în aceste condiții, ce motiv nesăbuit poți avea ca să te crezi demn de a intra în cinul nostru ?

— N-am nici un motiv, o, venerabile stăpân. Nu sunt decât un biet păcătos a cărui trufie este de neiertat.

— Și încă-ți mai sporești greșelile, mugi Starețul, pretinzându-ți trufia așa de mare, că e de neiertat!

— Adevărat, Părinte. Nu-s decât un vierme.”

Starețul zâmbi înghețat și-și recapătă calmul vigilent.

„Așadar ești gata să retractezi, reluă el, și să renegi toate rătăcirile pe care le-ai proferat sub influența febrei, în legătură cu un înger ce ți-ar fi apărut și ți-ar fi dat această... (arătă cu un gest disprețuitor cutia de metal)... aceste fleacuri neînsemnate ?”

Fratele Francis tresări și închise ochii temător.

„Mi-c... mi-e cam teamă că n-am să pot, o, stăpâne, şușoti el.

— Ce?

— Nu pot să neg ceea ce ochii mei au văzut, cUviosule Părinte.

— Știi ce pedeapsă te așteaptă ?

— Da, Părinte.

— Foarte bine. Pregătește-te atunci s-o primești.”

Cu un oftat resemnat, novicele își ridică sutana lungă până la mijloc și se aplecă peste masă. Atunci, scoțând din sertar o varga îndesată de nuc, bunul Părinte îi plesni de zece ori la rând fundul (după fiecare lovitură, novicele rostea supus un *Deo grațios* ! meritat de lecția de umilință din care astfel trăgea profit).

„Și-acum, întrebă Starețul dându-și mânecile în jos, ești dispus să retractezi ?

— Părinte, nu pot.”

întorcându-i brusc spatele, preotul rămase o clipă tăcut.

„Foarte bine, reluă el în sfârșit cu glas mușcător. Poți pleca. Dar nu cumva să crezi că vei intra anul ăsta în călugărie, laolaltă cu ceilalți.”

Fratele Francis, în lacrimi, se întoarse în chilia lui. Ceilalți novici aveau să primească haina monastică, iar el, din contra, trebuia să mai aștepte un an și să petreacă încă un post de Paște în pustiu, printre lupi,

în căutarea unei vocații ce știa totuși bine că-i fusese acordată cu vârf și îndesat...

Pc parcursul săptămânilor următoare, nefericitul avu măcar conso-larea de a constata că Starețul nu avusese pe de-a-ntregul dreptate când vorbise de conținutul cutiei de metal ca de niște „fleacuri neînsemnate”. Acele relicve arheologice treziseră în mod vădit un interes foarte viu printre Frați și li se consacra mult timp pentru a fi curățate și clasate; se făceau de asemenea eforturi de restaurare a documentelor scrise și de înțelegere a ceea ce voiau ele să spună. Mergea chiar vorba prin comu-nitate că Fratele Francis descoperise relicve autentice ale Preafericitului Leibowitz — îndeosebi sub forma unui plan albastru ce purta numele lui și pe care se mai vedeau încă niște improșcături cafenii (sânge de-al lui Leibowitz, poate ? Părintele Stareț credea că era vorba de suc de mere). În tot cazul, planul era datat din Anul de Grație 1956, adică părea contemporan cu venerabilul întemeietor al Ordinului.

De altminteri, se știau destui de puține lucruri despre Preafericitul Leibowitz; istoria lui se pierdea în cețurile trecutului, întunecate și mai mult de legendă. Se afirma doar că Dumnezeu, pentru a pune la încer-care omenirea, poruncise savanților de odinioară —între care se prenu-măra și Preafericitul Leibowitz — să perfecționeze anumite arme dia-bolice, din pricina cărora Omul, în răstimpul a câtorva săptămâni, izbu-tise să distrugă partea cea mai importantă a civilizației, suprimând cu același prilej un foarte mare număr dintre semenii săi. Acesta fusese Po-topul de Flăcări, urmat de ciumă și de felurite alte flageluri și la sfârșit de nebunia colectivă ce avea să ducă la Epoca Simplificării. În cursul acestei epoci, cei din urmă reprezentanți ai omenirii, apucau de o furie răzbunătoare, îi tăiaseră în bucăți pe toți politicienii, tehnicienii și oa-menii de știință ; pe deasupra, arseseră toate lucrările și documentele de arhivă ce ar fi îngăduit omenirii să se angajeze iarăși pe calea distrugerii știintific. Pe vremea aceea, toate scrierile erau vânată cu o ură lără pre-cedent, la fel ca și toți oamenii instruiți — în așa măsură, că vorba „nă-tărău” devenise în cele din urmă sinonimă cu cetățean cinstit, integra și virtuos.

Spre a scăpa de mânia legitimă a nătărăilor supraviețuitori, mulți savanți și enidiți își căutară refugiu la sânul Maicii Noastre, Biserica. Ea îi primi într-adevăr, îi îmbracă în sutane monahale și se sili să-i fe-rească de plebea ce-i urmărea. Procedeu nu izbuti de altfel întotdeauna, căci uncie mănăstiri fură invadate, arhivele și textele lor sacre aruncate în flăcări, în timp ce aceia care se refugiaseră acolo erau spânzurați Iară multă vorbă. În ce-l privește pe Leibowitz, el își găsise azil la cister-cieni. Călugărindu-se, deveni preot și, după vreo doisprezece ani, îi fu

dată încuviințarea de a întemeia un nou ordin monastic, acela al „alber-tinilor”, astfel numit în amintirea lui Albert cel Mare, profesorul mare-lui sfânt Toma d'Aquino și patronul tuturor oamenilor de știință. Congregația nou creată trebuia să se consacre prezervării culturii, atât sacre cât și profane, iar membrii ei aveau ca sarcină principală să trans-mită generațiilor viitoare rarele cărți și documente scăpate de la distru-gere și pe care le tănuiau la ei, din toate colțurile lumii unde le aflau. Până la urniă, unii nătărăi recunoscură în Leibowitz un fost savant și el suferi martiriul prin spânzurare. Ordinul întemeiat de el totuși continuă să existe, iar membrii lui, atunci când («sesiunea de documente fu ia-răși permisă, putură chiar să se apuce să transcrie din memorie nume-roase lucrări din vremuri trecute. Dar memoria acestor analiști fiind prin forța împrejurărilor mărginită (și puțini dintre ei posedând în rest o cultură destul de întinsă ca să priceapă științele fizice), frații copști își consacrară cea mai mare parte a eforturilor textelor sacre, ca și lucrări-lor beletristice ori celor ce tratau chestiuni sociale. Astfel deci nu supra-viețui din imensul repertoriu de cunoștințe umane decât o colecție cam plăpândă de mici tratate manuscrise.

După șase veacuri de obscurantism, călugării continuau să stu-dieze și să recopieze slaba lor recoltă. Așteptau... Desigur, cea mai mare parte a textelor salvate de ei nu le era de nici un folos — unele rămânându-le chiar cu totul de neînțeles. Dar le era de-ajuns bunilor că-lugări să știe că dețineau Cunoașterea : se vor pricepe ei s-o salveze și s-o transmită, așa cum le-o cerca datoria — și asta chiar dacă obscuran-tismul universal ar fi trebuit să țină zece mii de ani...

Fratele Francis Gerard din Utah se întoarse în pustiu în anul urmă-tor și se puse să postească acolo în singurătate. O dată mai mult, reveni la mănăstire firav și slăbit și fu din nou adus dinaintea Părintelui Stareț, carc-l întreabă dacă se hotărâse în sfârșit să-și renege extravagantele de-clarații.

„Nu c cu puțință, Părinte, repetă el, nu pot să neg ce-am văzut cu ochii mei.”

Iar Starețul, o dată mai mult, îl pedepsi întru Hristos ; și încă o dată îi amână rostirea jurământului de călugărie pentru o dată ulterioară...

Documentele conținute în cutia de metal fuseseră totuși încre-dințate unui seminar, pentru studiu, după ce fuseseră copiate. Dar Fra-tele Francis rămânea un simplu novice, un novice care continua să vi-seze la magnificul sanctuar ce se va clădi într-o zi pe locul descoperirii sale...

„Diabolică încăpățânare ! tuna și fulgera Starețul. Dacă pelerinul de care se înverșunează să vorbească idiotul ăsta se îndrepta, după cum

pretinde el, către mănăstirea noastră, cum se face că nu l-am văzut niciodată ?... Un pelerin cu o cârpă de iută în jurul mijlocului, auzi colo !"

Cu toate astea, povestea cu cârpa de iută nu-i dădea pace bunului Părinte. Tradiția spunea într-adevăr că Preafericitului Leibowitz, când a fost spânzurat, i se pusese pe cap un sac de iută, ca glugă.

•

Fratele Francis rămase șapte ani novice și trăi în pustiu șapte posturi de Paște unul după altul. Cu regimul ăsta, deveni expert în arta de a imita urletul lupilor și i se întâmpla mai apoi, ca să se distreze, să atragă astfel haitele până sub zidurile mănăstirii, în nopțile fără lună... în timpul zilei, se mulțumea să muncească pe la bucătărie și să spele dalele mănăstirii, continuând între timp să studieze vechii autori.

Într-o bună zi, un trimis din partea seminarului sosi călare pe un măgar la mănăstire, aducând o veste născătoare de mare bucurie: „Este sigur acum, vesti el, că documentele găsite aproape de locurile astea datează într-adevăr din anul indicat și că planul, în special, are oarecare legătură cu cariera preafericitului vostru întemeietor. L-am trimis la Noul Vatican, care-l va supune unui studiu mai adânc.

— Așa deci, întrebă Starețul, ar putea fi vorba, până la urmă, de o veritabilă relicvă a lui Leibowitz ?"

Dar mesagerul, prea puțin domc de a-și angaja răspunderea, se mărgini să ridice din sprâncene.

„Se relatează că Leibowitz era vădov când a fost hirotonisit, ocoli cl răspunsul. Firește, dacă se descoperă numele defunctei sale soții..."

Atunci Starețul, amintindu-și notița în care figura un nume de femeie, ridică din sprânceană la rândul lui...

Puțin după aceea, Uimise după Fratele Francis.

„Fiule, îi declară el cu un aer curat radios, cred că a venit clipa să rostești, în sfârșit, jurământul solemn de intrare în călugărie. Fie-mi îngăduit, cu prilejul acesta, să te felicit pentru răbdarea și tăria de care n-ai pregetat a ne da dovadă. Bineînțeles, nu vom mai aduce vorba niciodată de... ăăă... întâlnirea ta cu un... — hm ! — ...rătăcitor prin deșert. Ești un bun nătărău și poți să îngenunchezi dacă dorești binecuvântarea."

Fratele Francis scoase un oftat adânc și leșină, zdrobit de emoție. Părintele îl binecuvânta, apoi îl readuse în simțiri și-i îngădui să-și rotească jurământul veșnic : sărăcie, neprihănire, supușenie — și respectarea regulii.

La câțva timp după aceea, noul venit în ordinul albertin al Fraților lui Leibowitz fu afectat la sala copiștilor, sub supravegherea unui călu-

găr bătrân pe nume Horner, și el se puse conștiincios să împodobească paginile unui tratat de algebră cu faimoase miniaturi reprezentând ramuri de măsline și heruvimi bucălați.

„Dacă dorești, îl anunță bătrânul Homer cu glasul-i dogit, poți să consacră cinci ceasuri din timpul tău, în fiecare săptămână, unei ocupații la alegere — sub rezerva aprobării, desigur. În caz contrariu, vei folosi ceasurile de trudă facultativă copiind *Summa Theologica* precum și fragmentele din *Encyclopedia Britannica* care au ajuns până la noi."

După ce cugetă la acestea, tânărul călugăr întrebă :

„N-aș putea oare consacra aceste ceasuri ca să fac o copie frumoasă după planul lui Leibowitz ?

— Habar n-am, fiule, replică Fratele Horner încruntându-se. Țasta e un subiect asupra căruia prcabunul nostru Părinte se arată puțin cam sensibil, deh... în fine, conchise el dinaintea rugămintilor fiebinți alejunelui copist, consimțesc totuși să-ți îngădui, fiindcă e o treabă care nu-ți va lua mult timp."

Fratele Francis își făcu rost deci de cel mai frumos pergament pe care-l putu găsi și-și petrecu multe săptămâni răzuind și șlefuiind pielea cu o piatră netedă, până ce izbuti să-i dea o albeață strălucitoare ca de zăpadă. Apoi consacra alte săptămâni studierii copiilor prețiosului document, până când îi învăță pe de rost toate trăsăturile, toată misterioasa încălceală de linii geometrice și simboluri de neînțeles. La urmă, se simți în stare să reproducă cu ochii închiși uimitoarea complexitate a documentului. Atunci își petrecu încă multe săptămâni scotocind în biblioteca mănăstirii, ca să descopere documente ce să-i permită să-și facă o idee, chiar vagă, despre semnificația planului.

Fratele Jeris, un tânăr călugăr care lucra și el în sala copiștilor și-și răsese în mai multe rânduri de el și de miraculoaselor apariții din pustiu, îl surprinse în timp ce tocmai făcea acest lucru.

„Aș putea să te întreb și eu, îi zise, aplecat peste umărul lui, ce înseamnă mențiunea "Mecanism de Control Tranzitorial pentru Elementul 6-B" ?

— Este desigur numele obiectului pe care-l reprezintă schema, replică Fratele Francis pe un ton puțin cam sec, căci Fratele Jeris nu făcuse decât să citească cu glas tare titlul documentului.

— Fără îndoială... Dar ce reprezintă schema ?

— Păi... mecanismul de control tranzitorial al unui element 6-B, firește !"

¹ *Summa sfântului Toma d'Aquino. evident,*

Fratele Jeris izbucni în râs, iar junele copist simți că roșește.
„Presupun, reluă el, că schema reprezintă în realitate vreun concept abstract. După mine, acest Mecanism de Control Tranzitorial era pesemne o abstracțiune transcendențială.

— Și în ce fel de cunoaștere ți-ai clasa abstracțiunea ? se interesă Jeris, tot sarcastic.

— Ei bine, să zicem... Fratele Francis șovăi o clipă, apoi reluă : dat fiind ce fel de ocupație avea Preafericitul Leibowitz înainte de a se călugări, aş spune că acest concept de care e vorba aici privește arta astăzi pierdută ce se numea odinioară *electronică*.

— Numele ăsta figurează într-adevăr în textele ce ne-au fost transmise. Dar ce desemnează el de fapt ?

— Textele ne spun și asta: obiectul electronicii era utilizarea Electronului, pe care unul din manuscrisele aflate în posesia noastră, din nefericire fragmentar, ni-l definește drept o Torsiune a Neantului încărcată Negativ .

— Subtilitatea ta mă impresionează, se extazie Jeris. Pot să te mai întreb ce-i aia negarea neantului ?"

Fratele Francis, roșind pe-ntrecute, începu să bâjbâie.

„Torsiunea negativă a neantului, urmă necruțătorul Jeris, trebuie că ajunge în cele din urmă la ceva pozitiv. Presupun deci. Frate Francis, că vei izbuti să ne meșterești acel ceva, dacă vei binevoi să-ți consacri toate eforturile întru aceasta. Grație ție, nu c nici o îndoială că vom poseda în cele din urmă faimosul Electron. Dar ce vom face cu el atunci ? Unde-l vom pune ? în altar, poate ?

— Nu știu, replică Francis, care începea să se enerveze, și nu știu nici ce era un Electron sau la ce putea să slujească. Am numai convingerea profundă că acest lucru a existat într-o anumită epocă, asta-i tot."

Izbucnind într-un râs batjocoritor, Jeris iconoclastul îl părăsi ca să se întoarcă la treaba lui. Incidentul îl întristase pe Fratele Francis, fără să-l îndepărteze totuși de la proiectul care-i stătea lui la inimă. De îndată ce asimila cele câteva informații ce putea să i le furnizeze biblioteca mănăstirii despre arta pierdută în care se ilustrase Leibowitz, schiță mai multe proiecte ale planului pe care avea de gând să-l reproducă pe pergament. Schema însăși, fiindcă nu izbutea să-i pătrundă înțelesul, avea să fie reprodusă cu grijă așa cum se prezenta în documentul original. Pentru aceasta, avea să folosească cerneală neagră ; dimpotrivă, avea să întrebuișteze cerneluri colorate și caractere fanteziste cât se poate de

Definiție exactă (dală de l*r I.eonBri!louin, apoi reluată de Robert Andrews Mullikan, laureat al premiului Nobel). Ea este într-adevăr incomprehensibilă fără context, adică fără întreaga structură complexă a fizicii noastre.

decorative ca să reproducă cifrele și legende planului. Hotărî de asemenea să rupă monotonia austeră și geometrică în reproducerea sa, agrementând-o cu porumbei și heruvimi, cu viță de vie verde, fructe aurite și păsări multicolore — și chiar cu un șarpe viclean. în partea de sus avea să deseneze o reprezentare simbolică a Sfintei Treimi, iar jos, în replică, zalele servind de emblemă Ordinului său. Mecanismul de Control Tranzitorial al Preafericitului Leibowitz avea să fie astfel slăvit cum se cuvenea, iar mesajul lui avea să vorbească ochiului și spiritului deopotrivă.

Când își termină schița preliminară, o supuse cu timiditate Fratelui Homer.

„îmi dau seama, făcu bătrânul călugăr pe un ton nuanțat de remușcări, că treaba asta îți va lua mult mai mult timp decât aş fi crezut eu... Dar ce contează : dă-i înainte. Desenul e frumos, foarte frumos, într-adevăr.

— Mulțumesc, frate."

Fratele Homer îi făcu un semn cu ochiul tânărului călugăr:

„Am aflat, îi strecură el confidențial, că s-a hotărât să se dezmoștească formalitățile necesare pentru canonizarea Preafericitului Leibowitz. De aceea este probabil ca preabunul nostru Părinte să se simtă la ora actuală mult mai puțin neliniștit în legătură cu ce știi."

Bineînțeles, toată lumea era la curent cu această importantă noutate. Beatificarea lui Leibowitz era demult un fapt împlinit, dar ultimele formalități ce-ar fi făcut din el un sfânt puteau necesita încă mulți ani de zile. în plus, existau mereu temeri că Avocatul Diavolului va descoperi vreun motiv care să facă imposibilă canonizarea proiectată.

După multe luni de zile. Fratele Francis își începu în sfârșit lucrul la frumosul pergament, desenând cu dragoste arabescuri fine, volute complicate și miniaturi elegante puse în valoare cu foiță de aur. Era o lucrare de marcă întindere ceea ce făcea el, o lucrare necesitând câțiva ani ca să fie dusă la bun sfârșit. Ochii copistului, firește, fură puși la grea încercare și el fu uneori silit să-și întrerupă truda săptămâni la rând, de teamă ca vreo greșală pricinuită de oboseală să nu strice tot ansamblul. Puțin câte puțin, totuși, opera lua formă și ea se prezenta într-o frumusețe atât de măreață, încât toți călugării din mănăstire se înghesuiau s-o contemple cu admirație. Numai Fratele Jeris, sceptic, continua să critice.

„Mă întreb, spunea el, de ce nu-ți consacri timpul unei munci utile."

Asta făcea el, în ce-l privea, fiindcă meșterea abajururi de pergament decorat pentru lămpile cu ulei din biserică.

Tocmai atunci, bătrânul Frate Horner căzu la pat și începu să se stingă văzând cu ochii. În primele zile din postul Crăciunului, frații îi cântară Liturgia Morților și-i încredințară rămășițele pământului din care se trăgeau. Starețul îl alege pe Fratele Jeris ca să-i urmeze defunctului la supravegherea copiștilor și invidiosul profită de îndată ca să-i poruncească Fratelui Francis să-și abandoneze capodopera. Era timpul, îi spuse, să renunțe la aceste copilării ; acum trebuiau confecționate abajururi. Fratele Francis își puse la loc sigur rodul veghilor sale și se supuse fără să cârtească. Pictând abajururi, se consola gândindu-se că toți suntem muritori... într-o zi, sufletul Fratelui Jeris avea să-l întâlnească neîndoielnic în Paradis pe acela al Fratelui Homer, sala copiștilor, până la urmă, nefiind vreodată altceva decât antecamera Vieții veșnice. Atunci, cu voia Domnului, îi va fi îngăduit să-și reia capodopera întreruptă...

Providența divină totuși se îngrijea de asta mult înaintea morții Fratelui Jeris. încă din vara următoare, un episcop călare pe un catâr, însoțit de o numeroasă suită de demnitari ecleziastici, se înfățișa la poarta mănăstirii. Noul Vatican, vesti el, îl însărcinase să fie avocatul canonizării lui Leibowitz și el sosea ca să culeagă de la Părintele Stareț toate informațiile susceptibile de a-l ajuta în misiune ; în special, dorea să obțină lămuriri cu privire la o apariție pământească a Preafericitului cu care fusese miluit un anume Frate Francis Gerard din Utah.

Trimisul Noului Vatican fu primit cu căldură, așa cum se cuvenea. Fu găzduit în apartamentul rezervat prelaților în trecere și i se dădură șase călugări tineri atenți să-i satisfacă cele mai mici dorințe. Se destupară pcentni el cele mai bune sticle, fură puse la frigare păsările cele mai delicate, până și de distracția sa avură grijă, tocmindu-se pentru el, în fiecare scară, câțiva violoniști și o întreagă trupă de măscărici.

De trei zile era acolo episcopul când bunul Părinte Stareț îl aduse dinaintea lui pe Fratele Francis.

„Monseniorul Di Simone dorește să te vadă, îi spuse. Dacă te pune naiba să-ți dai drumul la fantezie, ÎU facem mațele coarde de vioară, îți aruncăm hoitul la lupi și oasele ți le îngropăm în pământ nesfințit... Acum, fiule, mergi în pace: Monseniorul te așteaptă.”

Fratele Francis n-avea nici o nevoie de avertismentul bunului Părinte ca să-și țină gura. Din ziua îndepărtată când febra îl făcuse vorbăreț, după primul post în pustiu, se ferise cu grijă să sufle vreo vorbă cuiva despre întâlnirea cu pelerinul. Dar era neliniștit văzând că cele mai mari autorități ecleziastice se interesau hnisc de același pelerin și de aceea inima-i bătea tare când se înfățișă dinaintea episcopului.

Spaima i se dovedi de altfel lipsită de orice temeii. Prelatul era un bătrân foarte patern, ce părea interesat înainte de toate de cariera micului călugăr.

„Și acum”, îi spuse el după câteva momente de conversație amabilă, „vorbește-mi de întâlnirea cu Preafericitul vostru întemeietor.

— Oh, Monsenior ! N-am spus niciodată că era vorba de Preafericitul Leibo...

— Sigur, fiule, desigur... Iată de altfel un proces verbal al acestei apariții pe care ți l-am adus. A fost întocmit după informații culese din cele mai bune surse. Îți cer doar să-l citești. După care îmi vei confirma exactitatea lui, sau îl vei corecta, dacă va fi nevoie. Acest document, firește, se sprijină numai pe zvonuri. În realitate, *numai tu* poți să ne spui ce s-a întâmplat cu adevărat. Te rog deci să-l citești *foarte* atent.”

Fratele Francis luă teancul gros de hârtii pe care i-l întindea prelatul și se puse să parcurgă acea dare de scamă oficială cu o teamă crescândă cc nu întârzie să degenereze într-o adevărată teroare.

„Te-ai schimbat la față, fiule, remarcă episcopul. Ai constatat vreo greșeală ?

— Păi... păi... nu așa... lucrurile nu s-au petrecut *defel* așa ! strigă nefericitul călugăr, zdrobit. Nu l-am văzut decât o singură dată și el s-a mărginit să mă întrebe de drumul spre mănăstire. Apoi a lovit cu toiagul în piatra sub care am descoperit relicvele.

— Fără nici un cor celest, dacă înțeleg bine ?

— O, nu.

— Și fără aureolă în jurul capului său sau covor de roze întinzându-i-se sub pași pe măsură cc înainta ?

— Înaintea Domnului care mă vede, Monsenior, afirm că nimic din toate acestea nu s-a produs !

— Bine, bine, făcu episcopul suspinând. Poveștile pe care le spun călătorii, știu bine, au întotdeauna ceva exagerat...”

Cum părea decepționat, Fratele Francis se grăbi să-și ceară iertare, dar avocatul viitorului sfânt îl potoli cu un gest:

„Nu face nimic, fiule, îl încredința el. Nu ducem lipsă de minuni dovedite și controlate, mulțumesc lui Dumnezeu !... în orice caz, hărțiile descoperite de tine au avut măcar o utilitate, de vreme ce ne-au permis să descoperim numele pe care-l purta soția veneratului vostru întemeietor, care a murit, după cum știi, înainte ca el să se hărăzească religiei.

— într-adevăr. Monsenior ?

— Da. Se numea Emily.”

Vizibil de/amăgit de relatarea tânărului călugăr privind întâlnirea sa cu pelerinul, Monseniorul Di Simonc petrecu totuși nu mai puțin de cinci zile întregi pe locul unde Francis descoperise cutia de metal. O cohortă de novici îl însoțea, agitând cazmale și târnăcoape... După ce au tot răscolit pământul, episcopul se întoarse la mănăstire, în seara celei de-a cincea zile, cu o bogată pradă de felurite relicve, între care o veche cutie de aluminiu conținând încă niște urme dintr-o magmă uscată ce fusese poate odinoară o varză cu came.

Înainte de a părăsi mănăstirea, el făcu o vizită la sala copiștilor și voi să vadă reproducerea făcută de Fratele Francis după celebrul document albastru al lui Leibowitz. Călugărul, tot protestând că nu era marcă lucii II, i-o băgă sub nas cu o mână tremurândă.

„Krombf! strigă episcopul (sau cel puțin asta s-a înțeles). Treaba asta trebuie isprăvită, fiule, neapărat!”

Surâzând, călugărul îi căută privirea Fratelui Jeris. Dar acela se grăbi să se uite în altă parte... A doua zi, Fratele Francis se puneă din nou pe treabă, încărcat cu o mulțime de pene de gâscă, de foițe de aur și de felurite pensule.

•

...Tot la asta trudea, când o nouă solie de la Vatican se înfățișă la mănăstire. De astă dată, era vorba de o trupă numeroasă, având chiar și gărzi înarmate ca să respingă atacurile bandiților de drumul mare. În fruntea ei, mândru cocoțat pe un câțar negru, se fudulea un prelat al cărui cap era împodobit cu cornițe, iar gura cu colți lungi, ascuțiți (așa au afirmat, în orice caz, mai mulți novici pe urmă). El se prezentă ca *Advocatus Diaboli*, însărcinat să se opună prin toate mijloacele canonizării lui Leibowitz și lămuri că venea la mănăstire ca să ancheteze asupra unor zvonuri absurde, propagate de niște călugărei isterici, a căror zarvă se răspândise până la autoritățile supreme din Noul Vatican. Doar văzându-l pe acest emisar, se înțelegea pe loc că el nu era dintre aceia cărora să li se-nșire verzi și uscate.

Starețul îl primi politicos și-i oferi un mic culcuș metalic, într-o chilie dând către miazăzi, scuzându-se că nu-l putea adăposti în apartamentul de onoare, în mod provizoriu nlocuibil din motive de igienă. Noul musafir se mulțumi să fie servit de personaje din suita sa și se înfruptă la trapeză din mâncarea obișnuită a călugărilor: ierburi fierte și fiertură de rădăcini.

„Am aflat că suferi de crize nervoase, cu pierderea simțirii”, îi spuse el Fratelui Francis când acesta cumpăni în fața lui. „Câți smintiți și epileptici ai avut în familie, strămoși ori apropiați ?

— Nici unul. Excelență.

— Nu-mi spune Excelență ! urlă demnitarul. Și bagă-ți în cap că-mi va fi foarte ușor să scot de la tine adevărul.”

Vorbea despre această formalitate ca de o intervenție chirurgicală dintre cele mai banale și credea fără doar și poate că ea ar fi trebuit să fie practică cu mult ani în urmă.

„Știi desigur, reuă el, că există procedee de învechire artificială a documentelor, nu ?”

Fratele Francis nu știa.

„Știi de asemenea că nevasta lui Leibowitz se numea Emily și că Emma nu e în nici *un fel* diminutivul acestui prenume ?”

Francis nu era foarte la curent nici în această privință. Își amintea doar că în copilărie își auzea părinții folosind câteodată unele diminutive puțin la întâmplare... „Și-apoi, își zise el, dacă Preafericitul Leibowitz — binecuvântat fie-i numele ! — hotărâse s-o strige pe nevastă-sa Emma, sunt sigur că știa el ce face...”

Trimisul Noului Vatican se porni atunci să-i facă un curs de semantică atât de furios și vehement, că bietul călugăr crezu că-și pierde mințile. La ieșirea de la această furtunoasă întrevedere, nici nu mai știa dacă întâlnise vreodată vreun pelerin sau nu.

Înainte de plecare, Avocatul Diavolului voi și el să vadă copia cu miniaturi tăcută de Francis și nenorocitul i-o aduse cu moartea-n suflet. Prelatul, mai întâi, păru interzis ; apoi înghiți în sec și pani că-și dă silința să spună ceva.

„Nu duci lipsă de imaginație, recunosc el. Dar asta cred că toată lumea de aici o știa deja.”

Coamele emisarului s-au micșorat cu câțiva centimetri și el plecă în aceeași seară la Noul Vatican.

•

.. Și anii trecură, punând riduri pe fețele juvenile și câteva fire de păr alb la tâmpilele călugărilor. La mănăstire, viața își vedea de ale ei, iar călugării continuau să fie absorbiți de copiile lor ca și în trecut. Fratele Jeris, într-o bună zi, găsi de cuviință să vrea să construiască o presă de tipărit. Când Starețul îl întrebă de ce, nu știu să-i răspundă decât:

„Ca să sporim producția.

— A, da ? făcu Părintele. Și la ce crezi că ar servi hârtoagele noastre într-o lume unde oamenii sunt atât de fericiți că nu știu să citească ? Ai putea pesemne să le vinzi țăranilor ca să-și aprindă focul cu ele, hai ?”

Umilit, Fratele Jeris ridică trist din umeri — și copiștii din mănăstire lucrară mai departe cu pana de gâscă...

În sfârșit, într-o dimineață de primăvară, nu mult înaintea postului de Paște, un nou mesager se prezentă la mănăstire aducând o veste bună, extraordinară : dosarul strâns pentru canonizarea lui Leibowitz era acum complet, Colegiul Sacru n-avea să întârzie să se reunească, iar întemeietorul Ordinului Albtin avea să figureze în curând printre sfinți din calendar.

În timp ce întreaga confrerie se bucura, Părintele Stareț — foarte bătrân acum și destul de ramolit — îl chemă la el pe Fratele Francis.

„Sfinția Sa îți reclamă prezența la sărbătoarea canonizării lui Isaac Edward Leibowitz, gargarisi el. Pregătește-te de plecare.”

Și adăugă pe un ton mormăit: „Dacă vrei să leșini, du-te în altă parte!”

•

Călătoria călugărului nostru până la Noul Vatican ar fi durat pe puțin trei luni — și mai mult poate: totul depindea de distanța pe care ar fi putut s-o străbată înainte ca inevitabilii hoți de drumul mare să-i ia măgarul.

Purcuse la drum singur și neînarmat, având cu el doar un blid de cerșit. Strângea la piept copia împodobită cu miniaturi a planului lui Leibowitz și se ruga Domnului pe drum să nu-i fie furată. E drept că hoții erau oameni neștiutori și n-ar fi găsit ce să facă cu ea... Din precauție, călugărul își pusese totuși o bucată de cârpă neagră peste ochiul drept. Țăranii erau superstițioși, într-adevăr, iar amenințarea cu „deochiul” era uneori de-ajuns ca să-i pună pe fugă.

După două luni și ceva de călătorie. Fratele Francis se întâlnește cu un hoț pe o cărare de munte mărginită de ambele părți de o pădure deasă, departe de orice sălaș locuit. Era un om scund, dar, în mod vizibil, solid ca un taur. Cu picioarele depărtate, cu brațele-i puternice încrucișate pe piept, se proțăpea de-a curmezișul căării, așteptându-l pe călugărul ce venea încetișor către el, în pasul lent al măgarului... Părea a fi singur și drept armă n-avea decât un cuțit pe care nici măcar nu și-l scoase de la brâu. Întâlnirea îi pricinui călugărului o mare amărăciune : în adâncul inimii, nu încetase într-adevăr să nădăjduiască, tot timpul drumului, că se va întâlni într-o zi cu pelerinul de odinioară.

„Stai!” porunci hoțul.

Măgarul se opri de la sine. Fratele Francis își ridică gluga ca să-și arate cârpa neagră de pe ochi și duse încet mâna înspre ea, ca și când s-ar fi pregătit să dea la vedere ceva îngrozitor ascuns de bucata de pânză. Dar omul, dându-și capul pe spate, izbucni într-un hohot de râs sinistru și curat diavolesc. Călugărul se grăbi să șoptească un exorcism, lucru de care hoțul nu păru cu mult mai impresionat.

„Nu mai ține cu de-astea de ani de zile, îi zise el. Haide, sari jos de-acolo mai repede !”

Fratele Francis ridică din umeri, zâmbi și descăleca fără a protesta.

„Vă urez o zi bună, domnule, făcu el pe un ton amabil. Puteți lua măgarul, mersul pe jos îmi va face bine.”

Și se îndepărta deja, când hoțul îi tăie dramul.

„Așteaptă ! Dezbracă-te la pielea goală și arată-mi ce ai în pachetul ăla!”

Călugărul îi arată blidul de cerșit, cu un mic gest de scuză, dar celălalt râse și mai abtut.

„Șmecheria cu sărăcia am mai văzut-o deja !” își încredința el victima pe un ton sarcastic, „dar ultimul cerșetor pe care l-am oprit avea o jumate de *heklo* de aur în cizme... Hai, repede, țoalele jos !”

Când călugărul se execută, omul îi scotoci hainele, nu găsi nimic și i lăsa înapoi.

„Acum, reluă el, hai să vedem pachetul.

— E doar un document, domnule, protestă călugărul, un document fără valoare pentru altcineva decât proprietarul lui.

— Deschide pachetul, îți spun !”

Fratele Francis se execută fără să mai zică nimic și miniaturile pergamentului străluciră curând în soare. Hoțul scoase atunci un fluierat admirativ.

„Drăguț! Nevesti-mii o să-i placă să-l agate pe perete !”

Bietul călugăr, la aceste cuvinte, simți că-l lasă inima și se puse să mormăie o rugăciune tăcută : „Dacă l-ai trimis ca să mă pună la încercare, Doamne, se ragă el din fundul sufletului, dă-mi măcar curajul de a muri bărbătește, căci dacă stă scris că trebuie să mi-l ia, nu-l va lua decât peste cadavrul nedemnului Tău slujitor !”

„Impachetează-mi obiectul! porunci deodată hoțul, hotărându-se.

— Vă rog, domnule, gemu Fratele Francis, n-o să lipsiți un biet om de o lucrare la care a trudit o viață... Mi-am petrecut cincisprezece ani ca să împodobesc acest manuscris și...

— Ce ? îl întrerupse hoțul. Tu singur ai făcut asta ?”

Și începu să se tăvălească pe jos de râs.

„Nu văd, domnule, replică roșind călugărul, ce-i atât de nostim aici...

— Cincisprezece ani ! îi spuse omul între două hohote de râs, cincisprezece ani ! Și pentru ce, mă rog ? Pentru un petec de hârtie ! Cincisprezece ani!... Ha !”

Apucând cu amândouă mâinile foaia cu miniaturi, se apucă s-o rupă. Atunci Fratele Francis se lăsă să cadă în genunchi, în mijlocul cărării.

„Isuse ! strigă el. Vă implor, domnule, în numele cerului!”

Hoțul păru să se înmoaie nițel; aruncând pergamentul pe jos, într-o rânjind:

„Ai tu gata să te dai în ca să-ți aperi petecul de hârtie ?

- — Dacă doriți dumneavoastră, domnule ! Fac tot ce doriți.”

Amândoi se puseră în gardă. Călugărul își făcu semnul crucii cu grabă și invocă Cerul, amintindu-și că lupta fusese odinioară un sport autorizat de către divinitate — apoi intră în luptă...

Trei secunde mai încolo, zăcea pe stâncile ascutite cu-i străpungeau șira spinării, pe jumătate sufocat sub un munte de mușchi tari.

„Asta-i treaba !” făcu modest hoțul, ridicându-se și înșfăcând pergamentul.

Dar călugărul se tura în genunchi, cu mâinile împreunate, împunându-i urechile cu rugămințile lui disperate.

„Pe legea mea, își răsă de el hoțul, mi-ai pupa cizmele dacă ți-ai cerc, ca să-ți dau poza înapoi!”

Ca răspuns, Fratele Francis se agăță de el dintr-un salt și porni să-i sărute învingătorului cizmele cu fervoare.

Era prea mult, chiar și pentru un netrebnic Înrațit. Cu o înjurătură, hoțul îl mănâncă manuscrisul, sări pe măgar și se duse... Pe dată. Fratele Francis se repezi la prețiosul document și-l culese de pe jos. Apoi începu să alerge după om, chemând asupra-i toate binecuvântările cerului și mulțumindu-i lui Dumnezeu că adusese pe lume borfași atât de dezinteresăți. ..

Totuși, când hoțul și măgarul dispărură dincolo de copaci, călugărul prinse a se întreba, cu puțină tristețe, de ce, într-adevăr, hărăzise cincisprezece ani din viață acestui petec de pergament... Vorbele hoțului îi mai sunau încă în urechi: „Și pentru ce, mă rog ?...” Chiar așa, penultimul, în fond, pentru care motiv ?

Fratele Francis pomi la drum pe jos, gânditor, cu capul plecat sub glugă... O clipă, îi trecu chiar prin cap să arunce documentul în hățișul de tufe și să-l lase acolo, în ploaie... Dar Părintele Stareț consimțise la hotărârea lui de a-l înmâna autorităților Noului Vatican în dar. Călugărul reflectă că nu s-ar face să se ducă acolo cu mâna goală și-și văzu de drum, înșeninat.

●

Venise clipa. Pierdut în imensa și maiestuoasă bazilică, Fratele Francis se scufunda în prestigioasă magie de sunete și culori. Când fu

invocat Duhul cel desăvârșit, simbol al oricărei perfecțiuni, un episcop se ridică — era Monseniorul Di Simonc, observă călugărul, avocatul sfântului — și el îl imploră pe Sfântul Petru să se rostească, prin mijlocirea Sfinției Sale Leon al XXII-lea, poruncind în același timp întregii asistențe să asculte cu atenție vorbele solemne ce aveau să fie rostite.

În acel moment. Papa se ridică în picioare calm și proclamă că Isaac Edward Leibowitz era de-atunci încolo un sfânt. Gata. De aici înainte, obscurul tehnician de odinioară tăcea parte din oastea cerească. Fratele Francis îi adresă de îndată o evlavioasă rugăciune noului său patron, în timp ce comlătona un *Te Deum*.

Într-un pas vioi. Suveranul Pontif țâșni o clipă mai târziu atât de brusc în sala de audiențe unde-l aștepta călugărul nostru, că surpriza îi tăie suflul Fratelui Francis, lipsindu-l un moment de darul vorbirii, în genunchie în grabă ca să sărute inelul Pescarului și să primească binecuvântarea, apoi se ridică neîndemânatic, încurcat de frumosul pergament cu miniaturi pe care-l ținea la spate. Înțelegând motivul tulburării lui. Papa schiță un zâmbet.

„Fiul nostru ne-a adus un dar ?” întrebă el.

Călugărul se înecă, scoțând un sunet din gât ; dădu din cap prostește și scoase în sfârșit manuscrisul, pe care vicarul lui Hristos îl privi fix foarte mult timp, lăsa să spună nimic, cu chipul perfect impasibil.

„Nu-i mare lucru”, îngăimă Fratele Francis, ce simțea cum tulburarea-i crește pe măsură ce tăcerea Pontifului se prelungea, „nu-i decât o aiureală, un dar de nimica. Mi-e și rușine că am petrecut atâta timp ca...”

Se opri brusc, sufocat de emoție.

Dar Papa părea să nu-l fi auzit.

„Înțelegi semnificația simbolismului folosit de sfântul Isaac ?” îl întrebă el pe călugăr, examinând mai departe misteriosul desen al planului.

Fratele Francis, în loc de orice alt răspuns, clătină din cap a nepuțință.

„Oricare i-ar fi semnificația...”, începu Papa — dar se întrerupse dintr-o dată și brusc începu să vorbească despre altceva. Dacă i se făcuse călugărului cinstea de a fi fost astfel primit, îi explică el, nu era nicidecum din pricină că autoritățile ecleziastice, oficial, și-ar fi făcut vreo părere oarecare despre pelerinul întâlnit de călugăr... Fratele Francis fusese tratat în felul acesta fiindcă se cuvenea să fie recompensat că găsise documente importante și relicve sfinte. Așa, într-adevăr, fusese

judecată descoperirea sa, *M* să se fi ținut de altfel scama în vreun fel de împrejurările în care fusese făcută...

Și călugărul porni să-și bâlbâie mulțumirile, în timp ce Suveranul Pontif se pierdea din nou în contemplarea schemelor atât de frumos împodobite cu miniaturi.

„Oricare i-ar fi semnificația, repetă el în sfârșit, acest fragment de știință, mort deocamdată, se va reînsufleți într-o zi.”

Surâzător, îi făcu ușor cu ochiul călugărului.

„Iar noi îl vom păstra cu vigilență până în ziua aceea”, conchise el.

Abia atunci Fratele Francis își dădu seama că sutana albă a Papei avea o gaură și că hainele-i erau destul de ponosite. Covorul din sala de audiență se înfățișa el însuși foarte ros pe alocuri, iar tencuiala plafonului se crăpa în bucăți.

Dar, pe rafturile care se-nșirau de-a lungul pereților, erau cărți, cărți împodobite cu minunate miniaturi, cărți care se ocupau de lucruri de neînțeles, cărți răbdător recopiate de niște oameni a căror sarcină nu consta în a înțelege, ci în a salvarda. Iar aceste cărți așteptau să le vină timpul.

„Rămas bun, fiule multiubit.”

Umilul păzitor al flăcării științei plecă pe jos către îndepărtata-i mănăstire... Când se apropie de locul bântuit de hoț, se simți frematând de bucurie. Dacă hoțul era din întâmplare absent în ziua aceea, călugărul credea potrivit să șeadă și să-1 aștepte să se întoarcă. Căci, de astă dată, știa ce-avea să răspundă la întrebarea lui.

PARTEA A DOUA

Câțiva ani în straniul absolut

Toate bilele în același sac. — Disperările istoricului — Doi amatori de insolit. — Se cere o inteligență mai subtilă. — Pe fundul lacului Diavolului. — Un antifascism care face valuri. — Bergier și cu mine dinaintea imensității straniului. — Și Troia era o legendă. — Istoria în întârziere. — De la vizibilul banal la invizibilul fantastic. — Fabula cu scarabeul de aur. — Se aude resacul viitorului. — Nu există numai mecanisme reci.

In timpul ocupației, trăia la Paris în cartierul Școalelor un bătrân original care se purta îmbrăcat ca un burghez din secolul al XVII-lea, nu citea decât Saint-Simon, cina la lumina torțelor și cânta la clavecin. Ieșea doar ca să se ducă la băcănie sau la brutărie, cu un capșon peste peruca pudrată, mantia-i imblănită lăsând să se vadă ciorapii negri și pantofii cu cataramă. Tumultul Eliberării, focurile de armă, mișcările populare îl tulbură. Fără să priceapă nimic, dar agitat de teamă și furie, el ieși într-o zi pe balcon, cu pana de gâscă în mână, cu jaboul în vânt și strigă, cu un glas puternic și ciudat de solitar:

„Trăiască Koblenz! !”

Lumea n-a priceput, a văzut că era ceva ciudat, vecinii excitați au simțit din instinct că un tip trăind într-o altă lume avea legătură cu răul, strigătul păru nemțesc, câțiva au urcat scările, au spart ușa, l-au lovit, el a murit.

În aceeași dimineață, un căpitan foarte tânăr din Rezistență, ce tocmai cucerise Prefectura, pune să arunce niște paie pe covoarele din marele birou și să se așeze puștile în piramide, ca să se simtă trăind într-o poză din primul său manual de istoric.

La aceeași oră, se descopereau la Hotel des Invalides masa, cele treisprezece fotolii, stindardele, mantiile și crucile de la ultima întâlnire a Cavalerilor Ordinului Teuton, brusc întreruptă.

Iar primul tanc al armatei lui Leclerc intra prin Porte d'Orleans, semn strivitor al înfrângerii nemților. Era condus de Henri Rathenau, al cărui unchi Walther fusese prima victimă a nazismului.

Astfel o civilizație, într-un moment istoric, vede retrăind, precum un om pradă celor mai vii emoții, mii de momente din trecut, alese și orânduite într-o succesiune aparent de neînțeles.

Revoluției franceze, orașul german în care se strânseseră emigranții (n. trad.).

Giraudoux povestea că, ațipit o clipă la parapetul unei tranșee în așteptarea momentului când trebuia să se ducă după un camarad ucis în recunoaștere, fu trezit de niște înțepături în obraz: vântul îl dezbrăcase pe cel mort, îi deschisese portofelul și-i împrăstia cărțile de vizită, carc-l loveau cu colțurile în obraz pe poet. În acea dimineață a eliberării Parisului, cărțile de vizită ale emigranților de la Koblenz, ale studenților revoluționari de la 1830, ale marilor gânditori evrei germani și ale Fraților Cavaleri ai Cruciadelor zburau fără îndoială laolaltă cu multe altele în vântul ce ducea departe gemete și acorduri ale *Marsiliezei*.

*

Dacă scuturăm coșul, toate bilele vin la suprafață în dezordine, sau mai curând după o ordine și niște frecări al căror control ar fi de o infinită complicație, dar în care am putea descoperi o infinitate din acele întâlniri bizar-revelatorii pe care Jung le numește coincidențe semnificative. Admirabilele vorbe ale lui Jacques Riviere se potrivesc și civilizațiilor și momentelor lor istorice : „În se întâmplă unui om nu ceea ce merită, ci ceea ce i se aseamănă.” Un caiet de elev al lui Napoleon se termină cu aceste cuvinte : „Sfânta Elena, mică insulă.”

E mare păcat că istoricul judecă nedemne de știința lui recenzarea și examinarea acestor coincidențe semnificative, ale acestor întâlniri ce au un sens și întredeschid bmsc o poartă înspre o altă față a Universului, unde timpul nu mai este linear. Știința lui c mai în urmă față de știință în general, care, în studierea omului ca și a materiei, ne arată distanțele dintre trecut, prezent și viitor din ce în ce mai reduse. În grădina destinului, tufișuri din ce în ce mai mici ne despart de un ieri conservat în întregime și de un mâine în întregime format. Viața, cum spune Alain, ne „este deschisă către mari spații”.

Există o floare foarte delicată și frumoasă care se numește *Saxifrage* umbroasă. I se mai spune și „disperarea pictorului”. Ea nu mai aduce la disperare pe nici un artist de când fotografia și multe alte descoperiri au eliberat pictura de grija asemănării exterioare. Nici pietonii cel mai lipsit de experiență nu se așează astăzi în fața unui buchet de flori cum ar fi făcut-o altădată. Ochiul său vede altceva decât buchetul, sau mai curând modelul îi servește ca pretext de a exprima prin suprafața colorată o realitate ascunsă ochiului profan. El încearcă să smulgă o taină creației. Odată, s-ar fi mulțumit să reproducă ceea ce vede profanul când își plimbă [este lucruri un ochi neglijent, o privire de absent. S-ar fi mulțumit să reproducă aparențele liniștitoare și, oarecum, să participe la înșelătoria generală privind semnele exterioare ale realității. „Ah ! Seamănă ca două picături de apă !” Dar e o apă de ploaie. Istoricul nu

pare să fi evoluat, în ultima jumătate de secol, la fel ca pietonii, iar istoria noastră e falsă precum erau un sân de femeie, un pisoi ori un buchet de flori sub penelul unui pictor conformist de la 1890.

Dacă generația noastră, spune un tânăr istoric, intenționează să examineze lucid trecutul, va trebui mai întâi să smulgă măștile sub care făuritorii Istoriei noastre rămân necunoscuți... Efortul dezinteresat săvârșit de o falangă de istorici în favoarea simplului adevăr este relativ recent.

Pietonii de la 1890 își avea „disperările” sale. Ce să mai spunem de istoricul timpurilor prezente ! Cea mai mare parte a faptelor contemporane a devenit aidoma saxifragei umbroase: o disperare a istoricului.

Un autodidact delirant, înconjurat de câțiva megalomani, îl refuză pe Descartes, aruncă la gunoi cultura umanistă, strivește rațiunea, îl invocă pe Lucifer și cucerește Europa, ratând cu puțin cucerirea lumii. Marxismul prinde rădăcini în singura țară pe care Marx o considera nefertilă. Londra e cât pe ce să piară sub o ploaie de rachete menite să ajungă pe Lună. Niște reflecții despre spațiu și timp ajung la fabricarea unei bombe ce șterge de pe fața pământului două sute de mii de oameni în trei secunde și amenință să încheie și istoria însăși. Saxifrage umbroase !

Istoricul începe să se neliniștească și să se îndoiască de faptul că arta sa ar fi practicabilă. El își consacră talentul deplorării faptului că nu mai poate să și-o exercite. Este ceea ce se vede în arte și științe în momentele lor de sufocare: un scriitor tratează în zece volume despre nepuțința limbajului, un medic face cinci atu de cursuri ca să explice apoi că bolile se vindecă de la sine. Istoria trece printr-un astfel de moment.

Raymond Aron, respingându-i plictisit pe Tucidide și Marx, constată că nici pasiunile omenești, nici economia lucrurilor nu sunt suficiente ca să explice aventura societăților. „Totalitatea cauzelor determinând totalitatea efectelor depășește, spune el dezolat, înțelegerea omenească.”

Baudin de la Academie mărturisește: „Istoria este o pagină albă pe care oamenii sunt liberi s-o umple cum vor ei.”

Iar René Grousset înalță la cerul gol acest cânt aproape disperat care e frumos:

Ceea ce numim noi istorie, adică această desfășurare de imperii, de bătălii, de revoluții politice, de date sângeroase, în cea mai mare parte, să fie ea cu adevărat istoria ? Va voi mărturisi că nu cred așa ceva și că mi se întâmplă, văzând manualele școlare, să bifez în gând mai mult de un sfert dintre ele...

Adevărata istorie nu este aceea a unui du-te-vino al frontierelor. Este aceea a civilizației. Iar civilizația este pe de o parte progresul tehnicilor și pe

de alta progresul spiritualității. Ne putem întreba dacă nu cumva istoria politică nu este, în bună parte, o istoric parazită.

Adevărata istorie este, din punct de vedere material, aceea a tehnicilor, mascată de istoria politică cu o oprimă, ce-i uzurpă locul și până și numele.

Dar, mai mult încă, adevărata istorie este aceea a progresului omului în spiritualitate. Funcția umanității este de a ajuta omul spiritual să se formeze, să se desprindă, de a ajuta omul să devină ceea ce este, cum spun indienii într-o admirabilă formulă. Firește, istoria aparentă, istoria vizibilă, istoria de la suprafață nu-i decât un măcel. Dacă istoria n-ar fi decât atât, n-am avea decât să închidem cartea și să dorim extincția în nirvana... Dar vreau să cred că budismul s-a înșelat și că istoria nu asta este.

*

Fizicianul, chimistul, biologul, psihologul au încasat în ultimii cincizeci de ani șocuri puternice, au dat și ei peste niște saxifrage umbroase. Astăzi însă nu mai sunt atât de îngrijorați. Lucrează, merg înainte. Există, dimpotrivă, în aceste științe o extraordinară vitalitate. Comparați construcțiile ca niște pânze de păianjen ale lui Spengler sau Toynbee cu mișcarea torențială a fizicii nucleare. Istoria e în impas.

Motivele sunt neîndoios multiple, dar mai sensibil ni s-a părut acesta:

În timp ce fizicianul sau psihianalistul au abandonat decis ideea că realitatea este în mod necesar satisfăcătoare pentru sănătate și au optat pentru realitatea fantasticului, istoricul a rămas închistat în cartezianism. Nu e străină uneori de aceasta o anumită lipsă de curaj strict politică.

Se spune că popoarele fericite n-au istorie. Dar popoarele care n-au istorici franc-tirori și poeți sunt mai mult decât nenorocite : sunt asfixiate, trădate.

Întorcând spatele fantasticului, istoricul se pomenește câteodată pradă unor erori fantastice. Ca marxist, el prevede prăbușirea economiei americane în momentul când Statele Unite ating cel mai înalt grad de stabilitate și putere. Capitalist, determină expansiunea comunismului în Vest tocmai când Ungaria se răscoală. Cu toate astea, în alte științe prezicerea viitorului pornind de la datele prezentului izbutește din ce în ce mai bine.

Pornind de la a milioana parte dintr-un gram de plutoniu, fizicianul nuclear face proiectul unei uzine uriașe care va funcționa așa cum s-a prevăzut. Pornind de la câteva vise, Freud luminează sufletul omenesc cum n-a fost el luminat niciodată. Înseamnă că Freud și Einstein au săvârșit la început un efort de imaginație colosal. Ei au gândit un real cu totul diferit de datele raționale admise. Pornind de la această proiecție

imaginativă, au stabilit ansambluri de fapte pe care experiența le-a verificat.

„Aflăm din domeniul științei cât de vastă este straniețata lumii”, spune Oppenheimer.

Suntem convingși că această straniețata admisă poate îmbogăți istoria.

Nu pretindem absolut deloc să aducem metodei istorice transformările pe care i le dorim. Credem însă că mica schiță pe care o veți citi îndată poate aduce un mic serviciu istoricilor cu vor să vină. Fie impulsie, fie repulsie. Luând ca obiect de studiu un aspect din Germania hitleristă, am vrut să indicăm în mare o direcție de cercetări valabilă și pentru alte obiecte. Am desenat niște săgeți pe pomii aflați la îndemâna noastră. Nu pretindem a fi făcut practicabilă toată pădurea.

Am căutat să adunăm laolaltă fapte pe care un istoric „normal” le-ar respinge cu furie sau oroare. Am devenit pentru o vreme, după nostimele vorbe ale lui Maurice Renard, „amatori de insolit și scribi ai miracolelor”. Soriul acesta de muncă nu e întotdeauna confortabil pentru spirit. Uneori ne îmbărbătam gândindu-ne că tcratologia, adică studiul monștrilor în care s-a ilustrat profesorul Wolff în pofida suspiciunii savanților „rezonabili”, a lămurit nu puține aspecte în biologie. Și un alt exemplu ne-a mai susținut : acela al lui Charles Fort, americanul mafișos de care am vorbit.

În spiritul lui Fort ne-am condus cercetările asupra unor evenimente ale istoriei recente. Astfel, nu ni s-a părut nedemn de atenție faptul că întemeietorul național-socialismului a crezut cu adevărat în apariția supraomului.

*

La 23 februarie 1957, un scafandru autonom căuta corpul unui student înecat în lacul Diavolului, în Boemia. El urcă la suprafață palid de groază, incapabil de a articula vreun sunet. Când îi reveni graiul, destăinuie că văzuse în apele reci și grele ale lacului o înșiruire fantomatică de soldați germani în uniformă, o caravană de care cu cai înhămați în picioare.

„O, Noapte, ce sunt acești războinici livizi ?...”

Într-un anume fel, și noi ne-am scufundat în lacul Diavolului. Din analele procesului de la Nurnberg, din miile de cărți și reviste și din mărturiile personale, am constituit o colecție de bizarerii. Ne-am organizat materialul în funcție de o ipoteză de lucru ce n-ar putea fi poate ridicată la demnitatea unei teorii, dar pe care un mare scriitor englez prost cunoscut, Arthur Machen, a exprimat-o viguros :

Există împrejurul nostru taine ale răului, tot la fel cum există taine ale binelui, iar viața și faptele noastre se defășoară, cred, într-o lume nebănuită, plină de caverne, de umbre și de locuitori crepusculari.

Sufletului omenesc îi place lumina zilei. I se întâmplă să-i placă și noaptea, la fel de înfocat, iar această iubire poate duce oamenii și societățile la acțiuni criminale și dezastruoase ce sfidează în aparență rațiunea, dar se dovedesc totuși explicabile dacă ne plasăm într-o anumită optică. Vom preciza toate acestea mai la vale, dându-i din nou cuvântul lui Arthur Machen.

În partea aceasta a cărții noastre, am venit să furnizăm materia primă a unei istorii invizibile. Nu suntem primii. John Buchan a semnalat deja niște curenți subterani ciudați dedesubtul evenimentelor istorice. O entomologistă germană, Margaret Boveri, tratându-i pe oameni cu răceala obiectivă pe care o aplică în observarea insectelor, a scris o *Istorie a trădării în secolul XX*, al cărei prim volum se intitulează *Istoria vizibilă*, iar al doilea *Istoria invizibilă*.

Dar despre ce istorie invizibilă e vorba ? Termenul e presărat cu capcane. Vizibilul e atât de bogat și, până la urmă, atât de puțin explorat, încât totdeauna pot fi găsite în el fapte ce să justifice oricare teorie și se cunosc nenumărate explicări ale istoriei prin acțiunea ocultă a evreilor, a francmasonilor, a iezuiților sau a Băncii Internaționale. Aceste explicări ni se par primare. De altfel, ne-am ferit tot timpul să confundăm ceea ce numim realism fantastic cu ocultismul și resorturile secrete ale realității cu romanul foileton (cu toate astea, am remarcat de mai multe ori că realitatea este lipsită de demnitate: ea nu se poate dezvălui de romanesce și deci nu puteam elimina niște fapte sub pretextul că păreau să țină de romanul foileton).

Am strâns așadar cele mai bizare fapte, sub rezerva de a le putea autentifica. Uneori, am preferat să părem a căuta senzaționalul sau a ne lăsa duși de gustul pentru straniu mai curând decât să neglijăm cutare aspect aparent demențial. Rezultatul nu seamănă întru nimic cu portretul Germaniei naziste general admis. Nu e vina noastră. Noi aveam ca obiect de studiu o serie de evenimente fantastice. Nu intră în obicei, dar e logic să te gândești că, în spatele acestor evenimente, se pot ascunde niște realități extraordinare. De ce ar avea istoria privilegiul, față de celelalte științe moderne, de a putea explica toate fenomenele în mod satisfăcător pentru rațiune ?

Portretul nostru, cu siguranță, nu este conform ideilor primite de-a gata și este fragmentar. N-am vrut să sacrificăm nimic coerenței. Acest

refuz de a sacrifica ceva coerenței este de altfel o tendință foarte recentă în istorie, la fel ca și tendința către adevăr:

Ici-colo vor apărea lacune : cititorul va trebui să se gândească la faptul că istoricul de astăzi a abandonat concepția antică după care adevărul era atins atunci când erau folosite, fără lipsuri sau surplusuri, toate piesele unui puzzle menit a fi recompus. Idealul operei istorice a încetat de a mai fi pentru el un mozaic frumos, complet și neted : o concepe acum ca un șantier de săpături, cu haosuri aparente în care se juxtapun excavațiile nesigure, colecțiile de mici obiecte evocatoare și, ici-colo, frumoasele reînvieri de ansamblu și operele de artă.

Fizicianul știe că niște pulsații de energie anormale, excepționale, au revelat fisiunea uraniului și astfel au deschis un spațiu infinit studiului radioactivității. Noi am căutat pulsații ale extraordinarului.

*

O carte de Lord Russel of Liverpool, *Scurtă istorie a crimelor de război naziste*, apărută la unsprezece ani după victoria aliaților, i-a surprins pe cititorii francezi prin tonul ei de extremă sobrietate. De obicei, în acest domeniu indignarea ține loc de explicație. În cartea cu pricina, faptele oribile vorbesc de la sine, iar cititorii și-au dat seama că tot nu pricepeau nimic din atâta mârșăvie. Exprimând acest sentiment, un eminent specialist scria în *Le Monde*:

Întrebarea care se pune este de a ști cum toate acestea au fost posibile în plin secol XX și în ținuturi ce trec drept cele mai civilizate din univers.

Este ciudat că o astfel de întrebare, esențială, primordială, li se pune istoricilor la doisprezece ani după deschiderea tuturor arhivelor posibile. Dar oare li se pune ? Nu e sigur. Cel puțin, totul se petrece ca și cum, abia evocată, ei ar pune s-o uite, ascultând astfel de mișcarea opiniei stabilite, pe care o atare întrebare o încurcă. Așa se întâmplă că istoricul este un martor al epocii sale refuzând să facă istorie. Abia a scris : „întrebarea care se pune este de a ști...”, că se și grăbește să facă valuri tocmai ca ea să nu se poată pune.

Iată, adaugă el de îndată, ce face omul când este abandonat la cheremul instințelor sale dezlănțuite și în același timp sistematic pervertite.

Stranie explicație istorică, această evocare a misterului nazist prin tiparele groase ale moralei curente ! Este totuși singura explicație ce ne-a fost dată, de parcă ar exista o mare conspirație a inteligențelor, menită a face din cele mai fantastice pagini ale istoriei contemporane ceva reductibil la o lecție de istoric primară despre instințele rele. S-ar zice că o presiune considerabilă apasă asupra istoriei, ca ea să fie redusă la minusculele proporții ale gândirii raționaliste convenționale.

între cele două războaie, observă un tânăr filozof, „pentru că n-au denunțat ce frenezie păgână tirnfla drapelele inamice, antifasciștii n-au știut să prezică urmarea odioasă a victoriei hitleriste”.

Rare și prea puțin ascultate erau vocile care anunțau pe cerul nazist „substituirea Crucii lui Hristos cu Crucea încârligată, negarea, pur și simplu, a Evangheliilor”.

Noi nu împărtășim cu totul această viziune a lui Hitler-Antihrist. Nu credem că este suficientă ca să limpezească total faptele. Dar măcar ea se situează la nivelul potrivit spre a judeca acest moment extraordinar din istorie.

Aici e problema. Nu vom fi la adăpost de nazism, sau mai degrabă de anumite forme ale spiritului luciferic a căinii umbră a aruncat-o nazismul asupra lumii, decât atunci când vom fi perceput și înfruntat în conștiința noastră cele mai fantastice aspecte ale aventurii sale.

Între ambiția luciferică a cărei caricatură tragică a fost hitlerismul și angelismul creștin ce-și are și el caricatura în forme sociale ; între tentația de a atinge supraumanul, de a lua cenil cu asalt, și tentația de a se încrede într-o idee sau într-un Dumnezeu încât condiția umană să fie transcendentă ; între refuzul și acceptarea unei transcendente, între vocația răului și a binelui, și unul și celălalt la fel de mari, de profunde și de tainice ; — între imensele mișcări contradictorii ale sufletului omenesc și fără îndoială ale inconștientului colectiv, se petrec tragedii de care istoria convențională nu dă seamă integral, de care pare că refuză să dea integral seamă, ca din teama de a nu provoca, cu anumite documente și anumite interpretări, niște impedimente de a dormi prea grave în sânul societăților.

Istoricul ce se ocupă de Germania nazistă pare astfel că vrea să ignore ce anume era iu. imnul care a fost doborât. E susținut în această voință de opinie generală. A fi doborât un astfel de inamic însă în cunoștință de cauză ar cere o concepție despre lume și despre destinul uman pe măsura biruinței. Mai bine ne gândim că am împiedicat niște ticăloși și niște nebuni să facă rău și că, în cele din urmă, oamenii cumsecade au întotdeauna dreptate. Erau ticăloși și nebuni, desigur. Dar nu în sensul, nu în măsura în care înțeleg oamenii cumsecade. Antifascismul convențional pare să fi fost născocit de niște învingători care aveau nevoie să-și ascundă vidul. Dar vidul aspiră.

•

Doctonil Antony Laughton, de la Institutul Oceanografie din Londra, a coborât o cameră la 4 500 de metri adâncime, în largul coastelor irlandeze. Pe fotografii, se disting foarte net niște amprente de pași aparținând unei creaturi necunoscute. După abominabilul om al zăpezii-

lor, iată că-și face intrarea în imaginația și curiozitatea oamenilor acest frate al creaturii de pe culmi, abominabilul om al mărilor, necunoscutul din abisuri. Într-un anumit sens, penmi niște observatorii de genul nostru, povestea este asemănătoare cu „bătrânul ocean pe care-l înspăimântă sonda”.

A scotoci în istoria invizibilă este un exercițiu foarte sănătos pentru spirit. Ne dezbrăăm de repulsia față de neverosimil, care este naturală, dar care foarte des a paralizat cunoașterea.

În toate domeniile, ne-am silit să rezistăm la această repulsie față de neverosimil, fie că-i vorba de resorturile acțiunii oamenilor, de credințele sau de realizările lor. Astfel, am studiat anumite lucrări ale secției oculte a serviciilor de informații germane. Această secție a stabilit, de pildă, un lung raport despre proprietățile magice ale ornamentelor piramidale în formă de clopotniță de la Oxford, care, după estimările sale, împiedicau bombele să cadă peste oraș. Că în asta este o aberație, e indiscutabil, dar că această aberație a făcut ravagii printre niște oameni inteligenți și responsabili și că acest fapt lămurește în mai multe privințe istoria vizibilă ca și istoria invizibilă, și asta e indiscutabil.

Evenimentele au pentru noi adesea rațiuni de a fi pe care rațiunea nu le cunoaște, iar liniile de forță ale istoriei pot li la fel de invizibile și totuși la fel de reale precum liniile de forță ale unui câmp magnetic.

Se poate merge mai departe. Ne-am aventurat acolo unde sperăm să se aventureze istoricii viitorului, cu mijloace superioare ale noastre. Ni s-a întâmplat să încercăm să aplicăm istoriei principiul „legăturilor non-cauzale” pe care le-au propus recent fizicianul Wolfgang Pauli și psihologul Jung. La acest principiu tăceam aluzie adineaori vorbind de coincidențe. Pentru Pauli și Jung, evenimente independente între ele ar putea avea relații fără cauză, dar semnificative la scară umană. Acestea sunt „coincidențele semnificative”, „semnele” în care cei doi savanți văd un fenomen de „sincronicitate” ce revelează legături insolite între om, timp, spațiu, și pe care Claude le numea magnific „jubilație a hazardului”.

O bolnavă stă întinsă pe divanul psihanalistului Jung. Tulburări nervoase foarte grave o copleșesc, dar analiza nu progresează. Pacienta, închisată într-un spirit realist dus la extrem, cramponată de un fel de ultralogică, este impenetrabilă la argumentele medicului.

Încă o dată, Jung poruncește, propune, imploră :

„Lăsați-vă în voie, nu încercați să înțelegeți și **(X)**vestiți-mi pur și simplu visele dvs.

Terifiat și de faptul că acești sateliți apar brusc. Telescoape mai importante ca al său nu-i percepuseră cu o zi mai înainte. Se pare, pur și simplu, că el a fost primul care s-a uitat la Marte în noaptea aceea. De la lansarea sateliților artificiali, unii astronomi de astăzi au început să scrie că era poate vorba de sateliți artificiali lansați în ziua când Hali observa planeta (Robert S. Richardson, de la observatorul de pe muntele Palomar. Comunicare în legătură cu poziția lui Marte, 1954).

— Am visat un scarabeu", răspunde doamna în sfârșit, din vârful buzelor.

În acel moment, se aud ușoare lovituri în geam. Jung deschide fe-reastra și un frumos scarabeu aurit intră în încăpere bâzâind din elitre. Răvășită, pacienta se abandonează în line și analiza poate începe cu adevărat; ea va continua până la vindecare.

Jung citează adesea acest incident veridic care pare o poveste ară-bă, în istoria unui om, ca și în istoria propriu-zisă, există, credem noi, mulți scarabei de aur.

•

Complexa doctrină a „sincronicității”, în parte clădită pe observa-rea unor atari coincidențe, ar fi poate de natură să schimbe total con-cepția despre istorie. Ambiția noastră nu merge așa departe și nici atât de sus. Ce vrem noi este să atragem atenția asupra aspectelor fantastice ale realității. În această parte a cărții, ne-am consacrat cerce-tării și interpretării anumitor coincidențe, în ochii noștri scnuificative. Pentru alții, ele pot să nu fie astfel.

Aplicând concepția noastră „realist-fantastică” la istorie, ne-am dat unei munci de selecție. Am ales câteodată fapte de mică impor-tantă, dar aberante, pentru că, într-o anumită măsură, aberației îi ceream să ne lumineze. O iregularitate de câteva secunde în mișcarea planetei Mercur ajunge ca să zguduie edificiul lui Newton și să-l justifice pe Einstein. La fel, ni se pare că unciile din faptele pe care le-am relevat pot face necesară revizuirea structurilor istorice carteziane.

Se poate oare uza de acesta metodă pentru a se prevedea viitorul ? Și noi visăm la asta. În *Numitul Joi*, Chesterton descrie o brigadă de poliție politică specializată în poezie. Un atentat este evitat fiindcă un polițist a înțeles sensul unui sonet. Sunt mari adevăruri în butadele lui Chesterton. Curente de idei ce trec pe lângă observatorul patent, scrieri, opere la care sociologul nu e atent, fapte sociale prea minuscule și prea aberante pentru el, anunță poate mai sigur evenimentele ce vor să vină decât marile fapte vizibile și marile mișcări aparente de gândire ce-l ne-liniștesc pe el.

Climatul de groază al nazismului, pe care nimeni nu putea să-l pre-vadă, era anunțat în oribilele povestiri ale scriitorului german Hans Heinz Ewers — *Mandragora* și *Spaima* — care avea să devină poetul oficial al regimului și să scrie *Horst Wessel Lied*. Nu e imposibil ca anu-mite romane, anumite poeme, tablouri, statui, neglijate chiar și de criti-ca de specialitate, să ne dezvăluie figurile exacte ale lumii de mâine.

Danie, în *Divina Commedia*, descrie cu precizie Crucea Sudului, constelație invizibilă în emisfera nordică și pe care nici un călător din

vremea lui n-ar fi putut-o zări, Swift, în *Călătoria în Ixiputa*, dă dis-tanțele și perioadele de rotație ale celor doi sateliți ai planetei Marte, necunoscuți în epocă. Când astronomul american Asaph Hall îi desco-Î>cră în 1877 și-și dă scama că măsurătorile lui corespund cu indicațiile lui Swift, cuprins de un soi de panică, îi numește *Phobos* și *Deimos*: teamă și teroare¹. În 1896, un scriitor englez, M.P. Shiel, publică o nu-velă unde o bandă de criminali monstruoși devastează Europa,ucid fa-miliile pe care le cred dăunătoare progresului umanității și ard cada-vrele. El își intitulează nuvela : *S.S.-iștii*.

Goethe spunea : „Evenimentele ce vor să vină își proiectează um-bra înainte”, iar adevărata detectare și expresia acestor resacuri ale vii-torului s-ar putea să fie de găsit alături de ceea ce mobilizează atenția generală, în opere și activități umane străine de ce numim „mișcarea is-torici”.

•

Există un fantastic evident pe care istoricul îl acoperă pudic cu ex-plicații reci și mecanice. Germania, în momentul când se naște nazis-mul, este patria științelor exacte. Metoda germană, logica germană, ri-goarea și probitatea științifică germane sunt universal stimate. Herr Professor îndeamnă uneori la caricatură, dar e înconjurat cu conside-rațiuni. Or, tocmai în acest mediu, de un cartezianism de plumb, o doc-trină incoerentă și în parte demențială se propagă în mare viteză, irezis-tibil, pornind de la un focar minuscul. În țara lui Einstein și a lui Planck, începe să se profeseze o „fizică ariană”. În țara lui Humboldt și a lui Haeckel, începe să se vorbească de rase. Credem că astfel de fenomene nu s-ar putea explica prin inflația economică. Nu asta e fundalul bun pentru UD atare balet. Ni s-a părut mult mai eficace să căutăm înspre partea anumitor culte străni și a anumitor cosmogonii aberante, până acum neglijate de istorici. E o neglijență foarte ciudată. Cosmogoniile și cultele despre care vom vorbi s-au bucurat în Germania de protecții și de încurajări oficiale. Au jucat un rol spiritual, științific, social și politic relativ important. Pe acest fundal, se-nțelege dansul mai bine.

Ne-am limitat la un moment din istoria germană. Tot atât de bine am fi putut, spre a discerne fantasticul din istoria contemporană, să ară-tăm, de pildă, invazia ideilor asiatice în Europa în clipa când ideile eu-ropene provocau trezirea popoarelor din Asia. Iată un fenomen la fel de

¹ Terifiat și de faptul că acești sateliți apar brusc. Telescoape mai importante ca al său nu-i percepușe ră cu o zi mai înainte. Se pare, pur și simplu, că el a fost primul care s-a uitat la Marte în noaptea aceea. De la lansarea sateliților artificiali, unii astronomi de astăzi au început să scrie că era poate vorba de sateliți artificiali lansați în ziua când Hall observa planeta (Robert S. Richardson, de la observatorul de pe muntele Palomar. Comunicare în legătură cu poziția lui Marte, 1954).

derutant ca spațiul non-cuclidian sau ca paradoxurile nucleului atomic. Istoricul convențional, sociologul „angajat” nu văd sau refuză să vadă aceste mișcări profunde care nu sunt conforme cu ceea ce ei numesc „mișcarea istoriei”. Ei își continuă imperturbabil analiza și predicția unei aventuri a oamenilor ce nu seamănă nici cu oamenii înșiși, nici cu semnele misterioase dar vizibile pe care aceștia le schimbă cu timpul, cu spațiul și cu destinul.

„Iubirea, spune Jacques Chardonne, este mult mai mult decât iubire.” în cursul cercetărilor noastre, am căpătat certitudinea că istoria este mult mai mult decât istorie. Este o certitudine tonică. în pofida încreșterii crescânde a faptelor sociale și a amenințărilor sporinde îndreptate împotriva persoanei umane, vedem duhul și sufletul omenirii continuând să-și aprindă din loc în loc focurile, care nu sunt din ce în ce mai mici. Deși culoarele istoriei devin în aparență foarte strâmte, avem certitudinea că omul nu-și pierde prin ele firul care-l leagă de imensitate. Aceste imagini sunt hugoliene, dar exprimă viziunea noastră. Am dobândit această certitudine înfundându-ne în real: în străfunduri este realul fantastic și, într-un anume sens, milostiv.

*Deși merg morocănoasele mașini
Nu fl prea speriat, prietene...*

*Când pedanții ne-ndemnară să luăm aminte
Din ce mecanică rece evenimentele
Trebuiau să decurgă, sufletele noastre au rostit în
umbră:*

Poate, dar există și altceva¹...

II

Tribune des Nations refuză diavolul și nebunia. — Există totuși o luptă a zeilor. — Nemții și Atlantida. — Un socialism magic. — O religie și un ordin secrete. — O expediție către regiunile ascunse. — Cea dintâi călăuză ne va fi un poet.

Într-un articol din *Tribune des Nations*, un istoric francez exprimă clar ansamblul insuficiențelor intelectuale în uz de îndată ce vine vorba de hiUerism. Analizând lucrarea *Hitler demascat*, publicată de doctorul Otto Dietrich care a fost vreme de doisprezece ani șeful serviciului de presă al Fuhrenilui, Pierre Cazenave scrie :

Prefală la *Napoleon din Netting Hill* de Chesterton, 1898.

Totuși, doctorul Dietrich se mulțumește prea ușor cu o vorbă pe care o repetă adesea și care, într-un veac pozitivist, nu permite a-l explica pe Hider. "Hitler, spune el, era demonic, un om pradă ideilor naționaliste delirante." Ce înseamnă demonic ? Și ce înseamnă delirant ? în Evul Mediu, s-ar fi spus despre Hitler că era "posedat". Dar astăzi ? Sau cuvântul "demonic" nu înseamnă nimic, sau înseamnă posedat de demon. Dar ce este demonul ? Oare doctorul Dietrich crede în existența diavolului ? Să ne înțelegem. Pe mine, cuvântul "demonic" nu mă satisface.

Și nici cuvântul "delirant". Cine spune delir spune maladie mintală. Delir maniacal. Delir melancolic. Delir de persecuție. Iar că Hitler a fost un psihopat și chiar un paranoic, nimeni nu se îndoiește, dar psihopați și chiar paranoici sunt peste tot. De aici și până la un delir mai mult sau mai puțin sistematizat și a cărui observare și diagnosticare ar fi trebuit să determine internarea celui afectat de el, e o nuanță. Cu alte cuvinte: este l Hitler responsabil ? După părerea mea, da. Și de aceea dau la o parte cuvântul delir la fel cum dau la o parte cuvântul demonic, demonologie nemaiaivând pentru noi decât o valoare istorică.

Noi nu ne mulțumim cu explicația doctonilui Dietrich. Destinul lui HiUer și aventura unui marc popor modern sub conducerea lui n-ar putea fi integral descrise pornind de la delir și de la posesiunea demonică. Dar nu putem să ne mulțumim nici cu criticile istoricului de la *Tribune des Nations*. Hitler, ne încredințează el, nu era un nebun clinic. Iar demonul nu există. Nu trebuie deci evacuată noțiunea de responsabilitate. E adevărat. Istoricul nostru însă parcă să atribuie acestei noțiuni de responsabilitate niște virtuți magice. Abia a evocat-o, că istoria fantastică a hiderismului i se pare limpede și adusă la proporțiile veacului pozitivist în care pretinde că trăim. Această operațiune scapă rațiunii tot pe-atât cât operațiunea lui Otto Dietrich. Căci, într-adevăr, termenul de „responsabilitate” este în limbajul nostru o transpunere a ceea ce era „posesiunea demonică” pentru tribunalele din Evul Mediu, așa cum arată marile procese politice moderne.

Dacă Hitler nu era nici nebun și nici posedat, ceea ce este posibil, istoria nazismului ar rămâne totuși inexplicabilă în lumina unui „veac pozitivist”. Psihologia abisală ne dezvăluie că acțiuni aparent raționale ale omului sunt guvernate în realitate de forțe ignorate de el însuși sau care țin de un simbolism cu totul străin logicii curente. Știm pe de altă parte nu că diavolul nu există, ci că e altceva decât în viziunea zisă medievală, în istoria hitlerismului, sau mai curând în unele aspecte ale ei, totul se petrece ca și când idcile-forță ar scăpa criticii istorice obișnuite și ca și cum ar trebui, ca să înțelegem, să abandonăm viziunea pozitivă a lucrurilor și să facem efortul de a intra într-un univers în care rațiunea carteziană și realitatea au încetat să se mai conjuge.

C.S. Lewis, profesor de Urologic la Oxford, anunțase în 1937, într-unui din romanele sale simbolice, *Tăcerea pământului*, începutul unui război pentru posedarea sufletului omenesc, la care un groaznic război material avea să fie doar forma exterioară. El a revenit de atunci asupra acestei idei în alte două cărți: *Perelandra* și *Această forță hideasă* (nc trad use). Ultima carte a lui Lewis se intitulează *Până când vom avea chip*. În această marcă povestire poetică și profetică se află admirabila frază: „Zeii nu ne vor vorbi față către față decât atunci când vom avea și noi un chip.”*

Pc noi iic preocupă descrierea acestor aspecte ale hitlerismului pentru că, așa cum bine a văzut Marcel Ray în 1939, războiul impus de Hitler lumii a fost „un război maniheist, sau, cum stă scris în Scripturi, o luptă a zeilor”. Nu e vorba, desigur, de o luptă între fascism și democrație, între o concepție liberală și o concepție autoritară a societăților. Asta e partea exoterică a bătăliei. Există și una esoterică'. Această luptă a zeilor, care s-a desfășurat în spatele evenimentelor aparente, nu s-a încheiat pe planeta noastră, unde formidabilele progrese ale cunoștințelor umane, în câțiva ani, sunt pe cale de a-i da alte forme. În timp ce porțile cunoașterii încep să se deschidă către infinit, e important să sesizăm sensul acestei lupte. Dacă vrem să fim în mod conștient oameni ai zilelor noastre, adică să fim contemporani cu viitorul, trebuie să avem o viziune exactă și profundă a momentului când fantasticul a început să invadeze realitatea. Acest moment îl vom studia noi.

•

În fond, spunea Rauschnig, orice german are un picior în Atlantida, unde-și caută o patrie mai bună și un patrimoniu mai bun. Această natură dublă a germanilor, această facultate de dedublare ce le permite în același timp să trăiască în lumea reală și să se proiecteze într-o lume imaginară, se revelează îndeosebi la Hitler și dă cheia socialismului său magic.

Și Rauschnig, căutând să explice venirea la putere a acestui „mare preot al religiei secrete”, încerca să se convingă de faptul că, de mai multe ori în istorie, „națiuni întregi au căzut într-o agitație inexplicabilă. Ele pornesc în marșuri ale celor ce se flagelază. Un dans spasmodic le scutură”.

National-socialismul, conchidea el, este dansul spasmodic al secolului XX.

Dar de unde vine această boală stranie ? Nu găsea nicăieri un răspuns satisfăcător. „Rădăcinile-i cele mai adânci rămân în niște regiuni ascunse.”

Tocmai aceste regiuni ascunse ni se pare util să le explorăm. Și nu un istoric, ci un poet ne va sluji de călăuză.

C.S. Lewis, profesor de teologie la Oxford, anunșase în 1937, într-unul din romanele sale simbolice, *Tăcerea pământului*, începutul unui război pentru posesia sufletului omenesc, la care un groaznic război material avea să fie doar forma exterioară. El a revenit de atunci asupra acestei idei în alte două cărți: *Perelandra* și *Această forță hidoasă* (nectraduse). Ultima cană a lui Lewis se intitulează *Până când vom avea chip*. În această marcă povestire poetică și protetică se află admirabila frază: „Zeii nu ne vor vorbi în fața față decât atunci când vom avea și noi un chip.”*

III

Unde va fi vorba de J.-P. Toulet, scriitor minor. — Dar e vorba de Arthur Machen. — Un mare geniu necunoscut — Un Robinson

Crusoe al sufletului. — Povestea îngerilor din Mons. — Viața, pățaniile și nenorocirile lui Machen. — Cum am descoperit o societate secretă engleză. — Un laureat al premiului Nobel mascat în negru. — The Golden Dawn, filiațiile, membrii și șefii ei. — De ce vom cita un text de Machen. — Hazardul devine cam zelos.

Ța oi oameni care l-au citit pe Jean-Paul Toulet și se întâlnesc • **J J-^rT** (de regulă, la bar) își închipuie că asta constituie un aristocratism", scria Toulet însuși. Se întâmplă ca unele lucruri mari să se sprijine pe niște gămlăii de ac. Prin acest scriitor minor și fermecător, ignorat în ciuda eforturilor câtorva împătimiți, a ajuns până la noi numele lui Arthur Machen, care nu-i familiar nici la două sute de persoane în Franța.

Scotocind, ne-am dat seama că opera lui Machen, ce cuprinde peste treizeci de volume¹, este de un interes spiritual rară îndoială superior operei lui H.G. Wells².

Continuându-ne cercetările despre Machen, am descoperit o societate inițiatcă engleză alcătuită din spirite de calitate. Această societate, căreia Machen îi datorează o experiență interioară determinantă și cea mai bună parte a inspirației sale, este necunoscută chiar de specialiști, în sfârșit, anumite texte ale lui Machen și îndeosebi acela pe care-l vom cita, lămuresc în chip definitiv o noțiune pupii curentă a Răului, absolut indispensabilă înțelegerii aspectelor din istoria contemporană pe care le studiem aici.

Deci, dacă îngăduiți, înainte de a intra în miezul subiectului, vă vom vorbi despre acest om curios. Începutul c de mică istoric literară, în jurul unui foarte mic scriitor parizian : Toulet. Sfârșitul e deschiderea

¹ *The Anatomy of Tobacco* (1884). 77i *Great Cod Pan* (1895). 77ie *House of Souls* (1906). 77i< *HUI of Dreams* (1907). 77ie *Great Return* (1915). *The Bowmen* (1915). 77ie *Terror* (1917). *The Secret Glory* (1922).*Strange Roads* (1923). 77ie *Isindon Adventure* (1924). *The Corning Wonder* (1926). *The Green Round* (1933). *Holy Terrors* (1946). Postum : *Tales of Horroi and the Supernatural* (1948).

- Machen crael însuși conștient de asta: . Domnul Wells de care vorbești este cu siguranță foarte abil. Am crezut chiar o clipă că era mai mult decât atât." (Scrisoare către J.-P. Toulet, 1899).

unei mari porți subterane în spatele căreia mai fumegă încă resturile martirilor și minele tragediei naziste, care a zguduit întreaga lume.

Căile realismului fantastic, vedem încă o dată, nu seamănă cu căile obișnuite ale cunoașterii.

*

În noiembrie 1897, un prieten „cam înclinat către științele oculte” îi dădu lui Jean-Paul Toulet să citească romanul unui scriitor de treizeci și patm de ani absolut necunoscut: 77it* *Great God Pan*. Cartea, care evocă lumea păgână a orginilor, nu pe de-a-ntregul dispărută, ci supraviețuind cu prudență și, uneori, scăpându-și printre noi Zeul Răului și îngerii cu copite despicate, l-a tulburat pe Toulet și l-a făcut să se hotărască să intre în literatură. S-a pus să traducă 77ie *Great God Pan* și, împrumutând de la Machen decorul de coșmar, desigur prin care se ascunde Marele Pan, a scris primul său roman : *Monsieur du Paur, homme public*.

Monsieur du Paur a fost publicat la sfârșitul anului 1898, la Editions Simonis Empis și n-a avut nici un succes. Nici nu e, de altfel, o operă importantă. Și nici n-am fi știut nimic despre ea, dacă Henri Martineau, mare stendhalian și prieten cu Toulet, nu s-ar fi gândit, douăzeci de ani mai târziu, să republice acest roman pe cheltuiala sa, la Editions du Divan. Istoric minuțios și prieten devotat. Henri Martineau ținea să demonstreze că *Monsieur du Paur* era o carte inspirată de lectura lui Machen, dar totuși originală. El deci a fost acela care a atras atenția câtorva rari literați asupra lui Arthur Machen și a cărții sale despre *The Great God Pan*, dezgropând corespondența subțire dintre Toulet și Machen . Pentru Machen și marele său geniu, lucrurile s-au oprit aici: o camaraderie literară cu Toulet la începuturile sale.

În februarie 1899, Jean-Paul Toulet, care căuta de un an să-și publice traducerea din *The Great God Pan*, primi de la autorul romanului următoarea scrisoare, în franțuzește:

Stimate confrate.

Oare nu c nimic de (acut cu *The Great God Pan* la Paris 7 Dacă așa stau lucrurile, sunt foarte marry, în orice caz pentru această carte, dar mai ales fiindcă aveam niște speranțe cu cititorii francezi ; credeam că dacă vor gusta *The Great God Pan* în haină franceză și găsit asta bun, poate publicul meu ar fi găsit ! Aici, nu pot să fac nimic. Scriu, scriu mereu, dar e ca și cum aș scrie într-un scriptorium monastic din Evul Mediu ; adică operele mele rămân mereu în infernul lucrurilor inedite. Am în sertar un volumaș cu foarte mici povestiri, numit de mine *Ornaments in Jade*. "H fermecătoare cărțulia dvs., zice editorul.

¹ Henri Marunem.Arthur.Uachen el Toulet. corespondenți inediți. Le Mereure de France, nr. 4. ianuarie 1938.

dar mi-e absolut imposibil." E și un roman. *The Garden of Avalloni*, ceva de 65 000 cuvinte. "E o artă sine peccato, zice bunul editor, dar publicul nostru englez ar fi șocat." Și în acest moment lucrez la o carte care va rămâne, sunt sigur, pe aceeași insulă a diavolului ! în sfârșit, dragă confrate, vei găsi ceva tragic (sau mai degrabă tragi-comic) în aceste întâmplări ale unui scriitor englez ; dar, cum am spus, aveam speranțe cu traducerea dumitale din prima mea carte.

Marele zeu Pan a apărut în fine în revista *La Plume*, în 1901, apoi a fost editat de aceeași revistă'. A trecut neobservat. Doar Maeterlinck a fost frapat: „Mulțumirile mele pentru revoluția care este această operă frumoasă și ciudată. E prima oară, cred, când s-a încercat sau s-a făcut amestecul de fantastic tradițional sau diabolic cu fantasticul nou și științific și când s-a născut din acest amestec opera cea mai tulburătoare pe care o cunosc, căci ea atinge la același timp amintirile și speranțele noastre."

•

Arthur Machen s-a născut în 1863, în Țara Galilor, la Caerlson-on-Usk, un sat foarte mic unde a fost sediul curții regelui Arthur și de unde Cavalerii Mesei Rotunde au plecat în căutarea Graalului. Când se știe că Himmler, în plin război, a organizat o expediție în vederea căutării vasului sacru (vom vorbi îndată despre asta) și când, spre a lumina istoria nazistă secretă, dăm peste un text de Machen și descoperim apoi că acest scriitor a văzut lumina zilei la acel sat, leagăn al temelor wagneriene, ne spunem încă o dată că, pentru cine știe să vadă, coincidențele poartă veșminte de lumină.

Machen s-a stabilit de tânăr la Londra, unde a trăit cu spaimă, ca Lovecraft la New York. Câteva luni vânzător de librărie, apoi învățător, el își dă seama că era incapabil să-și câștige viața în societate. Se apucă de scris, într-o jenă materială extremă și o lehamite totală. Multă vreme a trăit din traduceri: *Memoriile lui Casanova*, în douăsprezece volume, pentru treizeci de șilingi pe săptămână timp de doi ani.

Se alege cu o mică moștenire la moartea tatălui său, *clergyman*, și, având după ce bea apă o vreme, își continuă opera cu sentimentul crescând „că un imens golf spiritual îl despărțea de ceilalți oameni" și că trebuia să accepte tot mai mult această viață de „Robinson Crusoe al sufletului".

Primele-i povestiri fantastice au fost publicate în 1895 — *The Great God Pan* și *The Inmost Light*. El afirmă aici că Marele Pan n-a

² Reeditat în 1938 de Emile Paul cu o prefață de Henri Martineau.c singura carte a lui Machen apărută în Franța.

murit și că torțele răului, în înțelesul magic al termenului, nu încetează să-i aștepte pe unii dintre noi, ca să-i treacă de partea cealaltă a lumii. În același registru, a publicat în anul următor *Praful alb*, care este opera sa cea mai viguroasă, împreună cu 77ie *Secret Glory*, capodopera sa, scrisă la șaizeci de ani.

La treizeci și șase de ani, după doisprezece ani de iubire, și-a pierdut soția : „Nu ne-am despărțit nici douăsprezece ore în acești doisprezece ani; îți poți deci închipui ce am îndurat și mai îndur încă în fiecare zi. Dacă am vreo dorință să-mi văd manuscritele tipărite, este ca să i-l dedic ei pe fiecare, în acești termeni: *Auctoris Anima ad Dominam*.” E ignorat, trăiește în mizerie, iar inima-i e zdrobită. După trei ani, la vârsta de treizeci și nouă de ani, renunță la literatură și se face actor ambulant.

Spui că nu prea ai curaj, îi scrie el lui Toulet. Eu n-am deloc, în așa măsură încât nu mai scriu nici un rând și nu voi mai scrie nici unul, cred. Am devenit cabotin ; am urcat pe scenă și, în clipa asta, joc în *Coriokm*.

Rătăcește prin Anglia, cu trapa shakespeariană a lui sir Franck Benson, apoi se alătură trapei Teatrului St-James. Puțin înainte de războiul din '14, trebuind să abandoneze teatrul, face puțină jurnalistică, spre a putea trăi. Nu scrie nici o carte. În îmbulzeala de pe Fleet Street, printre tovarășii săi prinși de treburi, figura-i stranie de om meditativ, felul său de a fi de erudit, încet și afabil, trezesc zămbete.

Pentru Machen, cum se va vedea din toată opera lui, „omul c făcut din mister, pentru mistere și viziuni”. Realitatea este supranaturalul. Din lumea exterioară nu prea avem ce învăța, doar dacă vedem în ea un rezervor de simboluri și de semnificații ascunse. Numai operele de imaginație produse de un spirit care caută adevărurile eterne au oarecare șansă de a fi niște opere reale și de real folos. Cum spunea criticul Philip van Doren Steni, „s-ar putea să existe mai multe adevăruri esențiale în povestirile fantastice ale lui Arthur Machen decât în toate graficele și statisticile de pe lume”.

«

O întâmplare foarte ciudată l-a readus pe Machen la viața literară. Ea i-a făcut numele celebra câteva săptămâni, iar șocul pe care i l-a pricinuit l-a decis să-și sfârșească viața ca scriitor.

Ziaristica îl apăsa și nu mai avea chef să scrie pentru el însuși. Războiul tocmai izbucnise. Era nevoie de literatură eroică. Nu era deloc genul lui. *The Evening News* îi ceru o povestire. O scrisese din vârful peniței, dar totuși în felul lui. Era *The Bowmen (Arcașii)*. Ziarul publică această povestire la 29 septembrie 1914, a doua zi după retragerea de la Mons. Machen imaginase un episod din acesta bătălie : sfântul

Gheorghc, în armura-i strălucitoare, în fruntea îngerilor care sunt foștii arcași de la Azincourt', sare în ajutorul armatei britanice.

Or, zeci de soldați au scris ziarului : domnul ăla, Machen, nu inventase nimic. Ei văzuseră cu ochii lor, la Mons, cum îngerii sfântului Gheorghc se strecurau în rândurile lor. Puteau depune mărturie pe cuvânt de onoare. Multe asemenea scrisori au fost publicate. Anglia, avidă de miracol într-un moment atât de primejdios, s-a emoționat. Machen suferise că fusese ignorat când încercase să dezvăluie realități secrete. De astă dată, cu un fantastic de operetă, răscolea toată țara. Sau poate forțele ascunse se trezeau și luau cutare ori cutare formă, la chemarea imaginației lui, atât de des bransate la adevărurile esențiale și care lucrase acum fără ca el s-o știe, în profunzime ? De vreo cincisprezece ori repetă Machen în ziare că povestirea lui era 0 pură fictiunc. Nimeni nu l-a crezut niciodată. În ajunul morții, cu peste treizeci de ani mai târziu, foarte bătrân, el revenea mereu în conversație la extravaganta poveste cu îngerii din Mons.

În ciuda acestei celebrități, cartea pe care a scris-o în 1915 n-a avut nici un succes. Era *Marea Reîntoarcere*, o meditație asupra Graalului. Apoi veni, în 1922, *The Secret Glory*, care este o critică a lumii moderne în lumina experienței religioase. La șaizeci de ani, începu o autobiografie originală în trei volume. Avea câțiva admiratori entuziaști în Anglia și în America¹, dar murea de foame. În 1943 (avea optzeci de ani), Bernard Shaw, Max Beerbohn, T.S. Eliot, au format un comitet pentru a încerca să strângă niște fonduri ce-i vor permite să nu-și sfârșească zilele într-un azil pentru neajutorați. Și le-a sfârșit în pace, într-o căsuță din Buckinghamshire, în 1947. O vorbă a lui Murger îl încântase dintotdeauna. În *O viață de boem*, pictorul Marcel n-arc nici măcar un pat. „Pe ce te odihnești atunci ? îl întreabă proprietarul. — Domnule, răspunse Marcel, mă odihnesc sprijinit pe Providență.”

★

În jurul anului 1880, în Franța, în Anglia, în Germania, fură întemeiate societăți inipatice, ordine hermetice grupând puternice personalități. Istoria acestei crize mistice postromantice n-a fost încă scrisă. Ar merita să fie. S-ar afla în ea originea mai multor curente de gândire importante și care au determinat curente politice.

¹ Locul unde, la 25 octombrie 1415, armata francezi a fost învinsă de englezii lui Hemic al V-lea(n.tr»d.).

¹ În Anglia. Paul Jordan Smith îl laudă într-un capitol din canea sa. *On Strangt Altars* (Londra. 1923). Henri Martineau semnalează că în America s-a format pe la 1925 un mic grup în jurul numelui său și ci destul de multe articole i-au fost consacrate. încă din 1918. Vincent Stărcit îi dedicase o cane : *Arthur Machen, a novelist of ecstasy and sin* (Chicago). După moartea sa, a apărui o lucrare de W.F. Gelke : *Arthur Machen. weaver of fantasy* (New York).

în scrisorile lui Arthur Machen către J.-P. Toulet, se găsesc două pasaje ciudate ; în 1899:

Când am scris *Pan* și *Praful alb*, nu credeam că niște evenimente atât de stranii s-ar fi întâmplat vreodată în viața reală sau ar fi fost vreodată susceptibile de a se produce. Dar, dc-atunci și chiar foarte recent, s-au produs în propria mea existență niște *experiențe* care miau schimbat total punctul de vedere în această privință... De-acum sunt convins că nimic nu e imposibil pe pământ. Abia e nevoie să adaug, presupun, că nici una din *experiențele* pc care le-am făcut n-are vreo legătură cu niște imposturi ca spiritualismul sau tcozofia. Cred însă că trăim într-o lume de mare mister, de lucruri nebănuite și cu totul stupefiante.

în 1900:

Ceva ce te poate amuza : am trimis *Marele zeu Pan* unui adept, un "ocul-tist" avansat pe care l-am întâlnit *sub rosa* ! și el îmi scrie : "Cartea dovedește cu prisosință că, prin gândire și meditație mai degrabă decât prin lectură, ați atins un anumit grad de inițiere independent de ordine și organizații."

Cine e acel „adept" ? Și care sunt „experiențele" ?

într-o altă scrisoare, după trecerea lui Toulet prin Londra, Machen scrie:

DI. Waite, căruia i-ai plăcut mult, vrea să-ți adresez din parte-i toate cele bune.

Numele acestui familiar al lui Machen, care frecventa atât de puțină lume, ne-a atras atenția. Waite a fost unul din cei mai buni istorici ai alchimiei și un specialist în ordinul Roza-Crucii.

în acest punct al cercetărilor noastre, care ne dădea o informație despre curiozitățile intelectuale ale lui Machen, un prieten ne împărtăși o serie de dezvăluiri asupra existenței, în Anglia, la sfârșitul secolului al XIX-lea și la începutul secolului XX, a unei societăți secrete inițiatice inspirate din Roza-Cruce¹.

Această societate se numea *The Golden Dawn*. Era alcătuită din câteva dintre cele mai strălucite spirite ale Angliei. Arthur Machen i-a fost adept.

The Golden Dawn, întemeiată în 1887, ieșise din Societatea Rozi-cruciană engleză, creată cu douăzeci de ani mai înainte de Robert Wentworth Little și care-și recruta membrii dintre măștrii masoni. Această societate din urmă avea 144 de membri, între care Bulwer-Lytton, autorul *Ultimelor zile ale Pompeiului*.

¹ Aven si publici- aceste dezvăluiri în numerele 2 și 3 din revista *La T<HTSaint-Jacques*, în 1956. sub numele de Pierre Victor: „L'Ordre hermi'tique de la Golden Dawn".

The Golden Dawn, și mai puțin numeroasă, își propusese ca scop practica magiei ceremoniale și obținerea de puteri și cunoștințe inițiatice. Șefii ei erau Woodman, Mathers și Wynn Westcott („inițiatul" de care-i vorbea Machen lui Toulet în scrisoarea din 1900). Ea era în contact cu societăți similare germane, din care unii membri se vor regăsi mai târziu în faimoasa mișcare antropozofică a lui Rudolph Steiner, apoi în alte mișcări influente din perioada prenazistă. Trebuie să-l fi avut după aceea ca maestru pe Alcister Crowley, un om cu totul extraordinar și cu siguranță unul dintre cele mai mari spirite ale ncopăgânis-mului, ale cărui urme în Germania le vom urmări.

S.L. Mathers, după moartea lui Woodman și retragerea lui Westcott, fu marele maestru al societății *The Golden Dawn*, pe care o conduse un timp de la Paris, unde se căsătorise cu sora lui Henri Bergson.

Mathers a fost înlocuit în fruntea societății *The Golden Dawn* de către celebrul x>et Yeats, care avea să primească mai târziu premiul Nobel.

Yeats își luă numele de *Fratele Demon este Deus Inversus*. El prezida ședințele în kilt scoțian, mascat în negru, cu un pumnal de aur la centură.

Arthur Machen își luase numele de *Filus Aquarti*. Era afiliată și o femeie : Florence Fair, directoarea unui teatru și prietenă intimă a lui Bernard Shaw. Mai făceau parte din *The Golden Dawn* scriitorii Blackwood, Stoker, autorul lui *Dracula* și Sax Rohmer, ca și Peck, astronomul regal al Scoției, celebrul inginer Allan Bennett și Sir Gerald Kelly, președinte la Royal Academy. Se pare că aceste spirite de calitate au fost marcate într-un fel de neșters de către *The Golden Dawn*. După propriile lor mărturisiri, felul de a vedea lumea li se schimbase, iar practicile cărora li se consacraseră n-au încetat să li se pară eficiente și exaltante.

• ,

Anumite texte ale lui Arthur Machen învie o știință uitată de majoritatea oamenilor și totuși indispensabilă pentru o înțelegere justă a lumii. Chiar și pentru cititonil neprevenit, un adevăr neliniștitor respiră printre rândurile acestui scriitor.

Când am hotărât să vă cităm anumite pagini de Machen, nu știam nimic de 77it? *Golden Dawn*. Păstrându-ne proporțiile și umilința, am pățit aici ceea ce pățesc cei mai buni jongleri: ceea ce-i deosebește de egalii lor în dexteritate, este că în cursul exercițiilor lor celor mai izbutite, obiectele prind să trăiască cu o viață a lor proprie, le scapă, se dedau la giumbușlucuri neprevăzute. Am fost depășiiți de magie. Ceream

de la un text de Machen ce ne frapase o lămurire generală despre aspectele nazismului care ni se par mai semnificative decât tot ce a fost spus de istoria oficială. Aveam să ne dăm seama că o logică implacabilă subîntinde sistemul nostru aparent aberant. Într-un fel, nu e de mirare că acea lămurire generală ne vine de la membrul unei societăți inipatice puternic impregnate de neopăgânism.

Iată textul cu pricina — este introducerea unei nuvele intitulată *The While People*. Nuvela, scrisă după *Marele zeu Pan*, figurează într-o culegere apărută după moartea lui Machen: *Tales of Horror and the Supernatural* (Richards' Press, Londra).

IV

Textul lui Arthur Machen. — Adevărații păcătoși, ca și adevărații sfinți, sunt niște asceți. — Adevăratul Rău, ca și adevăratul Bine, n-au nimic de-a face cu lumea obișnuită. — Păcatul înseamnă să iei cerul cu asalt — Adevăratul Rău devine din ce în ce mai rar. — Materialismul, dușman al Binelui și mai abtitor al Răului. — Totuși astăzi ceva se petrece. — Dacă vă interesează cu adevărat...

Ambrose spuse: „Vrăjitoria și sfințenia, iată singurele realități.” Și continuă : „Magia se justifică prin copiii ci: ei rod coji de pâine și beau apă cu o bucurie mai intensă ca a epicureului.

— Sfinții, vrei să zici ?

— Da. Și păcătoșii la fel. Cred că picati în greșeala frecventă a celor ce limitează lumea spirituală la regiunile binelui suprem. Ființele supreme perverse fac și ele parte din lumea spirituală. Omul obișnuit, carnal și senzual, nu va fi niciodată un mare sfânt. Și nici un mare păcătos. Noi suntem, în cea mai mare parte, doar niște creaturi contradictorii și, până la urmă, neglijabile. Ne urmăm calea noastră de tină de fiecare zi fără a pricepe semnificația profundă a lucrurilor și de aceea binele și răul sunt în noi identice : de ocazie, fără importanță.

— Crezi deci că un mare păcătos e un asceț, ca și un mare sfânt ?

— Cei ce sunt mari, în bine ca și în rău, sunt cei ce abandonează copiile imperfecte și se îndreaptă către originalele perfecte. În ce mă privește, n-am nici o îndoială : cei mai de sus dintre sfinți n-au făcut niciodată o "faptă bună", în înțelesul curent al termenului. Iar pe de altă parte, există oameni care s-au pogorât în fundul abisurilor răului și care, în toată viața lor, n-au comis niciodată ceea ce voi numiți o "faptă rea".

Ieși din încăpere un moment; Cotgrave se întoarse către prietenul său și-i mulțumi fiindcă-l prezentase lui Ambrose.

„E fomiidabil, spuse. N-am văzut niciodată vreun țicnit de soiul ăsta.”

Ambrose se întoarse cu o nouă provizie de whisky și-i trată pe cei doi bărbați cu generozitate. Critică feroce secta abstenenților, dar își turnă un pahar cu apă. Era pe punctul de a-și relua monologul, când Cotgrave l-a întrerupt:

„Paradoxurile dumitale sunt monstruoase. Un om poate fi un mare păcătos și totuși să nu facă niciodată nimic culpabil ? Haida-de !

— Te înșeli cu desăvârșire, spuse Ambrose, cu nu fac niciodată paradoxuri ; aș vrea eu să fac. Am spus doar că un om poate fi mare cunoscător în vinuri de Burgundia și totuși să nu fi gustat niciodată din poșirca de la cârciumă. Asta-i tot și e mai curând un truism decât un paradox, nu ? Reacția dumitale ține de faptul că nu ai nici cea mai mică idee despre păcat. O, desigur, există o legătură între păcatul majuscul și actele considerate vinovate : omor, furt, adulter etc. Exact aceeași legătură ca între alfabet și cea mai genială poezie. Eroarea dumitale este aproape universală : ea toată lumea, ai deprins obiceiul de a privi lucrurile prin ochelari sociali. Noi credem cu toții că un om care ne face rău, *noua* sau apropiatilor noștri, este un om rău. Și chiar este, din punct de vedere social. Dar oare nu poți înțelege că Răul, în esență, este un lucru solitar, o pasiune a sufletului ? Asasinul mediu, ca asasin, nu e absolut deloc un păcătos în adevăratul înțeles al cuvântului. E doar o fiară primejdioasă de care trebuie să scăpăm ca să ne salvăm pielea. L-aș pune mai degrabă printre jivinele sălbatice decât printre păcătoși.

— Ce-mi spui mi se pare destul de straniu.

— Dar nu este. Asasinul nu omoară din motive pozitive, ci negative ; îi lipsește ceva, pe care non-ucigașii îl posedă. Răul, dimpotrivă, este total pozitiv. Dar pozitiv în sensul rău. Și mai e și rar. Există cu siguranță mai puțini adevărați păcătoși decât sfinți. Cât despre cei pe care-i numiți criminali, sunt niște ființe stânjenitoare, desigur, și de care societatea are dreptate să se păzească, dar între faptele lor antisociale și Rău e o distanță apreciabilă, crede-mă !

Era târziu. Prietenul care-l condusesese pe Cotgrave la Ambrose țără îndoială că mai auzise toate astea. Asculta cu un zâmbet ostentat și puțin răutăcios, dar Cotgrave începea să creadă că „alienatul” lui era poate un înțelept.

„Știi că mă interesezi foarte mult ? spuse el. Crezi deci că noi nu înțelegem adevărata natură a răului ?

— îl supraestimăm. Sau îl subestimăm. Pe de o parte, nuntim păcat infracțiunile la regulile societății, la tabuurile sociale. E o exagerare absurdă. Pe de altă parte, acordăm o importanță atât de enormă "păca-

tului" care constă în raptul bunurilor sau femeilor noastre, Încât pierdem cu totul din vedere ceea ce este oribil în adevăratele păcate.

— Și atunci ce este păcatul ? întrebă Cotgrave.

— Sunt obligat să răspund Întrebării dumitale cu alte întrebări. Ce ai simți dacă pisica ori câinele dumitale ar începe să-ti vorbească cu glas omenesc ? Dacă trandafirii din grădină ar începe să cânte ? Dacă pietrele de pe drum ar începe să crească sub ochii dumitale ? Ei bine, aceste exemple îți pot da o idee vagă despre ceea ce este în realitate păcatul.

— Uite ce c, spuse al treilea bărbat, care stătuse până atunci foarte liniștit, păreți amândoi cam ambalați. Eu mă duc acasă. Am scăpat tramvaiul și trebuie s-o iau pe jos."

Ambrose și Cotgrave se Înfundară și mai bine în fotolii după plecarea lui. În ceața care îngheța geamurile zorilor de zi, lumina lămpilor devenea pală.

„Mă uimești, spuse Cotgrave. Nu mă gândisem niciodată la asta. Dacă lucrurile stau chiar așa, totul trebuie răsturnat. Deci, după dumneata, esența păcatului ar fi...

— Să vrei să ici cerul cu asalt, spuse Ambrose. Păcatul constă pentru mine în voința de a pătrunde într-un fel interzis într-o altă sferă, mai înaltă. Ți dai scama prin urmare de ce e atât de rar. Puțini oameni în realitate doresc să pătrundă în alte sfere, fie ele înalte ori joase, și fie într-un fel îngăduit ori interzis. Sunt puțini sfinți. Iar păcătoșii, în sensul presupus de mine, sunt și mai rari. Iar oamenii de geniu (care uneori țin de ambele categorii) sunt și ci rari... Dar c poate mai greu să devii un marc păcătos decât un mare sfânt.

— Pentru că păcatul este profund contra naturii ?

— Exact. Sfințenia necesită un efort la fel de mare sau aproape, dar e un efort care se exercită în direcții ce erau altădată naturale. E vorba de a regăsi extazul pe care l-a cunoscut omul înainte de cădere. Păcatul însă este o încercare de a obține un extaz și o cunoaștere ce nu sunt și nu i-au fost niciodată date omului, iar cel care încearcă acest lăum devine demon. Ți-am spus că simplul ucigaș nu este în mod necesar un păcătos. E drept, dar păcătosul este uneori un ucigaș. Mă gândesc la Gilles de Rais, de exemplu. Vezi dumneata, dacă binele și răul sunt deopotrivă de neatins pentru omul de astăzi, omul obișnuit, social și civilizat, răul este într-un sens și mai adânc. Sfântul se silește să regăsească un dar pe care l-a pierdut; păcătosul se silește către ceva ce n-a posedat niciodată. Până la urmă, el ia de la capăt Căderea.

— Ești catolic ? întrebă Cotgrave.

— Da, sunt un credincios al Bisericii anglicane persecutate.

— Atunci ce crezi despre acele texte unde este numit păcat ceea ce dumneata clasezi ca delict fără importanță ?

— Bagă de seamă, te rog, că în acele texte din religia mea apare de fiecare dată cuvântul "vrăjitor", care mi se pare cuvântul-cheie. Delictele minore numite păcate nu sunt numite așa decât în măsura în care în spatele autorului acestor mici delikte stă vrăjitorul urmărit de religia mea. Căci vrăjitorii se slujesc de slăbiciunile omenești rezultate din viața materială și socială drept instrumente întru atingerea scopului lor infinit de mârșav. Și dă-mi voie să-ți mai spun ceva : simțurile noastre superioare sunt atât de slăbite, suntem în așa hal îmbibați de materialism, că n-am recunoaște nicidecum adevăratul rău dacă ni s-ar întâmpla să-l întâlnim.

— Dar oare n-am resimți totuși o anumită oroare ? Acea oroare pe care o evoci adineaori invitându-mă să-mi imaginez niște trandafiri punându-se pe cântat ?

— Dacă am fi niște ființe naturale, da. Copiii, unciile femeii și animalele resimt această oroare. Dar, la cea mai mare parte dintre noi, convențiile, civilizația și educația au atenuat și întunecat natura. Putem câteodată recunoaște răul după ura pe care o poartă binelui, asta-i tot și e pur fortuit. În realitate. Ierarhii Infernului trec printre noi neobservați.

— Crezi că ei înșiși sunt inconștienți de răul pe care-l încarnează ?

— Așa cred. Adevăratul rău este la om ca sfințenia și geniul. E un extaz al sufletului ce scapă conștiinței. Un om poate fi infinit, oribil de rău, fără s-o bănuiască vreodată. Dar, repet, răul, în adevăratul înțeles al cuvântului, e rar. Cred chiar că devine din ce în ce mai rar.

— Încerc să te urmăresc, spuse Cotgrave. Vrei să spui că Răul adevărat este de o esență total diferită decât ceea ce numim de obicei rău ?

— Absolut Un biet tip încălzit de alcool vine acasă și-și omoară în șuturi nevasta și copiii. E un ucigaș. Și Gilles de Rais e un ucigaș. Dar îți dai seama de prăpastia care-i desparte ? Cuvântul este accidental același în ambele cazuri, înțelesul însă e total diferit.

E sigur că aceeași slabă asemănare există între toate păcatele "sociale" și adevăratele păcate spirituale, dar aici e vorba de o umbră, iar dincolo de realitate. Dacă ești câtuși de puțin teolog, ar trebui să înțelegi.

— Ți mărturisesc că n-am consacrat nici un pic de timp teologiei, observă Cotgrave. Regret, dar, ca să revenim la subiectul nostru, crezi că păcatul e ceva ocult, secret ?

— Da. Este miracolul infernal, după cum sfințenia este miracolul supranatural. Adevăratul păcat se ridică la un asemenea grad, că noi nu

putem absolut deloc să-i bănuim existența. E ca nota cea mai joasă a orgii: atât de profundă, că nimeni n-o aude. Câteodată mai sunt eșecuri, consecințe nefaste, și ele duc la azilul de nebuni sau la deznodăminte și mai groaznice. Dar în nici un caz nu trebuie confundat cu relele sociale. Amintește-ti de Apostol: el vorbea și de "cealaltă parte" și făcea o distincție între faptele milosuve și milostenie. Cum pod să dai totul săracilor și totuși să-ti lipsească milostenia, la fel poți evita toate păcatele și totuși să fii o creatură a răului.

— Iată o ciudată psihologie! zise Cotgrave, dar mărturisesc că-mi place. Presupun că, după dumneata, adevăratul păcătos ar putea foarte bine trece drept un personaj inofensiv, nu ?

— Cu siguranță. Adevăratul Rău n-are nimic de-a face cu societatea. Nici Binele, de altfel. Crezi că ți-ar fi făcut "plăcere" să te afli în compania sfântului Pavel ? Crezi că te-ai fi 'Înțeles bine" cu Sir Galahad ? Cu păcătoșii e la fel precum cu sfinții. Dacă ai întâlni un adevărat păcătos și ai recunoaște în el păcatul, e sigur că ai fi izbit de oroare. Dar n-ar fi poate nici un motiv ca acel om să-ți "displacă". Dimpotrivă, e foarte posibil că dacă ai izbuti să uiți păcatul lui, i-ai găsi societatea agreabilă. Și totuși!... Nu, nimeni nu poate ghici cât de înspăimântător e răul! Dacă trandafirii și crinii din grădină ar cânta deodată în această dimineață ce se ivește, dacă mobilele din casă s-ar pomi să meargă în procesiune, ca în povestirea lui Maupassant!

— îmi pare bine că revii la comparația asta, spuse Cotgrave, fiindcă voiam să te întreb la ce corespund, în plan uman, aceste năstrușnicii imaginare ale lucrurilor de care vorbești ? încă o dată, ce e păcatul până la urmă ? Mi-ar plăcea un exemplu concret, în sfârșit."

Pentru prima oară, Ambrose șovăi:

„Ți-am spus, adevăratul rău e rar. Materialismul epocii noastre, care a făcut mult ca să suprimă sfințenia, a făcut poate și mai mult ca să suprimă răul. Găsim că pământul e atât de confortabil, că n-avem chef nici să urcăm, nici să coborâm. Totul se petrece ca și cum specialistul Infernului ar fi mărginit la lucrări pur arheologice.

— Totuși, se pare că cercetările duminale s-au întins până la epoca prezentă, nu ?

— Văd că ești realmente interesat. Ei bine, mărturisesc că am strâns într-adevăr câteva documente..."

V

Pământul concav, lumea înghețată, omul nou. — Suntem dușmani ai spiritului. — Contra naturii și contra lui Dumnezeu. — Societatea Vrîlului. — Rasa care ne va înlocui. — Haushoffer și Vrîlul. —

Ideea de mutație a omului. — Superiorul Necunoscut. — Mather, șeful societății The Golden Dawn, îi întâlnește pe Marii înspăimântători. — Hitler spune că i-a văzut și eL — O halucinație sau o prezență reală ? — Deschidere spre altceva. — O profeție a lui Reni Guenon. — Cel dintâi dușman al naziștilor : Steiner.

Pământul este concav. Noi locuim înăuntru. Astele sunt niște blocuri de gheață. Mai multe Luni au căzut deja pe Pământ. Va cădea și a noastră. Toată istoria omenirii se explică prin lupta dintre gheață și foc.

Omul nu e terminat. E în pragul unei mutații formidabile, ce-i va da puterile pe care cei vechi le atribuiau zeilor. Câteva exemplare din omul cel nou există pe lume, venite poate de dincolo de frontierele timpului și ale spațiului.

Se pot face alianțe cu Stăpânul Lumii, cu „Regele Spaimei", care domnește asupra unei cetăți ascunse undeva în Orient. Cei ce vor încheia un pact cu el vor schimba fața pământului pentru milenii și vor da un sens aventurii umane.

Acestea sunt teoriile „științifice" și concepțiile „religioase" care au alimentat nazismul originar, în care Hitler și membrii grupului din care făcea el parte credeau și care, într-o măsură notabilă, au orientat faptele sociale și politice ale istoriei recente. Lucrul poate părea extravagant. O explicație a istoriei contemporane, chiar parțială, pornită de la asemenea idei și credințe, poate părea respingătoare. Dar noi credem că nimic nu este respingător în practicarea adevărului. Se știe că partidul nazist s-a arătat anti-intelectual pe față și chiar zgomotos, că a ars cărțile și i-a aruncat pe fizicienii teoreticieni printre inamicii „iudeo-marxiști". Mai puțin se știe în profitul căror explicații ale lumii a respins el științele occidentale oficiale. Și mai puțin se știe pe ce concepte despre om se sprijinea nazismul, cel puțin în spiritul unora din șefii săi. Când toate acestea se vor ști, se va situa mai bine ultimul război mondial în cadrul marilor conflicte spirituale; istoria își va regăsi suflul din *Im Legende des siicles*.

„Suntem anatemizați ca dușmani ai spiritului, spunea Hitler. Ei bine, da, asta suntem. Dar într-un sens mult mai adânc decât a visat vreodată știința burgheză, în orgoliul ei imbecil.” Este aproximativ ceea ce îi declara Gurdjieff discipolului său Ouspensky, după ce făcuse procesul științei: „Calea mea e aceea a dezvoltării posibilităților ascunse ale omului. E o cale contra naturii și contra lui Dumnezeu.”

Ideea aceasta a posibilităților ascunse ale omului este esențială. Ea duce adesea la respingerea științei și la disprețuirea omenirii obișnuite. La nivelul acestei idei, foarte puțini oameni există cu adevărat. A fi înseamnă a ti diferit. Omul obișnuit, omul în stare naturală nu-i decât o larvă, iar Dumnezeuul creștinilor nu-i decât un păstor de larve.

Doctorul Willy Ley, unul din cei mai mari experți din lume în materie de rachete, fuge din Germania în 1933. Prin el am aflat de existența la Berlin, puțin înainte de nazism, a unei mici comunități spirituale de un real interes pentru noi.

Această comunitate secretă se întemeiase literalmente pe un roman al scriitorului englez Bulwer-Lytton : *Rasa care ne va înlocui*. Romanul descrie niște oameni al căror psihism e mult mai evoluat decât al nostru. Ei au dobândit puteri asupra lor înșiși și asupra lucrurilor, care-i fac asemenea zeilor. Pentru moment, încă se mai ascund. Locuiesc în caverne în centrul pământului. Vor ieși de acolo curând, ca să domnească peste noi.

Iată tot ce părea să știe doctorul Willy Ley. Adăuga surâzând că discipolii credeau a cunoaște anumite taine pentru a-și schimba rasa, ca să devină egalii oamenilor ascunși în fundul pământului. Metode de concentrare, o întreagă gimnastică interioară ca să se transforme. Își începeau exercițiile contemplând fix structura unui măr tăiat în două... Am continuat cercetările.

Acea societate berlineză se numea „Loja Luminoasă” sau „Societatea Vrilului”. Vrilul este enorma energie din care noi nu folosim decât o infimă parte în viața de toate zilele, nervul divinității noastre posibile. Cel care devine stăpân al vrilului, devine stăpân pe sine, peste alții și peste lume¹. Este singurul lucru ce merită dorit. Către el trebuie să tindă eforturile noastre. Tot restul aparține psihologiei oficiale, moralelor, religiilor, vântului. Lumea se va schimba. Seniorii vor ieși de sub pământ. Dacă n-am făcut alianță cu ei, dacă nu suntem și noi seniori, vom fi printre sclavi, în gunoiul ce va servi înfloririi noilor cetăți.

¹ Ideea de „vril” se găsește, la origine, în opera scriitorului francez Jacolliot. consul al Franței la Calcutta sub cel de-al doilea Imperiu.

„Loja Luminoasă” avea prieteni printre teozofi și în grupurile Roza-Crucii. După Jack Belding, autorul curioasei cărți *Cei șapte de la Spandau* Karl Haushoffer ar fi aparținut acestei Loje. Vom avea mult de vorbit despre el și se va vedea că trecerea lui prin „societatea vrilului” lămurește o seamă de lucruri.

*

Cititorul își mai amintește poate că am descoperit, în spatele scriitorului Arthur Machen, o societate inițiatică engleză : *The Golden Dawn*. Această societate neopăgână, căreia îi aparțineau mari spirite, se născuse din Societatea Rozicruciană engleză, întemeiată de Wentworth Little în 1867. Little era în relații cu rozicrucieni germani. Și-a recrutat adepții, în număr de 144, dintre demnitarii masoni. Unul dintre adepți era Bulwer-Lytton.

Bulwer-Lytton, erudit genial, celebru în lume pentru povestirea sa *Ultimele zile ale Pompeiului*, nu se aștepta pesemne ca unul din romanele sale, zeci de ani mai târziu, să inspire în Germania un grop mistic pronazist. Cu toate astea, în opere precum *Rasa care ne va înlocui* sau *Zanoni*, el pune accentul pe niște realități din lumea spirituală și îndeosebi din lumea infernală. Se considera inițiat. Prin fabulația romanescă, exprima certitudinea că există ființe înzestrate cu puteri supraomenești. Aceste ființe ne vor înlocui și îi vor duce pe cei aleși din rasa omenească înspre o fonnidabilă mutație.

Trebuie să fim atenți la această idee de mutație a rasei. O vom regăsi la Hitler² și nici azi nu e stinsă. Trebuie să fim atenți de asemenea și la ideea de „Superiori Necunoscuți”. O găsim în toate misticile negre din Orient și din Occident. Locuind sub pământ sau veniți de pe alte planete, uriași asemănători acelor care ar dormi sub o carapace de aur în niște cripte tibetane sau prezențe informe și terifiante așa cum le descria Lovcraft, acești „Superiori Necunoscuți” evocați în riturile păgâne și luciferice există ci oare ? Atunci când Machen vorbește de lumea Răului, „plină de caverne și de locuitori crepusculari”, el se referă, ca discipol trecut prin *The Golden Dawn*, la cealaltă lume, aceea unde omul vine în contact cu „Superiorii Necunoscuți”. Ni se pare sigur că Hitler împărtășea această credință. Mai mult: că sconta să aibă experiența contactului cu „Superiorii”.

² Netradusă în franceză. Aceeași indicație se găsește în *Stelele pe timp de război și de pace*, de Louis de Wohl, scriitor ungur care a condus în timpul războiului biroul de investigații asupra lui Hitler și a naziștilor din Serviciul de informații englez (netradus).

Scopul lui Hitler nu e nici întronarea rasei seniorilor, nici cucerirea lumii; acestea sunt doar mijloace în transmutația visată de Hitler ; adevăratul scop e de a face operă de creație, operă divină, scopul mutației biologice; rezultatul va fi o ascensiune a omenirii neegalată încă, „apariția unei omeniri de eroi, de semi-zei, de oameni-zei” (Dr Achille Delmas).

Am citat *The Golden Dawn* și Societatea Vrîlului germană. Vom vorbi îndată de grupul Thule. N-avem nebunia de a pretinde să explicăm istoria prin societățile inițiatice. Dar vom vedea că, în mod curios, totul se ține și că, o dată cu nazismul, a domnit asupra noastră câțiva ani „cealaltă lume”. Ea a fost învinsă. N-a murit. Nici peste Rin, nici în altă parte. Și nu ea este înspăimântătoare, ci ignoranța noastră.

Semnalăm că Samuel Mathers a întemeiat *The Golden Dawn*. Mathers se pretindea în legătură cu acei „Superiori Necunoscuți”, cu care stabilise contactul împreună cu soția sa, sora filozofului Henri Bergson. Iată un pasaj din manifestul adresat „Membrilor din ordinul secund”, pe care l-a scris în 1896:

În legătură cu acei Șefi secreți la care mă refer și de la care am primit înțelepciunea Ordinului Secund pe care v-am comunicat-o, nu pot să vă spun nimic. Nu știu nici măcar numele lor pământești și nu i-am văzut decât foarte rar în corpul lor fizic... M-am întâlnit cu ei fizic la ore și locuri dinainte fixate, în ce mă privește, cred că sunt ființe umane trăitoare pe pământ, dar care au puteri teribile și supraomenești... Relațiile mele fizice cu ei mi-au arătat cât îi este de greu unui muritor, oricât de avansat, să le suporte prezența. Nu vreau să spun că în aceste rare cazuri de întâlnire cu ei efectul produs asupra mea era acela al depresiei fizice intense ce urmează pierderii magnetismului. Dimpotrivă, mă simțeam în contact cu o forță atât de teribilă, încât pot s-o compar doar cu efectul resimțit de cineva lângă care, într-o furtună violentă, a căzut un trăsnet, dublat de o mare dificultate de respirație... Prostrația nervoasă de care am vorbit era însoțită de sudori reci și de pierderi de sânge pe nas, pe gură și uneori pe urechi.

HiUer îi vorbea într-o zi lui Rauschning, șeful guvernului de la Dantzig, de problema mutației rasei umane. Rauschning neavând cheile unei preocupări atât de stranie, traducea spusele lui Hidr în discursul unui crescător de oameni care încearcă să îmbunătățească sângele german.

Dar nu puteți face altceva decât să ajutați natura, spunea el, să scurtați drumul de parcurs ! Trebuie ca natura să vă dea ea însăși o varietate nouă. Până în prezent, crescătorii au reușit doar foarte rar să dezvolte la specia animală niște mutații, adică să creeze chiar ei caractere noi.

— Omul nou trăiește în mijlocul nostru ! E aici ! strigă Hitler pe un ton triumfător. Sunteți mulțumit acum ? Am să vă spun un secret. L-am văzut pe omul nou. E nenfricat și crud. Dinaintea lui mi s-a făcut frică.

„Rostind aceste cuvinte, adaugă Rauschning, Hitler tremura de o înflăcărare extatică.”

Și Rauschning mai relatează și această scenă ciudată, despre care se tot întreabă în zadar doctorul Achille Delmas, specialist în psihologie aplicată. Într-adevăr, psihologia nu se aplică aici:

O persoană din anturajul său mi-a spus că Hitler se trezește noaptea scoțând strigăte convulsive. Cheamă în ajutor așezat pe marginea patului, e ca paralizat. E cuprins de o panică ce-l face să tremure de zgâlție patul. Vociferează confuz și incomprehensibil. Gâfâie de parcă s-ar sufoca. Aceeași persoană mi-a povestit una din aceste crize cu detalii pe care aș refuza să le cred dacă sursa mea n-ar fi atât de sigură. Hitler era în picioare în camera lui, clătinându-se, privind în jur cu un aer rățâcit. "El e ! El e ! A venit aici !" gemea el. Buzcle-i erau livide. Sudoarea-i curgea cu picături mari. Subit, rosti niște cifre fără nici un sens, apoi niște cuvinte, frânturi de fraze. Era îngrozitor. Folosea termeni bizar potriviți, cu lotul ciudați. Apoi, iarăși a devenit tăcut, dar continuând să-și miște buzele. A fost alunei fricționat, i s-a dat ceva să bea. Apoi, subit, a urlat: "Acolo ! acolo ! în colț ! E acolo !" Lovea cu piciorul în parchet și urla. A fost liniștit spunându-i-se că nu se petrecea nimic extraordinar și s-a calmat treptat. După aceea, a dormit mult și a redevenit aproape normal și suportabil!...

Lăsăm cititorului sarcina de a compara declarațiile lui Mathers, șeful unei mici societăți neopăgâne de la sfârșitul secolului al XIX-lea, cu spusele unui om care, în momentul când Rauschning le înregistra, se pregătea să lanseze lumea într-o aventură ce a făcut douăzeci de milioane de morți. Îl rugăm să nu negligeze această comparație și învățătura ce se desprinde din ea sub pretext că *The Golden Dawn* și nazismul n-au, în ochii istoricului rezonabil, vreo măsură comună. Istoricul e rezonabil, dar istoria nu este. Aceleași credințe îi animă pe cei doi, experiențele lor fundamentale sunt identice, aceeași forță îi călăuzește. Aparțin aceleiași curent de gândire, aceleiași religii. Religia aceasta n-a fost încă niciodată studiată cu adevărat. Nici Biserica, nici raționalismul, altă Biserică, n-au permis-o. Intrăm într-o epocă a cunoașterii în care astfel de studii vor deveni posibile, pentru că realitatea descoperindu-și fața fantastică, idei și tehnici care ni se păreau aberante, de disprețuit ori odioase, ne vor apărea de folos întru înțelegerea unui real din ce în ce mai puțin liniștitor.

Nu-i propunem cititorului să studieze o filiație Roza-Cruce — Bulwer-Lytton — Mathers — Crowley — Hitler, sau oricare alta de același gen, unde s-ar întâlni și D-na Blavatsky și Gurdjieff. Jocul filiațiilor e ca acela al influențelor în literatură. Odată jocul sfârșit, problemele rămân. Aceea a geniului în literatură. Aceea a puterii în istorie. *The Golden Dawn* nu e suficientă ca să explice grupul Thule, sau Loja Luminoasă — Ahnenerbe. Evident, sunt interferențe multiple, treceri clandestine sau mărturisite de la un grup la altul. Nu vom omite să le semnalăm. Sunt lucruri pasionante, cum e toată istoria minoră. Dar

⁵ Hermann Rauschning, *Hitler m'a dit*. Ed. Cooperation, Paris, 1939. Achille Delmas, *Hitler, essai de biographie psycho-pathologique*, Librairie Marcel Riviere, Paris, 1946.

obiectul nostru este istoria majoră. Noi credem că aceste societăți, mici sau mari, ramificate sau nu, conexe sau nu, sunt manifestările mai mult ori mai puțin clare, mai mult ori mai puțin importante, ale unei alte lumi aflate în lumea în care trăim. Să zicem că e lumea Răului în sensul lui Machen. Dar noi nu cunoaștem mai bine nici lumea Binelui. Trăim între două lumi, luând acest *no man's land* drept planeta însăși în întregime. Nazismul a fost unul din rarele momente în istoria civilizației noastre când o poartă s-a deschis spre altceva, zgomotos și vizibil. Este foarte ciudat că oamenii se fac că n-au văzut și n-au auzit nimic, în afara spectacolelor și a larmei obișnuite pentru dezordinea războinică și politică.

*

Toate aceste mișcări — Roza-Cruce modernă. *The Golden Dawn*, Societatea Vrilului germană (care ne vor conduce la grupul Thule, unde-i vom găsi pe Haushoffer, Hess, HiUer) — erau mai mult sau mai puțin legate de Societatea Teozofică, puternică și bine organizată. Teozofia adăuga magiei neopăgâne un aparat oriental și o terminologie hindusă. Sau mai curând deschidea drumurile Occidentului unui anumit Orient luciferic. Sub numele de teozofism a fost descrisă vasta mișcare de renaștere a magiei care a tulburat multe inteligențe la începutul secolului.

În studiul său *Le Thuosophisme, histoire d'une pseudo-religion*, publicat în 1921, filozoful René Guénon se dovedește profet. El vede acumulându-se primejdiile în spatele teozofiei și al grupurilor inițiatice neopăgâne mai mult sau mai puțin legate de secta D-nei Blavatsky.

El scrie:

Falșii Mesia pe care i-am văzut până acum n-au făcut decât niște prodigii de o calitate inferioară, iar cei ce i-au urmat nu erau pesemne greu de sedus. Dar cine știe ce ne rezervă viitorul? Dacă ne gândim că acești falși Mesia n-au fost niciodată altceva decât niște instrumente mai mult ori mai puțin inconștiente în mâna celor care i-au suscit și dacă ne referim îndeosebi la scria de tentative făcute succesiv de teozofiști, suntem îndrituiți să credem că acestea sunt doar niște încercări, oarecum niște experiențe ce se vor reînnoi până la reușită și care, până atunci, au oricum ca rezultat să semene o anumită tulburare în spirite. De altminteri, nu credem că teozofiștii sau ocultiiștii și spiritiștii ar avea puterea de a izbui pe deplin ei înșiși o atare acțiune. Dar oare în spatele tuturor acestor mișcări nu există ceva foarte de temut pe care șefii lor nu-l cunosc poate, dar pentru care, la rândul lor, ei ar fi totuși doar niște simple instrumente?

Este și epoca când un extraordinar personaj, Rudolph Steiner, dezvoltă în Elveția o societate de cercetări bazată pe ideea că întregul univers e conținut în spiritul omenesc și că acest spirit este capabil de o activitate neavând nimic de-a face cu ce ne spune psihologia oficială. În

fapt, anumite descoperiri steineriene, în biologie (îngrășăminte care nu distrug solul), în medicină (utilizarea metalelor care modifică metabolismul) și mai ales în pedagogie (numeroase școli steineriene funcționează astăzi în Europa) au îmbogățit notabil omenirea. Rudolph Steiner credea că există o formă neagră și o formă albă a căutării „magice”. El socotea că teozofismul și diferitele societăți neo-păgâne veneau din marea lume subterană a Răului și anunțau un ev demonic. Se grăbea să stabilească, în sânul propriei sale învățături, o doctrină morală prin care „inițiații” se legau să nu uzeze decât de forțe benefice. Voia să creeze o societate de binefăcători.

Nu ne punem întrebarea dacă Steiner avea sau nu dreptate, dacă era sau nu în posesia adevărului. Ceea ce ne frapază este că primele echipe naziste par să-l fi considerat pe Steiner inamicul numărul unu. Năimiții lor de la început dispersează prin violență adunările steinerienilor, îi amenință cu moartea pe discipoli, îi silesc să fugă din Germania și, în 1924, la Dornach, în Elveția, dau foc centrului clădit de Steiner. Arhivele ard, Steiner nu mai e în măsură să lucreze, moare de amărăciune un an mai târziu.

*

Până aici, am descris oarecum atmosfera din jurul fantasticului hitlerist. Acum vom aborda în plin subiectul nostru. Două teorii au înflorit în Germania nazistă: teoria cu lumea înghețată și teoria pământului concav. Sunt două explicații ale lumii și omului ce regăsesc unele date tradiționale, justifică niște mituri, intersectează un anumit număr de „adevăruri” păzite de grupuri inițiatice, de la teozofi la Gurdjieff. Aceste teorii însă au fost exprimate cu un important aparat politico-științific. Ele erau cât pe ce să alunge din Germania știința considerată de noi modernă. Ele au domnit asupra multor spirite. În plus, au determinat unele decizii militare ale lui Hitler, au influențat uneori mersul războiului și au contribuit neîndoiește la catastrofa finală. Mănat de aceste teorii și îndeosebi de ideea de potop sacrificial a voit HiUer să antreneze în nimicire întregul popor german.

Nu știm de ce aceste teorii, atât de puternic afirmate, la care au aderat zeci de oameni și mari spirite, pentru care s-au făcut mari sacrificii materiale și umane, încă n-au fost studiate la noi și chiar ne rămân necunoscute.

Iată-le dar aici, cu geneza, istoria, aplicațiile și posteritatea lor.

VI

Un ultimatum dat savanților. — Profetul Horbiger, un Copernic al secolului XX. — Teoria lumii înghețate. — Istoria sistemului solar. — Sfârșitul Lumii. — Pământul și cele patru Luni ale sale. — Aparițiile uriașilor. — Lunile, uriașii și oamenii. — Civilizația Atlantidei. — Cele cinci'cetăți de acum 300 000 de ani. — De la Tiahuanaco la mumiile tibetane. — A doua Atlantida. — Potopul. — Degenerescentă și creștinătate. — Ne apropiem de o altă epocă. — Legea gheții și a focului.

Int-o dimineață de vară a anului 1925, poștașul l-a adus câte o scrisoare tuturor savanților din Germania și din Austria. Până s-o deschidă, ideea științei senine murise, visurile și strigătele condamnaților umpleau deodată laboratoarele și bibliotecile. Scrisoarea era un ultimatum:

Acum trebuie să alegeți, cu noi sau împotriva noastră. În timp ce HiUer va curăța politica, Hans Horbiger va mătura științele false. Doctrina ghețurilor veșnice va fi semnul regenerării poporului german. Băgați de scamă ! Alături-rați-vă rândurilor noastre înainte de a fi prea târziu !

Omul care îndrăznea să-i amenințe astfel pe savanți, Hans Horbiger, avea șazeci și cinci de ani. Era un fel de profet furios. Purta o imensă barbă albă și avea un scris de să descurajeze și pe cel mai bun grafolog. Doctrina lui începea să fie cunoscută de un larg public sub numele de *Wel'*. Era o explicare a cosmosului în contradicție cu astronomia și matematicile oficiale, dar care justifica vechi mituri. Totuși, Horbiger se considera el însuși savant. Știința însă trebuia să-și schimbe calea și metodele. „Știința obiectivă este o născocire pernicioasă, un totem al decadenței.” El credea, ca și Hitler, că „întrebarea prealabilă oricărei activități științifice este de a ști cine vrea să știe”. Numai profetul poate pretinde la știință, căci el este, prin virtutea iluminării, ridicat la un nivel superior de conștiință. Asta voise să spună inițiatul Rabelais scriind : „Știință fără conștiință nu e decât mina sufletului.” Subînțelegea : știință tară conștiință superioară. Mesajul i-a fost falsificat, în profitul unei mici conștiințe umaniste primare. Când profetul vrea să știe, atunci poate fi vorba de știință, dar asta e altceva decât ceea ce se numește îndeobște știință. De aceea Hans Horbiger nu putea suferi nici

Wel = *Welleislehre*. doctrina ghețurilor veșnice.

cea mai mică îndoială, nici cea mai slabă umbră de contrazicere. O furie sacră îl agita : „Voi aveți încredere în ecuații și nu în mine ! urla el. Cât timp vă mai trebuie ca să înțelegeți că matematica este o minciună fără valoare ?”

În Germania lui Herr Doktor, scientistă și tehnicistă, Hans Horbiger, cu strigăte și înghionteli, deschidea o breșă științei iluminate, cunoașterii iraționale, viziunilor. Nu era singurul: în acest domeniu, el se plasa doar pe locul de vedetă. Hider și Himmler își angajaseră un astrolog, dar nu o spuneau public. Astrologul se numea FUhrer. Mai târziu, după ce luaseră puterea și ca pentru a-și afirma voința nu numai de a domni, dar și de „a schimba viața”, ei vor îndrăzni să-i provoace ei înșiși pe savanți. Îl vor murii pe Fihrer „plenipotențiar de matematică, de astronomie și de fizică”.

Pentru moment, Hans Horbiger iniția în mediile intelighenției un sistem comparabil cu cel al agitatorilor politici.

Părea să dispună de mijloace financiare considerabile. Proceda ca un șef de partid. Crea o mișcare, cu un serviciu de informații, birouri de recrutare, cotizații, propagandiști și gorile recrutate din organizațiile hitleriste de tineret. Acopereau zidurile cu afișe, inundau ziarele, împărțeau masiv manifeste, organizau manifestații. Adunările și conferințele astronomilor erau întrerupte de partizanii lor, care strigau: „Afară cu savanții ortodocși! Umiați-l pe Horbiger!” Profesori erau molestați pe stradă. Directorii de institute științifice primeau cărți poștale : „Când vom câștiga noi, voi și cei asemenea vouă veți cerși la colț de stradă.” Oameni de afaceri, industriași, înainte de a angaja pe cineva, îi dădeau să semneze o declarație : „Jur să am încredere în teoria ghețurilor veșnice”. Horbiger le scria marilor ingineri: „Sau vă deprindeți să credeți în mine, sau veți fi tratați ca niște dușmani.”

În câțiva ani, mișcarea publică trei voluminoase lucrări de doctrină, patruzeci de cărți populare, sute de broșuri. Edita un magazin lunar de mare tiraj: *Cheia evenimentelor mondiale*. Recrutase zeci de mii de aderenți. Avea să joace un rol notabil în istoria ideilor și în istorie în general.

La început, savanții protestau, publicau scrisori și articole demonstrând imposibilitățile sistemului lui Horbiger. Se alarmară când *Wel* luă proporțiile unei vaste mișcări populare. După instalarea lui Hitler la pu-

¹ Și chiar a fost.

tere, rezistența lor mai slăbi, deși universitățile continuau să predea astronomia ortodoxă. Ingineri de renume, savanți se raliară la doctrina ghețurilor veșnice, ca, de pildă, Lenard, care, împreună cu Roentgen, decoperise razele X, fizicianul Oberth și Stark, ale cărui cercetări în spectroscopie erau cunoscute în toată lumea. Hitler îl susținea deschis pe Horbiger și credea în el.

Strămoșii noștri nordici au devenit puternici în zăpadă și gheață, declara un manifest popular al *Wel*, de aceea credința în gheața mondială este moștenirea naturală a omului nordic. Un austriac, Hitler, i-a alungat pe politicienii evrei; un al doilea austriac, Horbiger, îi va alunga pe savanții evrei. Prin propria-i viață, FUhrerul a arătat că un amator îi este superior unui profesionist. A trebuit să vină un alt amator ca să ne dea o înțelegere completă a Universului.

Hitler și Horbiger, cei „doi mari austrieci”, s-au întâlnit de mai multe ori. Șeful nazist îl asculta pe savantul vizionar cu deferență. Horbiger nu admitea să fie întrerupt din discurs și-i striga lui Hitler sus și tare : „*Maul zu !*” (Ține-ți gura !) El a dus la extrem convingerea lui Hider: poporul german, în mesianismul său, era otrăvit de știința occidentală, strămtă, istovitoare, desprinsă de trup și de suflet. Creații recente, precum psihanaliza, serologia și relativitatea, erau niște mașini de război îndreptate împotriva spiritului lui Parsifal. Doctrina ghețurilor mondiale ar fi furnizat contra-otrava necesară. Această doctrină distingea astronomia admisă : restul edificiului avea să se surpe apoi singur și trebuia să se surpe, ca să renască magia, singura valoare dinamică. Teoreticienii național-socialismului și cei ai ghețurilor veșnice s-au reunit în conferințe: Rosenberg și Horbiger, înconjurați de cei mai buni discipoli.

Istoria omenirii, așa cum o descria Horbiger, cu marile-i potopuri! și migrații succesive, cu uriașii și sclavii, sacrificiile și epopeile ei, corespundea cu teoria rasei ariene. Afinitățile gândirii lui Horbiger cu temele orientale ale epocilor antediluviene, ale perioadelor de mântuire a speciei și ale perioadelor de pedeapsă, îl pasionară pe Himmler. Pe măsură ce gândirea lui Horbiger se preciza, se revelau corespondențe cu viziunile lui Nietzsche și cu mitologia wagneriană. Originile fabuloase ale rasei ariene, coborâte de pe munții locuiți de supraoamenii dintr-un alt ev, meniți să comande planeta și stelele, erau stabilite. Doctrina lui Horbiger se asocia strâns cu gândirea socialismului magic, cu demersurile mistice ale grupului nazist. Ea venea să nutrească din belșug ceea ce Jung avea să numească mai târziu „libidoul iraționalului”. Aducea cu sine câteva din acele „vitamine ale sufletului” conținute în mituri.

În 1913, un anume Philipp Fauth¹, astronom amator specializat în observarea Lunii, a publicat împreună cu câțiva prieteni o carte enormă, de peste opt sute de pagini: *Cosmologia glacială a lui Horbiger*. Cea mai mare parte a cărții era scrisă de Horbiger însuși.

Horbiger, pe vremea aceea, își administra cu neglijență treburile personale. Născut în 1860 într-o familie cunoscută în Tirol de secole, își făcuse studiile la Școala de tehnologic din Viena și un stagiu de studii practice la Budapesta. Desenator la constructorul de mașini cu aburi Alfred Collman, intrase apoi ca specialist în compresoare la Land, în Budapesta. Acolo inventase în 1894 un nou sistem de robinet pentru pompe și compresoare. Licența fusese vândută unor mari societăți germane și americane, iar Horbiger se pomenise deodată în posesia unei averi apreciabile, pe care războiul avea să i-o risipească în curând.

Horbiger era pasionat de aplicațiile astronomice ale schimbărilor stării apei — lichid, gheață, abur — pe care avusese prilejul de a le studia în profesia sa. El pretindea că explică prin asta toată cosmografia și toată astrofizica. Iluminări bruște, intuiții fulgurante îi deschisese porțile unei noi științe ce conținea toate celelalte științe, spunea el. Avea să devină unul din marii profeți ai Germaniei mesianice și, cum se va scrie după moartea lui, „un descoperitor de geniu binecuvântat de Dumnezeu.”

Doctrina lui Horbiger își trage forța dintr-o viziune completă a istoriei și a evoluției cosmosului. Ea explică formarea sistemului solar, nașterea Pământului, a vieții și a spiritului. Descrie tot trecutul universului și-i anunță transformările viitoare. Răspunde celor trei întrebări esențiale : Cine suntem ? De unde venim ? Încotro ne îndreptăm ? Și le răspunde într-un fel exaltant.

Totul se bazează pe ideea luptei perpetue, în spațiile infinite, dintre gheață și foc și dintre forța de respingere și forța de atracție. Lupta, această tensiune schimbătoare între principii opuse, acest război etern din cer, care este legea planetelor, guvernează și Pământul și materia vie și determină istoria umană. Horbiger pretinde că dezvăluie trecutul cel mai îndepărtat al globului nostru și viitorul lui cel mai îndepărtat și introduce noțiuni fantastice în privința evoluției speciilor vii. El dă peste cap ceea ce credem noi în general despre istoria civilizațiilor, despre

¹ Philipp Fauth s-a născut la 19 martie 1867 și a murit la 4 ianuarie 1941. Inginer și constructor de mașini, cercetările sale asupra Lunii i-au creat o anumită notorietate: trasase două hărți ale Lunii și un crater dublu, la sud de craterul lui Copernic, poartă numele lui Fauth, prin decizia Uniunii Internaționale din 1935. A fost numit profesor în 1939 printr-o măsură specială a Guvernului național-socialist.

aparitia și dezvoltarea omului și a societăților. Nu descrie, în sensul acesta, o urcare continuă, ci o serie de ascensiuni și de căderi. Niște oameni-zei, niște uriași, niște civilizații fabuloase ne-ar fi precedat cu sute de mii de ani în urmă și poate cu milioane de ani. Ceea ce erau strămoșii rasei noastre, o să devenim poate și noi, după cataclisme și mutații extraordinare, de-a lungul unei istorii care, pe Pământ ca și în cosmos, se derulează în cicluri. Căci legile cerului sunt aceleași ca legile Pământului și întreg universul participă la aceeași mișcare, este un organism viu în care totul se repercutează în toate. Aventura oamenilor este legată de aventura astrelor, ceea ce se petrece în cosmos se petrece și pe Pământ și reciproc.

Cum se vede, această doctrină a ciclurilor și a relațiilor aproape magice dintre om și univers dă forță celei mai îndepărtate gândiri tradiționale. Ea reintroduce foarte vechile profeții, miturile și legendele, temele antice ale Genezei, Potopului, Uriașilor și Zeilor.

Această doctrină, după cum se va înțelege mai bine imediat, e în contradicție cu toate datele științei admise. Dar, spunea Hitler, „există o știință nordică și național-socialistă care se opune științei iudeo-liberale”. Știința admisă în Occident, ca de altfel și religia iudeo-creștină ce-și găsește în ea complicități, este o conjurație care trebuie ruptă. E o conjurație împotriva simțului epopeei și al magicului ce locuiește în inima omului puternic, o vastă conspirație care-i închide omenirii porțile trecutului și ale viitorului dincolo de micul spațiu al civilizațiilor repertoriare, care-o amputează de origini și de destinul-i fabulos și o privează de dialogul cu zeii ei.

»

Savanții admit în general că universul nostru a fost creat de o explozie, acum trei sau patra miliarde de ani. Explozie a ce ? Cosmosul întreg era poate conținut într-un atom, punct zero al creației. Acest atom ar fi explodat și ar fi de-atunci într-o expansiune constantă. În el ar fi fost conținute toată materia și toate forțele desfășurate astăzi. Dar rîrT această ipoteză, nu s-ar putea totuși spune că e vorba de începutul absolut al Universului. Teoreticienii expansiunii universului pornind de la acel atom lasă la o parte problema originii lui. În cele din urmă, știința nu declară în această privință nimic mai precis decât admirabilul poem indian : „în intervalul dintre disoluție și creație, Vishnu-Cesha se odihnea în propria-i substanță, luminos de energia somnului, printre germele vieților ce vor să vină.”

În ce privește nașterea sistemului nostru solar, ipotezele sunt la fel de vagi. S-a imaginat că planetele s-ar fi născut dintr-o explozie parțială a Soarelui. Un marc corp astral ar fi trecut prin apropiere, smulgând o

parte din substanța solară ce s-ar fi dispersat în spațiu și s-ar fi încheșat în planele. Apoi, corpul mare, superastrul necunoscut, continuându-și cursa, s-ar fi pierdut în infinit. S-a mai imaginat explozia unei jumătăți a Soarelui. Profesorul H.-N. Roussel, rezumând chestiunea, scrie cu umor: „Până când să aflăm noi cum s-a întâmplat, singurul lucru realmente sigur e că sistemul solar s-a produs într-un anumit fel.”

Horbiger pretinde că știe cum s-a întâmplat. El deține explicația definitivă. Într-o scrisoare către inginerul Willy Ley, el confirmă că această explicație i-a sărit în ochi în tinerețe. „Am avut revelația când, spune el, tânăr inginer fiind, am observat într-o zi un șuvoi de oțel topit scurgându-se pe pământul umed și acoperit de zăpadă : pământul exploda cu o anumită întârziere și cu o mare violență.” Asta-i tot. Pornind de aici se va ridica proliferând în complicații doctrina lui Horbiger. E ca mărul lui Newton.

Era odată în cer un enorm corp la înaltă temperatură, de milioane de ori mai mare decât soarele nostru actual. Acest corp a intrat în coliziune cu o planetă gigantică, alcătuită dintr-o acumulare de gheață cosmică. Acea masă de gheață a pătruns profund în super-soare. Nu s-a întâmplat nimic vreme de sute de mii de ani. Apoi, vaporii de apă au făcut ca totul să explodeze.

Fragmente au fost proiectate atât de departe, că aveau să se piardă în spațiul înghețat.

Altele au căzut din nou în masa centrală, de unde plecase explozia.

Altele, în sfârșit, au fost proiectate într-o zonă de mijloc : acestea sunt planetele sistemului nostru. Erau treizeci — niște blocuri care s-au acoperit aproape de tot cu gheață. Luna, Jupiter, Saturn sunt de gheață, iar canalele de pe Marte sunt crăpături ale Ghețurilor. Numai Pământul nu e cu totul cuprins de frig: pe el se perpetuează lupta dintre gheață și foc.

La o distanță egală cu de trei ori aceea până la Neptun se afla, în momentul exploziei, un enorm inel de gheață. Se află acolo și acum. E ceea ce astronomii oficiali se încăpățânează să numească galaxia Calea lactee, pentru că vreo câteva stele din spațiul infinit, asemănătoare cu soarele nostru, își reflectă în ea strălucirea. Cât despre fotografiile de stele individuale al căror ansamblu ar da o Cale lactee, ele sunt niște trucaje.

Petele observate pe Soare și care-și schimbă forma și locul o dată la unsprezece ani, rămân inexplicabile pentru savanții ortodocși. Ele sunt produse de căderea blocurilor de gheață care se desprind din Jupiter. Iar Jupiter face o rotație completă în jurul soarelui în unsprezece ani.

În zona medie a exploziei, planetele sistemului căruia îi aparținem ascultă de două forțe:

- forța dintâi a exploziei, care le îndepărtează ;
- gravitația, care le atrage către cea mai puternică masă din vecinătatea lor.

Aceste două forțe nu sunt egale. Forța exploziei inițiale se diminuează treptat, căci spațiul nu este vid: se află în el o materie rarefiată, făcută din hidrogen și din vapori de apă. În plus, apa care atinge Soarele umple spațiul cu cristale de gheață. Astfel, forța inițială, de respingere, este din ce în ce mai frânată. Dimpotrivă, gravitația e constantă. De aceea, fiecare planetă se apropie de planeta cea mai apropiată care o atrage. Se apropie învârtindu-se în jurul ei sau mai degrabă descriind o spirală din ce în ce mai mică. Astfel, mai devreme sau mai târziu, orice planetă va cădea peste planeta cea mai apropiată de ea și tot sistemul, în cele din urmă, va recădea sub formă de gheață în Soare. Și va fi o nouă explozie și un nou început.

Gheața și focul, respingerea și atracția se luptă veșnic în Univers. Această luptă determină viața, moartea și renașterea perpetuă a cosmosului. Un scriitor gemian, Elmar Brugg, a scris în 1952 o carte întru gloria lui Horbiger, în care spune:

Nici una din doctrinele de reprezentare a Universului nu făcea să intre în joc principiul de contradicție, de luptă între două forțe contrare, care totuși nutrește sufletul omului de milenii. Meritul nepieritor al lui Horbiger este de a fi resuscitat puternic cunoașterea intuitivă a strămoșilor noștri cu veșnicul conflict dintre foc și gheață, cântat în Edda. El a pus acest conflict sub ochii contemporanilor săi. El a întemeiat științific imaginea grandioasă a lumii legate de dualismul materiei și forței, al respingerii care împrășteie și al atracției care adună la un loc.

Așadar e sigur : Luna va cădea în cele din urmă pe Pământ. Cu oarecare timp în urmă, vreo câteva zeci de milenii, distanța de la o planetă la alta părea fixă. Dar ne vom putea da seama îndată că spirala ascundează. Putin câte puțin, de-a lungul anilor. Luna se va apropia. Forța de gravitație pe care-o exercită asupra Pământului va¹ spori mereu. Atunci apele oceanelor noastre se vor strânge într-o maree permanentă și vor urca, acoperind pământurile, înecând tropicele și izbind la poalele munților celor mai înalți. Ființele vii se vor pomeni progresiv ușurate de greutate. Vor crește. Radiatiile cosmice vor deveni mai puternice. Acționând asupra genelor și a cromozomilor. Vor crea mutații. Vor apărea rase noi, animale, plante și oameni de dimensiuni gigantice.

Apoi, apropiindu-se și mai mult. Luna va exploda, rotindu-se cu mare viteză, și va deveni un imens inel de stânci, gheață, apă și gaze,

învârtindu-se din ce în ce mai repede. În sfârșit, acest inel se va prăbuși asupra Pământului și aceasta va fi Căderea, Apocalipsa anunțată. Dar dacă oamenii vor supraviețui, cei mai puternici, cei mai buni, aleșii, vor avea parte de spectacole stranii și formidabile. Și poate chiar de spectacolul final.

După milenii fără satelit în care Pământul va fi cunoscut extraordinare imbricări de rase vechi și noi, de civilizații venite de la uriași, de reînceputuri după Potop și de imense cataclisme, Marte, mai mic decât globul nostru, îl va ajunge din urmă. El va intra în orbita Pământului. Dar e prea mare ca să fie capturat, ca să devină, precum Luna, un satelit. El va trece foarte aproape de Pământ, îndreptându-se către Soare, unde, atras de el, aspirat de foc, va cădea. Atunci atmosfera ne va fi smulsă dintr-o lovitură, antrenată de gravitația planetei Marte, și ne va părăsi pierzându-se în spațiu. Oceanele se vor învârti clocotind la suprafața Pământului, măturând totul, iar scoarța terestră va plesni. Globul nostru, mort, continuând să se învârtască în spirală, va fi ajuns din urmă de planetozi înghețați răătăcitori prin ceruri și va deveni un enorm bulgăre de gheață ce se va arunca la rândul lui în Soare. După coliziune, va fi o mare liniște, marea imobilitate, în timp ce vaporii de apă se vor acumula, în milioane de ani, în interiorul masei de pâlălaie. În sfârșit, o nouă explozie se va produce, urmată de alte creații în veșnicia forțelor arzătoare ale cosmosului.

Aceasta este soarta sistemului nostru solar în viziunea inginerului austriac pe care demnitarii național-socialiști îl numeau „un Copernic al secolului XX”. Acum vom descrie această viziune aplicată istoriei trecute, prezente și viitoare a Pământului și a oamenilor. E o istorie care, trecută prin „ochii de furtună și de băătăi” ai profetului Horbiger, seamănă cu o legendă, plină de revelații fabuloase și de ciudățeni formidabile.

Era în 1948, credeam în Gurdjieff, iar una din credincioasele-i discipole mă poftise cu amabilitate să-mi petrec câteva săptămâni la ea, la munte, împreună cu familia. Femeia aceea avea o cultură adevărată, o formație de chimist, inteligență ascuțită și caracter ferm. Îi ajuta pe artiști și intelectuali. După Luc Dietrich și Rend Daumal, aveam să contractez față de ea o datorie de recunoștință. N-avea nimic dintr-o discipolă apucată, iar învățătura lui Gurdjieff, care ședea câteodată la ea, îi parvenea trecută prin sita rațiunii. Totuși, într-o zi, am prins-o sau am crezut că-o prind în flagrant delict de demență. Îmi deschise deodată abisurile delirului ei și rămăsei mut și terifiat dinainte-i, ca în fața unei agonii. O noapte scânteietoare și rece cădea asupra zăpezii, iar noi spo-

rovăiam liniștit, sprijiniți de balustrada balconului. Priveam astrele ca la munte, simțind o singurătate absolută care în altă parte c neliniștitoare, iar aici purificatoare. Relieful Lunii se vedea cu claritate.

„Ar trebui mai curând spus o lună, zise amfitrioana mea, una dintre luni...”

- Ce vrei să spui ?
- Au fost și alte luni pe cer. Asta-i doar ultima...
- Cum ? Au existat și alte luni decât asta ?
- Sigur. Dl. Gurdjieff știe și alții la fel.
- Totuși, astronomii...
- O ! Dacă ai încredere în științisti !...”

Fața îi era tihnită și surâdea cu o urmă de milă. Din ziua aceea, am încetat să mă mai simt egal cu unii prieteni ai lui Gurdjieff pe care-i stiam. Ei deveniră pentru mine niște ființe fragile și neliniștitoare și simții că unul din firele ce mă legau de această familie se rupseseră. Câțiva ani mai târziu, citind cartea lui Gurdjieff *Us Răcits de Belzibuth* și descoperind cosmogonia lui Horbiger, aveam să înțeleg că această viață, sau mai degrabă această credință, nu era o simplă tumbă în fantastic. Există o anumită coerență între bizara poveste cu lunile și filozofia supraomului, psihologia „stărilor superioare ale conștiinței”, mecanica mutațiilor. În sfârșit, povestea asta și ideea că oamenii, cu milenii în urmă, priviseră alt cer decât al nostru, alte constelații, un alt satelit, se regăseau în tradițiile orientale.

Oare Gurdjieff nu tăcuse decât să se inspire din Horbiger, pe care-l cunoștea cu siguranță ? Sau se nutrise din vechi izvoare de cunoaștere, tradiții ori legende, pe care Horbiger le intersectase ca prin accident în cursul iluminărilor sale pseudo-științifice ?

Nu știam, pe balconul acelei cabane de la munte, că amfitrioana mea exprima o credință ce fusese împărtășită de mii de oameni din Germania hitleristă încă îngropată sub mine, încă sângerând la vremea aceea, încă fumegând printre resturile marilor ei mituri. Iar amfitrioana mea, în noaptea aceea limpede și calmă, nu știa nici ea.

*

Astfel, după Horbiger, Luna, aceea pe care o vedem, n-ar fi decât ultimul satelit captat de Pământ, al patrulea. Globul nostru, în decursul istoriei sale, ar mai fi captat deja trei. Trei mase de gheață cosmică rătăcind prin spațiu ar fi intrat rând pe rând în orbita noastră. Ele ar fi început să se rotească în spirală în jurul Pământului apropiindu-se de el, apoi s-ar fi prăbușit peste noi. Și Luna noastră actuală se va prăbuși pe Pământ. Dar, de astă dată, catastrofa va fi mai mare, căci acest ultim satelit înghețat este mai mare decât precedentii. Toată istoria globului,

evoluția speciilor și întreaga istorie umană își află explicația în această succesiune de Luni de pe cerul nostru.

Au existat patru epoci geologice, căci au existat patru Luni. Ne aflăm în cuaternar. Când o Lună cade, mai întâi explodează și, învârtindu-se din ce în ce mai repede, se transformă într-un inel de stânci, gheață și gaze. Acest inel cade pe Pământ, acoperind în cerc scoarța terestră și fosilizând tot ce se află sub el. Organismele îngropate nu se fosilizează într-o perioadă normală: putrezesc. Nu se fosilizează decât în momentul când se prăbușește o Lună. Iată de ce am putut inventaria o epocă primară, o epocă secundară și una terțiară. Cu toate acestea, cum este vorba de un inel, am avut doar mărturii foarte fragmentare despre istoria vieții pe Pământ. Alte specii animale și vegetale s-au putut naște și dispărea, de-a lungul timpului, fără să rămână nici o urmă din ele în straturile geologice. Însă teoria lunilor succesive ne îngăduie să ne închipuim modificările suferite în trecut de formele vii. Ea ne permite și să prevedem modificările viitoare.

Pe durata perioadei cât satelitul se apropie, există un moment de câteva sute de mii de ani când el se învârtițe în jurul Pământului la o distanță cuprinsă între patru și șase raze terestre. În comparație cu distanța lunii noastre actuale, e ca și cum l-am putea atinge cu mâna. Gravitația este deci considerabil schimbată. Or, tocmai gravitația determină statura ființelor. Ele nu cresc decât în funcție de greutatea pe care o pot suporta.

În momentul când satelitul e aproape, este deci o perioadă de gigantism.

La sfârșitul primarului: vegetale imense, insecte gigantice.

La sfârșitul secundarului : diplodocii, iguanodonii, animalele de treizeci de metri. Mutații bruște se produc, pentru că radiațiile cosmice sunt mai puternice. Ființele, ușurate de greutate, se ridică pe picioare, cutiile craniene se lărgesc, jivinele încep să zboare. Poate la sfârșitul secundarului au apărut și mamiferele uriașe. Și poate că și primii oameni, creați prin mutație. Această perioadă de la sfârșitul secundarului, când cea de-a doua Lună se învârtițe în apropierea globului, ar trebui situată cu aproximativ cincisprezece milioane de ani în urmă. Este vârsta strămoșului nostru, uriașul. D-na Blavatsky, care pretindea a i se fi comunicat *Le livre de Dzyan*, text ce-ar fi cel mai vechi din lume și care ar povesti istoria originilor omului, asigura și ea că o primă rasă umană, gigantică, ar fi apărut în secundar: „Omul din secundar va fi descoperit într-o bună zi și o dată cu el și civilizațiile demult dispărute.”

Într-o noapte a timpurilor infinit mai densă decât o credeam noi, iată-1 deci, sub o Lună diferită, într-o lume de monștri, pe acel om dintâi

imens, cc abia aduce cu noi și a cărui inteligență e alta decât a noastră. Primul om și poate prima pereche umană, gemeni expulzați dintr-o matrice animală printr-un miracol de mutații cc se Înmulțesc atunci când radiațiile cosmice sunt puternice. Geneza ne spune că descendenții acestui strămoș trăiau de la cinci sute la nouă sute de ani : ușurarea greutății micșorează uzura organismului. în ca nu ni se vorbește de uriași, dar tradițiile evreiești și musulmane repară abundant această omisiune. în sfârșit, niște discipoli ai lui Horbiger susțin că fosile ale omului din secundar ar fi fost recent descoperite în Rusia.

Care ar fi fost formele de civilizație ale uriașului de acum cincisprezece milioane de ani ? Ne închipuim un fel de a fi și niște aglomerări călcate pe cele ale insectelor uriașe venite din primar și ale căror descendente degenerate sunt insectele noastre de azi, foarte uimitoare și ele. Ne închipuim mari puteri de a comunica la distanță, civilizații întemeiate pe modelul centralelor de energie psihică și materială precum termitierle, de pildă, carc-i pun observatorului atâtea probleme tulburătoare cu privire la domeniile necunoscute ale infrastructurilor — sau suprastructurilor — inteligenței.

*

A doua Lună se va apropia și mai mult, va exploda în inel și se va prăbuși pe Pământ, care va cunoaște o nouă și lungă perioadă fără sate-lit, în spațiile îndepărtate, o formațiune glaciară spirală va intersecta orbita Pământului, care va capta astfel o nouă Lună. Dar în această perioadă când nici o sferă nu mai strălucește deasupra capetelor, supraviețuiesc numai câteva specimene ale mutațiilor produse la sfârșitul secundarului și care se vor menține micșorându-și proporțiile. Mai există încă uriași, care se adaptează. Când apare Luna terțiară, deja s-au format oameni obișnuiți, mai mici, mai puțin inteligenți i adevărații noștri strămoși. Dar geniile provenite din secundar și care au străbătut cataclismul mai există încă și ele îi vor civiliza pe omuleți.

Ideea că oamenii, plecând de la bestialitate și sălbăticie, s-au ridicat lent până la civilizație, este o idee recentă. E un mit iudeo-creștin impus conștiințelor ca să alunge alt mit, mai puternic și mai revelator. Când omenirea era mai proaspătă, mai apropiată de trecutul ei, pe vremea când nici o conspirație bine urzită n-o gonise încă din propria memorie, ca știa că pogoară din zei, din regi uriași carc-o învățaseră totul. Ea își amintea de o vârstă de aur când superiorii, născuți înainte de ea, o învățau agricultura, metalurgia, artele, științele și felul de a umbla cu Sufletul. Grecii evocau evul lui Saturn și recunoștința pe care strămoșii lor o aveau față de Hercule. Egiptenii și mesopotamienii întrețineau legende cu regi uriași inițiatori. Populațiile pe care le numim astăzi

„primitive”, indigenii din Pacific, de exemplu, amestecă în religia lor fără îndoială degradată cultul uriașilor buni de la începutul lumii. în cȃ)ca noastră în care toate datele spiritului și ale cunoașterii au fost invertite, oamenii care au săvârșit formidabilul efort de a scăpa de modurile de gândire admise regăsesc la sursa inteligenței lor nostalgia timpurilor fericite din zorii vârstelor, a unui paradis pierdut, amintirea învăluită a unei inițieri primordiale.

Din Grecia în Polinczia, din Egipt în Mexic și în Scandinavia, toate tradițiile relatează că oamenii au fost inițiați de niște uriași. E vârsta de aur a terțiarului, care durează mai multe milioane de ani, în cursul căreia civilizația morală, spirituală și poate și tehnică își atinge apogeul pe glob.

*Când uriașii mai erau amestecat cu oamenii
în vremuri când încă nimeni nu cuvântase vreodată,*

scrie Hugo pradă unei extraordinare iluminări.

Luna terțiară, a cărei spirală se strânge, se apropie de Pământ. A)clc urcă, aspirate de gravitația satelitului, iar oamenii, acum mai bine de nouă sute de mii de ani, se aburcă pe cele mai înalte culmi muntoase împreună cu uriașii, regii lor. Pe acele culmi, deasupra oceanelor umflate care formează un colac împrejurul uscatului, oamenii și Superiorii lor vor stabili o civilizație maritimă mondială în care Horbiger și discipolul său englez Bellamy văd civilizația atlantida.

Bellamy relevă în Anzi, la patru mii de metri, umic de sedimente maritime ce se prelungesc calc de șapte sute de kilometri. Apele sfârșitului de terțiar urcau până acolo, iar unul din centrele civilizației acelei perioade ar fi fost Tiahuanaco, în apropiere de lacul Titicaca. Ruinele de la Tiahuanaco mărturisesc despre o civilizație de sute de ori milenară și care nu seamănă întru nimic cu civilizațiile posterioare ei'. Urmele uriașilor sunt acolo, pentru horbigericni, vizibile, ca și inexplicabilele lor monumente. Se află acolo, de pildă, o piatră de nouă tone, scobită pe șase fețe cu niște locașuri de trei metri înălțime cc rămân de neînțelese pentru arhitecți, ca și când rolul lor ar fi fost de-atunci uitat de toți constructorii din istoric. Niște porticuri au trei metri înălțime și patru lățime și sunt tăiate într-o singură piatră, cu porți, ferestre false și sculpturi dăltuite, totul cântărind zece tone. Bucăți de ziduri, încă în picioare, cântăresc șazeci de tone, susținute de blocuri de gresie de o sută

Arheologul german Von Hagen, autorul unei lucrări publicate în franțuzește sub titlul *Au royaume des Incas* (Pion. 1950), a cules aproape de lacul Titicaca o tradiție orală a indienilor din partea locului, după care „Tiahuanaco a fost construit înainte caștelele să existe pe cer.”

de tone, înfipte în pământ ca niște pene. Printre aceste mine fabuloase se ridică statui gigantice, din care una singură a fost coborâtă și așezată în grădina muzeului din La Paz. Ea are opt metri înălțime și cântărește douăzeci de tone. Totul îi îndeamnă pe horbigerieni să vadă în aceste statui portretele uriașilor executate de ei înșiși.

Din trăsăturile chipurilor ajunge la ochii noștri și chiar până la inima noastră o expresie de suverană bunătate și de suverană înțelepciune. O armonie a întregii ființe emană din ansamblul colosului, ale cărui mâini și trup, extrem de stilizate, sunt stabilite într-un echilibru care are o calitate morală. Minunatul monolit respiră odihnă și pace. Dacă așa arată portretul unuia dintre regii uriași care au guvernat acel popor, nu putem decât să ne gândim la acest început de frază a lui Pascal: "Dacă Dumnezeu ne-ar da stăpâni făcuți de mâna lui..."

Dacă acești monoliți au fost tăiați și așezați acolo de către uriași înadins pentru ucenicii lor, oamenii, dacă sculpturile de o abstractizare extremă, de o stilizare atât de mare că propria noastră inteligență e uluită, au fost executate de acei Superiori, găsim aici originea miturilor după care artele le-au fost date oamenilor de zei, precum și cheia diverselor mistici ale inspirației estetice.

Între aceste sculpturi figurează și stilizări ale unui animal, todoxonul, ale cărui oase au fost descoperite în ruinele de la Tiahuanaco. Or, se știe că todoxonul n-a putut trăi decât în terțiar. În sfârșit, în aceste ruine care ar preceda cu o sută de mii de ani sfârșitul terțiarului, există, înfipți în nămolul uscat, un portic de zece tone ale cărui decorațiuni au fost studiate de arheologul german Kiss, discipol al lui Horbiger, între 1928 și 1937. Ar fi vorba de un calendar realizat după observațiile astronomilor din terțiar. Calendarul exprimă date științifice riguroase. E împărțit în patru părți separate de solstiții și echinocții, care marchează anotimpurile astronomice. Fiecare anotimp este împărțit în trei secțiuni și în toate cele douăsprezece subdiviziuni este vizibilă poziția Lunii pentru fiecare oră a zilei. În afară de asta, cele două mișcări ale satelitului, mișcarea aparentă și mișcarea reală, în funcție de rotația Pământului, sunt și ele indicate pe acest fabulos portic sculptat, astfel încât este legitim să credem că realizatorii și utilizatorii calendarului erau de o cultură superioară nouă.

Tiahuanaco, la peste patru mii de metri în Anzi, era așadar una din cele cinci mari cetăți ale civilizației maritime de la sfârșitul terțiarului, clădite de uriașii conducători ai oamenilor. Discipolii lui Horbiger regăsesc în ea vestigiile unui mare port, cu cheuri enorme, de unde atlantzii, fiindcă e vorba fără îndoială de Atlantida, plecați la bordul unor vase perfecționate să facă înconjurul hunii pe colacul oceanelor și să ajungă la celelalte patru mari centre : Noua Guinee, Mexic, Abisinia,

Tibet. Astfel această civilizație se întindea pe tot globul, ceea ce explică asemănările dintre cele mai vechi civilizații repertoriate ale omenirii.

Ajunși la un grad extrem de unificare, de rafinare a cunoștințelor mijloacelor, oamenii și regii lor uriași știu că spirala celei de-a treia Lunii se micșorează și că satelitul va cădea în cele din urmă, dar ei au conștiința relațiilor dintre toate lucrurile din cosmos, a raporturilor matematice dintre ființă și univers și pun neîndoielnic la bătaie anumite puteri anumite energii individuale și sociale, tehnice și spirituale, pentru a înfrânge și întârzia cataclismul și a prelungi acest ev atlantid, a cănii amintire estompată va dăinui prin milenii.

Atunci când Luna terțiară se va prăbuși, apele vor coborî brusc, dar frământări premergătoare vor fi deteriorat deja această civilizație. Odată ce oceanele scăzând, cele cinci mari cetăți, între care acea Atlantida din Anzi, vor dispărea, izolate, asfixiate de căderea apelor. Vestigiile sunt mai limpezi la Tiahuanaco, dar horbigericii le descifrează și în alte locuri.'

În Mexic, toltecii au lăsat texte sacre ce descriu istoria Pământului în conformitate cu teza lui Horbiger.

În Noua Guinee, indigenii malekula continuă, fără să-și mai dea seama ce fac, să înalțe imense pietre sculptate de peste zece metri înălțime, reprezentându-l pe strămoșul superior, iar tradiția lor orală care face din Lună creatoarea seminției omenești, vestește căderea satelitului.

Din Abisinia ar fi descins uriașii mediteranicieni de după cataclism, iar tradiția face din acest podiș înalt leagănul poponului iudeu și patriei reginei din Saba, deținătoare a unor vechi științe.

În sfârșit, se știe că Tibetul este un rezervor de foarte vechi cunoștințe întemeiate pe psihism. Venind parcă să confirme viziunea horbigericnilor, o carte curioasă a apărut în Anglia și în Franța în 1957. Întitulată *Al treilea ochi*, e semnată Lobsang Rampa. Autonil ne încredințează că este un lama care a atins gradul ultim de inițiere. S-ar putea să fi fost unul din germanii trimiși în Tibet în misiune specială de șefii națiunilor zădărnice.'

Ziarele englezești, în momentul publicării celui de *Al treilea ochi* și-au pus întrebări despre personalitatea ascunsă în spatele numelui de **Lobsang Rampa, fără** a fi fost în măsură să tragă vreo concluzie, serv

^[1] Vom reveni pe larg asupra relațiilor strănii întreținute de HiUer și anturajul lui cu Tibetul.

ciile de informații oficiale rămânând mute. Sau e vorba de un autentic lama inițiat, autorul dându-se drept fiu al unui înalt demnitar din fostul guvern de la Lhasa și fiind astfel silit să-și travestească numele, sau e vorba de un german din misiunile tibetane dintre 1928 și sfârșitul regimului hitlcrst. În acest caz, el expune fie niște descoperiri reale, fie niște lucruri transmise, fie teze horbigcriene și național-socialiste căroră le dă o ilustrare fantastică. Trebuie totuși reținut că nici o dezmințire categorică n-a putut fi dată ansamblului de „revelații” pe care-l aduce dc către specialiștii din Tibet. El își descrie coborârea, sub conducerea a trei mari metafizicieni lamaiști, într-o criptă din Lhasa unde ar dăinui adevărata taină a Tibetului.

Am văzut trei sicrie dc piatră neagră împodobite cu gravuri și cu inscripții curioase. Nu erau închise. Aruncând o privire înăuntru, mi s-a tăiat răsuflarea.

— Privește, fiule, îmi spuse cel mai bătrân dintre preiau. Trăiau ca niște zei în țara noastră pe vremea când încă nu existau munți. Pășeau pe pământul nostru când mările nc scâldau țărmurile și când alte stele străluceau pe cerul nostru. Privește cu luare aminte, căci numai inițiații i-au văzut.

M-am supus, eram în același timp fascinat și terifiat. Trei trupuri goale, acoperite cu aur, stăteau întinse sub privirile mele. Fiecare trăsătură le era fidel reprodușă în aur. Dar erau imenși ! Femeia măsoara peste trei metri, iar cel mai mare dintre bărbați nu mai puțin de cinci. Aveau capete mari, ușor conice în creștet, fălci înguste, o gură mică și buze subțiri. Nasul le era lung și fin, ochii dreپți și adânc înfundați... Am examinat capacul unui sicriu. O hartă a cerurilor, cu stele foarte stranii, era gravată pe el¹.

Și el mai scrie, după această pogorâre în criptă:

Odinioară, cu mii și mii de ani înainte, zilele erau mai scurte și mai calde. Civilizații mărețe s-au întemeiat, iar oamenii erau mai știutori ca în epoca noastră. Din spațiul exterior se ivi o planetă care lovi oblic Pământul. Furtuni vânzoliră mările, care, sub felurite influențe gravitaționale, s-au revărsat pe uscat. Apa acoperi lumea ce fu scuturată de cutremure, iar Tibetul încetă de a mai fi o țară caldă, o stațiune maritimă.

*

Bellamy, arheolog horbigerian, regăsește în jurul lacului Titicaca urmele catastrofelor care au precedat căderea Lunii terțiare: cenuși vulcanice, depozite provenite de la inundatii subite. Este momentul când satelitul va exploda într-un inel și se va învârti nebunește la o foarte mică distanță de Pământ înainte de a se prăbuși. Pe lângă Tiahuanaco, rui-

¹ H denotat că s-a găsit într-o peșteră din Bohistan, la poalele Himalaiei, o hartă a cerului foarte diferită de hărțile stabilite astăzi. Astronomii estimează că e vorba de observații ce ar fi putut fi făcute acum treisprezece mii de ani. Această hartă a fost publicată de *National Geographical Magazine*, în 1925.

ncle evocă șantiere brusc abandonate, cu sculele risipite. Înalta civilizație atlantida cunoaște, în decurs de câteva mii de ani, atacurile elementelor și se dezagregă. Apoi, acum o sută cincizeci de mii de ani, marele cataclism se produce. Luna cade, un bombardament îngrozitor atinge Pământul. Atracția încetează, colacul oceanelor se resoarbe dintr-o dată, mările se retrag, apele scad. Culmile, care erau mari stațiuni maritime, se află izolate la infinit de mlaștini. Aerul se rarefiază, căldura dispăre. Atlantida nu pierc înghițită, ci, dimpotrivă, părăsită de ape. Navele sunt luate de curenți și distruse, mașinile se sufocă sau explodează, hrana care venea din exterior lipsește, moartea absoarbe miliarde de ființe, învățații și științele au dispărut, organizarea socială este nimicită. Dacă civilizația atlantida atinsese cel mai înalt grad posibil de perfecțiune socială și tehnică, de ierarhizare și de unificare, ea s-a putut volatiliza într-un timp record, aproape fără să lase urme. Să ne gândim la ceea ce ar putea fi prăbușirea propriei noastre civilizații în câteva sute de ani sau chiar în câțiva ani. Utilajele emițătoare de energie, ca și utilajele transmițătoare, se simplifică tot mai mult, iar releele se multiplifică. Fiecare din noi va poseda în curând relee de energie nucleară, de exemplu, sau va trăi în proximitatea acestor relee — uzine ori mașini — până în ziua când va fi suficient un accident la sursă ca totul să se volatilizeze în același timp pe imensul lanț al acestor relee : oameni, cetăți, națiuni. Ceea ce ar fi cruțat ar fi tocmai ce nu avea contact cu această înaltă civilizație tehnică. Iar științele-cheie, ca și cheile puterii, ar dispărea dintr-o dată, din chiar pricina extremului lor grad de specializare. Civilizațiile cele mai mari sunt cele care dispar într-o clipă, fără a transmite nimic. Viziunea aceasta este iritantă pentru spirit, dar ea riscă să fie justă. Astfel nc putem închipui că centralele și releele de energie psihică ce stătea poate la baza civilizației terțiarului sar în aer brusc, în vreme ce deserturi de mâl împresoară culmile acum răcite și unde aerul devine irespirabil. Mai simplu spus, civilizația maritimă, cu Superiorii ei, cu vasele, cu schimburile ei, dispăre în cataclism.

Le rămâne supraviețuitorilor să coboare către șesurile mlaștinoase abia descoperite de mare, către imensele turbării ale continentului nou, și el abia eliberat de retragerea apelor tumultuoase, unde numai peste milenii va apărea o vegetație utilizabilă. Regii uriași sunt la sfârșitul domniei lor ; oamenii au redevenit sălbatici și ei se cufundă împreună cu ultimii lor zei decăzuți în nopțile adânci fără Lună pe care le va cunoaște acum globul.

*

Uriașii care locuiau această lume de milioane de ani, asemenea zeilor ce vor bântui prin legendele noastre, și-au pierdut civilizația. Oa-

menii asupra cărora domneau au redevenit brute. Umanitatea aceasta decăzută, umiându-și stăpânii fără de putere, se împrăstie în hoarde prin deserturile de mâl. Căderea ar data de o sută cincizeci de mii de ani, iar Horbiger calculează că globul nostru rămâne fără satelit timp de o sută treizeci și opt de mii de ani. În cursul acestei imense perioade, civilizațiile renasc sub privegherea ultimilor regi uriași. Ele se așează pe podșuri, între 40 și 60 de grade latitudine nordică, în timp ce pe cele cinci culmi din terțiar rămâne ceva din îndepărtata vârstă de aur. Ar fi existat deci două Atlantide: aceea din Anzi, strălucind asupra lumii, împreună cu cele patru alte puncte ale sale. Și aceea din Atlanticul de Nord, mult mai modestă, întemeiată mult după catastrofă de urmașii uriașilor. Teza celor două Atlantide permite integrarea tuturor tradițiilor și a vechilor povestiri. Despre această a doua Atlantida vorbește Platon.

Acum douăsprezece mii de ani. Pământul captează un al patrulea satelit: Luna noastră actuală. O nouă catastrofă se produce. Globul ia forma umflată la tropice. Mările din nord și din sud se retrag înspre mijlocul Pământului și epoca glaciară reîncepe în nord, pe câmpiile dezgoale de aer și apă, prin atracția noii Luni. A doua civilizație a Uantă, mai mică decât prima, dispare într-o noapte, înghițită de apele de la mieznoapte. Este Potopul de care se amintește în Biblie. Este Izgonirea de care-și amintesc oamenii alungați în aceiași timp din paradisul terestru de la tropice. Pentru horbigerici, miturile Genezei și Potopului sunt totodată amintiri și profeții, căci evenimentele cosmice se vor mai reproduce. Iar textul Apocalipsei, care n-a fost niciodată explicat, ar fi o traducere fidelă a catastrofelor celeste observate de oameni de-a lungul timpurilor și conforme cu teoria horbigeriană.

În această nouă perioadă de Lună aflată sus pe cer, uriașii în viață degenerază. Mitologiile sunt pline de lupte ale giganților între ei, de conflicte între oameni și uriași. Cei ce fuseseră regi și zei, striviți acum de greutatea cerului, epuizați, devin monștri ce trebuie goniți. Ei cad cu atât mai jos, cu cât urcaseră mai sus. Sunt căpcăunii din legende. Uranus și Saturn își devorează copiii, David îl ucide pe Goliat. Vedem, cum spune Hugo,

*...uriași cumpliți foarte nătângi
Învinși de piticii plini de istețime.*

Este moartea zeilor. Evreii, când vor intra pe Pământul Făgăduinței, vor descoperi patul de fier monumental al unui rege uriaș dispărui : „Iată patul lui, pat de fier, și astăzi este în Rabat-Amon: lung de nouă coti și lat de patru coti, coți bărbătești.” (Deuteronomul, III, 11).

Asinii de gheață ce nu luminează nopțile a fost captat de Pământ și se rotește în jurul lui. Luna noastră a venit pe lume. De douăsprezece

mii de ani, îi tot consacram un cult vag, încărcat de amintiri inconștiente, îi acordăm mereu o atenție neliniștită al cărei înțeles nu-l pricepem prea bine. Tot mai simțim, când o contemplăm, ceva clătinându-se în străfundul memoriei noastre mai întinse decât noi. Desenele antice chinezești reprezintă dragonul lunar amenințând Pământul. Citim în Numerii (XIII, 34) : „Acolo am văzut noi și uriași, pe fiii lui Enac, din neamul uriașilor; și nouă ni se părea că suntem față de ei ca niște lăcuste, și tot așa le păream și noi lor.” Iar Iov (XXVI, 5) evocă distrugerea uriașilor, vorbind de ființele de sub ape, foști locuitori ai Pământului.

O lume mistuită, o lume a dispărut, vechii locuitori ai Pământului s-au șters de pe fața lui, iar noi ne începem viața de oameni singuri, de omuleți abandonati, în așteptarea mutațiilor, a minunilor și a cataclismelor ce vor să vină, într-o nouă noapte a timpurilor, sub noul satelit care ne vine din spații, acolo unde se perpetuează lupta dintre gheață și foc.

Mai peste tot, oamenii refac orbește gesturile civilizațiilor stinse, ridică monumente gigantice fără să mai știe de ce, repetând în degenerescență lucrările vechilor meșteri: așa apar megalitiile imense de la Malckula, menhirii celtici, statuile din insula Paștelui. Populații pe care astăzi le numim „primitive” nu sunt fără îndoială decât niște resturi degenerate ale imperiilor dispărute, ce repetă fără să le înțeleagă și alterându-le niște acte altădată reglate de «cârmuiri raționale.

În anumite locuri, în Egipt, în China, mult mai târziu în Grecia, se clădesc mari civilizații umane, dar care își amintesc de Superiorii dispăruți, de uriașii regi inițiatori. După patru mii de ani de cultură, egiptenii din vremea lui Herodot și a lui Platon continuă să afume că măreția celor vechi vine din faptul că au învățat artele și științele direct de la zei.

După numeroase degenerări, o altă civilizație se va naște în Occident. O civilizație ruptă de trecutu-i fabulos, limitată în spațiu și timp, redusă la sine însăși și căutându-și consolări mitice, exilată de la originea ei și inconștientă de imensitatea soartei lucrurilor vii, legate de vasele mișcări cosmice. O civilizație umană, umanistă : civilizația iudeo-creștină. Este minusculă. Este reziduală. Și totuși acest reziduu al marelui suflet din trecut are posibilități nelimitate de suferință și înțelegere. E ceea ce face miracolul acestei civilizații. Dar ea a ajuns la capăt. Ne apropiem de un alt ev. Se vor produce mutații. Viitorul își va da din nou mâna cu trecutul cel mai îndepărtat. Pământul îi va revedea pe uriași. Vor veni alte potopuri, alte apocalipse și alte rase vor domni, „înainte de toate, am păstrat o amintire relativ clară a ceea am văzut. Apoi, viața aceasta se ridică în rotocoale de fum și întunecă repede

orice lucru, cu excepția câtorva mari linii generale. In prezent, totul ne revine In minte mai limpede ca niciodată. Și în universul In care totul se repercutează în toate, vom face mari valuri."

Aceasta este teza lui Horbiger și acesta climatul pe care-l propagă. Ea este un puternic ferment al magiei național-socialiste și vom evoca îndată efectele ei asupra evenimentelor. Ea vine să adauge stră fulgerări intuițiilor lui Haushoffer, dă aripi muncii greoaie a lui Rosenberg, grăbește și prelungește iluminările Fuhrerului.

După Horbiger, ne aflăm deci într-ai patrulea ciclu. Viața de pe Pământ a cunoscut trei apogee, pe timpul perioadelor de Luni joase, cu mutații bruște și apariții gigantice. In timpul mileniilor fără Lună au apărut rasele pitice și lipsite de prestigiu și animalele târătoare, precum șarpele care amintește Izgonirea. In timpul Lunilor înalte, au apărut rasele mijlocii, rară îndoială oamenii obișnuiți de la începutul terțiarului, strămoșii noștri. Trebuie de asemenea ținut seama de faptul că Lunile, înainte de prăbușire, acționează în cerc în jurul Pământului, creând condiții diferite în părțile globului aflate în afara acestei centuri. Încât după mai multe cicluri. Pământul oferă un spectacol foarte variat: rase în decădere, rase în urcare, ființe intermediare, degenerați și ucenici ai viitorului, vestitori ai mutațiilor viitoare și sclavi de ieri, pitici din nopțile de demult și Seniori de mâine. Noi trebuie să distingem în toate astea căile solare cu un ochi la fel de implacabil ca legea astrului. Ceea ce se produce în cer determină ceea ce se produce pe Pământ, dare și o reciprocitate. Cum taina și ordinea universului sălășluiesc în cel mai mic fir de nisip, mișcarea mileniilor este conținută, într-un anume fel, în scurtul răstimp al trecerii noastre pe acest glob și, în sufletul nostru individual ca și în sufletul colectiv, noi trebuie să repetăm căderile și ascensiunile din trecut și să pregătim apocalipsele și înălțările viitoare. Știm că întreagă istoria cosmosului e concentrată în lupta dintre gheață și foc și că lupta aceasta are puternice reflectări în lumea noastră. Pe plan uman, pe planul spiritelor și al sufletelor, când focul nu e întreținut, vine gheața. O știm și în ce ne privește pe noi, și în ce privește omenirea întreagă, veșnic pusă în fața alegerii dintre potop și epopee.

Iată esențialul gândirii horbigeriene și naziste. Acum îl vom pipăi puțin mai îndeaproape.

VII

Horbiger are încă un milion de discipoli. — Așteptarea unui Mesia. — Hitler și esoterismul în politică. — Știința nordică și gândirea magică. — O civilizație cu totul diferită de a noastră. — Gurdjieff, Horbiger, Hitler și omul răspunzător de cosmos. — Ciclul focului. — Hitler cuvântează. — Esența antisemitismului nazist — Niște marșieni la Niirenberg. — Antipactul — Vara rachetei. — Stalingrad sau căderea magilor. — Rugăciunea de pe Elbrus. — Omulețul învingător al supraomului. — **Omulețul** deschide porțile cerului. — Crepusculul Zeilor. — Inundarea metroului din Berlin și mitul Potopului. — Moartea caricaturală a profeților. — Cor de Shelley.

Inginerii germani, ale căror lucrări se află la originea rachetelor care au expediat în cer primii sateliți artificiali, au fost întârziați în punerea la punct a rachetelor V2 chiar de către șefii naziști. Generalul Walter Dornberger conducea încercările de la Peenemünde, unde s-au născut mașinăriile teleghidate. Aceste încercări au fost oprite, ca rapoartele generalului să fie supuse apostolilor cosmogoniei horbigeriene. Era vorba, înainte de toate, de a afla cum va reacționa în spații „gheața veșnică” și dacă violarea stratosferei nu va declanșa vreun de-ș astru pe Pământ.

În memoriile sale, generalul Dornberger povestește că munca i-a mai fost oprită pentru două luni, puțin mai târziu. Fuhrerul visase că rachetele V2 nu vor funcționa sau că cerul se va răzbuna. Visul producându-se în stare de transă specială, căpătă mai multă valoare în mintea conducătorilor decât părerea tehnicienilor. Îndărătul Germaniei științiste și organizatoare veghea spiritul vechilor magii. Spiritul acesta n-a murit. În ianuarie 1958, inginerul suedez Robert Engstrom adresa un memoriu Academiei de Științe din New York pentru a pune în gardă S.U.A. împotriva experiențelor astronautice. „Înainte de a purcede la astfel de experiențe, s-ar cuveni studiată într-un nou mod mecanica celestă”, declara inginerul. Și continua pe un ton horbigerian : „Explozia unei bombe H pe Lună ar putea declanșa un potop înfricoșător pe Pământ.” În acest ciudat avertisment, se regăsesc ideea paraștiințifică a schimbărilor de gravitație lunară și ideea mistică a pedepsei într-un univers în care totul se repercutează în toate. Ideile acestea (care, de altfel, nu sunt cu totul de aruncat dacă voim să păstrăm deschise toate porțile cunoașterii) continuă, în forma lor înăscută, să exercite o anumită fas-

cinatic. După o anchetă celebră, americanul Martin Gardner estima în 1953 la mai mult de un milion numărul de discipoli ai lui Horbiger din Germania, Anglia și Statele Unite. La Londra, H.S. Bellamy urmărește de treizeci de ani stabilirea unei antropologii care să țină seama de prăbușirea primelor trei Luni și de existența uriașilor secundari și terțiari. El le-a cerut rușilor, după război, autorizația de a conduce o expedite pe muntele Ararat, unde sconta să descopere arca lui Noe. Agenția Tass a publicat un refuz categoric, sovieticii declarând atitudinea lui Bellamy fascistă și opinând că astfel de mișcări paraștiințifice sunt de natură „să trezească forțe primejdioase”. În Franța, Denis Saurat, universitar și poet, s-a făcut purtătorul de cuvânt al lui Bellamy, iar succesul cărții lui Velikovski a arătat că multe spirite rămăneau sensibile la o concepție magică a lumii. Se înțelege de la sine, în sfârșit, că intelectualii influențați de Rene Guénon și discipolii lui Gurdjieff își dau mâna cu horbigericii.

În 1952, un scriitor german, Elmar Brugg, publica o lucrare voluminoasă întru gloria „tatălui ghețurilor veșnice” și „Copernic al secolului nostru”. El scria:

Teoria ghețurilor veșnice nu e numai o operă științifică impresionantă. Este o dezvăluire a legăturilor eterne și incoruptibile dintre cosmos și toate evenimentele de pe Pământ. Ea leagă de evenimentele cosmice cataclismele atribuite climei, bolile, morțile, crimele, și deschide astfel niște porturi cu totul noi cunoașterii mersului omenirii, facerea științei clasice față de ea nu se explică decât prin conspirația mediocrilor.

★

Marele romancier austriac Robert Musil, a cărui operă a putut fi comparată cu aceea a lui Proust sau Joyce, a analizat bine starea inteligențelor din Germania în momentul când peste Horbiger cade iluminarea și când caporalului Hitler i se năzarește să-și mântuiască poporul.

Reprezentanții spiritului, scrie el, nu erau niciodată mulțumiți... Cugetarea lor nu se odihnea niciodată, fiindcă ea privea acea parte ireductibilă a lucrurilor ce rătăcește veșnic, fără a putea vreodată să se ordoneze. Astfel se încredințaseră ei în cele din urmă că epoca în care trăiau era menită sterilității intelectuale și nu putea fi salvată decât printr-un eveniment cu totul excepțional sau un om așijderea. Atunci s-a născut, printre cei numiți "intelectuali", gustul pentru cuvântul "a mântui". Lumea era convinsă că viața se va opri dacă un Mesia nu va apărea curând. Era, după caz, un Mesia al medicinci, cc trebuia să "salveze" arta lui Esculap de cercetările de laborator în timpul cărora oamenii suferă și mor fără a fi îngrijiți; sau de un Mesia al poeziei, cc trebuia să fie în stare de a scrie o dramă care să atragă milioane de oameni în teatre, fiind totuși perfect originală în noblțea-i spirituală. În afară de această convingere că nu era activitate umană care să poată fi salvată fără intervenția unui Mesia anumit.

mai exista încă, desigur, și visul banal și absolut dintr-o bucată al unui Mesia în sens apăsător, care să mântuiască totul.

Nu un singur Mesia va apărea, ci, dacă ne putem exprima astfel, o societate de Mesii ce-l desemnează în fruntea ei pe Hitler. Horbiger este unul din Mesii, iar concepția-i paraștiințifică despre legile cosmosului și despre o istorie epică a omenirii vajuca un rol determinant în Germania „mântuitorilor”. Omenirea vine de mai departe și de mai sus decât se crede și o soartă prodigioasă îi este rezervată. Hitler, în constanta lui iluminare mistică, are conștiința de a se afla acolo pentru ca această soartă să se împlinească. Ambiția sa și misiunea cu care se crede însărcinat depășesc infinit domeniul politicii și al patriotismului. „De ideea de națiune, spune chiar el, a trebuit să mă slujesc din motive de oportunitate, dar știam deja că ea nu putea avea decât o valoare provizorie... Va veni o zi când nu va mai rămâne mare lucru, nici chiar la noi, în Germania, din ceea ce se numește naționalism. Deasupra lumii va sta o confrerie de stăpâni și de seniori.” Politica este doar manifestarea exterioară, aplicația practică și momentană a unei viziuni religioase despre legile vieții pe Pământ și în cosmos. Există o soartă a omenirii pe care oamenii obișnuți n-ar putea-o concepe, a cărei viziune ei n-ar putea-o suporta. Lucrul acesta le este rezervat doar câtorva inițiați. „Politica, mai spune Hitler, nu-i decât forma practică și fragmentară a acestei soarte.” Este exoterismul doctrinei, cu lozincile, faptele sociale, războaiele lui. Dar există și un esoterism.

Ceea ce Hitler și prietenii săi încurajează susținându-l pe Horbiger, este o extraordinară tentativă de a reconstitui, pornind de la știință, sau de la o pseudo-știință, spiritul epocilor antice după care omul, societatea și universul ascultă de aceleași legi, iar mișcarea sufletelor și aceea a stelelor au corespondențe între ele. Lupta dintre gheață și foc, din care s-au născut, vor pieri și vor renaște planetele, se desfășoară și în omul însuși.

Elmar Brugg scrie foarte just: „Universul, pentru Horbiger, nu e un mecanism mort din care doar o parte se deteriorează treptat ca în cele din urmă să sucumbe, ci un organism viu în sensul cel mai prodigios al cuvântului, o ființă vie la care totul influențează totul și care-și perpetuează, din generație în generație, forța-i arzătoare.”

Acesta este fondul gândirii hitleriste, cum bine a văzut Raushning : „Planurile politice ale lui Hitler nu pot fi înțelese decât dacă i se cunosc gândurile ascunse și convingerea că omul este într-o legătură magică cu Universul.”

Această convingere care a fost a înțelepților din veacurile trecute, care domnește asupra inteligenței popoarelor numite de noi „primitive”

și care subîntinde filozofia orientală, nu s-a stins în Occidentul din zilele noastre și s-ar putea ca știința însăși să-i redea, într-un fel neașteptat, oarecare vigoare. Dar între timp o regăsim în stare brută de pildă la evreul ortodox Velikovski, a cărui carte *Monde en Collisions* a cunoscut în anii 1956-1957 un succes mondial. Pentru credincioșii gheșurilor veșnice ca și pentru Velikovski, faptele noastre își pot avea ecoul în cosmos, iar Soarele s-a putut opri pe cer în favoarea lui Iosua. Nu fără oarecare dreptate și-a numit Hitler astrologul particular „plenipotențiar de matematici, de astronomie și de fizică”. într-o anumită măsură, Horbiger și esoteriștii naziști schimbă metodele și chiar direcțiile științei. Ei o reconciliază forțat cu astrologia tradițională. Tot ce se va face pe urmă, pe planul tehnicilor, în imensul efort de consolidare materială a Reich-ului, se va putea foarte bine face, aparent, în afara acestui spirit: impulsul a fost dat, există o știință secretă, o magie, la baza tuturor științelor. „Există, spunea Hitler, o știință nordică și naponal-socialistă care se opune științei iudeo-liberale.”

Această „știință nordică” este un esoterism sau mai degrabă se originează în ceea ce constituie fondul însuși al oricărui esoterism. Nu din întâmplare *Enneadele* lui Plotin au fost reeditate cu grijă în Germania și în țările ocupate. *Enneadele* erau citite în micile grupuri de intelectuali mistici pro-germani, în timpul războiului, la fel precum hindușii, Nietzsche și tibetanii. Sub fiecare rând din Plotin, de exemplu sub definiția astrologiei, s-ar putea pune o frază de-a lui Horbiger. Plotin vorbește despre relațiile naturale și supranaturale ale omului cu cosmosul și ale tuturor părților universului între ele:

Acest univers este un animal unic ce conține în el toate animalele... Fără a fi în contact, lucrurile acționează și au cu necesitate o acțiune la distanță... Lumea este un animal unic, de aceea trebuie în mod necesar să fie în simpatie cu sine însăși; nu există hazard în viață, ci o armonie și o ordine unică.

Și, în sfârșit: „Evenimentele de pe lumea asta au loc în simpatie cu lucrurile celeste.”

Mai aproape de noi, William Blake, într-o iluminare poetico-religioasă, vede întregul univers conținut într-un fir de nisip. Este ideea reversibilității infinitului mic și a infinitului mare și a unității universului în toate părțile sale.

După Zohar: „Tot ce este aici se petrece ca acolo sus.”

Hermes Trismegistul: „Ceea ce este sus e la fel cu ceea ce este jos.”

Și antica lege chinezească: „Stelele în mersul lor lucrează în folosul omului drept.”

Ne aflăm chiar la bazele gândirii hitleriste. Socotim că e regretabil că această gândire n-a fost analizată până acum astfel. Lumea s-a mulțumit să pună accentul pe aspectele-i exterioare, pe formulările-i politice, pe formele-i exoterice. Nu înseamnă, bineînțeles, că încercăm să revalorizăm nazismul, lucru ce va fi admis fără greutate. Dar gândirea cu pricina s-a înscris în fapte. A acționat asupra evenimentelor. Ni se pare că evenimentele, la rândul lor, nu devin cu adevărat de înțeles decât în această lumină. Ele rămân oribile, dar, astfel luminate, devin altceva decât niște suferințe impuse oamenilor de niște nebuni și răi. Dau istoriei o anumită amplitudine ; o restabilesc la nivelul la care încetează de a mai fi absurdă și merită a fi trăită, chiar în suferință : la nivelul spiritual.

Ceea ce dorim să facem înțeles este că o civilizație total diferită de a noastră a apărut în Germania și s-a menținut câțiva ani. Faptul că o civilizație atât de profund de bizară s-a putut stabili într-un timp extrem de scurt nu este, la drept vorbind, de negândit. Civilizația noastră umanistă se întemeiază ea însăși pe un mister. Misteml este că toate ideile coexistă la noi și cunoașterea adusă de o idee ajunge să fie profitabilă ideii contrare. Pe deasupra, în civilizația noastră totul contribuie la a face spiritul să priceapă că spiritul nu este totul. O inconștientă conspirație a puterilor materiale reduce riscurile, menține spiritul în limitele de unde mândria nu este exclusă, dar unde ambiția se moderează cu puțin „la ce bun”. Dar, cum bine a văzut Musil: „Ar fi de-ajuns să luăm cu adevărat în serios vreuna din ideile ce ne influențează viața în așa fel încât să nu mai rămână absolut nimic din contrariul ei, ca civilizația noastră să nu mai fie civilizația noastră.” Este ceea ce s-a produs în Germania, cel puțin în înaltele sfere conducătoare din socialismul magic.

*

Suntem într-o relație magică cu universul, dar am uitat. Viitoarea mutație a rasei umane va crea ființe conștiente de această relație, oameni-zei. Deja mutația își face simțite efectele în anumite suflete mesianice care reînnoadă cu trecutul foarte îndepărtat și își amintesc de vremea când uriașii influențau cursul astrelor.

Horbiger și discipolii lui, am văzut, imaginează epoci de apogeu al umanității: epocile de Lună joasă, la sfârșitul secundarului și la sfârșitul terțiarului. Când satelitul amenință să se prăbușească pe Pământ, când se învârteste la mică distanță de glob, ființele vii sunt în culmea puterii lor vitale și fără îndoială și spirituale. Regele-uriaș, omul-zeu, captează și orientează forțele psihice ale comunității. El dirijează acel fascicol de radiații în așa fel încât cursa astrilor să fie menținută și catastrofa întâr-

ziată. Este funcțiunea esențială a uriașului-mag. într-o anumită măsură, el menține în loc sistemul solar. Guvernează un fel de centrală de energie psihică : în asta constă regalitatea lui. Această energie participă la energia cosmică. Astfel, calendarul monumental de la Tiahuanaco, ce ar fi fost construit în vremea civilizației uriașilor, n-ar fi făcut ca să înregistreze timpul și mișcările astrilor, ci pentru a zămisli timpul și a menține aceste mișcări. E vorba de a prelungi la maximum perioada în care Luna se află la distanță de câteva raze terestre de glob și s-ar putea ca întreaga activitate a oamenilor sub conducerea uriașilor să fi fost o activitate de concentrare a energiei psihice, în scopul de a se prezerva armonia dintre cele pământești și cele celeste. Societățile omenești în-suflețite de uriași sunt un soi de dinamuri. Ele produc niște forțe ce-și vorjuca rolul în echilibrul forțelor universale. Omul și mai ales uriașul, omul-zeu, este răspunzător de întregul cosmos.

Există o ciudată asemănare între această viziune și aceea a lui Gurdjieff. Se știe că celebrul taumaturg pretindea că a învățat, în niște centre inițiatice din Orient, un anumit număr de secrete privind originile lumii noastre și marile civilizații dispărute de sute de mii de ani. În faimoasa-i carte *All and Everything*, sub forma plină de imagini pe care o agreea, el scrie:

Această comisie (de ingineri arhitecți creatori ai sistemului solar), calculând toate faptele cunoscute, ajunse la concluzia că, deși fragmentele proiectate de parte de planeta "Terra" se pot menține câțva timp în poziția lor actuală, totuși, pe viitor, din cauza a ceea ce se numește deplasările *tastartoonariene*, acele fragmente satelite și-ar putea părăsi poziția și produce un mare număr de calamități ireparabile. Deci, înalții comisari hotărâră să ia măsuri spre a evita această eventualitate. Măsura cea mai eficientă, deciseră ei, ar fi ca planeta Terra să trimită tot timpul către fragmentele-i satelite, ca să le mențină la locul lor, vibrațiile sacre numite *askokinni*.

Oamenii sunt deci înzestrați cu un organ special, emițător de forțe psihice destinate să preserve echilibrul cosmosului. E ceea ce noi numim vag suflet, iar toate religiile noastre n-ar fi decât amintirea degenerată a acestei funcțiuni primordiale: participarea la echilibrul energiilor cosmice.

În cea dintâi Americă, amintește Denis Saurat, marii inițiați jucau cu rachete și mingi o ceremonie sacră : mingile descriau în aer cursul însuși al asrelor în cer. Dacă un neîndemânatic lăsa mingea să cadă sau să se rătăcească, el pricinuia catastrofe astronomice : atunci era ucis și i se smulgea inima.

Amintirea acelei funcții primordiale se pierde în legende și superstiții, de la faraonul care, prin puterea-i magică, face să crească apele Nilului în fiecare an, la rugăciunile din Occidentul păgân de schimbare

a vânturilor sau de oprire a grindinei și până la practicile Încântătorii ale vrăjitorilor polinezieni de aducere a ploii. Originea oricărei religii înalte ar sta în această necesitate de care oamenii din vremurile vechi și regii lor uriași erau conștienți : menținerea a ceea ce Gurdjieff numește „mișcarea cosmică de armonie generală”.

*

În lupta dintre gheață și foc, care este cheia vieții universale, sunt pe Pământ niște cicluri. Horbiger afirmă că suferim, o dată la șase mii de ani, o ofensivă a gheții. Se produc potopuri și mari catastrofe. Dar în sânul omenirii are loc, o dată la șapte sute de ani, o întărire a focului. Adică, la fiecare răstimp de șapte sute de ani, omul redevine conștient de răspunderea lui în această luptă cosmică. El redevine, în sensul deplin al termenului, religios. Reia contactul cu inteligențele demult dispărute. Se pregătește pentru mutațiile viitoare. Sufletul îi crește la dimensiunile cosmosului. Regăsește sensul epopeei universale. E din nou capabil să facă deosebirea între ceea ce vine de la omul-zeu și ceea ce vine de la omul-sclav și să arunce din omenire ceea ce aparține speciilor condamnate. Redevine implacabil și înflăcărat. Redevine credincios funcției la care l-au învățat uriașii.

N-am izbutit să înțelegem cum justifică Horbiger aceste cicluri, cum lega această afirmație cu ansamblul sistemului său. Dar Horbiger declara, ca și Hitler de altfel, că preocuparea pentru coerență este un viciu mortal. Ceea ce contează este ce anume provoacă mișcarea. Crima este și ea mișcare : o crimă împotriva spiritului este o binefacere. În sfârșit, Horbiger avusese conștiința acestor cicluri prin iluminare, care depășea în autoritate raționamentul. Ultima izbucnire a focului se petrecuse o dată cu apariția cavalerilor teutoni. O nouă izbucnire coincidea cu întemeierea „Ordinului Negru” nazist.

Rauschning, care era speriat, neavând nici o cheie pentru a descifra gândirea Fuhrerului și rămânând un bun aristocrat umanist, nota discursurile pe care Hitler se complăcea câteodată să le țină în prezența lui:

P temă care revenea constant în spusele lui era ceea ce el numea "cotitura hotărâtoare a lumii" sau răscrucea timpului. Va avea loc o răsturnare a planetei, pe care noi, neinițiați, n-o vom putea înțelege în amploarea ei'. Hitler vorbea ca un clarvăzător. Își construise o mistică biologică sau, dacă vreți, o biologie mistică ce alcătuia baza inspirației sale. Își fabricase o terminologie personală. "Drumul greșit al spiritului" era abandonarea de către om a vocației sale divine.

Cea de-a patra Lună se va apropia de Pământ, gravitația se va modifica. Apele vor crește, ființele vor cunoaște o perioadă de gigantism. Sub acțiunea razelor cosmice mai puternice se vor produce mutații. Lumea va intra într-o nouă fază atlantidă.

Dobândirea "viziunii magice" îi apărea ca scop al evoluției umane. Credea că era el însuși în pragul acestei științe magice, izvor al succeselor sale prezente și viitoare. Un profesor din MOnchen¹ de pe vremea aceea scrisese, pe lângă un anumit număr de lucrări științifice, câteva eseuri destul de ciudate despre lumea primitivă, despre formarea legendelor, despre interpretarea viselor la semințiile arhaice, despre cunoștințele lor intuitive și un fel de putere transcendentă pe care ele ar fi exercitat-o ca să modifice legile naturii. Mai era vorba în harababura aceea de ochiul Ciclopului, ochiul frontal ce se atrofiase mai apoi ca să formeze glanda pineală. Astfel de idei îl fascinau pe Hitler. Îi plăcea să se adâncească în ele. Nu putea să-și explice minunea propriei sale soarte altminteri decât prin acțiunea unor forțe ascunse. Îi atribuia acestor forțe chemarea-i supraomenească de a vesti omenirii noua evanghelie.

Specia umană, spunea el, suferea de la origine o prodigioasă experiență ciclică. Ea trecea prin niște încercări de perfecționare de la un mileniu la altul. Perioada solară² a omului se apropia de sfârșit; se puteau deja întrezări primele eșantioane de supraom. O nouă specie se anunța, ce avea să refuleze vechea omenire. La fel cum, după nemuritoarea înțelepciune a vechilor popoare nordice, lumea trebuia să reîntinerească mereu prin prăbușirea evilor perimați și crepusculul zeilor, la fel cum solstițiile reprezentau, în vechile mitologii, simbolul ritmului vital, nu în linie dreaptă și continuă, ci în spirală, tot astfel omenirea progresa printr-o serie de salturi și de reveniri.

Când Hitler mi se adresa mie, continuă Rauschning, el încerca să-și exprime vocația de vestitor al unei noi omeniri în termeni raționali și concreți. Spunea:

"Creația nu e terminată. Omul ajunge pur și simplu la o fază de metamorfoză. Vechea specie umană a intrat deja în stadiul picirii și supraviețuirii. Omenirea urcă o treaptă la fiecare șapte sute de ani, iar miza luptei, pe termen și mai lung, este venirea Fiilor lui Dumnezeu. Toată forța creatoare se va concentra într-o specie nouă. Cele două varietăți vor evolua rapid diferențiindu-se. Una va dispărea, iar cealaltă va înflori. Ea va depăși infinit omul actual... înțelegeți acum sensul profund al mișcării noastre național-socialiste? Cel ce înțelege național-socialismul doar ca o mișcare politică, nu pricepe mare lucru..."

Rauschning, ca și ceilalți observatori, n-a făcut legătura între doctrina rasială și sistemul general al lui Horbiger. Ea se leagă totuși de acesta într-un anume fel. Ea face parte din esoterismul nazist, din care vom vedea îndată și alte aspecte. Există un rasism de propagandă: este acela pe care l-au descris istoricii și pe care tribunalele, exprimând conștiința populară, l-au condamnat pe bună dreptate. Dar exista și un alt rasism, mai adânc și fără îndoială mai cumplit. El a rămas în afara puterii de judecată a istoricilor și a popoarelor și între rasiștii aceia, pe

¹ Nu din MUnchen, ci austriac: e vorba de Horbiger, de care Rauschning vorbește din auzite.
² Perioada anală sub influența Soarelui. Perioadele înalte scapă sub influența Lunii, atunci când satelitul se apropie de Pământ.

de o parte și victimele și judecătorii lor, pe de altă parte, nu putea exista nici un limbaj comun.

În perioada terestră și cosmică în care ne aflăm, în așteptarea noului ciclu ce va determina noi mutații pe Pământ, o reclasare a speciilor și reîntoarcerea la uriașul-mag, la omul-zeu, în această perioadă coexistă pe glob specii venite din diverse faze ale secundarului, terțiarului și cuaternarului. Au fost faze de ascensiune și faze de cădere. Anumite specii sunt marcate de degenerescență, altele sunt vestitoare ale viitorului, poartă germinii a ce va să vină. Omul nu e de un singur fel. Astfel, oamenii nu sunt urmașii uriașilor. Ei au apărut după crearea uriașilor. Au fost creați la rândul lor prin mutație. Dar nici chiar această omenire mijlocie nu aparține unei singure specii. Există o adevărată omenire, menită să cunoască viitorul ciclu, înzestrată cu organele psihice trebuincioase ca să joace un rol în echilibrul forțelor cosmice și destinată epopeii sub conducerea Superiorilor Necunoscuți ce vor să vină. Și există o altă omenire, ce nu-i decât o aparență, care nu-și merită numele și care s-a ivit fără îndoială pe glob în epoci degradate și sumbre când satelitul fiind prăbușit, imense părți ale globului nu erau decât niște smârcuri pustii. Ea a fost neîndoios creată din ființele târâtoare și hideoase, manifestări ale vieții decăzute. Țiganii, negrii și evreii nu sunt oameni, în sensul real al termenului. Veniți pe lume după prăbușirea Lunii terțiare, printr-o mutație bniscă aidoma unei nefericite bălbăieli a forței vitale osândite, aceste creaturi „moderne” (în special evreii) imită omul și-l pizmuesc, dar nu aparțin speciei. „Ei sunt la fel de îndepărtați de noi ca și speciile animale de adevărta specie umană”, îi spune cu exactitate Hitler lui Rauschning, care descoperă terifiat la Filhrer o viziune și mai nebunească decât la Rosenberg și la toți teoreticienii rasișmului. „Asta nu înseamnă, precizează Hitler, că-l numesc pe evreu animal. El este mult mai îndepărtat de animal decât noi.” A-l extermina nu înseamnă deci a comite o crimă împotriva umanității: el nu face parte din umanitate. „Este o ființă străină de ordinea naturală.”

De aceea unele dezbateri de la procesul din Niirenberg erau lipsite de sens. Judecătorii nu puteau avea nici un fel de dialog cu cei răspunzători, care de altfel dispăruseră în cea mai mare parte, lăsându-i pe banca acuzării doar pe executanți. Două lumi erau de față, dar fără comunicare. Era ca și cum s-ar fi pretins să fie judecau pe planul civilizației umaniste niște marțieni. Erau marțieni. Aparțineau unei lumi separate de a noastră, de cea pe care o cunoaștem de șase sau șapte veacuri. O civilizație total diferită de ceea ce este convenit a numi civilizație se instaurase în Gcmiania în câțiva ani, fără ca noi să ne fi dat scama limpede. Inițiatorii ei nu mai aveau în privința fondului nici un fel

de comunicare intelectuală, morală sau spirituală cu noi. În pofida formelor exterioare, ne erau la fel de străini ca sălbaticii din Australia. Judecătorii de la Nîrenberg se străduiau să pară ca și cum nu s-ar fi poticnit de această realitate înspăimântătoare. Într-o aniiuită măsură, era vorba într-adevăr de a arunca un vâl peste această realitate, ca ea să dispară sub el, ca într-un număr de prestidigitație. Era vorba de a menține ideea de permanență și universalitate a civilizației umaniste și carteziene și trebuia ca acuzații să fie, de voie sau de nevoie, integrați în sistem. Era necesar. Era în joc echilibrul conștiinței occidentale și se-nțelege lesne că nu ne gândim să negăm binefacerile a ceea ce s-a întreprins la Niirenberg. Socotim doar că acolo a fost înmormântat fantasticul. Dar e bine că așa s-a întâmplat, ca să nu fie infectate zeci de milioane de suflete. Noi nu facem săpături decât pentru câțiva amatori, prevenit și prevăzuți cu măști de gaze.

●

Spiritul nostru refuză să admită că Gemania nazistă încarna conceptele unei civilizații fără de legătură cu a noastră. Totuși acest lucru și nu altul justifică războiul, unul dintre singurele din istoria cunoscută a cîinii miză să fi fost cu adevărat esențială. Trebuia ca una din cele două viziuni despre om, cer și pămînt să triumfe, cea umanistă sau cea magică. Coexistența lor nu era posibilă, în timp ce marxismul și liberalismul pot fi lesne închipuite coexistînd : se bazează pe același fond, sunt din același univers. Universul lui Copernic nu este acela al lui Plotin ; ele se opun în chip fundamental și aceasta nu-i adevărat numai pe planul teoriilor, ci și pe planul vieții sociale, politice, spirituale, intelectuale, pasionale.

Ceea ce ne stînjenește în a admite această viziune stranie a unei alte civilizații stabilite într-un răstimp infim la vecinii noștri de peste Rin, este faptul că am păstrat o idee copilărească despre deosebirea dintre „civilizat” și necivilizat. Ne trebuie să vedem pene în cap, tamtămuri, colibe, ca să simțim această deosebire. Or, mai ușor am face un „civilizat” dintr-un vrăjitor bantu decât să-i fi racordat la umanismul nostru pe Hitler, Horbiger sau Haushoffer. Dar tehnica germană, știința germană, organizarea germană, comparabile de nu superioare alor noastre, ne ascundeau acest punct de vedere. Noutatea formidabilă a Germanicii naziste este că gîndirea magică și-a încorporat știința și tehnica.

Intelectualii detractori ai civilizației noastre, cu ochii la spiritul vremurilor vechi, au fost întotdeauna dușmani ai progresului tehnic. De exemplu, Ren6 Gu6non ori Gurdjieff, sau nenumărații hinduiști. Nazismul însă a fost momentul cînd spiritul de magie a pus stăpînire pe pîrghiile progresului material. Lenin spunea despre comunism că este so-

cialism plus electricitate {sic!}. Într-un anume fel, hitlerismul era guenonism plus divizii blindate.

Unul din cele mai frumoase poeme ale epocii noastre se intitulează *Cronici marfiene*. Autorul lui este un american de vreo treizeci de ani, creștin în felul lui Bcmanos, temîndu-se de o civilizație a roboților, un om plin de mînie și de bunătate. Se numește Ray Bradbury. Nu e, cum se crede în Franța, un autor de „science-fiction”, ci un artist religios. El se slujește de temele celei mai modeme imaginații, dar, dacă propune călătorii în viitor și în spațiu, este pentru a descrie omul lăuntric și neli-niștea lui crescîndă.

La începutul *Cronicilor marfiene*, oamenii sunt pe punctul de a lansa prima rachetă interplanetară. Ea va ajunge pe Marte și va stabili pentru prima oară contacte cu alte inteligențe. Suntem în ianuarie 1999:

O clipă mai devreme, era iamă în Ohio, cu ușile și ferestrele închise, cu geamurile pictate cu flori de ghca(ă, cu streșinile franjurate de țurțuri... Apoi un lung val de căldură străbătu orașelul. Un tăvălug de aer arzător, de parcă s-ar fi deschis ușa unui cuptor. Suflul cald trecu peste case, peste tufe, peste copii. Țurțurii căzură, se sfărîmară și începură să se topească... *Vara rachetei*. Vestea trecea din gură în gură prin marile case deschise. *Vara rachetei*. Răsufarea de jar a deșertului topea de pe geamuri arabescurile gerului... Zăpada care cădea din cerul rece peste oraș se preschimba în ploaie caldă înainte de a atinge pămîntul. *Vara rachetei*, în pragul caselor șiroind de apă, locuitorii priveau cerul învăpîindu-sc...

Ce li s-a întâmplat mai încolo oamenilor în poemul lui Bradbury este trist și dureros, pentru că autorul nu crede că progresul sufletesc are vreo legătură cu progresul lucrurilor. Dar, în prolog, el descrie acea „vară a rachetei”, punînd accentul pe un arhetip al gîndirii umane : făgăduința unei primăveri veșnice pe lămînt. În momentul cînd omul se atinge de mecanica celestă și introduce în ea un motor nou, mari schimbări se produc pe lumea noastră. Totul se repercutează în toate. În spațiile interplanetare unde se manifestă de aici înainte inteligența umană, se produc reacții în lanț care au repercusiuni asupra globului, modificîndu-i temperatura. În clipa cînd omul cucerește nu doar cerul, ci și „ceea ce se află dincolo de cer” ; în clipa cînd în univers se petrece o mare revoluție materială și spirituală ; în clipa cînd civilizația încetează de a mai fi umană pentru a deveni cosmică, apare un fel de recompensă imediată pe Pămînt. Elementele nu-l mai copleșesc pe om. O climă blîndă, o căldură veșnică împresoară globul. Gheața, semn al morții, este învinsă. Frigul dă înapoi. Făgăduința unei primăveri eteme va fi

ținută dacă omenirea își îndeplinește misiunea divină. Dacă ea se va integra în Totul universal, pământul potrivit de cald și înflorit pentru totdeauna va fi recompensat. Puterile frigului, care sunt puteri ale singurătății și declinului, vor fi zdrobite de puterile focului.

Alt arhetip este asimilarea focului cu energia spirituală. Cine este purtător al acestei energii, este purtător al focului. Oricât de straniu ar părea, Hitler era convins că acolo unde va înainta el, frigul va da înapoi. Această convingere mistică explică în parte felul în care a condus campania din Rusia.

Horbigericii, care se declarau în stare să prevadă vremea pe toată planeta cu luni și chiar cu ani înainte, anunțaseră o iarnă relativ blândă. Dar mai era ceva : împreună cu discipolii ghețurilor veșnice, Hitler era intim convins că făcuse o alianță cu frigul și că zăpezile din câmpiile rusești nu-i vor putea întârzia marșul. Sub conducerea lui, omenirea avea să intre în noul ciclu al focului. Intra deja. Iarna va ceda dinaintea legiunilor sale purtătoare de flăcări.

Cu toate că Fohrerul acorda o atenție deosebită echipării materiale a trupelor, soldaților din campania din Rusia nu le dăduse decât un supliment de haine derizoriu : câte un fular și o pereche de mănuși.

Și, în decembrie 1941, termometrul coborî brusc la minus patruzeci de grade. Previziunile erau false, profețiile nu se realizau, elementele se revoltau, stelele, în cursa lor, încetau brusc să mai lucreze pentru omul cel drept. Gheața triumfă asupra focului. Armele automate s-au oprit, uleiul înghețându-l. În rezervoare, benzina sintetică se separă, sub acțiunea frigului, în două clemente inutilizabile. În spatele frontului, locomotivele înghețau. Sub mantale și în cizmele de uniformă, oamenii mureau. Cea mai ușoară rană îi condamnă. Mii de soldați, ghemuindu-se ca să-și facă nevoile, se prăbușeau cu anusul înghețat. Hitler a refuzat să creadă în acest prim dezacord dintre mistică și real. Generalul Guderian, riscând destituirea și poate și execuția, luă avionul spre Germania ca să-l pună pe Fuhrer la curent cu situația și să-i ceară să dea ordinul de retragere.

„Frigul, spuse Hitler, e treaba mea. Voi atacați.”

Așa s-a făcut că tot corpul de luptă blindat ce învinsese Polonia în optsprezece zile și Franța într-o lună, armatele Guderian, Reinhardt și Hoppner, formidabile legiune de cuceritori pe care Hitler o numea Nemuritorii, secerată de vânt, arsă de gheață, dispără în deșertul frigului, ca mistica să fie mai adevărată decât pământul.

Resturile acestei Mari Armate au trebuit în cele din urmă să părăsească frontul și să fugă spre sud. În primăvara următoare, când trupele au invadat Caucazul, au avut loc o ceremonie bizară. Trei alpiniști S.S. s-au

cățarat pe culmea Elbrus, munte sacru al arienilor, leagăn al vechilor civilizații, pisc magic al sectei „Prietenilor lui Lucifer”. Acolo au înfipt drapelul cu svastică, binecuvântat după ritul Ordinului Negru. Binecuvântarea drapelului pe culmea Elbrus trebuia să marcheze începutul noii ere. De atunci încolo, mersul vremii avea să se supună, iar focul să învingă gheața timp de milenii. Anul precedent se întâmplase o serioasă decepție, dar nu fusese decât o încercare, ultima înaintea adevăratei izbânde spirituale. Și, în ciuda avertismentelor meteorologilor clasici care anunțau o iarnă și mai groaznică decât cea dinainte, în ciuda miilor de semne amenințătoare, trapele urcară spre nord și Stalingrad, ca să taie Rusia în două.

În timp ce fiica mea cânta cântecele-i înflăcărâte, sus, aproape de catargul stacojiu, discipolii rațiunii se ținură deoparte, cu fețe-ntunecate...

Tocmai „discipolii rațiunii cu fețe-ntunecate” au câștigat partida. Tocmai oamenii materiali, oamenii „fără foc”, cu știința lor „iudeo-liberală”, curajul și tehnicile lor fără de prelungiri religioase ; tocmai oamenii iară „sacra lipsă de măsură”, ajutați de frig, de gheață, au triumfat. Ei au făcut pactul să eșueze. Au depășit magia. După Stalingrad, Hider nu mai e profet. Religia sa se prăbușește. Stalingradul nu e numai o înfrângere militară și politică. Echilibrul forțelor spirituale s-a modificat, roata se învârtă. Ziarele germane apar cu chenar negru, iar descrierile pe care le fac dezastrului sunt și mai teribile decât în comunicatele rusești. E decretat doliu național. Dar doliul depășește națiunea. „Vă dați seama ?” scrie Goebbels. O întreagă gândire, o întreagă concepție a Universului suferă o înfrângere. Forțele spirituale vor fi zdrobite, se apropie clipa judecății.”

La Stalingrad, nu comunismul triumfă asupra fascismului sau mai curând nu e numai atât. Mai de departe privind lucrurile, adică din locul care trebuie ca să sesizăm sensul unor evenimente atât de ample, civilizația noastră umanistă e aceea care stopează avântul formidabil al unei alte civilizații, luciferice, magice, făcute nu pentru om, ci pentru „ceva mai presus decât omul”. Nu sunt diferențe esențiale între mobilurile actelor civilizatoare ale U.R.S.S. și S.U.A. Europa secolelor al XV-lea și al XIX-lea a furnizat motorul care mai merge încă. El nu face exact același zgomot la New York și la Moscova, asta-i tot. Există o singură lume în război împotriva Germaniei și nu o coaliție momentară de inamici fundamentali. O singură lume care crede în progres, în dreptate, în egalitate și în știință. O singură lume care are aceeași viziune asupra cosmosului, aceeași înțelegere a legilor universale și care-i atribuie omului în univers același loc, nici prea mare, nici prea mic. O singură lume care crede în rațiune și în realitatea lucrurilor. O singură lume ce

trebuia să dispară cu totul ca să-i facă loc alteia, al cărei vestitor se simțea Hitler.

Omulețul din „lumea liberă”, locuitor în Moscova, Boston, Limoges sau Liege, omulețul pozitiv, rationalist, mai mult moralist decât religios, lipsit de simț metafizic, fără apetit pentru fantastic, acela pe care Zarathustra îl consideră un om-simulacru, o caricatură, omulețul ieșit din coapsa D-lui Homais va fi acela care va nimici marea armată menită să-i deschidă calea supraomului, omului-zeu, stăpân pe elemente, climă și stele. Și, printr-o curioasă șerpuire a dreptății — sau a nedreptății — același omuleț cu suflet mărginit va lansa în cer, peste ani, un satelit, inaugurând era interplanetară. Stalingradul și lansarea sputnikului sunt într-adevăr, cum spun rușii, cele două victorii decisive și ei le-au apropiat una de cealaltă când și-au sărbătorit, în 1957, aniversarea revoluției. O fotografie a lui Goebbels a fost publicată în ziarele lor : „El credea că noi vom dispărea. Trebuia să învingem ca să creștem omul interplanetar.”

»

Rezistența disperată, nebunească și catastrofală a lui Hitler în momentul când, cu toată evidența, totul era pierdut, nu se explică decât prin așteptarea potopului descris de horbigerieni. Dacă situația nu mai putea fi răsturnată cu mijloace umane, rămânea posibilitatea de a provoca judecata zeilor. Potopul avea să vină ca o pedeapsă pentru întreaga omenire. Noaptea avea să pogoare asupra globului și totul avea să fie înecat în furtuni de apă și grindină. Hitler, spune Speer cu oroare, „încerca deliberat să facă totul să piară o dată cu el. Nu mai era decât un om pentru care sfârșitul propriei sale vieți însemna sfârșitul oricărui lucru”. Goebels, în ultimele-i editoriale, salută cu entuziasm bombardierile inamice care-i distrug țara : „Sub dărmăturile cetăților noastre nimicite, sunt îngropate realizările stupidului veac al XIX-lea.” Hitler face să domnească moartea : prescrie distrugerea totală a Germaniei, comandă uciderea prizonierilor, îl condamnă pe fostul său chirurg, îl trimite la moarte pe cumnatul său, cere moartea soldaților învinși și coboară el însuși în mormânt. „Hitler și Goebbels, scrie Trevor Roper, au îndemnat poporul german să-și distrugă orașele și uzinele, să arunce în aer digurile și podurile, să sacrifice căile ferate și tot materialul rulant și toate astea în favoarea unei legende, în numele unui crepuscul al zeilor.” Hitler cere sânge și-și trimite ultimele trupe la sacrificiu : „Pierderile nu par niciodată destul de ridicate”, spune el. Nu dușmanii Germaniei câștigă, ci puterile universale care se pun în mișcare ca să înecă Pământul, să pedepsească omenirea, fiindcă omenirea a lăsat gheața să prevaleze asupra focului, puterile morții să predomină asupra puterilor

vieții și învierii. Centl se va răzbuna. Nu mai rămâne, murind, decât să-i ceri să slobozească marele potop. Hitler face un sacrificiu acvatic: poruncește inundarea metroului din Berlin, unde 300 000 de persoane refugiate în subterane pier. E un act de magie imitativă: acest gest va determina mișcări apocaliptice în cer și pe Pământ. Goebbels publică un ultim articol înainte de a-și ucide, în buncăr, nevasta, copiii și a se sinucide. El își intitulează editorialul de adio „Și totuși se va întâmpla.” Spune că drama nu se joacă la scară pământească, ci cosmică. „Sfârșitul nostru va fi sfârșitul întregului univers.”

Își înălțau gândirea dementială către spații infinite și au murit într-o subterană.

Credeau că pregătesc venirea omului-zeu, de care elementele aveau să asculte. Credeau în ciclul focului. Aveau să învingă gheața, pe Pământ ca și în ceruri, iar soldații lor mureau când își dădeau pantalonii jos, cu anusul înghețat.

Nutreau o viziune fantastică a evoluției speciilor, se așteptau la niște mutații formidabile. Și ultimele vești din lumea exterioră le-au fost date de gardianul șef al grădinii zoologice din Berlin, care, cocoțat într-un copac, vorbea la telefon cu cei din buncăr.

Puternici, lacomi și mândri, profetizau :

Renaște-al lumii mare ev.

Se-ntorc anii de aur ;

Pământul, ca un șarpe,

își reînnoiește hainele de iarnă obosite.

Dar există fără îndoială o profecție mai adâncă ce-i condamnă pe profeții înșiși și-i sortește unei morți mai mult decât tragice : caricaturale. În fundul pivniței lor, auzind urnitul tot mai puternic al tancurilor, ei își încheiau viața înflăcărată și rea în revoltă, durere și rugă, precum se sfârșește și viziunea lui Shelley intitulată *Hellas*:

Ah ! Opriți-vă! Ura și moartea trebuie oare să revină ?

Opriți-vă! Oamenii trebuie oare să ucidă și să moară ?

Opriți-vă! Nu goliți până la capăt.

Urna unei amare profecții!

Lumea e sătulă de trecut.

Ah ! De-ar muri sau și-ar găsi odată tihna!

VIII

Pământul e gol înăuntru. — Noi trăim înăuntru. — Soarele și Luna se află în centrul Pământului. — Radarul în slujba magilor. — O religie născută în America. — Profetul ei german era aviator. — Anti-Einstein. — O muncă de nebun. — Pământul gol înăuntru, sateliții artificiali și alergicii la noțiunea de infinit. — Un arbitraj al lui Hitler. — Dincolo de coerență.

Suntem în aprilie 1942. Germania își aruncă toate forțele în război. Nimic, pare-se, nu i-ar putea deturna pe tehnicieni, pe savanți și pe militari de la sarcina lor imediată.

Cu toate astea, o expediție organizată cu asentimentul lui Goering, al lui Himmler și al lui Hitler, părăsește Reichul în mare taină. Membrii expediției sunt printre cei mai buni specialiști ai radarului. Sub conducerea doctorului Heinz Fisher, cunoscut pentru cercetările sale în domeniul razelor infraroșii, ei debarcă pe insula baltică Riigen. Au fost dotați cu radarele cele mai perfecționate. Totuși aceste aparate sunt încă rare în epocă și repartizate în punctele nevralgice ale apărării germane. Dar observațiile ce se vor face pe insula Riigen sunt considerate la înaltul stat major al marinei capitale pentru ofensiva pe care Hitler se pregătește s-o dezlănțuie pe toate fronturile.

De cum ajunge, doctorul Fisher aștește radarele către cer, sub un unghi de 45 de grade. Aparent, nu e nimic de detectat în direcția aleasă. Ceilalți membri ai expediției cred că e vorba de o încercare. Ei ignoră ce se așteaptă din partea lor. Obiectul cercetărilor le va fi dezvăluit mai târziu. Aiuriți, ei constată că radarele rămân astfel orientate mai multe zile la rând. Atunci primesc această precizare: Fuhrerul are motive de-a crede că Pământul nu e convex, ci concav. Noi nu locuim la suprafața globului, ci în interior. Poziția noastră este comparabilă cu aceea a unor muște mergând în interiorul unei sfere. Obiectul expediției este de-a demonstra științific acest adevăr. Prin reflexia undelor radar propagate în linie dreaptă, se vor obține imagini ale unor puncte extrem de îndepărtate din interiorul sferei. Al doilea obiect al expediției este de-a obține prin reflexie imagini ale flotei engleze ancorate la Scapă Flow.

Martin Gardner travestește această aventură nebunească de pe insula Riigen în cartea sa *In the Name of Science*. Doctorul Fisher însuși avea să facă niște aluzii la ea după război. Profesorul Gerard S. Kuiper, de la observatoriul de pe muntele Palomar, a consacrat în 1946 o serie de articole doctrinei Pământului concav ce pricinuiseră acea expediție. El

scria în *Popular Astronomy* : „Medii importante din marina germană și din aviație credeau în teoria Pământului concav. Socoteau mai ales că ar fi utilă pentru reperarea flotei engleze, căci curbura concavă a Pământului ar permite observații la foarte mare distanță prin intermediul razelor infraroșii, mai puțin curbate ca razele vizibile.” Inginerul Willy Ley relatează aceleași fapte în studiul său din mai 1947, *Pseudo-stunte în finiturile naziste*.

Este extraordinar, dar adevărat : înalți demnitari naziști, experți militari, au negat pur și simplu ceea ce părea o evidență și pentru un copil din lumea noastră civilizată, anume că Pământul este o bilă plină, iar noi suntem la suprafața ei. Deasupra noastră, crede copilul, se întinde un univers infinit, cu miriadele-i de stele și de galaxii. Sub noi e stâncă. Că e francez, englez, american sau nis, copilul nostru e de acord în această privință cu știința oficială și cu religiile și filozofiile admise. Moralele, artele și tehnicile noastre se întemeiază pe această viziune pe care experiența pare s-o verifice. Dacă vom căuta elementul ce poate cel mai bine asigura unitatea civilizației moderne, în cosmogonic îl vom găsi. Asupra esențialului, adică asupra situației omului și a Pământului în univers, suntem cu toții de acord, fie că suntem marxiști sau nu. Numai naziștii nu erau de acord.

Pentru partizanii Pământului gol în interior care au organizat faimoasa expediție paraștiințifică de pe insula Rugen, noi locuim înăuntru unei bile prinse într-o masă de stâncă ce se întinde la infinit. Trăim lipiți de fața concavă. Cercul e în centrul acestei bile : e o masă de gaz albăstrui, cu puncte de lumină strălucitoare pe care le luăm drept stele. Nu există decât Soare și Lună, dar infinit mai puțin mari decât spun astronomii ortodocși. Universul la asta se mărginește. Suntem singuri, și înveliți de stânci.

Vom vedea cum s-a născut această viziune : din legende, din intuiție, din iluminare. În 1942, o națiune angajată într-un război în care tehnica este suverană, cere științei să susțină mistica, misticii să îmbogățească tehnica. Doctorul Fisher, specialist în infraroșii, primește misiunea de-a pune radarul în serviciul magilor.

La Paris sau la Londra, avem și noi gânditorii noștri excentrici, descoperitori de cosmogonii aberante, profeții a tot soiul de bizarerii. Ei scriu cărțului, frecventează încăperile de dindos ale vechilor librării, țin conferințe în Hyde Park sau în „sala de geografie” din bulevardul Saint-Germain. În Germania hitleristă, vedem tipi de felul acesta mobilizând forțele națiunii și aparatul tehnic al unei alianțe aliate în război. îi vedem influențând înaltele state majore, pe șefii politici, pe savanți. Suntem în prezența unei civilizații cu totul noi, întemeiate pe disprețul

față de cultura clasică și de rațiune. în această civilizație, intuiția, mistica, iluminarea poetică sunt puse exact pe același plan cu cercetarea științifică și cunoașterea rațională. „Când aud vorbindu-se de cultură, scot revolverul”, spune Goring. Această frază redutabilă are două sensuri : literal, când îl vedem jx: Goring-Ubu spărgându-le capetele intelectualilor, și un sens mai adânc și prejudiciabil într-un chip mai real față de ceea ce numim cultură, când îl vedem pe Goring trăgând cu niște gloanțe explozive cum sunt cosmogonia horbigeriană, doctrina Pământului gol înăuntru sau mistica grupului Thule.

Doctrina pământului gol în interior s-a născut în America, la începutul secolului al XIX-lea. La 15 aprilie 1818, toți membrii Congresului Statelor Unite, rectorii de universități și câțiva mari savanți au primit următoarea scrisoare:

*Saint-Louis. Missouri
America de Nord
10 aprilie*

Către lumea întreagă.

Declar că Pământul este gol înăuntru și locuibil în interior. El conține mai multe sfere solide, concentrice, așezate una în alta, și este deschis la pol. între 12 și 16 grade latitudine. Mă angajez să demonstrez realitatea a ceea ce afirm și sunt gata să explorez interiorul Pământului dacă lumea acceptă să mă ajute spre a întreprinde acest lucru.

Jno. Cleves SYMNES,
fost căpitan de infanterie în Ohio.

Sprague de Camp și Willy Ley, în frumoasa lor carte *De la Atlantida la Eldorado*, rezumă astfel teoria și aventura fostului căpitan de infanterie :

Symnes a susținut că totul în lume fiind gol înăuntru, oasele, firele de păr, tulpinile plantelor etc., și planetele erau la fel, iar în cazul Pământului, de exemplu, se puteau distinge cinci sfere așezate unele în altele, toate locuibile și în interior și la exterior și toate înzestrate cu vaste deschideri polare pe unde locuitorii fiecărei sfere puteau trece din oricare punct din interior la un altul, la fel ca și în exterior, precum o furnică străbătând interiorul și apoi exteriorul unui castron de porțelan... Symnes își organiza turneele de conferințe ca pe niște campanii electorale. La moartea sa, a lăsat grămezi de note și, probabil, micul model de lemn al globului lui Symnes, care se află actualmente la Academia de Științe Naturale din Philadelphia. Fiul lui, Americ Vespucci Symnes,

tăcea parte dintre adepții săi și a încercat fără succes să-i strângă notele într-o lucrare coerentă. El a adăugat o presupunere după care, la sfârșitul timpului, cele Zece Triburi pierdute ale lui Israel vor fi descoperite trăind probabil în interiorul celei mai exterioare sfere.

în 1870, un alt american, Cyrus Read Teed, proclamă la rândul lui că Pământul e gol înăuntru. Teed era un spirit de mare enidție, specializat în studiul literaturii alchimice. în 1869, pe când lucra în laborator și medita la Cartea lui Isaia, avusese o iluminare. înțelese că locuim nu pe Pământ, ci înăuntrul lui. Această viziune dând credit unor vechi legende, el a creat un fel de religie și și-a răspândit doctrina fondând un mic ziar. *Sabia de foc*. în 1894, adunase peste patru mii de fanatici. Religia lui se numea Koreshism. Amurit în 1908, după ce a anunțat că nu-i va intra cadavrul în putrefacție. Credincioșii săi însă au trebuit să-l îmbălsămeze după două zile.

Ideea aceasta a Pământului gol în interior se leagă de o tradiție ce poate fi găsită în toate epocile și pretutindeni. Cele mai vechi lucrări de literatură religioasă vorbesc de o lume separată, situată sub scoarța pământescă și care ar fi lăcașul morților și al spiritelor. Atunci când Ghilgameș, erou legendar al vechilor sumerieni și al epopeilor babiloniene, se duce să-l viziteze pe strămoșul său, Utanapiștim, el pogoară în măruntăiele Pământului și tot acolo se duce și Orfeu să caute sufletul Euridice. Ulise, atingând limitele Occidentului, oferă un sacrificiu pentru ca spiritele celor vechi să se scoale din străfundurile Pământului și să vină să-l sfătuiască. Hades domnește în fundul Pământului, asupra spiritelor celor morți. Primii creștini se adună prin catacombe și fac din abisurile subterane lăcașul sufletelor blestimate. Legende germanice o exilează pe Venus în adâncul Pământului. Dante așează infernul între cercurile inferioare. Folclorul european găzduiește balauri sub pământ, iar japonezii imaginează un monstru în străfundurile insulelor lor, care, când se zbârleşte, provoacă la suprafață cutremure.

Am vorbit despre o societate secretă prehitieristă, societatea Vrului, care amesteca aceste legende cu tezele susținute de scriitorul englez Bulwer-Lytton în romanul *Rasa care ne va înlocui*. Pentru membrii acestei societăți, fiind având o putere psihică superioară nouă locuiesc în caverne în centrul Pământului. într-o zi vor ieși de acolo ca să domnească asupra noastră.

La sfârșitul războiului din 1914, un tânăr aviator german prizonier în Franța, Bender, descoperă niște exemplare vechi din zianul lui Teed, *Sabia de foc*, precum și niște broșuri de propagandă în favoarea Pământului gol înăuntru. Atras de acest cult și iluminat la rândul lui, el precizează și dezvoltă doctrina. întors în Germania, întemeiază mișcarea

Hold Well Lehre. El reia lucrările unui alt american, Marshall B. Gardner, care, în 1913, publicase 0 carte ca să demonstreze că Soarele nu se găsea deasupra Pământului, ci în centrul lui și emitea raze exercitând o presiune care ne menține pe scoarța concavă.

Pentru Bender, Pământul e o sferă de aceeași dimensiune ca în geografia ortodoxă, dar goală înăuntru, iar viața se află placată pe fața internă datorită efectului anumitor radiații solare. Dincolo se întinde piatra la infinit. Stratul de aer, în interior, ține șaizeci de kilometri, apoi se rarefiază până la vidul absolut din centru, unde se găsesc trei corpuri : Soarele, Luna și universul-fantomă. Universul-fantomă este o bule de gaz albăstrie în care sclipesc niște grăunțe de lumină pe care astronomii le numesc stele. Se face noapte într-o parte a concavității terestre atunci când această masă albastră trece pe dinaintea Soarelui, iar umbra ei pe Lună produce eclipsele. Noi credem într-un univers exterior, situat deasupra noastră, pentru că razele luminoase nu se propagă în linie dreaptă : ele sunt curbe, cu excepția celor infraroșii. Teoria lui Bender avea să devină populară pe la 1930. Conducători ai Reichului, ofițeri superiori din marină și aviație credeau în Pământul gol înăuntru. Nouă ni se pare cu totul nesăbuit ca oamenii însărcinați cu conducerea unei națiuni să-și fi putut regla în parte conduita în funcție de niște intuiții ce neagă existența universului nostru. Trebuie totuși să ne dăm seama că, pentru omul simplu, pentru genianul de pe stradă al cărui suflet fusese greu încercat de înfrângere și de mizerie, ideea Pământului gol înăuntru nu era până la urmă mai nebunească, pe la 1930, decât ideea după care izvoare de energie nelimitată ar fi conținute într-un sămbure de materie, sau decât ideea unui univers cu patru dimensiuni. De la sfârșitul secolului al XIX-lea, știința se angaja pe un drum care nu era acela al bunului simț. Pentru spiritele primare, nefericite și mistice, orice bizarerie devenea admisibilă și, de preferință, una de înțeles și consolatoare ca Pământul gol înăuntru. Hitler și camarazii săi, oameni proveniți din popor și adversari ai inteligenței pure, considerau pesemne ideile lui Bender mai admisibile decât teoriile lui Einstein, care descopereau un univers de o infinită complexitate, de o nesfârșită delicatețe de abordare. Lumea după Bender era în a)arență la fel de nebunească precum lumea einsteiniană, dar pentru a pătrunde în ea era necesară doar o nebunie de gradul întâi. Explicarea universului de către Bender, pe niște premise nebunești, se desfășura în chip rațional. Nebunul pierde tot, minus rațiunea.

Hohl Well Lehre, care făcea din omenire singura prezență inteligentă din univers, care reducea universul doar la dimensiunile Pământului, care-i dădea omului senzația de-a fi înfășurat, închis, protejat pre-

cum foetusul în sânul mamei, satisfăcea anumite aspirații ale sufletului nefericit, închis în orgoliul său și plin de arțag față de lumea exterioară. Era în plus singura teorie germană ce-i putea fi opusă evreului Einstein.

Teoria lui Einstein se bazează pe experiența lui Michelson și Morley care demonstrează că viteza luminii se deplasează în sensul revoluției terestre este aceeași ca a luminii perpendiculare pe această revoluție. Einstein deduce de aici că nu există prin urmare un mediu care „poartă” lumina, ci aceasta este alcătuită din particule independente. Pornind de la datele acestea, Einstein își dă scama că lumina se contractă în sensul mișcării și că este o condensare de energie. El stabilește teoria relativității mișcării luminii. În sistemul Bender, Pământul fiind gol în interior, nu se deplasează. Nu există vreun efect Michelson. Așadar, teza Pământului gol înăuntru dă aparent seama de realitate la fel de bine ca teza lui Einstein. În epocă, nici o verificare experimentală nu venise încă să coroboreze gândirea lui Einstein, bomba atomică nu venise să justifice această gândire în mod absolut și terifiant. Conducătorii germani au prins ocazia ca să nege orice valoare lucrărilor genialului evreu și persecuția împotriva savanților israeliți și a științei oficiale începu.

Einstein, Teller, Fermi și multe alte mari spirite trebuiau să se exileze. Fără bine primiți în Statele Unite, avură la dispoziție bani și laboratoare bine echipate. Aici se află originea puterii atomice americane. Avântul forțelor oculte în Germania a fost acela care le-a dăruit energia nucleară americanilor.

Cel mai important centru de studii al armatei americane se găsește la Dayton, în Ohio. În 1957, se anunța că laboratorul consacrat domesticirii bombei cu hidrogen din acest centru ajunsese să realizeze o temperatură de un milion de grade. Savantul care reușise această experiență extraordinară era doctorul Heinz Fisher, omul care condusese expediția de pe insula Rugen ca să verifice ipoteza Pământului gol înăuntru. Din 1945, el lucra liber în Statele Unite. Interogat asupra trecutului său nazist de către presa americană, el a declarat: „Naziștii mă puneau să fac o muncă de nebun, ceea ce-mi încurca foarte tare cercetările.” Ne-am putea întreba ce s-ar fi întâmplat și cum ar fi evoluat războiul dacă cercetările doctorului Fisher în folosul misticului Bender n-ar fi fost întrerupte. ...

După expediția de pe insula Rugen, autoritatea lui Bender a scăzut în ochii demnitarilor naziști, în pofida protecției lui Goring care nutrea afecțiune pentru acest fost erou al aviației. Horbigericii, partizani ai marelui univers unde domnesc ghețurile veșnice, avură câștig de cauză.

Bender fu aruncat într-un lagăr de concentrare, unde și muri. Pământul gol înăuntru își avu astfel martirul său.

Totuși, cu mult înainte de acea expediție nebunească, discipolii lui Horbiger îl copleșeau pe Bender de sarcasme și cercau interzicerea lucrărilor privind Pământul gol înăuntru. Sistemul lui Horbiger este peotriva dimensiunilor cosmologiei ortodoxe și lumea n-ar fi putut crede în același timp în cosmosul unde gheața și focul își văd de lupta lor eternă și într-un glob gol Înăuntru, prins într-o stâncă ce se întinde la infinit. A fost solicitat arbitrajul lui Hitler. Răspunsul lui merită a fi meditat:

N-avem absolut deloc nevoie, spune Hitler, de o concepție asupra lumii coerentă. Pot să aibă dreptate și unul și celălalt.

Ceea ce contează nu este coerența și unitatea vederilor, ci distrugerea sistemelor provenite din logică, a modurilor de gândire rațională, este dinamismul mistic și forța explozivă a intuiției. În tenebrele scânteietoare ale spiritului magic, e loc pentru multe scânteii.

IX

Ni se dă apă la moara noastră oribilă. — Ziarul Blonzilor. — Preotul lin/. — O circulară a Gestapoului. — Ultima rugăciune a lui Dietrich Kckardt. — I.egenda cu Thule. — O pepinieră de mediumuri. — Haushoffer magicianul. — Tăcerile lui Hess. — Svastica și misterele din casa Ipatiev. — Cei șapte oameni care voiau să schimbe viața. — O colonie tibetană. — Exterminările și ritualul. — E mai întuneric decât credeți.

Trăia după război la Kiel un brav medic al asigurărilor sociale, expert pe lângă tribunale și iubitor de viață, pe nume Fritz Sawade. La sfârșitul anului 1959, o voce misterioasă îl preveni *pe* doctor că justiția avea să fie silită să-l aresteze. El fugi, rătăci vreo opt zile, apoi se predă. Era în realitate Obersturmbannführer S.S. Werner Heyde. Profesionist Heyde fusese organizatorul medical al programului de eutanasia care, din 1940 în 1941, a făcut 200 000 de victime germane și a slujit de prefață exterminării străinilor în lagărele de concentrare.

În legătură cu această arestare, un ziarist francez care este în același timp un excelent istoric al Germaniei hitleriste, a scris:

Afacerea Heyde, ca multe altele, seamănă cu icebergurile la care partea vizibilă este cea mai puțin importantă... Eutanasia celor slabi, a incurabililor.

M. Nobecourt. în săptămânalul *Camfour*, 6 ianuarie 1960.

exterminarea masivă a tuturor comunităților susceptibile de "a contamina puritatea sângelui germanic" au fost conduse cu o înverșunare patologică, o convingere aproape religioasă care friza demența. Și asta în așa măsură, încât numeroși observatori ai proceselor germane de după război — autorități științifice sau medicale puțin dispuse să accepte ca probe niște mistificări — au admis în cele din urmă că pasiunea politică oferea o explicație prea slabă, că între atâtea executanți și șefi, între Ilimmler și ultimul gardian dintr-un lagăr de concentrare trebuie să fi domnit un fel de legământ mistic.

Ipoteza unei comunități inițiatice, subiacente național-socialismului, s-a impus puțin câte puțin. O comunitate cu adevărat demonică, regizată de dogme ascunse, mult mai elaborate decât doctrinele elementare din *Mein Kampf* sau din *Mitul secolului XX* și slujită de rituri ale căror unnc izolate nu se remarcă, dar a căror existență pare indubitabilă pentru analiștii (și repetăm că este vorba de savanți și medici) patologiei naziste.

Iată cum ni se dă apă la moara noastră oribilă.

Totuși noi nu credem că ar fi vorba de o singură societate secretă, solid organizată și ramificată, nici de o dogmă unică sau de un ansamblu de rituri constituit organic. Pluralitatea și incoerența ni se par, dimpotrivă, semnificative pentru acea Gemanie subterană *pe* care încercăm s-o descriem. Unitatea și coeziunea în orice demers, chiar mistic, îi par indispensabile unui occidental hrănit cu pozitivism și cartezianism. Ne aflăm însă în afara acestui Occident; e vorba mai degrabă de un cult multiform, de o *stare de supraspirit* (sau de subspirit) absorbind diverse rituri, credințe prost legate între ele. Importantă este întreținerea unui foc secret, a unei flăcări vii; orice e bun ca s-o alimenteze.

În această *stare*, nimic nu mai este imposibil. Legile naturale sunt suspendate, lumea devine fluidă. Niște șefi S.S. declarau Canalul Mânecii mult mai îngust decât indicau atlasele. Pentru ei, ca și pentru înțelepții hinduși de acum două mii de ani, ca și pentru episcopul Berkeley în secolul al XVIII-lea, universul era doar o iluzie și structura lui putea fi modificată de gândirea activă a inițiaților.

Pentru noi este probabil exercițiul unui *puzzle* magic, al unui puternic curent mistic luciferic asupra căruia am dat câteva indicații în capitolele precedente. Toate acestea pot servi la explicarea unui mare număr de fapte teribile într-un mod mai realist decât acela al istoricilor convenționali care, îndărătul atâtor acte crude și nesăbuite, vor să vadă numai megalomania unui sifilitic, sadismul câtorva nevrozați, supunerea servilă a unei mulțimi de lași.

Confomi cu metoda noastră, vă vom înfățișa acum informații și fapte legate de alte aspecte neglijate ale „socialismului magic” : societatea Thule, vârful Ordinului Negru și societatea Ahnenerbe. Am strâns o documentație destul de voluminoasă pe acest subiect, cam cât vreo

mic de pagini. Dar această documentație s-ar cere încă o dată verificată și abundant completată dacă am vrea să scriem o lucrare clară, completă, puternică. Pentm moment, acest lucru este însă dincolo de mijloacele noastre. In afară de asta, nu vrem să îngreunăm la extrem cartea de față, care nu tratează despre istoria contemporană decât cu titlu de exemplu pentru „realismul fantastic”. Iată deci un scurt rezumat al câtorvaconstatări lămuritoare.

Într-o zi de toamnă a anului 1923, moare la Munchen un personaj ciudat, poet, dramaturg, ziarist, boem, pe nume Dietrich Eckardt. Cu plămânii arși de iperită, înainte de a intra în agonie își făcuse rugăciunea lui foarte personală dinaintea unui meteorit negru despre care spunea că era piatra lui de la Kaaba și pe care-l lăsase moștenire profesorului Oberth, unul din creatorii astronauticii. Tocmai îi trimisese un lung manuscris prietenului său Haushoffer. Afacerile-i erau în regulă. Murea, însă „Societatea Thule” va continua să trăiască și în curând va schimba lumea și viața de pe lume.

În 1920, Dietrich Eckardt și un alt membra al societății Thule, arhitectul Alfred Rosenberg, fac cunoștință cu Hitler. I-au dat o primă întâlnire în casa lui Wagner, la Bayreuth. Vreme de trei ani, se vorînvârti neconținut în jurul micului caporal din Reichswehr, dirijându-i gândurile și faptele. Konrad Hciden scrie : „Eckardt se ocupă de formația spirituală a lui Adolf Hitler.” îl învață de asemenea să scrie și să vorbească. Instruirea lui se desfășoară pe două planuri : doctrina „secretă” și doctrina de propagandă. El a povestit unele din convorbirile pe care le-a avut cu Hitler pe al doilea plan într-o curioasă broșură intitulată *Bolșevismul de la Moise la Lenin*. În iulie 1923, acest nou Meister Eckardt va fi unul din cei șapte fondatori ai partidului național-socialist. Șapte : cifră sacră. În toamnă, înainte de a-și da duhul, el spune : „Urmați-I pe Hitler. El va juca cum va juca, dar muzica am compus-o cu. Noi i-am dat mijloacele de a comunica cu Ei... Să nu regretați după mine : voi fi influențat istoria mai mult decât oricare alt german...”

Legenda cu Thule urcă până la originile germanismului. Ar fi vorba de o insulă dispărută undeva, în Extremul Nord. În Groenlanda ? În Labrador ? Ca și Atlantida, Thule ar fi fost central magic al unei civilizații dispărute. Pentm Eckardt și prietenii săi, nu toate secretele din Thule s-ar fi pierdut. Niște ființe intermediare între om și inteligențele din Afară ar dispune pentru inițiați de un rezervor de forțe unde aceștia să se adape pentru a reda Germaniei stăpânirea lumii, pentm a face din Germania națiunea vestitoare a supraomenirii ce va să vină, a mutațiilor

¹ Konrad Hciden. *Adolf Hitler*, traducere de A. IlerhaLGrasset.

speciei umane. Într-o zi, legiunile se vor urni spre a nimici tot ce a obstaculat destinul spiritual al Pământului și ele vor fi conduse de niște oameni infailibili, nutriți din izvoarele de energie, călăuziți de Marii Antici. Acestea sunt miturile conținute în doctrina ariană a lui Eckardt și Rosenberg și pe care acești profeți ai unui socialism magic o introduc în sufletul mediumnic al lui Hitler. Dar societatea Thule nu e încă, desigur, decât o relativ puternică mașinuță de malaxat visul și realitatea. Ea va deveni foarte repede, sub alte influențe și cu alte personaje, un instrument mult mai straniu: un instrument capabil de a schimba natura însăși a realității. O dată cu Karl Haushoffer, se pare, grupul Thule va lua veritabilul său caracter de societate secretă de inițiați aflați în contact cu invizibilul și va deveni central magic al nazismului.

Hitler s-a născut la Braunau-pe-Inn, la 20 aprilie 1889, orele 17.30, pe Salzburger Vorstadt, numărul 219. Oraș de graniță austro-bavareză, punct de întâlnire a două mari state germane, el a fost mai târziu pentm FOhrer o cctate-simbol. O tradiție ciudată ține de el: e o pepinieră de mediumuri. Este orașul natal al lui Willy și al lui Rudi Schneider, ale căror experiențe psihice au făcut senzație acum vreo treizeci de ani. Hitler a avut aceeași doică cu Willy Schneider. Jean de Pangc scria în 1940: „Braunau este un centra de mediumuri. Unul din cele mai cunoscute este D-na Stokhammes care, în 1920, s-a măritat la Viena cu prințul Joachim de Prusia. Tot din Braunau un spiritist din MUnchen, baronul Schrenk-Notzig, își chema subiecții, dintre care unul era chiar văr cu Hitler.”

Ocultismul învață că, după ce au îmblânzit niște forțe ascunse printr-un pact, membrii grupului nu pot evoca acele forțe decât prin intermediul unui magician, care n-ar putea acpxjna fără un medium. Totul arată de parcă Hitler ar fi fost medium și Haushoffer magicianul.

Rauschning descriindu-l pe FOhrer: „Suntem siliți să ne gândim la mediumuri. În cea mai mare parte a timpului, sunt niște ființe obișnuite, nesemnificative. Subit, le cad ca din cer niște puteri care-i înalță mult deasupra măsurii comune. Acele puteri sunt exterioare personalității lor reale. Sunt ca niște vizitatori veniți de pe alte planete. Mediumul este posedat. Odată eliberat, rocade în mediocritate. Astfel, în mod incontestabil, anumite forțe îl străbat pe Hitler. Forțe aproape demonice pentru care personajul numit Hitler nu-i decât veșmântul momentan. Această asamblare de banal și de extraordinar, iată insuportabila dualitate percepută de cum intri în contact cu el. Ființa aceasta ar fi putut fi născocită de Dostoievski. O astfel de impresie dă, sub un chip bizar, unirea dintre o dezordine maladivă și o putere tulbure.”

Strasser: „Cel care-l ascultă pe Hitler vede ivindu-se deodată FOhrerul gloriei umane... O lumină apare Îndărătul unei ferestre obscure. Un domn cu un comic smoc de musta(ă se preschimbă In arhanghel... Apoi arhanghelul își ia zborul : nu mai rămâne decât Hitler, care se așează la loc, scăldat In sudoare, cu privirea sticloasă."

Bouchez: „Ii priveam ochii, ochi deveniți mediumnici... Câteodată se petrecea ca un fenomen de ectoplasmă: ceva părea să sălășluiască In orator. Se degaja din el un fluid... Apoi redevenea mic, oarecare, chiar vulgar. Părea obosit, cu bateriile descărcate."

François-Pohcet: „Intra într-un fel de transă mediumnică. Chipul îi eraaproapeca într-o răpire extatică."

In spatele mediumului — nu, desigur, un singur om, ci un grup, un ansamblu de energii, o centrală magică. Și ceea ce ni se pare cert este că HiUer e însuflețit de altceva decât exprimă : de către niște forțe și doctrine prost coordonate, dar infinit mai de temut decât simpla teorie national-social istă. O gândire mult mai mare decât a sa, care-l debordează neconținut și din care dă poporului, colaboratorilor lui, numai niște frânturi extrem de vulgarizate. „Rezonator puternic, Hitler a fost întotdeauna "toboșarul" cc se lăuda a fi la procesul de la Munchen și a rămas mereu un toboșar. Cu toate astea, el n-a reținut și folosit decât ceea cc, după voia împrejurărilor, îi slujea ambiția de cucerire a puterii, visul de dominare a lumii și delirul său : selecția biologică a omului-Zeu'."

Există însă și un alt vis, un alt delir: schimbarea vieții pe întreaga planetă. El se destăinuie uneori sau mai curând gândirea din spate lui îl debordează, se filtrează brusc printr-o mică deschidere. îi spune lui Rauschnig: „Revoluția noastră este o nouă etapă, sau mai degrabă etapa definitivă a evoluției care duce la suprimarea istoriei..!" Sau : „Nu știți nimic despre mine, camarazii din partid n-au nici o idee despre visurile care mă bântuiesc și despre edificiul grandios ale cărui fundații măcar vor fi așezate când eu voi muri... Există o cotitură hotărâtoare a lumii, iată-ne ajunși la răscrucea timpurilor... Va fi o răsturnare a planetei pe care voi, neinițiații, n-o puteți înțelege... Ceea cc se petrece este mai mult decât apariția unei noi religii..."

Rudolf Hess fusese asistentul lui Haushoffer atunci când acesta profesa la Universitatea din Munchen. El face contactul dintre Haushoffer și Hitler. (Fuge din Germania cu avionul, într-o escapadă delirantă, după ce Haushoffer îi spusese că-l văzuse în vis zburând către Anglia. In rarele momente de luciditate pe care i le lasă jncxplicabila-i

DrAchiUeDeImns.

boală, prizonierul Hess, ultimul supraviețuitor din grupul Thule, ar fi declarat formal că Haushoffer era magicianul, stăpânul secret'.)

După rebeliunea ratată, Hitler este închis la închisoarea din Lands-hurt. Adus de Hess, generalul Karl Haushoffer îl vizitează pe Hitler în fiecare zi, își petrece ore întregi cu el, desfășoară teorii și extrage din ele toate argumentele favorabile cuceririi politice. Rămas singur cu Hess, Hitler amestecă pentm propaganda exterioară tezele lui Haushoffer și proiectele lui Rosenberg într-un ansamblu pe dată dictat pentru *Mein Kampf*.

Karl Haushoffer s-a născut în 1869. A călătorit de multe ori în India și în Extremul Orient, a fost trimis în Japonia și a învățat japoneza. Pentru el, originea popomlui german se afla în Asia centrală, iar permanența, măreția, noblețea lumii erau asigurate de rasa indo-germanică. în Japonia, Haushoffer ar fi fost inițiat într-una din cele mai importante societăți secrete budiste și s-ar fi angajat, în caz de eșec al „misiunii" sale, să comită sinuciderea ecremonială.

în 1914, Haushoffer, tânăr general, se face remarcat printr-o extraordinară capacitate de a prezice evenimentele: orele de atac al inamicului, punctele de cădere a obuzelor, furtuni, schimbări politice în țări de care nu știe nimic. Acest dar de clarviziune l-a avut oare și Hitler, sau Haushoffer i-a șoptit propriile-i iluminări ? Hitler a prezis cu exactitate intrarea trupelor sale în Paris și data sosirii la Bordeaux a primelor forțe care forțau blocada. Atunci când hotărăște ocuparea Renanici, toți experții din Europa, inclusiv germanii, sunt convinși că Franța și Anglia se vor opune. Hitler prezice că nu. El va anunța și data morții lui Roosevelt.

După primul mare război, Haushoffer își reia studiile și pare a se orienta exclusiv către geografia politică, întemeiază revista de geopolitică și publică numeroase lucrări. în mod foarte curios, aceste lucrări par fondate pe un realism politic îngust materialist. Grija aceasta la toți membrii grupului de a folosi un limbaj exoteric pur materialist, de a vehicula înspre exterior concepții pseudo-științifice, încurcă lucrurile tot timpul.

Geopoliticianul se suprapune unui alt personaj, discipol al lui Schopenhauer condus către budism, admirator al lui Ignațiu de Loyola cel tentat de guvernarea oamenilor, spirit mistic în căutarea unor realități ascunse, om de mare cultură și cu un psihism adânc. Se pare că Haushoffer a fost acela care a ales crucea încârligată ca emblemă.

Jock Hshman. *Cei gaple de la Spandau.*

În Europa ca și în Asia, svastica a fost întotdeauna considerată un semn magic. S-a văzut în ea simbolul Soarelui, izvor de viață și de fecunditate, sau al tunetului, manifestare a mâniei divine ce trebuie conjurată. Spre deosebire de cruce, de triunghi, de cerc sau de semilună, svastica nu este un semn elementar care să fi putut fi inventat și reinventat în orice epocă a omenirii și în toate punctele de pe glob, cu o simbolică de fiecare dată diferită. Este primul semn trasat cu o intenție precisă. Studiul migrațiilor lui, pune problema vârstelor dintâi, a originilor comune ale diverselor religii, a relațiilor preistorice dintre Europa, Asia și America. Urma-i cea mai veche ar fi fost descoperită în Transilvania și ar data de la sfârșitul epocii pietrei șlefuite. O regăsim pe sute de fuse datând din secolul al XIV-lea dinaintea de Isus Hristos și printre vestigiile Troiei. Apare în India în secolul al I V-lea a.C. și în China în secolul al V-lea p.C. O vedem un veac mai târziu în Japonia, în momentul introducerii budismului care-și face din ea emblemă. Constatare capitală : este cu totul necunoscută sau nu apare decât accidental în toată regiunea semitică, în Egipt, în Chaldeea, în Asiria, în Fenicia. Este un simbol exclusiv arian. În 1891, Ernest Krauss atrage atenția publicului germanic asupra acestui fapt; Guido List, în 1908, descrie svastica în hărțile-i de vulgarizare ca pe un simbol al purității sângelui, dublat de un semn de cunoaștere esoterică revelat prin descifrarea epopeei runice a Eddeilor. La curtea Rusiei, crucea încârligată este introdusă de țarina Alexandra Feodorovna. Să fi fost sub influența teozofilor ? Sau mai curând sub aceea a mediumului Badmaiev, personaj bizar format la Lhassa și care a stabilit mai apoi numeroase legături cu Tibetul ? Or, Tibetul este una din regiunile lumii unde svastica dextrogiră sau levogiră este foarte curentă. Aici își are locul o poveste uimitoare.

Pe peretele casei Ipatiev, țarina, înainte de a fi executată, ar fi desenat o cruce încârligată, însoțită de o inscripție. Inscripta ar fi fost fotografiată, apoi totul ar fi fost șters cu grabă. Kutieпов ar fi fost în posesia acelei fotografii făcute la 24 iulie, în vreme ce fotografia oficială datează din 14 august. Tot el ar fi primit în păstrare icoana descoperită asupra țarinei, în interiorul căreia s-ar fi găsit un alt mesaj, făcând aluzie la societatea secretă a Dragonului Verde. După opinia agentului de informații ce avea să fie otrăvit în chip misterios și care uza în romanele sale de pseudonimul de Teddy Legrand, Kutieпов, dispăimt fără urmă, ar fi fost răpit și ucis pe iahtul cu trei catarge al baronului Otto Bautenas, asasinat și el mai târziu. Teddy Legrand scrie: „Marele vapor alb se numea *Asgard*. Fusese deci botezat — oare întâmplător ? — cu un cuvânt prin care legendele islandeze desemnează Regatul Regelui din Thule.” După Trebich Lincoln (care asigură că este în realitate lama Djomi

Den), societatea Verzilor, înrudită cu societate Thule, își avea originea în Tibet. La Berlin, un călugăr tibetan supranumit „omul cu mânuși verzi” și care anunșase de trei ori în presă, cu exactitate, numărul deputați hitleriști trimiși în Reichstag, îl primea regulat pe Hitler. El era, spuneau inițiații, „deținătorul cheilor care deschid ”regatul Agarthă””.

Iată-ne revenind la Thule. În momentul când apare *Mein Kampf*, se publică și cartea msului Ossendowski, *BStes, Hommes ei Dieux*, în care se află rostite public pentru prima oară numele de Schamballah și Agarthă. Vom regăsi aceste nume pe buzele responsabililor din Ahnenerbe la procesul de la Nurenberg.

Suntem în 1925¹. Partidul national-socialist începe să recmteze în mod activ. Horst Wessel, un fel de gorilă a lui Horbiger, organizează trupele de șoc. E omorât de comuniști în anul următor. În memoria sa, poetul Ewers compune un cântec ce va deveni imn sacru al mișcării. Ewers, care este un Lovecraft german, s-a înscris din entuziasm în partid, pentru că vedea în el, la origine, „expresia cea mai viguroasă a puterilor negre”.

Aceste puteri negre, cei șapte fondatori care visează „să schimbe viața”, sunt siguri, fizic și spiritual siguri de a fi conduși de ele. Dacă informațiile noastre sunt exacte, jurământul ce-i unește, mitul la care se referă ei și din care-și trag energia, încrederea, norocul, provine dintr-o legendă tibetană. Acum treizeci sau patruzeci de veacuri, exista în regiunea Gobi o marcă civilizație. În urma unei catastrofe, poate atomice, Gobi a fost transformat în deșert, iar cei care au scăpat au emigrat, unii către nordul Europei, ceilalți către Caucaz. Zeul Thor din legendele nordice ar fi fost unul din eroii acestei migrații.

„Inițiali” din grupul Thule erau încredințați că acești emigranți din Gobi alcătuiau rasa fundamentală a omenirii, trunchiul arian. Haushoffer predica necesitatea unei „reîntoarceri la izvoare”, adică necesitatea de a cuceri toată Europa orientală, Turkestanul, Pamirul, Gobi și Tibetul. Țările acestea constituiau pentru el „ținutul-inimă” și oricine controlează acest ținut controlează globul.

După legendă, așa cum i-a fost ea fără îndoială relatată lui Haushoffer pe la 1905 și cum o povestește în felul său René Guenon în *Le*

¹ În 1931, în *Le Symbolisme de la Croix*, René Guenon notează în infrapagină :

„Am găsit recent, într-un articol din *Journal des Débats* din 22 ianuarie 1929, următoarea informație, ce ar părea să indice că înalte tradiții nu sunt atât de complet pierdute pe cât se crede: ”În 1925, o mare parte a indienilor Cuna s-au răsculat, au omorât jandarmii din Panama care locuiau pe teritoriul lor și au întemeiat acolo Republica independentă Tuie, al cărei drapel are o svastica pe fond portocaliu cu bordură roșie. Această republică mai există încă și la ora actuală.” Se va remarca mai cu seamă asocierea svasticii cu acest nume de Tule, care este una din cele mai vechi desemnări ale centrului spiritual suprem, aplicată apoi la câțiva centri subordonați.”

* în 1931, în *Le Symbolisme de la Croix*, René Guénon notează în infrapagină:
„Am găsit recent, într-un articol din *Journal des Débats* din 22 ianuarie 1929, următoarea informație, ce ar părea să indice că înaltele tradiții nu sunt atât de complet pierdute pe cât se crede : "în 1925, o mare parte a indienilor Cuna s-au răsculat, au omorât jandarmii din Panama care locuiau pe teritoriul lor și au întemeiat acolo Republica independentă Tule, al cărei drapel are o svastică pe fond portocaliu cu bordură roșie. Această republică mai există încă și la ora actuală." Se va remarca mai cu seamă asocierea svasticii cu acest nume de Tule, care este una din cele mai vechi desemnări ale centrului spiritual suprem, aplicată apoi la cășiva centri subordonați."

Roi du Monde, după cataclismul din Gobi, stăpânii înaltei civilizații, deținătorii cunoașterii, fiii Inteligențelor din Afară s-au așezat într-un imens sistem de caverne de sub munții Himalaya. În inima acestor caverne, s-au scindat în două grupuri, unul urmând „calea mâinii drepte”, celălalt „calea mâinii stângi”. Prima calc și-ar avea centrul la Agartha, loc de contemplare, cetate ascunsă a binelui, templu al neparticipării la lume. A doua ar trece prin Schamballah, cetate a violenței și a forței, ale cărei puteri comandă elementele, masele de oameni și grăbesc ajungerea umanității la „răscrucea timpurilor”. Magilor conducători de popoare le-ar fi posibil să facă un pact cu Schamballah, prin mijlocirea jurămintelor și a sacrificiilor.

În Austria, grupul Edclwcis anunța în 1928 că un nou Mesia se născuse. În Anglia, sir Muscly și Bellamy proclamau în numele doctrinei horbigeriene că lumina se pogorâse asupra Germaniei. În America apăreau „Potecile de argint” ale colonelului Ballard. Un anumit număr de englezi de scamă încearcă să alarmeze opinia publică împotriva acestei mișcări în care văd în primul rând o amenințare spirituală, apariția unei religii luciferice. Kipling cere suprimarea crucii încârligată ce împodobește copertele cărților lui. Lordul Tweedsmuir, care scrie sub numele de John Buchan, publică două romane cu cheie: *Judecata zoriilor* și *Un prinț în captivitate*, care conțin o descriere a primejdiilor la care poate fi supusă civilizația occidentală de către o „centrală de energii” intelectuale, spirituale, magice, orientate spre răul suprem. Saint-Georges Saunders denunță, în *Cei șapte adormiți* și în *Regatul ascuns*, flăcările sumbre ale esoterismului nazist și inspirația-i „tibetană”.

În 1926 se instalează la Berlin și la Miinchen o colonie hindusă și tibetană. În momentul intrării rușilor în Berlin, vor fi găsiți printre cadavre o mie de voluntari ai morții în uniforme germane, fără acte sau însemne, de rasă himalayană. De îndată ce mișcarea începe să dispună de mari mijloace financiare, ea organizează numeroase expediții în Tibet, care se vor succeda practic tară întrerupere până în 1943.

Membrii grupului Thule trebuiau să capete stăpânirea materială asupra hunii, trebuiau să fie apărați de orice pericol, iar acțiunea lor urma să se întindă pe o mie de ani, până la viitorul potop. Ei se angajau să se omoare cu propriile lor mâini dacă ar comite vreo greșeală ce-ar rupe pactul și să aducă sacrificii umane. Exterminarea Țiganilor (750 000 de morți) nu pare a avea alte rațiuni decât „magice”. Wolfram Sievers a fost desemnat gâde, călău sacrificator, ucigaș ritual. Vom reveni îndată la el, dar e bine să luminăm imediat, cu „lumina interzisă” cuvenită, unul din aspectele îngrozitoare probleme puse conștiinței moderne de aceste exterminări. În spiritul celor mai mari responsabili, era vorba de

învingerea indiferenței Puterilor, de a le atrage atenția. De la Maya la naziști, acesta este sensul magic al sacrificiilor omenești. Lumea a fost adesea uimită de indiferența șefilor supremi ai asasinatului, în cursul procesului de la Niirenberg. O frumoasă și teribilă vorbă pe care Menit o pune în gura unuia dintre eroii săi, în romanul *Locuitorii mirajului*, poate ajuta la înțelegerea acestei atitudini: „Le uitasem, așa cum de fiecare dată le uitam, pe victimele sacrificului, în sumbra excitație a rituelului...”

La 14 martie 1946, Karl Haushoffer își omora soda, Martha, și se sinucidea după tradiția japoneză. Nici un monument, nici o cruce nu-i străjuiește mormântul. Aflase târziu de execuția, în lagărul de la Moabit, a fiului său, Albrecht, arestat împreună cu organizatorii complotului împotriva lui Hider și ai atentatului ratat din 20 iulie 1944. În buzunarele hainelor însângerate ale lui Albrecht, s-a găsit un manuscris cu poeme:

*Soarta vorbise pentru tata
Ii era venit, o dală mai mull,
Să-nchidă demonul în temniță
Tata a sfârmat pecetea
N-a simțit răsuflarea celui ce duce în ispită
A scăpat demonul în lume...*

Toată această expunere, în rapiditatea și fatala-i incoerență, nu exprimă decât un fascicul de coincidențe, de legături, de semne, de prezumții. E de la sine înțeles că elementele adunate aici după metoda noastră nu exclud absolut deloc explicările fenomenului hiderist prin politică și economie. Tot de la sine înțeles este că nu totul a fost determinat de astfel de credințe, în spiritul și chiar în inconștientul oamenilor despre care vorbim. Dar imaginile nebunești pe care le descriem, luate ca atare sau drept realități, au bântuit acele minți, într-o clipă sau alta : asta cel puțin ni se pare sigur.

Or, visele nu se șterg din străfundurile noastre, după cum nici stelele nu cad de pe cer când se face ziuă. Ele continuă să lucească îndărătul sentimentelor, gândurilor, faptelor noastre. Există niște fapte și există un subsol al faptelor; e ceea ce explorăm noi.

Sau, mai curând, noi semnalăm, cu câteva repere aflate la dispoziția noastră, că ar fi cazul unei explorări. Nu vrem și nici nu putem spune decât un lucru: că, în acest subsol, e mai întuneric decât credeți.

X

Hirnrnler și reversul problemei. — Cotitura din 1934. — Ordinul Negru la putere. — Călugării războinici cu cap de mort. — Inițierea în Burguri. — Ultima rugăciune a lui Sievers. — Cercetări stranii la Ahnenerbe. — Marele preot Friedrich Hielscher. — O notă uitată a lui Jiinger. — Sensul unui război și al unei biruințe.

Era în crâncena iarnă a anului 1942. Cei mai buni soldați germani și floarea S.S.-ului, pentm prima dată, nu mai înaintau, bmsc pietrificați în gropile câmpiei nise. Anglia cea încăpățânată se pregătea jjenra viitoare lupte, iar America se va pune curând în mișcare. Intr-o dimineață din iarna aceea, la Berlin, umflatul doctor Kersten, cu mâinile încărcate de fluid, își găsi clientul, pe Reichsfiihrem-l Hirnrnler, trist și abătut.

„Dragă domnule Kersten, am intrat într-o nenorocire marc.”

Oare începea el să se îndoiască de victorie ? Deloc. Își descheie pantalonii ca să i se maseze pântecul și se pomi să vorbească, întins, cu ochii în plafon. Explică : Fuhrerul înțelesese că n-avea să fie pace pe pământ câtă vreme un singur evreu va mai rămâne în viață. . . . Atunci, adăugă Hirnrnler, mi-a ordonat să-i lichidez imediat pe toți evreii aflați în posesia noastră.” Mâinile-i lungi și uscate se odihneau pe divan, inerte, ca înghețate. Tăcu.

Kersten, stupefiat, văzu ivindu-se un sentiment de milă la stăpânul Ordinului Negru și spaima-i fu traversată de speranță:

„Da, da, răspunse el, în fundul conștiinței, dumneavoastră nu aprobați această atrocitate... înțeleg groaznica dumneavoastră tristețe.

— Nu despre asta-i vorba ! Absolut deloc ! stingă Hirnrnler ridi-cându-sc. Nu pricepi nimic !”

Îl convocase Hitler. Îi ceruse să suprimе imediat cinci-șase milioane dc evrei. Era o muncă imensă, iar Hirnrnler era obosit, și-apoi avea enorm de multe de făcut în acel moment. Era inuman să i se ceară acest efort suplimentar în zilele următoare. Cu adevărat inuman. Asta-i dăduse de înțeles șefului său multiubit, iar șeful multiubit nu fusese mulțumit, îl apucase o mare furie, iar acum Himmler era foarte trist că cedase unei clipe de epuizare și egoism¹.

CT'. *Memoriile lui Kersten și canea lui Joseph Kessel. Les Mains du Miracle.* Ed. Gallimard.

Cum să înțelegem această formidabilă inversare de valori ? N-am izbuti niciodată, invocând doar nebunia. Totul se petrece într-un univers paralel față de al nostm, ale cărui structuri și legi sunt radical diferite. Fizicianul George Gamov imaginează un univers paralel în care, de exemplu, bila de biliard japonez ar intra în două găuri deodată. Universul în care trăiesc oameni precum Himmler este cel puțin la fel de străin față dc al nostra pe cât c și cel al lui Gamov. Omul adevărat, inițiatul de la Thule, se află în comunicare cu Puterile și toată energia lui este orientată către o schimbare a vieții pe pământ. Mediumul îi cere unui om adevărat să lichideze câteva milioane de oameni falși ? De acord, dar momentul c prost ales. Trebuie neapărat ? Imediat'? Ei bine, fie. Să ne ridicăm încă puțin deasupra noastră înșine, să ne sacrificăm și mai mult...

La 20 mai 1945, soldații britanici au arestat pe podul Berweverde, la 25 de mile înspre vest de Liineburg, un bărbat înalt, cu cap rotund și umeri înguști, având acte pe numele dc Hitzinger. Fu dus la poliția militară. Era în civil și purta o banderolă pe ochiul drept. Timp de trei zile, ofițerii britanici încercară să-i descopere adevărata identitate. Până la urmă, sastisit, el își scoase banderola și spuse : „Mă numesc Heinrich Himmler.” N-a fost crezut. A insistat. Spre a-l pune la încercare, îl siliră să se dezbrace în pielea goală. Apoi i se dădu să aleagă între niște haine americane și o pătura. Se înfășură în pătură. Un anchetator voi să se încredințeze că nu ascundea nimic în intimitatea trupului. Altul îl ragă să caște gura. Atunci, prizonierul sparse o fiolă de cianură ascunsă într-o măsea și se prăbuși. Trei zile după aceea, un comandant și trei subofițeri luară trapul în primire. Sc duseră în pădurea dc lângă Lttneburg, săpară o groapă, aruncară în ea cadavrul, apoi neteziră pământul cu grijă. Ni-meni nu știe exact unde zace Himmler, sub ce ramuri cu păsări ciripitoare se descompune carnea aceluia care se lua drept reîncarnarea împăratului Henric I, zis Păsărarul.

Un Himmler în viață, târât la procesul de la Nurenberg, ce-ar fi putut spune în apărarea sa ? N-avca un limbaj comun cu membrii juriului. Nu era de pe această lume. Apartținea în întregime unei alte ordini de lucruri și de spirit. Era un călugăr combatant de pe altă planetă. „încă n-au putut fi explicate într-un mod satisfăcător dedesubturile psihologice care au generat Auschwitzul și tot ce poate reprezenta acest nume, spune raportorul Poetel. în fond, nici procesele de la Niirenberg n-au adus vreo lumină, iar abundența explicațiilor psihanalitice, care declarau neded că națiuni întregi își pot pierde echilibrul mental în același fel ca indivizii izolați, n-a făcut decât să încurce problema. Ceea ce se petrecea în mintea unor oameni ca Himmler și cei aidoma lui când dădeau

ordinele de exterminare, nimeni nu știe." Situându-ne la nivelul a ceea ce niuriim realism fantastic, pare-se că noi începem să știm.

•

Denis de Rougemont spunea despre Hider: „Unii socot, fiindcă au simțit-o în prezența lui printr-un soi de frison de oroare sacră, că e sălaș al vreunei Stăpâniri, Tron sau Putere, așa cum desemnează sfântul Pavel spiritele de rangul al doilea ce se pot pogori într-un trup de om oarecare, ocupându-l ca pe o garnizoană. L-am auzit rostindu-și unul din marile-i discursuri. De unde-i vine oare puterea supraomenească pe care o desfășoară ? O energie de această natură, se simte foarte bine că nu c a individului și chiar că nu s-ar putea manifesta decât în măsura în care individul nici nu contează, nu-i decât suportul unei puteri cc scapă psihologiei noastre. Ce spun eu aici ar fi romantism de cea mai joasă speță dacă lucrarea înfăptuită de acest om — și înțeleg prin asta de acea putere slujindu-se de el — n-ar fi o realitate care provoacă stupoarea secolului."

Or, pe când se îndrepta către cucerirea puterii, Hider, care a primit învățătură de la Eckardt și Haushoffer, pare să fi voit a se folosi de Puterile puse la dispoziția sa, sau mai curând trecând prin el, în sensul unei ambiții politice și naționaliste până la urmă destul de mărginite. La origine, e un năpârstoc agitat de o puternică pasiune patriotică și socială. Sc zbate pe treapta inferioară : visul său are niște frontiere. În mod miraculos, iată-l antrenat înainte și totul îi izbutește. Însă mediul prin care circulă energii nu le pricepe în chip necesar amploarea și direcția.

El joacă pe o muzică străină. Până în 1934, crede că pașii pe care-i execută sunt cei buni. Or, nu e chiar în ritm. Crede că nu-i rămâne decât să se slujească de Puteri. Dar de Puteri nu te slujești: le slujești. Aceasta este semnificația (sau una din semnificațiile) schimbării fundamentale care intervine în timpul și imediat după epurarea din iunie 1934. Mișcarea, despre care Hitler însuși a crezut că trebuia să fie națională și socialistă, devine ceea ce trebuia să fie, îmbrățișează mai strâns doctrina secretă. Hitier nu ya îndrăzni niciodată să ceară socoteală cu privire la „sinuciderea" lui Strasser și este determinat să semneze ordinul care ridică S.S.-ul la rangul unei organizații autonome, superioare partidului. Joachim Gunthe scrie într-o revistă germană după dezastru : „Idea vitală care anima S.A.-ul a fost învinsă la 30 iunie 1934 de o idee pur satanică, aceea a S.S.-ului." „E greu de precizat ziua în care Hitler a conceput visul mutației biologice", spune doctond Delmas. Ideea mutației biologice c doar unul din aspectele aparatului esoteric la care mișcarea nazistă se ajustează mai bine începând de atunci, când mediul devine nu un nebun total, cum crede Rauschning, ci un instrument mai docil și to-

boșaral unui marș infinit mai ambițios decât marșul către putere al unui partid, al unei națiuni sau chiar al unei rase.

Himmler este cel însărcinat cu organizarea S.S.-ului, nu ca o companie polițienească, ci ca un adevărat ordin religios, ierarhizat, de la frații laici până la superiori. În înalte sfere se află responsabilii conștiinței ai unui Ordin Negru, a cărui existență n-a fost de altfel niciodată recunoscută oficial de guvernul național-socialist. Chiar în sânul partidului, se vorbea de aceia care erau „la curent cu cercul interior", dar niciodată o desemnare legală n-a fost pronunțată. Pare sigur că doctrina, niciodată pe deplin explicitată, se întemeia pe credința absolută în niște puteri care depășeau puterile omenești obișnuite. În religie, se deosebește teologia, considerată o știință, de mistică, intuitivă și incommunicabilă. Lucrările societății Ahncncrb, de care va fi vorba mai departe, sunt aspectul teologic, iar Ordinul Negru este aspectul mistic al religiei Seniorilor din Thule.

Ceea ce trebuie bine sesizat este că, începând din momentul când toată opera de strângere la un loc și de excitare a partidului hitlerist își schimbă direcția, sau mai degrabă este mai sever orientată în sensul doctrinei secrete, mai mult sau mai puțin bine înțelese, mai mult sau mai puțin bine aplicate până atunci de mediul plasat la posturile de propagandă, nu ne mai aflăm în prezența unei mișcări naționale și politice. Temele vor rămâne, în mare, aceleași, dar nu va mai fi vorba decât de limbajul exoteric adresat mulțimilor, de o descriere a scopurilor imediate, îndărătul cărora sunt alte scopuri. „Nimic altceva n-a contat decât numai urmărirea neobosită a unui vis nemaivăzut. De aici încolo, dacă Hider ar fi avut la dispoziție un popor în stare să slujească mai bine decât poporul german la realizare gândirii sale supreme, el n-ar fi ezitat să sacrifice poporul german." Nu însă „gândirea sa supremă", ci gândirea supremă a unui grup magic acționând prin el. Brasillach recunoaște „că ar sacrifica toată fericirea omenească, a sa și a poporului său pe deasupra, dacă misterioasa datorie de care ascultă i-ar comanda-o."

„Am să vă destăinuiesc ceva, îi spune Hider lui Rauschning: întemeiez un ordin." Evocă Burgurile', unde va avea loc o primă inițiere, și adaugă : „De acolo va ieși gradul al doilea, acela al omului măsură și centru al lumii, al omului^Zeu. Omul-Zeu, figura splendidă a Ființei, va fi ca o imagine de cult... Dar mai sunt niște trepte, de care nu mi-e îngăduit să vorbesc..."

Les Burgs, varianta franceza de la Ordensbiiiger, presupuse locuri de concentrație psihică ale OrdinuluiNegru. cu aluzie la corporațiile sau breslele medievale, întemeiate pe secretul inițiativ (n. trad.).

Centrală de energie clădită în jurul centralei-rnanc, Ordinul Negru își izolează toți membrii de lume, indiferent cărui grad inițiativ îi aparțin ei. „Bineînțeles, scrie Poetel, doar un foarte mic cerc de înalți gradați și de mari șefi S.S. a fost la curent cu teoriile și revendicările esențiale. Membrii diverselor formațiuni "preparatorii" n-au fost informați decât atunci când li se impuse să ceară consimțământul șefilor înainte de a se căsători, sau când au fost plasați sub o jurisdicție proprie, extrem de riguroasă de altfel, dar al cărei efect era de a-i sustrage competenței autorităților civile. Atunci au văzut că în afara legilor Ordinului nu mai aveau nici o altă datorie și că pentru ei nu mai era vorba de nici un fel de existență privată."

Monahi¹ combatanți, S.S.-iștii cu cap de mort (ce nu trebuie confundați cu alte grupări, precum Waffen S.S., alcătuită din frați care se ocupau cu treburile gospodărești sau din al treilea rang al Ordinului, sau din niște marionete umane construite prin imitarea adevăratului S.S., ca niște reproduceri goale ale modelului), vor căpăta prima inițiere în Burguri. Dar mai întâi vor trece prin Napola, un fel de seminar. Inaugurând una din aceste Napola sau școli preparatoare, Himmler aduce doctrina la cel mai mic numitor comun al ei: „Credință, supunere, luptă, asta-i tot." Sunt școli unde, cum spune *Schwartz Korps* din 26 noiembrie 1942, „se învață cum să ucizi și să fii ucis". Mai târziu, dacă vor fi demni, cadetii primiți în Burguri vor înțelege că „a fi ucis" *ponte* fi interpretat în sensul de „a muri față de sine". Dacă însă nu se vor arăta demni, vor muri fizic în câmpul de bătaie. „Tragedia măreției este că ea trebuie să calce peste cadavre." Dar ce contează? Nu toți oamenii au o existență veritabilă, iar existența are o ierarhie, de la omul-simulacru la marele mag. Abia ieșit din neant, cadetul se întoarce în el, după ce a întrevăzut. Intru mântuirea sa, drumul care duce la splendidul chip al Ființei...

În Burguri se pronunța legământul de credință și se infra într-un „destin supraomenesc ireversibil". Ordinul Negru traduce în fapte amenințările doctorului Ley: „Cel cămășă partidul îi va retrace dreptul la cămașa brună — trebuie ca fiecare din noi să o știe bine — acela nu-și va pierde numai funcția, ci va fi nimicit în persoana sa și în familia sa, soție și copii. Așa sunt legile neîndurătoare, legile necruțătoare ale Ordinului nostru."

Iată-ne în afara lumii. Nu mai e vorba de Germania eternă sau de Statul național-socialist, ci de pregătirea magică a venirii omului-zeu, a

¹ Monah - monos - singur.

omului de după om *pe* care Puterile îl vor trimite pe Pământ când vom fi modificat echilibrul forțelor spirituale. Ceremonia de primire a runei S.S. trebuie să fi semănat destul de mult cu ceea ce descrie Reinhold Schneider când îi evocă pe membrii Ordinului Teuton, în marea sală de la Remter, din Marienburg, înclinându-se sub povara legământului ce tăcea din ei din acel moment o Biserică Militantă: „Veneau din ținuturi cu înfățișări felurite, dintr-o viață agitată. Intrau în austeritatea închisă a acelui castel și-și abandonau scuturile personale, ale căror blazoane fuseseră purtate de cel puțin patru strămoși. Acum, blazonul lor avea să fie crucea care poruncește cea mai gravă bătălie cu puțință și care asigură viața veșnică." Cel ce știe nu vorbește: nu există nici o descriere a ceremoniei inițiatică din Burguri, dar se știe că o astfel de ceremonie avea loc. Era numită „ceremonia Aerului Dens", cu aluzie la atmosfera de tensiune extraordinară ce domnea și nu se risipea decât atunci când legământul fusese pronunțat. Ocultiști precum Lewis Spence au văzut în ea o liturghie neagră în pură tradiție satanică. La antipod. Will Frieschauer, în lucrarea sa despre Himmler, interpretează „Aerul Dens" ca momentul de prostrație absolută a participanților. Între aceste două teze e loc pentru o interpretare mai realistă și deci totodată mai fantastică.

Destin ireversibil: s-a plănuț izolare a celor din S.S. cap de mort de lumea „oamenilor-simulacre" tot timpul vieții. S-au făcut proiecte de a se crea rezidențe, sate de veterani răspândite în toată lumea și ținând numai de administrația și autoritatea Ordinului. Dar Himmler și „frații" săi au conceput un vis și mai mareș. Lumea urma să aibă ca model un stat S.S. suveran. „La conferința de pace, spune Himmler, în martie 1943, lumea va afla că bătrâna Burgundie va reînvia, această țară care a fost odinioară țărâm al artelor și al științelor și pe care Franța a cobyat-o la rangul de apendice conservat în poșircă. Statul suveran al Burgundiei, cu armata, legile, moneda, poșta lui, va fi statul model S.S. El va cuprinde Elveția romandă, Picardia, Champagne, Franche-Comto, Hainaut și Luxemburgul. Limba oficială va fi germana, desigur. Partidul național-socialist nu va avea nici o autoritate asupra lui. Numai S.S.-ul va guverna, iar lumea va fi în același timp stupefiată și uluită de acest stat unde își vor găsi aplicare concepțiile despre lume S.S."

*

Veritabilul S.S.-ist de formație „inițiatică" se situează în propriii săi ochi dincolo de bine și de rău. „Organizația lui Himmler nu contează pe ajutorul fanatic al sadicilor care caută voința de a ucide: ea contează *pe* oamenii noi." În afara „cercului interior", care cuprinde „capetele de mort", șefii mai apropiați de doctrina secretă, în funcție de rang, și al cărui centra este Thule, sfânt între toate, mai există și S.S.-istul de tip

mediu, care nu-i decât o mașină fără suflet, un robot de serviciu. E obținut printr-un proces de fabricație standard, plecându-se de la „în-sușirile negative”. Producerea sa nu ține de doctrină, ci de niște simple metode de dresaj. „Nu e vorba nicidecum de suprimarea inegalității dintre oameni, ci, dimpotrivă, de amplificarea ei și de a face din ea o lege protejată de bariere de netrecut, spune Hider... Ce înfățișare va avea viitoarea ordine socială ? Camarazi, am să vă spun și asta : va exista o clasă de seniori, va exista mulțimea diverșilor membri de partid clasați ierarhic, va exista marea masă a anonimilor, colectivitatea servitorilor, a veșnicilor nevârstnici și, mai jos încă, clasa străinilor cucerțiți, sclavii moderați. Iar peste toate astea, o nouă înaltă aristocrație despre care nu pot vorbi... Aceste planuri însă nu trebuie să fie cunoscute de simplii militanți...”

Lumea este o materie de transformat în așa fel încât să se degaje din ea o energie, concentrată de magi, o energie psihică susceptibilă de a atrage Puterile din Afară, pe Superiorii Necunoscuți, pe Stăpânii Cosmosului. Activitatea Ordinului Negru nu răspunde nici unei necesități politice sau militare : ea răspunde unei necesități magice. Lagărele de concentrare purced din magia imitativă: sunt un act simbolic, o machetă. Toate popoarele vor fi smulse din rădăcini, preschimbate într-o imensă populație nomadă, într-o materie brută asupra căreia se va putea acționa și din care va răsări floarea: omul în contact cu zeii. Acesta este modelul negativ (cum spunea Barbey d'Aurevilly : infernul e cerul în negativ) al planetei devenite ogor de arătură magică al Ordinului Negru.

În învățătura din Burguri, o parte a doctrinei secrete este transmisă prin următoarea formulă : „Nu există altă ființă vie decât Cosmosul sau Universul. Toate lucrurile, toate ființele, inclusiv omul, sunt doar forme diverse, extinzându-se de-a lungul timpului, ale universalului viu.” Noi înșine nu suntem vii câtă vreme n-am devenit conștienți de această Ființă care ne înconjoară, ne înglobează și pregătește prin noi alte forme. Creația nu e terminată, Spiritul Cosmosului încă nu și-a găsit odihna, să fim atenți la poruncile sale pe care ni le transmit zeii, nouă, magilor cumpliți, brutari frământând sângheroasa și oarba plămădă umană ! Cuptoarele de la Auschwitz : un ritual.

•

Colonelul S.S. Wolfram Sievers, care se mărginise la o apărare pur rațională, ceru, înainte de a intra în camera de spânzurare, să fie lăsat să-și celebreze o ultimă oară cultul, să rostească niște misterioase rugăciuni. Apoi își lăsă gâtul pe mâna călăului, impasibil.

Fusese administrator general la Ahnenerbe și ca atare a fost condamnat la moarte la Nuremberg. Societatea de studiere a moștenirii strămoșilor, Ahnenerbe, fusese întemeiată cu titlu privat de către maestrul spiritual al lui Sievers, Friedrich Hiedlscher, prieten mistic al exploratorului suedez. Sven Hedin, care era în relații strânse cu Haushoffer. Sven Hedin, specialist în Extremul Orient, trăise multă vreme în Tibet și a jucat un rol de intermediar important în stabilirea doctrinelor esoterice naziste. Friedrich Hiedlscher n-a fost niciodată nazist și a întreținut chiar legături cu filozoful evreu Martin Buber. Dar tezele-i profunde înțâlnesc pozițiile „magice” ale marilor maeștri ai național-socialismului. Himmler, în 1935, la doi ani după întemeierea ei, a făcut din Ahnenerbe o organizație oficială, alipită Ordinului Negru. Scopurile-i declarate erau: „Căutarea localizării, spiritului, faptelor, moștenirii rasei indo-germanice și comunicarea rezultatelor acestor cercetări poporului, sub o formă interesantă. Executarea acestei misiuni trebuie să se facă folosindu-se metode de o exactitate științifică.” Toată organizarea rațională nemțească pusă în serviciul iraționalului ! În ianuarie 1939, Ahnenerbe era pur și simplu încorporată în S.S., iar șefii ei integrați în statul-major personal al lui Himmler. În acel moment, ea dispunea de cincizeci de institute conduse de profesorul Wurst, specialist în vechi texte sacre și care predase sanscrita la Universitatea din München.

Se pare că Germania a cheltuit mai mult pentru cercetările din Ahnenerbe decât America pentru fabricarea primei bombe atomice. Aceste cercetări mergeau de la activitatea științifică propriu-zisă la studiul practicilor oculte, de la vivisecția practică pe prizonieri la spionarea societăților secrete. S-au purtat discuții cu Skorzeny pentru organizarea unei expediții al cărei obiect era să fure Sfântul Graal, iar Himmler a creat o secțiune specială, un serviciu de informații însărcinat cu „demoniul supranaturalului”.

Lista rapoartelor făcute cu mari cheltuieli de Ahnenerbe amuțește imaginația : prezența confreriei Roza-Crăce, simbolismul suprimării harfei în Ulster, semnificația ocultă a turnulețelor gotice și a jobenurilor de la Eton etc. Când armatele se pregătesc să evacueze Neapole, Himmler înmulțește ordinele ca nu cumva să se uite a se lua de acolo marea piatră tombală a ultimului împărat Hohenstaufen. În 1943, după căderea lui Mussolini, Reichsführerul adună într-o vilă din împrejurimile Berlinului pe cei mai mari șase ocultişti din Germania, ca să descopere locul unde *il Duce* era reținut prizonier. Conferințele de stat-major încep printr-o ședință de concentrare yoghinică. În Tibet, la ordinul lui Sievers, doctorul Scheffer stabilește numeroase contacte prin lamaserii.

El aduce la MQnchen, în vederea unor studii „științifice”, cai „arieni” și albine „ariene”, a căror miere are niște însușiri speciale.

În timpul războiului, Sievers organizează în lagărele de deportați experiențele oribile care au făcut după aceea obiectul mai multor cărți negre. Ahnenerbe s-a „îmbogățit” cu un „Institut de cercetări științifice privind apărarea națională”, care dispune „de toate posibilitățile existente la Dachau”. Profesorul Hirt, care conduce aceste institute, își constituie o colecție de schelete tipic Israelite. Sievers își comandă la armata invadatoare din Rusia o colecție de cranii de comisari evrei. Când, la Nurenberg, se evocă aceste crime, Sievers rămâne la distanță de orice sentiment uman normal, străin de orice milă. E dus pe altă lume. Aude alte glasuri.

Hielscher a jucat fără îndoială un rol important în elaborarea doctrinei secrete. În afara acestei doctrine, atitudinea lui Sievers, ca și a celorlalți mari responsabili, rămâne de neînțeles. Termenii de „monstruo-zitate morală”, „cruzime mentală”, nebunie, nu explică nimic. Despre maestrul spiritual al lui Sievers nu se știe aproape nimic. Dar Ernst Jünger îl pomenește în jurnalul pe care l-a ținut pe durata anilor cât a stat ca ocupant la Paris. Traducătorul francez a sărit câteva observații capitale în ochii noștri. Într-adevăr, înțelesul lor nu se lămurește decât în explicația „realist-fantastică” a fenomenului nazist.

La data de 14 octombrie 1943, Jünger scrie:

Seara, vizita lui Bogo. (Din prudență, Jünger folosește pseudonime pentru personajele înalte. Bogo este Hielscher, iar Kniebolo este Hitler.) Într-o epocă atât de săracă în forțe originale, el îmi apare ca una din cunoștințele mele asupra cărora am reflectat cel mai mult. Iară să ajung să-mi formez o părere. Am crezut odinioară că va intra în istoria epocii noastre ca unul din acele personaje puțin cunoscute, dar de o extraordinară finețe de spirit. Socot în prezent că va avea un rol mai mare. Mulți, de nu cumva cea mai mare parte a tinerilor intelectuali din generația care s-a maturizat după război, au fost traversați de influența lui și au trecut adesea prin școala sa... Mi-a confirmat o bănuială pe care o nutresc de multă vreme, aceea că a întemeiat o Biserică. Acum a depășit dogmatica și a înaintat deja foarte departe în liturghie. Mi-a arătat o serie de cânturi și un ciclu de sărbători, „anul păgân”, care înglobează o întreagă rânduire a zeilor, a culorilor, a animalelor, a mâncărilor, a pietrelor și plantelor. Am văzut că sfîndrea luminii se celebrează pe 2 februarie...

Și Jünger adaugă, confirmându-ne teza:

Am putut constata la Bogo o schimbare fundamentală, ce-mi pare caracteristică pentru întreaga noastră elită : el se năpustește în domeniile metafizice cu tot elanul unei gândiri modelate de raționalism. Faptul acesta mă frapase deja la Spengler și el se numără printre prevestirile favorabile. În mare, s-ar putea spune că secolul al XIX-lea a fost un secol rațional și că secolul XX

aparține cultelor. Kniebolo (Hider) trăiește el însuși dintr-un cult, de unde totala neputință a spiritelor liberale de a vedea măcar locul unde e situat.

Hielscher, care n-a fost întrebat nimic, a venit să depună mărturie în favoarea lui Sievers la procesul de la Nurenberg. În fața judecătorilor, s-a limitat la diversiuni politice și la discursuri voit absurde despre rase și triburile ancestrale. A cerut permisiunea de a-l însoți pe Sievers la spânzurătoare și cu el a rostit condamnatul rugăciunile proprii unui cult despre care, la interogatorii, n-a suflat o vorbă. Apoi a intrat în umbră.

*

Voiau să schimbe viața și s-o amestece într-altfel cu moartea. Pregăteau venirea Superiorului Necunoscut. Aveau o concepție magică despre lume și om. I-au sacrificat tot tineretul țării lor și le-au oferit zeilor un ocean de sânge omenesc. Au făcut tot ce au putut ca să înduplece Voința Puterilor. Urau civilizația occidentală modernă, fie ea burgheză sau muncitorească, cu, de o parte, umanismul-i fad, iar de alta un materialism mărginit. Trebuiau să învingă, pentru că erau purtători ai unui foc pe care dușmanii lor, capitaliști ori marxiști, îl lăsaseră demult să moară la ei acasă, adomiind într-o idee plată și limitată despre soartă. Aveau să fie stăpâni vreme de un mileniu, căci erau de partea magilor, a marilor preoți, a demiurgilor... Și iată că fuseseră învinși, striviți, judecați, umiliți de niște oameni obișnuiți, clefători de chewing-gum sau băutori de vodcă ; oameni fără nici un fel de delir sacro, cu credințe mici și țeluri joase. Oameni ai lumii de la suprafață, pozitivi, raționali, morali, oameni pur și simplu umani. Milioane de oameni cumsecade, binevoitori, înfrângeau Voința cavalerilor tenebrei scânteietoare ! La est, greoi ăia mecanizați, la vest, puritanii ăia cu oase moi, fabricaseră tancuri, avioane, tunuri în cantitate superioară. Și mai aveau și bomba atomică, ei, care habar n-aveau ce sunt marile energii ascunse ! Iar acum, ca melcii după ploaie, scăpați din ploaia de fier, niște judecători ochelariști, niște profesori de drept umanitar, de virtuți orizontale, niște doctori în mediocritate, baritoni din Arniata Salvării, brancardieri de la Crucea Roșie, naivi zbierători ai „viitorului luminos”, veneau la Nurenberg să le dea lecții de morală primară Seniorilor, călugărilor combatanți ce semnaseră pactul cu Puterile, Sacrificatorilor care citeau în oglinda neagră, aliaților cu Schamballah, moștenitorilor Graalului! Și-i mai și trimiteau la spânzurătoare, taxându-i de criminali și de nebuni furioși!

Ce nu puteau înțelege acuzații de la Nurenberg și șefii lor care se sinucisaseră era că civilizația ce bimise era și ea și încă într-un fel și mai sigur, o civilizație spirituală, o formidabilă mișcare care, de la Chicago

la Taşkent, mână omenirea înspre o soartă mai înaltă. Ei pusese ră la în-
doială Rațiunea și-i substituiseră magia. într-adevăr, Rațiunea carteziană
nu acoperă totalitatea omului, întregul cunoștințelor sale. Ei o ador-
miseră. Or, somnul rațiunii naște monștri. Ceea ce se petrecea dincolo era
că rațiunea, deloc adormită, ci, dimpotrivă, împinsă la limită, întâlnea
pe un drum mai scurt misterele spiritului, ale secretelor energiei, ale ar-
moniilor universale. Menținând o raționalitate exigentă, apare fantasti-
cul, iar monștrii născuți de somnul rațiunii sunt doar o neagră caricatură
a lui. însă judecătorii de la Nurenberg, purtătorii de cuvânt ai civilizației
Inimioare, nu știau nici ei înșiși că acest război fusese un război spiri-
tual. N-aveau despre propria lor lume o vedere destul de înaltă. Credeau
doar că Binele va învinge Răul, fără să Ω văzut profunzimea răului în-
vins și înălțimea binelui triumfător. Misticii războinici germani și japo-
nezi se închipuiau mai magicieni decât erau în realitate. Civilizații ca-
re-i bătuseră nu deveniseră conștienți de sensul magic superior pe care-l
lua propria lor lume. Vorbeau de Rațiune, de Dreptate, de Libertate, de
Respectul Vieții etc., pe un plan care deja nu mai era cel al acestei a
doua jumătăți a secolului XX, când cunoașterea s-a transformat, când
trecerea la *o altă stare* a conștiinței umane a devenit perceptibilă.

E drept că naziștii ar fi trebuit să câștige dacă lumea modernă n-ar
fi fost ceea ce mai este încă în ochii celei mai mari părți dintre noi :
moștenirea pură și simplă a veacului al XIX-lea materialist și scientist,
a gândirii burgheze care consideră Pământul un loc de amenajat pentru
a se bucura de el mai mult. Există două feluri de diavoli ^ Acela care
transformă ordinea divină în ordinar și Tăccea care transloiră în JrdTiia
lătră altă oră Tig nedivină. Ordinul Ncgm trebuia să înfrângă o civili-
zație pe care o credea căzută la nivelul apetiturilor materiale doar, înve-
lite într-o morală ipocrită. Dar ea nu era numai asta. O figură nouă apă-
rea în cursul martiriului aplicat ei de naziști, precum Chipul pe Sfântul
Giulgiu. De la creșterea inteligenței în masă la fizica nucleară, de la psi-
hologia culmilor conștiinței la rachetele interplanetare se opera o alchi-
mie, se desena promisiunea unei transmutări a omenirii, a unei ascen-
siuni a viului. Lucrul nu se vedea poate în mod evident, iar spirite nu-
mai pe jumătate profunde regretau foarte vechile timpuri ale tradiției
spirituale, pactizând astfel cu inamicul prin partea cea mai înflăcărată a
sufletului lor și ridicându-se împotriva acestei lumi în care nu vedeau
decât o mecanicitate sporindă. În același timp însă, oameni precum
Teilhard de Chardin, de pildă, aveau ochii mai bine deschiși. Privirea
celeia mai înalte inteligențe și privirea iubirii descoperă același lucru, pe
planuri diferite. Elanul popoarelor către libertate, cântecul de încredere
al marșurilor conțineau în germene această mare nădejde pur angelică.

Civilizata aceasta, deopotrivă de prost judecată din exterior de către
misticii pasești ca și din interior de către progresiștii primari, trebuia
salvată. Diamantul zgârie sticla. Dar borazonul, care este un cristal sin-
tetic, zgârie diamantul. Structura diamantului este mai ordonată decât
aceea a sticlei. Naziștii puteau să învingă. Dar inteligența deșteptată
poate crea în urcare figuri ale ordinii mai pure decât cele ce strălucesc
în întuneric.

„Când sunt palmuit, nu întind nici celălalt obraz și nici pumnul :
întind trăsnetul.” Trebuia ca această bătălie între Seniorii de dedesubt și
omuleții de la suprafață, între Puterile obscure și omenirea în progres,
să se încheie la Hiroshima prin semnul clar al Puterii indiscutabile.

PARTEA A TREIA

Omul, acest infinit

I

O INTUIȚIE NOUĂ

Fantasticul prin foc și sânge. — Barierele incredulității. — Prima racheta. — Burghezi și muncitori ai pământului. — Faptele false și veritabila ficțiune. — Lumile locuite. — Vizitatorii veniți din altă parte. — Marile comunicații. — Miturile moderne. — Despre realismul fantastic în psihologie. — Pentru o explorare a fantasticului interior. — Expunerea metodei. — O altă concepție despre libertate.

Când am ieșit din pivniță, Juvisy, orașul copilăriei mele, dispăruse. O ceață deasă, galbenă, acoperea un ocean de dărâmături din care urcau chemări și gemete. Lumea jocurilor mele, a prieteniiilor, a iubirilor, precum și majoritatea martorilor începutului meu de viață zăceau sub această întinsă câmpie lunară. Puțin mai târziu, când s-au organizat ajutoarele, păsările, înșelate de proiectoare, s-au întors și, crezând că e ziua, porniră să cânte în tufele acoperite de praf.

Altă amintire: într-o dimineată de vară, cu trei zile înaintea Eliberării, mă aflu, împreună cu alți zece tovarăși, într-o reședință particulară, aproape de Bois de Boulogne. Veniți din diverse tabere de tineret brusc părăsite, întâmplarea ne aduna la un loc în această ultimă „școală de cadre”, unde continuam să învățăm imperturbabil, în timp ce totul se schimba în larma armelor și a lanțurilor, arta de a construi marionete, de a juca teatru și de a cânta. În acea dimineată, în picioare într-un hol imitație de gotic, sub conducerea unui dirijor de cor romantic, cântam pe trei voci o melodie folclorică: „Dă-mi apă, dă-mi apă, apă, apă-î două găleți...” Telefonul ne-a întrerupt. Câteva minute după aceea, profesorul de canto ne băga într-un garaj. Alți băieți îi păzeau ieșirile, cu automobilele în mâini. Printre mașinile vechi și bidoanele de ulei, zăceau doi tineri, străpunși de gloanțe și terminați cu grenade: grupul de rezistenți torturați de nemți la Cascade du Bois. Trupurile izbutiseră să le fie smulse călăilor. Se aduseseră sicrie. Ștafete plecaseră să prevină familiile. Cadavrele trebuiau spălate, apa strânsă, hainele și pantalonii în dezordine de la grenade trebuiau aranjate, cei uciși, cu ochii, gurile și rănilor urlând de spaimă, trebuiau acoperiți cu hârtie albă și puși în sicrie, acestor chipuri și trupuri trebuia să le dăm o aparență de moarte curată și, în mirosul acela de măcelărie, dădeam cu apă, cu apă, cu apă...

Pierre Mac Orlan, înainte de război, călătorea în căutarea „fantasticului social”, pe care-l găsea în pitorescul marilor porturi: bistrourile din Hamburg sub ploaie, cheiurile Tamisei, fauna din Anvers. Fermecătoare desuetudine ! Fantasticul a încetat de-a mai fi o treabă de artist ca să devină, în foc și sânge, experiența trăită de lumea civilizată. Vânătorul de la marochinăria din colț apărea într-o dimineață pe pragul ușii, cu o stea galbenă pe piept. Fiul portăresei primea de la Londra niște mesaje în stil suprarealist și purta invizibile galoane de căpitan. Un război secret de partizani agăța deodată spânzurații la balcoanele din sat. Mai multe universuri, violent diferite, se suprapuneau: o boare a hazardului te făcea să treci de la unul la altul.

Bergicr îmi |X)vestește:

În lagărul de la Mauthausen, purtam mențiunea N.N., noapte și negură. Nici unul dintre noi nu se gândea că va supraviețui. La 5 mai 1945, când primul jeep american urcă dealul, un deportat rus, responsabil de lupta antireligioasă din Ucraina, culcat lângă mine, se ridică într-un cot și strigă : "Domnul fie lăudat!"

Toți bărbații valizi au fost repatriați cu fortărețele zburătoare și așa m-am pomenit, în zorii zilei de 19, pe aerodromul din I leinz, în Austria. Avionul venea din Binnania. "E un război mondial, nu ?" îmi spune radiotelegrafistul. Transmise pentru mine un mesaj la cartierul general aliat de la Reims, apoi îmi arată echipamentul radar. Krau tot felul de aparate a căror realizare o crezusem imposibilă înainte de anul 2000. I. a Mauthausen, medicii americani îmi vorbiseră despre penicilină. În doi ani, știința avansase cu un secol. Îmi veni o idee nebunească : "Dar de energia atomică ce se aude ?" — "Se vorbește despre asta, îmi spune radiotelegrafistul. E destul de secret, dar circulă zvonuri..."

După câteva ceasuri, mă aflu pe bulevardul Madeleine în ținuta mea vărgată. Era oare Parisul ? Era un vis ? Eram înconjurat de lume, mi se puneau întrebări. M-am refugiat la metrou, le-am dat un telefon părinților : "Sosesc într-o clipă." Dar am ieșit din nou la suprafață. Era mai important decât orice. Trebuia mai întâi să-mi regăsesc locul favorit de dinainte de război : librăria americană Hrcntano's, pe avenue de l'Opera. Mi-am făcut o intrare acolo ce n-a trecut neobservată. Am luat cu brațul toate ziarele, toate revistele... Așezat pe o bancă în Tuileries, am încercat să reconcilies universul prezent cu cel pe care-l cunoscusem eu. Mussolini fusese spânzurat de un cârlig. I tiller se mistuise în flăcări. Erau trupe nemțești în insula Oloron și în porturile de la Atlantic. Oare nu se terminase războiul în Franța ? Revistele tehnice erau aiuritoare. Cu penicilina, era deci serios, triumfase Sir Alexander Fleming ? Se născuse o nouă chimie, aceea a siliconilor, corpuri intermediare între organic și mineral. Elicopterul, a cărui imposibilitate fusese demonstrată în 1940, era fabricat în serie. Electronica făcuse niște progrese fantastice. Televiziunea avea să fie curând la fel de răspândită ca telefonul. Debarcam într-o lume alcătuită din reveriile mele despre anul 2000. Unele texte îmi erau de neînțeles. Cine era acest mareșal Tito ? Dar Națiunile Unite ? Dar D.D.T.-ul ?

Brusc, începui să pricep, în carne și în spirit, că nu mai eram nici prizonier, nici condamnat la moarte și că aveam tot timpul și toată libertatea ca să înțeleg și să acționez. Aveam mai întâi toată noaptea asta la dispoziție, dacă voiam... Pesemne că m-am albit tare la față. O femeie se îndreptă spre mine și voi să mă ducă la un doctor. Am șters-o, am fugit la părinții mei, pe care i-am găsit plângând. Pe masa din sufragerie se aflau plicuri aduse de bicicliști, telegrame militare și civile. La Lyon avea să se dea numele meu unei străzi, eram numit căpitan, decorat de diferite țări, iar o expediție americană în căutare de arme secrete în Germania îmi cerea concursul. Către miezul nopții, tata m-a silit să mă duc la culcare. În clipa când așipeam, două cuvinte latinești îmi asaltară tam-ncsam memoria : *magna, mater*. A doua zi dimineață, trezindu-mă, am dat iarăși peste ele și le-am priceput înțelesul. În vechea Romă, candidații la cultul secret *magna mater* trebuiau să treacă printr-o baie de sânge. Dacă supraviețuiau, se nășteau a doua oară.

*

În acest război, toate porțile de comunicare dintre toate lumile s-au deschis. Un formidabil curent de aer. Apoi bomba atomică ne-a proiectat în era atomică. În clipa următoare, rachetele ne vesteau era cosmică. Totul devenea posibil. Barierele incredulității, atât de puternice în secolul al XIX-lea, fuseseră serios zguduite de război. Acum se prăbușeau cu totul.

În martie 1954, Mr. Ch. Wilson, ministrul american de război, declara : „Statele Unite, ca și Rusia, dețin de-acum puterea de a nimici întreaga lume." Ideea de sfârșit al timpurilor pătrundea în conștiințe. Rupt de trecut, îndoiindu-se de viitor, omul descoperea prezentul ca valoare absolută, această frontieră subțire ca pe o eternitate regăsită. Călători ai disperării, solitudinii și veșniciei plecau pe mare cu pluta. Un fel de tați Noc experimentali, pionieri ai viitorului potop, se hrăneau cu plancton și cu pești zburători. În același timp, soseau din toate țările mărturii despre apariția farfuriilor zburătoare. Cerni se țăpula cu inteligențe exterioare. Un mic vânzător de sandvișuri pe nume Adamsky, care ținea o prăvălie la poalele marelui telescop de pe muntele Palomar din California, se botează profesor, declară că Venusienii l-au vizitat, povestește convorbirile cu ei într-o carte care cunoaște unul din cele mai mari succese de vânzare de după război și devine Rasputinul curții din Olanda. Într-o lume vizitată astfel de tragicul straniului, ne putem întreba ce se întâmplă cu oamenii lipsiți de credință și care nici n-au chef să se amuze.

Când i se pomenea de sfârșitul lumii, Chesterton replica : „De ce m-aș neliniști ? A mai venit de câteva ori până acum." De vreun milion de ani de când oamenii hălăduiesc pe acest Pământ, ei au cunoscut neîn-

doios nu numai un apocalips. Inteligenta s-a stins și s-a aprins din nou de mai multe ori. Un om care merge, văzut de departe, cu un felinar în mână, este alternativ umbră și lumină. Totul ne îndeamnă să credem că sfârșitul lumii a mai venit o dată, iar noi învățăm iarăși cum să ducem o existență inteligentă într-o lume nouă : lumea marilor mase umane, a energiei nucleare, a creierului electronic și a rachetelor interplanetare. Ne-ar trebui poate un suflet și un spirit diferite pentru acest Pământ diferit.

La 16 septembrie 1959, orele 22.02, radiourile din toate țările au anunțat că pentru prima oară o rachetă lansată de pe Pământ ajunsese pe Lună. Ascultam Radio Luxemburg. Crainicul dădu știrea și continuă prezentând emisiunea de varietăți difuzată în fiecare duminică la ora aceea, intitulată „La Porte Ouverte...” Am ieșit în grădină ca să privesc Luna strălucitoare, Marea Sclenitășii unde zăceau de câteva secunde resturile rachetei. Grădinarul era și el afară. „E la fel de frumos ca Evanghelia, domnule...” Spontan, dădea lucrului adevărata-i măreție, așeza evenimentul în dimensiunea lui. Mă simțeam cu adevărat apropiat de omul acela, de toți oamenii simpli care-și ridicau fața către cer în acea clipă, minunându-se și cuprinși de o emoție profundă și confuză. „Fericit acela care-și pierde capul, și-l va regăsi în ceruri !” Și, în același timp, mă simțeam extrem de departe de cei din mediul meu, de top' acei scriitori, filozofi și artiști ce-și interzic asemenea entuziasme sub pretextul lucidității și al apărării umanismului. Prietenul meu Jean Dutourd, de pildă, remarcabil scriitor îndrăgostit de Stendhal, îmi spusese cu câteva zile mai devreme: „Să rămânem totuși pe pământ, n-are rost să ne lăsăm tulburați de aceste trenulețe electrice pentru adulți.” Un alt prieten foarte bun, Jean Giono, pe care mă dusesem să-l văd la Ma-nosque, îmi povestise că, trecând el într-o duminică dimineața prin Col-mar-les-Alpes, îl văzuse pe căpitanul de jandarmi jucându-se cu preotul pe treptele bisericii, aruncându-și unul altuia un cerc și prinzându-l în niște bețe. „Câtă vreme vor mai exista preoți și căpitani de jandarmerie care să se joace astfel, va mai fi loc pe lumea asta pentru fericire și ne vom simți aici mai bine decât pe Lună...” Ei bine, toți prietenii mei erau niște burghezi întârziați într-o lume unde oamenii, solicitați de proiecte imense la scară cosmică, încep să se simtă muncitori ai pământului. „Să rămânem pe Pământ !” spuneau ei. Reacționau ca mătăsarii din Lyon când se descoperise războiul de țesut: se temeau că-și pierd slujba. În era în care intrăm, prietenii mei scriitori simt că perspectivele sociale, morale, politice, filozofice ale literaturii umaniste, ale romanului psihologic, se vor dovedi curând ne semnificative. Marele efect al literaturii zise moderne este că ne împiedică să fim realmente moderni. Pot ei să

creadă cât vor că scriu „pentru toată lumea”, tot simt că se apropie vremea când spiritul maselor va fi atras de mari mituri, de plănuierea unor aventuri formidabile și când, continuând să-și scrie povestioarele lor „omenești”, vor dezamăgi lumea cu niște fapte false, în loc de a-i povesti ficțiuni veritabile.

*

În noaptea aceea de 16 septembrie, când am ieșit în grădină și am privit cu ochii mei de matur, obosiți și avizi, pe cenil înalt Luna de atunci încolo purtătoare a urmelor omenești, emoția mi-a fost dublă, căci m-am gândit la tata. Ridicam privirea cu pieptul dezgolit, cum tăcea el odinioară în fiecare seară, în sărmana noastră grădinuță de periferic. Și tot ca el, eram pe calc de a pune întrebarea cea mai cuprinzătoare: „Oameni de pe Pământ, oare suntem noi singurele ființe vii ?” Tatăl meu pune-a această întrebare fiindcă avea un suflet mare și fiindcă citise niște lucrări de un spiritualism îndoielnic, niște afabulații primare. Eu o puneam citind *Pravda*¹ și lucrări de știință pură, frecventând savanți. Dar sub stele, cu capul dat pe spate, îl întâlneam în aceeași curiozitate însoțită de o infinită dilatare a spiritului.

Am evocat adineaori nașterea mitului farfuriilor zburătoare. E un fapt social semnificativ. Dar e de la sine înțeles că nu li se poate acorda credit zvonurilor cu astronavele din care debarcă niște omuleți ce vor sta de vorbă cu paznici de bariere sau vânzători de sandvișuri. Marțienii, salurmeții ori jupiterienii sunt improbabili. Rezumând însă suma de cunoștințe reale privind această chestiune, prietenul nostru Charles-Noel Martin scrie : „Multiplicitatea de habitaturi posibile în galaxii, și mai cu seamă într-a noastră, antrenează aproape certitudinea de a vedea forme de viață excesiv de numeroase.” Pe oricare planetă a unui alt soare, fie și la sute de ani-lumină de Pământ, dacă masa și atmosfera sunt identice, trebuie să existe ființe asemănătoare nouă. Or, calculele arată că pot exista numai în galaxia noastră între zece și cincisprezece milioane de planete mai mult sau mai puțin comparabile cu Pământul. Harlow Shapley, în cartea sa *Despre stele și oameni*, numără în universul cunoscut 10¹¹ de frați probabili ai Pământului nostru. Totul ne îndeamnă să presupunem că și alte lumi sunt locuite, că și alte ființe bântuie prin univers. La sfârșitul lui 1959, la Universitatea Corneli din Statele Unite au fost instalate niște laboratoare. Sub conducerea profesori-

¹ Louis Pauwels este astăzi un stimabil reprezentant al dreptei franceze ; că prin 1959 citea cu ase menea religiozitate/Vavda încât își făcea din această lectură un titlu de glorie intelectuală, nu trebuie să ne mire, în măsura în care toată inteligența franceză de la acea dată tocea la fel (n. trad).

lor Coccioni și Morrisson, pionieri ai marilor comunicații, acolo se cercetează semnele pe care poate ni le adresează alte ființe vii din cosmos.

Mai mult decât debarcarea de rachete pe astrele apropiate, contactul oamenilor cu alte inteligențe și poate cu alte psihisme ar putea fi evenimentul cel mai tulburător din toată istoria noastră.

Dacă există alte inteligențe altundeva, oare știu ele de existența noastră ? Captează oare ele și decriptează ecoul îndepărtat al undelor de radio și televiziune pe care le emitem noi ? Văd ele, cu ajutorul aparatelor, perturbațiile produse asupra Soarelui nostru de planetele gigantice Jupiter și Saturn ? Trimit ele oare rachete în galaxia noastră ? Sistemul nostru solar a putut fi traversat de nenumărate ori de rachete observatoare, fără ca noi să fi avut nici cea mai mică bănuială. Noi nu suntem în stare, la ora la care scriu, să mai regăsim satelitul Lunik III, al cărui emițător este în pană. Habar n-avem ce se întâmplă pe domeniul nostru.

Ființe, locuitori de Altundeva, au venit oare deja la noi în vizită ? Este extrem de probabil ca planetele să fi fost vizitate. De ce în mod special Pământul ? Există miliarde de astre împrăștiate în câmpul anilor-lumină. Să fim noi cei mai apropiați ? Suntem oare cei mai interesând ? Cu toate astea, suntem îndreptățiți să ne imaginăm că „mari străini” au putut veni să ne contemple globul, să se oprească și chiar să rămână o vreme pe aici. Viața e prezentă pe Pământ de cel puțin un miliard de ani. Omul a apărut de peste un milion de ani, iar amintirile noastre nu merg defel mai departe de patru mii de ani. Ce știm noi ? Monștrii preistorici și-au ridicat poate gâtul lung la trecerea unor astrocave, dar urma unui eveniment atât de fabulos s-a pierdut...

Doctoml Ralph Stair de la N.B.S., analizând *tektitele*, ciudate roci hialine răspândite în regiunea Libanului, admite că acestea ar putea proveni dintr-o planetă dispărută și care ar fi fost situată între Marte și Jupiter, în compoziția *tektilelor*, s-au descoperit izotopi radioactivi de aluminu și de beriliu.

Mai mulți savanți demni de încredere cred că satelitul lui Marte, Phobos, ar fi gol în interior. Ar fi vorba de un asteroid artificial plasat pe orbită în jurul lui Marte de niște inteligențe exterioare Pământului. Aceasta era concluzia unui articol din serioasa revistă *Discovery* din noiembrie 1959. Tot aceasta este și ipoteza profesorului sovietic Ștlovski, specialist în radioastronomie.

Intr-un răsunător studiu din *Literaturnaya Gazeta* de la Moscova din februarie 1960, profcsoml Agrest, o somitate a științelor fizico-matematice, declara că *tektitele*, ce nu s-ar fi putut forma decât în condiții de temperatură foarte ridicată și de puternice radiații nucleare, sunt poate urme ale aterizării unor proiectde-sonde venite din cosmos.

Acum un milion de ani, am fi avut niște vizitatori. Pentru profesorul Agrest (care nu ezita, în acest studiu, să propună ipoteze atât de fabuloase, arătând astfel că știința, în cadrul unei filozofii pozitive, putea și trebuia să se deschidă oricât de mult posibil), distrugerea Sodomei și a Gomorei s-ar fi datorat unei explozii termonucleare provocate de călătorii din spațiu fie în mod voluntar, fie în urma unei distrugerii necesare a depozitelor lor de energie înaintea plecării în Cosmos. In manuscri-sele de la Marea Moartă se poate citi această descriere:

O coloană de fum și de colb se înalță, de parcă ar fi ieșit din inima Pământului. Ea abătu o ploaie de pucioasă și de foc asupra Sodomei și a Gomorei și distruse orașele, câmpia toată, pe toți locuitorii și vegetația. Iar femeia lui Loth își întoarse capul și se preschimbă într-o statuie de sare. Iar Loth trăi la Isoar, apoi se așeză în munți, pentru că i era teamă să rămână la Isoar.

Oamenii au fost avertizați să părăsească zona viitoare explozii, să nu zăbovească în locurile descoperite, să nu privească explozia și să se ascundă sub pământ... Aceia dintre fugari care au întors capul fură orbiți și-și dădură sufletul.

În aceeași regiune muntoasă a Anti-Libanului, unul din cele mai misterioase monumente este „terasa de la Baalbek”. E vorba de o platformă construită din blocuri de piatră între care unele măsoară peste douăzeci de metri pe o latură și cântăresc două mii de tone. Nu s-a putut explica niciodată nici de ce, nici cum și nici de către cine a fost construită această platformă. Pentru profesorul Agrest, nu e imposibil să ne aflăm în prezența unei arii de aterizare amenajate de astronautii veniți din Cosmos.

În sfârșit, rapoartele Academiei de Științe din Moscova despre explozia de la 30 iunie 1908 din Siberia sugerează ipoteza dezintegrării unei nave interstelare aflate în dificultate.

La 30 iunie 1908, ora șapte dimineața, un stâlp de foc se ivi deasupra taigalei siberiene, ridicându-se până la 80 de kilometri înălțime. Pădurea a fost volatilizată pe o rază de 40 de kilometri în urma contactului dintre o sferă de foc uriașă cu pământul. Săptămâni la rând, deasupra Rusiei, a Europei occidentale și a Africii De Nord, au plutit niște ciudați nori aurii care în timpul nopții reflectau lumina solară. La Londra, se făceau fotografii cu oameni citindu-și ziarul pe stradă la ora unu noaptea. Nici astăzi vegetația n-a mai crescut în acea regiune siberiana. Măsurătorile făcute acolo în 1960 de o comisie științifică rusă relevă că nivelul radioactivității este de trei ori mai mare decât cel normal.

Dacă am fost vizitați, oare fabuloșii exploratori s-au plimbat printre noi ? Bunul simț ne spune că ne-am fi dat seama de asta. Dar nimic nu e mai puțin sigur. Prima regulă a etologiei este de a nu perturba ani-

malele observate. Zimanski, savant german din Tübingen, elev al genialului Konrad Lorenz, a studiat vreme de trei ani melcii, asimilându-și limbajul și comportamentul lor psihic, încât melcii îl lua drept unul de-al lor. Vizitatorii noștri ar fi putut proceda la fel cu oamenii. Idca aceasta este revoltătoare: totuși, e întemeiată.

Oare niște exploratori binevoitori au venit pe Pământ înaintea istoriei umane cunoscute ? O legendă indiană pomenește de Seniorii din Dzian, veniți din exterior să le aducă pământului focul și arcul. Viața însăși s-a ivit ca pe Pământ, sau a fost adusă de Călătorii prin Spațiu¹ ? „Am venit noi oare din altă parte, se întreabă biologul Loren Eiseley, și suntem pe cale de a ne pregăti întoarcerea acasă cu ajutorul instrumentelor noastre?...”

Câteva cuvinte încă despre cer: dinamica stelară arată că o stea nu poate captura o alta. Stelele duble sau triple, a căror existență e observată, ar trebui deci să aibă aceeași vârstă. Or, spectroscopia relevă com-
[X]nente de vârste diferite în sistemele duble sau triple. O stea pitică albă, bătrână de zece miliarde de ani, însoțește de exemplu o stea gigantică roșie de trei miliarde de ani. E imposibil și totuși așa este. Bergier și cu mine am interogat în această privință o mulțime de astronomi și fizicieni. Unii, și nu dintre cei mai neînsemnați, nu exclud ipoteza după care aceste grupări anormale de stele ar fi fost aranjate de niște Voințe, de niște Inteligențe. Voințe, Inteligențe care ar deplasa stelele și le-ar asambla în mod artificial, făcând astfel universul să afle că viața există în cutare regiune a cerului, într-o glorie spirituală.

¹ Majoritatea astronomilor și a teologilor crede că viața Pământului a început pe Pământ!. Nu, socotește Thomas Gold, de la Cornell. Într-un raport citit la Los Angeles la congresul savanților care se ocupă de spațiul cosmic, în ianuarie 1960. Gold a sugerat că viața putea să fi existat altundeva în univers timp de nenumărate miliarde de ani înainte de a prinde rădăcini pe Pământ. Cum oare viața a ajuns pe Pământ și și-a început lungul urcuș către om ? Poate că a fost adusă de niște nave din spațiu.

Viața există pe Pământ de aproximativ un miliard de ani, observă Gold. Ea a început cu forme simple, de dimensiuni microscopice.

După un miliard de ani, potrivit cu ipoteza lui Gold, planeta însăși poate să fi dezvoltat niște creaturi suficient de inteligente să călătorească mai departe în spațiu, vizitând planetele și însăși mântându-le la rândul lor cu microbi adaptabili. De fapt, această contaminare este probabil începutul normal al vieții pe orice planetă, inclusiv Pământul. Călători din spațiu — spune Gold — pot să viziteze Pământul acum un miliard de ani, iar formele lor reziduale de viață abandonate au proliferat în așa fel încât microbi vor avea curând un alt agen! (oamenii călători prin spațiu) capabil de a-i răspândi mai departe pe câmpul de bălăie.”

Ce se întâmplă cu celelalte galaxii care plutesc în spațiu mult dincolo de limitele Căii lactee ? Astronomul Gold este unul din susținătorii teoriei universului în stare fixă.

Atunci când a început viața ? Teoria universului în stare fixă stipulează că spațiul nu are limite, iar timpul nu are nici început și nici sfârșit. Dacă viața se propagă de la vechile la noile galaxii, istoria ei poate urca în timpul veșnic : ea este fără de început și sfârșit.

Cu o uimitoare premoniție a spiritualității ce va să vină. Blanc de Saint-Bonnet¹ scria: „Religia ne va fi demonstrată prin absurd. Nu doctrina prost cunoscută o vom auzi, nu conștiința neascultată va striga. Faptele vor vorbi în gura mare. Adevărul va părăsi înălțimile cuvântului, va intra în pâinea pe care o vom mânca. Lumina va fi pâlăie !”

•

Ideile demtante că inteligența umană nu e poate singura vie și activă în univers, a venit să i se adauge ideea că propria noastră inteligență este în stare să bântuie prin lumi diferite de a noastră, să le sesizeze legile, să călătorească și să lucreze oarecum de partea cealaltă a oglinzii. Această străpungere fantastică a fost făcută de geniul matematic. Doar lipsa de curiozitate și de cunoaștere ne-a făcut să luăm experiența poetică, de la Rimbaud încoace, drept faptul capital al revoluției intelectuale a lumii moderne. Faptul capital este explozia geniului matematic, cum bine a văzut de altfel Valéry. Omul se află de acum dinaintea propriului său geniu matematic ca dinaintea unui extraterestru. Entitățile matematice moderne trăiesc, se dezvoltă, se fecundază în lumi inaccesibile, străine oricărei experiențe umane. În *Men like Gods*, H.G. Wells presupune că există tot atâtea universuri câte pagini într-o carte groasă. Noi locuim doar într-una dintre pagini. Dar geniul matematic parcurge cartea în întregime: el constituie puterea reală și nelimitată de care dispune creierul uman. Căci, călătorind astfel în alte universuri, el se întoarce din explorările sale încărcat cu unelte eficiente pentru transformarea lumii în care trăim. Poședă în același timp esența și știința de a face. Matematicianul, de pildă, studiază teoriile spațiilor care necesită două ture complete pentru a se reveni la poziția de plecare. Or, acest travaliu perfect străin de orice activitate din sfera noastră de existență permite să se descopere proprietățile de care ascultă particulele elementare în spațiile microscopice și deci înlesnește progresul fizicii nucleare ce transformă civilizația noastră. Intuiția matematică, deschizând calea către alte universuri, îl schimbă în mod concret pe al nostru. Geniul matematic, atât de apropiat de geniul muzicii pure, are în același timp cea mai mare eficacitate asupra materiei. Dintr-un „altundeva absolut” s-a născut „arma absolută”.

În sfârșit, ridicând gândirea matematică la cel mai înalt grad de abstractizare, omul își dă seama că această gândire nu este poate proprietatea sa exclusivă. El descoperă că insectele, de exemplu, par a fi conștiente de niște proprietăți ale spațiului care nouă ne scapă și că exis-

¹ 1815-1880. filozof francez puțin cunoscut Principala-ioperăsur/.L/mW.țpiririeUe.

lă poate o gândire matematică universală, că din totalitatea viului urcă poate un cânt al spiritului superior...

★

În această lume unde nimic nu mai e sigur pentru om, nici el însuși, nici lumea așa cum o defineau legile și faptele altădată admise, se naște în graba mare o mitologie. Cibernetica a iscat ideea că inteligența umană e depășită de aceea a creierului electronic, iar omul obișnuit se gândește la ochiul verde al mașinii „care gândește” cu tulburarea, cu spaima vechiului egiptean gândindu-se la Sfînx. Atomul tronează în Olimp, cu fulgerul în mână. Abia începuse construcția uzinei atomice franceze de la Marcoule, că oamenii din împrejurimi au crezut că-și văd roșiile ofilindu-se. Bomba smintește timpul, ne face să naștem monștri. O literatură zisă de „science-fiction”, mai abundentă decât literatura psihologică, alcătuiește o Odisee a veacului nostru, cu marțieni și mutați și cu un Ulise metafizic care se întoarce acasă după ce a învins spațiul și timpul.

Întrebării: „Să fim oare singuri ?” vine să i se adauge întrebarea: „Suntem noi ultimii ?” Sc oprește oare evoluția la om ? Superiorul nu e deja în formare ? Nu e deja printre noi ? Iar acest Superior, de altfel, trebuie imaginat ca individ sau ca o ființă colectivă, ca masa umană în întregime pe calc de a fermenta și a se coagula, antrenată cu totul înspre o priză de conștiință a unității și ascensiunii ei ? În era maselor individul moare, însă e moartea salvatoare din tradiția spirituală: mori ca să te naști cu adevărat. Individul moare pentru conștiința psihologică spre a se naște în conștiința cosmică. Simte exercitându-se asupra-i o formidabilă presiune : să moară rezistându-i, sau să moară supunându-i-se ? Înspre partea refuzului, a rezistenței, moartea e totală, căci este vorba de potrivirea multitudinii întru crearea unui psihism unanim, stăpânit de conștiința Timpului, a Spațiului și de dorința Descoperirilor.

Îndeaproape privind lucrurile, toate acestea reflectă mai bine esența gândurilor și a îngrijorărilor omului de astăzi decât analizele din romanul neo-naturalist sau studiile socio-politice; ne vom da scama curând de aceasta, când cei ce uzurpă funcția de martor și văd noul cu ochi vechi vor fi fulgerați de fapte.

La fiecare pas, în lumea aceasta deschisă la straniețe, omul vede tășnind semne de întrebare la fel de nemăsurate pe cât erau animalele și vegetalele antediluviene. Nu sunt de talia lui. Dar care este talia omului ? Sociologia și psihologia au evoluat mult mai încet ca fizica și matematica. Omul secolului al XIX-lea se găsește subit în prezența unei huni diferite. Dar omul din sociologia și psihologia secolului al XIX-lea este el oare omul veritabil ? Nimic nu e mai puțin sigur. După revoluția

intelectuală suscitată de *Discursul asupra metodei*, după nașterea științelor și a spiritului enciclopedist, după aportul vast al raționalismului și scientismului din secolul al XIX-lea, ne aflăm într-un moment când imensitatea și complexitatea realului tocmai scos la lumina zilei ar trebui să modifice în chip necesar ceea ce credeam noi până acum despre natura cunoașterii umane, să răstoarne ideile dobândite despre raporturile omului cu propria-i inteligență — într-un cuvânt să ceară o atitudine de spirit foarte diferită față de ceea ce mai ieri numeam atitudine modernă. Unei invazii a fantasticului exterior ar trebui să-i corespundă o explorare a fantasticului interior. Există oare un fantastic interior ? Iar ceea ce a făcut omul nu-i oare proiecția a ceea ce este sau va deveni el ?

Așadar, la această explorare a fantasticului interior vom purcede. Sau măcar ne vom strădui să facem să se simtă că această explorare ar fi necesară și să schițăm o metodă.

Firește, nu avem nici timpul și nici mijloacele de a ne deda la măsurători și experimentări ce ne-au părut de dorit și care vor fi poate încercate de niște cercetători mai calificați. Dar rostul muncii noastre nu era măsurarea și experimentarea. El era, aici ca oriunde în această voluminoasă lucrare, de a aduna fapte și relații dintre fapte pe care știința oficială le neglijează uneori sau cărora le refuză dreptul la existență. Acest mod de lucru poate părea insolit și da naștere la suspiciuni. El a stat totuși la originea marilor descoperiri. Darwin, de exemplu, n-a procedat altfel, colecționând și comparând informații neglijate. Teoria evoluției s-a născut din această colecție aparent aberantă. La fel și păstrând proporțiile, am văzut ivindu-se pe parcursul muncii noastre o teorie a omului interior veritabil, a inteligenței totale și a conștiinței deșteptate.

Munca aceasta este incompletă : am mai fi avut nevoie de încă zece ani. Pe deasupra, nu dăm aici decât un rezumat sau mai degrabă o imagine, ca să nu trezim oboseală, căci contăm pe prospețimea de spirit a cititorului, încercând întotdeauna să ni-l menținem și noi în acest climat.

Inteligență totală, conștiință deșteptată, ni se pare că omul se îndreaptă către aceste cuceriri esențiale în sânul acestei lumi în plină renaștere și care are aerul de a-i cere mai întâi să renunțe la libertate. Dar libertate ca să faci ce cu ea ? întreba Lenin. Libertatea de a fi numai ce era îi este într-adevăr puțin câte puțin retrasă. Curând, îi va fi acordată numai libertatea de a deveni altul, de a trece la o stare superioară de inteligență și conștiință. Această libertate nu este de esență psihologică, ci mistică, cel puțin dacă ne referim la vechile scheme, la limbajul de ieri. Într-un anume sens, credem că faptul de civilizație constă în aceea

că demersul zis mistic se întinde, pe acest Pământ afumat de uzine și zgâlțâit de rachete, la întreaga omenire. Vom vedea că acest demers e practic, că este oarecum „al doilea duh” necesar oamenilor ca ei să asculte de accelerarea destinului pe Pământ.

Dumnezeu ne-a creat cât mai puțin posibil. Libertatea, această putere de a fi cauză, această facultate a meritului, vrea ca omul să se refacă el însuși.

II

FANTASTICUL INTERIOR

Pionieri: Balzac, Hugo, Flammarion. — Jules Romains și cea mai cuprinzătoare întrebare. — Sfârșitul pozitivismului. — Ce este parapsihologia ? — Fapte extraordinare și experiențe sigure. — Exemplul Titanicului. — Clarviziunea. — Precogniția și visul. — Parapsihologie și psihanaliză. — Lucrarea noastră exclude recursul la ocultism și la falsele științe. — În căutarea mașinăriei din adâncuri.

Criticul literar și filozoful Albert Béguin susținea că Balzac era un vizionar mai curând decât un observator. Teza mi se pare exactă. Într-o admirabilă nuvelă, *Le Râquisitionnaire*, Balzac vede nașterea parapsihologici, ce se va produce în a doua jumătate a secolului XX și va încerca să întemeieze ca știință exactă studiul „puterilor psihice” ale omului:

„Exact la ora când D-na de Dey murea la Carentan, fiul ei era împușcat în Morbihan. Putem alătura acest fapt tragic tuturor observațiilor privind simpatiile care nu se sinchisesc de legile spațiului — documente adunate cu savantă curiozitate de câțiva solitari și care vor sluji într-o zi la punerea bazelor unei științe noi, căreia i-a lipsit până în ziua de astăzi un om de geniu.”

În 1891, Camille Flammarion declara¹: „Sfârșitul secolului nostru seamănă puțin cu cel al secolului precedent. Spiritul se simte obosit de afirmațiile filozofici ce se califică de pozitivă. Începem să ghicim că se înșală... ”Cunoaște-te pe tine însuși!” spunea Socrate. Vreme de mii de ani, am aflat o imensă cantitate de lucruri, cu excepția aceluia care ne interesează cel mai mult. Se pare că tendința actuală a spiritului uman ar fi să asculte în sfârșit de maxima socratică.”

La narrarion, la observatorul de la Juvisy, venea de la Londra Conan Doyle, o dată pe lună, ca să studieze împreună cu astronomul

fenomene de clarviziune, de apariții, de materializări, de altminteri îndoielnice. Flammarion credea în fantome, iar Conan Doyle colecționa „fotografii de zâne”. „Noua știință” presimțită de Balzac nu se născuse, dar necesitatea ei apărea deja.

Victor Hugo spusese superb în tulburătoru-i studiu despre William Shakespeare : „Orice om poartă în sine un Pathmos. El e liber să se ducă sau nu pe acest înfricoșător promontoriu al gândirii de unde se zăresc tenebrele. Dacă nu se duce, rămâne în viața obișnuită, în conștiința obișnuită, în virtutea obișnuită, în credința obișnuită, în îndoiala obișnuită și e bine. Pentru odihna lui lăuntrică, este desigur cel mai bun lucru. Dacă se duce pe această culme, e prins. I s-au arătat valurile adânci ale minunii. Nimeni nu vede nepedepsit acel ocean... El se încăpățânează în preajma acestui abis atrăgător în sondarea necexploratului, dezinteresându-se de meleagurile noastre și de viață, în această intrare pe tărâm oprit, în efortul de a pipăi impalpabilul, în a arunca o privire invizibilului, revine, se sucește, adastă, se apleacă, face un pas, apoi doi și astfel se pătrunde în impenetrabil și așa se intră în dezmărginirea condiției infinite.”

În ce mă privește, cu am avut în 1939 viziunea precisă a unei științe care, venind să aducă mărturii irecuzabile despre omul lăuntric, ar constrânge curând spiritul la o reflecție nouă asupra naturii cunoașterii și, de aproape în aproape, ar ajunge să modifice metodele întregii cercetări științifice, din toate domeniile. Aveam nouăsprezece ani, iar războiul mă acapara în timp ce hotărâsem să-mi consacrui viața întemeierii unei psihologii și unei fiziologii a stărilor mistice. În clipa aceea, am citit în *IM Nouvelle Revue Française* un eseu de Jules Romains : „Răspuns la cea mai cuprinzătoare întrebare”, care veni în chip nesperat să-mi întărească poziția. Eseul era și el profetic. După război, se năștea într-adevăr o știință a psihismului, parapsihologia, care este astăzi în plină dezvoltare, în vreme ce în chiar interiorul științelor oficiale, ca matematica sau fizica, spiritul își schimbă oarecum planurile.

Cred, scria Jules Romains, că principala dificultate pentru spiritul uman e mai puțin de a atinge niște concluzii adevărate într-o anumită ordine sau în anumite direcții, decât de a decoperi mijlocul de a armoniza între ele concluziile la care ajunge lucrând asupra diverselor ordine de realitate sau angajându-se în diverse direcții ce variază cu epoca. De exemplu, îi este foarte dificil să pună de acord ideile, în ele înseși foarte exacte, la care l-a dus știința modernă lucrând asupra fenomenelor fizice, cu ideile, poate de asemenea foarte valabile, pe care le găsisese în epocile când se ocupa mai mult de realitățile spirituale sau psihice și din care se reclamă și astăzi cei care, ținându-se deoparte de metodele fizice, se consacră cercetărilor în ordine spirituală ori psihică. Nu cred deloc că știința modernă, acuzată adesea de materialism, ar fi amenințată de o revoluție ce ar

Lt Figaro Mustri, noiembrie 1891.

ruina rezultatele de care ea e sigură (pot fi amenințate numai ipotezele prea generale sau premature, de care ea nu e sigură). Dar ea se poate găsi într-o zi în fața unor rezultate atât de coerente, de decisive, atinse prin metodele numite în mare "psihice", încât îi va fi imposibil să le considere, cum o face acum, drept nule și neavenite. Mulți își închipuie că în momentul acela lucrurile se vor aranja ușor, știința zisă "pozitivă" nemaiavând atunci decât să-și păstreze liniștită domeniul actual și să lase să se dezvolte în afara frontierelor ei niște cunoștințe cu totul diferite, pe care actualmente le tratează de pure superstiții sau pe care le surghiunește în "incognoscibil", abandonându-le cu dispreț metafizicii. Lucrurile însă nu se vor petrece atât de comod. Mai multe dintre rezultatele cele mai importante ale experimentării științifice, în ziua când vor fi confirmate — de va trebui să fie — și se vor numi oficial "adevăruri", vor veni să atace știința pozitivă *dinăuntrul granițelor ei* ; și va trebui atunci ca spiritul omului, care până în acel moment, de teama responsabilităților, se prefăcea că nu vede conflictul, să se hotărască la a opera un arbitraj. Va fi o criză foarte gravă, la fel de gravă ca aceea provocată de aplicarea descoperirilor fizice în tehnica industrială. Viața însăși a omenirii va fi afectată. Această criză cu o cred posibilă, probabilă și chiar destul de apropiată.

*

Într-o dimineață de iarnă, însoțeam un prieten la clinica unde trebuia operat de urgență. Abia se crăpa de ziua și mergeam prin ploaie, pândind cu neliniște un taxi. Febra îl cotopea pe prietenul meu nesigur pe picioare care, deodată, îmi arătă cu degetul pe trotuar o carte de joc plină de noroi.

„Dacă e un Joker, spuse el, înseamnă că totul va merge bine.”

Am cules cartea de pe jos și am întors-o. Era un Joker.

Parapsihologia încearcă să sistematizeze studiul faptelor de această natură, prin acumulare experimentală. Oare omul normal este înzestrat cu o putere pe care n-o utilizează aproape niciodată, pur și simplu, parc-se, pentru că a fost învățat să creadă că n-o are ? O experimentare cu adevărat științifică pare să elimine noțiunea de hazard. Am avut prilejul să particip, alături, îndeosebi, de Aldous Huxley, la Congresul internațional de parapsihologic din 1955, apoi să urmăresc lucrările angajate în această cercetare. N-ar putea fi vorba să ne înđoim de seriozitatea acestor lucrări. Dacă știința nu i-ar întâmpina cu o redeență de altfel legitimă pe poeți, parapsihologia și-ar putea găsi o definiție excelentă la Apollinaire:

*Toți sunt profeți, dragă Andri Billy,
Dar de atâta timp li s-a spus oamenilor
Că n-au nici un viitor și că sunt ignoranți pentru
/˘totdeauna*

*Și idioți din naștere
Că ne-am resemnai și nimănu-i mai trece măcar*

*prin gând
Să se întrebe dacă știe viitorul sau nu.
Nu e nici un fel de spirit religios în toate astea
Nici în superstiții nici în profeții
Nici în tot ceea ce se numește ocultism
Este în primul rând un fel de a observa natura
Și de a interpreta natura
Care e foarte legitim.*

(Calligrammes)

*

Experimentele parapsihologice par a dovedi că există între univers și om altfel de relații decât cele stabilite prin simțurile obișnuite. Orice ființă omenească normală ar putea percepe obiecte la distanță sau prin ziduri, ar putea influența mișcarea obiectelor fără să le atingă, și-ar putea proiecta gândurile și sentimentele în sistemul nervos al altei ființe umane și, în sfârșit, ar putea uneori avea cunoștința de evenimentele ce vor să vină.

Sir H.R. Haggard, scriitor englez mort în 1925, a dat în romanul lui, *Maiwa's Revenge*, o descriere amănunțită a evadării eroului său, Allan Quater. Acesta este capturat de sălbatici în timp ce sare peste un perețe stâncos. Urmăritorii îl trag de un picior : el își desprinde piciorul drept trăgând asupra lor un foc de revolver. La câțiva ani după publicarea romanului, un explorator englez se prezintă acasă la Haggard. Venea special de la Londra să-l întrebe pe scriitor cum de aflase de pățania lui în toate amănuntele ei, căci el nu vorbise nimănui despre ea și ținea să-și ascundă crima.

În biblioteca scriitorului austriac Karl Hans Strobi, mort în 1946, prietenul său Willy Schrodter făcu următoarea descoperire: „I-am deschis propriile sale cărți, rânduite pe un raft. Numeroase tăieturi din presă erau puse printre paginile lor. Nu erau de critică, cum am crezut mai întâi, ci de la faptul divers. Mi-am dat seama înfiorându-mă că relatau evenimente descrise cu mult înainte de Strobi.”

În 1898, un autor de *science-fiction* american, Morgan Robertson, descria naufragiul unui vapor uriaș. Acel vapor imaginar deplasa 70 000 de tone, măsura 800 de picioare și transporta 3 000 de pasageri. Motorul lui era echipat cu trei elice. Într-o noapte de aprilie, la prima lui călătorie, el se ciocnea în ceață de un iceberg și se scufunda. Numele lui era *Titan*.

Titanicul, ce avea să dispară mai târziu în aceleași împrejurări, deplasa 66 000 de tone, măsura 825,5 picioare, transporta 3 000 de pasageri și avea trei elice. Catastrofa avu loc într-o noapte de aprilie.

Acestea sunt fapte. Iată niște experiențe făcute de parapsihologi:

La Durham, S.U.A., experimentatorul ține în mână un joc de cinci cărți speciale. Bate cărțile, le trage una după alta. O cameră înregistrează. În aceeași clipă, la Zagreb, în Iugoslavia, un alt experimentator caută să ghicească în ce ordine au fost trase cărțile. Totul se repetă de mii de ori. Proporția cazurilor ghicite se dovedește mai importantă decât ar permite hazardul.

La Londra, într-o cameră închisă, matematicianul J.S. Soal face un experiment cu cărți asemănător. De după o despărțitură opacă, studentul Basil Shakelton încearcă să ghicească ce carte va ieși. Când se compară, se descoperă că studentul a ghicit, tot într-o proporție superioară hazardului, cc carte avea să iasă de fiecare dată în jocul următor.

La Stockholm, un inginer construiește o mașină care, automat, aruncă în sus niște zaruri, și le filmează căderea. Spectatorii, universitari, încearcă să favorizeze mental un anumit număr, dorind din răspun-teri să iasă acesta. Izbutesc într-o proporție pe care numai hazardul n-ar putea-o justifica.

Studiind fenomenele de precogniție în timpul somnului, englezul Dunne a demonstrat științific că anumite vise sunt capabile să descopere viitomi, chiar îndepărtat¹, iar doi cercetători germani, Moufang și Stevens, într-o lucrare intitulată *Misterul viselor*, au citat numeroase cazuri precise, verificate, în care visele revelaseră evenimente viitoare și duseseră la descoperiri științifice importante.

Celebml atomist Niels Bohr, pe când era student, a avut un vis straniu. El s-a văzut pe un soare de gaz arzător. Planete treceau şuierând. Erau legate de acel soare prin filamente subțiri și se învârteau în jurul lui. Deodată, gazul s-a solidificat, soarele și planetele s-au micșorat. Niels Bohr s-a trezit în clipa aceea și și-a dat seama că descoperise modelul multcăutat al atomului. „Soarele” era centrul fix în jurul căruia se învârteau electronii. întreaga fizică atomică modernă și aplicațiile ei au ieșit din acel vis.

Chimistul Auguste K6kul6 povestește : „într-o seară de vară, am adormit pe platforma autobuzului care mă ducea, acasă. Am văzut cu claritate cum, din toate părțile, atomii se uneau în perechi ce erau antrenate de grupuri mai mari, ele însele atrase de altele și mai puternice ; și toate aceste corpuscule se învârtejau într-o horă dezlănțuită. Mi-am pe-

¹ *Timpul și visul*. Traducere franceză la Editions du Seuil. J.W. Dunne a visat în 1901 că orașul Lowestoft de pe coastele Canalului Măneei era bombardat de o flota străină. Bombardamentul a avut loc în 1914, în toate amănunteleconsemnate în 1901 de către Dunne. Același Dunne a văzut în vis titlurile ziarelor anunțând erupția vulcanului Pele, cu câteva luni înaintea evenimentului.

² Traducere franceza la Editions des Deux Rives, Paris.

trecut o parte a nopții ca să transcriu viziunea din vis. Teoria structurii fusese găsită."

După ce a citit în ziare relatările bombardamentelor de la Londra, un inginer de la compania americană de telefoane Bell a avut, într-o noapte din toamna anului 1940, un vis în care se vedea pe sine desenând planul unui aparat ce permitea să îndrepți un tun antiaerian asupra locului exact pe unde va trece un avion căruia i se cunoaște traiectoria și viteza. La deșteptare, a desenat schema „din memorie”. Studiul acestui aparat care avea să folosească pentm prima dată radarul a fost condus de marele savant Norbert Wiener, iar reflecțiile lui Wiener în legătură cu asta aveau să ajungă să dea naștere ciberneticii.

„N-am putea cu nici un chip subestima, spunea Lovecraft în nuve-la sa *Dincolo de zidul somnului*, importanța covârșitoare pe care o pot avea visele." Așijderea n-am putea de aici înainte să considerăm negli-jabile fenomenele de precunoaștere, fie din stare de vis, fie din stare de veghe. Trecând cu mult dincolo de cunoștințele dobândite de psihologia oficială, comisia americană pentru energia atomică propunea în 1958 utilizarea unor „clarvăzători" pentru a încerca să ghicească punctele unde se vor produce bombardamentele roșești în caz de război¹.

: e

Misteriosul pasager se imbarcă la bordul submarinului atomic *Nautilus* la 25 iulie 1959. Submarinul ieși de îndată în larg și, timp de șaisprezece zile, parcurse în imersiune adâncurile Oceanului Atlantic. Pasagerul fără nume se închisese în cabina lui. Numai matelotul care-i aducea de mâncare și căpitanul Anderson, care-i făcea câte o vizită pc zi, îl văzuseră la fajă. De două ori pe zi, el îi dădea o foaie de hârtie căpitanului Anderson. Pe această foaie sc aflau combinații de cinci semne misterioase : o cruce, o stea, un cerc, un pătrat și trei linii vălurite. Căpitanul Anderson și pasagerul necunoscut își puneau semnături pe acea foaie, iar căpitanul Anderson o sigila într-un plic după ce pusese dbuă ștampile pe ea. Una marca ora și data. A doua, cuvintele "ultrasecret, a se distruge în caz de captură a submarinului". Luni 10 august 1959, submarinul debarca la Croyton. Pasagerul se urcă într-o mașină oficială care, sub escortă, îl lăsă la cel mai apropiat aerodrom militar. Câteva ore mai târziu, avionul ateriza pe micul aerodrom al orașului Friendship, în Maryland. Un automobil îl aștepta pe voiajor. Cu el fu condus până în fața unei clădiri care purta această inscripție : "Centrul de cercetări speciale Westinghouse. Intrarea oprită oricărei persoane neautorizate". Mașina se opri la postul de gardă și pasagerul ceru să-l vadă pe colonelul William Bowers, directorul secției de științe biologice din cadrul Oficiului de Cercetări al Forțelor aeriene ale Statelor Unite.

Colonelul Bowers îl aștepta în biroul său :

"Ia loc, locotenente Jones, îi zise el. Ai plicul ?"

31 august 1958. Raport Rand Corporation.

¹ *Timpul și visul*. Traducere franceză la Editions du Seuil. J. W. Dunne a visat în 1901 că orașul Lowestoft de pe coastele Canalului Mânecii era bombardat de o flotă străină. Bombardamentul a avut loc în 1914» în toate amănuntele consemnate în 1901 de către Dunne. Același Dunne a văzut în viziunile ziarelor anunțând erupția vulcanului Pele, cu câteva luni înaintea evenimentului.

² Traducere franceză la Editions des Deux Rives, Paris.

Fără o vorbă, Jones îi întinse plicul colonelului, care se îndreptă către un seif, îl deschise și scoase din el un plic identic, cu singura deosebire că nu era ștampilat "Submarinul *Nautilus*", ci "Centrul de cercetări X, Friendship, Maryland".

Colonelul Bowers deschise cele două plicuri ca să ia din ele niște pachete de plicuri mai mici pe care le deschise la rândul lor și, în tăcere, cei doi puseră deoparte foile datate la fel. Apoi le comparară. Cu o precizie de peste 70 %, semnele erau aceleași și așezate în aceeași ordine pe cele două foi care purtau aceeași dală.

"Ne aflăm la o cotitură a Istoriei, spuse colonelul William Bowers. Pentru prima dată în lume, în condiții excluzând orice trucaj, cu o precizie suficientă pentru aplicațiile practice, gândirea umană a fost transmisă prin spațiu, fără vreun intermediu material, de la un creier la alt creier !"

Când numele celor doi oameni care au participat la această experiență vor putea fi cunoscute, ele vor fi cu siguranță reținute de istoria științelor.

Pentru moment, ei sunt „locotenentul Jones", ofițer de marină, și „subiectul Smith", un student de la Universitatea Duke din Durham (Carolina de Nord, Statele Unite).

De două ori pe zi, vreme de șaisprezece zile cât a durat experiența, închis într-o încăpere de unde nu a ieșit deloc, subiectul Smith se așeza dinaintea unui aparat automat de amestecat cărțile. În interiorul aparatului, într-un tambur, erau zbatute vreo mie de cărți. Nu era vorba de cărți de joc obișnuite, ci de cărți simplificate, zise cărți Zener. Acestea, folosite demult pentru experiențele de parapsihologic sunt toate de aceeași culoare. Ele poartă unul din următoarele cinci simboluri : trei linii ondulate, cerc, cruce, pătrat, stea. De două ori pe zi, sub acțiunea unui mecanism de ceasornic, aparatul arunca o carte, la întâmplare, într-un interval de un minut. Subiectul Smith privea fix cartea, încercând să se gândească intens la ea. La aceeași oră, la 2 000 de kilometri distanță, la sute de metri adâncime sub ocean, locotenentul Jones încerca să ghicească ce carte privea subiectul Smith. Nota rezultatul și îi dădea la contrasemnat foaia experienței comandantului Anderson. *De șapte ori din zece, locotenentul Jones a ghicit bine.* Nici un trucaj nu era posibil. Chiar presupunând complicitățile cele mai neverosimile, nici un fel de legătură nu putea exista între submarinul scufundat și laboratorul în care se afla subiectul Smith. Nici undele de radio nu pot pătrunde prin câteva sute de metri de apă de mare. Pentru prima dată în istoria științei, se obținuse dovada indiscutabilă a posibilității ca două creiere omenești să comunice la distanță. Studiul parapsihologici intra în sfârșit într-o fază științifică.

Această mare descoperire a fost făcută sub presiunea necesităților militare. Încă de la începutul anului 1957, faimoasa organizație Rand, care se ocupă de cele mai secrete cercetări ale guvernului american, depunea un raport asupra acestei chestiuni în fața președintelui Eisenhower. „Submarinele noastre, se putea citi în raport, sunt acum inutile, pentru că este imposibil să comunicăm cu ele când sunt în imersiune și mai ales când se află sub cmsta polară. Toate mijloacele noi trebuie folosite." Timp de un an, raportul Rand n-a fost urmat de nici un efect. Consilierii științifici ai președintelui Eisenhower socoteau că ideea amintea prea mult de mesele mișcătoare ale spiritiștilor. În vreme ce semnalele sonore ale primului Sputnik răsunau ca un clopot deasupra lumii, cei mai mari savanți americani hotărâra că venise timpul de a forța toate direcțiile, inclusiv cele pe care rușii le disprețuiau. Știința americană făcu apel la opinia publică. La 13 iulie 1958, suplimentul duminical al lui *New York Herald Tribune* publica un articol semnat de cel mai mare specialist militar din presa americană, Ansel E. Talbert.

Acesta scria : „Este indispensabil pentru forțele armate ale Statelor Unite să știe dacă energia emisă de un creier omenesc poate influența, la distanță de mii de kilometri, un alt creier omenesc... E vorba aici de o cercetare absolut științifică, iar fenomenele constatate, ca tot ce e produs de un organism viu, sunt alimentate cu energie de combustia alimentelor în organism...

Amplificarea acestui fenomen va putea furniza un nou mijloc de comunicare între submarine și uscat și poate chiar, într-o zi, între navele zburând prin spațiul interplanetar și Pământ."

În urma acestui articol și a numeroaselor rapoarte ale savanților ce confirmau raportul Rand, au fost luate niște hotărâri. Laboratoare de studiu al noii științe, parapsihologia, există acum la Rand Corporation, în Cleveland, la Westinghouse, la Friendship, în Maryland, la General Electric, la Schenectady, la Bell Telephone, în Boston și chiar la centrul de cercetări al armatei, la Redstone, Alabama. În acest centru, laboratorul care studiază transmisia gândirii se află la mai puțin de 500 de metri de biroul lui Werner von Braun, omul spațiului. Astfel, cucerirea planetelor și cucerirea spiritului uman sunt deja gata să-și dea mâna.

În mai puțin de un an, aceste puternice laboratoare au obținut mai multe rezultate decât în secole de cercetări în domeniul telepatiei. Motivul e simplu : cercetătorii au plecat de la zero, fără idei preconcepute. Comisii au fost trimise în lumea întreagă : în Anglia, unde s-a luat contact cu savanți autentici care au verificat fenomenele de transmisie a gândirii. Doctorul Soal, de la Universitatea din Cambridge, a putut

face demonstrații de comunicare între doi tineri mineri din Țara Galilor aflați la sute de kilometri distanță unul de altul.

În Germania, comisia de anchetă a întâlnit savanți la fel de indiscutabili, precum Hans Bender și Pascual Jordan, care nu numai că observaseră fenomene de transmisie a gândirii, dar nu se sfiau chiar să scrie lucrul acesta. Și în America se înmulțeau dovezile. Un savant chinez, doctorul Chin Yu Wang, cu ajutorul câtorva confrăți tot chinezi, le-a putut furniza experților de la Rand Corporation probe cât se poate de grăitoare privind transmisia gândirii.

Cum se procedează practic ca să se obțină rezultate atât de uimitoare ca în experiența cu locotenentul Jones și subiectul Smith ?

Pentru aceasta, trebuie găsiți doi experimenter, adică doi subiecți, unul pe post de emițător, celălalt de receptor. Niirnai întrebându-se doi subiecți ale căror creiere sunt oarecum sincronizate (specialiștii americani folosesc termenul de rezonanță, împrumutat din radiofonie, fiind conștienți totodată de imprecizia lui) se obțin rezultate cu adevărat senzaționale.

Ceea ce se constată prin iirmare în cercetările moderne este o comunicare într-un singur sens. Dacă se inversează, dacă subiectul care receptează e pus să emită și reciproc, nu se mai obține nimic. Spre a se menține comunicarea eficientă în ambele sensuri, vor trebui deci „două” cupluri de emițători-receptori, cu alte cuvinte:

- un subiect emițător și un subiect receptor la bordul submarinului ;
- un subiect emițător și un subiect receptor într-un laborator pe uscat.

Cum sunt aleși acești subiecți ?

Pentru moment, e secret. Tot ce se știe este că alegerea se face examinându-se electroencefalogramele, adică înregistrările electrice ale activității cerebrale a voluntarilor care se prezintă. Această activitate cerebrală, binecunoscută de știință, nu este însoțită de nici o emisie de unde. Ea însă detectează emisiile de energie din creier, iar Grey Walter, celebrul cibemetician englez, a arătat cel dintâi că electroencefalograma poate sluji la detectarea activităților cerebrale anormale.

Psihologa americană Gertrude Schmeidler a adus la rândul ei alte lămuriri asupra acestui subiect. Dr Schmeidler a arătat că voluntarii care se prezintă spre a servi de subiecți în experiențele de parapsihologic pot fi împărțiți în două categorii pe care ea le numește „oile” și „caprele”. Oile sunt cei care cred în percepția extrasenzorială, caprele cei care nu cred. În comunicarea la distanță, trebuie, se pare, să se asocieze o¹ oaie cu o capră.

Ceea ce face acest soi de muncă extrem de dificil este faptul că în momentul când se stabilește comunicarea la distanță prin gândire emițătorul, ca și receptorul, nu simte nimic. Comunicarea se face la un nivel inconștient și nimic nu transpare în conștiință. Emițătorul nu știe dacă mesajul său ajunge la țintă. Receptorul nu știe dacă primește semnale provenite din alt creier sau el însuși inventează. De aceea se transmit cele cinci simboluri foarte simple de pe cărțile Zener, în loc să se încerce transmiterea unor imagini complicate ori discutabile. Când acest mod de transmisie va fi pus la punct, cărțile vor putea fi lesne de folos ca un cod, în genul alfabetului Morse, prin care să se transmită mesaje inteligibile. Pentru moment, modul de comunicare trebuie perfecționat, făcut să fie mai sigur. Se lucrează la el în numeroase direcții și se caută mai cu seamă medicamente cu acțiune psihologică ce să ușureze transmiterea gândirii. Un specialist american în farmacologie, doctorul Humphrey Osmond, a obținut deja unele rezultate în acest domeniu și le-a făcut publice într-un raport adresat în martie 1947 Academiei de Științe din New York.

Totuși, nici locotenentul Jones și nici subiectul Smith nu foloseau vreun drog. Căci scopul experiențelor făcute de forțele armate americane era explorarea profundă a posibilităților creierului uman normal, în afară de cafea, ce pare a îmbunătăți transmisia, și de aspirină, care, dimpotrivă, o inhibă, o paralizează, nici un drog nu este autorizat în experiențele proiectului Rand.

Aceste experiențe deschid fără îndoială o eră nouă în istoria omnirii și a științei¹.

*

În domeniul „vindecărilor paranormale”, adică obținute printr-un tratament psihologic, fie că e vorba de vindecătorul „posesor al fluidului”, fie de psihanalist (păstrând toate deosebirile de metodă), parapsihologii au ajuns la concluzii de cel mai mare interes. Ei ne-au adus o concepție nouă: aceea a cuplului medic-bolnav. Rezultatul tratamentului ar fi determinat de legătura telepatică ce ar exista sau nu între medic și pacient. Dacă legătura se stabilește — și ea seamănă cu o relație amoroasă — ea produce acea hiper-luciditate și hiper-receptivitate ce se observă la cuplurile pasionale ; vindecarea este posibilă. Dacă nu, și vindecătorul și bolnavul își pierd vremea degeaba. Noțiunea de „fluid” este depășită în profitul noțiunii de „cuplu”. Ne închipuim că va deveni posibil să se deseneze profilul psihologic profund al medicului și al pacientului. Anumite teste ar permite să se determine ce fel de inteligență

¹ Jacques Bergier. *Constellation*, nr. 140, decembrie 1959.

și de sensibilitate posedă cei doi, precum și natura relațiilor inconștiente ce se pot stabili între ei. Cel care administrează tratamentul, comparându-și profilul cu cel al pacientului, ar putea ști de la bun început dacă-i va fi posibil să acționeze ori nu.

La New York, un psihiatrist rupe cheia clasorului unde își ține fișele de observație. Se repede la un lăcătuș și-l convinge să-i facă pe loc altă cheie. Nu spune nimănui nimic de acest incident. După câteva zile, în cursul unei ședințe de visare în stare de veghe, o cheie apare în visul pacientului său, care o descrie. E ruptă și poartă numărul de la în-cuietoria clasorului: veritabil fenomen de osmoză.

Doctorul Lindner, celebru psihiatrist american, a avut de îngrijit în 1953 un reputat savant atomist¹. Acesta din urmă se dezinteresea de munca sa, de familie, de tot. Evada, îi mărturisi el lui Lindner, într-un alt univers. Din ce în ce mai frecvent, gândirea-i călătorea pe o altă planetă, unde știința era mai avansată, iar el unul din șefi. Avea o viziune precisă a acelei lumi, a legilor, moravurilor și culturii ei. Fapt extraordinar, Lindner se simți încet-încet aspirat de nebunia bolnavului său, i se alătură în gând în acel univers al lui, își pierdu în parte mințile. Atunci bolnavul începu să se desprindă de viziunea lui și intră pe calea vindecării. Lindner avea să se vindece, la rândul lui, câteva săptămâni mai târziu. Regăsise pe plan experimental imemorialul îndemn făcut taumaturgului de „a lua asupra sa” răul altuia, de a-i răscumpăra păcatele.

★

Parapsihologia n-are nimic de-a face cu ocultismul și cu falsele științe : dimpotrivă, ea se străduiește să demistifice acest domeniu. Cu toate acestea, savanții, vulgarizatorii și filozofii care o condamná văd în ea o încurajare a șarlatanismului. E fals, dar e drept că epoca noastră, mai mult decât oricare alta, favorizează dezvoltarea acelor false științe care au „aparența că se îndeletnicesc cu absolut orice, dar care n-au realitate și nu stăpânesc nimic.” Suntem convinși că există în om mari părți necunoscute. Parapsihologia propune o metodă de a le explora. În paginile următoare, vom propune la rândul nostru o metodă. Această explorare abia a început: ea va fi, credem noi, una din marile sarcini ale civilizației viitoare. Forțe naturale încă necunoscute vor fi neîndoiește dezvăluite, studiate și stăpânite, pentm ca omul să-și poată clădi soarta pe un Pământ aflat în plină transformare. Avem însă și certitudinea că desfășurarea actuală a ocultismului și a falselor științe în rândurile unui

¹ Doctorul Lindner descrie această experiență într-o carte de amintiri: *Omul de cincizeci de minute*.

public imens este de ordinul maladei. Nu oglinzile ciobite aduc ghinion, ci mințile ciobite.

În Statele Unite există, de la război încoace, peste 30 000 de astrologi, 20 de reviste consacrate numai astrologiei, dintre care una are un tiraj de 500 000 de exemplare. Peste 2 000 de ziare au rubrică astrologică. În 1943,5 milioane de americani se comportau în funcție de indicațiile ghicitorilor și cheltuiau 200 de milioane de dolari pe an ca să afle viitorul. Numai Franța posedă 40 000 de vindecători și peste 50 000 de cabinete de consultații oculte. După estimările controlate¹, onorariile încasate de ghicitori, prezicători, clarvăzători, vrăjitori, radiesteziști, vindecători etc., ating 50 de miliarde de franci numai în Paris. Bugetul global al „magiei” ar fi în Franța de aproximativ 300 de miliarde pe an: mult mai mult decât bugetul cercetării științifice.

Dacă un prezicător face comerț “ adevărul...

— Ei bine ?

— Ei bine, atunci cred că face comerț cu inamicul².

Este absolut necesar, fie și numai pentm a netezi câmpul de investigații, să se zăgăzuiască această invazie, dar în beneficiul progresului cunoașterii. Cu alte cuvinte, nu e vorba de a reveni la pozitivismul pe care Flammarion îl socotea deja depășit în 1891 și nici la scientismul îngust, când tocmai știința ne conduce la o reflecție nouă asupra structurilor spiritului. Dacă omul posedă niște puteri până acum ignorate ori neglijate și dacă există, așa cum înclinăm să credem, o stare superioară de conștiință, contează mult să nu se îndepărteze ipotezele utile în experimentare, faptele adevărate, confruntările lămuritoare, punându-se o stavilă acestei invazii a ocultismului și a falselor științe. Un proverb englez spune : „Când aruncați apa murdară din copaie, fiți atenți să nu zvârliți și copilul o dată cu ea.”

Chiar și știința sovietică admite că „nu știm totul, dar nu există domeniu tabu și nici teritorii pe veci inaccesibile”. Specialiștii de la Institutul Pavlov, savanții chinezi care se consacră studiului activității nervoase superioare, cercetează yoga. „Pentm moment, scrie ziaristul specializat în probleme științifice Saporin în revista msească *Nauka i Sila*³, fenomenele prezentate de yoghini nu se pot explica, însă ele ne vor deveni fără îndoială cunoscute într-o zi. Interesul unor asemenea feno-

Cifre citate de Francois Le Lionnaisîn studiul său *Une maladie des civilisations: les Fausses Sciences*, La Ner, nr. 6, iunie 1954.

² Chesterton, *Father Brown*.

³ Moscova, nr. 7,1956, p. 21.

mene este enorm, căci ele relevă extraordinarele posibilități ale mașinii umane."

Studiul facultăților extrasenzoriale, „psionica” în terminologia cercetătorilor americani (prin analogie cu *electronica* și *nucleonica*), este într-adevăr susceptibil de a ajunge la niște aplicații prarice de o amplitudine considerabilă. Lucrările recente despre simțul de orientare al animalelor, de exemplu, relevă existența unor facultăți extrasenzoriale. Păsările migratoare, pisica ce străbate 1 300 de kilometri ca să se întoarcă acasă, fluturele care își găsește femela la 11 kilometri, par să utilizeze același tip de percepție și de acțiune la distanță. Dacă am putea descoperi și stăpâni natura acestui fenomen, am dispune de un nou mijloc de comunicație și de orientare, am avea la dispoziție un veritabil radar uman.

Comunicarea directă a emoțiilor, așa cum pare ea să se producă în cuplul analist-pacient, ar putea avea prețioase aplicații medicale. Conștiința umană e asemănătoare cu un iceberg plutind pe ocean. Cea mai mare parte e sub apă. Câteodată, icebergul se răstoarnă, scoțând la iveală o enormă masă necunoscută și atunci spunem : uite un nebun. Dacă ar fi posibil să se stabilească o comunicare directă între masele aflate în imersiune, în cuplul medic-bolnav, cu ajutorul vreunui „amplificator psionic”, maladiile mentale ar putea să dispară complet.

Știința modernă ne învață că metodele experimentale, la un grad extrem de perfecțiune, îi fixează niște limite. De pildă, un microscop suficient de puternic ar folosi o sursă de lumină atât de tare că ar deplasa electronul observat, tăcând observația imposibilă. Nu putem afla ce se găsește în interiorul nucleului bombardându-l: asta îl schimbă. Dar se poate ca echipamentul necunoscut al inteligenței umane să permită perceperea directă a structurilor ultime ale materiei și ale armoniei universale. Am putea dispune poate de „microscopae psionice”, de „telescopae psionice” care să ne arate direct ce se află în interiorul unui astru îndepărtat sau în interiorul nucleului atomic.

Există poate un loc anume în om de unde toată realitatea poate fi percepută. Această ipoteză pare delirantă. Auguste Comte declara că nu se va cunoaște niciodată compoziția chimică a unei stele. În anul următor, Bunsen inventa spectroscopul. Suntem poate în ajunul descoperirii unui ansamblu de metode ce ne-ar îngădui să ne dezvoltăm sistematic facultățile extrasenzoriale, să utilizăm o puternică mașinărie ascunsă în adâncurile noastre. În această perspectivă am lucrat, Bergier și cu mine, știind, împreună cu maestrul nostru Chesterton, că „neserios nu e cel care se cufundă în mister, ci acela care nu mai vrea să iasă”.

III

CĂTRE O REVOLUȚIE PSIHOLOGICĂ

„Al doilea suflu” al spiritului. — Se cere un Einstein al psihologiei. — Renaște ideea religioasă. — Societatea noastră agonizează. — Jaures și copacul foșnind de muște. — Puținul pe care-l vedem ține de puținul care suntem.

Pământ fumegând de uzine. Pământ trepidând de afaceri. Pământ vibrând de sute de noi radiații. Acest mare organism nu trăiește în definitiv decât prin și pentru un suflet nou. Sub schimbarea de vârstă, o schimbare de Gândire. Or, unde să căutăm, unde să plasăm această alterație renovatoare și subtilă care, fără să ne modifice apreciabil trupurile, a făcut din noi niște ființe noi ? Nicăieri altundeva decât într-o nouă intuiție ce modifică în totalitate fiziologia Universului în care ne mișcăm — altfel zis, într-o trezire.

Astfel, pentru Teilhard de Chardin, mutația speciei umane a început : sufletul cel nou e pe cale de a se naște. Mutația aceasta se petrece în regiunile profunde ale inteligenței și, prin „alterația renovatoare”, apare o viziune totală și cu totul diferită a Universului. Stării de veghe a conștiinței i se substituie o stare superioară, față de care cea dinainte era doar somn. Iată că a sosit vremea adevăratei treziri.

Tocmai la o meditație asupra acestei adevărate treziri vrem să ne poftim în cele din urmă cititorii. Am spus, la începutul cărții, cum copilăria și adolescența mi-au fost scăldate într-un sentiment asemănător celui care-l însuflețea pe Teilhard. Când privesc ansamblul faptelor, cercetărilor, povestirilor mele, văd bine că totul a fost orientat de sentimentul, atât de violent și cuprinzător la tatăl meu, că există pentru conștiința umană o etapă de trecut, că trebuie găsit un „al doilea suflu” și că întru aceasta sosise vremea. Cartea de față n-are în fond ca obiect decât afirmarea cât de puternică posibil a acestui sentiment.

Întârzierea psihologiei față de știință e considerabilă. Psihologia zisă modernă studiază omul conform viziunii secolului al XIX-lea dominat de pozitivismul militant. Știința realmente modernă prospectează un univers ce se relevă din ce în ce mai bogat în surprize, din ce în ce mai puțin ajustat la structurile spiritului și la natura cunoașterii oficial admise. Psihologia stărilor conștiente presupune un om încheiat și static : *homo sapiens* din „secolul luminilor”. Fizica dezvăluie o lume care joacă mai multe jocuri în același timp, deschisă printr-o mulțime de porți către infinit. Științele exacte dau în fantastic. Științele umaniste sunt încă închise în superstiția pozitivistă. Noțiunea de devenire, de evoluție, domină gândirea științifică. Psihologia se întemeiază încă pe o

viziune a omului finit, cu funcțiile mentale ierarhizate o dată pentru totdeauna. Or, nouă ni se pare că, tocmai dimpotrivă, omul nu e finit, ni se pare a discerne, dincolo de formidabilele șocuri ce zgâlție lumea în clipa de față (șocuri în înălțime, în domeniul cunoașterii, șocuri în lățime, produse de formarea marilor mase), începutul unei schimbări a stării conștiinței umane, o „alterare renovatoare” înlăuntrul omului însuși. Astfel că o psihologic eficace adaptată vremii noastre ar trebui, credem, să se întemeieze nu pe ceea ce omul este (sau mai degrabă pare a fi), ci pe ceea ce poate el să devină, pe evoluția-i posibilă. Acestei căutări ne-am consacrat noi.

Toate doctrinele tradiționale sunt bazate pe ideea că omul nu este o ființă încheiată, iar vechile psihologii studiază condițiile în care trebuie să aibă loc schimbările, alterațiile, transmutațiile ce-l vor aduce pe om la adevărata-i împlinire. O anumită reflecție foarte modernă, condusă după metoda noastră, ne face să credem că omul posedă poate niște facultăți pe care nu și le exploatează — o întreagă mașinărie neutilizată. Am mai spus-o: cunoașterea lumii exterioare ajunge, în punctul-i extrem, la o repunere în discuție a naturii înseși a cunoașterii, a structurilor inteligenței și percepției. Am mai spus de asemenea că viitoarea revoluție va fi psihologică. Acest punct de vedere nu este numai al nostru: este și al multor cercetători moderni, de la Oppenheimer la Costa de Beauregard, de la Wolfgang Pauli la Heisenberg, de la Charles-Noël Martin la Jacques Monod.

Cu toate acestea, este adevărat că în pragul acestei revoluții nimic din gândurile înalte și aproape religioase care-i însuflețesc pe cercetători nu pătrunde în spiritul oamenilor obișnuiți, nu vine să învieze societatea în adâncurile ei. Totul s-a schimbat în câteva minute. Nimic nu s-a schimbat din secolul al XIX-lea în ideile generale despre natura omului și despre societatea umană. Într-un articol inedit despre Dumnezeu, Jaures, la sfârșitul vieții, scria magnific:

Tot ce vrem să spunem astăzi este că ideea religioasă, o clipă estompată, poate reîntra în spirite și în conștiințe pentru că actualele concluzii ale științei le predispun s-o primească. Există de pe acum, ca să zicem așa, o religie gata pregătită, iar dacă ea nu pătrunde defel deocamdată în adâncurile societății, dacă burghezia e plat spiritualistă sau nătâng pozitivistă, dacă proletariatul e împărțit între superstiție servilă și materialism crâncen, este pentru că regimul social actual e un regim de abrutizare și ură, adică un regim ireligios. Nu din pricină că societatea noastră se preocupă de interese materiale este ea ireligioasă, cum spun adesea declamatorii vulgari și moralistii lipsiți de idei. Dimpotrivă, e ceva religios în cucerirea naturii de către om, în racordarea forțelor universului la nevoile omenirii. Nu, ceea ce este ireligios este că omul nu cucerește natura decât aservindu-i pe oameni. Nu preocuparea pentru progresul material

îl deturneză pe om de la gânduri înalte și de la meditația asupra celor divine, ci epuizarea unei inumane care nu le mai lasă, majorității oamenilor, puterea de a gândi și nici chiar pe aceea de a simți viața, adică pe Dumnezeu. La fel și surescitarea pasiunilor rele, gelozia și orgoliul, absoarbe în lupte nelegiuite energia intimă a celor mai curajoși și a celor mai fericiți- între provocarea foamei și surescitarea urii, omenirea nu se poate gândi la infinit. Omenirea e ca un marc copac făcând de roșii de muște iritate de apropierea furtunii, iar în acest zăpăcit al urii glasul profund și divin al universului nu se mai aude.

Am descoperit cu emoție acest text de Jaures. El reia termenii unui lung mesaj pe care i-l trimisese tatăl meu. Tata a așteptat răspunsul cu înfrigurare, dar nu l-a primit. L-am primit eu, prin intermediul acestui text inedit, cu aproape cincizeci de ani mai târziu...

Firește, omul nu are de la sine o cunoaștere la înălțimea a ceea ce *face*, adică a ceea ce știința, care este încoronarea trudei lui obscure, descoperă din univers, din misterele, puterile și armonia lui. Iar dacă n-o are, este pentru că organizarea socială, întemeiată pe niște idei perimate, îl privează de speranță, de odihnă și de pace. Privat de viață, în sensul deplin al cuvântului, cum armai descoperi el întinderea infinită ? Cu toate acestea, totul ne îndeamnă să credem că lucrurile se vor schimba rapid ; că punerea în mișcare a marilor mase, formidabila presiune a descoperirilor și a tehnicilor, mișcarea ideilor în sferele de adevărată responsabilitate, contactul cu inteligențele exterioare vor mătura vechile principii care paralizază viața în societate, iar omul, devenit iarăși disponibil la capătul acestui drum care merge de la alienare la revoltă și apoi de la revoltă la adeziune, va simți cum apare în el acel „suflet nou” de care vorbește Teilhard și va descoperi în libertate acea „forță de a fi cauză” care face legătura dintre *a* și *a face*.

•

Faptul că omul posedă anumite puteri — precogniție, telepatie etc. — pare dovedit. Până acum însă, astfel de fapte au fost prezentate ca pretense probe ale „realității sufletului” sau ale „spiritului celor morți”. Extraordinarul ca manifestare a improbabilului : ce absurditate ! Am respins deci din cartea noastră orice recurs la ocult și la magic. Asta nu înseamnă că trebuie neglijată totalitatea faptelor și a textelor din acest domeniu. În acest sens, ne-am însușit atitudinea atât de nouă, cinstită și inteligentă a lui Roger Bacon': „Trebuie să ne conducem în aceste lucruri cu prudență, căci omul lesne se poate înșela și ne aflăm în fața a două erori: unii neagă tot ce e extraordinar, iar alții, depășind rațiunea, cad în magie. Trebuie deci să ne păzim de nenumăratele cărți ce conțin

versuri, semne, orații, conjurații, sacrificii, căci sunt cărți de pură magie, ca și de altele, în număr infinit, care nu conțin nici puterea artei, nici puterea naturii, ci niște închipuiri de vrăjitori. Pe de altă parte, trebuie să băgăm de seamă că printre cărțile socotite magice unele nu sunt defel și ele conțin tainele celor înțelept... Dacă cineva găsește în aceste opuri vreo lucrare a naturii sau a artei, să le păstreze..."

Singurul progres din psihologie a fost începutul explorării adâncurilor, a zonelor subconștiente. Noi socotim că sunt de explorat și culmi, adică o zonă supraconștientă. Sau mai curând cercetările și reflecțiile noastre ne îndeamnă să admitem ca ipoteză existența unei echipări superioare a creierului, în mare parte neexploatare. În starea de veghe normală a conștiinței, o zecime a creierului se află în activitate. Ce ce petrece oare în cele nouă zecimi aparent tăcute ? Și oare nu există o stare în care totalitatea creierului s-ar afla în activitate organizată ? Toate faptele pe care le vom reia și studia acum pot fi atribuite unui fenomen de activare a zonelor în mod obișnuit adormite. Or, nu există încă nici o psihologie orientată către fenomenul acesta. Va trebui fără doar și poate să așteptăm ca neurofiziologia să facă progrese ca să se nască o psihologie a culmilor. Fără a aștepta dezvoltarea acestei noi fiziologii și fără a voi să-i judecăm dinainte rezultatele, vom doar să atragem atenția asupra acestui domeniu. S-ar putea ca explorarea lui să se dovedească la fel de importantă ca explorarea atomului și a spațiului.

Întreg interesul a fost până acum îndreptat către ceea ce este sub nivelul conștiinței; cât privește conștiința însăși, ea n-a încetat să apară în studiile moderne ca un fenomen provenit din zonele inferioare : sexul la Freud, reflexele condiționate la Pavlov etc. Astfel că toată literatura psihologică, tot romanul modern, de pildă, ține de definiția lui Chesterton : „Ăștia care, vorbind despre mare, vorbesc numai despre răul de mare." Dar Chesterton era catolic: el presupunea existența culmilor conștiinței fiindcă admitea existența lui Dumnezeu. Trebuia ca psihologia să se elibereze, ca orice știință, de teologie. Noi credem pur și simplu că eliberarea încă nu e completă ; că există deopotrivă o eliberare prin partea de sus : prin studiul metodic al fenomenelor care se situează deasupra conștiinței, al inteligenței care vibrează cu o frecvență superioară.

Spectrul luminii se prezintă astfel: la stânga, banda largă a undelor hertziene și infraroșii. La mijloc, banda îngustă a luminii vizibile; la dreapta, banda infinită: ultraviolete, raze X, raze gama și necunoscutul.

Și dacă spectrul inteligenței, al luminii umane, ar fi aidoma ? La stânga infra- sau sub-conștientul, la mijloc banda îngustă a conștiinței, la dreapta banda infinită a ultraconștiinței. Studiile de până acum au pri-

vit numai conștiința și subconștiința. Domeniul vast al ultraconștiinței nu pare să fi fost explorat decât de mistici și magicieni: explorări secrete, mărturii puțin descifrabile. Puținul informațiilor parvenite până la noi face să se explice anumite fenomene indeniabile, ca intuiția și geniul, corespunzătoare începutului bandei din dreapta, prin fenomene de infraconștiință, corespunzătoare sfârșitului bandei din stânga. Ceea ce știm despre subconștient ne slujește să explicăm puținul pe care-l știm despre supraconștient. Or, nu se poate explica dreapta spectrului luminii prin stânga, razele gama prin undele hertziene: proprietățile nu sunt aceleași. Astfel, noi credem că dacă există o stare dincolo de starea de conștiință, proprietățile spiritului sunt acolo total diferite. Alte metode decât cele ale psihologiei stărilor inferioare trebuie deci găsite.

În ce condiții spiritul poate atinge această altă stare ? Care-i sunt atunci proprietățile ? La ce cunoștințe este el sensibil de a ajunge ? Mișcarea formidabilă a cunoașterii ne aduce în punctul în care spiritul se vede silit să se schimbe, ca să vadă ce este de văzut, ca să facă ce este de făcut. „Puținul pe care-l vedem ține de puținul care suntem." Dar să fim noi oare numai ceea ce credem că suntem ?

IV REDESCOPERIREA SPIRITULUI MAGIC

Ochiul verde al Vaticanului. — Cealaltă inteligență. — Uzina din Pădurea Adormită. — Povestea spălătorului de vase. — Natura face poate joc dublu. — Manivela supermașinii. — Noi catedrale, nou argou. — Ultima poartă. — Existența ca instrument, — Ceva nou și rezonabil despre simboluri. — Totul nu este în totuL

Pentru a decifra anumite manuscrise găsite pe țărmurile Mării Negre, știința celor mai mari lingviști din lume n-a fost de ajuns. S-a instalat o mașină, un calculator electronic la Vatican și i s-a dat să studieze o mazăgăleală îngrozitoare, resturile dintr-un pergament imemorial pe care erau înscrise în toate sensurile niște semne indescifrabile. Trebuia ca mașina să facă o muncă pe care sute și sute de mii, vreme de sute și sute de ani, n-ar fi putut s-o îndeplinească : să compare urmele, să refacă toate seriile posibile de urme asemănătoare, să aleagă între toate probabilitățile posibile, să degajeze o lege de similitudine între totii termenii comparațiilor imaginabile, apoi, după ce va fi epuizat lista infinită a combinațiilor, să constituie un alfabet plecând de la unica similitudine acceptabilă, să recreeze o limbă, să restituie, să traducă. Mașina fixă magma cu ochiul ei verde, imobil și rece, începu să clin-

căne și să bâzâie, nenumărate unde rapide îi trecură prin creierul electronic și în sfârșit dădu la iveală din acel detritus un mesaj, eliberă cuvântul lumii vechi dispănite. Făcu traducerea. Umbrele de litere de pe praful de pergament se reînsuflețiră, se recombinau, se fecundară din nou și din inform, din acel cadavru al verbului, ieși un glas plin de promisiuni. Mașina spuse : „Iar în acest pustiu vom croi un drum către Dumnezeuul vostru.”

*

Se cunoaște diferența dintre aritmetică și matematici. Gândirea matematică, încă de la Evariste Galois, a descoperit o lume străină omului, care nu corespunde experienței umane, universului așa cum îl cunoaște conștiința umană obișnuită. Logica procedând prin da *sau* nu este înlocuită de către o superlogică funcționând prin da *și* nu. Această superlogică nu este de domeniul raționamentului, ci al intuiției. În acest sens se poate spune că intuiția, adică o facultate „sălbatică”, o putere „insolită” a spiritului, „stăpânește acum peste mari zone ale matematicilor”.

Cum funcționează în mod normal creierul ? Ca o mașină aritmetică. Ca o mașină binară: da, nu, de acord, nu de acord, adevărat, fals, îmi place, nu-mi place, bun, rău. În sistemul binar, creierul nostru este imbatibil. Oamenii cu mari aptitudini la socotit au izbutit să întreațe mașinile electronice.

Ce este o mașină electronică aritmetică ? Este o mașină care, cu o rapiditate extraordinară, clasează, acceptă și refuză, orânduiește factori diverși în serii. La urma urmelor, este o mașină care pune ordine în univers. Ea imită funcționarea creierului nostru. Omul clasează. Asta-i onoarea lui. Toate științele s-au clădit pe un efort de clasare.

Da, dar mai există acum și mașini electronice care nu funcționează numai aritmetic, ci și analogic- Exemplu : dacă vreți să studiați *toate* condițiile de rezistență a barajului pe care-l construiți, faceți o machetă a barajului. Vă dedați la *toate* observațiile posibile pe acea machetă. îi furnizați mașinii ansamblul observațiilor. Ea coordonează, compară cu o viteză inumană, stabilește *toate* conexiunile posibile între acele mii de observații de amănunt și vă spune : „Dacă nu întăriți baza celei de-a treia coloane din dreapta, ca va ceda în 1984.”

Mașina analogică a fixat cu ochiul ei imobil și infailibil ansamblul reacțiilor barajului, apoi a luat în considerație toate aspectele existenței barajului, și-a asimilat această existență și a dedus din ea toate legile. Ea a văzut prezentul în totalitatea lui, stabilind cu o viteză care contractă

timpul toate raporturile posibile dintre toți factorii particulari și, prin aceasta, ea a putut vedea viitorul Până la urmă, a trecut de la o sumă de cunoștințe la cunoaștere.

Or, noi credem că și creierul poate, în anumite cazuri, să funcționeze ca o mașină analogică, adică el trebuie să poată:

1. să reunească toate observațiile posibile privitoare la un amintit lucru;
2. să stabilească lista raporturilor constante dintre multiplele aspecte ale lucrului cu pricina ;
3. să devină oarecum lucrul însuși, să-și asimileze esența lui și să descopere totalitatea destinului său.

Toate acestea, firește, cu o viteză electronică, zeci de mii de conexiuni realizându-se într-un timp ca atomizat. Această seric fabuloasă de operațiuni precise, matematice, este ceea ce numim noi uneori, când mecanismul se declanșează din întâmplare, o iluminare.

Dacă într-adevăr creierul poate funcționa ca o mașină analogică, el poate de asemenea să lucreze nu pe lucrul însuși, ci pe o machetă a lucrului. Nu pe Dumnezeu însuși, ci pe un idol. Nu pe veșnicie, ci pe un ceas. Nu pe Pământ, ci pe un fir de nisip. Adică pe o imagine jucând rolul de machetă, conexiunile făcându-se la o viteză ce depășește cel mai rapid raționament binar, el trebuie să poată vedea, cum spunea Blake, „universul într-un bob de nisip și eternitatea într-o oră”.

Dacă așa s-ar petrece lucrurile, dacă viteza de clasare, de comparare, de deducție ar fi formidabil accelerată, dacă inteligența noastră s-ar găsi în anumite cazuri precum particula într-un ciclotron, am avea explicația oricărei magii. Plecând de la observarea unei stele cu ochiul liber, un preot maya ar fi putut să recompună în mintea sa ansamblul sistemului solar și să descopere planetele Uranus și Pluto fără telescop (așa după cum atestă, pare-se, unele basoreliefuli). Plecând de la un fenomen petrecut într-un creuzet, alchimistul ar fi putut avea o reprezentare exactă a celui mai complex atom și ar fi putut descoperi secretul materiei. Am fi avut explicația formulei după care „ceea ce este sus este aidoma cu ceea ce este jos”. În domeniul mai grosier al magiei imitative, s-ar fi înțeles cum magicianul din Cro-Magnon, contemplând într-o grotă imaginea bizonului ceremonial, ajungea să sesizeze ansamblul legilor din lumea bizonilor și să anunțe tribului data, locul și timpul favorabil pentru viitoarea vânătoare.

*

Tehnicienii ciberneticieni au pus la punct niște mașini electronice care funcționează mai întâi aritmetic, iar apoi analogic. Ele folosesc îndeosebi la decriptarea limbajelor cifrate. Dar așa sunt savanții: ei refu-

¹ Charles-Noël Martin. *Let VingtSens de l'Homme*.

za să-și închipuie că *ceea ce omul a creat, el poate și să fie*. Stranie umilință !

Noi admitem această ipoteză : omul posedă un aparat cel puțin egal dacă nu superior oricărui aparat realizabil tehnic și destinat să atingă rezultatul pe care orice tehnică și-l propune, adică înțelegerea și manevrarea forțelor universale. De ce n-ar posedea el un fel de mașină electronică analogică în străfundurile creierului lui ? Știm astăzi că nouă zecimi din creierul uman sunt neutilizate în viața conștientă normală, iar doctorul Warren Penfield a demonstrat existența în noi a acestui întins domeniu tăcut. Dar dacă acest domeniu tăcut ar fi o imensă sală de mașini în stare de funcționare, care așteaptă doar un gest de comandă ? Dacă așa ar sta lucrurile, magia ar avea dreptate.

Avem un serviciu postal: secrețiile de hormoni ajung în mii de locuri din corpul nostru ca să provoace excitații.

Avem un telefon — sistemul nervos : sunt ciupit, strig ; mi-e rușine, roșesc etc.

De ce n-am avea și un radio ? Creierul emite poate niște unde care se propagă cu mare viteză și care, precum undele de hiperfrecvență ce se năpustesc în conductorii goi înăuntru, circulă în interiorul manșoanelor de miclină. Am posedea în acest caz un sistem de comunicași, de conexiuni, necunoscut. Creierul emite poate tot timpul astfel de unde, dar receptorii nu sunt utilizați sau nu încep să funcționeze decât în rare ocazii, ca acele posturi de radio dereglate cărora un șoc le readuce o clipă sunetul.

•

Aveam șapte ani. Stăteam în bucătărie, lângă mama care spăla vasele. Mama a apucat un spălător de vase ca să scoată grăsimea de pe farfurii și s-a gândit, în aceeași clipă, că prietena ei Raymonde numea acel instrument „un ștergător de vase”. Bolboroseam ceva, dar în clipa aceea am spus: „Raymonde numește asta ștergător de vase”, apoi îmi văzui mai departe de bolboroseala mea. Nu mi-aș aminti de acest incident dacă mama, puternic impresionată, nu mi l-ar fi amintit ca adesea, ca și când ar fi trăit atunci un mare mister, simțind cu un val de bucurie că eu eram ea, primind o dovadă mai mult decât omenească a iubirii mele. Mai târziu, când o făceam să sufere, ea evoca în clipcl-cl de răgaz acea secundă de „întâlnire”, ca pentru a se convinge că ceva mai profund decât sângele trecuse de la ea la mine.

Știu bine cum trebuie privite coincidențele și chiar acele coincidențe privilegiate numite de Jung „semnificative”, dar, fiindcă am trăit momente analoge cu un prieten drag, cu o femeie îndrăgită cu pasiune, mi se pare că noțiunea de coincidență trebuie depășită și trebuie să în-

drăznim a recurge la o interpretare magică. E de-ajuns să ne înțelegem asupra termenului de „magic”.

Ce se petrecuse în bucătărie, în seara aceea pe când aveam șapte ani ? Cred că, fără știrea mea (și din pricina unui șoc imperceptibil, a unei mișcări infime aidoma unei ușoare care face să cadă un obiect aflat mult timp în echilibru, o mișcare infimă datorată hazardului pur), o mașină din mine însumi, sensibilizată de mii și mii de clanuri dragăstoase, de cea simplă, violentă, exclusivă iubire a copilăriei, începuse bmsc să funcționeze. Această mașină nou-nouță și bine unsă din domeniul tăcut al creierului meu, din uzina cibernetică a Frumoasei din Pădurea Adormită, a privit-o pe mama. A văzut-o, a adunat și clasat toate fațetele gândurilor, inimii, dispoziției, senzațiilor ei ; a devenit ca ; i-a cunoscut esența și destinul de până în acel moment. A fișat, a orânduit, cu o viteză mai mare decât a luminii, toate asociațiile de sentimente și idei ce defilaseră prin mama de la nașterea ei și a ajuns la ultima asociație, aceea cu spălătorul, Raymonde și ștergătorul. Și atunci cu am exprimat rezultatul travaliului acestei mașini, ce fusese executat atât de nebunește de rapid că rodul lui însuși mă traversa fără a lăsa vreo urmă, așa cum ne traversează razele cosmice, fără să ne provoace vreo senzație. Am spus : „Raymonde numește asta ștergător de vase.” Apoi mașina s-a oprit sau eu am încetat să mai fiu receptiv după ce fusesem o miliardime de secundă și mi-am continuat fraza începută înainte, înainte ca timpul să se oprească sau să fie accelerat în toate sensurile, trecut, prezent, viitor — este același lucru.

Aveam să cunosc, în alte împrejurări, „coincidențe” de aceeași natură. Cred că e posibil să le interpretăm în felul acesta. Se poate ca mașina să funcționeze constant, dar noi să nu fim receptivi decât ocazional. Iar această receptivitate nu poate fi decât foarte rară. La anumite ființe, e neîndoielnic nulă. Așa se face că există „oameni care au noroc” și oameni care n-au. Norocoșii ar fi aceia care, uneori, primesc un mesaj din partea mașinii: ea a analizat toate elementele conjuncturii, a clasat, a ales, a comparat toate efectele și toate cauzele posibile și, descoperind astfel calea cea mai bună a destinului, și-a emis oracolul, care a fost recepționat, fără măcar ca prin asta conștiința să fi avut cea mai mică bănuială despre un travaliu atât de formidabil. Aceia, într-adevăr, sunt „îndrăgiți de zei”. Din când în când, ei se brânșează la uzina lor. Ca să nu vorbesc decât de mine, eu am ceea ce se cheamă „noroc”. Totul mă îndeamnă să cred că fenomenele care prezidează acest noroc sunt de același ordin ca acelea care au prezidat povestea cu „ștergătorul”.

Astfel începem să ne dăm seama că acea concepție magică despre relațiile omului cu ceilalți, cu lucrurile, cu spațiul, cu timpul, nu e cu totul străină de o reflecție liberă și vie asupra tehnicii și a științei moderne. Tocmai modernitatea ne îngăduie să credem în magic. Mașinile electronice ne fac să-l luăm în serios pe vrăjitorul de Cro-Magnon și pe preotul maya. Dacă niște conexiuni ultrarapide se stabilesc în domeniul tăcut al creierului uman și dacă, în anumite circumstanțe, rezultatul acestui travaliu este captat de conștiință, anumite practici de magic imitativă, dezvăluiri profetice, iluminări poetice sau mistice, anumite divinații pe care le punem pe seama delirului sau a hazardului trebuie considerate achiziții reale ale spiritului în stare de trezie.

De altfel, sunt deja câțiva ani de când știm că natura nu e rațională. Ea nu se conformează modului obișnuit de funcționare a inteligenței. Pentru partea din creierul nostru care funcționează în mod normal, orice demers este binar. Ceva e alb sau negru. E da sau nu. E continuu sau discontinuu. Mașina noastră de priceput e aritmetică. Ea clasează și compară, întregul *Discurs asupra metodei* este întemeiat pe aceasta. Toată filozofia chineză cu Ying și Yang, la fel (iar *Cartea Mutațiilor*, singura carte de oracole ale cărei reguli ni le-a transmis Antichitatea, este alcătuită din figuri grafice : trei linii continue, trei discontinue, în toate aranjamentele posibile). Or, cum spunea Einstein la sfârșitul vieții : „Mă întreb dacă natura joacă mereu același joc.” Se pare, într-adevăr, că natura se sustrage mașinii binare care este creierul nostru în stare de funcționare normală. De la Louis de Broglie încoace, am fost siliți să admitem că lumina este *în același timp* continuă și fărâmițată. Dar nici o minte omenească n-a izbutit să-și reprezinte un astfel de fenomen, să-l înțeleagă dinăuntru, să-l cunoască în mod real. Se admite. Se știe. Nu se cunoaște. Presupuneți acum că, pe un model al luminii (toată literatura și iconografia religioasă abundă în evocări ale luminii), un creier trece de la starea aritmetică la starea analogică, în străfulgerarea unui extaz. El devine lumină. *Trăiește* incomprehensibilul fenomen. Se naște o dată cu el. El cunoaște. Ajunge acolo unde inteligența sublimă a lui de Broglie nu răzbate. Apoi recade în starea dinainte, contactul cu mașinile superioare ce funcționează în imensa galerie secretă a creierului este rupt. Memoria nu-i restituie decât frânturi din cunoașterea recent dobândită, iar limbajul nu reușește să traducă nici măcar aceste frânturi. Poate că unii mistici au *cunoscut* astfel fenomene ale naturii pe care inteligența modernă a izbutit să le descopere, să le admită, dar nu și să le integreze.

„Și ca și mine, scribul întreba cum sau ce anume vedea ea, sau dacă vedea ceva cu trup. Ea răspundea astfel : vedeam o plenitudine, o

lumină, de care mă simțeam atât de plină, încât nu știu ce să spun și nici să-i găsesc vreo asemănare...” Iată un pasaj foarte semnificativ dintr-o dictare făcută de Angela da Foligno confesorului ei.

Pe o machetă matematică de baraj sau de avion, calculatorul electronic funcționează analogic. El devine, într-o anumită măsură, acel baraj sau acel avion și descoperă totalitatea aspectelor existenței lor. Dacă și creierul poate face la fel¹, începem să înțelegem de ce vrăjitorul meștește o structură evocând dușmanul pe care vrea să-l atingă sau desenează bizonul a cărui urmă vrea s-o descopere. El așteaptă dinaintea acestor machete trecerea inteligenței sale de la stadiul binar la stadiul analogic, trecerea conștiinței sale de la starea obișnuită la starea de trezire superioară. Așteaptă ca mașina să înceapă a funcționa analogic, ca să se producă, în domeniul tăcut al creierului său, acele conexiuni ultra-rapide ce-i vor descoperi realitatea totală a lucrului reprezentat. Așteaptă, dar nu pasiv. Ce face el ? El și-a ales momentul și locul în funcție de învățăturile străvechi, de niște tradiții care sunt poate rezultatul unei serii de tatonări. Un anume moment dintr-o anumită noapte, de exemplu, este mai favorabil decât cutare alt moment din altă noapte, poate din pricina stării cerului, a razelor cosmice, a dispoziției câmpurilor magnetice etc. Se așează într-o anumită $\times$ stură foarte precisă. Face anumite gesturi, un dans aparte, rostește anumite cuvinte, emite niște sunete, își potrivește respirația etc. Nimeni nu și-a dat seama că ar putea fi vorba în toate acestea de niște tehnici (embrionare, tatonante) menite a provoca urnirea mașinilor ultra-rapide conținute în partea adormită a creierului nostru. Poate că riturile nu sunt decât niște ansambluri complexe de aranjamente ritmice, susceptibile de a declanșa pornirea funcțiunilor superioare ale inteligenței. Porniri cu manivela, oarecum, mai mult sau mai puțin eficace. Totul ne îndeamnă să credem că punerea în mișcare a acestor funcții superioare, a acestor creiere electronice analogice, necesită niște bransări de o mică de ori mai complicate și mai subtile decât cele care se petrec în trecerea de la somn la luciditate.

De la cercetările lui Von Frisch, se știe că albinele au un limbaj : zborul lor desenează în spațiu figuri matematice de o infinită complicație, ele comunicându-și astfel informațiile necesare vieții stupului. După toate probabilitățile, ca să intre în comunicație cu puterile-i cele mai elevate, și omul trebuie să pună în joc niște scrii de impulsuri cel

¹ Desigur, comparația noastră cu mașina electronică nu este absolută. Ca orice comparație, e doar un punct de plecare și o macheta de idee în sine.

puțin la fel de complexe, de fine și de diferite de ceea ce-i determină în mod obișnuit actele intelectuale.

Rugăciunile și riturile legate de idoli, de figurile simbolice ale religiilor, ar fi deci încercări de a capta și orienta energii subtile (magnetice, cosmice, ritmice etc.), în vederea declanșării inteligenței analogice ce i-ar permite omului să *cunoască* divinitatea reprezentată.

Dacă așa stau lucrurile, dacă există tehnici de a obține un randament al creierului incomparabil cu rezultatele inteligenței binare chiar și foarte mari și dacă aceste tehnici n-au fost căutate până acum decât de ocultști, se înțelege de ce majoritatea descoperirilor importante, practice și științifice, dinainte de secolul al XIX-lea, au fost făcute de aceștia.

*

Limbajul nostru, ca și gândirea, porcede din funcționarea aritmetică, binară, a creierului nostru. Noi clasăm în da, nu, pozitiv, negativ, stabilim comparații și deducem. Dacă limbajul ne servește pentru a ne pune ordine în gândire, ea însăși în întregime ocupată să orânduiască, trebuie să admitem că el nu este un element creator exterior, un atribut divin. El nu vine să adauge o gândire gândirii. Dacă vorbesc sau scriu, îmi frânez mașina. Nu pot s-o descriu decât observând-o cu încetinitorul. Nu exprim așadar altceva decât modul meu binar de a fi conștient de lume și asta, în plus, atunci când conștiința aceasta încetează să mai funcționeze la viteză normală. Limbajul meu nu mărturisește decât încetinirea unei viziuni a lumii, ea însăși limitată la binar. Această insuficiență a limbajului este evidentă și viu resimțită. Dar ce să mai spunem de insuficiența inteligenței binare înseși ? Existența lăuntrică, esența lucrurilor, îi scapă. Ea poate descoperi că lumina este continuă și discontinuă în același timp, că molecula de benzen stabilește între cei șase atomi ai ei raporturi duble și totuși mutual exclusive ; admite, dar nu poate înțelege, nu poate integra propriului ei demers realitatea structurilor profunde pe care le examinează. Ca să facă asta, ar trebui să-și schimbe starea, ar trebui ca alte mașini decât cele folosite obișnuit să înceapă să funcționeze în creier și ca raționamentului binar să i se substituie o conștiință analogică îmbrăcând formule și asimilându-și ritmurile inconceptibile ale acestor structuri profunde. Fără îndoială, aceasta se produce în intuiția științifică, în iluminarea poetică, în extazul religios și în alte cazuri pe care le ignorăm. Recursul la *conștiința trează*, adică la o stare diferită de starea de veghe lucidă, este leitmotivul tuturor vechilor filozofii. Este și leitmotivul celor mai mari fizicieni și matematicieni moderni, pentru care „ceva trebuie să se petreacă în conștiința umană ca ea să treacă de la știință la cunoaștere”.

Nu e deci surprinzător că limbajul, care izbutește doar să dea scama de o conștientizare a lumii în starea de veghe lucidă normală, este obscur de îndată ce trebuie să exprime acele structuri profunde, fie că e vorba de lumină, de eternitate, de timp, de energie sau de esența omului ș.a. Cu toate astea, deosebim două feluri de obscuritate.

Unul vine din faptul că limbajul este vehiculul unei inteligențe care se pune să examineze staturile cu pricina fără să poată vreodată să le asimileze. Este vehiculul unei naturi care se izbește degeaba de o altă natură. În cel mai bun caz, el poate doar aduce dovada unei imposibilități, ecoul unei senzații de neputință și exil. Obscuritatea-i este reală. Nu e altceva decât obscuritate.

Celălalt fel de obscuritate provine din faptul că omul care încearcă să se exprime a cunoscut, în străfulgerări de-o clipă, o altă stare de conștiință. El a trăit o clipă în intimitatea acestor structuri profunde. Le-ă cunoscut. Este misticul de tip Sfântul Ioan al Crucii, savantul iluminat de tip Einstein sau poetul inspirat de tip William Blake, matematicianul exaltat de tip Galois, filozoful vizionar de tip Meyrink.

Recăzând din această stare, „clarvăzătorul” nu mai reușește s-o comunice. Dar, prin aceasta, el exprimă certitudinea pozitivă că universul ar fi controlabil și manevrabil dacă omul ar izbuti să combine pe cât de intim posibil starea de veghe și starea de super-veghe. Apare într-un astfel de limbaj ceva eficace, profilul unui instrument suveran. Fulcanelli vorbind despre mistemul Catedralelor, Wiener vorbind despre structura Timpului sunt obscuri, dar aici obscuritatea nu e obscuritate: este semn că ceva strălucește altundeva.

*

Fără îndoială, numai limbajul matematic modern dă seama de anumite rezultate ale gândirii analogice. Există în fizica matematică niște domenii ale unui „altundeva absolut” și ale „continuităților de măsură nulă”, adică ale măsurilor aplicate unor universuri inconceptibile și totuși reale. Ne putem întreba de ce poezii nu și-au plecat urechea de partea aceasta a științei, ca să audă cântecul realităților fantastice — oare nu cumva de teamă că ar fi trebuit atunci să recunoască această evidență : că arta magică trăiește și prosperă în afara iatacului lor¹ ?

Canlor: *Esența matematicii este libertatea.*
Mittag-Leffler despre lucrările lui Abel: *E vorba de adevărate poeme lirice de o frumusețe sublimă: perfecțiunea formei lasă să transpiră marea gândirii și copleșește spiritul cu imagini dintr-o lume mai îndepărtată de banalele aparențe ale vieții, maldreptășnită din suflet decât cea matematică creație a celui mai frumos poet în înțeleșul obișnuit al cuvântului.*

Dedekind : *Suntem de rasă divină și avem puterea de a crea.*

Acest limbaj matematic care probează existența unui univers ce scapă conștiinței în mod normal lucide este singurul aflat în activitate, în proliferare constantă¹.

„Ființele matematice”, adică expresiile, semnele care simbolizează viața și legile lumii invizibile, ale lumii *de ne gândit*, dezvoltă, fecundază alte „ființe”. La drept vorbind, acest limbaj este veritabila „limbă verde” a vremii noastre.

Da, „limba verde”, argoul în sensul original al acestor cuvinte, în sensul care li se dădea în Evul Mediu (și nu în sensul fad pe care li-l presupun astăzi niște literatori ce se cred „emancipați”), iată că-l găsim în știința de avangardă, în fizica matematică, aceasta fiind, privită mai îndeaproape, o dereglare a inteligenței admisă, o ruptură, o viziune.

Ce este arta gotică oare, căreia îi datorăm catedralele ? „Pentru noi, scria Fulcanelli în *Misterul catedralelor*, arta gotică nu este decât o deformare ortografică a cuvântului *argotic*, conform legii fonetice determinate în toate limbile, fără a ține seama de ortografie, de către Kabala tradițională.” Catedrala este o operă de artă gotă sau *de argot* (argou).

Și ce este catedrala de astăzi, care-i învață pe oameni structurile Creației, dacă nu ecuația substituită vitraliilor ? Să ne debarasăm de niște fidelități inutile față de trecut ca să ne racordăm mai bine la el. Să nu căutăm catedrala modernă într-un monument de sticlă și beton cu o cruce în vârf. Catedrala din Evul Mediu era o carte de mistere dată oamenilor de ieri. Cartea misterelor, astăzi, o scriu fizicienii matematicieni, cu „ființe matematice” dispuse ca ornamentele gotice în construcții ce se numesc rachete interplanetare, uzine atomice, ciclo-troane. Iată adevărata continuitate, iată firul real al tradiției.

Argotierii din Evul Mediu, fiii spirituali ai Argonauților ce știau drumul către grădina Hesperidelor, își scriau mesajul hermetic în piatră. Semne de neînțeles pentru oamenii la care conștiința n-a suferit transmutații, la care creierul n-a suferit acea accelerație formidabilă datorită căreia ceea ce este de neconceput devine real, sensibil și manevrabil. Ei nu erau secretoși de dragul secretului, ci pur și simplu fiindcă descoperirile lor privind legile energiei, ale materiei și ale spiritului se efectuaseră într-o altă stare de conștiință, incomunicabilă în chip direct. Erau secretoși fiindcă „a fi” înseamnă „a fi diferit”.

¹ În acest domeniu, totul este deschis : tehnicile de gândire. „logicele”. „mulțimile”, totul este viu, totul se reînnoiește fără încetare, cele maistranii și cele mai transparente concepții se nasc unele din altele, se transformă, adoma „mișcărilor” unei simfonii; ne aflăm în domeniul divin al imaginației, dar al unei imaginații abstracte, dacă se poate spune așa. într-adevăr, aceste imagini ale tehnicii matematice n-au nimic de-a face cu cele din lumea iluzorie prin care băjbăim noi. *deși dețin cheia și secretele ei* (Cicorges Buraud : *Mathématique et Civiltas/ion*. în revista „La Table Ronde”. aprilie 1959).

Prin atenuarea tradiției, ca o aducere aminte a unui exemplu atât de prestigios, argoul este în zilele noastre un dialect marginal folosit de cei nesupuși, avizi de libertate, de proscriși, de nomazi, de toți cei care trăiesc în afara legilor moștenite și a convențiilor — de vagabonzi, adică de *vizionari*, de aceia care, ne mai spune Fulcanelli, se reclamau în Evul Mediu și de la titlul de *Fii* sau *Copii ai Soarelui*, *arta gotă* fiind *arta luminii* sau *a Spiritului*.

Regăsim însă tradiția nealterată dacă ne dăm seama că arta gotă, *artă a Spiritului*, este astăzi aceea a „ființelor matematice” și a integralelor lui Lebesgue, a „numerelor de dincolo de Infinit”, a fizicienilor matematicieni care clădesc, în curbe insolite, în „lumini interzise”, cu tunete și fulgere, catedralele liturghiilor noastre viitoare.

*

Aceste considerații riscă să-i pară revoltătoare unui cititor religios. Dar nu e așa. Noi credem că posibilitățile creierului omenesc sunt infinite. Aceasta ne pune în contradicție cu psihologia și știința oficială, care au „încredere în om” cu condiția ca el să nu iasă din cadrul trasat de raționalității secolului al XIX-lea ; n-ar trebui să ne pună însă în contradicție cu spiritul religios, cel puțin nu cu ceea ce are el mai pur și mai înălțător.

Omul poate accede la taine, poate *vedea* lumina. Eternitatea, poate sesiza legile Energiei, poate să-și integreze demersului său lăuntric ritmul destinului universal, poate să aibă o cunoaștere sensibilă a celei de pe urmă convergențe a forțelor și, precum Teilhard de Chardin, poate trăi cu incomprehensibila viață a punctului Omega în care întreaga creație se va afla, la finele timpului terestru, desăvârșită, consumată și totodată exaltată. Omul poate orice. Inteligența lui, echipată fără îndoială de la origine pentru o cunoaștere infinită, poate, în anumite condiții, să sesizeze ansamblul mecanismelor vieții. Puterea inteligenței umane desfășurate în întregime se poate probabil întinde la totalitatea Universului. Dar această putere se oprește acolo unde inteligența, ajunsă la capătul misiunii ei, presimte că mai e „ceva” dincolo de Univers. Aici, conștiința analogică își pierde orice posibilitate de functionate. Nu există în Univers modele a ceea ce se află dincolo de Univers. Această poartă de netrecut este aceea a împărăției lui Dumnezeu. Acceptăm această expresie, pe această treaptă: „împărăție a lui Dumnezeu”.

Pentru că a încercat să iasă din univers imaginând un număr mai mare decât tot ce s-ar putea concepe în Univers, pentru că a încercat să construiască un concept pe care universul să nu-l fi putut umple, genialul matematician Cantor a căzut pradă nebuniei. Există o ultimă poartă pe care inteligența analogică n-o poate deschide. Puține texte îl egalea-

În acest domeniu, totul este deschis : tehnicile de gândire, „logicile”, „mulțimile”*, totul este viu, totul se reînnoiește fără încetare, cele mai stranii și cele mai transparente concepții se nasc unele din altele, se transformă, adăugăm „mișcărilor” unei simfonii: ne aflăm în domeniul divin al imaginației, dar al unei imaginații abstracte, dacă se poate spune așa. Într-adevăr, aceste imagini ale tehnicii matematice n-au nimic de-a face cu cele din lumea iluzorie prin care băjbăim noi. *deși dețin cheia și secretul ei* Kieorges Buraud : *Mathématique et Civilisation*, în revista „La Table Ronde”, aprilie 1959).

ză în măreție metafizică pe acela în care H.P. Lovecraft¹ încearcă să descrie aventura de negândit a omului deșteptat ce-ar fi izbutit să întredeschidă această poartă și astfel s-ar fi strecurat, pasămite, acolo unde domnește Dumnezeu, dincolo de infinit...

Știa că un anume Randolph Carter, din Boston, existase ; totuși nu-și dădea seama dacă, la drept vorbind, acela era el, fragment sau fațetă a entității de dincolo de Ultima Poartă, ori altcineva care fusese acel Randolph Carter. "Eul" său fusese distrus și cu toate astea, datorită vreunei facultăți de neconceput, avea deopotrivă conștiința de a fi o mulțime de "eu"-uri — dacă totuși, în locul acela unde și cea mai mică noțiune de existență individuală era abolită, ceva atât de ciudat ar putea supraviețui sub o formă oarecare. Era de parcă trupul i se preschimbase brusc într-una din acele efigii cu multe membre și capete din templele hinduse. Cu un efort nesăbuit, contemplând acel aglomerat, încerca să-și despartă de el trupul său originar — dacă ar mai fi putut exista un asemenea trup...

În timpul viziunilor acestora înfricoșătoare, fragmentul de Randolph Carter ce străbătuse prin Ultima Poartă fu smuls din nădărușul ororii și aruncat în abisurile unei orori și mai adânci, iar de astă dată ea venea din interior : era o forță, un fel de personalitate ce i se înfățișa brusc și îl înconjură în același timp, puneă stăpânire pe el și, integrându-se propriei sale prezențe, coexistă cu toate veșnicile, era contiguă tuturor spațiilor. Nu exista nici o manifestare vizibilă, dar perceperea acestei entități și reductibila combinare a conceptelor de identitate și de infinit îi comunicau o teroare paralizantă. Teroarea aceasta le depășea de departe pe toate celelalte a căror existență multiplele fațete ale lui Carter o bănuiseră până atunci... Această entitate era totul în unul și unul în totul, o ființă în același timp infinită și limitată cc nu aparținea numai unui continuu de spațiu-timp, ci făcea parte integrantă din maelstrOmul etem al forțelor vieții, din ultimul maelstrom nelimitat care depășește și matematicile și imaginara. Această entitate era poate aceea pe care anumite culte secrete ale pământului o invocă cu glas surd și pe care spiritele aburoase din nebuloasele spirale o desemnează printr-un semn intranscriptibil... Și într-o străfulgerare, proiectat și mai departe, fragmentul Carter își dădu seama de superficialitatea, de insuficiența a ceea ce resimțise în această privință, chiar în această privință...

Să revenim la subiectul nostru inițial. Noi nu spunem : există, în marca parte tăcută a creielui, o mașină electronică analogică. Noi spunem: cum există mașini aritmetice și mașini analogice, nu s-ar putea oare imagina, dincolo de funeponarea inteligenței noastre în starea-i normală, o funcționare într-o stare superioară ? Niște puteri ale inteligenței care ar fi de același ordin cu cele ale mașinii analogice ? Comparația noastră nu trebuie luată literal. E vorba de un punct de plecare, de

¹ Extras din nuvela *A travers les Portes de la Clef d'Argent*, pe care Bergier și cu mine am publicat-o în franceză într-o culegere intitulată *Dimons et Merveilles* (col. „Lumière Interdite”, Ed. des Deux Rives, Paris).

o rampă de lansare către zone încă sălbatice ale inteligenței, abia explorate, în acele zone, inteligența începe poate bmsc să intre în fulgurație, să lumineze lucrurile din univers în mod obișnuit ascunse. Cum izbutește ea să treacă în acele regiuni unde propria-i viață devine prodigioasă ? Prin ce operațiuni se face schimbarea de stare ? Noi nu spunem că știm. Noi spunem că există, în riturile magice și religioase, în imensa literatură veche și modernă consacrată momentelor singulare, clipelor fantastice ale spiritului, mii și mii de descrieri fragmentare ce ar trebui puse la un loc, comparate, și care evocă poate o metodă pierdută — sau o metodă viitoare.

E posibil ca inteligența să atingă uneori, ca din întâmplare, frontiera acestor regiuni sălbatice. Ea declanșează în ele, o fracțiune de secundă, mașinile superioare al căror zgomot îl percepe confuz. E povestea mea cu ștergătorul de vase, sunt toate acele fenomene zise „parapsihologice” a căror existență ne tulbură atâta, sunt acele rare și extraordinare țâșniri de iluminare, una, două sau trei, pe care majoritatea ființelor sensibile le cunosc în cursul vieții și mai ales la vârste fragede. Nimic nu rămâne din ele, abia o antintire.

Trecerea acestei frontiere (sau, cum spun textele tradiționale: „intrarea în starea de trezie”) aduce infinit mai mult și nu pare a fi la cheremul hazardului. Totul ne îndeamnă să credem că trecerea în cauză necesită reunirea și orientarea unui număr enorm de forțe, exterioare și interioare. Nu e absurd să credem că aceste forțe ne stau la dispoziție. Numai metoda ne lipsește. Tot metoda ne lipsea cu câțva timp în urmă ca să eliberăm energia nucleară. Însă forțele acestea nu ne stau la dispoziție decât dacă angajăm spre a le capta totalitatea existenței noastre. Asceții, sfinții, taumaturgii, vizionarii, poeții și savanții de geniu spun și ei același lucru. Și tot așa scrie și William Temple, poet american modern : „Nici o revelație particulară nu este posibilă dacă existența nu este ea însăși în întregime un instrument de revelație.”

Să reluăm comparația noastră. „Cercetarea operațională” s-a născut în timpul celui de-al doilea război mondial. Pentm ca nevoia unei atari metode să se fi făcut simțită, „trebuiau să se pună niște probleme care să scape bunului simț și experienței”. Tacticienii au apelat deci la matematicieni:

Atunci când o situație, din pricina complexității structurii ei aparente și a evoluției sale vizibile, nu poate fi stăpânită prin mijloace obișnuite, li se cere oamenilor de știință să trateze această situație așa cum tratează ei în specialitatea lor fenomenele naturii și să-i facă teoria. A face teoria unei situații sau a unui obiect înseamnă să-i imaginezi un model abstract ale cărui proprietăți vor

simula proprietățile obiectului. Modelul este întotdeauna matematic. Prin intermediul lui, chestiunile concrete sunt traduse în proprietăți matematice.

Este vorba de „modelul” unui lucru sau al unei situații prea noi sau prea complexe ca să fie sesizate în realitatea lor totală de către inteligență, „în cercetarea operațională fundamentală, trebuie construită atunci o mașină electronică analogică, încât această mașină să realizeze modelul. Astfel, potrivindu-i butoanele de reglaj și privind-o funcționând, se vor putea afla răspunsurile la toate întrebările în vederea cărora a fost conceput modelul.”

Aceste definiții sunt extrase dintr-un buletin tehnic¹. Ele sunt mai importante pentru o viziune a „omului deșteptat”, pentru o înțelegere a spiritului „magic”, decât cea mai mare parte a lucrărilor de literatură ocultistă. Dacă traducem *model* prin *idol* sau *simbol* și *mașină analogică* prin *funcționare iluminantă a creierului* sau *creier în stare de hiperluciditate*, vedem că cea mai misterioasă cale a cunoașterii omeneste — cea pe care moștenitorii secolului al XIX-lea pozitivist refuză să-o admită — este o cale bună și adevărată. Chiar tehnica modernă ne îndeamnă să-o considerăm astfel.

Prezența simbolurilor, semne enigmatice și de expresie misterioasă, în tradițiile religioase, operele de artă, basmele și obiceiurile folclorului, atestă existența unui limbaj universal răspândit în Orient ca și în Occident, a cărui semnificație transistorică pare a se situa chiar la rădăcina existenței noastre, a cunoștințelor și valorilor noastre².

Or, ce altceva este simbolul dacă nu modelul abstract al unei realități, al unei structuri pe care inteligența umană n-ar putea-o stăpâni în întregime, dar căreia-i schițează „teoria” ?

„Simbolul revelează anumite aspecte ale realității — cele mai adânci — care desfid orice mijloc de cunoaștere³.” La fel ca „modelul” elaborat de matematician plecând de la un obiect sau de la o situație care scapă bunului simț ori experienței, proprietățile simbolului simulează proprietățile obiectului sau ale situației astfel abstract reprezentate și al căror aspect fundamental rămâne ascuns. Ar trebui apoi ca o mașină electronică analogică să fie bransată și să funcționeze pe baza acestui model pentru ca simbolul să-și divulge realitatea conținută și răspunsurile la toate întrebările din pricina cărora a fost conceput. Echivalentul acestei mașini, credem noi, există în om. Anumite atitudini mentale și fizice încă prost cunoscute pot să-i declanșeze funcționarea. Toate tehnicile asce-

tice, religioase, magice, par orientate către acest rezultat și fără îndoială că asta exprimă și tradiția ce parcurge toată istoria omenirii când le promite înțelepților „starea de trezie”.

Astfel, simbolurile sunt poate modelele abstracte stabilite de la originile omenirii cugetătoare, plecând de la care structurile profunde ale universului ne-ar putea fi sensibile. Dar atenție ! Simbolurile nu reprezintă lucrul însuși, fenomenul însuși. Jot la fel, ar fi fals să credem că ele sunt pur și simplu niște schematizări. În cercetarea operațională, modelul nu este modelul redus ori simplificat al unui lucru cunoscut. El este punctul de plecare posibil în vederea cunoașterii aceluia lucru. Și este un punct de vedere situat în afara realității — anume în universul matematic. Construită pe acest model, mașina analogică va trebui apoi să intre în tranșă electronică pentru a da răspunsuri *practice*. De aceea, toate explicațiile simbolurilor la care se dedau ocultistii sunt lipsite de interes. Ei lucrează asupra simbolurilor ca și când ar fi vorba de niște scheme tractabile de către inteligența în stare normală, ca și când s-ar putea ajunge imediat de la aceste scheme la vreo realitate. De secole de când se îndeletnicesc astfel cu Crucea Sfântului Andrei, cu svastica, cu steaua lui Solomon, studiul structurilor profunde ale universului n-a înaintat deloc prin eforturile lor.

Printr-o iluminare a inteligenței sale sublimă, Einstein izbutește să întrezărească (nu s-o priceapă în întregime, nu să și-o încorporeze și s-o stăpânească) relația spațiu-timp. Spre a-și comunica descoperirea la nivelul la care ea este inteligibil comunicabilă și spre a se ajuta el însuși să *se ridice din nou către propria-i viziune iluminantă*, Einstein desenează semnul λ sau tridral de referință. Acest desen nu e o schemă a realității. El este inutilizabil pentru marea masă a muritorilor de rând. Este un „ridică-te și umblă !” pentru ansamblul cunoștințelor de fizică matematică. Mai mult, tot acest ansamblu pus în funcțiune într-un creier puternic nu va izbuti decât să regăsească ceea ce tridral evocă, nu să treacă în universul unde operează legea exprimată de acest semn. Dar, la capătul acestui demers, se va afla că acel alt univers există.

Toate simbolurile sunt poate de același ordin. Svastica inversată sau cmcea încârligată, a cărei origine se pierde în trecutul cel mai îndepărtat, este poate „modelul” legii care prezidează oricărei distracție. De fiecare dată când se întâmplă o distracție, în materie sau în spirit, mișcarea forțelor este poate conformă cu acest model, precum relația spațiu-timp este conformă cu tridralul.

La fel, ne spune matematicianul Eric Temple Bell, spirala este poate „modelul” structurii profunde a oricărei evoluții (a energiei, a vieții, a conștiinței). Se poate ca în „starea de trezie” creierul să fie capabil de a funcționa ca mașina analogică, plecând de la un model stabilit, șt să pă-

Bulletin de Liaison des Cercles de Politique Economique, martie 1959.
Reno Alleau, De la nature des Symboles, Flammarion.
Mircea Eliade, magics et Symboles,

trunua astfel, plecând de la svastică, structura universală a destrucției, iar plecând de la spirală, structura universală a evoluției.

Așadar simbolurile, semnele, sunt poate niște modele concepute pentru mașinile superioare ale spiritului nostru, în vederea funcționării inteligenței noastre într-o altă stare.

Inteligența noastră, în starea-i obișnuită, lucrează poate, cu terminația-i cea mai fină, la a desena modele datorită cărora, trecând într-o stare superioară, ca și-ar putea încorpora realitatea ultimă a lucrurilor. Când Teilhard de Chardin ajunge să conceapă punctul Omega, el elaborează astfel „modelul” punctului ultim al evoluției. Dar pentru *a sim/î* realitatea acestui punct, pentni a trăi în profunzime o realitate atât de puțin imaginabilă, ca și conștiința să integreze această realitate, să și-o asimileze pe de-a-ntregul — pentru ca, în cele din urmă, conștiința să devină ea însăși punctul Omega și să perceapă tot ce este de perceput într-un asemenea punct: înțelesul ultim al vieții pe Pământ, soarta cosmică a Spiritului desăvârșit, dincolo de sfârșitul timpurilor pe globul nostru; — pentru ca această trecere de la idee la cunoaștere să se facă, ar trebuie să se declanșeze o altă formă de inteligență. Să zicem o inteligență analogică, să zicem iluminarea mistică, să zicem starea absolută de contemplație.

Astfel, ideea de Eternitate, ideea de Transfinit, ideea de Dumnezeu etc., sunt poate niște „modele” stabilite de noi și menite, într-un alt domeniu al inteligenței noastre, într-un domeniu de obicei adormit, să dea răspunsurile în vederea cărora le-am elaborat.

Ceea ce trebuie bine știut este că ideea cea mai sublimă e poate echivalentul bizonului desenat pentni vrăjitorul din Cro-Magnon. E vorba de o machetă. Va trebui apoi ca mașinile analogice să înceapă să funcționeze pe acest model în zona secretă a creierului. Vrăjitorul trece, prin transe, în realitatea lumii bizonului, îi descoperă toate aspectele dintr-o dată și poate anunța locul și ora viitoarei vânători. Aceasta este magia în starea cea mai de jos. în starea cea mai de sus, modelul nu e un desen sau o statueta, nici măcar un simbol. E o idee, este produsul cel mai fin al celei mai fine inteligențe binare posibile. Această idee n-a fost concepută decât în vederea unei alte etape de cercetare: etapa analogică, timpul doi al oricărei cercetări operaționale.

★

Ceea ce ni se vedește este că activitatea cea mai înaltă, cea mai ferventă a spiritului omenesc, constă în stabilirea de „modele” destinate unei alte activități a spiritului, prost cunoscute, dificil de declanșat. în acest sens se poate spune : totul este simbol, totul este semn, totul este evocare a unei alte realități.

Faptul acesta ne deschide niște porți asupra infinitei puteri posibile a omului. El nu ne dă cheia tuturor lucrurilor, contrar a ceea ce cred sim-

bologiștii. De la ideea de Trinitate, de la ideea de Transfinit la statueta străpunsă de ace a vrăjitorului de la țară, trecând prin cruce, svastică, vitralii, catedrale. Fecioara Maria, „ființe matematice”, numere etc., totul este model, „machetă” a ceva ce există într-un univers diferit de acela în care macheta a fost concepută. Dar „machetele” nu sunt interschimbabile : un model matematic de baraj furnizat calculatorului electronic nu e comparabil cu un model de rachetă supersonică. Totul nu e în totul. Spirala nu e în cruce. Imaginea bizonului nu e în fotografia asupra căreia se exercită mediumul, punctul Omega al părintelui Teilhard nu e în Infernul lui Dante, menhirul nu e în catedrală, numerele lui Cantor nu sunt în cifrele Apocalipsei. Dacă există „machete” pentru orice, nu toate machetele sunt ca niște mese care se strâng băgându-sc una într-alta și nici nu alcătuiesc un tot demontabil care ar livra secretul universului.

Dacă modelele cele mai puternice furnizate inteligenței în stare de trezie superioară sunt modelele fără dimensiune, adică ideile, trebuie abandonată speranța de a găsi macheta universului în Marca Piramidă sau în portalul de la Notre-Dame. Dacă există o machetă a întregului univers, ea n-ar putea exista decât în creierul omenesc, la limita extremă a celei mai sublime inteligențe. Dar oare universul nu are el mai multe resurse ca omul ? Dacă omul e un infinit, Universul n-ar fi el atunci infinitul plus încă ceva ?

Totuși, descoperirea că totul este machetă, model, semn, simbol, duce la descoperirea unei chei. Nu cea care deschide poarta misterului insondabil și care de altfel nu există sau se află în mâinile lui Dumnezeu. O cheie nu de certitudine, ci de atitudine. E vorba de a face să funcționeze inteligența „diferită” căreia îi sunt propuse machetele. E vorba deci de a trece de la starea de veghe obișnuită la starea de veghe superioară. La starea de trezie. Totul nu este în toate. Dar a veghea e totul.

V

NOȚIUNEA DE STARE DE TREZIE

Precum teologii, savanții, magii și copiii. — Salutare unui specialist al betelor în roate. — Conflictul spiritualism-materialism sau o poveste cu o alergie. — Legenda ceaiului — Dar dacă ar fi vorba de o facultate naturală ? — Gândirea ca mers la pas și zbor la înălțime. — Un supliment la drepturile omului. — Reverii cu privire la omul deșteptat. — Noi, barbarii cinstiți.

Am consacrat un volum gros descrierii unei societăți de intelectuali care căuta, sub conducerea taumaturgului Gurdjieff, „starea de trezie”. Cred în continuare că nu există vreo căutare mai impor-

tantă. Gurdjieff spunea că spiritul modern, născut din gunoi, se va întoarce în gunoi și propovăduia disprețul față de veac. Și într-adevăr spiritul modern s-a născut pe fondul uitării, al ignorării necesității unei atari căutări. Gurdjieff însă, om vechi, confunda spiritul modern cu cartezianismul crispat al secolului al XIX-lea. Pentm un veritabil spirit modern, cartezianismul nu mai e un panaceu, iar natura însăși a inteligenței trebuie reconsiderată. Așa încât, dimpotrivă, tocmai modernitatea extremă îi poate deteirnina pe oameni să mediteze în chip util asupra existenței posibile a unei alte stări de conștiință : a unei stări de conștiință deșteptată. În acest sens, matematicienii, fizicienii de astăzi își dau mâha cu misticii de ieri. Disprețul lui Gurdjieff (ca și acela al lui René Guenon, alt apărător, pur teoretic însă, al stării de trezie) nu mai e de sezon. Și cred că dacă Gurdjieff ar fi fost luminat până la capăt, nu s-ar fi înșelat în ce privește sezonul. Pentru o inteligență cc resimte absolută necesitate a unei transmutații, nu e momentul disprețului, ci, dimpotrivă, al iubirii față de veac.

Până acum, starea de trezie a fost evocată în termeni religioși, esoterici sau poetici. Aportul incontestabil al lui Gurdjieff a fost de a fi arătat că poate exista o psihologie și o fiziologie a acestei stări. El însă își oculta limbajul fără temei și-și izola discipolii în singurătate. Noi vom încerca să vorbim ca niște oameni din cea de-a doua jumătate a secolului XX, cu mijloacele din afară. Desigur, într-un asemenea subiect, vom face figură de barbari în ochii „specialiștilor”. Și chiar suntem puțin barbari. În lumea zilelor noastre, noi simțim modelându-se un suflet nou pentm o nouă vârstă a Pământului. Modul nostru de a discerne existența probabilă a unei „stări de trezie” nu va fi nici cu totul religios, nici cu totul esoteric sau poetic, nici cu totul științific. Va fi câte pupn din toate în același timp, sprijinindu-se pe toate disciplinele. Asta e Renașterea : o amestecătură în care fierb la un loc metodele teologilor, ale savanților, ale magilor și ale copiilor.

*

Într-o dimineață de august a anului 1957, ziariștii se înghesuiau la plecarea unui pachetbot din Londra în India. Un domn și o doamnă, ambii la vreo cincizeci de ani, cu o înfățișare ne semnificativă, se urcau la bord. Era marele biolog J.B.S. Haldane care, împreună cu soția, părăsea Anglia pentru totdeauna.

„M-am săturat de țara asta și de o mulțime de lucruri din țara asta, a spus el încetișor. Mai ales de americanismul care ne invadează. Mă duc să caut idei noi și să lucrez în libertate într-o țară nouă.”

Așa începea o nouă etapă în cariera unuia dintre oamenii cei mai extraordinari ai epocii. J.B.S. Haldane apăruse Madridul cu pușca în

mână împotriva franchiștilor. Aderase la partidul comunist englez, apoi își mpesese carnetul după afacerea Lyssenko. Iar acum se ducea să caute adevărul în Indii.

Timp de treizeci de ani, umorul său negru nelineștise. Răspunsese unei anchete a unui cotidian, la aniversarea decapitării regelui Carol, când se reaprinseseră vechi controverse: „Dacă regele Carol I ar fi fost o mușcată, ambele-i părți ar fi supraviețuit.”

După ce rostise un discurs violent la Clubul Ateilor, primise o scrisoare de la un catolic englez, care-l încredința că „Sfinția Sa Papa nu era de acord”. Adaptând imediat această formulă respectuoasă, el îi scrisese ministrului de Război : „Ferocitatea Voastră”, ministrului Aviației: „Velocitatea Voastră” și președintelui ligii raționaliste : „Im-pietatea Voastră”.

În dimineața aceea de august, confrății săi „de stânga” nu erau nici ei, probabil, nemulțumiți de plecarea lui. Căci, deși apăra biologia marxistă, Haldane reclama totodată largirea câmpului de prospecțiune al științei, dreptul la observarea fenomenelor neconforme cu spiritul rațional. El le răspundea, cu o insolență calmă : „Eu studiez ceea ce este realmente bizar în chimia fizică, dar nu-mi scapă nimic nici din alte domenii.”

El insistase de multă vreme ca știința să studieze sistematic noțiunea de trezie mistică. Încă din 1930, în cărțile sale *Inegalitatea omului* și *Lumile posibile*, în ciuda poziției sale de savant oficial, declarase că universul era fără îndoială mai straniu decât se credea și că mărturiile poetice sau religioase despre o stare de conștiință superioară stării de veghe trebuiau să facă obiectul unei cercetări științifice.

Un astfel de om trebuia în mod fatal să se îmbarce într-o zi către Indii și n-ar fi surprinzător ca lucrările sale viitoare să trateze subiecte precum „Electroencefalografia și misticismul” sau „A patra stare de conștiință și metabolismul gazului carbonic”. E foarte posibil din partea cuiva a cărui operă comportă deja un „Studiu privind aplicațiile spațiului cu optsprezece dimensiuni la problemele esențiale ale geneticii”.

Psihologia noastră oficială admite două stări de conștiință : somnul și veghea. Dar, de la originile omenirii și până în zilele noastre, abundă mărturiile cu privire la existența unor stări de conștiință superioare stării de veghe. Haldane a fost neîndoielnic cel dintâi savant modern hotărât să examineze obiectiv această noțiune de supraconștiință.

Era în logica epocii noastre de tranziție ca acest om să le apară dușmanilor săi spiritualiști cât și prietenilor săi materialiști ca unul care le pune bețe în roate.

Ca și Haldane, noi trebuie să fim cu totul străini de vechea dispută dintre spiritualiști și materialiști. Iată atitudinea cu adevărat modernă. Nu să ne ținem deasupra dezbaterii. Ea nu are nici deasupra, nici dedesubt, nici volum și nici sens.

Spiritualiștii cred în posibilitatea unei stări superioare de conștiință. Văd în ea un atribut al sufletului nemuritor.

Materialiștii se agită de cum vine vorba despre așa ceva și-l invocă pe Descartes. Nici unii, nici alții nu privesc lucrurile mai îndeaproape, cu un spirit liber. Or, trebuie să existe un alt mod de a considera această problemă. Un mod realist, în sensul în care înțelegem noi termenul acesta: un realism integral, adică unul care ține seama de aspectele fantastice ale realității.

De altfel, s-ar putea ca această veche dispută să aibă doar aparența unei filozofii. S-ar putea să nu fie altceva decât o dispută între niște oameni care, funcțional, reacționează diferit la un fenomen natural. Ceva în genul unei discuții într-o căsnicie dintre Domnul căruia-i place când bate vântul și Doamna care nu-l poate suferi. Ciocnirea dintre două tipuri umane: nu e nimic în asta de natură să facă lumină. Dacă așa ar sta lucrurile cu adevărat, cât timp pierdut în controverse abstracte și câtă dreptate am avea noi să ne distanțăm de dezbateră cu pricina ca să abordăm, într-un spirit „sălbatic”, chestiunea stării de trezie!

Să vedem ipoteza:

Trecerea de la somn la veghe produce un anumit număr de modificări în organism. De exemplu, tensiunea arterială se schimbă, influxul nervos se modifică. Dacă există, așa cum credem, o altă stare, să zicem o stare de supraveghe, o stare de conștiință superioară, trecerea către ea trebuie să fie deopotrivă însoțită de diverse transformări.

Or, știm cu toții că, pentru unii oameni, scularea din somn e dureroasă sau cel puțin violent neplăcută. Medicina modernă ține seama de fenomen și distinge două tipuri umane, în funcție de reacția lor la deșteptare.

Ce este starea de supraconștiință, de conștiință cu adevărat trează ? Cei care au experimentat-o ne-o descriu după aceea cu dificultate. Limbajul este parțial neputincios s-o redea. Știm că poate fi atinsă în mod voluntar. Toate exercițiile mistice converg înspre acest scop. Mai știm de asemenea că este posibil — cum spune Vivekananda — „ca cineva care nu cunoaște această știință (știința exercițiilor mistice) să ajungă din întâmplare la această stare”. Literatura poetică din lumea întreagă colcăie de mărturii despre aceste momente iluminări. Și oare câți

oameni, care nu sunt nici poeți, nici mistici, nu s-au simțit, pentru o fracțiune de secundă, trecând foarte aproape de această stare ?

Să comparăm această stare ciudată, excepțională, cu o altă stare excepțională. Medicii și psihologii încep să studieze, pentru nevoile armatei, comportamentul ființei umane în timpul căderii fără greutate. Dincolo de un anumit grad de accelerație, greutatea e abolită. Pasagerul avionului experimental lansat în picaj plutește în aer câteva secunde. S-a constatat că pentru unii pasageri căderea aceasta e însoțită de o senzație de extraordinară fericire. Pentru alții, de o angoasă extraordinară, de oroare.

Ei bine, este posibil ca trecerea — sau schițarea unei treceri — de la starea de veghe obișnuită la starea de conștiință superioară (iluminantă, magică) să provoace anumite schimbări subtile în organism, dezagreabile pentru unii oameni și agreabile pentru alții. Studiul unei fiziologii legate de stările de conștiință este încă embrionar. El începe să facă oarecare progrese în privința hibernării. Fiziologia stării superioare de conștiință n-a atras încă atenția savanților, în afară de unele excepții. Dacă ipoteza noastră e reținută, se înțelege existența unui tip uman raționalist, pozitivist, agresiv din autoapărare de cum vine vorba, în literatură, în filozofie sau în știință, de a se ieși din domeniul unde se exercită conștiința în starea-i obișnuită. Și se înțelege și existența tipului spiritualist, pentru care orice aluzie la o depășire a rațiunii evocă o senzație de paradis pierdut. S-ar regăsi astfel la baza unei imense dispute scolastice umilul : „îmi place, sau nu-mi place.” Dar cărui lucru oare din noi îi place sau nu ceva ? De fapt, niciodată *Eului*: „Este ceva în mine căruia-i place ori nu” și nimic mai mult. Să fugim deci cât de departe posibil de falsa problemă spiritualism-materialism, care nu e poate decât o adevărată problemă de alergii. Esențialul este de a ști dacă omul posedă, în zonele-i neexplorate, niște instrumente superioare, niște amplificatoare enorme ale inteligenței sale, echipamentul complet pentru a cuceri și înțelege universul, pentru a se cuceri și înțelege pe sine însuși, pentru a-și asuma soarta în întregime.

*

Bodhidharma, întemeietorul budismului Zen, într-o zi pe când era în meditație, adormi (adică se lăsă din greșeală să cadă în starea de conștiință obișnuită pentru cei mai mulți oameni). Această eroare i se păru atât de groaznică încât își tăie pleoapele. Acestea, spune legenda, au căzut pe pământ, dând naștere de îndată primei plante de ceai. Ceaiul, care protejează împotriva somnului, este floarea care simbolizează dorința înțeleptilor de a se menține trezi și de aceea, se spune, „ceaiul și Zen au un gust asemănător”.

Noțiunea de „stare de trezie” pare la fel de veche ca omenirea. Ea este cheia celor mai vechi texte religioase și poate că omul de Cro-Magnon căuta deja să atingă această a treia stare. Datarea cu radiocarbon a permis să se constate că indienii din sud-estul Mexicului, acum peste șase mii de ani, consumau anumite ciuperci ca să-și provoace hiperluciditatea. E vorba întotdeauna de a face să se deschidă cel de-al treilea ochi, de a depăși starea de conștiință obișnuită în care totul e doar iluzie, prelungire a viselor din somnul profund. „Trezește-te, adormitul, trezește-te !” De la Evanghelii la basme, mereu aceeași admonestare.

Oamenii au căutat această stare de trezie în tot felul de rituri, prin dansuri, cântece, mortificare, post, chin fizic, felurite droguri etc. Când omul modern va sesiza importanța mizei — ceea ce nu va întârzia să se întâmple — alte mijloace vor fi cu siguranță găsite. Savantul american J.B. Olds se gândește la o stimulare electronică a creierului. Astronomul englez Fred Hoyle propune² observarea imaginilor luminoase pe un ecran de televizor. Deja H.G. Wells, în frumoasa-i carte *Pe timpul cometei*, își imaginea că în urma unei coliziuni cu o cometă, atmosfera Pământului se umplea de un gaz provocând hiperluciditatea. Oamenii treceau în sfârșit frontiera care desparte adevărul de iluzie. Ei se trezeau la adevăratele realități. Dintr-o dată, toate problemele practice, morale și spirituale erau rezolvate.

Această trezire a „supraconștiinței” nu pare să fi fost căutată până acum decât de mistici. Dacă e posibilă, cui oare s-o atribuim ? Religiozii ne vorbesc de harul divin. Ocultiștii — de inițiere magică. Dar dacă ar fi vorba de o facultate naturală ?

Știința de ultimă oră ne arată că porțiuni considerabile din materia cerebrală sunt încă „ținuturi necunoscute”. Să fie ele sediul puterilor pe care nu știm să le folosim ? Sala de mașini a cărei utilizare o ignorăm ? Instrumente aflate în așteptarea viitoarelor mutații ?

În plus, știm astăzi că omul nu-și utilizează în mod obișnuit, nici chiar pentru operațiile intelectuale cele mai complexe, decât nouă zecimi din creier. Cea mai mare parte a puterilor noastre rămâne deci nedefrișată. Imemorialul mit al comorii ascunse nu înseamnă altceva. Este ceea ce spune savantul englez Gray Walter într-una din lucrările esențiale ale epocii noastre : *Creierul viu*. Într-o altă lucrare, *Farther Outlook*, amestec de anticipație și observație, de filozofie și poezie.

² „Centrii plăcerii din creier”, în *Scientific American*, octombrie 1956.
[^] într-un roman: *The Black Cloud*. Niște nori negri din spațiu, dintre stele, sunt forme superioare de viață. Aceste suprainteligențe își propun să-i trezească pe oamenii de pe Pământ, transmîțându-le imagini luminoase ce le produc în creier niște conexiuni în urma cărora apare „starea de conștiință deșteptată”.

Walter afirmă că nu există desigur nici o limită pentru posibilitățile creierului uman și că gândirea noastră va explora într-o zi Timpul la fel cum explorăm acum spațiul. El i se alătură cu această viziune matematicianului Eric Temple Bell, care-i dă eroului din romanul său, *Șuvoiul timpului*, puterea de a călători prin toată istoria cosmosului¹.

«

Să rămânem la fapte. Se poate atribui fenomenul de stare de supraveghe unui suflet nemuritor. De mii de ani de când acest gând ne este înfățișat, el n-a făcut deloc să înainteze problema. Dar dacă, spre a nu merge mai departe de fapte, ne mărginim să constatăm că noțiunea de stare de supraveghe este o aspirație constantă a omenirii, acest lucru nu este suficient. Este o aspirație, dar este și altceva.

Rezistența la tortură, clipele de inspirație la matematicieni, observațiile făcute pe electroencefalogramele unor yoghini și alte dovezi ne silesc să recunoaștem că omul poate accede la o altă stare decât starea de veghe lucidă normală. Asupra acestei stări, fiecare e liber să-și adapteze ipoteza pe care-o dorește, har al Domnului sau deșteptare a Eului Nemuritor. Liber de asemenea să caute, pe dibuite, o explicație științifică. Să fim bine înțeleși: noi nu suntem oameni de știință. Pur și simplu însă, nu neglijăm nimic din ce ține de epoca noastră, ca să pornim a explora ceea ce ține de orice epocă.

Ipoteza noastră este următoarea :

Comunicațiile în creier se fac de obicei prin influx nervos. E o acțiune lentă: câțiva metri pe secundă la suprafața nervilor. Este posibil ca în anumite împrejurări să se stabilească o altă formă de comunicație, mult mai rapidă, printr-o undă electromagnetică mișcându-se cu viteza luminii. S-ar atinge atunci enorma rapiditate de înregistrare și de transmitere de informații a mașinilor electronice. Nici o lege naturală nu se opune existenței unui asemenea fenomen. Astfel de unde n-ar fi detectabile în exteriorul creierului. Aceasta este ipoteza pe care o sugeram în capitolul precedent.

¹ „Or. eu am descoperit, prin mijloace pe care doar în parte le înțeleg, secretul de a urca pe cursul evenimentelor. E ca și cum ai nota. O dată ce ai prins mișcarea, n-o mai uiți niciodată. Dar ca s-o înveți trebuie mereu să încerci, iar ca să reușești ai nevoie de o anumită crispă involuntară a spiritalului sau a mușchilor. De un lucru sunt sigur: nimeni nu știe exact cum a învins prima dată dificultatea de a înota și nu e nici o îndoială că nici cei mai experți clarvăzători nu pot explica altora secretul de a o lua în răspărul timpului.”

Ca Fred Hoyle și ca mulți alți savanți englezi, americani sau ruși, Eric Temple Bell scrie eseuri și romane fantastice (sub pseudonimul de John Taine). Prost ar fi cititorul care n-ar vedea în asta decât o distracție a marilor spirite. Este singura modalitatea de a face să circule anumite adevăruri ncadmisc de filozofia oficială. Ca în orice perioadă prerevoluționară, reflecțiile viitorului sunt publicate sub manta. Coperta unei cărți de „science-fiction”, iată mantaua anului 1960.

¹ „Centrii plăcerii din creier”, în *Scientific American*, octombrie 1956.

* Intr-un roman: *The Black Cloud*. Niște nori negri din spațiu, dintre stele, sunt forme superioare de viață. Aceste suprainteligențe își propun să-i trezească pe oamenii de pe Pământ, transmițându-le imagini luminoase ce le produc în creier niște conexiuni în urma cărora apare „starea de conștiință deșteptată”.

„Or, eu am descoperi!, prin mijloace pe care doar în parte le înțeleg, secretul de a urca pe cursul evenimentelor. E ca si cum ai înota. O dată ce ai prins mișcarea, n-o mai uiți niciodată. Dar ca s-o înveți trebuie mereu să încerci, iar ca să reușești ai nevoie de o anumită crispare involuntară a spiritului sau a mușchilor. De un lucru sunt sigur: nimeni nu știe exact cum a învins prima dată dificultatea de a înota și nu e nici o îndoială ca nici cei mai experți clarvăzători nu pot explica altora secretul dea o lua în răspărul timpului”⁶⁴

Ca Pred Hoyle și ca mulți alți savanți englezi, americani sau ruși, lirik Temple Bell scrie eseuri și romane fantastice (sub pseudonimul de John Taine). Prost ar fi cititorul care n-ar vedea în asta decât o distracție a marilor spirite. Este singura modalitatea de a face să circule anumite adevăruri neadmise de filozofia oficială. Ca în orice perioadă prerevoluționară, reflecțiile viitorului sunt publicate sub manta. Coperta unei cărți de „science-fiction”, iată: mantaua anului 1960.

Dacă starea aceasta de trezie există, prin ce se manifestă ea ? Descrierile furnizate de poeții și misticii hinduși, arabi, creștini etc., nu au fost sistematic adunate și studiate. Este nemaipomenit că, în lista abundentă de antologii de toate felurile publicate în epoca noastră de recensăminte, nu există nici o singură „antologie a stării de trezie”. Descrierile sunt probante, dar puțin limpezi. Totuși, dacă vrem să evocăm în limbaj modern prin ce se manifestă starea de trezie, iată : în mod normal, gândirea înaintează la pas, cum bine a arătat Emile Meyerson. Cea mai mare parte a reușitelor gândirii este, în fond, rodul unei înaintări extrem de lente către o evidență. Cele mai grozave descoperiri matematice nu sunt decât niște egalități. Egalități neașteptate, dar totuși egalități. Marele Leonard Euler considera drept culme sublimă a gândirii matematice relația:

$$\beta' \pi + 1 = 0$$

Această relape, care cuplează realul la imaginar și constituie baza logaritmilor naturali, este o evidență. De îndată ce-i este explicată unui student de specialitate, el va declara, invariabil, că într-adevăr „sare în ochi”. De ce a fost nevoie de atâta gândire, timp de atâția ani, ca să se ajungă la o atare evidență ?

În fizică, descoperirea naturii ondulatorii a particulelor este cheia care a deschis era modernă. Și aici e vorba de o evidență. Einstein scriese : energia este egală cu mc^2 , m fiind masa și c viteza luminii. Asta în 1905. În 1900, Planck scrisese : energia este egală cu hf ; h fiind o constantă, iar f frecvența vibrațiilor. A trebuit să așteptăm până în 1923 ca Louis de Broglie, geniu de excepție, să se gândească să egaleze cele două ecuații și să scrie:

$$hf = mc^2$$

Gândirea se târăște, chiar și la cele mai mari spirite. Ea nu domină subiectul.

Un ultim exemplu : de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, s-a tot învățat că masa apărea în același timp în formula energiei cinetice ($e = \frac{1}{2} mv^2$) și în legea gravitației a lui Newton (două mase se atrag cu o forță invers proporțională cu pătratul distanțelor).

De ce trebuie așteptat Einstein pentm a ne da seama că vocabula *masă* are același sens în ambele formule clasice ? Toată relativitatea se deduce de aici imediat. De ce un singur spirit, în toată istoria inteligenței, a văzut acest lucru ? Și de ce nu l-a văzut dintr-o dată, ci după zece ani de cercetări înverșunate ? Pentm că gândirea noastră înaintea de-a lungul unui drum șerpuind într-un singur plan și care se inter-

sectează de mai multe ori pe sine. Și, desigur, ideile dispar și reapar periodic, invențiile sunt uitate, apoi sunt luate de la capăt.

Și totuși, pare posibil ca spiritul să se poată ridica deasupra acestui drum, să nu mai înainteze la pas, să aibă o vedere totală, să se deplaseze în felul păsărilor sau al avioanelor. Este ceea ce misticii numesc „stare de trezie”.

Altminteri, e oare vorba de una sau de mai multe stări de trezie ? Totul ne îndeamnă să credem că sunt mai multe stări, cum există și mai multe altitudini de zbor. „Prima treaptă se numește gemu. Celelalte sunt necunoscute de mulțimi și considerate legendare. Și Troia era tot o legendă, înainte ca săpăturile arheologice să-i fi dezvăluit existența reală.”

*

Dacă oamenii au în ei înșiși posibilitatea fizică de a accede la starea sau la stările de trezie, căutarea mijloacelor de a uza de această posibilitate ar trebuie să fie scopul principal al vieții lor. Dacă creierul meu posedă mașinile trebuincioase, dacă toate astea nu sunt numai de domeniul religios sau mitic, dacă nu țin numai de un „har”, de o „inițiere magică”, ci de anumite tehnici, de anumite atitudini interioare și exterioare susceptibile de a pune în mișcare mașinile, atunci îmi dau seama că a ajunge la starea de trezie, la spiritul de survolare, ar trebui să fie unica mea ambiție, sarcina mea esențială.

Dacă oamenii nu-și concentrează toți eforturile asupra acestei căutări, nu e din cauză că sunt „ușuratici” sau „răi”. Nu e o chestiune de morală. Iar în această privință un pic de bunăvoință, câteva eforturi ici și colo, nu sunt de nici un folos. Poate că instrumentele superioare din creierul nostru nu sunt utilizabile decât dacă întreaga viață (individuală, colectivă) este ea însăși un instrument, în întregime considerată și trăită ca un mod de a realiza bransarea la altceva.

Dacă oamenii n-au drept unic scop trecerea la starea de trezie e din pricină că dificultățile vieții în societate, alergarea după mijloacele materiale ale existenței nu le dau răgazul necesar unei asemenea preocupări. Oamenii nu trăiesc numai cu pâine, dar până în prezent civilizația noastră nu s-a dovedit capabilă de a le asigura tuturor pâinea.

Pe măsură ce progresul tehnic le va permite oamenilor să-și mai tragă sufletul, căutarea „cele de-a treia stări”, a treziei, a hiperlucidității, va înlocui celelalte aspirații. Posibilitatea de a participa la această căutare va fi în cele din urmă recunoscută printre drepturile omului. Viitoarea revoluție va fi psihologică.

Să ne închipuim un om de Neanderthal ajuns printr-o minune la Institutul de Studii Avansate din Princeton. El ar fi dinaintea doctorului Oppenheimer într-o situație comparabilă cu aceea în care ne-am afla noi în prezența unui om cu adevărat deșteptat, a unui om a cămi gândire n-ar mai înainta la pas, ci s-ar deplasa în trei, patru sau n dimensiuni.

Fizic, se pare că am putea deveni aidoma unui astfel de om. Există în creierul nostru suficiente celule, suficiente interconexiuni posibile. Ne e însă dificil să închipuim ce ar putea vedea și înțelege un atare spirit.

Legenda alchimică ne încredințează că manipulările materiei în creuzet pot provoca ceea ce modernii ar numi o radiație sau un câmp de forțe. Această radiație ar transmuta toate celulele adeptului și ar face din el un om cu adevărat treaz, un om care ar fi „în același timp aici și de partea cealaltă, un om viu”.

Să admitem, rogu-vă, această ipoteză, această psihologie superb de non-euclidiană. Să presupunem că într-o zi a anului 1960, un om la fel ca noi, manipulând materia și energia într-un anume fel, se pomenește schimbat întru totul, adică „trezit”. În 1955, profesorul Singleton l-a arătat prietenilor săi, pe culoarele conferinței atomice de la Geneva, niște garoafe cultivate de el în zona de radiații a marelui reactor nuclear de la Brookhaven. Fuseseră albe. Acum erau de un roșu violaceu, o specie necunoscută până atunci. Toate celulele le fuseseră modificate și ele continuau, prin butășire sau reproducere, să se mențină în noua lor stare. La fel și omul nostru. Iată-l devenit superior nouă. Gândirea lui nu merge la pas, ci survolează. Integrând într-un fel diferit ceea ce știm noi în diversele noastre specialități, sau pur și simplu stabilind toate conexiunile posibile între achizițiile științelor umaniste așa cum sunt ele exprimate în manualele pentru bacalaureat și în cursurile de la Sorbona, el poate ajunge la niște concepte care ne sunt nouă la fel de străine pe cât puteau fi cromozomii pentru Voltaire sau neutrino pentru Leibniz. Un astfel de om n-ar mai avea absolut nici un interes să comunice cu noi și nici n-ar căuta să strălucească încercând să ne explice enigmele luminii sau secretul genelor. Valéry nu-și publica reflecțiile în *La Semaine de Suzette*. Omul cu pricina s-ar afla deasupra și alături de omenire. El n-ar putea avea conversații utile decât cu spirite asemănătoare lui.

Putem visa pe acest subiect.

Putem gândi că felurile tradiții inițiatice provin din contactul cu spiritele de pe alte planete. Putem să ne imaginăm că pentru un om trezit timpul și spatul nu mai au bariere, iar comunicarea cu inteligențele

din celelalte lumi locuite este posibilă — ceea ce de altfel ar explica faptul că nu vom fi fost niciodată vizitați.

Putem visa. Cu condiția, cum scrie Haldane, să nu uităm că visele de felul acesta sunt probabil întotdeauna mai puțin fantastice decât realitatea.

*

Iată acum trei întâmplări adevărate. Ele ne vor sluji ca exemple. Exemplele nu sunt dovezi, firește. Cu toate astea, cele trei întâmplări ne silesc să gândim că există și alte stări de conștiință decât acelea recunoscute de psihologia oficială. Chiar noțiunea de geniu, atât de vagă, nu este suficientă. N-am ales aceste exemple ilustrative din viețile și operele misticilor, lucra care ar fi fost mai ușor și poate mai eficace. Noi însă ne menținem felul de a aborda chestiunea în afara oricărei Biserici, cu mâinile goale, ca niște barbari cinstiți...

VI

TREI EXEMPLE ILUSTRATIVE

Povestea unui matematician mare de la natură. — Povestea celui mai uimitor dintre clarvăzători. — Povestea unui savant de mâine care trăia la 1750.

I. — RAMANUJAN

Intr-o zi de pe la începutul anului 1887, un brahman din provincia Madras se duce la templul zeiței Namagiri. Brahmanul și-a măritat fiica cu multe luni în urmă, iar căsătoria tinerilor e stearpă. Fie ca zeița Namagiri să le dea fecunditate ! Namagiri îi îndeplinește ruga. La 2 decembrie se naște un băiat, căruia i se dă numele de Srinivasa Ramanujan Alyangar. În ajun, zeița i se arătase mamei ca să-i spună că pruncul va fi extraordinar.

E dus la școală de la cinci ani. De la bun început, inteligența lui uimește. Pare să știe deja ceea ce învață. Îi este acordată o bursă pentru liceul din Kumbakonam, unde le trezește admirația colegilor și profesorilor. Are cincisprezece ani. Un prieten îi împrumută un împrumut de la biblioteca locală : *A Synopsis of Elementary Results in Pure and Applied Mathematics*. Această lucrare în două volume este un îndreptar redactat de George Shoobridge, profesor la Cambridge. Conține rezumatele și enunțările fără demonstrație ale aproximativ 6 000 de teoreme. Efectul asupra spiritului tânărului hindus este fantastic. Mentea lui Ramanujan începe brusc să funcționeze într-un fel total de neînțeles pentru noi. El demonstrează toate formulele. După ce termină geometria, intră

în algebră. Ramanujan va povesti mai târziu că zeița Namagiri i se arăta ca să-i explice calculele cele mai grele. La șaisprezece ani, cade la examene, fiindcă engleza sa rămâne slabă și bursa îi este retrasă. Își urmează singur, fără documente, cercetările matematice. Mai întâi asimilează toate cunoștințele din acest domeniu, până la nivelul la care ajunseseră în 1880. Lucrarea acelui profesor Shoobridge poate s-o arunce. Merge mult mai departe. El singur recrează și apoi depășește întregul efort matematic al civilizației — plecând de la un îndreptar, de altfel incomplet. Istoria gândirii umane nu cunoaște vreun exemplu similar. Nici chiar Galois nu lucrase singur. Își făcuse studiile la École Polytechnique, care era pe atunci cel mai bun centru matematic din lume. Avea acces la mii de lucrări. Era în contact cu savanți de mână întâi. În nici o altă ocazie, spiritul uman nu s-a ridicat atât de sus cu atât de puțin sprijin.

În 1909, după ani de muncă solitară și de mizerie, Ramanujan se însoară. Își caută de lucru. E recomandat unui perceptor local, Ramachandra Rao, amator avizat de matematici. Acesta ne-a lăsat o relatare a întâlnirii lor:

„Un bărbat scund și murdar, neras, cu niște ochi cum n-am mai văzut niciodată, a intrat în camera mea, cu un carnet uzat de note sub braț. Mi-a vorbit despre minunate descoperiri care-mi depășeau infinit priceperea. L-am întrebat ce puteam face pentru el. Mi-a spus că voia doar să aibă ce mânca, spre a-și putea continua cercetările.”

Ramachandra Rao îi dă o foarte mică pensie. Dar Ramanujan e prea mândru. I se găsește până la urmă o situație : un post mediocră de contabil în portul Madras.

În 1913, se lasă convins să intre în corespondență cu marele matematician englez G.H. Hardy, pe-atunci profesor la Cambridge. Îi scrie și-i trimite totodată o sută douăzeci de teoreme de geometrie demonstrate de el recent. Hardy avea să scrie mai apoi:

„Acele note ar fi putut fi scrise numai de un matematician de cel mai mare calibr. Nici un fel de hoț de idei, nici un farsor, fie el și genial, n-ar fi avut cum să ajungă la abstracțiuni atât de elevate.” Îi propune imediat lui Ramanujan să vină la Cambridge. Mama acestuia însă se opune, din motive religioase. Încă o dată, tot zeița Namagiri va rezolva problema. Ea îi apare bătrânei doamne ca s-o convingă de faptul că fiul ei se poate duce în Europa fără primejdie pentru sufletul său și i-l arată în vis pe Ramanujan așezat în marele amfiteatru de la Cambridge printre englezii care-l admiră.

La sfârșitul anului 1913, hindusul se imbarcă. Timp de cinci ani, va lucra și va face matematicile să avanseze prodigios. Este ales mem-

bru în Societatea Regală de Științe și numit profesor la Cambridge, la Trinity College. În 1918, cade bolnav. Iată-l tuberculos. Se întoarce în India ca să moară acolo, la treizeci și doi de ani.

Tuturor celor care s-au apropiat de el le-a lăsat o amintire extraordinară. Trăia numai printre numere. Hardy se duce să-l viziteze la spital și-i spune că a luat un taxi. Ramanujan întreabă ce număr avea automobilul : 1729. „Ce număr Inimos ! exclamă el; e cel mai mic număr care să reprezinte de două ori suma a două cuburi!” Într-adevăr, 1729 este egal cu 10 la cub plus 9 la cub și de asemenea cu 12 la cub plus 1 la cub. I-au trebuit șase luni lui Hardy ca să demonstreze aceasta, iar aceeași problemă încă n-a fost rezolvată pentru puterea a patra.

Povestea lui Ramanujan e dintre acelea pe care nu le-ar crede nimeni. Dar e riguros adevărată. Natura descoperirilor lui Ramanujan nu poate fi exprimată în termeni simpli. E vorba de cele mai abstracte mistere ale noțiunii de număr și îndeosebi ale „numerelor întregi”.

Se știe puțin despre ceca ce, în afară de matematică, îi suscita interesul lui Ramanujan. Puțin îi păsa de artă și literatură. Dar era pasionat de straniu. La Cambridge, își alcătuisese o mică bibliotecă și un fișier privind tot felul de fenomene derutante [întru rațiune.

II. — CAYCE

Edgar Cayce a murit la 5 ianuarie 1945, cumându-se astfel posibilitatea dezlegării unei taine pe care nici el n-o pătrunsese vreodată și care-l înspăimântase toată viața. Fundația Edgar Cayce din Virginia Beach, unde lucrează medici și psihologi, continuă analiza dosarelor. Din 1958, studiile privind clarviziunea dispun în America de credite importante, ținându-se cont de serviciile pe care le-ar putea aduce în domeniul militar niște oameni capabili de telepatie și precognitie. Dintre toate cazurile de clarviziune, acela al lui Cayce este cel mai pur, cel mai evident și cel mai ieșit din comun¹.

Când era mic, Edgar Cayce s-a îmbolnăvit grav. Medicul de țară stătea la căpătâiul lui. Nu era nimic de tăcut ca băiatul să iasă din comă. Or, bmsc, glasul lui Edgar se făcu auzit, clar și liniștit. Și totuși el dormea. „Am să vă spun eu ce am. Am fost lovit cu o minge de base-ball în coloana vertebrală. Trebuie să-mi faceți o cataplasma specială și să mi-o aplicați la baza gâtului.” Cu aceeași glas, băiatul a dictat lista plantelor ce trebuiau amestecate și preparate. „Grăbiți-vă, altfel creierul ris- că să fie atins.”

¹ Cf. Yoseph Millard, *Copyright Cayce Foundation și studiul lui John W. Campbell din As- tounding S.F. din martie 1957, precum și Thomas Sugrue, Edgar Cayce Dell Book.*

în lipsă de altceva, i se dădu ascultare. Seara, febra îi scăzuse. A doua zi, Edgar se scula proaspăt ca o zi de primăvară. Nu-și mai amintea nimic. Habar n-avea de majoritatea plantelor pe care le citase.

Astfel începe una din cele mai uimitoare întâmplări din medicină. Cayce, un țăran din Kentucky perfect ignorant, puțin dispus să se folosească de darul său, mahnit tot timpul că nu era „ca toată lumea”, va îngriji și va vindeca, în stare de somn hipnotic, peste cincisprezece mii de bolnavi, omologați și repertoriați ca atare unul câte unul.

Muncitor agricol la ferma unui unchi, apoi vânzător într-o librărie din Hopkinsville, proprietar, în fine, al unui mic atelier fotografic unde socotește să-și petreacă viața în liniște, el a făcut pe taumaturgul împotriva vrerii sale. Prietenul lui din copilărie. Al Laync și logodnica sa, Gertrude, și-au irosit toate forțele ca să-l constrângă. Nu din ambiție, ci fiindcă el n-avea dreptul să-și păstreze doar pentru sine puterea, refuzând să-i ajute pe cei năpăstuiți. Al Layne c șubred, mereu bolnav. Abia se târaie. Cayce acceptă să adoarmă: așa-i descrie bolile de bază, îi dictează leacurile. Iar când se trezește: „Nu se poate, eu nu știu nici măcar jumătate din cuvintele pe care le-ai notat tu. Nu lua doctoriile astea, e periculos! Eu nu pricep nimic, asta-i magie !” Refuză să-l mai vadă pe Al, se închide în atelierul lui foto. Opt zile după aceea. Al îi forțează ușa : niciodată nu s-a simțit mai bine. Micul orașel se înfierbântă, fiecare cere o consultație. „Doar nu fiindcă vorbesc prin somn am să mă apuc acum să-ngrijesc de sănătatea oamenilor.” în cele din urmă, acceptă. Cu condica să nu-i vadă pe pacient, de teamă ca nu cumva, cunoscându-i, judecata să-i fie influențată. Cu condiția ca niște medici să asiste la consultații. Cu condiția să nu primească nici un ban, nici măcar cel mai mic dar.

Diagnosticile și rețetele prescrise în stare de hipnoză sunt de o asemenea precizie și acuitate, încât medicii sunt convinși că-i vorba de un confrate camuflat în vindecător. Se limitează la două ședințe pe zi. Nu că s-ar teme de oboseală : se trezește din acel somn foarte odihnit. Dar ține să rămână fotograf. Nu caută absolut deloc să dobândească cunoștințe medicale. Nu citește nimic, rămâne un copil de țăran, dotat cu un vag certificat de studii. Și continuă să se revolte împotriva straniei sale însușiri. Dar de cum se hotărăște să renunțe la a o mai folosi, devine afon.

Un magnat al căilor ferate americane, James Andrews, vine să-l consulte. El îi prescrie, în stare de hipnoză, o serie de leacuri, între care o anume *apă de salvie*. Acest leac este de negăsit. Andrews publică anunțuri în revistele medicale fără rezultat. În cursul altei ședințe, Cayce dictează compoziția apei cu pricina, extrem de complexă. Or,

Andrews primește un răspuns de la un tânăr medic parizian : tatăl francezului, și el medic, fusese cel care pusese la punct apa de salvie, însă n-o mai folosea de cincizeci de ani. Compoziția este identică celei „visate” de obscurul fotograf.

Secretarul local al Sindicatului Medicilor, John Blackburn, devine pasionat de cazul Cayce. El reunește un comitet de trei membri, care asistă la toate ședințele, cu stupefacție. Sindicatul General American îi recunoaște înzestrarea lui Cayce și-l autorizează oficial să dea „consultații psihice”.

Cayce s-a însurat. Are un băiat de opt ani, Hugh Lynn. Copilul, jucându-se cu niște chibrituri, face să explodeze un stoc de magneziu. Specialiștii îi prevăd orbirea totală în viitor și propun ablația unui ochi. Cu groază, Cayce se dedă unei ședințe de somn. Cufundat în hipnoză, el se opune ablației și preconizează cincisprezece zile de aplicare a unor pansamente îmbibate cu acid tanic. Pentru specialiști, pare o nebunie. Iar Cayce, pradă celor mai groaznice frământări, nu cutează să nu dea ascultarea glasurilor lui. Peste cincisprezece zile, Hugh Lynn e vindecat.

Într-o zi, după o consultație, rămâne adormit și dictează una după alta patru consultații, foarte precise. Nu se știe cui i se potrivesc: au un avans de patruzeci și opt de ore față de cei patru bolnavi ce i se vor înfățișa.

În cursul unei ședințe, prescrie un medicament pe care-l numește *Codiron* și dă adresa laboratorului care-l fabrică, la Chicago. Se telefonează acolo: „Cum se face că ați auzit de *Codiron* ? Încă nu l-am pus în vânzare. Abia i-am stabilit formula și i-am găsit numele.”

Cayce, atins de o boală incurabilă pe care doar el o știa, moare în ziua și la ora fixate de el: „Pe cinci seara, voi fi complet vindecat.” Vindecat de a fi „altfel”.

Întrebat prin somn despre modul lui de a proceda, declarase (nămintindu-și nimic la trezire, ca de obicei) că era în măsură să intre în contact cu orice minte omenească vie și să folosească informațiile conținute în ea pentru diagnosticarea și tratamentul cazurilor ce-i erau înfățișate. Era poate vorba de o inteligență diferită care se anima atunci în Cayce și folosea toate cunoștințele circulând în omenire, la fel cum e folosită o bibliotecă, dar aproape instantaneu sau cel puțin cu viteza luminii și a electromagneticii. Nimic însă nu ne permite să explicăm cazul lui Edgar Cayce în acest fel ori în altul. Tot ce se știe cu siguranță este că un fotograf dintr-un târg, lipsit de curiozitate și de cultură, putea după voie să se pună într-o stare în care spiritul îi funcționa ca acela al

unui medic de geniu, sau mai curând ca toate spiritele tuturor medicilor la un loc.

III. — BOSCOVICI

O temă de *science-fiction*: dacă relativiștii au dreptate, dacă trăim într-un univers cu patru dimensiuni și dacă am fi capabili să ne dăm seama de asta, ceea ce numim simț comun ar sări în aer. Unii autori de anticipare se străduiesc să *gândească* în termeni de spațiu-timp. Eforturilor lor le corespund, pe un plan de cercetare mai pură și într-un limbaj teoretic, eforturile marilor fizicieni-matematicieni. Dar este omul capabil să gândească în patru dimensiuni ? I-ar trebui niște structuri mentale diferite. Vor fi oare structurile acestea rezervate omului de după om, ființei rezultate din viitoarea mutație ? Iar acest om de după om nu e oare deja printre noi ? Unii romancieri ai imaginarului așa au afirmat. Dar nici Van Vogt, în minunata-i carte fantastică *Slan*, nici Sturgeon, în descrierea din *More Than Human*, n-au cutezat să imagineze un personaj atât de fabulos precum Roger Boscovici.

Mutant ? Călător prin Timp ? Vreun extraterestru camuflat în acest sârb misterios ?

Boscovici s-ar fi născut în 1711 la Dubrovnik : cel puțin așa a declarat, la vârsta de paisprezece ani, înscriindu-se ca liber auditor la colegiul iezuit de la Roma. A studiat acolo matematica, astronomia și teologia. În 1728, terminându-și noviciatul, intră în ordinul iezuiților. În 1736, publică o comunicare despre petele din Soare. În 1740, predă matematica la Collegium Romanum, apoi devine consilier științific al Papalității. Creează un observator, inițiază secarea mlaștinilor din apropierea Romei, repară domul San-Pietro, măsoară meridianul dintre Roma și Rimini, de-a lungul a două grade de latitudine. Apoi explorează diverse regiuni din Europa și Asia și face săpături pe aceleași locuri unde Schliemann va descoperi mai târziu Troia. E numit membru în Royal Society din Anglia, la 26 iunie 1760 și, cu acest prilej, publică un lung poem latin despre aspectele vizibile ale Soarelui și ale Lunii, despre care contemporanii spun: „E Newton în gura lui Virgiliu.” E primit de marii erudiți ai epocii și întreține îndeosebi o corespondență importantă cu doctorul Johnson și cu Voltaire. În 1763, îi este oferită naționalitatea franceză. Ia direcția departamentului de instrumente optice din Marina Regală, la Paris, unde va trăi până în 1783. Lalande l-a considerat cel mai mare savant în viață. D'Alembert și Laplace vor fi înspăimântați de ideile-i avansate. În 1785, se retrage la Bassano și se consacră tipăririi operelor sale complete. Moare la Milano, în 1787.

Doar recent, sub impulsul guvernului iugoslav, opera lui Boscovici a fost reexaminată, mai ales *Teoria filozofiei naturale*, editată la Viena, în 1758. Surpriza a fost considerabilă. Allan Lindsay Mackay, descriind această lucrare într-un articol din *New Scientist* din 6 martie 1958, estimează că e vorba de un spirit al secolului XX, silit să trăiască și să lucreze în secolul al XVIII-lea.

Se vedește că Boscovici era în avans nu numai față de știința epocii sale, ci și față de propria noastră știință. El propune o teorie unitară a universului, o ecuație generală și unică, regizând mecanica, fizica, chimia, biologia și chiar psihologia. În această teorie, materia, spațiul și timpul nu sunt divizibile la infinit, ci sunt compuse din puncte: din fărâme. Aceasta amintește de cercetările recente ale lui Jean Charon și ale lui Heisenberg, pe care Boscovici parc a-i depăși. El izbutește să dea seama la fel de bine de lumină ca și de magnetism, de electricitate și de toate fenomenele chimice cunoscute în vremea sa, descoperite de atunci încoace sau care urmează a fi descoperite. Se regăsesc la el cuantele, mecanica ondulatorie, atomul constituit din nucleoni. Istoricul științelor L.L. Whyte ne încredințează că Boscovici își depășește cu cel puțin două sute de ani epoca și că el nu va putea fi cu adevărat înțeles decât atunci când se va fi operat în sfârșit joncțiunea dintre relativitate și fizica cuantică. Se estimează că în 1987, la cea de-a două sute aniversare a nașterii sale presupuse, opera-i va fi poate apreciată la justa ei valoare.

Nu s-a propus până acum nici o explicație pentru acest caz prodigios. Două ediții complete ale operei sale, una în sârbă, cealaltă în engleză, sunt actualmente în curs de realizare. În corespondența deja publicată (colecția Bestermann) dintre Boscovici și Voltaire, se găsesc printre alte idei moderne:

- Crearea unui an geofizic internațional.
- Transmiterea malariei prin țânțari.
- Posibilele aplicații ale cauciucului (idee pusă în practică de La Condamine, un prieten iezuit al lui Boscovici).
- Existența unor planete în jurul altor stele decât Soarele nostru.-
- Imposibilitatea de a localiza psihismul într-o regiune data a corpului.
- Conservarea „fărâmei de cantitate” de mișcare în lume : este constanta lui Planck, enunțată în 1958.

Boscovici atribuie o importanță considerabilă alchimiei și dă niște traduceri clare, științifice, limbajului alchimic. Pentru el, de pildă, cele patru elemente. Pământ, Apă, Foc, Aer, nu se deosebesc decât prin dis-

Theoria philosophiae naturalis redacta ad unicam legem virium in natura existentium.

punerea diferită a particulelor tară masă și greutate care le alcătuiesc, ceea ce se potrivește cu cercetarea de avangardă privind ecuația universală.

Lumii care este la fel de halucinant la Boscovici este studiul accidentelor din natură. Aici regăsim deja mecanica statistică a savantului american Willard Gibbs, propusă la sfârșitul secolului al XIX-lea și admisă doar în secolul XX. Tot aici mai descoperim și o explicație modernă a radioactivității (perfect necunoscută în secolul al XVIII-lea) printr-o serie de excepții de la regulile naturale : ceea ce noi numim „penetrările statistice ale barierelor de potențial”.

De ce oare această operă extraordinară n-a influențat gândirea modernă ? Pentru că filozofii și savanții germani, care au dominat cercetarea până la războiul din 14-18, erau partizani ai structurilor continue, pe când concepțiile lui Boscovici sunt în mod esențial întemeiate pe ideea de discontinuitate. Pentru că anchetele prin bibliotecă și cercetările istorice cu privire la Boscovici, mare călător cu o operă dispersată și ale cărui origini se situează într-o țară supusă mereu tulburărilor, n-au putut fi întreprinse sistematic decât foarte târziu. Când totalitatea scrierilor sale va putea fi adunată, când mărturiile contemporanilor vor fi găsite și clasate, ce stranie, neliniștitoare, tulburătoare figură ne va apărea atunci!

VII

PARADOXURI ȘI IPOTEZE CU PRIVIRE LA OMUL DEȘTEPTAT

De ce cele trei cazuri ale noastre i-au dezamăgit pe unii cititori. — Nu știm nimic serios despre levitație, nemurire etc. — Totuși omul are darul ubicuității, vede la distanță etc. — Ce numiți o mașină ? — Cum s-ar fi putut naște primul om deșteptat. — Vis fabulos dar rezonabil despre civilizațiile dispărute. — Apologul panterei. — Scrisul Domnului.

Cazurile discutate sunt clare. Totuși, ele riscă să dezamăgească. Este din pricină că majoritatea oamenilor preferă faptelor imaginile. Mersul pe apă este imaginea dominării a ceea ce mișcă ; oprirea Soarelui în loc este imaginea triumfului asupra timpului. A domina ceea ce mișcă, a triumfa asupra timpului sunt poate niște fapte reale, posibile într-o conștiință transformată, într-un spirit puternic accelerat. Iar aceste fapte pot neîndoielnic genera mii de consecințe considerabile în realitatea tangibilă : în tehnici, în științe, în arte. Dar majoritatea oamenilor, de cum i se vorbește despre o stare de conștiință *diferită*, vrea să

vadă înși care merg pe ape, opresc Soarele în loc, trec prin ziduri sau par de douăzeci de ani la vârsta de optzeci. Ca să înceapă să creadă în infinitele posibilități ale spiritului deșteptat, ei așteaptă ca partea infantilă a inteligenței lor, care acordă credit imaginilor și legendelor, să-și fi găsit scuză și satisfacție

Dar mai e ceva. În prezenta unor cazuri precum cele ale lui Ramanujan, Cayce sau Boscovici, refuzăm să credem că e vorba de spirite *diferite*. Admitem doar că niște spirite ca ale noastre au avut privilegiul de „a urca mai sus decât de obicei” și că, „acolo sus”, au obținut anumite cunoștințe, de parcă undeva în univers ar exista un fel de magazin-anexă a mediei, matematicii, poeziei sau fizicii, de unde se aprovizionează câteva inteligențe campioane în altitudine. Această viziune absurdă liniștește.

Dimpotrivă, nouă ni se pare că Ramanujan, Cayce, Boscovici sunt niște spirite care au rămas aici (și unde altundeva să se ducă ?), printre noi, dar care au funcționat cu o viteză extraordinară. Nu este vorba de o diferență de nivel, ci de o diferență de viteză. La fel vom spune și despre cele mai mari spirite mistice. Miracolele constau în accelerare, atât în fizica nucleară, cât și în psihologie. Tocmai plecând de la această noțiune trebuie, credem noi, să studiem cea de-a treia stare de conștiință sau starea de trezie.

Totuși, dacă starea de trezie este posibilă și dacă ea nu este un dar căzut din cer, o favoare a vreunui zeu, ci e conținută în echiparea creierului și a corpului, acest echipament, odată pus în funcțiune, nu poate el oare modifica în noi și alte lucruri în afară de inteligență ? Dacă starea de trezie este o proprietate a sistemului nervos superior, această activare ar trebui să influențeze întregul corp, să-i dea puteri ciudate. Toate tradițiile leagă de starea de trezie existența unor puteri: nemurire, levitație, telekinezic etc. Dar aceste puteri nu sunt oare decât niște imagini a ceea ce poate spiritul în domeniul cunoașterii, atunci când și-a schimbat starea ? Sau sunt realități ? Ar fi existat câteva cazuri probabile de levitație¹. În ceea ce privește nemurirea, n-am elucidat cazul lui Fulcanelli. E tot ce putem spune în mod serios în această privință. Nu avem în posesia noastră nici o dovadă experimentală. Vom îndrăzni să mărturisim, în fine, că interesul nostru în acest domeniu e mediocru. Nu bizarul ne reține, ci fantasticul. Această chestiune a puterilor paranormale ar merita de altfel să fie abordată în cu totul alt mod. Nu din punctul de vedere al logicii carteziene (pe care Descartes, dacă ar fi trăit astăzi, ar fi repudiat-o), ci din punctul de vedere al științei deschise din zilele noastre. Să privim lucru-

¹ V. R.P. Olivier Leroy. *La Levitation*. Ed. du Cerf. Paris.

rile cu ochii străinului din afară care debarcă pe planeta noastră: levitația există, vederea la distanță există, omul are darul ubicuității, omul a pus mâna pe energia universală. Avionul, radiotelescopul, televiziunea, bateria atomică există. Nu sunt produse naturale: sunt creații ale spiritului uman. Observația aceasta poate părea puerilă : ea este insuflețitoare. Ceea ce-i pueril e să raportăm totul la omul singur. Omul singur n-are da-mi ubicuității, nu levitează, nu posedă vederea la distanță etc. într-ade-văr, societatea umană și nu individul deține aceste puteri. Dar noțiunea de individ este poate o noțiune puerilă, iar tradiția cu legendele ei se ex-prima poate în numele ansamblului uman, în numele fenomenului uman...

*

„Nu sunteți serioși! Ne vorbiți de mașini!"

Iată ce vor zice raționaliștii care se recomandă de la Descartes, împreună cu ocultişti care se recomandă de la „tradiție". Dar ce numim mașini ? Iată încă o întrebare care merită să fie pusă mai bine.

Câteva linii trase cu cerneală pe un pergament sunt o mașină ? Or, tehnica circuitelor imprimate pe care electronica modernă o folosește curent permite realizarea unui receptor de unde alcătuit din linii trasate cu cerneală și conținând una grafit, cealaltă cupru.

O piatră prețioasă e o mașină ? Nu, răspunde corul- Or, structura cristalină a unei pietre prețioase este o mașină complexă, iar diamantul este utilizat ca detector de radiații atomice. Niște cristale artificiale, tranzistorii, înlocuiesc în același timp lămpile electronice, transformatoarele, mașinile electrice de tip comutatoare pentru sporirea voltajului etc.

Spiritul uman, în creațiile-i tehnice cele mai subtile și mai eficiente, întrebuițează mijloace din ce în ce mai simple.

„Vă jucați cu cuvintele, strigă ocultistul. Eu vorbesc de manifestări ale spiritului uman fără nici un fel de intermediu."

El se joacă cu cuvintele.

Nimeni n-a înregistrat vreodată o manifestare a spiritului uman care să nu fi uzitat nici o mașină. Această idee de „spirit în sine" este o fantasmagorie pernicioasă. Spiritul uman în acțiune utilizează o mașină complexă, pusă la punct în trei miliarde de ani de evoluție: corpul ome-nesc. Iar acest corp nu e niciodată singur, nu există singur: e legat de Pământ și de întregul cosmos prin mii de legături materiale și energetice.

Nu știm totul despre corp. Nu știm totul despre relațiile lui cu universul. Nimeni n-ar putea să spună care sunt limitele mașinii umane și cum ar putea uza de această mașină un spirit care ar utiliza-o la maximumul posibilităților sale.

Nu știm totul despre forțele care circulă în chiar profunzimile noastre și împrejurul nostru, pe Pământ, în juml Pământului, în cosmosul vast. Nimeni nu știe care sunt forțele naturale simple, încă nebanuite și

totuși la îndemână, pe care un om înzestrat cu o conștiință deșteptată, având de la natură o aprehensiune mai directă decât aceea a inteligenței noastre lineare, le-ar putea utiliza.

Forțe naturale simple... Să privim încă o dată lucrurile cu ochii barbari și lucizi ai străinului din afară: nimic nu e mai simplu, mai ușor de realizat decât un transformator electric. Egiptenii din Antichitatea timpurie ar fi putut foarte bine să construiască unul, dacă ar fi cunoscut teoria electromagnetică.

Nimic nu e mai simplu decât eliberarea energiei atomice. E suficient să dizolvi o sare de uraniu pur în apă grea, iar apa grea se poate obține redistilând vreme de douăzeci și cinci sau o sută de ani apă obișnuită.

Mașina de prezis marea de la Lordul Kelvin (1893), din care au ieșit calculatoarele analogice și toată cibernetica noastră, era compusă din roti și capete de sfoară. Ar fi putut s-o construiască și sumerienii.

Iată un fel de a vedea care dă dimensiuni noi problemei civilizațiilor dispărute. Dacă au existat oameni în trecut care au atins starea de trezie și dacă ei nu și-au aplicat puterile numai asupra religiei, filozofiei, misticii, ci și asupra cunoașterii obiective și a tehnicii, este perfect natural și rațional să admitem că au putut face „minuni", chiar cu cel mai simplu aparataj¹.

¹ Dacă majoritatea arheologilor sunt de acord în a nega total existența în trecut a unor civilizații avansate, dispunând de mijloace materiale puternice, posibilitatea existenței în orice epocă din istoria omenirii a unui mic procent de ființe deșteptate, utilizând forțele naturale cu „mijloacele de la bord", nu poate fi negată în nici un fel.

Credem chiar că o examinare metodică a datelor arheologice și istorice ar confirma această ipoteză.

Cum oare a început această deșteptare ?

Se poate desigur invoca o intervenție din Exterior. Se poate de asemenea imagina o interpretare pur materialistă, raționalistă.

O astfel de interpretare am vrea să propunem. Fizica radiațiilor cosmice a descoperit de câțiva ani ceea ce ea numește evenimente extraordinare. În fizica cosmică, se numește „eveniment" coliziunea dintre o particulă venită din spațiu și materia noastră.

În 1957, după cum semnalăm în studiul nostru despre alchimie, a fost detectată o particulă excepțională, de energie fantastică, energie atingând 10 electron-volți, în timp ce fisiunea uraniului produce numai 2×10 .

Să admitem că numai o singură dală de la apariția omenirii o astfel de particulă ar fi lovit un creier uman. Cine știe dacă nu cumva enormele energii degajate n-ar fi putut produce o activare și dacă cel dintâi „om deșteptat" nu s-a născut în felul acesta.

Omul deșteptat în cauză ar fi putut descoperi și aplica niște tehnici de transmitere a treziei. Sub diverse forme această tehnică s-ar fi prelungit până în epoca noastră, iar Piatra Filozofală alchimicilor, Inițierea, ar fi putut ceva mai mult decât niște legende.

Ipoteza noastră, desigur, e doar o ipoteză. Iar nu pare a fi verificabilă experimental, căci nu se poate nici măcar concepe un accelerat artificial care să producă energii atât de formidabile și de fantastice. Tot ce putem spune este că marele savant englez, sir James Jeans, scrisese: „Poate că radiația cosmică a făcut din maimuța om" (citatul provine din cartea sa. *Le Mystère de l'Univers*, Hermann ed., 1929).

Noi nu facem decât să reluăm aceste idei cu date moderne ignorate de sir James Jeans și care ne îngăduie să scriem : „Poate că evenimentele cosmice excepționale au făcut din om supraom."

Dacă majoritatea arheologilor sunt de acord în a nega total existența în trecut a unor civilizații avansate, dispunând de mijloace materiale puternice, posibilitatea existenței în orice epocă din istoria omenirii a unui mic procent de ființe deșteptate, utilizând forțele naturale cu „mijloacele de la bord”, nu poate fi negată în nici un fel.

Credem chiar că o examinare metodică a datelor arheologice și istorice ar confirma această ipoteză.

Cum oare a început această deșteptare ?

Se poate desigur invoca o intervenție din Exterior. Se poate de asemenea imagina o interpretare pur materialistă, raționalistă.

O astfel de interpretare am vrea să propunem. Fizica radiațiilor cosmice a descoperit de câțiva ani ceea ce ea numește evenimente extraordinare. În fizica cosmică, se numește „eveniment” coliziunea dintre o particulă venită din spațiu și materia noastră.

În 1957, după cum semnalăm în studiul nostru despre alchimie, a fost detectată o particulă excepțională, de o energie fantastică, energie atingând 10¹⁰ electron-volți, în timp ce fisiunea uraniului produce numai 2 x 10⁷.

Să admitem că numai *o singură dată* ac la apariția omenirii o astfel de particulă ar fi lovit un creier uman. Cine știe dacă nu cumva enormele energii degajate n-ar fi putut produce o activare și dacă cel dintâi j i n deșteptat” nu s-a născut în felul acesta.

Omul deșteptat în cauza ar fi putut descoperi și aplica niște tehnici de transmitere a trezici. Sub diverse forme, această tehnică s-ar fi prelungit până în epoca noastră, iar Piatra Filozofală a alchimistilor. Inițierea, ar fi poate ceva mai mult decât niște legende.

Ipoteza noastră, desigur, e doar o ipoteză. Ea nu pare a fi verificabilă experimental, căci nu se poate nici măcar concepe un accelerator artificial care să producă energii atât de formidabile și de fantastice. Tot ce putem spune este că marele savant englez, sir James Jeans, scrisese : „Poate că radiația cosmică a făcut din maimuță om” (citatul provine din cartea sa. *Le Mystrieux Univers*, Hermann 6d., 1929).

Noi nu facem decât să reluăm aceste idei cu date moderne ignorate de sir James Jeans și care ne îngăduie să scriem : „Poate că evenimentele cosmice excepționale au făcut din om supraom.”

Un om, un înțelept, ne povestește Jorge Luis Borges, și-a consacrat întreaga viață căutării, printre nenumăratele semne ale naturii, a numelui inefabil al lui Dumnezeu, cifrul mării taine. Din tribulații în tribulații, iată-l arestat de poliția unui prinț și condamnat să fie devorat de o panteră. E aruncat într-o cușcă. De partea cealaltă a grătilor, ce vor fi ridicate într-o clipă, fiara se pregătește de ospaț. Înțeleptul nostru o privește și, contemplându-i petele de pe blană, iată că descoperă în ritmul formelor, în numărul lor, numele pe care-l căutase în atâtea și atâtea locuri. El află atunci de ce va muri și că va muri cu dorința împlinită — și că asta nu înseamnă a muri.

Universul ne devorează sau ni se destăinuie, după cum ne pricepem sau nu să-l contemplăm. Este extrem de probabil că legile cele mai subtile și mai profunde ale vieții și ale sorții oricărui lucru creat sunt înscrise în clar în lumea materială ce ne înconjoară, că Dumnezeu și-a lăsat scrisul întipărit în lucruri, precum, pentru înțeleptul nostru, în blana panterei, și că o anumită privire ar fi suficientă...

Omul deșteptat ar fi omul anumite priviri.

vm

CÂTEVA DOCUMENTE REFERITOARE LA STAREA DE TREZIE

O antologie de făcut. — învățăturile lui Gurdjieff. — Trecerea mea prin școala deșteptării. — O povestire de Raymond Abellio. — Un text admirabil de Gustav Meyrinck, geniu prost cunoscut.

"p*acă există o stare de trezie, edificiului psihologiei moderne îi JLlipsește un etaj. Iată patru documente aparținând totuși epocii noastre. Nu le-am ales, lipsindu-ne timpul pentru a face o adevărată prospecțiune. O antologie a mărturiilor și studiilor moderne despre starea de trezie rămâne de făcut. Ar fi foarte utilă. Ar redeschide comunicarea cu tradiția. Ar arăta permanența esențialului în veacul nostru. Ar lumina anumite direcții viitoare. Literații ar găsi în ea o cheie, cercetătorii din științele umaniste ar fi stimulați de ea, savanții ar vedea în ea firul care trece prin toate marile aventuri ale spiritului și s-ar simți mai puțin izolați. Bineînțeles, adunând la un loc aceste documente care ne erau la îndemână, noi avem pretenții mai modeste. Vrem doar să dăm o idee sumară despre o posibilă psihologie a stării de trezie în formele-i elementare.

Se vor putea citi deci în acest capitol:

1. Extrase din învățăturile conducătorului de școală Georges Ivanovitch Gurdjieff, culese de filozoful Ouspensky;

2. Propria mea mărturie despre încercările pe care le-am făcut ca să ajung la starea de trezie, povățuit fiind de instructorii din școala Gurdjieff;

3. Povestirea de către romancierul și filozoful Raymond Abellio a unei experiențe personale;

4. Textul cel mai admirabil, după noi, din toată literatura modernă despre această stare. Textul este extras dintr-un roman aproape necunoscut al poetului și filozofului german Gustav Meyrinck, a cărui operă, netradusă cu excepția *Chipului verde* și a *Golemului*, se înalță pe culmile intuiției mistice.

I. _ ÎNVĂȚĂTURILE LUI GURDJIEFF

Pentru a înțelege diferența dintre stările de conștiință, trebuie să revenim asupra celei dintâi, care este somnul. Este o stare de conștiință cu totul subiectivă. Omul e cufundat în vise — nu contează dacă și le mai amintește sau nu. Chiar dacă unele impresii reale ajung la el ca doarme, precum sunete, voci, căldură, frig, senzații ale propriului corp, ele îi provoacă doar niște imagini fantastice. Apoi omul se trezește. La prima vedere, e o stare de conștiință cu totul diferită. Se poate mișca, poate vorbi cu alte persoane, poate să-și facă proiecte de viitor, să vadă primejdii, să le evite și așa mai departe. Pare rațional să credem că se află într-o situație mai bună decât atunci când dormea. Dar dacă vedem lucrurile puțin mai în profunzime, dacă vom arunca o privire la lumea lui interioară, la gândurile, la cauzele acțiunilor sale, vom înțelege că se află aproape în aceeași stare ca atunci când dormea. E chiar mai rău, fiindcă în somn era pasiv, ceea ce înseamnă că nu putea face nimic. În starea de veghe dimpotrivă, poate acționa tot timpul, iar rezultatele acțiunilor sale se vor repercuta asupra lui și a anturajului său. Și, cu toate acestea, el nu-și mai amintește de sine însuși. E o mașină, orice i se poate întâmpla. Nu-și poate opri valul gândurilor, nu-și poate controla imaginația, emoțiile, atenția. Trăiește într-o lume subiectivă de "îmi place", "nu-mi place", "asta vreau", "asta nu vreau", adică o lume făcută din ceea ce crede el că-i place sau nu, că dorește sau nu dorește. El nu vede lumea reală. Lumea reală îi este ascunsă de zidul imaginației sale. El trăiește în somn. Doarme. Iar ceea ce numește "conștiința-i lucidă" nu-i altceva decât somn — și un somn mult mai primejdios decât somnul de noapte, din pat.

Să ne oprim asupra unui eveniment oarecare din viața omenirii. De pildă, războiul. În momentul de față, e război. Ce înseamnă asta ? înseamnă că vreo câteva milioane de adormiți se sforțează să distrugă vreo câteva alte milioane de adormiți. Firește, n-ar mai face-o dacă s-ar trezi. Tot ce se petrece acum e din pricina acestui somn.

Cele două stări de conștiință, somnul și veghea, sunt la fel de subiective amândouă. Numai începând să-și amintească de el însuși poate omul să se trezească într-adevăr. În jurul lui, toată viața capătă atunci o înfățișare și un înțeles diferite. O vede ca pe o viață a unor adormiți, o viață de somn. Tot ce spun oamenii, tot ce fac, spun și fac în somn. Nimic din toate astea așadar nu poate avea nici cea mai mică valoare. Numai trezirea și ceea ce duce la trezire au o valoare reală.

•

De câte ori nu m-ați întrebat dacă n-ar fi cu puțință să înceteze războaiele ? Ar fi cu puțință, fără doar și poate. Ar fi de ajuns ca oamenii să se trezească. Nu pare mare lucru. Dimpotrivă, nimic nu e mai dificil, pentru că somnul este provocat și menținut de toată viața înconjurătoare, de toate condițiile ambiante.

Cum să ne trezim "? Cum să scăpăm de somnul acesta ? Sunt cele mai importante întrebări, cele mai vitale pe care omul are a și le pune. Dar, înainte de a și le pune, va trebui să se convingă de chiar faptul că doarme. Și n-o va putea face decât încercând să se trezească. Când va fi înțeles că nu-și mai amintește de el însuși și că amintirea de sine înseamnă trezire până la un anumit punct și când va fi constatat experimental cât e de greu să-ți amintești de tine însuși, atunci va pricepe că pentru a se trezi nu-i suficient doar să dorească acest lucru. În mod mai riguros, vom spune că un om nu se poate trezi el singur. Dar dacă douăzeci de oameni se înțeleg ca primul dintre ei care se va trezi să-i trezească și pe ceilalți, ei mai au o șansă. Totuși, chiar și asta este insuficient, fiindcă cei douăzeci de oameni pot să adoarmă în același timp și să viseze că se trezesc. Deci nu merge nici așa. Trebuie încă ceva. Acești douăzeci de oameni trebuie să fie supravegheați de un om care nu doarme și el sau care nu adoarme la fel de ușor ca ceilalți sau care va adormi în mod conștient când se va putea, când asta nu va pricinui nici un rău nici lui, nici celorlalți. Ei trebuie să găsească un astfel de om și să-l angajeze ca să-i trezească și să nu le mai dea voie să adoarmă din nou. Asta trebuie înțeles.

E posibil să gândești o mie de ani, e posibil să scrii biblioteci întregi, să inventezi milioane de teorii și toate acestea în somn, fără nici o posibilitate de trezire. Dimpotrivă, aceste teorii și cărți scrise sau născocite de cei adormiți vor avea ca efect pur și simplu să-i antreneze și pe alții în somn și așa mai departe.

Nu e nimic nou în ideea de somn. Aproape de la facerea lumii, le-a fost spus oamenilor că erau adormiți și că trebuiau să se trezească. De câte ori nu citim de pildă în Evanghelii: "treziți-vă", "vegheați", "nu dormiți" ? Ucenicii lui Hristos, chiar în grădina Ghetsimani, în timp ce învățătorul lor se ruga pentru ultima oară, dormeau. Asta spune totul. Dar oare oamenii înțeleg ? Ei o iau drept o figură de retorică, o metaforă. Nu-și dau scama deloc că trebuie s-o ia literal. Și aici e ușor de înțeles de ce. Ar trebui să se trezească puțin sau măcar să încerce să se trezească. Am fost adesea întrebat, foarte serios, de ce Evangheliile nu vorbesc niciodată de somn... Or, e ceva despre somn la fiecare pagină. Asta arată pur și simplu că oamenii citesc Evangheliile dormind.

Ce trebuie, de regulă, ca să trezești un om adormit ? Trebuie un șoc ca lumea. Dar când un om e profund adormit, un singur șoc nu ajunge. E necesară o lungă perioadă de șocuri neîncetate. În consecință, șocurile trebuie administrate de cineva anume. Am spus deja că omul doritor de a se trezi trebuie să angajeze un ajutor care va avea sarcina de a-l scutura multă vreme. Dar pe cine poate el angaja, dacă toată lumea doarme ? Angajează pe cineva ca să-l trezească, dar și acesta adoarme. Care-i mai este utilitatea ? Cât privește omul cu adevărat capabil de a sta treaz, el va refuza pesemne să-și piardă timpul ca să-i trezească pe alții: poate avea lucruri mult mai importante pentru el de făcut.

Mai e și posibilitatea trezirii prin mijloace mecanice. Se poate folosi un ceas deșteptător. Din nenorocire, ne obișnuim prea repede cu orice fel de ceas deșteptător : încetăm pur și simplu să-l mai auzim. Sunt deci necesare multe deșteptătoare, cu felurite sonerii. Omul trebuie literalmente să se înconjoare de deșteptătoare care să-l împiedice să doarmă. Și aici se ivesc dificultăți. Deșteptătoarele trebuie întoarse ; ca să le întorci, e indispensabil să nu uiți ; ca să nu uiți, trebuie să te trezești des. Mai mult însă : omul se obișnuiește cu toate deșteptătoarele și, după un anumit timp, doarme nestingherit când ele sună. În consecință, deșteptătoarele trebuie continuu schimbate, mereu inventate altele noi. Cu timpul, asta-l poate ajuta pe un om să se trezească. Or, sunt foarte puține șanse ca el să facă toată treaba asta, să născocească, să întoarcă și să schimbe el însuși toate ceasurile deșteptătoare fără un ajutor exterior. E mult mai probabil că, după ce ar începe, ar adormi pe dată, iar în somn ar visa că născocește deșteptătoare, le întoarce, le schimbă — și, cum am mai spus, ar dormi nestingherit și mai bine.

Deci, pentru trezire e nevoie de o întreagă conjugare de eforturi. E indispensabil să existe cineva care să-l trezească pe cel ce doarme ; e indispensabil să existe cineva care să-l supravegheze și pe cel ce trezește ; trebuie să existe ceasuri deșteptătoare și mai trebuie de asemenea inventate tot timpul altele noi.

Dar pentru a duce la bun sfârșit această întreprindere și a obține rezultate, un anumit număr de persoane trebuie să lucreze împreună.

Un om singur nu poate face nimic.

Înainte de orice, are nevoie de ajutor. Un om singur însă n-ar putea conta pe nici un ajutor. Cei ce sunt capabili să ajute își evaluează timpul la un preț foarte mare. Și desigur preferă să ajute să spunem douăzeci sau treizeci de persoane doritoare de a se trezi mai curând decât una singură. Mai mult, cum am mai spus, un om poate foarte bine să se înșele asupra trezirii sale, să ia drept trezire ceea ce e pur și simplu un vis nou. Dacă vreo câteva persoane se hotărăsc să lupte împreună împotriva somnului, ele se vor trezi reciproc. Se va întâmpla deseori ca vreo douăzeci dintre ele să doarmă, dar a douăzeci și una se va trezi și le va trezi și pe celelalte. La fel și cu ceasurile deșteptătoare. Unul va născoci un deșteptător, al doilea un altul, după care vor face schimb. Toți împreună pot să-și fie unii altora de un mare ajutor, iar fără acest ajutor mutual nici unul din ei nu poate face nimic.

Deci un om care vrea să se trezească trebuie să caute și alte persoane care vor același lucru, ca să lucreze împreună cu ele. Lucrurile sunt mai ușor de spus decât de făcut însă, fiindcă punerea pe roate și organizarea unei astfel de treburi cer o cunoaștere pe care omul obișnuit n-o posedă. Munca trebuie organizată și trebuie să existe un șef. Fără aceste două condiții, nu se vor obține rezultatele așteptate și toate eforturile vor fi în zadar. Oamenii vor putea să se chinuiască, însă chinurile nu-i vor face să se trezească. Se pare că pentru anumite persoane nimic nu e mai greu de înțeles. Prin ele însele și din propria lor inițiativă, ele pot fi în stare de eforturi mari ; cel dintâi sacrificiu pentru ele va fi să asculte de altcineva și nimic pe lume nu le va convinge vreodată s-o facă.

Iar ele nu vor să admită că, în acest caz, toate sacrificiile lor nu vor sluji la nimic.

Munca trebuie organizată. Iar ea nu poate fi astfel decât de către un om care să-i cunoască problemele și scopul, precum și metodele, el însuși fiind trecut. În vremea lui, printr-o astfel de muncă organizată.

Aceste învățături ale lui Gurdjieff sunt
relatate în cartea lui P.D. Ouspensky,
Fragments d'un Enseignement Inconnu,
Ed. Stock, Paris, 1950.

II. — ÎNCEPUTURILE MELE LA ȘCOALA GURDJIEFF

„Luați un ceas, ni se spunea, și uitați-vă la acul marc încercând să vă păstrați percepția de sine și să vă concentrați asupra gândului : "Sunt Louis Pauwels (de exemplu) și mă aflu aici în acest moment." încercați să vă gândiți numai la asta, urmăriți pur și simplu mișcările acului mare rămânând conștienți de voi înșivă, de numele vostru, de existența voastră și de locul unde sunteți."

La început, parcă simplu și chiar puțin ridicol. Bineînțeles, cu pot păstra prezentă în minte ideea că mă numesc Louis Pauwels și că mă aflu aici, în acest moment, privind cum se deplasează foarte încet acul marc al ceasului. Apoi sunt silit să observ că această idee nu rămâne foarte mult timp imobilă în mine, că începe să ia mii de forme și să se scurgă în toate sensurile, precum obiectele pictate de Salvador Dali, preschimbându-se într-o clisă mișcătoare. Dar mai trebuie să recunosc că nu mi se cere să mențin vivace și fixă o idee, ci o percepție. Nu mi se cere numai să gândesc că sunt, ci s-o știu, să am despre acest fapt o cunoaștere absolută. Or, eu simt că lucrul acesta este posibil și ar putea să se producă în mine, aducându-mi ceva nou și important. Descopăr că mii de gânduri sau de umbre de gânduri, mii de senzații, imagini și asociații de idei perfect străine de obiectul efortului meu mă asaltează neconținut și-mi stânjenesc efortul. Uneori, acul ceasului îmi acaparează atenția și privindu-l mă pierd pe mine din vedere. Alteori, trupul meu, un cârmel la picior, o mică mișcare în stomac îmi abat atenția de la ac și totodată de la mine însumi. Iar alteori, când cred că mi-am oprit filmul interior, că am eliminat lumea exterioară, îmi dau scama că m-am cufundat într-un fel de somn de unde acul a dispărut.

eu însumi la fel, în timp ce continuă să se încălcească imagini, sen/ații, idei ca dinapoia unui văl, ca într-un vis ce se desfășoară de la sine pe când cu dorm. Alteori, în sfârșit, într-o fracțiune de secundă, exist privind acest ac, exist total, din plin. Dar, în aceeași fracțiune de secundă, mă felicit că am izbutit; spiritul meu, ca să zic așa, aplaudă, și pe loc inteligența, luând în stăpânire reușita ca să se bucure de ea, o compromite iremediabil. În fine, înclădat dar mai ales epuizat, mă grăbesc să scap de această experiență, fiindcă mi se pare că am trăit cele mai dificile minute din existența mea, că am fost privat de aer până la punctul extrem al rezistenței. Cât de lung mi s-a părut totul ! Or, nu s-au scurs mai mult de vreo două minute și în două minute n-am avut o veritabilă percepție despre mine însumi decât în trei sau patru imperceptibile străfulgerări.

Trebuia atunci să admit că nu suntem aproape niciodată conștienți de noi înșine și că n-avem aproape niciodată conștiința dificultății de a fi conștient.

Starea de conștiință, ni se spunea, este mai întâi starea unui om care știe în sfârșit că nu e aproape niciodată conștient și care astfel învață puțin câte puțin care sunt obstacolele din el însuși la efortul pe care-l întreprinde. În lumina acestui mic exercițiu, știți acum că un om poate să citească o carte, de exemplu, să aprobe, să se plictisească, să protesteze sau să se entuziasmeze fără a fi o clipă conștient de faptul că există, și astfel, prin urmare, fără ca ceva din lectura sa să i se adreseze cu adevărat lui însuși. Lectura lui e un vis adăugat propriilor sale vise, o curgere în perpetua curgere a inconștienței. Căci adevărata noastră conștiință poate fi — și aproape întotdeauna este — complet absentă din tot ceea ce facem, gândim, voim, imaginăm.

Înțeleg atunci că există o foarte mică diferență între starea în care ne aflăm în somn și aceea în care ne aflăm în veghea obișnuită, când vorbim, ne mișcăm etc. Visele ne-au devenit invizibile precum stelele când se face ziuă, dar sunt prezente și continuăm să trăim sub influența lor. Am dobândit doar, după deșteptare, o atitudine critică față de propriile noastre senzații, gânduri mai bine coordonate, acțiuni mai disciplinate, mai multă vivacitate în impresii, simțăminte, dorințe, dar suntem tot în non-conștiință. Nu e vorba de adevărata trezire, ci de „somnul în stare de veghe" și în această stare se desfășoară aproape toată viața noastră. Ni se spunea că e_ posibil să ne trezim de-a binclea, să dobândim starea de conștiință de sine. În această stare, așa cum am întrevăzut în cursul exercițiului cu ceasul, puteam avea o cunoaștere obiectivă a funcționării gândirii mele, a derulării imaginilor, ideilor, senzațiilor, sentimentelor, dorințelor. În această stare, puteam să încerc și să desfășor un efort real pentru a examina, a opri din timp în timp și a modifica această derulare. Iar efortul acesta însuși, mi se spunea, crea în mine o anumită subzistență. Acest efort însuși nu ajungea la cutare sau cutare lucru. Îi era de ajuns să existe ca să se creeze și să se acumuleze în mine substanța însăși a ființei mele. Mi se spusese că voi putea atunci, având o ființă fixă, să ating „conștiința obiectivă" și că-mi va fi îngăduit atunci să capăt, nu numai despre mine însumi, ci și despre ceilalți oameni, despre lucruri și despre întreaga lume, o cunoaștere total obiectivă, o cunoaștere absolută.

Monsieur Gurdjieff, Ed. du Seuil, Paris, 1954.

III. — POVESTIREA LUI RAYMOND ABELLIO

Atunci când, cu atitudinea „naturală” care este aceea a totalității celor ce ființează, „văd” o casă, percepția mea este spontană, percep acea casă și nu percepția mea ca însăși. Dimpotrivă, în atitudinea „transcendentală” percepția însăși este percepută. *Dar această percepere a percepției alterează radical starea primitivă.* Starea trăită, naivă, mai întâi, își pierde spontaneitatea tocmai din pricină că noua reflexie ia ca obiect ceea ce era întâi o stare și nu un obiect și din pricină că, printre elementele noii mele percepții, figurează nu numai cele ale casei ca atare, ci și cele ale percepției înseși ca flux trăit. Iar ceea ce contează esențialmente în această „alterare” este că viziunea concomitentă pe care o am, în starea bireflexivă respectivă, sau mai curând reflectat-reflexivă, a casei ce mi-a fost motiv inițial, departe de a fi percepută, îndepărtată sau tulburată de interpunerea percepției „mele” secunde peste percepția „ei” primară, *se intensifică în chip paradoxal*, e mai clară, mai prezentă, *mai încercată de realitate obiectivă decât înainte.* Ne aflăm aici în fața unui fapt injustificabil de către pura analiză speculativă : acela al transfigurării lucrului ca fapt de conștiință, al transformării sale, cum vom spune mai încolo, în „supralucru”, al trecerii sale de la starea de știință la starea de cunoaștere. Faptul acesta este în general prost cunoscut, deși este cel mai frapant din toată experimentarea fenomenologică reală. Toate dificultățile pe care le întâmpină fenomenologia vulgară ca și, de alințcri, toate teoriile clasice ale „cunoașterii”, rezidă în acest fapt, că ele consideră cuplul conștiință-cunoaștere (sau mai exact conștiință-știință) ca fiind capabil el singur să epuizeze totalitatea experienței trăite, pe când în realitate ar trebui avută în vedere triada cunoaștere-conștiință-știință, care este singura ce i permite fenomenologiei o înrădăcinare cu adevărat ontologică. Și, firește, nimic nu poate face evidentă această transfigurare decât experiența directă și personală a fenomenologului însuși. Dar nimeni nu poate pretinde că a înțelege fenomenologia cu adevărat transcendentă dacă nu a practicat această experiență cu succes și n-a fost el însuși „iluminat” de ea. Chiar de-ar fi cel mai subtil dialectician, cel mai dibaci logician, cel ce n-a trăit-o defel și care astfel n-a văzut nicidecum alte lucruri sub lucruri, nu poate decât să emită niște discursuri despre fenomenologie și nu să asume o activitate într-adevăr fenomenologică. Să luăm un exemplu mai precis. Pe cât îmi pot aminti, am știut întotdeauna să recunosc culorile, albastrul, roșul, galbenul. Ochii mei le vedeau, aveam experiența lor latentă. Desigur, „ochii mei” nu-și puneau întrebări cu privire la ele și, de altfel, cum ar fi putut s-o facă ? Funcția lor este de a vedea, nu de a se vedea pe când văd, dar creierul meu însuși era ca adormit, nu era deloc ochiul ochilor, ci o simplă prelungire a acestor organe. De aceea spuneam doar atât și aproape fără să mă gândesc : asta e un roșu frumos, un verde puțin stins, un alb strălucitor. Într-o zi, acum câpva ani, plimbându-mă prin viile din ținutul Vaud care se înalță ca o comisă deasupra lacului Lemman și alcătuiesc unul din cele mai frumoase locuri din lume, atât de frumos chiar și atât de întins încât Jiul”, dilatat, se pierde în el și brusc își revine și se exaltă, un eveniment brusc și pentru mine extraordinar se produse. Ocrul versantului abrupt, albastrul lacului, violetul munților Savoici și, în fundal, ghețarii sclipitori ai piscului

Grand-Colombin îi văzusem de sute de ori. Mi-ai dat scama pentru prima oară că nu-i privisem niciodată. Trăiam acolo totuși de trei luni. Iar peisajul, firește, din primul moment era cât pe ce să mă topească, dar ceea ce-i răspundea din mine era doar o exaltare confuză. Bineînțeles, „Ful” filozofului e mai puternic ca orice peisaj. Sentimentul sfâșietor al frumuseții nu-i altceva decât o luare în stăpânire de către „Eu”, care astfel se fortifică, a acestei distanțe infinite ce ne desparte de ea. În ziua aceea însă, brusc, mi-am dat seama că eu însumi cream acel peisaj, că el nu era nimic fără mine : „Eu sunt cel care te văd și care mă văd văzându-te și care văzându-mă te fac.” Acest veritabil strigăt lăuntric este cel al demiurgului la facerea lumii. Nu e doar suspendare a unei lumi „vechi”, ci și proiectare a uncia „noi”. Și într-adevăr, în clipa aceea lumea fu creată din nou. Niciodată nu văzusem asemenea culori. Erau de o sută de ori mai intense, mai nuanțate, mai „vii”. Am știut că dobândisem atunci simțul culorilor, că eram din nou virgin la culori, că niciodată până atunci nu văzusem cu adevărat vreun tablou și nu pătrunsesem în universul picturii. Dar am știut și că, prin acea repliere la sine a conștiinței, prin perceperea percepției mele, dețineam cheia acelei lumi a transfigurării care nu-i o lume ascunsă și misterioasă, ci adevărata lume, aceea a cărei „natură” ne ține în exil. Firește, nimic comun cu atenția. Transfigurarea e plină, atenția nu. Transfigurarea se cunoaște după suficiența-i sigură, atenția se întinde înspre o suficiență eventuală. Desigur, nu se poate spune că atenția ar fi vidă. Dimpotrivă, e a-vidă. Dar a-viditatca nu e plenitudine. Când m-am întors în sat, în ziua aceea, oamenii pe care-i întâlneam erau mai toți „atenți” la treaba lor : mi s-au părut totuși cu toții niște somnambuli.

Raymond ABELLIO,
Cahiers du Cercle d'faudes Mitaphysiques
(publicație de uz intern — 1954).

IV. — ADMIRABILUL TEXT AL LUI GUSTAV MEYRINCK

Cheia care ne va face stăpâni pe natura lăuntrică e ruginită de la potop. Ea se cheamă : veghe. A veghea e totul.

Omul e ferm convins că veghează ; dar în realitate e prins într-o plasă de somn și vis pe care chiar el a țesut-o. Cu cât plasa e mai strânsă, cu atât mai puternic domnește somnul. Cei ce sunt agățați în ochiurile ei dorm trecând prin viață ca o cireada de vite duse la abator, indiferenți și fără nici un gând în cap.

Cei ce visează văd prin ochiurile plasei o lume zăbreălită, ei nu observă decât niște deschideri înșelătoare, acționează în consecință și nu știu că aceste tablouri sunt pur și simplu resturi fără sens dintr-un întreg enorm. Visătorii ăștia nu sunt, așa cum poate ai crede, fanștii și poeții ; sunt cei ce muncesc, cei fără de odihnă de pe lume, cei împinși de nebulia acțiunii. Ei seamănă cu niște scarabei urâți și trudnici care se cațără pe ceva neted și cad odată ajunși sus. Ei spun că veghează, dar ceea ce iau drept viață este în realitate doar un vis, dinainte determinat până în cele mai mici amănunte și sustras voinței lor.

Au existat și mai există încă vreo câțiva oameni care au știut foarte bine că visează, pionierii ajunși până la bastioanele îndărătul cărora se ascunde eul veșnic treaz — clarvăzători precum Descartes, Schopenhauer și Kant. Dar ei nu aveau armele necesare întru cucerirea fortăreței și chemarea lor la luptă nu i-a trezit pe cei ce dormeau.

A veghea e totul.

Primul pas către acest țel e atât de simplu că orice copil îl poate face. Numai cineva cu spiritul deformat a uitat mersul și stă paralizat în picioare fiindcă nu vrea să se lepede de cârjele pe care le-a moștenit de la înaintași.

A veghea e totul.

Veghează în tot ceea ce faci ! Nu te crede deja trezit. Nu, tu dormi și visezi.

Adună-ți toate forțele și lasă să îți se prelingă în trup acest sentiment : acum, veghez !

Dacă-ți va izbuti, vei recunoaște dc îndată că starea în care erai arată acum ca ațipire și somn.

Acesta este primul pas șovăitor pe drumul lung, lung, ce duce de la sclavie la atotputernicie.

Înaintează astfel din trezire în trezire.

Nu există gând supărător pe care în felul acesta să nu-l poți alunga. El rămâne undeva înapoia ta și nu te mai poate atinge. Te înalți peste el precum coroana unui copac peste crengile uscate.

Durerile se îndepărtează de tine ca frunzele veștede atunci când veghea îți cuprinde și trupul.

Băile reci ale brahmanilor, nopțile de veghe ale discipolilor lui Budha și ale asceților creștini, chinurile fahirilor hinduși nu sunt altceva decât rituri încremenite indicând că acolo se înalța odinioară templul celor ce se străduiau să vegheze.

Citește sfintele scripturi ale tuturor popoarelor de pe Pământ. Prin fiecare trece ca un fir roșu știința secretă a veghei. Ea este scara lui Iacob, care se luptă toată „noaptea” cu îngerul Domnului, până când se face „zi” și obține victoria.

Trebuie să urci de pe o treaptă pe alta a trezirii dacă vrei să învingi moartea.

Treapta deja inferioară se numește : geniu.

Cum ar trebui oare să numim treptele superioare ? Ele rămân necunoscute mulțimii și trec drept legende.

Povestea Troici a fost considerată o legendă până când, în cele din urmă, un om a găsit curajul de a face el însuși săpături.

Pe drumul trezirii, cel dintâi dușman pe care-l vei întâlni va fi propriul tău corp. El va lupta cu tine până la primul cântat al cocoșilor. Dar dacă vei zări lumina veghei eteme ce te îndepărtează de somnambulii care se cred oameni și care ignoră că sunt zei adormiți, atunci va dispărea și somnul din corpul tău, iar universul ă se va supune.

Atunci vei putea face minuni de vei voi și nu vei mai fi constrâns să aștepți precum un sclav umil ca un zeu fals și crud să catadicsească să te umple de daruri sau să-ți taie capul.

Firește, fericirea de câine bun și credincios, aceea de a sluji un stăpân, nu va mai exista pentru tine — dar fii sincer față de tine însuși: ai vrea oare, chiar și acum, să fii în locul câinelui tău ?

Nu te lăsa înspăimântat că nu-ți vei atinge scopul în viața aceasta. Cel care a găsit drumul se întoarce întotdeauna în lume cu o maturitate interioară ce-i face posibilă continuarea muncii începute. Se naște ca „geniu”.

Poteca pe care ți-o arăt e presărată cu evenimente stranii: morți pe care i-ai cunoscut se vor ridica și-ți vor vorbi! Sunt numai imagini ! Siluete luminoase îți vor apărea și te vor binecuvânta. Sunt numai imagini, forme iscate de trupul tău care, sub influența voinței tale transformate, va muri de o moarte magică și va deveni spirit, la fel cum gheața atinsă de foc se topește în aburi.

Când vei fi despuiat în tine cadavru, atunci doar vei putea spune : acum somnul s-a îndepărtat de mine pentru totdeauna.

Atunci se va săvârși minunea în care oamenii nu pot crede — pentru că, înșelați de simțuri, ei nu înțeleg că materia și forța sunt același lucru — anume; că, chiar de vei fi îngropat, în sicriu nu va fi nici un fiidavru

Doar atunci vei putea deosebi între ce e realitate și ce aparență. Cel pe care-l vei întâlni nu va putea fi decât unul dintre aceia care au urmat drumul înaintea ta.

Toți ceilalți sunt umbre.

Până aici, nu știi dacă ești creatura cea mai fericită sau cea mai nefericită. Dar nu te teme de nimic. Nici unui dintre aceia care au apucat-o pe calea veghei, chiar dacă s-a rătăcit, n-a fost părăsit de călăuze.

Vreau să-ți dau un semn după care vei putea cunoaște dacă o apariție este realitate sau nălucă : dacă se apropie de tine, dacă ți se tulbură conștiința, dacă lucrurile din lumea exterioară sunt imprecise ori dispar, ai grijă ! Fii prudent! Apariția nu-i decât o parte din tine însuși. Dacă n-o înțelegi, e doar o nălucă lipsită de consistență, un hoț care-ți consumă o parte din viață.

Hoții care fură forța sufletului sunt mai răi ca hoții de pe lume. Ei te atrag ca niște spiriduși în mlaștinile unei speranțe înșelătoare, ca să te lase singur în tenebre și să dispară pentru totdeauna.

Nu te lăsa orbit de nici o minune pe care par s-o facă pentru tine, de nici un nume sacru pe care și-l dau, de nici o profeție pe care-o rostesc, nici măcar dacă se împlinește ; ei sunt dușmanii tăi de moarte, alungați din infernul propriului tău trup și cu care tu lupți pentru dominație.

Află că forțele magice pe care ei le posedă sunt chiar ale tale — deturnate de ei ca să te țină în sclavie. Ei nu pot trăi în afara vieții tale, dar dacă-i învingi se prăbușesc, unelte mute și docile pe care le vei putea folosi după plac.

Nenumărate sunt victimele pe care le-au făcut printre oameni. Citește istoria vizionarilor și a sectarilor și vei afla că poteca pe care-o urmezi e presărată cu crani.

Inconștient, omenirea a înălțat împotriva lor un zid : materialismul. Zidul acesta este o apărare infailibilă, e o imagine a corpului, dar și un zid de închisoare care oprește privirea.

Astăzi ei sunt împrăștiți și fenixul vieții lăuntrice învie din cenușa în care a fost multă vreme culcat ca mort, însă și vulturii dintr-o altă lume încep să

bală din aripi. De aceea, bagă de seamă. Cântarul pe care-ji vei pune conșliinja îți va arăta când poți avea încredere în aceste apariții. Cu cât e mai trează, cu atât ea se va înclina în favoarea ta.

Dacă vreo călăuză, vreun frate din altă lume spirituală vrea să-ți apară, trebuie s-o poată face fără a-ți despuia conștiința. Poți să-1 atingi cu mâna ca Toma necredinciosul.

Ar fi ușor să eviți aparițiile și primejdiile lor. N-ai decât să te porți ca un om obișnuit. Dar prin asta ce-ai câștigat ? Rămâi un prizonier în închisoarea trupului tău, până când călăul „Moarte” te va duce la eșafod.

Dorința muritorilor de a vedea ființele supranaturale e un strigăt ce trezește chiar și fantomele din infern, pentru că o astfel de dorință nu e pură ; — pentru că e aviditate mai curând decât dorință, pentru că vrea să „ia” într-un fel sau altul, în loc să strige ca să învețe să „dea”.

Toți cei ce consideră pământul o închisoare, toți cei cucernici care imploră eliberarea evocă fără să-și dea seama lumea spectrelor. Fă-o și tu. Dar conștient.

Pentru aceia care-o fac inconștient există oare vreo mână invizibilă să-i scoată din mlaștina în care se afundă ? Nu cred.

ÎAtunci când pe drumul trezirii vei traversa regatul spectrelor, vei recunoașteTreptat că ele sunt pur și simplu niște gânduri pc care le poți dintr-o dată vedea cu ochii. De aceea îți sunt străine și par niște creaturi, căci acest limbaj al formelor e diferit de cel al creierului)

Atunci a sosit momentul când se săvârșește transformarea : oamenii care te înconjoară vor deveni spectre. Toți pc care i-ai iubit vor fi dintr-o dată larve. Chiar și propriul tău trup.

Nu se poate imagina o singurătate mai teribilă decât a pelerinului în pustiu și cine nu știe să găsească izvorul viu moare acolo de sete.

Tot ce spun eu aici se găsește în cărțile celor cucernici din toate popoarele : venirea unei noi împărății, veghea, biruința asupra trupului și singurătatea. Și totuși o prăpastie de netrecut nc desparte de acei cucernici: ci cred că se apropie ziua când cei buni vor intra.în rai, iar cei răi vor fi aruncați în iad. Noi știm că va veni o vreme când mulți se vor trezi și vor fi despărțiți de cei ce dorm și nu pot înțelege ce înseamnă cuvântul veghe. Noi știm că bunii și răii nu există, ci doar ceea ce este drept și ceea ce este fals. Ei cred că a veghea înseamnă să-ți păstrezi simțurile lucide și ochii deschiși noaptea, astfel ca omul să-și poată face rugăciunile. Noi știm că veghea este trezirea eului nemuritor și că insomnia trupului îi e consecință naturală. Ei cred că trupul ar trebui neglijat și disprețuit, fiindcă e păcătos. Noi știm că nu există păcat; trupul e începutul lucrării noastre și noi am pogorât pe Pământ ca să-1 preschimbăm în spirit. Ei cred că ar trebui să trăim în singurătate cu trupul nostru ca să purificăm spiritul. Noi știm că spiritul trebuie să meargă mai întâi în singurătate, ca să transfigureze trupul.

Doar ție îți rămâne să alegi drumul de urmat: sau pc al nostru sau pe al lor. Trebuie să hotărâști după propria-ți vreau.

Eu nu am dreptul să-fi dau sfaturi. E mai salutar să culegi dintr-un pom un fruct amar după propria ta hotărâre, decât să te uiți la un fruct dulce la sfatul altora.

Dar nu fă ca mulți care știu că stă scris : cercetați totul și păstrați doar ce-i mai bun. Trebuie mers înainte, nimic cercetat și luat primul lucru ce iese în cale.

Gustav MEYRINCK,
extras din romanul *Le Visage Veri*,
tradus de doctoral Etthofen și de
D-șoara Perrenoud,
Ed. Emile-Paul Freres, Paris, 1932.

IX

PUNCTUL DE DINCOLO DE INFINIT

De la suprarealiștii la realismul fantastic — Punctul Suprem. — Neîncrederea în imagini. — Nebunia lui Georg Cantor. — Yoghinul și matematicianul. — O aspirație fundamentală a spiritului omenesc. — Un extras dintr-o nuvelă genială a lui Jorge Luis Borges.

In capitolele precedente, afn vrut să dau o idee despre posibilele studii asupra realității unei *alte* stări de conștiință. In această altă stare, dacă ea există, orice om pradă demonului conștiinței ar găsi poate un răspuns la următoarea întrebare, pe care întotdeauna și-o pune până la urmă:

Oare nu există un loc ce trebuie aflat în mine însumi unde tot ce *mi se întâmpla* ar fi imediat explicabil, un loc unde tot ce văd, știu ori simt ar fi pe dată descifrat, fie că-i vorba de mișcarea astrelor, de cum sunt dispuse petalele unei flori, de mișcările civilizației căreia-i aparțin sau de mișcările cele mai tainice ale inimii mele ? Oare această imensă și nebunească ambiție de a înțelege pe care-o port parcă’ în pofida mea prin toate pățaniile vieții mele n-ar putea fi, într-o zi, în întregime și dintr-o dată satisfăcută ? Oare nu există în om, în mine însumi, o calc care duce la cunoașterea tuturor legilor din lume ? Oare nu adastă în străfundurile mele cheia cunoașterii totale ?

André Breton, în cel de-al doilea manifest al suprealismului, socotea că poate răspunde în mod definitiv la această întrebare: „Totul ne îndeamnă să credem că există un animit punct al spiritului de unde viața și moartea, realul și imaginarul, trecutul și viitorul, comunicabilul și incomunicabilul, superiorul și inferiorul încetează de a mai fi percepute contradictoriu.”

E de la sine înțeles că nu pretind, la rândul meu, să formulez un răspuns definitiv. Metodelor și aparatului suprealismului, am voit să le substituim metodele mai umile și aparatul mai greoi a ceea ce numim, Bergier și cu mine, „realism fantastic”. Voi face deci apel, spre a

studia această chestiune, la mai multe planuri ale cunoașterii. La tradiția esoterică. La matematica de avangarda. Și la literatura modernă insolită. Studiarea pe planuri diferite (aici, planul spiritului magic, planul inteligenței pure și planul intuiției poetice), stabilirea unor comunicași între ele, verificarea prin comparare a adevărilor conținute în fiecare stadiu și avansarea în cele din urmă a unei ipoteze în care se află integrate aceste adevăruri, aceasta este, cu exactitate, metoda noastră. Cărțoiul nostru hirsut nu e nimic altceva decât un început de apărare și de ilustrare a acestei metode.

★

Fraza lui Andre Breton „Totul ne îndeamnă să credem...” datează din 1930. Ea a cunoscut o glorie extraordinară. Și acum mai e citată, comentată. Într-adevăr, una din caracteristicile activității spiritului contemporan este interesul crescând pentru ceea ce s-ar putea numi punctul de vedere de dincolo de infinit.

Conceptul acesta bântuie cele mai vechi tradiții, ca și matematicile cele mai modeme. Bântuia gândirea poetică a lui Valéry, iar unul din cei mai mari scriitori în viață¹, argentinianul Jorge Luis Borges, i-a consacrat cea mai frumoasă și mai surprinzătoare nuvelă a sa², dându-i titlul semnificativ de *El Aleph*. Este numele primei litere din alfabetul limbii sacre. În Kabbala, ea desemnează locul cunoașterii totale, En-Soph, punctul unde spiritul își dă seama dintr-o dată de totalitatea fenomenelor, de cauzele și sensul lor. În numeroase texte, stă scris că această literă are forma unui om care arată înspre cer și înspre pământ, pentru a sugera că lumea de jos este oglinda și harta lumii de sus. Punctul de dincolo de infinit este acel punct suprem din cel de-al doilea manifest al suprarealismului, punctul Omega al părintelui Teilhard de Chardin și punctul final al travaliului alchimistilor.

Cum oare să definim limpede acest concept ? Să încercăm. Există în Univers un punct, un loc privilegiat de unde întregul Univers ni se dezvăluie. Noi observăm creația cu instrumente, telescoape, microscopie etc. Dar aici, i-ar fi suficient observatorului să se găsească în acel loc privilegiat: într-o străfulgerare, i-ar apărea ansamblul faptelor, spațiul și timpul i s-ar revela în totalitatea și în semnificația de timp a aspectelor lor.

Pentru a-i face pe elevii săi să intuiască ce e conceptul de eternitate, părintele iezuit dintr-un celebru colegiu se slujea de următoarea

¹ La data apariției cărții, firește (n. trad.).

² Publicată în revista *Les Temps modernes* în iunie 1957 și tradusă din spaniolă de Paul Benichou ; v. un extras la sfârșitul acestui capitol.

imagini : „închipuiți-vă că Pământul ar fi de bronz și că o ciocărlie, la fiecare mie de ani, îl atinge cu aripa. Când Pământul va fi astfel tocit, abia atunci va începe eternitatea...” Dar eternitatea nu este numai infinita lungime a timpului. Ea este altceva decât durata. Nu trebuie să avem încredere în imagini. Ele servesc la a transporta la un nivel mai jos de conștiință ideea ce nu putea respira decât la o altă altitudine. Ele ne livrează un cadavru în subsol. Singurele imagini capabile de a vehicula o idee superioară sunt cele care creează în conștiință o stare de surpriză, o depeizare, proprii a o înălța până la nivelul unde trăiește ideea în chestiune, unde ea poate fi captată în prospețimea și forța ei. Riturile magice și adevărata poezie nu au altă menire. De aceea, nu vom căuta să dăm o „imagini” a acestui concept de punct aflat dincolo de infinit, într-un mod mai eficace, vom trimite cititorul la textul magic și poetic al lui Borges.

În nuvela sa, Borges a utilizat cunoștințele cabaliștilor, ale alchimistilor și legende musulmane. Alte legende, la fel de vechi ca omenirea, evocă acest Punct Suprem, acest Loc Privilegiat. Dar epoca în care trăim se distinge prin aceea că efortul inteligenței pure, aplicate la o cercetare îndepărtată de orice mistică și de orice metafizică, a ajuns la niște concepții matematice care ne îngăduie să raționalizăm și să înțelegem ideea de transfininit.

Cercetările cele mai importante și cele mai ciudate i se datorează genialului Georg Cantor, ce avea să moară nebun. Rezultatele lui sunt încă discutate de matematicieni, dintre care unii pretind că ideile lui Cantor sunt de nesușinut din punct de vedere logic. La care partizanii Transfininitului replică : „Nimeni nu ne va alunga din Paradisul deschis de Cantor!”

Iată cum se poate rezuma, în mare, gândirea lui Cantor. Să ne închipuim pe această foaie de hârtie două puncte A și B, la distanță de 1 cm unul de altul. Trăsăm segmentul de dreaptă care unește A cu B. Câte puncte există pe acest segment ? Cantor demonstrează că există mai multe decât un număr infinit. Pentru a umple complet segmentul, e necesar un număr de puncte mai mare ca infinitul: numărul aleph.

Acest număr aleph este egal cu fiecare din părțile sale. Dacă se împarte segmentul în zece părți egale, vor exista tot atâtea puncte într-una din părți câte sunt pe tot segmentul. Dacă, plecând de la segmentul în cauză, se construiește un pătrat, vor fi tot atâtea puncte pe segment ca și pe suprafața pătratului. Dacă se construiește un cub, vor fi tot atâtea puncte pe segment ca în tot volumul cubului. Dacă, pe baza cubului, se construiește un solid cu patru dimensiuni, un tesaract, vor fi tot atâtea

puncte pe segment ca în solidul cu patru dimensiuni al tesaractului. Și așa mai departe, la infinit.

În această matematică a transfinitului, care studiază numerele aleph, partea este egală cu întregul. E absolut demențial, dacă ne plasăm în punctul de vedere al rațiunii clasice, și totuși se poate demonstra. La fel se poate demonstra și faptul că, dacă se înmulțește un aleph cu orice număr, se ajunge întotdeauna la aleph. Și iată cum matematicile superioare contemporane întâlnesc *Tabula Smaragdina* a lui Hermes Trismegistul („ceea ce se află sus este așezat cu ceea ce se află jos”), precum și intuiția unor poeți ca William Blake (întreg universul conținut într-un fir de nisip).

Nu există decât un singur mod de a trece dincolo de aleph, acela de a-l ridica la o putere aleph (se știe că A la puterea B înseamnă A înmulțit cu A de B ori și, la fel, aleph la puterea aleph este un alt aleph).

Dacă numim primul aleph zero, al doilea va fi aleph unu, al treilea aleph doi etc. Aleph zero, am spus, este numărul de puncte conținute pe un segment de dreaptă sau întregul volum. Se demonstrează că aleph unu este numărul tuturor curbelor raționale posibile conținute în spațiu. Cât despre aleph doi, el corespunde deja unui număr care ar fi mai mare decât tot ceea ce se poate concepe în univers. Nu există în univers obiecte în număr suficient de mare ca, numărându-le, să ajungem la un aleph doi. Iar numărul de aleph se întinde la infinit. Spiritul uman ajunge deci să debordeze universul, să construiască niște concepte pe care universul nu le va putea niciodată umple. Acesta este un atribut tradițional al lui Dumnezeu și nimeni nu și-a închipuit că spiritul și l-ar putea vreodată adjuca. Probabil contemplarea numerelor de peste aleph doi l-a făcut pe Cantor să înnebunească.

Matematicienii moderni, mai rezistenți sau mai puțin sensibili la delirul metafizic, manipulează concepte de acest ordin și chiar deduc din ele anumite aplicații. Unele din aceste aplicații sunt de natură să deconcerteze bunul simț. De pildă, faimosul paradox al lui Banach și Tarski¹.

După acest paradox, este posibil să se ia o sferă de dimensiuni normale, precum un măr sau o minge de tenis, de exemplu, să se taie în felii și să se asambleze apoi feliile încât să se obțină o sferă mai mică decât un atom sau mai mare ca Soarele.

Operațiunea n-a putut fi executată fizic, pentru că tăierea în felii trebuie să se facă urmând niște suprafețe speciale care n-au plan tangent

¹ Matematicienii polonezi contemporani. Banach a fost asasinat de nemți la Auschwitz. Tarski mai jos: „> God. I could be bounded in a nutshell and count myself a King of infinite space !” • Hamlet. II. 2 (n. trad.).

între ele și pe care tehnica nu le poate realiza efectiv. Majoritatea specialiștilor estimează însă că această operațiune de neconceput este, teoretic, demnă de a fi reținută, în sensul că dacă suprafețele nu aparțin universului manevrabil, calculele privitoare la ele se vădesc juste și eficiente în universul fizicii nucleare. Neutronii se deplasează în baterii după niște curbe care n-au tangentă.

Lucrările lui Banach și Tarski ajung la niște concluzii ce întâlnesc în mod halucinant puterile pe care și le atribuie inițiații hinduși în tehnica samadhi: ei declară că le este cu puțință să crească până la dimensiunea Căii lactee sau să se contracteze până la dimensiunea celei mai mici particule conceptibile. Mai aproape de noi, Shakespeare îl pune pe Hamlet să exclame : „O, Doamne, aș vrea să-ncep cu totul într-o coajă de alună și totuși să strălucesc peste spațiile infinite !”

E imposibil, ni se pare nouă, să nu fii frapat de asemănarea dintre aceste ecouri îndepărtate ale gândirii magice și logica matematică modernă. Un antropolog participant la un colocviu de parapsihologic de la Royaumont, în 1956, declara : „Puterile yoghinice (*siddhi*) sunt extraordinare, de vreme ce printre ele se prenumără și facultatea de a te face la fel de mic ca un atom sau la fel de mare ca Soarele sau ca universul! Printre aceste pretenții extraordinare, vom întâlni fapte pozitive pe care, după toate prezumțiile, le putem crede adevărate, și fapte ca acestea, care ni se par de necrezut și dincolo de orice fel de logică.” Se vede însă că antropologul nostru ignora și strigătul lui Hamlet și formele neașteptate pe care le ia logica cea mai pură și mai modernă : logica matematică.

Care poate fi semnificația profundă a acestor corespondențe ? Cum am tot făcut în cartea de față, ne vom mărgini să formulăm ipoteze. Cea mai românească și mai excitantă, dar cea mai puțin „integratoare”, ar fi să admitem că tehnicile samadhi sunt reale, că inițiatul ajunge efectiv să se facă mic cât un atom și mare ca un soare, și că aceste tehnici derivă din niște cunoștințe provenite de la vechile civilizații ce stăpâniseră matematicile transfinitului. Pentru noi, e vorba aici de una din aspirațiile fundamentale ale spiritului uman, care și găsește expresia atât în yoga samadhi, cât și în matematica de avangardă a lui Banach și Tarski.

Dacă matematicienii revoluționari au dreptate, dacă paradoxurile transfinitului sunt întemeiate, dinaintea spiritului uman se deschid perspective extraordinare. Se poate concepe faptul că există în spațiu niște

¹ Originalul e puțin diferit și e chiar luat de Borges ca motto la *El Aleph*, text de care va fi vorba mai jos: „> God. I could be bounded in a nutshell and count myself a King of infinite space !” • Hamlet. II. 2 (n. trad.).

puncte aleph ca cel descris în nuvela lui Borges. În aceste puncte, întreg continuuul spațiu-timp se află reprezentat, iar spectacolul se întinde de la interiorul nucleului atomic la cea mai îndepărtată galaxie.

Se poate merge și mai departe: se poate imagina că în urma unor manipulări ce ar implica în același timp materia, energia și spiritul, oricare punct al spațiului ar putea deveni un punct transfiniț. Dacă o atare ipoteză corespunde unei realități fizico-psiho-matematice, avem aici explicația pietrei filozofale a alchimiștilor și a extazului suprem din anumite religii. Ideea unui punct transfiniț din care tot universul ar fi perceptibil e prodigios de abstractă. Dar nici ecuațiile fundamentale ale relativității nu sunt mai puțin abstracte, din care derivă totuși cinematograful vorbit, televiziunea și bomba atomică. Spiritul uman face de altfel progrese constante către niveluri de abstracțiune din ce în ce mai elevate. Paul Langevin observa deja că un electrician de cartier manevrează perfect noțiunea atât de abstractă și delicată de potențial și chiar a încorporat-o în jargonul său: el spune „avem ceva suc pe fir”.

Se mai poate imagina că, într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat, spiritul uman, stăpânind matematicile transfinițului, va izbui cu ajutorul anumitor instrumente să construiască în spațiu „alephi”, puncte transfinite din care infinitul mic și infinitul mare îi vor apărea în totalitatea și în adevărul lor ultim. Astfel, tradiționala căutare a Absolutului va izbui în sfârșit. E tentant să ne gândim că experiența a reușit deja parțial. Am evocat, în prima parte a cărții, manipularea alchimică în cursul căreia adeptul oxidează suprafața unei băi topite de metale. Când pelicula de oxid se destramă, s-ar vedea apărând pe un fond opac imaginea galaxiei noastre cu cei doi sateliți ai ei, norii lui Magellan. Legendă sau realitate ? Ar fi vorba aici, în orice caz, de evocarea unui prim „instrument transfiniț” luând contact cu universul prin alte mijloace decât cele furnizate de instrumentele cunoscute. Poate cu un aparat de felul acesta mayașii, care nu cunoșteau telescopul, au descoperit planetele Uranus și Neptun. Dar să nu ne lăsăm rătăciți în imaginar. Să ne mulțumim a nota această aspirație fundamentală a spiritului, neglijată de psihologia clasică, și să mai notăm de asemenea în această privință raporturile dintre vechile tradiții și unul din marile curente matematice moderne.

i

Iată acum un extras din nuvela lui Borges, *El Aleph*.

În strada Garay, servitoarea mi-a spus să am bunătatea să aștept. Domnul era, ca de obicei, în pivniță, dezvoltând fotografii. În apropierea vazei goale, pe inutilul pian, surădea (mai mult atemporal decât anacronic) marele portret

al Beatricei, în culori naive. N-avea cine să ne vadă, așa că, într-o pornire de tandrețe disperată, m-am apropiat de portret și am rostit:

— Beatriz, Bcatriz Elena, Beatriz Elena Viterbo, Beatriz jubită, Beatriz pierdută pentru totdeauna, sunt eu, cu, Borges.

Carlos a intrat puțin după aceea. Vorbi sec : mi-am dat seama că nu era în stare să se gândească la altceva decât la pierderea Alephului.

— Un păhărel de pseudo-coniac, porunci el, și apoi te duci în pivniță. Știi, trebuie neapărat să stai culcat pe spate. E nevoie de asemenea de obscuritate, nemișcare și o anumită acomodare vizuală. Te întinzi pe jos, pe dale, și-ți fixezi privirea la a nouăsprezecea treaptă a scării. Eu plec, las chepengul să cadă și rămâi singur. Vreun rozător îți face frică, chestii din astea ! După câteva minute, vezi Alephul: microcosmosul alchimiștilor și cabaliștilor, concretul și proverbialul nostru prieten, acel *mullum in parvo* !

În sufragerie, a mai adăugat:

— Bineînțeles, dacă nu-l vezi, incapacitatea ta nu-mi invalidează mărturia... Coboară ; foarte curând, vei putea angaja un dialog cu *toate* imaginile Beatricei.

Am coborât rapid, obosit de vorbele-i goale. Pivnița, abia puțin mai largă decât scara, părea mai mult un puț. Am căutat în zadar cu privirea cufărul de care-mi vorbise Carlos Argentino. Niște lăzi cu sticle și câțiva saci de pânză groasă se îngârmădeau într-un cotlon. Carlos luă un sac, îl împături și-l puse într-un loc anume.

— Perna nu-i grozavă, îmi explică el, dar dacă o ridic numai cu un centimetru, nu mai vezi nimic și-ai să fii rușinat și confuz. Hai, întinde-ți oasele pe jos și numără nouăsprezece trepte.

M-am supus exigențelor sale ridicole ; la urmă a plecat. A închis cu grijă chepengul; întinericul, în ciuda unei crăpături pe care am deslușit-o mai încolo, mi s-a părut mai întâi total. Deodată, am înțeles primejdia ; mă lăsasem îngropat de un nebun, după ce absorbisem o otrăvă. Fanfaronada lui Carlos lăsa să transpară teroarea ascunsă că miracolul n-o să-mi apară ; Carlos, ca să-și apere delirul, ca să nu știe că e nebun, *trebuia să mă ucidă*. Am simțit un rău confuz pe care am încercat să-l atribui poziției rigide și nu efectului vreunui narcotic. Am închis ochii, i-am deschis. Și-atunci am văzut Alephul.

Ajung acum la centrul inefabil al povestirii mele ; aici începe disperarea mea de scriitor. Orice limbaj este un alfabet de simboluri, a cărui întrebuințare presupune un trecut împărțit de interlocutori ; cum să transmit altora Alephul infinit pe care memoria-mi șovăielnică abia-l conține ? Misticii, într-un astfel de caz, fac risipă de simboluri : pentru a semnifica divinitatea, un persan vorbește de o pasăre care, într-un anume fel, este toate păsările ; Alanus de Insulis, de o sferă al cărei centru este peste tot, iar circumferința nicăieri ; Iezechiel, de un înger cu patru fețe privind în același timp spre Orient și Occident, spre miazănoapte și spre miazăzi. (Nu fără rost amintesc aceste analogii inconceptibile ; au o anumită legătură cu Alephul.) Poate că zeii nu-mi vor refuza găsirea unei imagini asemănătoare, însă această povestire ar fi atunci pătată de literatură, de falsitate. În rest, problema centrală este insolubilă : nu s-ar putea enumera nici măcar parțial un ansamblu infinit. În acea clipă uriașă.

am văzut milioane de acțiuni delectabile sau atroce ; nici una nu m-a uimit într-atât precum faptul că toate ocupau același punct, fără suprapunere și fără transparentă. Ceea ce-mi văzură ochii fu simultan : ceea ce voi transcrie, succisiv, fiindcă așa e limbajul. Vreau lotuși să consemnez unele lucruri.

În josul treptei, spre dreapta, am văzut o mică sferă moarăță cu o strălucire aproape insuportabilă. La început am crezut că se rotește ; apoi am înțeles că această mișcare era o iluzie produsă de spectacolul vertiginos pe care-l închidea în ea. Diametrul Alephului trebuie să fi fost de vreo doi-trei centimetri, dar înăuntru era întregul spațiu cosmic, fără nici o reducere. Fiecare lucru (sticla oglinzii, de pildă) era o infinitate de lucruri, fiindcă îl vedeam limpede din toate punctele universului. Am văzut marea zbuciumată, am văzut zorii de zi și amurgul, am văzut mulțimile de oameni din America, am văzut o pânză de păianjen argintată în centrul unei piramide negre, am văzut un labirint frânt (era Londra), am văzut ochi interminabili scrutându-se în mine, imediați, ca într-o oglindă, am văzut toate oglinzile de pe lume și imaginea mea nu se reflecta în nici una din ele, am văzut într-o curte retrasă de pe strada Soler același dalaj pe care-l văzusem, treizeci de ani mai înainte, într-o casă din Fray Bentos, am văzut struguri, zăpadă, tutun, filoane de metal, aburi, am văzut pustiuri convexe sub Ecuator și fiecare fir de nisip al lor, am văzut la Inverness o femeie pe care n-o voi uita, i-am văzut coama de păr violentă, trupul semeț, i-am văzut un cancer la sân, am văzut un rotocol de țărână uscată pe un trotuar, în locul unde fusese un copac, am văzut într-o casă de la țară din Adrogui un exemplar din prima traducere englezească a lui Pliniu, cea a lui Philemon Holland, am văzut în același timp fiecare literă de pe fiecare pagină (copil fiind, mă miram mereu de faptul că literele dintr-o carte închisă nu se amestecau în timpul nopții până la a se pierde), am văzut noaptea și ziua contemporană nopții, am văzut un apus de soare la Queretaro ce părea să reflecte culoarea unui trandafir aflat în Bengal, mi-am văzut dormitorul gol, am văzut într-o încăpere din Alkmaar un glob terestru între două oglinzi ce-l multiplicau la nesfârșit, am văzut cai cu coama învolburată pe o plajă a Mării Caspice în zori de zi, am văzut osatura delicată a unei mâini, i-am văzut pe supraviețuitorii unei bătălii scriind cărți poștale, am văzut într-o vitrină din Mirzapur un joc de căi spaniol, am văzut umbrele înclinate ale unor ferigi pe solul unei sere, am văzut tigri, pistoane, bizoni, talazuri și annate, am văzut toate furnicile de pe Pământ, am văzut un astrolab persan, am văzut în sertarul unui birou (iar scrisul acela m-a făcut să tremur) niște scrisori obscene, incredibile, precise, pe care Beatriz i le trimisese lui Carlos Argentino, am văzut un monument adorat în cimitirul din Chacarita, am văzut relicva atroce a ceea ce fusese delicioasa Beatriz Viterbo, mi-am văzut circulația sângelui obscur, am văzut angrenajele iubirii și schimbările morții, am văzut Alephul, din toate unghiurile, am văzut în Aleph Pământul și pe Pământ din nou Alephul și în Aleph Pământul, mi-am văzut chipul și viscerele, am văzut chipul lău, și m-a cuprins amețea și am plâns, pentru că ochii mei văzuseră acel obiect secret și conjectural al cărui nume e folosit abuziv, dar pe care nimeni nu l-a văzut: inconceptibilul univers.

M-a încercat o venerație fără sfârșit, o durere infinită.

— Trebuie să te fi zăpăcit tot scotocind prin ceea ce nu te privește, spuse un glas detestat și jovial. Poți să-ți storci creierii, nici într-o sută de ani n-o să ajungi să-mi plătești pentru revelația asta. Ce observator formidabil, nu, Borges ?

Picioarele lui Carlos Argentino stăteau pe treapta cea mai de sus a scării, în penumbra bruscă, izbutii să mă ridic și să îngaim :

— Formidabil. Da, formidabil.

Accentul indiferent al glasului meu m-a uluit. Neliniștit, Carlos Argentino insista :

— Ai văzut totul bine, în culori ?

În clipa aceea mi-am conceput răzbunarea. Binevoitor, înduioșat în chip evident, nervos, evaziv, i-am mulțumit lui Carlos Argentino Daneri pentru ospitalitatea cu care mă primise în pivniță și l-am sfătuit să profite de dărâmarea casei ca să se îndepărteze de capitala pernicioasă care nu iartă pe nimeni, crede-mă, pe nimeni! Am refuzat cu o suavă energic să discut despre Aleph ; l-am îmbrățișat la despărțire și i-am repetat că viața la țară și liniștea sufletească sunt cei mai buni medici. Pe stradă, pe scările de la Constitucion, în metrou, toate fețele mi s-au părut familiare. M-am temut că nimic pe lume n-ar mai fi fost în stare să mă surprindă ; m-am temut că sentimentul de *dijd vu* nu mă va mai părăsi niciodată. Din fericire, după câteva nopți de insomnie, uitarea m-a cuprins din nou.

X

REVERIE CU PRIVIRE LA MUTANȚI

Copilul astronom. — Un puseu de febră a inteligenței. — Teoria mutațiilor. — Mitul Marilor Superiori. — Mutații printre noi. — De la Horla la Leonhuni Euler. — O societate invizibilă a Mutațiilor ? — Nașterea ființei colective. — Iubirea față de tot ce e viu.

În cursul iernii anului 1956, doctorul J. Ford Thomson, psihiatru la serviciul de educație de la Wolverhampton, primi în cabinetul său un băiețel de șapte ani care le provoca mare îngrijoare părinților săi și în vârstă la omul lui la școală.

„Evident, n-avea la dispoziție lucrările de specialitate, scrie doctorul Thomson. Și chiar de le-ar fi avut, ar fi putut măcar să le citească ? Cu toate astea, știa răspunsurile corecte la o sumedenie de probleme de astronomie de o extremă complexitate.”

Întors pe dos de examinarea acestui caz, doctorul decise să ancheteze asupra nivelului de inteligență a școlarilor și întreprinse testarea a cinci mii de copii de prin toată Anglia, cu ajutorul Consiliului Britanic de Cercetări Medicale, al fizicienilor de la Harwell și a numeroși profe-

sori universitari. După un an și jumătate de lucru, i se păru vădit că se producea „un brusc puseu de febră a inteligenței”.

„între ultimii 90 de copii de la șapte la nouă ani pe care i-am chestionat, 26 aveau un Q.I. de 140, ceea ce echivalează cu geniul sau aproape. Cred, continuă doctorul Thomson, că asta s-ar putea datora stronjiului 90, un produs radioactiv care pătrunde în corp. Acest produs nu exista înaintea primei explozii atomice.”

Doi savanți americani, C. Brooke Worth și Robert K. Enders, într-o importantă lucrare intitulată *777* Nature of Living Things*, cred că pot demonstra că gruparea genelor este astăzi tulburată și că, sub efectul unor influențe încă misterioase, o nouă rasă de oameni apare, dotată cu puteri intelectuale superioare. E vorba, desigur, de o teză ce poate fi contrazisă. Totuși, geneticianul Lewis Terman, după ce a studiat vreme de treizeci de ani copiii-minune, ajunge la următoarele concluzii:

Înainte, cea mai mare parte a copiilor-minune își pierdea calitățile trecând la vârsta adultă. Acum, se pare că devin adulți superiori, de o inteligență incomparabilă cu cea a oamenilor de tip curent. Au de treizeci de ori mai multă activitate decât un om normal, bine dotat. „Indicele lor de reușită” e de douăzeci și cinci de ori mai mare. Sănătatea le este desăvârșită, la fel ca echilibrul sentimental și sexual. În fine, maladiile psihosomatice și înedeosebi cancerul nu-i ating. Așa să fie oare? Ceea ce-i sigur e că asistăm la o accelerare progresivă a facultăților mentale în toată lumea, corespunzătoare de altfel celei a facultăților fizice. Fenomenul e atât de net, încât un alt savant american, doctorul Sydney Pressey, de la Universitatea din Ohio, a pus la punct un plan de instruire a copiilor precoci, susceptibil, după el, de a furniza trei sute de mii de inteligente superioare pe an.

*

Să se petreacă oare o mutație în speța umană? Asistăm noi oare la apariția unor ființe care exterior ni se aseamănă, dar care sunt totuși diferite? Iată formidabila problemă pe care-o vom studia în cele ce urmează. Ceea ce este sigur e că asistăm la nașterea unui mit: acela al mutantului. În civilizația noastră tehnică și științifică, nașterea unui mit n-ar avea cum să fie lipsită de semnificație și de valoare dinamică.

Înainte de a aborda subiectul, se cuvine să observăm că puseul de febră a inteligenței constatat la copii aduce cu sine ideea simplă, practică, rezonabilă a unei ameliorări progresive a speciei umane prin tehnică. Tehnica sportivă modernă a arătat că omul posedă resurse fizice încă departe de a fi epuizate. Experiențele în curs privind comportamentul corpului omenesc în navele interplanetare au dovedit o rezistență nebănuită. Supraviețuitorii lagărelor de concentrare au putut măsura posibi-

litățile extreme de apărare ale vieții și descoperi resurse considerabile în interacțiunea dintre psihic și fizic. În fine, în ce privește inteligența, descoperirea apropiată a unor tehnici mentale și a unor produse chimice susceptibile de a activa memoria, de a reduce la zero efortul de a memora, deschide niște perspective extraordinare. Principiile științei nu-i sunt defel inaccesibile unui spirit normal. Dacă i se ușurează creierului școlarului și studentului enormul efort de memorie ce trebuie să-l facă, va deveni întru totul posibil ca elevii de școală generală să învețe structura nucleului și tabelul periodic al elementelor, iar candidații la bacalaureat să înțeleagă relativitatea și cuantele. Pe de altă parte, când principiile științei vor fi masiv propagate în toate țările, când vor exista de cincizeci sau de o sută de ori mai mulți cercetători, înmulțirea ideilor noi, fecundarea lor mutuală, apropierea crescândă dintre ele vor produce același efect ca o sporire a muriărului de genii. Va fi chiar un efect mai bun, căci geniul este adesea instabil și antisocial. De altfel, e probabil că o știință nouă, teoria generală a informației, va permite în viitor să se precizeze echitativ de ce pe care-o expunem aici în chip calitativ. Repartizând echitabil între oameni cunoștințele de care omenirea dispune, încurajând schimburile astfel încât să se producă noi combinații de idei, potențialul intelectual al societății umane va spori la fel de repede și de sigur ca atunci când s-ar înmulți numărul de genii.

Acest mod de a vedea lucrurile trebuie menținut în paralel cu acela, mai fantastic, referitor la mutații.

Prietenul nostru Charles-Noel Martin, într-o comunicare de mare răsunet, a dezvăluit efectele cumulative ale exploziilor atomice. Radiațiile răspândite în cursul experiențelor își dezvoltă efectele în proporție geometrică. Specia umană ar risca astfel să devină victima unor mutații defavorabile. În plus, de vreo cincizeci de ani radiumul este folosit peste tot în lume fără vreun control serios. Razele X și anumite produse chimice radioactive sunt exploatate în numeroase industrii. În ce proporție și cum îl ating aceste radiații pe omul modern? Despre sistemul mutațiilor nu știm nimic. Oare nu s-ar putea produce și mutații favorabile? Luând cuvântul la o conferință atomică la Geneva, Sir Ernest Rock Carling, patologist atașat la Home Office, declara: „Se poate nădăjdui, într-o proporție limitată de cazuri, ca aceste mutații să producă un efect favorabil și să creeze un copil genial. Cu riscul de a șoca onorabila asistență, afirm că mutația care ne va da un Aristotel, un Leonardo da Vinci, un Newton, un Pasteur sau un Einstein, le va compensa cu prisosință pe celelalte nouăzeci și nouă care vor avea efecte mult mai puțin fericite.”

*

Câteva cuvinte mai întâi despre teoria mutațiilor.

La sfârșitul secolului, A. Weisman și Hugo de Vries au reînnoit ideile despre evoluție. Era moda atomului, a cărui realitate începea să pătrundă în fizică. Ei au descoperit „atomul eredității” și l-au localizat în cromozomi. Noua știință a geneticii astfel creată a readus în actualitate cercetările efectuate în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea de călugărul ceh Gregor Mendel. Pare astăzi indiscutabil că ereditatea este purtată de gene. Acestea sunt extrem de protejate de mediul exterior. Cu toate astea, se pare că radiațiile atomice, razele cosmice și anumite otrăvuri violente precum colchicina le pot atinge sau pot dubla numărul de cromozomi. S-a observat că frecvența mutațiilor este proporțională cu intensitatea radioactivității. Or, radioactivitatea este astăzi de treizeci și cinci de ori mai mare decât la începutul secolului. Exemple precise de selecție la bacterii prin mutație genetică sub acțiunea antibioticelor au fost furnizate în 1943 de Luria și Debnick și în 1945 de Demerec. În aceste cazuri, mutația-selecție operează așa cum și-a imaginat Darwin. Adversarii tezei Lamarck, Miciurin, Lyssenko privind ereditatea caracterelor dobândite par deci a avea dreptate. Dar se poate oare generaliza de la bacterii la plante, la animale, la om ? Lucrul nu mai pare îndoielnic. Există mutații genetice controlabile la specia umană ? Da. Unul din cazurile sigure este următorul, extras din arhivele spitalului special englez de maladii infantile de la Londra : doctorul Louis Wolf, directorul acestui spital, estimează că se nasc în Anglia treizeci de mutanți fenilcetonici pe an. Acești mutanți posedă gene care nu produc în sânge anumiți fermenți ce acționează în sângele normal. Un mutant feniletonic este incapabil să disocieze fenilalanina. Această incapacitate face copilul vulnerabil la epilepsie și eczeme, îi provoacă o colorație cenușie a părului și vulnerabilizează adultul la maladiile mentale. O anumită rasă feniletonică trăiește deci printre noi, în marginea rasei umane normale... E vorba aici de o mutație defavorabilă : dar se poate refuza orice credit posibilității unei mutații favorabile ? Unii mutanți ar putea avea în sânge niște produse susceptibile să le amelioreze echilibrul fizic și să le sporească mult peste al nostru coeficientul de inteligență. Ei ar putea să transporte în vene tranchilizante naturale care să-i țină la adăpost de șocurile psihice ale vieții sociale și de complexele de anxietate. Ei ar alcătui deci o rasă diferită de rasa umană, superioară ei. Psihiatrii și medicii sesizează ceea ce nu merge. Dar cum să sesizezi ceea ce merge mai mult decât bine ?

În ordinea mutațiilor, trebuie deosebite mai multe aspecte. Mutația celulară care nu atinge genele, care nu creează descendență, ne este cunoscută sub forma-i defavorabilă : cancerul, leucemia, sunt mutații celulare, în ce măsură s-ar putea produce mutații celulare favorabile, generalizate în tot organismul ? Misticii vorbesc de apariția unei „cărni noi”, de o „schimbare la față”.

Mutația genetică defavorabilă (cazul feniletonicilor) începe și ca să ne fie cunoscută. În ce măsură s-ar putea produce o mutație favorabilă ? Și aici trebuie deosebite două aspecte ale fenomenului sau mai curând două interpretări.

1. Această mutație, această apariție a unei noi rase poate fi datorată hazardului. Radioactivitatea, între alte cauze, ar putea produce o modificare a genelor anumitor indivizi. Proteina din genă, ușor atinsă, n-ar mai furniza de pildă anumiți acizi care ne produc anxietate. Am vedea apărând o nouă rasă: rasa omului calm, a omului căruia nu-i e teamă de nimic, care nu resimte nimic negativ — care se duce liniștit la război, care ucide fără neliniște, care se bucură fără complexe, un fel de robot fără nici un fel de tremur lăuntric. Nu e imposibil să asistăm la apariția acestei rase.

2. Mutația nu s-ar datora hazardului. Ar fi dirijată. Ea ar merge în sensul unei asumptiuni spirituale a omenirii. Ar fi trecerea de la un nivel de conștiință la altul superior. Efectele radioactivității ar corespunde unei voințe îndreptate către înălțimi. Modificările pe care le evocam adineaori n-ar fi nimic în comparație cu ce ar urma să se întâmple speciei umane, ar fi doar o ușoară atingere în comparație cu schimbările profunde ce vor să vină. Proteina din genă ar fi afectată în structura-i totală și am vedea născându-se o rasă cu o gândire pe de-a-ntregul transformată, o rasă capabilă să stăpânească timpul și spațiul și să sietueze orice operațiune intelectuală dincolo de infinit. Între prima și a doua idee e tot atâta diferență ca între oțelul călit și oțelul subtil transformat în bandă magnetică.

Această din urmă idee, creatoare a unui mit modern care și la adjudecat literatura *science-fiction*, este în mod curios înscrisă în felurile fațete ale spiritualității contemporane. Înspre partea luciferienilor, l-am văzut pe Hitler crezând în existența Marilor Superiori și l-am auzit strigând : „Am să vă dezvălu taina : mutația rasei umane a început; există ființe supraomenești.”

Înspre partea hinduismului renovat, maestrul din ashramul de la Pondichery, unul din cei mai mari gânditori din noua Indie, Sri Aurobindo Ghose, și-a întemeiat filozofia și comentariile la texte sacre pe

certitudinea unei evoluții ascendente a omenirii, care procedează prin mutații.

El a scris: „Apariția pe Pământul acesta a unei rase umane — oricât de prodigios sau miraculos ar putea părea fenomenul — poate deveni un lucru de actualitate practică.” În sfârșit, în sânul unui catolicism deschis reflecției științifice, Teilhard de Chardin a afirmat că credea „într-o derivă în stare să ne ducă înspre o formă oarecare de Ultra-Uman”.

Pelerin pe drumul straniului, mai sensibil decât oricine altcineva la trecerea curentelor de idei neliniștitoare, martor mai curând decât creator, dar martor hiperlucid la aventurile extreme ale inteligenței moderne, scriitorul Απατέ Breton, tatăl suprarealismului, nu șovăia să scrie în 1942:

Poate că omul nu este centrul, punctul de miră al universului. Putem presupune că există deasupra lui, pe scara animală, fiin[ce] al căror comportament îi este la fel de străin lui pe cât ar fi al său pentru o efemeridă ori o balenă. Nimic nu se împotrivesc în chip necesar ca niște ființe să scape complet sistemului său senzorial de referințe, ca efect al unei camuflări de orice natură am voi s-o închipuim, dar a cărei posibilitate e deja întrevăzută de teoria formelor și de studiul animalelor mimetice. Nu e nici o îndoială că un mare câmp speculativ se deschide în fața acestei idei, cu toate că ea tinde să așeze omul în condițiile modeste de interpretare ale propriului său univers, în care un copil catadicește să conceapă o furnică de sub nivelul său doar când calcă pe mușuroiul de furnici. Ținând scama de perturbațiile de tip ciclon, față de care omul e neputincios să fie altceva decât victimă sau martor, sau de acelea de tip război, în legătură cu care sunt avansate noțiuni evident insuficiente, n-ar fi imposibil, în cursul unei lucrări vaste tot timpul prezidate de cea mai îndrăzneală inducție, să se abordeze, până la a le face verosimile, structura și complexiunea unor astfel de ființe ipotetice, care nouă ni se manifestă obscur, atunci când ne cuprinde teama sau avem sentimentul hazardului.

Cred că se cuvine să atrag atenția că nu mă îndepărtez prea tare de mărturia lui Novalis : "Trăim în realitate într-un animal al cărui paraziți suntem. Constituția acestui animal o determină pe a noastră și vice versa", și că nu fac decât să cad de acord cu gândul lui William James : "Cine știe dacă nu cumva detinem în natură un loc la fel de mic, pe lângă niște ființe nebănuite de noi, precum pisicile și câinii care trăiesc alături de noi, pe lângă casă ?" Nici chiar savanții nu contrazic toți această opinie : "În jurul nostru circulă poate ființe clădite pe același plan ca noi, dar diferite, de pildă oameni ale căror albumine ar fi drepte." Așa grăiește Emile Duclaux, fost director al Institutului Pasteur.

Să fie un nou mit ? Aceste ființe trebuie oare convinse că purced dintr-un miraj sau trebuie să li se dea prilejul de a se manifesta ?

Există oare printre noi ființe care să ne semene, dar al căror comportament să ne fie la fel de străin „precum acela al efemeridei sau al balenei” ? Bunul simț replică pe dată că aceasta s-ar ști, că, dacă niște indivizi superiori ar trăi printre noi, i-am vedea și noi.

John W. Campbell, după câte știm, a fost acela care a demontat acest argument al bunului simț, reducându-l la mai nimic, într-un editorial din revista *Astounding Science Fiction*, apărut în 1941 :

Nimeni nu se duce la doctor ca să-i declare că e sănătos tun. Nimeni nu se duce la psihiatru ca să-i comunice că viața e un joc facil și delicios. Nimeni nu sună la ușa unui psihanalist ca să-i spună că nu suferă de nici un complex. Mutațiile defavorabile sunt detectabile. Dar cele favorabile ?

Totuși, obiectează bunul simț, mutanții superiori s-ar face remarcăți prin prodigioasa lor activitate intelectuală.

Absolut deloc, răspunde Campbell. Un om genial aparținând speciei noastre, un Einstein, de exemplu, publică rodul muncii sale. Se face remarcat. Ceea ce-i aduce multe necazuri, ostilitate, neînțelegere, amenințări, exil. Einstein la sfârșitul vieții declară : „Dacă aș fi știut, m-aș fi făcut instalator.” Peste nivelul lui Einstein, mutantul este suficient de inteligent ca să se ascundă. Își păstrează descoperirile pentru sine. Duce o viață pe cât de discretă posibil, încercând doar să mențină contactul cu alte inteligențe de felul său. Câteva ore de lucru pe săptămână îi ajung ca să-și satisfacă nevoile, iar restul timpului și-l folosește cu activități despre care n-avem nici măcar idei.

Ipoteza e seducătoare. Ea nu este defel verificabilă în stadiul actual al științei. Nici un examen anatomic nu poate aduce informații despre inteligență. Anatole France avea un creier anormal de ușor. În sfârșit, nu există nici un motiv ca unui mutant să i se facă autopsia, în afară de cazurile de accident; iar atunci, cum oare să-ți dai seama de o mutație care afectează celulele creierului ? Nu e deci total aiurea să admitem ca posibilă existența Superiorilor printre noi. Dacă mutațiile sunt regizate numai de hazard, există probabil și unele favorabile. Dacă sunt regizate de o forță naturală organizată, corespunzând unei voințe de ascensiune a materiei vii, așa cum credea, de pildă, Sri Aurobindo Ghose, trebuie să existe mult mai mult decât atâtea. Urmașii noștri ar fi deja aici.

Totul ne îndeamnă să credem că sunt aidoma nouă, sau mai curând că nimic nu ne permite să-i deosebim de noi. Unii autori de sfârșit atribuie, desigur, mutanților niște particularități anatomice. Van Vebgt, în celebra-i carte *Sum*, imaginează că părul lor are o structură aparte : e alcătuit dintr-un fel de antene care slujesc la comunicarea telepatică și,

cu aceste date, el a construit o frumoasă și teribilă povestire despre hăituirea Superiorilor, copiată după persecuțiile suferite de evrei. Se întâmplă însă că, pentru a simplifica, romancierii mai pun ceva de la ei.

Dacă telepatia există, ea nu se transmite nicidecum prin unde și nu e deloc nevoie de antene. Dacă vom crede într-o evoluție dirijată, se cuvine să admitem că, pentru a-și asigura protecția, mutantul dispune de niște mijloace de camuflare aproape perfecte. În regnul animal, răpitorul este deseori înșelat de prăzile „deghizate” în frunze uscate, în crenuțe, chiar în excremente, cu o perfecțiune aiuritoare. „Viclenia” speciilor succulente merge chiar, în anumite cazuri, până la a imita culoarea speciilor necomestibile. Cum bine a văzut André Breton, care-i presimte printre noi pe „Marii Transparent”, se poate ca aceste ființe să scape observației noastre „ca efect al unei camuflări de orice natură am voi s-o închipuim, dar a cărei posibilitate e deja întrevăzută de teoria formelor și de studiul animalelor mimetice”.

●

„Omul nou trăiește în mijlocul nostru ! E aici ! Sunteți mulțumit acum ? Am să vă spun un secret: l-am văzut pe omul nou. E neînfricat și crud ! Dinaintea lui mi s-a făcut frică !” urlă Hider tremurând.

Un alt spirit cuprins de teroare, asaltat de nebunie : Maupassant, livid și asudat, scrie precipitat unul din textele cele mai neliniștitoare din literatura franceză — *Le Horla*:

Acum știu, ghicesc. Domnia omului s-a sfârșit. A sosit el. Cel pe care-l intuiau spaimile dintâi ale popoarelor naive. Cel exorcizat de preoții neliniștiți, evocat de vrăjitori în nopțile sumbre fără ca el să apară încă, cel căruia presimțirile stăpânilor trecători ai lumii i-au atribuit toate formele monstruoase sau grațioase ale gnomilor, ale duhurilor, ale genilor, ale zânelor, ale spiridușilor. După concepțiile grosolane aduse de spaimile primitive, oameni mai ageri la minte l-au presimțit mai limpede. Mesmer îl ghicise, iar medicii, încă de-acum zece ani, i-au descoperit natura puterii chiar înainte de a și-o fi exercitat. S-au jucat cu această armă a noului Suveran — dominația unor puteri misterioase asupra sufletului omenesc devenit sclav. Au numit-o magnetism, hipnotism, sugestionare... ce știu eu ? I-am văzut distrându-se ca niște copii imprudenți cu această putere oribilă ! Vai nouă ! Nenorocire omului ! A sosit, acela... acela... Cum se numește oare ?... Mi se pare că-și strigă numele, iar eu nu-l aud... da... îl strigă... ascult... nu pot... repetă... Horla... am auzit... Horla... el e... Horla... a sosit!

În interpretarea-i șovăitoare a acestei viziuni pline de uimire și de oroare, Maupassant, ca om al epocii sale, îi atribuie mutantului puteri hipnotice. Literatura modernă sf, mai apropiată de cercetările lui Rhine, Soal, Mac Connel decât de cele ale lui Charcot, le atribuie mutantilor puteri „parapsihologice”: telepatie, telekinezie. Unii autori merg și mai

departe și ni-1 înfățișează pe Superior plutind prin aer sau trecând prin ziduri : aici sunt numai niște fantezii, ecouri amuzante ale arhetipurilor din basme. La fel precum insula sau galaxia mutantilor corespunde vechiului vis al Insulelor Preafericite, puterile paranormale corespund arhetipului zeilor greci. Dar, dacă ne plasăm în planul realului, ne dăm seama că toate aceste puteri le-ar fi perfect inutile unor ființe trăind într-o civilizație modernă. La ce bun telepatia când dispunem de radio ? La ce bun telekinezia când există avionul ? Dacă mutanții există, ceea ce suntem înclinați să credem, ei dispun de o putere mult superioară față de tot ce poate visa imaginara. De o putere pe care omul obișnuit n-o exploatează defel: ei dispun de inteligență.

Acțiunile noastre sunt iraționale, iar inteligența intră prea puțin în deciziile pe care le luăm. Putem imagina Ultra-Umanul, noua treaptă a vieții pe Pământ, ca pe o ființă rațională și nu doar una care raționează, o ființă înzestrată cu o inteligență obiectivă permanentă și care nu ia nici o hotărâre decât după ce examinează lucid, complet, masa de informații aflată în posesia sa. O ființă al cărei sistem nervos ar fi o fortăreață în stare să reziste oricărui asalt al impulsurilor negative. O ființă cu mintea rece și rapidă, echipată cu o memorie totală, infailibilă. Dacă mutanții există, ei sunt probabil ca această ființă care fizic seamănă cu un om, dar diferă radical de el prin simplul fapt că își controlează inteligența și uzează de ea fără nici o clipă de zăbavă. Felul acesta de a vedea lucrurile pare simplu. El este lotuși mai fantastic decât tot ce ne sugerează literatura sf. Biologii încep să întrevadă modificările chimice care ar fi necesare creării acestei noi specii. Experiențele cu tranchilizante, cu acidul lisergic și derivatele sale, au arătat că ar fi suficientă o foarte slabă urmă din anumiți compuși organici încă necunoscuți ca să ne protejeze contra permeabilității excesive a sistemului nostru nervos și să ne permită astfel să exercităm în toate ocaziile o inteligență obiectivă. La fel cum există mutanți fenilcetonici a căror chimie este mai puțin bine adaptată la viață decât a noastră, tot așa putem presupune că există mutanți a căror chimic este mai bine adaptată decât a noastră la viața din această lume în transformare. Acești mutanți, ale căror glande ar secreta spontan tranchilizante și substanțe ce dezvoltă activitatea cerebrală, ar fi vestitorii speciei chemate să înlocuiască omul. Locul lor de ședere n-ar fi vreo insulă misterioasă ori o planetă interzisă. Viața a fost capabilă să creeze ființe adaptate abisurilor submarine sau atmosferei rarefiate de pe piscurile cele mai înalte. Tot ca este capabilă să creeze și ființa ultra-umană a cărei locuință ideală este Metropolis, „pământul fumegând de uzine, pământul trepidant al afacerilor, pământul vibrând de sute de noi radiații”...

Viața nu e niciodată perfect adaptată, dar tinde la adaptarea perfectă. De ce ar fi slăbit ea această tensiune de când a fost creat omul ? De ce n-ar pregăd, prin om, ceva mai bun ca omul ? Iar acest om de după om poate deja s-a născut. „Viața, spune doctorul Loren Eisely, e un mare râu visător ce curge prin toate deschiderile, schimbându-se și adaptându-se pe măsură ce înaintază” (*New York Herald Tribune*, 23 noiembrie 1959). Aparența-i stabilitate este o iluzie generată de propria scurtă viață a zilelor noastre. Noi nu vedem acul care indică orele făcând înconjurul cadranelor: la fel, nu vedem o formă de viață vărsându-se în alta.

Obiectul cărui de față este de a expune fapte și a sugera ipoteze, nu de a promova vreun cult. Nu pretindem că am cunoaște mutând. Totuși, dacă admitem ideea că mutantul perfect este perfect camuflat, vom admite și ideea că natura eșuează uneori în efortul-i de creație ascensională și aruncă în circulație niște mutând imperfecti care, în ei-i privește, sunt vizibili.

La acest mutant imperfect, calități mentale excepționale se amestecă cu defecte fizice. Așa e cazul, de pildă, cu numeroși socotitori-minune. Cel mai mare specialist în materie, profesorul Robert Tocquet, declară : „Mai mulți socotitori au fost mai întâi considerați copii înapoiați. Socotitorul-minune belgian Oscar Verhaeghe vorbea la vârsta de șaptesprezece ani ca un țănc de doi ani. În plus, am spus că Zerah Colburn prezenta un semn de degenerescență: un deget suplimentar la fiecare membru. Un alt socotitor-minune, Prolongeau, se născuse fără mâini și picioare. Mondeux era isteric... Oscar Verhaeghe, născut pe 16 aprilie la Bousval, Belgia, într-o familie de modesti funcționari, aparține grupului de socotitori cu o inteligență mult peste medie. Ridicările la diverse puteri ale numerelor formate din aceleași cifre sunt o specialitate de-a lui. Astfel, 888.888.888.888.888 este ridicat la pătrat în 40 de secunde, iar 9.999.999 este ridicat la puterea a cincea în 60 de secunde, rezultatul comportând 35 de cifre...”

Degenerați sau mutând ratați ?

Iată poate un caz de mutant complet: cel al lui Leonhard Euler, care era în relații cu Roger Boscovici¹, a cărui poveste am narat-o într-un capitol anterior.

Leonhard Euler (1707-1783) este în general considerat unul din cei mai mari matematicieni ai tuturor timpurilor. Această calificare este însă prea strâmtă ca să dea seama de însușirile supraomenești ale spirii-

¹ Lăinecputulanului 1959, s-a publicat în U.R.S.S. jumalul Uulluiasut (nau Ucii. Tjolkovslu. El serie ca a lui cea mai mare parte din ideile sale din lucrările lui Boscovici.

tului său. El răsfoia lucrările cele mai complexe în câteva clipe și putea să recite complet *toate* cărțile care-i trecuseră prin mână de când învățase să citească. Cunoștea foarte bine fizica, chimia, zoologia, botanica, geologia, medicina, istoria, literatura greacă și latină. În toate aceste discipline, nimeni din epoca sa nu l-a egalat. Avea puterea de a se izola total, după voie, de lumea exterioară și de a urmări un raționament orice s-ar fi întâmplat. Își pierdu vederea în 1766, ceea ce nu l-a afectat. Unul din elevii săi a notat că, în cursul unei discuții referitoare la niște calcule mergând până la a șaptesprezecea zecimală, s-a produs un dezacord cu privire la a cincisprezecea zecimală. Euler a refăcut atunci calculul cu ochii închiși, într-o fracțiune de secundă. El vedea raporturi, legături care le scăpau celorlalți oameni cultivați și inteligenți. Astfel a găsit idei matematice noi și revoluționare în poemele lui Virgiliu. Era un om simplu și modest și totuși contemporanii săi sunt de acord că principala-i grijă era să treacă neobservat. Euler și Boscovici trăiau într-o epocă în care savanții erau onorați și nu riscau să fie înțemnițau pentru ideile lor politice ori constrânși de guvern să fabrice arme. Dacă ar fi trăit în secolul nostru, poate s-ar fi aranjat ca să se camufleze cu totul. Poate și astăzi există niște Euleri sau Boscovici. Mutanți inteligenți și raționali, înzestrați cu o memorie absolută și cu o inteligență în mod constant lucidă ne dau poate târcoale, deghizați în învățători de țară sau în agenți de asigurări.

Alcătuiesc oare acești mutanți o societate invizibilă ? Nici o ființă omenească nu viețuiește singură. Nu se poate realiza decât în sânul societății. Societatea omenească pe care o cunoaștem a demonstrat mai mult decât abundent că e osdă față de inteligența obiectivă și de imaginația liberă : Giordano Bruno ars pe mg, Einstein exilat, Oppenheimer supravegheat. Dacă există mutând conformi cu descrierea noastră, totul ne îndeamnă să credem că ei lucrează și comunică între ei în sânul unei societăți suprapuse peste a noastră și care, neîndoielnic, se întinde în lumea întreagă. Faptul că ei comunică folosind niște mijloace psihice superioare, ca telepatia, ni se pare o ipoteză copilărească. Mai apropiată de real și deci mai fantastică ni se pare ipoteza după care ei s-ar sluji de comunicațiile umane normale ca să vehiculeze mesaje, informații pentru folosința lor exclusivă. Teoria generală a informației și semantica arată destul de bine că e posibilă redactarea unor texte cu dublu, triplu sau cvadruplu înțeles. Există texte chinezești cu șapte semnificații încastrate unele în altele. Un erou al romanului lui Van Vogt, *Slan*, descoperă existența altor mutanți citind ziarul și deciptând niște articole aparent inofensive. O astfel de rețea de comunicație în interiorul literaturii noastre, al presei etc., poate fi concepută. *New York Herald Tribune* pu-

blica la 15 martie 1958 un studiu al corespondentului său de la Londra privind o serie de mesaje enigmatice apărute în paginile cu anunțuri din *Times*. Mesajele cu pricina reținuseră atenția specialiștilor în criptografic din diverse poliții fiindcă aveau în chip evident un înțeles secund. Dar înțelesul acesta a scăpat tuturor strădaniilor de descifrare. Există fără îndoială mijloace de comunicare și mai puțin reperabile. Cutare roman de mână a șaptea, cutare lucrare tehnică, cutare carte de filozofie în aparență obscură vehiculează poate în secret studii complexe, mesaje adresate unor inteligențe superioare, la fel de diferite de a noastră pe cât este aceasta de aceea a unei maimuțe mari.

*

Louis de Broglie scrie¹: „Nu trebuie să uităm niciodată cât de limitate ne rămân totdeauna cunoștințele și de ce evoluții neprevăzute sunt ele susceptibile. Dacă civilizația umană va subzista, în câteva secole fizica va fi la fel de diferită față de cea de acum pe cât este aceasta față de fizica lui Aristotel. Concepțiile mai largi la care vom fi ajuns atunci ne vor permite poate să înglobăm într-o aceeași sinteză, în care fiecare și va găsi locul, toate fenomenele fizice și biologice în ansamblu. *Dacă gândirea omului, eventual întărită de vreo mutație biologică*, ar fi să se înalțe într-o zi până acolo, ca ar percepe atunci în adevărata-i lumină, pe care noi încă nici n-o bănuim acum, unitatea fenomenelor deosebite între ele cu ajutorul adjectivelor "fizico-chimice", "biologice" sau chiar "psihice".

Dar dacă această mutație s-a și produs ? Unul din cei mai mari biologi francezi, Morand, inventatorul tranchilizantelor, admite că mutații au apărut de-a lungul întregii istorii a omenirii²: „Mutații s-au numit, între altele, Mahomed, Confucius, Isus Hristos...” Mai există poate mulți alții. Nu e deloc de negândit ca în epoca evolutivă în care ne aflăm mutații să considere inutil de a se da de exemplu sau de a predica vreo formă de religie nouă. Sunt în prezent lucruri mai bune de făcut decât acela de a te adresa individului. Nu e de negândit că ci consideră necesar și benefic mersul nostru către colectivism. în sfârșit, nu e de negândit că ei privesc chinurile facerii prin care trecem ca fiind de dorit și, la fel, ca binevenită chiar vreo mare catastrofă susceptibilă de a grăbi conștientizarea tragediei spirituale pe care o constituie în totalitate fenomenul uman. Ca să acționeze, ca să se precizeze deriva ce ne antrenează poate pe toți înspre vreo formă de ultra-uman la care ei au ajuns, le este pesemne necesar să rămână ascunși, să mențină secretă coexis-

In articolul intitulat „Ce este viața ?”, apărut în *Nouvelles Illoraires* din 2 martie 1950.
P. Morand et H. Laborit, *Les Destins de la vie et de l'homme*, Masson, etl.. Paris, 1959.

tenta lor cu noi, în timp ce, în ciuda aparențelor și poate datorită prezenței lor, se plămădește sufletul nou pentru o lume nouă pe care noi o chemăm să vină cu toată forța iubirii noastre.

*

lată-ne ajunși la frontierele imaginarului. Trebuie să ne oprim. Nu vrem decât să sugerăm cel mai mare număr posibil de ipoteze rezonabile. Din această cantitate, multe vor fi neîndoielnic de aruncat. Dar dacă vreo câteva vor deschide cercetării niște uși până acum ascunse, nu vom fi muncit zadarnic ; nu ne vom fi expus inutil riscurilor de a cădea în ridicol. „Taina vieții poate fi găsită. De mi s-ar da prilejul s-o află, nu l-aș lăsa să-mi scape de teama ironiilor” (Loren Eiseley).

Orice reflecție asupra mutațiilor ajunge la o reverie asupra evoluției, a soartei vieții și a omului. Ce este timpul la scara cosmică unde trebuie situată istoria Pământului ? Viitomi n-a început oare, ca să zică așa, de-o veșnicie ? în ce privește apariția mutațiilor, totul se petrece ca și cum societatea umană ar fi câteodată atinsă de un resac al viitorului, vizitată de martorii cunoașterii ce va să vină. Mutații nu sunt oare memoria viitorului cu care marele creier al omenirii este poate înzestrat ?

Altceva : ideea de mutație favorabilă este evident legată de ideea de progres. Această ipoteză a unei mutații poate fi adusă în planul științific cel mai pozitiv. Este absolut sigur că regiunile cele mai recent dobândite de către evoluție și cele mai puțin specializate, adică zonele tăcute ale materiei cerebrale, se maturizează ultimele. Neurologii socolesc cu dreptate că există aici niște posibilități inedite, pe care viitomi speciei ni le va dezvălui. Individul bucurându-se de posibilități inedite... O individualizare superioară... Și totuși viitomi societății ni se pare orientat către o colectivizare crescândă. E contradictoriu ? Credem că nu. Existența pentm noi nu este contradicție, ci complementaritate și depășire.

Intr-o scrisoare adresată prietenului său Laborit, biologul Morand scria : „Omul devenit perfect logic, abandonând orice pasiune ca și orice iluzie, se va preschimba într-o celulă din continuumul vital pe care-l constituie o societate ajunsă la cel mai înalt punct al evoluției sale: cu toată evidența, încă nu suntem acolo, dar fără asta nu cred că ar putea exista evoluție. Atunci și numai atunci va emerge acea "conștiință universală" a ființei colective, la care tindem."

Dinaintea acestei viziuni extrem de probabile, știm bine că partizanii vechiului umanism care a plămădit civilizația noastră cad pradă disperării. Ei își imaginează omul lipsit de scop de aici încolo, intrând în faza-i de declin. „Devenit perfect logic, abandonând orice pasiune ca și

orice iluzie..." Cum oare omul transformat în focar de inteligență dogoritoare să fie în declin ? Firește, Eul psihologic, ceea ce numim personalitate, ar fi pe cale de dispariție. Dar noi nu credem că această „personalitate” e cea mai mare bogăție a omului. Aici suntem, socotim noi, religioși. E semnul timpurilor noastre faptul că toate observațiile active converg într-o viziune a transcendenței. Nu, personalitatea nu este cea mai mare bogăție a omului. Ea nu-i decât unul din instrumentele ce-i sunt date ca să treacă la starea de trezie. Odată treaba făcută, instrumentul dispare. Dacă am avea niște oglinzi în stare să ne arate această „personalitate” atât de prețuită de noi, n-am suporta s-o privim din pricina monștrilor și a larvelor de care e plină. Numai omul cu adevărat trezit s-ar putea apleca asupra ei fără a risca să moară de spaimă, căci atunci oglinda n-ar mai reflecta nimic, ar rămâne pură. Acesta este adevăratul chip, care în oglinda adevărului nu mai e *restituit* îndărăt. În sensul acesta, noi încă nu avem un chip, iar zeii nu ne vor vorbi față către față decât atunci când vom avea și noi unul.

Respingând Eul psihologic mișcător și limitat, Rimbaud spunea deja : *Je est un autre*". E acel *Je* imobil, transparent și pur, a cărui înțelegere e infinită : toate tradițiile îl înțeapă pe om să lase totul ca să ajungă la el. S-ar putea să ne găsim într-o vreme când viitorul apropiat vorbește aceeași limbă ca trecutul îndepărtat.

Dincolo de aceste considerații asupra posibilităților *diferite* ale spiritului, gândirea, chiar și cea mai generoasă, distinge numai contradicții între conștiința individuală și conștiința universală, viața personală și viața colectivă. Însă o gândire care vede contradicții în sfera vieții e o gândire bolnavă. Conștiința individuală într-adevăr trezită intră în univers. Viața personală, în întregime concepută și utilizată ca instrument de trezire, se topește fără daună în viața colectivă.

*

În fine, nimeni nu spune că apariția acestei ființe colective ar fi termenul ultim al evoluției. Spiritul Pământului, sufletul vieții încă n-au ieșit de tot la suprafață. În fața marilor tulburări vizibile produse de această secretă urgență, pesimiștii spun că trebuie măcar încercat să „salvăm omul”. Omul acesta însă nu trebuie salvat, el trebuie schimbat. Omul din psihologia clasică și din filozofiile în curs e deja depășit, condamnat la inadaptare. Cu sau fără vreo mutație, un alt om decât acesta se cuvine să întrevădem pentru a potrivi fenomenul uman la mersul soartei. De aici încolo, nu mai e vorba nici de pesimism, nici de optimism : e vorba de iubire.

Pe vremea când credeam că pot să posed adevărul în trupul și în sufletul meu, când îmi închipuiam că voi găsi curând o soluție la orice,

la școala filozofului Gurdjieff, există un cuvânt pe care nu l-am auzit rostit niciodată : cuvântul iubire. Nu dispun astăzi de nici o certitudine absolută. N-aș putea avansa ca hotărât valabilă nici cea mai timidă ipoteză din cele formulate în lucrarea de față. Cinci ani de reflecție și muncă împreună cu Jacques Bergier nu mi-au adus decât un singur lucru : voința de a-mi ține spiritul în stare de surpriză și în stare de încredere dinaintea tuturor formelor de viață și a tuturor urmelor de inteligență din materia vie. Aceste două stări — surpriza și încrederea — sunt inseparabile. Voința de a ajunge la ele și a le menține suferă la un moment dat o transformare: încetează dea mai fi voință, adică jug, ca să devină iubire, adică bucurie și libertate. Într-un cuvânt, tot ce-am dobândit este că port în mine dragostea de viață, de nedeazădăcinat de acum înainte, pe lumea asta și în infinitatea lumilor.

Pentru a cinsti și a exprima această dragoste complexă, puternică, fără îndoială că nu ne-am limitat, Jacques Bergier și cu mine, la metoda științifică, așa precum ar fi cerut-o prudența. Dar ce-i aia dragoste prudentă ? Metodele noastre au fost acelea ale savanților, dar și ale teologilor, poezilor, vrăjitorilor, magicienilor și copiilor. Până la urmă, ne-am purtat ca niște barbari, preferând evaziunii invazia. E din pricină că, ne spunea nouă ceva, noi făceam într-adevăr parte din trupele străine, din hordurile fantomatice mănate de niște trompete cu ultrasunete, din cohortele transparente și dezordonate care încep să se reverse asupra civilizației noastre. Suntem de partea cotropitorilor, de partea vieții ce vine, de partea schimbărilor de vârstă și gândire. Eroare ? Nebunie ? O viață de om nu se justifică altfel decât prin strădania, chiar nefericită, către o mai bună înțelegere. Iar a înțelege mai bine înseamnă a adera mai bine. Cu cât înțeleg mai mult, cu atât mai multă dragoste port, căci tot ce e înțeles e bine.

T A B L A D E M A T E R I I	
Prefată	7
PARTEA ÎNȚĂI: VIITORUL ANTERIOR	
I. — Omagiu cititorului grăbit. — O demisie din 1875. — Unii cobesc. — Cum închidea ușile secolul al XIX-lea. — Sfârșitul științelor și refularea fantasticului. — Disperările lui Poincare. — Suntem propriii noștri bunici. — Tinerete ! Tinerete !	23
II. — Desfătarea burgheză. — O dramă a inteligenței sau furtuna ircalismului. — Deschiderea către o altfel de realitate. — Dincolo de logică și de filozofiile literare. — Noțiunea de prezent etem. — Știință fără conștiință: dar conștiință fără știință ? — Speranța	29
UI. — Reflecții grăbite despre întârzierile sociologiei. — Un dialog de surzi. — Planetării și provincialii. — Un cavaler întors printre noi. — Puțin lirism	35
CONSPIRAȚIA ÎN PLINA ZI	
I. — Generația „muncitorilor Pământului”. — Sunteți un modern întârziat sau un contemporan cu viitorul ? — Un afiș pe zidurile Parisului la 1622. — A vedea lucrurile vechi cu ochi noi. — Limbajul esoteric este limbajul tehnic. — O nouă noțiune de societate secretă. — Un nou aspect al „spiritului religios”	41
II. — Profetii Apocalipsei. — Un Comitet al Disperării. — Mitraliera lui Ludovic al XVI-lea. — Știința nu e o vacă sacră. — Domnul Despoto-poulos vrea să oculteze progresul. — Legenda celor Nouă Necunoscuți	49
III. — Încă un cuvânt despre realismul fantastic. — Tehnici au fost destule. — A existat necesitatea secretului și revenim la ea. — Călătorim în timp. — Vrem să vedem oceanul spiritului în continuitatea lui. — Noi reflecții despre ingineri și magicieni. — Trecutul, viitorul. — Prezentul întârzie în ambele sensuri. — Aurul din cărțile antice. — O privire nouă asupra lumii vechi	55
IV. — Știința și Puterea se ocultează. — O viziune a războiului revoluționar. — Tehnică învie Ghildele. — întoarcerea la epoca Adeptilor. — Un romancier a văzut bine : există „Centrale de Energie”. — De la monarhie la criptocrație. — Societatea secretă, viitoarea formă de guvernare. — Inteligența este ea însăși o societate secretă. — Cineva bate la ușă	68
ALCHIMIA CA EXEMPLU	
I. — Un alchimist la cafeneaua Procope, în 1953. — Conversație despre Gurdjieff. — Un om care pretinde a ști că piatra filozofală este o realitate. — Bergier mă duce cu toată viteză pe o ciudată scurtătură. — Ceea ce văd mă eliberează de disprețul nătâng față de progres. — Gândurile noastre ascunse despre alchimie : nici revelație, nici tatonare. — Scurtă meditație despre spirală și speranță	81
II. — O sută de mii de cărți pe care nu le consultă nimeni. — E nevoie de o expediție științifică în tinuturile alchimiei. — Inventatorii. — Delirul cu mercur. — Un limbaj cifrat. — Să fi existat o altă civilizație atomică ? — Bateriile de la muzeul din Bagdad. — Newton și marii inițiați. — Helvo-	

lius și Spinoza dinaintea aurului filozofai. — Alchimie și fizică modernă. — O bombă cu hidrogen pe un cuptor de bucătărie. — A materializa, a hominiza, a spiritualiza	85
III. — Unde vedem un biet evreu preferând mierea zahărului. — Unde un alchimist care ar putea fi misteriosul Fulcanelli vorbește despre pericolul atomic în 1937, descrie bateria atomică și evocă civilizații dispărute. — Unde Bergier taie un seif cu aparatul de sudură și plimbă sub braț o butelie cu uraniu. — Unde un maior american fără nume caută un Fulcanelli. definitiv dispărut. — Unde Oppenheimer cântă în duet cu un înțelept chinez de acum o mie de ani	93
IV. — Alchimistul modern și spiritul de cercetare. — Descrierea a <i>ceea ce face</i> un alchimist în laborator. — Repetarea indefinită a experienței. — Ce așteaptă el ? — Pregătirea tenebrelor. — Gazul electronic. — Apa dizolvantă. — Oare piatra filozofală este energie în suspensie ? — Transformația alchimistului însuși. — Dincolo de asta începe adevărata meta-fizică.	101
V. — K timp pentru toate. Și e chiar un timp menit împreunării timpurilor.	109
CIVILIZAȚIILE DISPĂRUTE	
I. — în care autorii îi fac portretul extravagantului și minunatului domn Fort. — Incendiul sanatoriului coincidențelor exagerate. — Dl. Fort pradă cunoașterii universale. — Patruzeci de mii de note despre furtunile de albastrele, ploile de broaște și aversele de sânge. — Cartea blestemărilor. — Un anume profesor Kreysler. — Elogiul și ilustrarea intermediarismului. — Ermitul din Bronx sau un Rabelais cosmic. — În care autorii vizitează catedrala Saint-Ailleurs. — Poftă bună, domnule Fort!	113
II. — O ipoteză pentru rug. — Unde pastorul protestant și biologul sunt comici. — Se cere un Copernic al antropologiei. — Multe pete albe pe toate hărțile. — Doctorul Fortune nu e curios. — Misterul platinei topite. — Niște sfuri care sunt cărți. — Copacul și telefonul. — Un relativism cultural. — Și acum, o istorioară bună !	127
III. - CELE NOUĂ MILIARDE DE NUME AI ÎI LUI DUMNEZEU, de Arthur C. Clarke	133
IV. — Unde autorii, care nu sunt nici prea creduli, nici prea increduli, își pun întrebări cu privire la Marea Piramidă. — Și dacă ar fi existat alte tehnici ? — Exemplul hitlerist. — Imperiul lui Almanzar. — Multe sfârșituri ale lumii. — Imposibila Insulă a Paștelui. — I-egenda Omului Alb. — Civilizațiile din America. — Misterul Maya. — De la „puntea de lumină” la ciudata câmpie din Nazca. — Unde autorii nu sunt decât niște bieți spărgători de pietre	139
V. — Memoria mai bătrână ca noi... — Unde autorii găsesc păsări metalice. — Povestea unei foarte curioase hărți a lumii. — Bombardamente atomice și nave interplanetare în „texte sacre”. — O altfel de idee despre mașini. — „Cargo-cultul”. — O altă viziune despre esoterism. — Consacrarea inteligenței. — încă o istorisire, mă rog	146
VI. — UN CÂNT DE SLAVĂ PENTRU SFÂNTUL LEIBOWITZ, de Walter M. Miller.	156

PARTEA A DOUA: CÂȚIVA ANI ÎN STRANIUL ABSOLUT

I. — Toate bilele în același sac. — Disperările istoricului. — Doi amatori de insolit. — Se cere o inteligență mai subtilă. — Pe fundul lacului Diavolului. — Un antifascism care face valuri. — Bergier și cu mine dinaintea imensității straniului. — Și Troia era o legendă. — Istoria în întârziere. — De la vizibilul banal la invizibilul fantastic. — Fabula cu scarabeul de aur. — Se aude resacul viitorului. — Nu există numai mecanisme reci.	181
II. — <i>Tribune des Nations</i> refuză diavolul și nebunia. — Există totuși o luptă a zeilor. — Nemții și Atlantida. — Un socialism magic. — O religie și un ordin secrete. — O expediție către regiunile ascunse. — Cea dintâi călăuză ne va fi un poet.	192
DL — Unde va fi vorba de J.-P. Toulet, scriitor minor. — Dar e vorba de Arthur Machen. — Un mare geniu necunoscut. — Un Robinson Crusoe al sufletului. — Povestea îngerilor din Mons. — Viața, pățaniile și nenorocirile lui Machen. — Cum am descoperit o societate secretă engleză. — Un laureat al premiului Nobel mascat în negru. — <i>The Golden Dawn</i> , filiațiile, membrii și șefii ei. — De ce vom cita un text de Machen. — Hazardul devine cam zelos	195
IV. — Textul lui Arthur Machen. — Adevărații păcătoși, ca și adevărații sfinți, sunt niște asceți. — Adevăratul Rău, ca și adevăratul Bine, n-au nimic de-a face cu lumea obișnuită. — Păcatul înseamnă să iei cerul cu asalt. — Adevăratul Rău devine din ce în ce mai rar. — Materialismul, dușman al Binelui și mai abilit al Răului. — Totuși astăzi ceva se petrece. — Dacă vă interesează cu adevărat	202
V. — Pământul concav, lumea înghețată, omul nou. — Suntem dușmani ai spiritului. — Contra naturii și contra lui Dumnezeu. — Societatea Vrîlului. — Rasa care ne va înlocui. — Haushofer și Vrîlul. — Ideea de mutație a omului. — Superiorul necunoscut. — Mathers, șeful societății <i>The Golden Dawn</i> , îi întâlnește pe Marii înspăimântători. — Hitler spune că i-a văzut și el. — O halucinație sau o prezență reală ? — Deschidere spre altceva. — O profeție a lui René Guénon. — Cel dintâi dușman al naziștilor: Steiner	207
VI. — Un ultimatum dat savanilor. — Profetul Horbiger, un Copernic al secolului XX. — Teoria lumii înghețate. — Istoria sistemului solar. — Sfârșitul Lumii. — Pământul și cele patru Lumi ale sale. — Aparițiile uriașilor. — Lunile, uriașii și oamenii. — Civilizația Atlantidici. — Cele cinci cetăți de acum 300 000 de ani. — De la Tiahuanaco la mumiile tibetane. — A doua Atlantida. — Potopul. — Degenerescenta și creștinătatea. — Ne apropiem de o altă epocă. — Legea gheții și a focului. ...	214
VII. — Horbiger are încă un milion de discipoli. — Așteptarea unui Mesia. — Hitler și esoterismul în politică. — Știința nordică și gândirea magică. — O civilizație cu totul diferită de a noastră. — Gurdjieff, Horbiger, Hitler și omul răspunzător de cosmos. — Ciclul focului. — Hider cuvântează. — Esența antisemitismului nazist. — Niște marțieni la Norenberg. — Antipactul. — Vara rachetei. — Stalingrad sau căderea magilor. — Rugăciunea de pe Elbrus. — Omulețul învingător al supraomului. —	

tius și Spinoza dinaintea aurului filozofai. — Alchimie și fizică modernă. — O bombă cu hidrogen pe un cuptor de bucătărie. — A materializa, a hominiza, a spiritualiza.	85
DX — Unde vedem un biet evreu preferând mierea zahărului. — Unde un alchimist care ar putea fi misteriosul Fulcanelli vorbește despre pericolul atomic în 1937, descrie bateria atomică și evocă civilizații dispărute. — Unde Bergier taie un seif cu aparatul de sudură și plimbă sub brat o butelie cu uraniu. — Unde un maior american fără nume caută un Fulcanelli definitiv dispărut. — Unde Oppenheimer cântă în duet cu un înțelept chinez de acum o mie de ani.	93
IV. — Alchimistul modern și spiritul de cercetare. — Descrierea a <i>ceea ce face</i> un alchimist în laborator. — Repetarea indefinită a experienței. — Ce așteaptă el ? — Pregătirea tenebrelor. — Gazul electronic. — Apa dizolvantă. — Oare piatra filozofală este energie în suspensie ? — Transmutația alchimistului însuși. — Dincolo de asta începe adevărata metafizică.	101
V. — E timp pentru toate. Și e chiar un timp menit împreunării timpurilor.	109
CIVILIZAȚIILE DISPARUTE	
I. — În care autorii îi fac portretul extravagantului și minunatului domn Fort. — Incendiul sanatoriului coincidentelor exagerate. — Dl. Fort pradă cunoașterii universale. — Patruzeci de mii de note despre furtunile de albăstrele, ploile de broaște și aversele de sânge. — Cartea blestemărilor. — Un anume profesor Kreyssler. — Elogiul și ilustrarea intermediarismului. — Ermitul din Bronx sau un Rabelais cosmic. — În care autorii vizitează catedrala Saint-Ailleurs. — Poftă bună, domnule Fort !	113
II. — O ipoteză pentru rug. — Unde pastorul protestant și biologul sunt comici. — Se cere un Copernic al antropologiei. — Multe pete albe pe toate hărțile. — Doctorul Fortune nu e curios. — Misterul platinei topite. — Niște sfori care sunt cărți. — Copacul și telefonul. — Un relativism cultural. — Și acum, o istorică bună !	127
III. — CELE NOUA MILIARDE DE NUME ALE LUI DUMNEZEU , de Arthur C. Clarke.	133
IV. — Unde autorii, care nu sunt nici prea creduli, nici prea increduli, își pun întrebări cu privire la Marea Piramidă. — Și dacă ar fi existat alte tehnici ? — Exemplul hitlerist. — Imperiul lui Almanzar. — Multe sfârșituri ale lumii. — Imposibila Insulă a Pastelui. — Legenda Omului Alb. — Civilizațiile din America. — Misterul Maya. — De la „puntea de lumină” la ciudata câmpie din Nazca. — Unde autorii nu sunt decât niște bieți spărgători de pietre.	139
V. — Memoria mai bătrână ca noi... — Unde autorii găsesc păsări metalice. — Povestea unei foarte curioase hărți a lumii. — Bombardamente atomice și nave interplanetare în „texte sacre”. — O altfel de idee despre mașini. — „Cargo-cultul”. — O altă viziune despre esoterism. — Consacrarea inteligenței. — Încă o istorisire, mă rog.	146
VI. — UN CÂNT DE SLAVĂ PENTRU SFÂNTUL LEIBOWTTZ , de Walter M. Miller.	156

PARTEA A DOUA : CÂTIVA ANI ÎN STRANIUL ABSOLUT

- I. — Toate bilele în același sac. — Disperările istoricului. — Doi amatori de insolit. — Se cere o inteligentă mai subtilă. — Pe fundul lacului Diavolului. — Un antifascism care face valuri. — Bergier și cu mine dinaintea imensității straniului. — Și Troia era o legendă. — Istoria în întârziere. — De la vizibilul banal la invizibilul fantastic. — Fabula cu scarabeul de aur. — Se aude resacul viitorului. — Nu există numai mecanisme reci. 181
- II. — *Tribune des Nations* refuză diavolul și nebunia. — Există totuși o luptă a zeilor. — Nemții și Atlantida. — Un socialism magic. — O religie și un ordin secrete. — O expediție către regiunile ascunse. — Cea dintâi călăuză ne va fi un poet 192
- III. — Unde va fi vorba de J.-P. Toulet, scriitor minor. — Dar e vorba de Arthur Machen. — Un marc geniu necunoscut. — Un Robinson Crusoe al sufletului. — Povestea îngerilor din Mons. — Viata, pătaniile și nenorocirile lui Machen. — Cum am descoperit o societate secretă engleză. — Un laureat al premiului Nobel mascat în negru. — *The Golden Dawn*, filiațiile, membrii și șefii ei. — De ce vom cita un text de Machen. — Hazardul devine căm'zelos. 195
- IV. — Textul lui Arthur Machen. — Adevărații păcătoși, ca și adevărații sfinți, sunt niște asceti. — Adevăratul Rău, ca și adevăratul Bine, n-au nimic de-a face cu lumea obișnuită. — Păcatul înseamnă să iei cerul cu asalt. — Adevăratul Rău devine din ce în ce mai rar. — Materialismul, dușman al Binelui și mai abitir al Răului. — Totuși astăzi ceva se petrece. — Dacă vă interesează cu adevărat 202
- V. — Pământul concav, lumea înghețată, omul nou. — Suntem dușmani ai spiritului. — Contra naturii și contra lui Dumnezeu. — Societatea Vrîlului. — Rasa care ne va înlocui. — Haushoffer și Vrîlul. — Ideea de mutație a omului. — Superiorul necunoscut. — Mathers, șeful societății *The Golden Dawn*, îi întâlnește pe Marii înspăimântători. — Hitler spune că i-a văzut și el. — O halucinație sau o prezentă reală ? — Deschidere spre altceva. — O profeție a lui Rene Guenon. — Cel dintâi dușman al naziștilor : Steiner. 207
- VI. — Un ultimatum dat savanților. — Profetul Horbiger, un Copernic al secolului XX. — Teoria lumii înghețate. — Istoria sistemului solar. — Sfârșitul Lumii. — Pământul și cele patru Luni ale sale. — Aparitiile uriașilor. — Lunile, uriașii și dămenii. — Civilizația Atlantidci. — Cele cinci cetăți de acum 300 000 de ani. — De la Tiahuanaco la mumiile tibetane. — A doua Atlantida. — Potopul. — Degenerescenta și creștinătatea. — Ne apropiem de o altă epocă. — Legea gheții și a focului. ... 214
- VII. — Horbiger are încă un milion de discipoli. — Asteptarea unui Mesia. — Hitler și esoterismul în politică. — Știința nordică și gândirea magică. — O civilizație cu totul diferită de a noastră. — Gurdjieff, Horbiger, Hitler și omul răspunzător de cosmos. — Ciclul focului. — Hitler cuvântează. — Esenta antisemitismului nazist. — Niste martieni la Nuremberg. — Antipactul. — Vara rachetei. — Stalingrad sau căderea magilor. — Rugăciunea de pe Elbrus. — Omulețul învingător al supraomului. —

Omulețul deschide porțile cerului. — Crepusculul Zeilor. — Inundarea metroului din Berlin și mitul Potopului. — Moartea caricaturală a profeților. — Cor de Shelley.	233
VIU. - Pământul e gol înăuntru. — Noi trăim înăuntru. — Soarele și Luna se află în centrul Pământului. — Radarul în slujba magilor. — O religie născută în America. — Profetul ci german era aviator. — Anti-Einstein. — O muncă de nebun. — Pământul gol înăuntru, sateliții artificiali și alergicii la noțiunea de infinit. — Un arbitraj al lui Hitler. — Dincolo de coerență	248
IX. — Ni se dă apă la moara noastră oribilă. — Ziarul Blonzilor. — Preotul Lenz. — O circulară a Gestapoului. — Ultima rugăciune a lui Dietrich Eckardt. — Legenda cu Thule. — O pepinieră de mediumuri. — Haushoffer magicianul. — Tăcerile lui Hess. — Svastică și misterele din casa Ipaticv. — Cei șapte oameni care voiau să schimbe viața. — O colonie tibetană. — Exterminările și ritualul. — E mai întineric decât credeți.	254
X. — Himmler și reversul problemei. — Cotitura din 1934. — Ordinul Negru la putere. — Călugării războinici cu cap de mort. — Inițierea în Burguri. — Ultima rugăciune a lui Sievers. — Cercetări stranii la Ahnenerbe. — Marele preot Friedrich Hielscher. — O notă uitată a lui Jtnger. — Sensul unui război și al unei biruințe	264
PARTEA A TREIA: OMUL, ACEST INFINIT	
I. — O INTUIȚIE NOUĂ. — Fantasticul prin foc și sânge. — Barierele incredulității. — Prima rachetă. — Burghezi și muncitori ai Pământului. — Faptele false și veritabila ficțiune. — Lumile locuite. — Vizitatorii veniu' din altă parte. — Marile comunicații. — Miturile moderne. — Despre realismul fantastic în psihologie. — Pentru o explorare a fantasticului interior. — Expunerea metodei. — O altă concepție despre libertate	279
II. — FANIASTICUL INTERIOR. — Pionieri: Balzac, Hugo, Flammarion. — Jules Romains și cea mai cuprinzătoare întrebare. — Sfârșitul pozitivismului. — Ce este parapsihologia ? — Fapte extraordinare și experiențe sigure. — Exemplul <i>Titanicului</i> . — Clarviziunea. — Precogniția și visul. — Parapsihologic și psihanaliză. — Lucrarea noastră exclude recursul la ocultism și la falsele științe. — în căutarea mașinăriei din adâncuri. ..	290
III. — CĂTRE O REVOLUȚIE PSIHOLOGICĂ. — „Al doilea suflu" al spiritului. — Se cere un Einstein al psihologici. — Renaște ideea religioasă. — Societatea noastră agonizează. — Jaures și copacul foșnind de muște. — Puținul pe care-l vedem ține de puținul care suntem	303
IV. — REDESCOPERIREA SPIRITULUI MAGIC. - Ochiul verde al Vaticanului — Cealaltă inteligență. — Uzina din Pădurea Adormită. — Povestea spălătorului de vase. — Natura face poate joc dublu. — Mani-vela supermașinii. — Noi catedrale, nou argou. — Ultima poartă. — Existența ca instrument. — Ceva nou și rezonabil despre simboluri. — Totul nu este în totul	307
V. — NOȚIUNEA DE STARE DE TREZIE. — Precum teologii, savanții, magicienii și copiii. — Salutare unui specialist al betelor în roate. —	
Conflictul spiritualism-materialism sau o poveste cu o alergie. — Legenda ceaiului. — Dar dacă ar fi vorba de o facultate naturală ? — Gândirea ca mers la pas și zbor la înălțime. — Un supliment la drepturile omului. — Reverii cu privire la omul deșteptat. — Noi, barbarii cinstiți	323
VI. — TREI EXEMPLE ILUSTRATIVE. — Povestea unui matematician mare de la natură. — Povestea celui mai uimitor dintre clarvăzători. — Povestea unui savant de mâine care trăia la 1750	333
VII. — PARADOXURI ȘI IPOTEZE CU PRIVIRE LA OMUL DEȘTEPTAT. — De ce cele trei cazuri ale noastre i-au dezamăgit pe unii cititori. — Nu știm nimic serios despre levitație, nemurire etc. — Totuși omul are darul ubicuității, vede la distanță etc. — Ce numiți o mașină ? — Cum s-ar fi putut naște primul om deșteptat. — Vis fabulos dar rezonabil despre civilizațiile dispărute. — Apologul pantereii. — Scrisul Domnului.	340
VIII. — CÂTEVA DOCUMENTE REFERITOARE LA STAREA DE TREZIE. — O antologie de făcut. — învățăturile lui Gurdjieff. — Trecerea mea prin școala deșteptării. — O povestire a lui Raymond Abellio. — Un text admirabil de Gustav Meyrinck, geniu prost cunoscut	344
IX. — PUNCTUL DE DINCOLO DE INFINIT. — De la suprarrealism la realismul fantastic. — Punctul Suprem. — Neîncrederea în imagini. — Nebunia lui Georg Cantor. — Yoghinul și matematicianul. — O aspirație fundamentală a spiritului omenesc. — Un extras dintr-o nuvelă genială a lui Jorge Luis Borges	355
X. — REVERIE CU PRIVIRE LA MUTANȚI. — Copilul astronom. — Un puseu de febră a inteligenței. — Teoria mutațiilor. — Mitul Marilor Superiori. — Mutații printre noi. — De la Horla la Leonhard Euler. — O societate invizibilă a Mutaților ? — Nașterea ființei colective. — Iubirea față de tot ce e viu	363

Omulețul deschide porțile cerului. — Crepusculul Zeilor. — Inundarea metroului din Berlin și mitul Potopului. — Moartea caricaturală a profetilor. — Cor de Shélley	233
VIII. — Pământul e gol înăuntru. — Noi trăim înăuntru. — Soarele și Luna se află în centrul Pământului. — Radarul în slujba magilor. — O' religie născută în America. — Profetul ci german era aviator. — Anti-Binstein. — O muncă de nebun. — Pământul gol înăuntru, sateliții artificiali și alergicii la noțiunea de infinit. — Un arbitraj al lui Hitler. — Dincolo de coerență	248
IX. — Ni se dă apă la moara noastră oribilă. — Ziarul Blonzilor. — Preotul Lcnz. — O circulară a Gestapoului. — Ultima rugăciune a lui Dietrich Hckardt. — Legenda cu Thule. — O pepinieră de mediumuri. — Haus-hoffer magicianul. — Tăcerile lui Hess. — Svastica și misterele din casa Ipaticv. — Cei șapte oameni care voiau să schimbe viața. — O colonie tibetană. — Exterminările și ritualul. — E mai întuneric decât credeți.	254
X. — Himmler și reversul problemei. — Cotitura din 1934. — Ordinul Negru la putere. — Călugării războinici cu cap de mort. — Inițierea în Burguri. — Ultima rugăciune a lui Sievers. — Cercetări stranii la Ahnenerbe. — Marele preot Friedrich Hielscher. — O notă uitată a lui Jungcr. — Sensul unui război și al unei biruințe	264
PARTEA A TREIA : OMUL, ACEST INFINIT	
I. — O INTUITIE NOUA. — Fantasticul prin foc și sânge. — Barierele incredulității. — Prima rachetă. — Burghezi și muncitori ai Pământului. — Faptele false și veritabila ficțiune. — Lumele locuite. — Vizitatorii veniți din altă parte. — Marile comunicații. — Miturile modeme. — Despre realismul fantastic în psihologie. — Pentru o explorare a fantasticului interior. — Expunerea metodei. — O altă concepție despre libertate	279
II. — FANIASTICUL INTERIOR. — Pionieri: Balzac, I lugo, Flammarion. — Jules Romains și cea mai cuprinzătoare întrebare. — Sfârșitul pozitivismului. — Ce este parapsihologia ? — Fapte extraordinare și experiențe sigure. — Exemplul <i>Titanicului</i> . — Clarviziunea. — Precogniția și visul. — Parapsihologic și psihanaliză. — Lucrarea noastră exclude recursul la ocultism și la falsele științe. — În căutarea mașinăriei din adâncuri.	290
III. — CATRE O REVOLUȚIE PSIHOLÓGICĂ. — „A1 doilea suflu” al spiritului. — Se cere un Einstein al psihologici. — Renaste ideea religioasă. — Societatea noastră agonizează. — Jăures și copăcul foșnind de muște. — Putinul pe carc-1 vedem tine de putinul care suntem.	303
IV. — REDESCOPERIREA SPIRITULUI MAGIC - Ochiul verde al Vaticanului — Cealaltă inteligentă. — Uzina din Pădurea Adormită. — Povestea spălătorului de vase. — Natura face poate joc dublu. — Mani-vela supermașinii. — Noi catedrale, nou argou. — Ultima poartă. — Existența ca instrument. — Ceva nou și rezonabil despre simboluri. — Totul nu este în totul	307
V. — NOTIUNEA DE STARE DE TREZIE. — Precum teologii, savanții, magicienii și copiii. — Salutare unui specialist al betelor în roate.	

Conflictul spiritualism-materialism sau o poveste cu o alergie. — Legenda ceaiului. — Dar dacă ar fi vorba de o facultate naturală ? — Gândirea ca mers la pas și zbor la înălțime. — Un supliment la drepturile omului. — Reverii cu privire la omul deșteptat. — Noi, barbarii cinstiți	323
VI. — TREI EXEMPLE LLUSTOATIVE. — Povestea unui matematician mare de la natură. — Povestea celui mai uimitor dintre clarvăzători. — Povestea unui savant de mâine care trăia la 1750.	333
VII. - PARADOXURI ȘI IPOTEZE CU PRIVIRE LA OMUL DEȘTEPTAT. — De ce cele trei cazuri ale noastre i-au dezamăgit pe unii cititori. — Nu știm nimic serios despre levitație, nemurire etc. — Totuși omul are darul ubicuității, vede la distanță etc. — Ce numiți o mașină ? — Cum s-ar fi putut naște primul om deșteptat. — Vis fabulos dar rezonabil despre civilizațiile dispărute. — Apologul panterei. — Scrisul Domnului. . . .	340
VIII. - CÂTEVA DOCUMENTE REFERITOARE LA STAREA DETREZIE. — O antologie de făcut. — Învățăturile lui Gurdjieff. — Trecerea mea prin școala deșteptării. — O povestire a lui Raymond Abellio. — Un text admirabil de Gustav Meyrinck, geniu prost cunoscut	344
IX. - PUNCTUL DE DINCOLO DE ÎNHNȚ. — De la suprarcalism la realismul fantastic. — Punctul Suprem. — Neîncrederea în imagini. — Nebunia lui Georg Cantor. — Yoghinul și matematicianul. — O aspirație fundamentală a spiritului omenesc. — Un extras dintr-o nuvelă genială a lui Jorge Luis Borges.	355
X. - REVERIE CU PRIVIRE LA MUTANȚI. - Copilul astronom. - Un puseu de febră a inteligenței. — Teoria mutațiilor. — Mitul Marilor Superiori. — Mutații printre noi. — De la Horla la Leonhard Euler. — O societate invizibilă a Mutaților ? — Nașterea ființei colective. — Iubirea față de tot ce e viu	363

Editor: VALENTIN NICOLAU

Tehnoredactor: DAN RADULESCU

Apărut 1994, București

Colitipar: 24. Fontat 16/54x84

Culegere și paginare computerizată: NEMRA

Printed and bound in Germany
by Graphischer Großbetrieb Poßneck GmbH
A member of the Mohndruck printing group